

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปีที่ 5 ฉบับที่ 11 (พฤศจิกายน 2563)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.5 No.11 (November 2020)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกอง บรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระราชปริยัติกวี, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฏฐาพรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนะนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี

เลขานุการศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วัดวังตะวันตก

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

วัดหน้าพระบรมธาตุ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 11 ประจำปีพุทธศักราช 2563 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 30 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 29 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

บทความวิชาการ : Academic Article

- การบริหารจัดการภาครัฐในวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 1
GOVERNMENT ADMINISTRATION IN CORONA VIRUS INFECTION CRISIS 2019
พระมหาอรุณ ปญญารุโณ, กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระครูธรรมคุณ
(สุทธิพนธ์ สุทธิวจโน) และสุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

บทความวิจัย : Research Articles

- การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทอง 18
ธรรมวิทย์
THE DEVELOPMENT OF LEARNING SKILLS FOR 21st THE CENTURY IN
ROOMPOTHONG DHAMMAWIT SCHOOL
ระพีพัฒน์ หาญโสภณ, พระมหาศุภชัย ศุภกิจใจ และประยุทธ ชูสอน
การปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา นักเรียนไทย 32
ในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย
ADAPTATION OF THAI STUDENTS IN A MULTICULTURAL SOCIETY
CASE STUDY OF THAI STUDENTS IN DARJEELING INDIA
พระมหาประสิทธิ์ แก้วศรี
การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม 45
สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี
THE MODEL DEVELOPMENT ADMINISTRATIVE FOR STUDENT CARING AND
SUPPORT SYSTEM OF SECONDARY SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3 NONTHABURI PROVINCE
ภัสสร อรุณศรี และนิษฐวดี จิรโรจน์ภิญโญ

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0	58
THE BASIC EDUCATION MODEL FOR FEMALE PRIEST OF BUDDHIST IN THAILAND CONSISTANT WITH EDUCATION 4.0	
จตุติภา ทรรพสุทธิ และเด่น ชะเนติยัง	
การวิเคราะห์ต้นทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ทอผ้า จังหวัดชัยนาท	73
COST ANALYSIS OF NEW PRODUCT DEVELOPMENT OF THE WOVEN CLOTH GROUPS COMMUNITY ENTERPRISES IN CHAINAT PROVINCE	
จิรวรรณ ปลั่งพงษ์พันธ์	
การวิเคราะห์ปัจจัยและเปรียบเทียบกลยุทธ์การท่องเที่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย	90
ANALYSIS AND COMPARISON OF TOURISM STRATEGIES CHANGES OF PUBLIC TOURISM CITIES IN THE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC XISHUANGBANNA AND THAILAND	
ญาณกร โท้ประยูร, ชันยนันต์ สมถวิลผ่องใส, อรณี บุญมีนิมิต, รุ่งรัตนา เจริญจิตต์ และณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์	
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	109
DEVELOPMENT OF PROGRAM TO ENHANCING DOCTOR JUNIOR'S SCHOOL AGE HEALTH COMPETENCY IN THE BASIC EDUCATION INSTITUTIONS	
วันชัย เยี่ยงกุลเชาว์, ประกอบ ใจมั่น และจิราพร วัฒนศรีสิน	
การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง	124
ENGLISH SKILL DEVELOPMENT OF THE EMPLOYEES IN HEMARAJ RAYONG INDUSTRIAL LAND	
ประเพศ ไกรจันทร์	

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางส่งเสริมบุคลากรสายอาชีวศึกษาและรูปแบบความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด	138

PROMOTION AND DEVELOPMENT OF VOCATIONAL PERSONNEL EDUCATION AND COOPERATIVE MODEL OF TOURISM THAI-CAMBODIAN BORDER AREA IN SAKAEO CHANTHABURI AND TRAT PROVINCES

จุฬารัตน์ ขอบใจกลาง, ธฤชนู เมธาวุฒิสกุล และอภิมุข สดมพฤษ

ต้นแบบและยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ	154

PHOTOTYPE AND STRATEGIES OF INSTITUTE OF MUAYTHAI STUDY THAILAND NATIONAL SPORT UNIVERSITY

อนันต์ เมฆสุวรรณค์

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	170

THE PROGRAM DEVELOPMENT TO ENHANCE LEARNING MANAGEMENT COMPETENCIES OF PRIMARY SCHOOL TEACHER UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

ไฉไลศรี เพชรใต้ และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การอ่านขั้นสูงของนักเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์	185

STUDENTS' ACHIEVEMENT ON ADVANCED READING THROUGH ONLINE LESSONS

คมสิทธิ สติธิประการ, วิกรม ฉันทรางกูร และภัชญาภา ทองใส

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบ คู่สัญญาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ในรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและ จรรยาบรรณวิชาชีพครู	199

LEARNING MANAGEMENT THROUGH THE VALUES CLARIFICATION PROCESS COMBINING THE CONCEPT OF CONTRACT SYSTEMS TO DEVELOP RESPONSIBILITY CHARACTERISTICS OF GRADUATE DIPLOMA PROGRAM OF TEACHING PROFESSION STUDENTS IN THE MORAL, ETHICS, AND PROFESSIONAL ETHICS COURSE

สุทธิพร บุญส่ง และสายพิน สีหะรักษ์

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า องค์การไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่	215
DEVELOPMENT OF A HEALTH PROMOTION PROGRAM FOR ELECTRICAL WORKERS IN PROVINCIAL ELECTRICITY AUTHORITY CHIANG MAI	
อมารสี อัมพันศิริรัตน์, อัมมิชา นาไวย์, กรรณิกา เรือนจันทร์, ธนัชชนรี สโรบล และศรีจันทร์ พูใจ	
รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา	230
PROACTIVE GUIDANCE SERVICE MANAGEMENT MODEL FOR PRIVATE SECONDARY SCHOOL	
ปราณิสา แดงมุตตา	
รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร	244
PROFESSIONAL MANAGEMENT COMPETENCY DEVELOPMENT MODEL FOR SCHOOL DIRECTORS BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATOR	
บุรียักษ์ คุ่มกลาง	
รัฐสยามและการเป็นคนไทยในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน	259
SIAM NATION-STATE AND THAINESS IN ISAN MURAL	
ศุภชัย สิงห์ยะบุญชัย	
ผู้หญิงกับศาสนา: ทิศนะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณี เถรวาทในประเทศไทย	276
WOMEN AND RELIGION: SOCIAL PERSPECTIVES ON RELIGIOUS ACTIVITY MANAGEMENT OF THERAVADA BHIKKHUNI IN THAILAND	
พระครูโฆสิตวัฒน์นันทกุล	
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษ ที่ 21	288
THE MODEL OF TRAINING CURRICULUM DEVELOPMENT FOR PROMOTETHE THAI INSTRUCTOR POTENTIAL IN 21 CENTURY	
จิตาภา เร่งมีศรีสุข, นันทยา คงประพันธ์, ชนิดาภา กระแจจันท์, สมพงษ์ เกศานุช และนิสาชล ตรีไพบูลย์	

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลสุวรรณภูมิ	302

FACTORS INFLUENCING ADOLESCENT DEPRESSION CASE STUDY:
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SUVARNABHUMI

นันทยา คงประพันธ์

ความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของ นักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง	316

UNDERGRADUATE STUDENTS' NEEDS AND SATISFACTION TOWARDS
ENGLISH GRAMMAR TEACHING AT KING MONGKUT'S UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY NORTH BANGKOK, RAYONG CAMPUS

กาญจนา จันทร์พราหมณ์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริม ความงาม เขตกรุงเทพมหานคร	334

MARKETING MIX FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO USE
BEAUTY SPA SERVICES IN BANGKOK

สุปรียา พงศ์กริพจน์ และชินโสณ วิสฐนิจิกิจา

การพัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตนักศึกษาคณะครุ ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์	348

THE DEVELOPMENT OF TRAINING PACKAGE TO ENHANCE GROWTH
MINDSET FOR STUDENTS FACULTY OF EDUCATION UTTARADIT
RAJABHAT UNIVERSITY

สุพิน ใจแก้ว

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า และพฤติกรรมส่งเสริม สุขภาพของผู้สูงอายุ ชุมชนเมืองจังหวัดนครสวรรค์	361

THE CORRELATION BETWEEN SOCIAL SKILLS, DEPRESSION AND HEALTH
PROMOTING BEHAVIORS OF THE ELDERLY LIVING IN MUANG NAKHONSAN
PROVINCE

วงศ์สิริ แจ่มฟ้า, ศิริรัตน์ จำปีเรือง และศศิธร ชิดนายิ

สารบัญ (ต่อ)

ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษา ชาวตำบลหนองสาหร่าย	375
COMMUNITY AND INEQUALITY MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT CASE STUDY NHONG SARAI SUB-DISTRICT	
รัชชนันท์ อิศรเดช และวสันต์ ลิ้มรัตน์ภัทรกุล	
รูปแบบการใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินัยวินิจจัยและอุตตรวินิจจัย	389
THE PATTERN OF USAGE PROSODY IN VINAYAVINICCHAYA AND UTTARAVINICCHAYA	
เสฐียร ทังทองมะดัน	
สุขชีวิติพุทธในชุมชนเมืองยุค 4.0: กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน	403
BUDDHIST HOLISTIC WELL-BEING OF URBAN COMMUNITY IN 4.0 ERA: PARTICIPATING PROCESS OF COMMUNITY OF VILLAGES-TEMPLES- SCHOOLS	
กมลาศ ภูวนาธิพงศ์ และอำนาจ บัวศิริ	
ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์ โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	420
PUBLIC SECTOR CAPABILITIES AND TOURISM MANAGEMENT UNDER THE CORONAVIRUS INFECTIOUS DISEASE (COVID-19) SITUATION	
เอกชัย ชำนินา	
โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการ พัฒนาองค์การแบบ New Normal	434
CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID-19) PROBLEMS AND LEADERSHIP POTENTIAL FOR NEW NORMAL ORGANIZATION DEVELOPMENT	
บุญเรือน ทองทิพย์	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	448

การบริหารจัดการภาครัฐในวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*

GOVERNMENT ADMINISTRATION IN CORONA VIRUS INFECTION CRISIS 2019

พระมหาอรุณ ปณฺญารุโณ

Phramaha Arun Panyaruno

กัญจिरา วิจิตรวัชรารักษ์

Kanjira Wijitwatcharak

พระครูธรรมศุต (สุทธิพนฺธ์ สุทธิวจโน)

Phrakhrudhammakut Suttipot Sutdhivajano

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

Supattra Santirungroj

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: kanjira9@gmail.com

บทคัดย่อ

อำนาจหน้าที่ของรัฐบาลไทย มีสถานะบังคับตราเป็นกฎหมายสำหรับกำหนดให้รัฐต้องทำตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่สังคม ซึ่งจะทำให้สิทธิของประชาชนที่จะได้รับประโยชน์จากรัฐเกิดขึ้นอย่างแท้จริง การบริหารจัดการของภาครัฐนั้นเป็นส่วนสำคัญของการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่สมาชิกในสังคม และในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ถือเป็นส่วนสำคัญอย่างมากในการบริหารจัดการประเทศรวมถึงการขับเคลื่อนประเทศในเวลาเดียวกัน และรัฐบาลถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งได้มีมาตรการกำกับนโยบาย และหน่วยงานของภาครัฐที่เป็นเครื่องมือส่วนสำคัญในการบริหารจัดการโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มาตรการของทั้งภาครัฐและเอกชน แม้กระทั่งหน่วยงานต่าง ๆ จึงเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมให้รัฐบาลได้ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญอย่างเต็มกำลัง บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการอธิบายถึงการทำงานการบริหารจัดการ และการรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเต็มความสามารถของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และบุคลากรทางการแพทย์ทุกส่วน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการป้องกันและขับเคลื่อนประเทศให้ผ่านวิกฤตการแพร่ระบาดนี้ไปได้เป็นอย่างดี ซึ่งกล่าวถึงโดยภาพรวมของมาตรการรับมือที่เกี่ยวข้องโดยหน่วยงานของรัฐได้มีการศึกษาประเมินผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และสุขภาวะของประชาชนหรือชุมชนและจัด

* Received 23 October 2020; Revised 14 November 2020; Accepted 14 November 2020

ให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง และในปัจจุบันประเทศไทยสามารถดำเนินการรับมือกับการแพร่ระบาดได้เป็นอย่างดีในระดับต้น ๆ ของโลก

คำสำคัญ: การบริหารจัดการภาครัฐ, วิฤติ, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

Thai Government authority enact legal for Implement the policy in Constitution of the Kingdom of Thailand 2017 with Necessity to maximum efficient and effective for Thai people and to create state benefit from literally civil right. Bamrungsuk distress therapy is necessary mission of Thai government for member of Thai societies. Management is an important part of the management of the coronary artery disease situation at the same time. Meanwhile, the government is considered to have an important role in performing duties of the state according to the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, with government measures and as Important tools in the management of coronary artery disease 2019 At the same time, measures And the state agencies became the things that helped the government to perform their duties according to the constitution. This article aims to try to identify the role of government in the management of coronary infections in 2019, which is a duty of the state according to the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017, through measures And government agencies Which will only mention the countermeasures relevant to government agencies. Government agencies are studies affect the quality of life, environment and Well-being of communities and make public hearing for concerned stakeholders in Thai societies. And today in Thailand, Able to protect coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic as well-known in the world.

Keywords: Government Administration, Crisis, Corona Virus Infection 2019

บทนำ

ในช่วงปลายปี 2562 จนถึงช่วงปี 2563 ในทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศโซนยุโรป อเมริกา แอฟริกา เอเชีย ซึ่งหนึ่งในนั้นคือประเทศไทยที่กำลังเผชิญอยู่กับเชื้อไวรัสชนิดหนึ่งที่กำลังแพร่ระบาดอย่างหนักในปัจจุบัน ซึ่งเป็นไวรัสที่ยังไม่มีการรับมือ ไม่มีวัคซีนในการป้องกัน หรือแม้แต่ยาที่ใช้รักษา ยับยั้งการแพร่ระบาดนี้ลงได้ จึงทำให้มีผู้ติดเชื้อ จำนวนมากขึ้นทุกวัน ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดอย่างหนักในแต่ละประเทศ และมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นทุกวัน และมี

จำนวนที่มากขึ้นในทุกประเทศ ทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่ในประเทศไทย ที่เริ่มมีการแพร่ระบาดอย่างหนักช่วงเดือนกุมภาพันธ์เป็นต้นมา (กรมควบคุมโรค, 2563)

ในช่วงต้นปี 2563 เป็นช่วงที่สาธารณรัฐประชาชนจีนกำลังระบอบอย่างหนัก มีผู้เจ็บป่วยและล้มตายเป็นจำนวนมาก โดยเชื้อไวรัสนี้เริ่มแพร่ระบาดมาจากเมืองอู่ฮั่น ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงนั้นมีคนจีนและคนต่างชาติจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบและรอความช่วยเหลือจากทางรัฐบาล โดยไม่สามารถออกไปไหนมาไหนได้ ถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่ในบ้านพักเท่านั้น เนื่องจากการแพร่ระบาดของไวรัสนี้อย่างมาก ทำให้ชื่อของไวรัสนี้ที่เราเรียกกันติดปากและคุ้นชินนั้นคือ “ไวรัสอู่ฮั่น” โดยมาจากเมืองที่เป็นต้นกำเนิดของไวรัสนี้และในช่วงแรกยังไม่มีชื่อโรคอย่างเป็นทางการ

จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสในเมืองอู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งทำให้ประเทศไทยได้รับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสนี้ด้วย คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจึงมีการเน้นถึงร่างรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึงหน้าที่พื้นฐานของรัฐไว้ โดยการบัญญัติหน้าที่ของรัฐ หมวด 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ประกอบด้วยหน้าที่พื้นฐานของรัฐและหน้าที่ของรัฐในการทำให้สิทธิของประชาชนเป็นสิ่งที่ “จับต้องได้” โดยหน้าที่พื้นฐานของรัฐถือเป็นส่วนสำคัญของการดำเนินการ ซึ่งรัฐจะต้องรักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ อธิปไตยแห่งราชอาณาจักร เพื่อผลประโยชน์ ความมั่นคง และความสงบเรียบร้อยของชาติ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ถัดมาหน้าที่ของรัฐในการทำให้สิทธิของประชาชนเป็นสิ่งที่ “จับต้องได้” โดยรัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนในประเทศไทยได้รับการศึกษา โดยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน รัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล และในการศึกษาทุกระดับนั้น รัฐต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยรัฐจะต้องให้ประชาชนในประเทศได้รับบริการอย่างเต็มที่และได้รับประโยชน์สูงสุด พัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยโครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณสุขปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคง และการนำสาธารณสุขปโภคของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจ ไม่ว่าด้วยประการใด ๆ รัฐต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงการลงทุนของรัฐ ประโยชน์ที่รัฐและเอกชนจะได้รับและค่าบริการที่จะเรียกเก็บจากประชาชนประกอบกัน รัฐต้องอนุรักษ์ รักษาภูมิปัญญาของไทย โดยการ อนุรักษ์ คัมภีร์ บำรุงรักษา พิธีกรรม บริหารจัดการ และให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในประเทศได้มีส่วนร่วม

ในการรักษาและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาต และในการดำเนินการหรืออนุญาตดังกล่าว ซึ่งจะต้องระวังผลกระทบต่อภาคประชาชน โดยรัฐต้องดูแลรักษาสิทธิและความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน โดยรัฐต้องคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก รวมทั้งการกำหนดสัดส่วนขั้นต่ำที่ผู้ใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่จะต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรู้ข้อมูลที่แท้จริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค รัฐต้องคำนึงถึงวินัยทางการเงินการคลังของรัฐด้วย และจัดระบบภาษีให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบเกี่ยวกับภาครัฐและเอกชน โดยการรณรงค์ สร้างความรู้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และความร่วมมือต่อต้านการทุจริต (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

จากบทบัญญัติที่สรุปดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า หน้าที่ของรัฐ มีสภาพบังคับที่กำหนดให้รัฐต้องทำตามหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ซึ่งจะทำให้สิทธิของประชาชนที่จะได้รับประโยชน์จากรัฐเกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยไม่ต้องกังวลว่าประชาชนจะมีสิทธิหรือไม่ เนื่องจากเป็นหน้าที่ของรัฐและรัฐต้องดำเนินการ หากไม่ดำเนินการตามบทบัญญัติประชาชนสามารถฟ้องร้องได้ถึง 4 ศาล แล้วแต่กรณี ได้แก่ 1) ฟ้องศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้วินิจฉัยว่าคณะรัฐมนตรีกระทำการขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ 2) ฟ้องศาลแพ่ง เพื่อให้ชดเชยค่าเสียหายจากกรณีที่รัฐดำเนินการหรือไม่ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญที่เป็นผลกระทบต่อประชาชน 3) ฟ้องศาลอาญา เพื่อให้ไต่สวนว่าการไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญหมวดนี้เป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ และ 4) ฟ้องศาลปกครอง เพื่อให้ยกเลิกคำสั่งทางปกครองบางประการที่เข้าข่ายกระทบสิทธิและความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ รัฐสภาสามารถนำไปอภิปรายไม่ไว้วางใจฐานละเลยหน้าที่ได้อีกด้วย (โพสต์ทูเดย์, 2559)

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19)

ในช่วงปลายปี 2562 ได้เกิดการระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในเมืองอู่ฮั่น ซึ่งมีประเทศที่มีประชากรจำนวนมาก โดยหลังจากเก็บตัวอย่างไวรัสจากคนไข้นำไปวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ ในเวลาต่อมา จีนและองค์การอนามัยโลก ระบุว่า ไวรัสชนิดนี้คือ "เชื้อไวรัสโคโรนา" ซึ่งในก่อนหน้านี้ พบไวรัสโคโรนามาแล้ว 6 สายพันธุ์ ที่เคยเกิดการระบาดในมนุษย์ สำหรับไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่กำลังระบาดเป็นสายพันธุ์ที่ 7 คนไทยรู้จักไวรัสในตระกูลนี้มาแล้ว

จากโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันร้ายแรง หรือ โรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome - SARS) โดยมีสาเหตุจากเชื้อไวรัสโคโรนาเช่นกัน โดยพบการระบาดครั้งแรกปลายปี 2002 เริ่มจากพื้นที่มณฑลกว่างตุงของจีน ก่อนที่จะแพร่กระจายไปในหลายประเทศ จนมีผู้ติดเชื้อกว่า 8,000 คน และคร่าชีวิตผู้คนไปเกือบ 800 คนทั่วโลก (บีบีซีนิวส์ไทย, 2563)

อาการ

จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ทำให้มีการตื่นตัวและมีการสังเกตอาการของตนเองและคนรอบข้างถึงอาการเบื้องต้นของผู้ป่วยที่ได้รับเชื้อไวรัสโคโรนา โดยองค์การอนามัยโลก ได้อธิบายถึงการแพร่ระบาดดังกล่าวไว้ว่า ผู้ที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ จะมีอาการเริ่มแรกคือ เริ่มมีไข้ ตามมาด้วยอาการไอแห้ง ๆ หลังจากนั้นประมาณ 1 สัปดาห์หรือ 7 วัน จะมีอาการหายใจติดขัด และผู้ป่วยอาการหนักจะมีอาการปอดบวมอักเสบร่วมด้วย หากอาการรุนแรงมากอาจทำให้อวัยวะภายในล้มเหลว

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ได้ให้คำแนะนำว่า เมื่อมีผู้ที่เดินทางมาจากพื้นที่เสี่ยงการระบาดของโรคมีอาการไข้ ร่วมกับอาการทางเดินหายใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก หายใจเหนื่อยหอบ ควรรีบพบแพทย์ทันที ในปัจจุบันนักวิจัยประเมินว่า ในจำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 1,000 คน มีผู้เสียชีวิต ราว 5 - 40 คน หากจะระบุตัวเลขคาดการณ์ที่เฉพาะเจาะจงลงไปอีกก็คือ 9 คน ในผู้ติดเชื้อ 1,000 คน หรือเกือบ 1% ขณะที่นายแมตต์ ฮานค็อก รัฐมนตรีสาธารณสุขของสหราชอาณาจักร ระบุเมื่อวันที่ 1 มี.ค. ที่ผ่านมาว่า "การประเมินที่ดีที่สุด" ของรัฐบาลคือ อัตราการเสียชีวิตอยู่ที่ "2% หรือ น่าจะต่ำกว่านั้น" แต่ก็ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ทั้งเรื่องของอายุ เพศ สุขภาพโดยทั่วไป และระบบสาธารณสุขที่ผู้ป่วยเข้ารับบริการ (กรมควบคุมโรค, 2563)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคนไข้ 56,000 คน ที่จัดทำขึ้นโดยองค์การอนามัยโลก บ่งชี้ว่า ผู้ที่ได้รับเชื้อ 4 ใน 5 คน จะมีอาการป่วยไม่รุนแรง โดย 80% มีอาการไม่รุนแรง 14% มีอาการรุนแรง 6% มีอาการวิกฤต ส่วนอัตราการเสียชีวิตอยู่ในระดับต่ำที่ 1 - 2%

ภาพที่ 1 5 สัญญาณเตือนที่ควรระวัง

ภาพที่ 2 Warning Signs

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาในประเทศไทย

ในช่วงปลายปี 2562 จนถึงช่วงปี 2563 ในทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศโซนยุโรป อเมริกา แอฟริกา เอเชีย ซึ่งหนึ่งในนั้นคือประเทศไทยที่กำลังเผชิญอยู่กับเชื้อไวรัสชนิดหนึ่งที่กำลังแพร่ระบาดอย่างหนักในปัจจุบัน ซึ่งเป็นไวรัสที่ยังไม่มีการรับมือ ไม่มีวัคซีนในการป้องกัน หรือแม้แต่ยาที่ใช้รักษา ยับยั้งการแพร่ระบาดนี้ลงได้ จึงทำให้มีผู้ติดเชื้อ จำนวนมากขึ้นทุกวัน ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดอย่างหนักในแต่ละประเทศ และมีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นทุกวัน และมี

จำนวนที่มากขึ้นในทุกประเทศทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่ในประเทศไทย ที่เริ่มมีการแพร่ระบาดอย่างหนักช่วงเดือนกุมภาพันธ์เป็นต้นมา (กรมควบคุมโรค, 2563)

ในช่วงต้นปี 2563 เป็นช่วงที่สาธารณรัฐประชาชนจีนกำลังระบอบอย่างหนัก มีผู้เจ็บป่วยและล้มตายเป็นจำนวนมาก ปิดเมือง เชื่อเริ่มแพร่ระบาดมาจากเมืองอู่ฮั่น ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงนั้นมีคนจีนและคนต่างชาติจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบและรอความช่วยเหลือจากทางรัฐบาล โดยไม่สามารถออกไปไหนมาไหนได้ ถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่ในบ้านพักเท่านั้น เนื่องจากการแพร่ระบาดของไวรัสอย่างมาก ทำให้ชื่อของไวรัสที่เราเรียกกันติดปากและคุ้นชินนั้นคือ “ไวรัสอู่ฮั่น” โดยมาจากเมืองที่เป็นต้นกำเนิดของไวรัสนี้และในช่วงแรกยังไม่มีชื่อโรคอย่างเป็นทางการ ต่อมาได้มีการเรียกการแพร่ระบาดนี้ว่า ไวรัสโคโรนา และชื่ออย่างเป็นทางการ “ไวรัสโควิด 19” และหลังจากที่ไวรัสนี้เข้ามายังประเทศไทยตั้งแต่ช่วงต้นปี 2563 (สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2563)

รัฐบาลกับการบริหารจัดการโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19)

ในประเทศไทยมีการป้องกันการแพร่ระบาดหลากหลายวิธี โดยทางรัฐบาล โรงพยาบาล หน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทยทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างผลิตสื่อที่เกิดกับไวรัสโควิด - 19 ออกมา เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ทั้งทางสื่อออนไลน์และการให้ความรู้ในสถานที่ต่าง ๆ ถึงไวรัสและวิธีการปฏิบัติตน เมื่อต้องเข้าสู่ที่สาธารณะ เพื่อป้องกันตนเองและป้องกันบุคคลรอบข้างภายในสังคม ทั้งสื่อออนไลน์ที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต Facebook, Line, Google ฯลฯ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับไวรัสโควิด - 19 วิธีการป้องกัน เช่น ควรปฏิบัติตนอย่างไรเมื่อเข้าสังคม หรือเข้าสู่สาธารณะ วิธีใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้อง การล้างมืออย่างถูกวิธีทั้งการใช้เจลแอลกอฮอล์และสบู่ล้างมือ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2563)

ภาพที่ 3 เรื่องควรรู้...COVID - 19

ภาพที่ 4 How to...คุณไวสังเกต ณ ที่พักอาศัย และแนวทางปฏิบัติ

รวมถึงการสังเกตอาการของตนเองและบุคคลภายใต้ความดูแลของตนเองว่ามีอาการอย่างไร อยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือไม่ การเว้นระยะห่างระหว่างกัน ควรเว้นอย่างน้อย 1 เมตร เพื่อความปลอดภัย วิธีการดูแลตัวเอง และรวมถึงวิธีการรักษาตัว เมื่อติดเชื้อไวรัสโควิด - 19 อย่างมากมาย แพทย์หลาย (กรมควบคุมโรค, 2563) และมาตรการระดับภาครัฐในการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19 อาทิเช่น การออกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักรตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือ พรก.ฉุกเฉิน โดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ในวันที่ 25 มีนาคม 2563 โดยเริ่มการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือ พรก.ฉุกเฉิน ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เป็นต้นไป เพื่อควบคุมการระบาดของไวรัสโคโรนา หรือโควิด-19 โดยระยะแรก การห้ามออกนอกเคสสถาน ให้การห้ามบุคคลใดที่ราชอาณาจักรออกนอกเคสสถาน ระหว่างเวลา 22.00 นาฬิกา ถึง 04.00 นาฬิกา การห้ามหรือข้อจำกัดการดำเนินการหรือการทำกิจกรรมบางอย่างตามพระราชกำหนดและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (THE STANDARD TEAM, 2563) และในวันที่ 15 พฤษภาคม 2563 มีการปรับเปลี่ยนระยะเวลาเคอร์ฟิวจากเดิม 22.00 - 04.00 นาฬิกา เป็น 23.00 - 04.00 นาฬิกา วันรุ่งขึ้น คือ ลดลง 1 ชั่วโมง ส่วนห้างสรรพสินค้า ต้องปรับเวลาเปิด-ปิดเป็น 10.00 - 20.00 นาฬิกา โดยวันที่ 17 พฤษภาคม 2563 ได้มีการเปิดห้างสรรพสินค้าให้บริการอย่างเต็มระบบ แต่จะเว้นในส่วนของสวนสนุก เครื่องเล่นต่าง ๆ และมีการควบคุมการเข้าและออกห้างอย่างสม่ำเสมอ มีการทำความสะอาด การตรวจวัดไข้ก่อนเข้าใช้บริการ และมีการลงทะเบียนก่อนเข้ารับบริการทั้งห้างสรรพสินค้าและร้านค้าต่าง ๆ ผ่าน

ระบบลงทะเบียนที่ชื่อว่า “ไทยชนะ” (www.ไทยชนะ.com) โดยมีการบริการจุดสแกน QR Code บริเวณห้างสรรพสินค้าและร้านค้าต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เข้าใช้บริการสแกนก่อนเข้ารับบริการ (ไทยชนะ, 2563) โดยมีขั้นตอนดังนี้

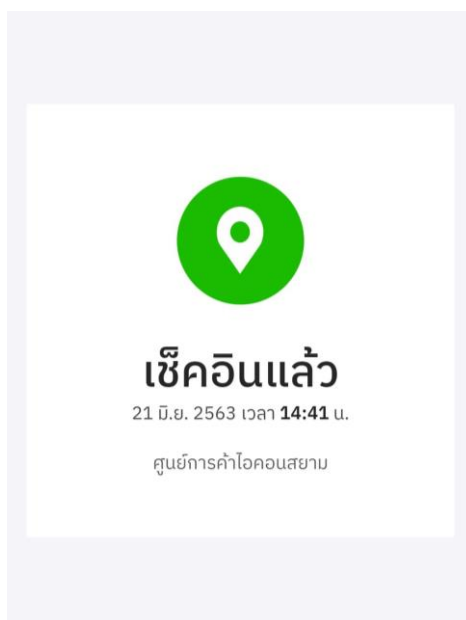
ภาพที่ 5 ขั้นตอนการเช็คอิน 1

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการเช็คอิน 2

ภาพที่ 7 ขั้นตอนการเช็คอิน 3

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการเช็คอิน 4

qr.thaichana.com/callb

เช็คเอาท์แล้ว
21 มิ.ย. 2563 เวลา 16:08 น.
เช็คอินเมื่อ 1 ชั่วโมงที่แล้ว

ศูนย์การค้าไอคอนสยาม

กรุณาตอบแบบประเมิน
การประเมินของท่าน มีประโยชน์ต่อส่วนรวมในการช่วย
ควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19

ผู้ประกอบการ พนักงาน ผู้ใช้บริการสวม
หน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า

 ☒ ใช่ ☐ ไม่มี

ภาพที่ 9 ขั้นตอนการเช็คอิน 5

ผู้ประกอบการ พนักงาน ผู้ใช้บริการสวม
หน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า

 ☒ ใช่ ☐ ไม่มี

มีจุดบริการล้างมือด้วยสบู่ หรือแอลกอฮอล์
เจล หรือน้ำยาฆ่าเชื้อโรค

 ☒ ใช่ ☐ ไม่มี

เว้นระยะห่างระหว่างโต๊ะ ระหว่างที่นั่ง รวมถึง
ระยะห่างระหว่างทางเดินอย่างน้อย 1 เมตร

 ☒ ใช่ ☐ ไม่มี

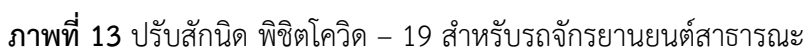
ทำความสะอาดพื้น พื้นผิวสัมผัสบ่อยๆ

 ☒ ใช่ ☐ ไม่มี

ภาพที่ 10 ขั้นตอนการเช็คอิน

[illegible][illegible]

ภาพที่ 12 ปรับสัณนิค พิธิติไควิค - 19 สำนักรรคโดยสตรสรฐารณะและรรคหำหม

โดยกรมการขนส่งทางบกก็ได้มีการออกมาตรการ “ปรับสัณนิติ พชิตไควิต - 19” สำนักรการโดยสารณณบริกรสารณณะ เพื่อบริกรการประชานในการใช้บริกรการ เพื่เป็นกรการ ป้องกันและควบคุมกรการแพรระบาคไวรัสไควิต - 19 มาตการต่าง ๆ ที่้อกโดยภาครฐและการ สนองนโยบายของภาครฐ ทั้งโดยภาครฐเองหรือภาคเอกชนกัตี ต่างมีจุดประสงคัเพื่อการ ป้องกันกรการแพรระบาคของเชื้อรัสไควิต - 19 ให้ประชานเข้าใช้บริกรการที่ต่าง ๆ อย่างปลอดภัย

เพื่อไม่ให้มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสนี้เพิ่มขึ้น โดยมีการควบคุมและการคลายล็อกเป็นระยะ ๆ ตามการควบคุมของรัฐ โดยเริ่มคลายล็อกระยะแรก ให้เริ่มมีการเว้นระยะห่างระหว่างร้านค้าและบุคคลในระยะ 1 เมตร สวมหน้ากากอนามัย ล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ ร้านอาหารต้องมีอากาศที่ถ่ายเทสะดวก ระยะที่สอง เริ่มมีการเปิดสถานที่ต่าง ๆ มากขึ้น อาทิ เช่น ห้างสรรพสินค้าเปิดได้ถึงเวลา 20.00 นาฬิกา ฟิตเนส โรงยิม สระว่ายน้ำ กองถ่ายจำกัด 50 คน ห้องสมุด และร้านอาหารต่าง ๆ ถัดมาระยะที่สาม ปรับระยะเวลาการห้ามออกนอกเคสสถานเป็นเวลา 23.00 นาฬิกา ถึง 03.00 นาฬิกา สามารถเปิดห้างสรรพสินค้าได้ถึงเวลา 21.00 นาฬิกา เปิดโรงภาพยนตร์ โรงละคร โรงมหรสพและสวนสัตว์ หรือสถานที่จัดแสดงสัตว์ ถัดมาเป็นระยะที่สี่ เริ่มเปิดให้สามารถเดินแอลกอฮอล์ในร้านอาหาร จัดคอนเสิร์ตงานแสดงดนตรี เปิดโรงเรียนกวดวิชา หน่วยงานราชการ โรงเรียน สถาบันการศึกษา การประชุมสัมมนาและกิจกรรมอื่น ๆ ภายใต้การควบคุมของภาครัฐ ระยะที่ห้า เริ่มคลายล็อกโดยการเปิด 24 ชั่วโมง เปิดโรงเรียน ทั้งโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน เปิดห้างสรรพสินค้าได้ถึงเวลา 22.00 นาฬิกา เปิดผับ บาร์ คาราโอเกะ ได้ไม่เกิน 24.00 นาฬิกา ในระยะที่ห้า ให้ประชาชนทุกคนได้กลับสู่การใช้ชีวิตตามปกติในแบบวิถีใหม่ (New Normal) และในปัจจุบันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ได้ลดระดับลงอย่างมาก ซึ่งการติดแพร่ระบาดภายในประเทศไทย ผู้ติดเชื้อเป็น 0 แต่ยังมีผู้ติดเชื้อที่เดินทางกลับจากต่างประเทศอยู่เป็นระยะ ๆ แต่รัฐบาลได้มีการควบคุมกลุ่มผู้ที่กลับจากต่างประเทศให้อยู่ในพื้นที่ที่รัฐบาลจัดไว้สำหรับการกักตัวเพื่อสังเกตอาการและรักษาเพื่อเป็นการควบคุมการแพร่ระบาดไปสู่บุคคลอื่น ๆ ในประเทศ

มาตรการเยียวยาและกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา รัฐบาลมีการออกมาตรการควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนาในประเทศไทยที่มีการส่งผลกระทบในหลายด้านของประเทศ โดยนายกรัฐมนตรีเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสดังกล่าว โดยเริ่มจากการแถลงการณ์ผ่านโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจฯ ส่งจดหมายเปิดผนึกถึงมหาเศรษฐีไทย 20 อันดับแรก เพื่อขอให้ร่วมมือกับรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาโควิด - 19 ได้เผยแพร่พระราชกำหนดกู้เงินเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบจากโควิด - 19 รวม 3 ฉบับ วงเงินรวม 1.9 ล้านล้านบาท วันที่ 21 เมษายน สำนักงานประกันสังคมเปิดเผยว่ามีผู้ประกันตนยื่นขอรับประโยชน์ทดแทนแล้วกว่า 1.2 ล้านราย พร้อมยืนยันว่าสำนักงานฯ มีเงินลงทุนกรณีว่างงานกว่า 160,000 ล้านบาท ไม่กระทบต่อเสถียรภาพของสำนักงานฯ วันที่ 24 เมษายน ศบค. ออกมาเปิดเผยว่าค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยโควิด-19 คิดเป็นประมาณ 1 ล้านบาทต่อคน (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) และกระทรวงการคลัง ได้วางแผนว่าจะมีผู้ได้รับเงินเยียวยา 5,000 บาทจากรัฐบาล ทางเว็บไซต์ www.เราไม่ทิ้งกัน.com ครบ 11 ล้านคนจนถึงวันที่ 8 พฤษภาคม 2563 (เราไม่ทิ้งกัน, 2563) และรัฐบาลได้จัดโครงการเราไปเที่ยวด้วยกัน

และเที่ยวปันสุข เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเป็นการเยียวยาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยการเปิดให้ลงทะเบียนผ่าน เว็บไซต์ www.เราเที่ยวด้วยกัน.com ระยะเวลาทำโครงการ 4 เดือน ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2563 ถึง 31 ตุลาคม 2563 ซึ่งจากเดิมเป็นโครงการ "เราเที่ยวด้วยกัน" ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนชื่อโครงการใหม่เป็นโครงการ "เราไปเที่ยวกัน" และ "เที่ยวปันสุข" อยู่ในโครงการเดียว แบ่งเป็น รัฐสนับสนุนค่าใช้จ่ายโรงแรมที่พัก 40% ของราคาที่พักต่อห้องต่อคืน (ไม่เกิน 3,000 บาท ต่อห้องต่อคืน) และสนับสนุนค่าตัวเครื่องบินโดยผู้จองที่พักมีสิทธิ์ได้รับเงินสนับสนุนค่าบัตรโดยสาร จะโอนเงินคืนผ่านแอปพลิเคชัน "เป๋าตัง" 40% แต่ไม่เกิน 1,000 บาทต่อที่นั่ง และจองที่พัก 1 ห้องจะได้รับสิทธิ์บัตรโดยสารไม่เกิน 2 ใบ ส่วนรถเช่าและรถโดยสารไม่ประจำทางซึ่งเป็นมาตรการในการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศให้ขับเคลื่อนไปได้ทุกภาคส่วนของประเทศ (เราไม่ทิ้งกัน, 2563)

สรุป

จากข้อมูลข้างต้นทั้งหมดที่กล่าวมา เป็นสิ่งที่อธิบายให้เห็นถึงบทบาทของรัฐบาลในการบริหารจัดการ และการรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยผ่านมาตรการ และหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะกล่าวถึงเพียงมาตรการรับมือที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐ พบว่า มาตรการรับมือของรัฐบาลที่มอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ เป็นการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนและช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้อย่างเต็มที่ แต่ยังมีบางส่วนที่ยังมีความต้องการในการขับเคลื่อนอย่างมาก โดยเฉพาะมาตรการทางเศรษฐกิจ ยังมีการถกเถียงกัน ซึ่งเห็นได้ชัดในหลายโครงการที่รัฐบาลพยายามจะแก้ไขปัญหา แต่ก็ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการทำหน้าที่ของรัฐในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชนในยามวิกฤต

อย่างไรก็ตามจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ บทบาทของรัฐบาลในการบริหารจัดการโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 นี้ ถึงแม้ว่าเป็นการทำหน้าที่ของรัฐตามรัฐธรรมนูญ แต่รัฐบาลยังถูกวิจารณ์อย่างหนักจากการรับมือวิกฤตการณ์ในหลายด้าน แต่รัฐบาลก็ได้ดำเนินการอย่างเต็มความสามารถในทุก ๆ ด้าน การร่วมมือกับบุคลากรทางการแพทย์ อาทิเช่น หมอ พยาบาล เจ้าหน้าที่ ที่พร้อมใจกันในการช่วยเหลือผู้ป่วยหรือผู้ติดเชื้อไวรัสนี้อย่างเต็มที่ และสามารถดำเนินการรับมือกับการแพร่ระบาดได้อย่างดีจนสามารถคล้อยลอคเป็นระยะ ๆ จนถึงปัจจุบันผู้ติดเชื้อภายในประเทศเป็น 0 เหลือเพียงแต่กลุ่มคนที่เดินทางกลับมาจากต่างประเทศเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ยังมีการแพร่อยู่ในบางประเทศ ซึ่งยังไม่มีวัคซีนป้องกันการแพร่ระบาดจึงทำให้ยังมีการระบาดอยู่ ซึ่งการศึกษาและเก็บข้อมูลยังจำเป็นต้องศึกษาต่อในระยะถัดๆ ไป เพื่อติดตามการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสนี้ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และศึกษาถึงช่วงที่ยังไม่มีวัคซีนและช่วงหลังจากที่มีวัคซีนควบคุมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เราไม่ทิ้งกัน. (2563). มาตรการเยียวยา. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/1871884>
- โพสต์ทูเดย์. (2559). 12 กฎเหล็กหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามโดนฟ้องศาล. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/409837>
- ไทยชนะ. (2563). เช็คอิน หรือเช็คเอาท์. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤษภาคม 2563 จาก https://qr.thaichana.com/?appld=0001&shopId=S0000002794&fbclid=IwAR1x0T1tj_PyLopJkbpseUcTaGj7rN_BLJw4EAGSFJfRe0F_lrM-BWfuyAs
- _____. (2563). เปิดลงทะเบียนไทยชนะ. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.xn--b3czh8ayeuf.com/>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). ประกาศสกัดโควิด - 19 ต่างชาติเข้าไทยต้องมีใบรับรองแพทย์ - ประกันภัยแสนเหรียญ. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/1799234>
- กรมควบคุมโรค. (2563). 5 สัญญาณเตือนอาการ. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.govesite.com/ratchasan/activities.php?aid=20200203154456kuynkZp>
- _____. (2563). เรื่องควรรู้โควิด 19. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.ddc.moph.go.th/index.php/bamras/aidssti/organization.php>
- บีบีซีนิวส์ไทย. (2563). ไวรัสโคโรนา : ที่มา อาการ การรักษา และการป้องกันโรคโควิด - 19. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.bbc.com/thai/features-51734255>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. (2563). ความรู้สู้โควิด 19 How to...คุณไว้สังเกต ณ ที่พักอาศัย และแนวทางปฏิบัติเรื่องควรรู้ COVID - 19. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.bru.ac.th/how-to-%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B8%>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 14-17. (6 เมษายน 2560).

- สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2563). รายงานข่าวกรณีโรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Novel Coronavirus;2019-nCoV) ประจำวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2563. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2563 จาก <https://pr.moph.go.th/?url=pr/detail/2/04/138013>
- THE STANDARD TEAM. (2563). นายกฯ ประกาศใช้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน คุมโควิด - 19 มีผล 26 มี.ค. ย้ำยังไม่ประกาศเคอร์ฟิวห้ามออกนอกบ้าน. เรียกใช้เมื่อ 21 มิถุนายน 2563 จาก <https://thestandard.co/promulgating-the-emergency-decree/>

**การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์***
**THE DEVELOPMENT OF LEARNING SKILLS FOR 21st THE CENTURY
IN ROOMPOTHONG DHAMMAWIT SCHOOL**

ระพีพัฒน์ หาญโสภณ

Rapeepat Hansopa

พระมหาศุภชัย ศุภกิจใจ

Phramaha Suphachai Subhakicco

ประยุทธ ชูสอน

Prayuth Chusorn

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: phat@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานวิจัยในแต่ละขั้นตอน องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และเพื่อนำเสนอผลการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกลุ่มเป้าหมาย เลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์พิจารณาจากความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนา ได้แก่ ครูและบุคลากร จำนวน 10 รูป/คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 41 รูป รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 51 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปลายเปิด แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบตรวจสอบหรือบันทึก การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ใน 2 วงจร 10 ขั้นตอน และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะ ๆ ทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ นำเสนอในรูปแบบอิงแนวคิดเชิงวิพากษ์ ผลการวิจัย พบว่า การเปลี่ยนแปลง องค์ความรู้ใหม่ และประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น คือ เปลี่ยนจากเน้นครูเป็นศูนย์กลางเป็นเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปลี่ยนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้ เปลี่ยนจากเน้นเนื้อหาเป็นเน้นกระบวนการเรียนรู้ เปลี่ยนจากเน้นบอกความรู้เป็นเน้นฝึกทักษะ เปลี่ยนบทบาทครูที่มีหน้าที่สอน เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ และอำนวยความสะดวกในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศ การเลือกใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี และสำหรับผลการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาวิชา และส่วนสำคัญที่

* Received 24 August 2020; Revised 10 November 2020; Accepted 13 November 2020

ส่งผลให้เกิดการพัฒนา คือ กลวิธีในการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหาวิชา เวลา และกลุ่มเป้าหมาย (ผู้เรียน)

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ, การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, โรงเรียนร่วมโพธิ์ทองธรรมวิทย์, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were: to study the results of the changes from the research operations at each stage knowledge emerging learning experiences that occur, and to present the development of learning skills in the 21st century Romphothongthamwit School. a participatory workshop research methodology. specific audiences. select specific the criteria for the necessary requirements to develop are: teachers and staff 10 people. secondary school students 1st - 6th 41 people, including 51 people. research tools include open-ended queries, scaling queries, observation, interviews, and audit or log. data collection from operations, activities in 2 10 - phase cycles, and data analysis are used periodically, both qualitatively and quantitatively. presented in a critical concept. The results showed that: changes new knowledge and learning experience is the result of the transition from teacher - centered to student - centered. Turn teaching into learning management change from focusing content to focused learning process switch from emphasis to knowledge to focus on skill training. change the role of a teacher whose teaching role is a non-teaching teacher. building a community of learning, creating an atmosphere the selection of modern technology, good interaction, and 21st century learning skills development results showed a relative composition between learners. Instructors the key parts that result in the development are the strategies for teaching or learning management, depending on the purpose of the activity. subject content, time and audience (Learners)

Keywords: The Development, Learning Skills in the 21st Century, Rompho Thongthamawit School, Buddhist Scripture School

บทนำ

จุดมุ่งหมายพื้นฐานทางการศึกษา คือ การเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกตามยุคสมัยได้อย่างมีคุณภาพ เมื่อสังคมเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษา

เปลี่ยน นักวิชาการหลายท่านเห็นตรงกันว่า หากยังหลงติดอยู่กับสิ่งเก่าที่เคยใช้ได้ผลในยุคเก่า ย่อมส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่สอดคล้องกับโลกที่เป็นจริงทั้งในปัจจุบันและในอนาคตที่จะยิ่งเข้มข้นขึ้นนั้น (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) ซึ่ง ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นมิติใหม่ของวงการศึกษาศึกษา (สุคนธ์ สิทธิพานนท์, 2558) ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการเรียนรู้ ว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาขึ้นโดยตัวบุคคลอันเป็นผลมาจากการได้รับความรู้หรือประสบการณ์จากการจัดการศึกษาหรือกิจกรรมในชีวิตที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะหมวด 4 ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษาในมาตรา 22 ถึง มาตรา 30 ที่เน้นให้สถานศึกษาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) และในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดการศึกษาขององค์การสหประชาชาติ (UNESCO) 4 ด้าน คือ 1) การเรียนรู้เพื่อรู้ทุกสิ่งอย่าง (Learning to know) 2) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ (Learning to do) 3) การเรียนรู้เพื่อการดำเนินชีวิต (Learning to with the others) และ 4) การเรียนรู้เพื่อให้รู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ (Learning to be) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Skills) กลายเป็นตัวชี้วัดใหม่ทางการศึกษา การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนสำหรับพระภิกษุสามเณรที่ผ่านมามีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวคิดข้างต้นที่สำคัญอยู่หลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพ และมาตรฐานในการจัดการศึกษาที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนของการจัดการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ความมีประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา อีกทั้งยังขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพด้านการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียน และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้เพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก จะมีเพียงการดำเนินงาน ตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัด พอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการเรียนรู้ในบริบทพื้นที่นั้น ๆ (พระมหาธีรเพชร อธิเวที, 2558) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์ มีปัญหาด้านทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนา ได้แก่ 1) ครูยังคงยึดวิธีการสอนแบบเดิม พยายามสอนเนื้อหาให้มากขึ้น ใช้เวลาสอนมากขึ้น เพื่อหวังให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น ทำให้เด็กต้องใช้เวลาเรียนในห้องเรียนมาก 2) การจัดการเรียนรู้ที่

ไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นให้นักเรียนท่องจำตามตำรา และจดบันทึก 3) สื่อการสอนที่มีเพียงหนังสือ หรือตำรา อาจตอบสนองการรับรู้และความต้องการของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ไม่เต็มที่ 4) จำนวนครูไม่เพียงพอ สอนไม่ตรงกับคุณวุฒิ 5) ครูขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ 6) แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอ ไม่หลากหลาย ไม่ตอบสนองความต้องการจำเป็น 7) ครูผู้สอนส่วนหนึ่งเป็นครูที่เกษียณอายุราชการแล้วอาสาสอน ยังคงสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง ไม่ปรับวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอนที่เหมาะสม มีเจตคติการใช้สื่อการสอนว่าทำให้ยุ่งยาก จึงไม่เลือกใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 8) ครูพระที่มีคุณวุฒิด้านเปรียญธรรม และสาขาวิชาอื่น ที่ไม่ใช่สาขาวิชาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือไม่ตรงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด และเพิกขบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมานั้น ยังขาดประสบการณ์ ขาดความเชี่ยวชาญ ในการสอนทั้งสมรรถนะทางวิชาการ วิชาชีพ 9) ครูขาดความเข้าใจในการใช้หลักสูตร และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ 10) ครูขาดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ด้วยสภาพปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น การแสวงหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับบริบท ผู้วิจัยเห็นว่า การนำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเป็นการวิจัยที่มีรูปแบบเน้นความเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical science) การบูรณาการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่การระบุสภาพประเด็นปัญหา การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น และร่วมศึกษาแนวทางการพัฒนา ตลอดจนร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมสะท้อนผลการพัฒนาโดยยึดหลักประชาธิปไตย ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำผลไปสู่การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของโรงเรียนเป้าหมาย โดยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในขับเคลื่อนทุกขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาจากสภาพจริงที่ส่งผลให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2558)

ดังนั้น การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์ เป็นการวิจัยที่ก่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีระบบ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) ที่มุ่งปรับปรุงพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ การสะท้อนผล และการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนที่ผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัยต้องถอดบทเรียนสร้างองค์ความรู้ และนำไปสู่การตั้งคำถามใหม่ การทดลองปฏิบัติให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด หรือเป็นเหตุเป็นผลของปัญหาใหม่ และเพื่อเพิ่มหรือปรับปรุงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดในลักษณะเกลียวสว่าน (วรรณดี สุทธิณารักษ์, 2560) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์นั้น เป็นวัฏจักรของการพัฒนาอย่างเป็น

ระบบ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ หรือพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง สถานศึกษาแห่งอื่น ๆ สามารถนำองค์ความรู้หรือผลการวิจัยไปศึกษา ทบทวน สร้างชุมชน หรือเครือข่ายทางวิชาการ ให้พึ่งพาตนเองหรือพัฒนาดตนเอง ในด้านการ จัดการเรียนรู้ให้เกิดความก้าวหน้า และมีคุณภาพเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาของตนเองได้ สอดคล้องกับเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลง หรือสภาพการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานวิจัยในแต่ละขั้นตอน องค์ความรู้ ใหม่ที่เกิดขึ้น ประสิทธิภาพการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และโรงเรียน จากการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อนำเสนอผลการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดำเนินการวิจัย 2 วงจร 10 ขั้นตอน ดังนี้ วงจรที่ 1 ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting) ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต ผล (Observing) ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) วงจรที่ 2 ขั้นตอนที่ 6 การวางแผน ใหม่ (Re - Planning) ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติใหม่ (Re - Acting) ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผล ใหม่ (Re - Observing) ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (Re - Reflecting) ขั้นตอนที่ 10 การ สรุปผล (Conclusion) เป็นรูปแบบการวิจัยที่เน้นความเป็นศาสตร์เชิงวิพากษ์ (Critical Science) มีลักษณะเป็นการพรรณนา หรือบรรยายเชิงวิพากษ์ (Critical Description) การ วิจัยที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล และระดับโรงเรียน เป็นการ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามหลักการเรียนรู้จากการกระทำ (Learning By Doing) เป็นการ พัฒนาองค์ความรู้ฐานรากจากการกระทำ (Grounded Knowledge From Doing) (วิโรจน์ สารรัตน์, 2558)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้ร่วมกันดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ ตนเองรับผิดชอบ โดยเริ่มจากการปฏิบัติภาคสนามระหว่างวันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ถึง วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2561 (แบ่งออกเป็นสองภาคเรียน) ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้บริหาร ครู และ บุคลากรที่ปฏิบัติงานประจำโรงเรียน จำนวน 10 รูป/คน และนักเรียน จำนวน 41 รูป รวม 51 รูป/คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็น โรงเรียนที่มีความต้องการที่จะพัฒนา และประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือตามแนวคิดของ Mills ซึ่งจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) แบบสังเกต (Observation Form) 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) และแบบสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group Interview) 3) แบบตรวจสอบหรือบันทึก (Examining/Records) (Mills, G. E., 2007) และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert's Five Rating Scale) (Likert, R., 1967) โดยผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จำนวน 10 รูป/คน สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย โดยนำข้อสรุปที่ได้จากการสะท้อนผลร่วมกันมา วิเคราะห์จำแนกจัดกลุ่ม ตรวจสอบความถูกต้อง การใช้ถ้อยคำภาษามีความเหมาะสม และสื่อความหมายที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการจะสอบถาม ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแต่ละขั้นตอนนั้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกันเป็นระยะ ๆ เขียนและนำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบอิงแนวคิดเชิงวิพากษ์ (Critical approach) แสดงหลักฐานประกอบ ทั้งข้อมูล สถิติ ภาพถ่าย เอกสาร หรืออื่น ๆ ถึงสิ่งที่ได้ร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติ และวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อให้เป็นข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมาย หรือแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินงานวิจัยในแต่ละขั้นตอน องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น ประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ในตัวบุคคล กลุ่มบุคคล และโรงเรียน จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์ ได้ดำเนินไปอย่างมีขั้นตอน เป็นระบบ และมีทิศทาง มีเป้าหมาย มีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นรูปแบบการวิจัยที่มุ่งเน้นความเป็นประชาธิปไตย และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน การสร้างความผูกพันที่เข้มแข็ง การร่วมทุกข์ร่วมสุขต่อสู้เพื่อก้าวไปด้วยกัน เรื่องราวประสบการณ์ ถูกหลอมรวมเป็นความรู้สึกที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติร่วมกัน สร้างการตื่นตัวในการทำงานเป็นทีม และตื่นตัวที่จะขับเคลื่อนพัฒนาแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน การมีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน ทั้งการร่วมปฏิบัติ และร่วมสะท้อนผล เป็นกระบวนการที่ไม่มีการตัดสินทุกคนมีเสรีภาพทางความคิด ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องที่ทำให้การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยและผู้

ร่วมวิจัยได้สรุปรวบยอด เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ 10 ประการของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

การเรียนรู้แบบเดิม	องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น/การเรียนรู้แบบใหม่
เน้นครูเป็นศูนย์กลาง	เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
การสอน	การจัดกระบวนการเรียนรู้
เน้นครูถ่ายทอด บอกความรู้	เน้นกระบวนการสร้างสถานการณ์ปัญหา ลงมือปฏิบัติ
บรรยายสาธิต	แก้ปัญหา ทำงานเป็นทีม
เน้นเนื้อหา เน้นท่องจำ	เน้นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย
เน้นบอกความรู้	เน้นกระบวนการฝึกทักษะ และศึกษาเนื้อหาความรู้เป็น
	การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่
	เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจริง และสามารถสร้างอาชีพได้
บทบาทครูที่มีหน้าที่สอนหนังสือ	ครูเป็นโค้ช ผู้ออกแบบการเรียนรู้ และผู้อำนวยความสะดวก
การพัฒนาตนเองที่เกิดจากการ	การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ PCL
อบรม ต่าง ๆ ประชุม รับฟังการ	การเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ SLC
บรรยาย	
บรรยากาศสภาพแวดล้อม	การสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ
ภายในห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ที่	กระบวนการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ไม่หลากหลาย	
เทคโนโลยีไม่ทันสมัย และไม่	ห้องเรียนอัจฉริยะ สนับสนุนให้ครูประยุกต์ใช้สื่อ
สามารถใช้งานได้อย่างเต็ม	เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มี
ศักยภาพ	ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
เรียนเพื่อแข่งขัน จัดอันดับ	การเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ช่วยเหลือแบ่งปัน
	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยง
	ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายใน
	สถานศึกษาเดียวกัน หรือต่างสถานศึกษา ระหว่าง
	สถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน การเรียนรู้อย่าง
	สร้างสรรค์ และกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ทำ
	ให้ผู้เรียน และครูค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้
	ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่

จะเห็นได้ว่า ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่วมโพธิ์ทองธรรมวิทยานั้น ถือว่าเป็นผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นผลจากการรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เมื่อนำมาเชื่อมโยงกันจึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งความรู้ใหม่ที่ได้รับนี้หากเชื่อมโยงกันอย่างหลากหลาย และใช้ประโยชน์ได้ต่อไป จะเป็นภูมิปัญญา เพื่อการเผยแพร่ไปยังแหล่งอื่น ๆ ต่อไป

สำหรับการเปลี่ยนแปลงจากผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย ได้ดำเนินการในที่นี่ ประกอบด้วย 2 วงจร 10 ขั้นตอน ทั้งนี้เพื่่อมุ่งสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรและเพื่อสนับสนุนเสริมภาพสร้างพื้นที่ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น โดยมีผู้วิจัยเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีม ที่มีเป้าหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัยมีความตื่นตัวร่วมกันตั้งคำถาม สร้างเครื่องมือที่หลากหลายที่ได้จากกระบวนการวิพากษ์ การสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า องค์ความรู้ที่เป็นหลักการในการปฏิบัติ คือ 1) ทุกคนมีความสามารถในการคิด และปฏิบัติงานร่วมกันทั้งนี้เพื่อการแก้ไขปัญหา และพัฒนาร่วมกัน 2) ความรู้ในปัจจุบัน และความรู้ในอนาคต ทักษะประสบการณ์ และแหล่งข้อมูล ถูกแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ บทพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน 3) ความผูกพันที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ขับเคลื่อนร่วมกันโดยสมาชิกผู้ร่วมวิจัย ในการร่วมคิด และร่วมแบ่งปัน ตลอดจนการเสริมพลังทางบวก การให้กำลังใจ การสร้างแรงบันดาลใจ การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น 4) การสร้างชุมชนแห่งความสุข และชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายในองค์กรที่มีวัฒนธรรม 5) การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างมีเป้าหมายเดียวกันจะส่งผลให้บรรลุผลตามประสงค์

2. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่วมโพธิ์ทองธรรมวิทย พบว่า มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันระหว่าง ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาวิชา และส่วนสำคัญที่ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ กลวิธีในการสอน (Teaching Strategy) การถ่ายทอดความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน โดยมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ ประสบการณ์เดิม และกระตุ้นความใฝ่รู้ การลงมือสร้างความเข้าใจ และวางแผนในการเรียนรู้ และการสะท้อนผลสรุปผลการเรียนรู้ เพื่อสร้างองค์ความรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ได้ โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) หลักสูตร เนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) บรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งการเรียนรู้แบบรายบุคคล แบบกลุ่ม และแบบทีม สนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านทรัพยากรที่หลากหลายทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน หรือแบบออนไลน์ 3) ผู้เรียนสามารถใช้ปฏิสัมพันธ์ในการ

ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลของการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ ได้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ 4) กระบวนการเรียนรู้ใช้กระบวนการคิดในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์อย่างเป็นระบบ และ 5) การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศดิจิทัลโซเซียลมีเดียอย่างเหมาะสม เครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร การระดมความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และแสดงความคิดเห็นของตนเอง เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยนำมาใช้จะขึ้นอยู่กับหลักการข้างต้น และวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาวิชา เวลา กลุ่มเป้าหมาย (ผู้เรียน) โดยคำนึงถึงการบูรณาการมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเป็นกัลยาณมิตร การเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการนำเสนอ การพัฒนาครูผู้สอน ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่วมโพธิ์ทองธรรมวิทยานั้น ถือว่าเป็นผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นผลจากการรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เมื่อนำมาเชื่อมโยงกันจึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งความรู้ใหม่ที่ได้รับนี้หากเชื่อมโยงกันอย่างหลากหลาย และใช้ประโยชน์ได้ต่อไป จะเป็นภูมิปัญญา เพื่อการเผยแพร่ไปยังแหล่งอื่น ๆ ต่อไป

อภิปรายผล

1. ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่วมโพธิ์ทองธรรมวิทย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดหลักในการพัฒนา ซึ่งก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ หรือความรู้แบบรวบยอด (Concept) 10 ประการนั้น อภิปรายได้ว่า ในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ถือว่าเป็นผลจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ Churches กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับห้องเรียน ครูผู้สอน หลักสูตร อาจยังไม่เพียงพอ ซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในศาสตร์การสอน กลวิธีการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้สื่อสารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว การเรียนรู้จากบริบทจริง การเรียนรู้แบบสหวิทยาการ การเรียนรู้แบบยึดความร่วมมือ การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งนักเรียน และครูผู้สอน ผ่านกระบวนการพัฒนาโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Churches, A., 2008) ตามหลักการที่ วิโรจน์ สารัตนะ ได้สรุปหลักการ 10 ประการ จรรยาบรรณ 10 ประการ และบทบาทของผู้วิจัย 10 ประการ สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น (วิโรจน์ สารัตนะ, 2558) ซึ่ง James, E. A. et al เห็นว่า PAR เป็นเครื่องมือที่สามารถให้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้นได้ ถ้าผู้ที่นำไปใช้ ให้ความใส่ใจและร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน (James, E. A. et al., 2008)

การวิจัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการปฏิบัติได้มากที่สุด และดีที่สุด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาวิธีการแก้ปัญหา คล้ายกับการวิจัยแบบผสม เพราะต้องรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ หรืออาจใช้ทั้งสองวิธีรวมกัน ซึ่งเป็นผลจากการรวบรวมข้อมูล และสารสนเทศที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เมื่อนำมาเชื่อมโยงกันจึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และความรู้ใหม่ที่ได้รับนี้หากเชื่อมโยงกันอย่างหลากหลาย และใช้ประโยชน์ได้ต่อไป จะเป็นภูมิปัญญา เพื่อการเผยแพร่ไปยังแหล่งอื่น ๆ ต่อไป (Creswell, J. W., 2008)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงจากผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนที่เกิดขึ้น จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 2 วงจร 10 ขั้นตอน โดยมีผู้วิจัยเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีม ที่มีเป้าหมายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งผลให้ ผู้ร่วมวิจัยมีความตื่นตัวร่วมกันตั้งคำถาม สร้างเครื่องมือที่หลากหลายที่ได้จากกระบวนการวิพากษ์ การสะท้อนผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Quixley, S. กล่าวว่า การสะท้อนผลที่เกิดจากการปฏิบัติซึ่งเป็นการมองย้อนกลับไปข้างหลัง และในขณะเดียวกันก็ต้องมองไปข้างหน้าด้วยเสมอ เพราะในแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันไปตลอด โดยความเห็นชอบและความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Quixley, S., 2008) ซึ่ง Seymour-Rolls & Hughes เห็นว่า การมีส่วนร่วม ความร่วมมือ การเสริมพลังอำนาจ ความรู้และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากกระบวนการการสะท้อนผลร่วมกัน เพื่อให้ได้ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น และยอมรับว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา แล้วร่วมกันหาแนวทาง โดยยึดหลักประชาธิปไตยเป็นสำคัญ (Seymour-Rolls & Hughes, 2000) สอดคล้องกับ Mills, G. E. เห็นว่า การดำเนินการที่ปราศจากการควบคุม หรือบังคับจากบุคคลอื่นเน้นการมีส่วนร่วมมีความเป็นประชาธิปไตย ความรู้ที่ได้จะช่วยสร้างเสริมการเรียนรู้ และการกำหนดนโยบายนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป (Mills, G. E., 2007)

2. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์ อภิปรายได้ว่า มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียน ครูผู้สอน เนื้อหาวิชา และส่วนสำคัญที่ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ กลวิธีในการสอน (Teaching Strategy) การถ่ายทอดความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Churches, A. เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมห้องเรียน หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ยังไม่เพียงพอกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว สิ่งสำคัญที่ต้องมีที่ต้องเปลี่ยนแปลงด้วย คือ ศาสตร์การสอน (Pedagogy) ครูเป็นโค้ช (Coach) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และเป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะ (Churches, A., 2008) โดยคำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ 1) หลักสูตร เนื้อหาวิชา ที่สอดคล้องกับทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) บรรยากาศการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งการเรียนรู้แบบรายบุคคล แบบกลุ่ม และแบบทีม สนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ผ่านทรัพยากรที่หลากหลาย ทั้งใน

ห้องเรียน และนอกห้องเรียน หรือแบบออนไลน์ 3) ผู้เรียนสามารถใช้ปฏิสัมพันธ์ในการร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลของการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยการเอง และระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้

4) กระบวนการเรียนรู้ใช้กระบวนการคิดในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์อย่างเป็นระบบ และ

5) การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศดิจิทัลโซเซียลมีเดียอย่างเหมาะสม เครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร การระดมความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และแสดงความคิดเห็นของตนเอง เป็นต้น อภิปรายได้ว่า หลักสูตรการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรคำนึงถึงการใช้สื่อและเทคโนโลยี การออกแบบห้องเรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนต้องสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ก้าวข้ามสาระวิชาไปสู่การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูต้องไม่สอนหนังสือ ไม่นำสาระที่มีในตำรามาบอก หรือบรรยายให้นักเรียนจำ แล้วนำไปสอบวัดความรู้ (Kamat, 2012); (The Victorian Council of School Organizations Inc, 2012); (Waugh, 2011); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ดังที่ Pontefract, D. เห็นว่า ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จากเดิมที่เน้นตำราเนื้อหา มาเป็นหลักสูตรที่เน้นความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะกระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Pontefract, D., 2011) สอดคล้องกับที่ Partnership for 21 century skills และ Sahin ได้นำเสนอเกี่ยวกับองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แนวทางการพัฒนา และปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills, 2009); (Sahin, M. C., 2009) และ Heick, T. และพิมพันธ์ เดชะคุปต์ เห็นตรงกันว่า สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กล่าวคือ บรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดปัญญา ต้องมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนมีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์จนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้ และผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ การเรียนรู้มีความยืดหยุ่น มีความหลากหลายในการปฏิบัติกิจกรรมสามารถเข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีได้ง่าย บนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียน ครูผู้สอนจะนำรูปแบบการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่งไปใช้กับผู้เรียนทุกคนตลอดไม่ได้ โรงเรียนต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสม (Heick, T., 2012); (Heick, T., 2013); (ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเรือง และวราภรณ์ ทองนพคุณ, 2557); (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2559) สอดคล้องกับ Pontefract, D. เห็นว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การเข้าถึงสิ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ทุกเวลา ทั้งแบบทางการ และไม่ทางการ ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือในแบบออนไลน์ (Pontefract, D., 2011) ซึ่งสอดคล้อง Prensky, M. กล่าวว่า การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล จึงส่งผลต่อกระบวนการคิด ทักษะคตินักเรียนยุคดิจิทัลด้วย (Prensky, M., 2001) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ใน

ศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทยานั้น ครูผู้สอนต้องสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในโรงเรียน และพัฒนาตนเองให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง มีกลวิธีในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะ กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย มีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียน ครูผู้สอน เนื้อหาวิชา และส่วนสำคัญที่ส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บรรลุตามวัตถุประสงค์ คือ กลวิธีในการสอน หรือการจัดการเรียนรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหาวิชา เวลา และกลุ่มเป้าหมาย (ผู้เรียน) โดยคำนึงถึงการบูรณาการ มาตรฐานการจัดการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ตลอดชีวิต การมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู ครูภายในสถานศึกษาเดียวกัน หรือต่างสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการเรียนรู้ เน้นกระบวนการฝึกทักษะ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจริง ครูเป็นผู้ชี้แนะ ส่งเสริมให้ครูสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม และการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1) เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน หน่วยงานต้นสังกัด คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรตระหนัก และเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมอย่างต่อเนื่อง 2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาทักษะวิชาชีพ สมรรถนะที่สำคัญสำหรับครู ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบของการอบรมเชิงปฏิบัติการ มากกว่าการนั่งฟังบรรยาย ซึ่งการฝึกอบรมที่เน้นทักษะการลงมือทำนั้นส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ของครูได้เป็นอย่างดี **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาการสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ สำหรับกลุ่มโรงเรียนปริยัติธรรม เพื่อร่วมกันกำหนดแนวทาง สร้างนวัตกรรม หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมกับบริบท 2) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมโดยใช้กลุ่มเครือข่ายเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง

พระมหาธีรเพชร ธีรเวทิต. (2558). การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. วารสารวิชาการคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 10(1), 19-32.

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2559). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2560). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการทางสำนึก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- _____. (2558). การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเรือง และวรางคณา ทองนพคุณ. (2557). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความท้าทายอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2560 จาก <http://www.qlf.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills). กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). บทวิเคราะห์การศึกษาไทยในโลกศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุคนธ์ สิทธิพานนท์. (2558). การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิควิธีคิด.
- Churches, A. (2008). 21st Century Pedagogy. Retrieved January 30, 2017, from <http://edorigami.wikispaces.com/21st+Century+Pedagogy>
- Creswell, J. W. (2008). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research. (3rd ed). New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Heick, T. (2012). 10 Characteristics of Highly Effective Learning Environment. Retrieved February 6, 2017, from <http://www.teachthought.com/learning/10-characteristics>
- _____. (2013). 5 Characteristics Of Global Learning. Retrieved February 6, 2017, from <http://www.teachthought.com/terry-heick/5-characteristics-of-global-learning/>
- James, E. A. et al. (2008). Participatory action research for educational leadership : Using data-driven decision making to improve schools. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Kamat. (2012). New trends in education for 21st Century. Retrieved February 5, 2017, from <http://aview.in/allevnts/new-trends-in-education-for-21-century>
- Likert, R. (1967). The method of constructing and attitude scale, reading in attitude theory and measurement. New York: Wiley & Son.
- Mills, G. E. (2007). Action research: A Guide for the teacher researcher. (3rd ed.). New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). P21 Framework Definitions. Retrieved February 6, 2017, from http://www.p21.org/storage/documents/P21_Framework_Definitions.pdf
- Pontefract, D. (2011). ABC-The 21st Century Learning Model. Retrieved February 5, 2017, from <http://www.danpontefract.com/abc-%E2%80%93-the-21st-century-learning-model/>
- Prensky, M. (2001). ABC-The 21st Century Learning Model. Retrieved February 6, 2017, from <http://www.marcprensky.com/writing/PrenskyPart1.pdf>
- Quixley, S. (2008). Participatory action research: A brief outline of the concept. Taskforce: Canberra.
- Sahin, M. C. (2009). Instructional Design Principles for 21st Century Learning Skills. *Procedia Soc. Behav. Sci. Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1464 – 1468.
- Seymour-Rolls & Hughes. (2000). Participatory action research: Getting job done. Retrieved January 20, 2017, from <http://www2.fhs.usyd.edu.au/arow/o/m01/>
- The Victorian Council of School Organizations Inc. (2012). A 21st Century Curriculum – Discussion Paper. Retrieved February 5, 2017, from <http://www.viccsso.org.au/big-ideas/a-21st-century-curriculum>
- Waugh. (2011). 21st Century Classroom. Retrieved February 6, 2017, from <http://mswaughclass.blogspot.com/2011/04/21st-century-classroom.html>

**การปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม:
กรณีศึกษา นักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย***
**ADAPTATION OF THAI STUDENTS IN A MULTICULTURAL SOCIETY
CASE STUDY OF THAI STUDENTS IN DARJEELING INDIA**

พระมหาประสิทธิ์ แก้วศรี

Phramaha Prasit Kaewsri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: prasit008@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการปรับตัว และรูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษานักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ นักเรียนไทย ครูสอนภาษาอังกฤษ เจ้าของบ้านพักและเอเยนต์ และพระสงฆ์ไทยในดาร์จีลิง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอข้อมูลในรูปแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สังคมพหุวัฒนธรรมของเมืองดาร์จีลิงประกอบด้วย ความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ นักเรียนไทยที่จะศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับพื้นที่ 1) การปรับตัวมี 5 ประการคือ 1.1) การศึกษา นักเรียนที่ย้ายมาใหม่ไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ ใช้เวลาประมาณสามเดือนเกิดการปรับตัวจนสามารถสื่อสารได้ 1.2) อารมณ์ การมาแรก ๆ เด็กบางคนมีภาวะเครียด ถ้าไม่สามารถปรับตัวด้านอารมณ์ได้ จะทำให้ไม่สามารถอยู่ต่อได้ 1.3) อากาศ นักเรียนจะต้องปรับตัวให้เข้ากับอากาศที่หนาวเย็นตลอดปี 1.4) อาหาร นักเรียนจะต้องปรับตัวกับอาหารให้ได้ 1.5) วัฒนธรรม เมืองดาร์จีลิงเป็นเมืองเล็กที่มีวัฒนธรรมและความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อการปรับตัวที่ดี 2) รูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม จำแนกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 กลัว กล้า เข้าหา สนทนาผูกมิตร เป็นรูปแบบของเด็กที่ใหม่ ๆ รูปแบบที่ 2 กล้า เข้าหา สนทนาผูกมิตร และรูปแบบที่ 3 กล้า ทำรบ พบศัตรู อยู่ไม่เป็นสุข

คำสำคัญ: การปรับตัว, นักศึกษาไทย, สังคมพหุวัฒนธรรม, ดาร์จีลิง, สาธารณรัฐอินเดีย

* Received 25 October 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 13 November 2020

Abstract

The Objectives of this research article were to study adaptation and patterns of adjustment of Thai students in the society of multicultural in case studies of Thai students in Darjeeling India. Using the qualitative research model by studying the document and in-depth interviews with who give important information was Thai students, English teachers, Housing owners, agents and Thai monks in Darjeeling. The tools used to collect information are in-depth interviews, observations and inquiries, and analysis data from study papers. And information from in - depth interviews Presentation information in a descriptive format. The research results were found that the society of multicultural of Darjeeling consists of Ethnic diversity. Thai students to study and needed to adaptation and suited the area. 1) there are 5 adjustments 1.1) Education: New students moved who cannot use English. It will takes about three months to adjust until they can communicate. 1.2) Emotional early coming some children have stress. If unable to adjust emotionally they couldn't stay 1.3) Weather. Students have to adjust to the colder climate throughout the year 1.4) Food. Students have to adjust to food 1.5) Culture Darjeeling is a small city with culture and Ethnic diversity Must be physically and mentally ready For good adaptation 2) The pattern of adaptation of Thai students in multicultural society is classified into 3 forms, namely, form 1: fear, dare to approach, chat, make friends, as a form of new children. Form 2 Approaching to chat, make friends and form 3 dare to challenge the battle, find the enemy make difficult to use life.

Keywords: Adaptation, Thai Students, Multicultural Society, Darjeeling, India

บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญของเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองจึงพยายามที่จะสร้างโอกาสหรือส่งเสริมให้ลูกหลานได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ การส่งบุตรไปศึกษาต่อต่างประเทศก็เป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งผู้ปกครองมักจะใช้ เพื่อให้ลูกนั้นได้ฝึกทักษะทางภาษา วิชาการ และสังคม ซึ่งการที่เด็กคนหนึ่งจะไปอยู่ต่างประเทศโดยลำพัง หรืออาจจะมีเพื่อนที่รู้จักไปด้วย บางคนก็อาจจะมีภาวะกดดันหรือภาวะเครียดบ้าง แต่บางคนก็มีความตื่นเต้น ซึ่งจะนำไปสู่กลไกการปรับตัวของเด็ก เรียกว่า พัฒนาการทางสังคม เพราะเด็กจะต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และทักษะทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่จะต้องไปเรียนในต่างประเทศ ซึ่งจะต้องอยู่ไกลบ้าน ห่างจากผู้ปกครอง ไปอยู่กับคนแปลกหน้า

ในต่างถิ่น ภาษาก็ยังสื่อสารไม่เข้าใจ และยังต้องเรียนให้ทันเพื่อนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมาศึกษาในประเทศอินเดีย ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูง

เมืองดาร์จีลิง เป็นเมืองเล็ก ๆ แต่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญและมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มชนต่าง ๆ ในบริเวณเทือกเขาหิมาลัย และมีความสำคัญมากขึ้นเมื่ออังกฤษได้เข้ามาครอบครองพื้นที่จากสิกขิม ทำให้ที่นี่มีความหลากหลายทั้งกลุ่มชาติพันธุ์และความเชื่อมีทั้งฮินดู คริสต์ พุทธ อิสลาม และซิกข์ เมื่อลงพื้นที่จริง ยิ่งพบว่า ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ของพื้นที่มีความเข้มข้นอย่างมาก ทั้งในด้านชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา ในขณะเดียวกันก็เป็นเมืองแห่งการศึกษาด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งคนไทยนิยมส่งบุตรหลานมาเรียนเป็นจำนวนมากติดต่อกันหลายปี มาตั้งแต่ยุคที่อินเดียยังอยู่ในปกครองของอังกฤษ (Koehler J., 2015)

การที่นักเรียนไทยที่มาเรียนที่นี่ จึงต้องมีการปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ ปรับตัวด้วยความสามารถในการเลือกปฏิบัติของตนอย่างเหมาะสมภายใต้เงื่อนไขของสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยที่ยังคงมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมอยู่ มีลักษณะคล้ายการมีวุฒิภาวะ ถือเป็นกระบวนการที่มนุษย์พยายามรักษาความสมดุลของจิตใจเมื่อจะต้องเผชิญกับเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง และไม่ทำให้อันอื่นเดือดร้อน (มุกดา ศรีรงค์ และคณะ, 2561) ซึ่งการปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น ดังที่ Ren Zhiyuan ได้ทำการศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ปัญหาในการดำรงชีวิตของนักศึกษาชาวจีนเป็นเรื่องของภาษา ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการสนับสนุนทางสังคม โดยเครือข่ายการคบเพื่อนของนักศึกษาชาวจีนมีลักษณะเป็นวงแคบ โดยคบแต่เพื่อนชาวจีน ซึ่งกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมนั้น มี 2 ลักษณะคือ ช่วงแรกรู้สึกตื่นเต้น กับสิ่งใหม่ ๆ จากนั้นจะตื่นตระหนกก่อนจะมีการปรับตัว และอีกกลุ่มคือ เกิดการตื่นตระหนกแล้วค่อยเกิดการปรับตัว (Zhiyuan R., 2555) และมีญชรี โชติรสฐิติ ศึกษาเรื่องการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนไทยในต่างประเทศ พบว่า อุปสรรคในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม สรุปได้ 3 ด้านคือ ด้านทัศนคติที่ชาวต่างชาติมองชาวเอเชียในด้านลบ ด้านลักษณะพฤติกรรมของคนไทยเรื่องความขี้เกรงใจไม่พูดอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ไม่เข้าใจกับนิวยอร์กอเมริกันที่พูดตรง ด้านความสามารถทางการสื่อสาร คือ เรื่องภาษา ส่งผลต่อการสื่อสารอย่างมาก ทั้งต่อในชีวิตประจำวันและชีวิตการเรียน (มีญชรี โชติรสฐิติ, 2556)

จากเหตุผลดังกล่าวมาทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจ ที่จะศึกษาการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา นักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย เพื่อศึกษารูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา นักเรียนไทยใน ดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย

2. เพื่อศึกษารูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา นักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความเรื่อง “การปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษานักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย” ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร แนวคิด และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา ขอบเขตการศึกษา ขอบเขตประชากร ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ขอบเขตเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา นักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย เพื่อเกิดรูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรมให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาที่เมืองดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย

1.2 ขอบเขตประชากร ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก เป็นนักเรียนไทยในดาร์จีลิง ครูสอนภาษาอังกฤษ เจ้าของบ้านพักและเอเยนต์ และพระสงฆ์ไทยในดาร์จีลิง ใช้วิธีเลือกแบบ สโนว์บอล โดยผู้ให้ข้อมูลได้แนะนำบุคคลที่มีความเหมาะสมต่องานวิจัย

1.3 ขอบเขตการวิจัย การวิจัยนี้จำกัดพื้นที่เฉพาะเขตตัวเมืองดาร์จีลิงเท่านั้น ไม่ครอบคลุมพื้นที่นอกเมือง ตำบลชานเมือง หรือเมืองรองที่อยู่ใกล้เคียง

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยนี้มีขอบเขตระยะเวลาในการลงพื้นที่ศึกษาระหว่าง เดือน มิถุนายน – กันยายน 2019

2. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาภาคสนามในแบบอาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) เป็นการลงพื้นที่ประเทศอินเดีย เมืองดาร์จีลิง โดยผู้วิจัยลงพื้นที่สังเกต สอบถาม ใช้วิธีในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษา นักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย

3. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก เป็นนักเรียนไทยในดาร์จีลิง ครูสอนภาษาอังกฤษ เจ้าของบ้านพักและเอเยนต์ และพระสงฆ์ไทยในดาร์จีลิง ใช้วิธีเลือกแบบ สโนว์บอล โดยผู้ให้ข้อมูลได้แนะนำบุคคลที่มีความเหมาะสมต่อการให้ข้อมูลเพื่องานวิจัยในครั้งนี้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น พร้อมกับการสังเกต และสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่ได้ศึกษา และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาจำแนกความสำคัญของข้อมูล พร้อมเรียงลำดับข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยาย ในการนำเสนอข้อมูลเสนอแบบเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

การศึกษาการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษานักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของเมืองดาร์จีลิง

เมืองดาร์จีลิง อยู่ในรัฐเบงกอลตะวันตก ของประเทศอินเดีย เป็นเมืองเทศบาลที่ตั้งอยู่บนเทือกเขาหิมาลัยน้อย สูง 67,000 ฟุตจากระดับน้ำทะเล เป็นแหล่งผลิตชาที่มีชื่อเสียงระดับโลก และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมของคนอินเดียเพราะมีอากาศเย็นตลอดปี และสามารถมองเห็นเขากันเจนซุงคา อันเป็นยอดเขาที่สูงอันดับสามของโลก ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง แต่มีกลุ่มชนต่าง ๆ อยู่หลากหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็มีภาษา ศาสนาวัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน และเมื่ออังกฤษเข้ามาปกครองพื้นที่นี้ ก็ถูกพัฒนาให้กลายเป็นค่ายทหาร สถานพยาบาล ตลอดจนโรงเรียนแบบอังกฤษมาอยู่มามาย กลายเป็นแหล่งศึกษาของกลุ่มคนทั้งในอินเดีย และต่างประเทศได้ส่งบุตรหลานมาเรียนที่นี่ สามารถสรุปผลจากการศึกษาความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของเมืองดาร์จีลิง มีความหลากหลายแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

ชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ดาร์จีลิงประกอบด้วย เลปชา คามปา กุรข่า เนวาร์ เศรปา ภูเตีย และเบงกอล ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเทือกเขาหิมาลัย เพราะเมืองดาร์จีลิง มีพรมแดนอาณาเขตติดกับเนปาล สิกขิม ภูฏาน ชีเบต และสามารถไปได้ถึงฮัสสัมและบังกลาเทศ และเมื่อดาร์จีลิงกลายเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญจึงมีคนต่างถิ่นย้ายเข้ามาอยู่อาศัยมากมาย ประกอบด้วยผู้คนมากมาย และมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์

ภาษา ในเมืองดาร์จีลิง 60 เปอร์เซ็นต์จะพูดภาษาเนปาลี และบางส่วนนอกจากนั้นจะพูด ฮินดี เบงกาลี ชานตาลี อูรดู โอริยา เนื่องด้วยมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ การใช้ภาษาทำให้ดาร์จีลิงมีภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง แทบจะทุกคนในเมืองนี้สามารถที่จะสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ และถ้าไม่ใช่งานที่เป็นเฉพาะกลุ่มจริง ๆ ก็จะสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อมีงานเฉพาะกลุ่มจะกลับไปพูดในภาษาของกลุ่มนั้น ๆ

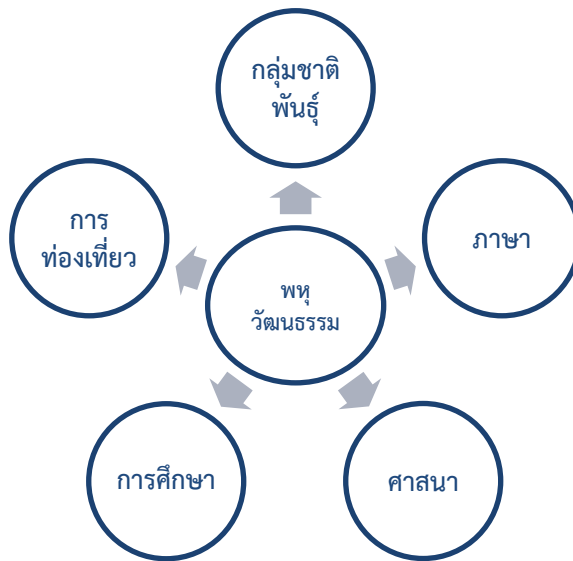

ศาสนา เมืองดาร์จีลิง มีศาสนาและความเชื่อที่หลากหลาย แต่กลุ่มใหญ่ ๆ จะเป็น ฮินดู พุทธศาสนาหายาน คริสต์ อิสลาม และซิกข์ ชนพื้นเมืองส่วนใหญ่ฮินดู มีวัดฮินดู และรูปเคารพอยู่ตามถนน พร้อมทั้งอยู่กับประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ นอกจากนั้นยังนับถือ พุทธศาสนาแบบทิเบต หรือวัชรยาน มีวัดอยู่มากมายในเมืองดาร์จีลิง ตั้งแต่ขนาดเล็กมีพระแค่ 2 - 3 รูป ไปจนถึงวิทยาลัยพระพุทธศาสนามีพระสงฆ์สามเณรนับร้อย พร้อมทั้งโบสถ์คริสต์ที่ถูกสร้างมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 - 19 ล้วนแต่เก่าแก่และมีความสำคัญ มัสยิดของชาวอิสลาม และเสียงละหมาดก็มักจะได้ยินอยู่ทุกวัน และทุก ๆ วันอาทิตย์สำนักครูของชาวซิกข์ก็มักจะมี กิจกรรมอยู่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งความหลากหลายเหล่านี้ส่งผลให้เมืองดาร์จีลิง มีความหลากหลายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมาก

การศึกษา เมืองดาร์จีลิง มีโรงเรียนที่ทำการเรียนการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่า ร้อยปี นับตั้งแต่อังกฤษเข้ามามีอิทธิพลในพื้นที่นี้ก็สร้างโรงเรียน และจัดการเรียนการสอนแบบ อังกฤษ ให้กับเด็กอังกฤษและคนอินเดียชั้นสูง และชาวต่างชาติก็มักจะส่งบุตรหลานมาเรียนที่นี่ ก่อนที่จะส่งต่อไปอังกฤษ ทำให้โรงเรียนนานาชาติในเมืองดาร์จีลิง ได้รับความนิยมมากตั้งแต่ อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

การท่องเที่ยว เมืองดาร์จีลิง มีสภาพอากาศเย็นตลอดปี ทำให้กลายเป็นแหล่งผลิตชาชั้นดีที่ส่งขายไปทั่วโลก และมีวิวทิวทัศน์ที่งดงามตามธรรมชาติ สามารถมองเห็น เทือกเขาคันเชนจุงคา ซึ่งมีความสูงเป็นอันดับสามของโลกได้ อีกทั้งยังเป็นทางผ่านไปเมืองสิกขิม และภูฏานหรือเนปาล ดาร์จีลิงจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งของคนทั่วโลกและอินเดียหวังจะมาเยือนเมืองเล็ก ๆ แห่งนี้แต่มีแหล่งสำคัญระดับโลก ทั้งทางธรรมชาติ และมรดกโลก คือ รถไฟไอน้ำ ที่ยังเปิดบริการให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ที่หายาก และถ้าอยากจะทำแบบต้นตั้นขึ้นกว่านั้นก็มีสถาบันปิ่นเขา ให้หลายคนทดลองกัน

สังคมพหุวัฒนธรรมของเมืองดาร์จีลิงจึงประกอบไปด้วย ความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา การศึกษาและการท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อนักเรียนไทยจะต้องมีศึกษาที่เมืองแห่งนี้ จึงจำเป็นจะต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ วัฒนธรรมวิถีชีวิตและระบบของโรงเรียน ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของเมืองดาร์จีลิง

2. การปรับตัวของนักเรียนไทย

นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ที่ดาร์จีลิงในโรงเรียนต่าง ๆ แบ่งเป็น 2 ลักษณะโรงเรียนคือ 1) โรงเรียนประจำ นักเรียนพักอยู่ในหอพักโรงเรียน 2) โรงเรียนทั่วไป นักเรียนพักอยู่ที่บ้านพักครอบครัวของคนอินเดีย ซึ่งผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปเกี่ยวกับการปรับตัวของนักเรียนประกอบด้วย 5 ประการ คือ

การศึกษาและภาษา นักเรียนที่ย้ายมาใหม่มักจะประสบปัญหาการสื่อสาร เพราะไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้และใช้เวลาประมาณสามเดือน จะเกิดการปรับตัวจนสามารถสื่อสารได้เป็นอย่างดี และการศึกษาของที่นี่จะเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่จะต้องมีการติว หรือมีคนช่วยสอนเสริม เพื่อให้เรียนทันเพื่อนหรือว่า ให้มีความมั่นใจในการเรียน โดยเฉพาะบางคนที่ถูกส่งมาในช่วงมัธยมต้น จะลำบากที่สุดเพราะระบบการศึกษาไทยและอินเดียแตกต่างกัน จะไม่ใช่แค่ภาษาอังกฤษที่นักเรียนจะต้องปรับตัว วิชาอื่น ๆ ก็จำเป็นอย่างมาก ทำให้เรียนหนักมากขึ้นถ้าไม่อดทนก็จะยิ่งส่งผลต่อการเรียน ซึ่งมีหลายคนไม่ประสบความสำเร็จจนต้องกลับบ้านไปก็มี

อารมณ์ การมาแรก ๆ เด็กบางคนมีภาวะเครียด เพราะการสื่อสารและสภาพสังคมที่แตกต่าง ความยากของการเรียนและต้องเร่งให้ทันเพื่อน การปรับตัวด้านนี้ถ้าเด็กมาตั้งแต่ประถมจะปรับตัวได้ง่ายกว่า เด็กมัธยม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะในโรงเรียนประถมมีความกดดันน้อยกว่ามัธยม และเด็กเล็กจะปรับเข้ากับเพื่อนง่ายกว่า ด้วยมีความสนใจที่ใกล้เคียงกัน และถ้ามีรุ่นพี่ที่ดีคอยดูแลก็จะช่วยให้เด็กประถมมีความอบอุ่นใจมากยิ่งขึ้น

อากาศ นักเรียนจะต้องปรับตัวให้เข้ากับอากาศที่หนาวเย็นตลอดปี และฝนที่ตกติดต่อกันหลายวันในหน้าฝน ในสัปดาห์แรกหลายคนเป็นหวัดเพราะไม่คุ้นเคยกับอากาศ แต่เมื่อผ่านไปสักระยะก็จะสามารถปรับตัวได้บ้าง โดยการใส่เสื้อกันหนาวตลอดเวลา และปรับการอาบน้ำ ซึ่งอาจจะอาบน้ำสัปดาห์ละครั้ง หรือแค่เท่าที่จำเป็น หน้าฝนจะต้องพกร่มตลอดเวลาที่ออกจากนอกบ้านหรือโรงเรียน

อาหาร นักเรียนจะต้องปรับตัวกับอาหารที่มีวัฒนธรรมการกินที่แตกต่างจากเมืองไทยอย่างมาก อาหารส่วนใหญ่ของคนท้องถิ่นมักจะเป็นมังสวิรัต แต่ก็ยังมีบางกลุ่มที่กินเนื้อซึ่งหาได้ทั่วไป สิ่งที่ยากต่อคนไทยก็คือรสชาติ และกลิ่นเครื่องเทศ ซึ่งเด็กไทยไม่คุ้นเคย แรก ๆ อาจจะทานไม่ได้เลย มีพ่อแม่บางคนให้เด็กพกอาหารสำเร็จรูป ปลากระป๋อง น้ำพริกมาด้วย แต่ก็ไม่สามารถใช้ได้ทั้งปี ส่วนใหญ่เด็กจะเก็บไว้กินเป็นบางครั้งเท่านั้น หลังจากทีปรับตัวด้านการกินได้แล้ว

วัฒนธรรม เมืองดาร์จีลิงเป็นเมืองเล็กที่มีวัฒนธรรมหลากหลายมีทั้ง ฮินดู พุทธ คริสต์และอิสลาม และมีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ส่งผลให้มีวัฒนธรรมความเชื่อที่น่าสนใจ นักเรียนไทยในดาร์จีลิงอาจจะไม่ได้ปรับตัวอะไรมากนักด้านวัฒนธรรมเพราะมักจะใกล้เคียงกับความเชื่อของไทย มีการบูชาเทพให้ความเคารพสถานที่ ผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ เด็กไทยก็มีพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ที่ปรับตัวยากคือวัฒนธรรมในโรงเรียน คล้ายเป็นวัฒนธรรมองค์กร บางโรงเรียนเป็นโรงเรียนชายล้วน ก็จะมีลักษณะการดูแลกันที่อาจจะแตกต่างจากเมืองไทย โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในโรงเรียนประจำ ก็จะได้ออกมานาน ๆ ครั้ง ในขณะที่เด็กที่พักอยู่ที่บ้านก็จะปรับตัวกับครอบครัวที่ตนเองอยู่ด้วย

การปรับตัวของนักเรียนจะแบ่งเป็น 5 ประการได้แก่ 1) การศึกษา 2) อารมณ์ 3) อากาศ 4) อาหาร 5) วัฒนธรรม หากมีการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อการปรับตัวที่ดี จะทำให้เด็กที่มาเรียนในดาร์จีลิงประเทศอินเดียประสบความสำเร็จ

3. รูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม

ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเสนอรูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยสามารถกล่าวสรุปได้ว่า รูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยสามารถที่จะจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบที่ 1 กลัว กล้า เข้าหา สนทนาผูกมิตร เป็นรูปแบบของเด็กทั่วไปที่เข้ามาใหม่ ๆ ก็จะมีอาการกลัว ๆ ตื่น ๆ บางคนได้ยินได้ฟังเรื่องของอินเดียมาบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยจะเป็นเชิงบวกมากนัก แต่ด้วยแรงสนับสนุนของครอบครัวจึงตัดสินใจมา และบางคนพ่อแม่ส่งมา เมื่อเจอกับภาษาอังกฤษ และสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ได้สะดวกสบาย ทำให้หลายคนก็ถอดใจตั้งแต่แรก ๆ แต่ไม่นานจะค่อย ๆ ปรับตัวไปสู่ความกล้า กล้าที่จะพูดกับเพื่อนมากขึ้น แล้วจะเข้าหากลุ่มเพื่อนใหม่ ทั้งคนไทยและคนอินเดีย จากนั้นก็จะสามารถสนทนาผูกมิตรกันได้

รูปแบบที่ 2 กล้า เข้าหา สนทนาผูกมิตร เด็กบางคนมาด้วยพื้นฐานทางใจที่ดี แม้จะไม่พร้อมทางด้านภาษาและวิชาการ แต่มีความมั่นใจและกล้า ที่จะเข้าหาทั้งเด็กไทยและเด็กอินเดีย พร้อมทั้งมีทักษะทางสังคมที่ดี ปรับตัวเข้ากับเพื่อนและระบบของการเรียนได้ดี

รูปแบบที่ 3 กล้า ท้ารบ พบศัตรู อยู่ไม่เป็นสุข เป็นส่วนน้อยแต่ก็มีบ้าง ที่เด็กบางคนอาจจะถูกทางบ้านบังคับมา หรือมีพื้นฐานทางสังคมไม่ค่อยดี เมื่อมาแล้ว ก็กล้ากร่างไปทั่ว จนไปมีเรื่องกับเด็กท้องถิ่น ซึ่งเขามีจำนวนมากกว่า โดยเฉพาะเด็กผู้ชายก็จะมีทะเลาะวิวาท ทำให้ไม่สามารถที่จะอยู่เรียนได้อย่างปกติสุข เอเยนต์ต้องรีบเข้าไปแก้ไขปัญหา อาจจะต้องย้ายโรงเรียน และเคยมีเหตุที่ต้องนำไปฝากไว้ที่วัดไทย ก่อนจะนำออกนอกพื้นที่ในที่สุด นาน ๆ ครั้งก็จะมีลักษณะแบบนี้ ส่วนใหญ่พบในเด็กมัธยมที่ถูกครอบครัวบังคับมา หรือหลอกมา เพราะดาร์จีลิงอยู่บนภูเขา อากาศหนาวเย็นไปไหนมาไหนก็ไม่สะดวก ไฟฟ้าอาจจะไม่ดับบ่อยเหมือนเมืองอื่น แต่สัญญาณอินเทอร์เน็ตถือว่าแย่มาก ๆ

อภิปรายผล

1. สังคมพหุวัฒนธรรมของนักเรียนไทยเมืองดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่เด็กนักเรียนไทยมีการเรียนรู้ในการปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรม เมืองดาร์จีลิงคือ เมื่อนักเรียนไทยจะต้องมีศึกษาที่เมืองแห่งนี้ จึงจำเป็นจะต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ วัฒนธรรมวิถีชีวิต ระบบของโรงเรียน และการยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา การศึกษาและการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวารุณี ฐิริสินสิทธิ์ การปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรม ถือว่าเป็นการศึกษาความแตกต่าง ทางภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต และศาสนา บนพื้นฐานของการยอมรับสิทธิเสรีภาพ โดยการให้ออกาสชนกลุ่มน้อย ในการศึกษาพหุวัฒนธรรมเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยนำไปสู่ความเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์ มีความคุณค่า และความสวยงามบนความแตกต่าง เพิ่มพูนศักยภาพและสามารถที่จะพัฒนาไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมสังคมพหุวัฒนธรรม คือบุคคลมีความแตกต่างกันทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ทักษะคิด เป็นการเรียนรู้สามารถเข้ากันได้เพราะเกิดจากการยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายของสังคมพหุวัฒนธรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะเรียนรู้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การเคารพและยอมรับซึ่งความแตกต่างของกันและกัน การมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความปรารถนาที่ดีต่อกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้การเรียนรู้วัฒนธรรมภาษาอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (วารุณี ฐิริสินสิทธิ์, 2556) และประสบความสำเร็จในการศึกษา และ มัญชรี โชติรสฐิติ ได้กล่าวถึงการปรับตัว คือ การที่มนุษย์ในสังคมต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ทำให้มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้น เพื่อสนองต่อความต้องการของตนเอง โดยสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความคิด หรืออาจจะเป็นความรู้สึกเพื่อให้กลมกลืนไปกับ

สถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่อยู่ ทำให้เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ หากไม่มีการปรับตัวจะทำให้เกิดความตึงเครียดทางด้านอารมณ์และจิตใจรู้สึกแปลกแยกจากสังคม และใครที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมนั้นได้ ก็จะสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (มัญชรี โชติรสฐิติ, 2556) นอกจากนั้น นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ ได้อธิบายลักษณะของวัฒนธรรมไว้ว่า ในสังคมมนุษย์เป็นสังคมเล็ก ประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เดียว จะมีวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตที่เหมือนกัน แต่ในสังคมย่อมมีความสลับซับซ้อนไปด้วยหลากหลาย ชาติพันธุ์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน วิถีชีวิตที่เป็นรูปแบบเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ของตน สังคมใดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเจ้าของพื้นที่ วัฒนธรรมของพวกเขาถือว่าเป็นวัฒนธรรมหลัก วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีคนจำนวนน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพ เข้ามาอยู่ใหม่ในถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ก็จัดว่าเป็นอนุวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมรอง (นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคณะ, 2557)

2. การปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา นักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนไทยที่กำลังศึกษาอยู่ที่ดาร์จีลิงในโรงเรียนต่าง ๆ ในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นแบ่งเป็น 2 ลักษณะโรงเรียนคือ 1) โรงเรียนประจำ นักเรียนพักอยู่ในหอพักโรงเรียน 2) โรงเรียนทั่วไป นักเรียนพักอยู่ที่บ้านพักครอบครัวของคนอินเดีย ซึ่งการปรับตัวของนักเรียนมี 5 ประการคือ 1) **การศึกษา** นักเรียนที่ย้ายมาใหม่มักจะประสบปัญหาการสื่อสารเพราะไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้และใช้เวลาประมาณสามเดือนจะเกิดการปรับตัวจนสามารถสื่อสารได้เป็นอย่างดี และการศึกษาของที่นี่จะเป็นภาษาอังกฤษแทบทั้งหมด 2) **อารมณ์** การมาแรก ๆ เด็กบางคนมีอาการเครียด เพราะการสื่อสารและสภาพสังคมที่แตกต่าง ความยากของการเรียนและต้องเร่งให้ทันเพื่อน การปรับตัวด้านนี้ถ้าไม่สามารถทำไม่สามารถอยู่ต่อได้ 3) **อากาศ** นักเรียนจะต้องปรับตัวให้เข้ากับอากาศที่หนาวเย็นตลอดปี และฝนที่ตกติดต่อกันหลายวันในหน้าฝน 4) **อาหาร** นักเรียนจะต้องปรับตัวกับอาหาร ที่มีวัฒนธรรมการกินที่แตกต่างจากเมืองไทยอย่างมาก 5) **วัฒนธรรม** เมืองดาร์จีลิงเป็นเมืองเล็กที่มีวัฒนธรรมหลากหลายมีทั้ง ฮินดู พุทธ คริสต์และอิสลาม และมีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ มัญชรี โชติรสฐิติ ที่ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนไทยในต่างประเทศ พบว่า อุปสรรคในการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม มีอุปสรรคสำคัญ คือ ด้านความสามารถทางการสื่อสาร คือ เรื่องภาษา ส่งผลต่อการสื่อสารอย่างมาก ทั้งต่อในชีวิตประจำวันและชีวิตการเรียน ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ เพื่อการอยู่ร่วมกัน (มัญชรี โชติรสฐิติ, 2556) และ Ren Zhiyuan ได้ทำการศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมนั้น มี 2 ลักษณะคือ ช่วงแรกรู้สึกตื่นเต้น กับสิ่งใหม่ ๆ จากนั้นจะตื่นตระหนกก่อนจะมีการปรับตัว และอีกกลุ่มคือ เกิดการตื่นตระหนกแล้วค่อยเกิดการปรับตัว (Zhiyuan R., 2555)

3. รูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษา นักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า มีการปรับตัวใน 3 รูปแบบได้แก่ รูปแบบที่ 1 กล้า กล้า เข้าหาสนทนาผูกมิตร รูปแบบที่ 2 กล้า เข้าหาสนทนาผูกมิตร รูปแบบที่ 3 กล้า ทำรบบ พบศัตรูอยู่ไม่เป็นสุข ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ชนิตดา เพ็ชรประยูร และคณะ เรื่อง ความสามารถในการปรับตัวของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า นักศึกษาที่มีบุคลิกภาพเปิดเผยอย่างวันไหนที่มีลักษณะไม่โง่เขลา ไม่อ่อนคลาญ ก้าวร้าว และ หุนหันพลันแล่น อาจจะส่งผลให้ไม่สามารถปรับตัวได้ นอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีรูปแบบการปรับตัวแบบ กล้า ทำรบบ พบศัตรู (ชนิตดา เพ็ชรประยูร และคณะ, 2554) สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภางค์ สองเมือง เรื่องกลไกการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 42 จังหวัดสตูล พบว่า วิธีเผชิญปัญหาหรือได้ตอบปัญหาโดยอัตโนมัติมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวด้านเพื่อน ด้านครูหรือบุคลากร และการปรับตัวด้านสื่อมวลชน (ศุภางค์ สองเมือง, 2554) และงานวิจัยของ มนัสนันท์ ปิ่นพิทักษ์ ที่ศึกษาเรื่อง การปรับตัวในการเรียนในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาศาสาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ หมู่เรียน 5611020231 และ 5611020232 ในรายวิชา กฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา พบว่า นักศึกษาค่าเฉลี่ยการปรับตัวด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก หัวข้อที่นักศึกษาทำได้มากที่สุด คือรู้สึกละอายใจเมื่อได้รู้จักเพื่อนใหม่ แต่มีบางหัวข้อที่นักศึกษายังต้องพัฒนาขึ้นคือ ความมั่นใจเมื่อต้องเป็นผู้นำกลุ่มและการปรับตัวด้านอารมณ์ของแต่ละบุคคลที่ยังต้องมีการพัฒนาขึ้นคือ การไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ (มนัสนันท์ ปิ่นพิทักษ์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การปรับตัวของนักเรียนไทยในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษา นักเรียนไทยในดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย สรุปประเด็นการศึกษาการปรับตัวของนักเรียนจะแบ่งเป็น 5 ประการได้แก่ 1) การศึกษาและภาษา 2) อารมณ์ 3) อากาศ 4) อาหาร 5) วัฒนธรรม และรูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในดาร์จีลิงแบ่งเป็น 3 รูปแบบได้แก่ รูปแบบที่ 1) กล้า กล้า เข้าหา สนทนาผูกมิตร รูปแบบที่ 2) กล้า เข้าหา สนทนาผูกมิตร รูปแบบที่ 3) กล้า ทำรบบ พบศัตรู อยู่ไม่เป็นสุข ซึ่งจากการศึกษา ทำให้รู้ถึงประเด็นที่จะต้องเตรียมตัวสำหรับนักเรียนที่จะมาศึกษาต่อที่เมืองดาร์จีลิง หรือเมืองอื่นซึ่งมีลักษณะความต่างกัน และรูปแบบการปรับตัวที่ผู้ปกครองอาจจะต้องทำความเข้าใจกับบุตรหลานให้ดี เพื่อการเตรียมความพร้อมให้เหมาะสม จะได้มาศึกษาและประสบความสำเร็จจากการศึกษาได้อย่างที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ **ข้อเสนอแนะ 1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1.1) ผลการวิจัยทำให้ทราบว่าสิ่งที่นักเรียนจะต้องปรับตัวเมื่อต้องมาศึกษาที่เมืองดาร์จีลิง ประเทศอินเดีย แบ่งเป็น 5 ประการได้แก่ 1.1.1) การศึกษาและภาษา 1.1.2) อารมณ์ 1.1.3) อากาศ 1.1.4) อาหาร 1.1.5)**

วัฒนธรรม จึงควรมีการแนะนำทำความเข้าใจให้นักเรียนได้ทราบล่วงหน้าถึงสภาพความเป็นอยู่ที่จะต้องมาเผชิญกับสิ่งที่ตนเองไม่คุ้นเคยทั้งในแง่ สภาพอากาศ อาหาร สังคมและสิ่งแวดล้อม

1.2) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการปรับตัวของนักเรียนไทยในดาร์จีลิงแบ่งเป็น 3 รูปแบบได้แก่ รูปแบบที่ 1 กล้ากล้า เข้าหา สนทนาผูกมิตร รูปแบบที่ 2 กล้า เข้าหา สนทนาผูกมิตรรูปแบบที่ 3 กล้าทำรบ พบศัตรู อยู่ไม่เป็นสุข จึงควรให้มีกระบวนการช่วยเหลือสำหรับนักเรียนบางคนที่จะอาจมีการปรับตัวยาก ซึ่งบางครั้งมีพระสงฆ์ พระธรรมทูตคอยรับเป็นแหล่งให้คำปรึกษาและพำนักให้กับนักเรียนที่ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ แต่ก็ยังขาดพระสงฆ์ที่มีทักษะด้านการให้คำปรึกษา จึงควรมีการเสริมทักษะด้านนี้ให้กับพระสงฆ์ที่จะไปจำพรรษาในเมืองดาร์จีลิง และมีกิจกรรมร่วมกับสถานกงสุล เอเจนต์ท้องถิ่น และโรงเรียนเครือข่าย

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรศึกษาเกี่ยวกับความสอดคล้องของสังคมพหุวัฒนธรรมกับสังคมแห่งการพัฒนากระบวนการสื่อสาร วัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทย

2.2) ควรศึกษาการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนไทย

2.3) วิเคราะห์เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ชนัดดา เพ็ชรประยูร และคณะ. (2554). ความสามารถในการปรับตัวของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในมหาวิทยาลัยของรัฐ. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 21(1), 157-166.
- นำชัย ศกฤกษ์ชัยสกุล และคณะ. (2557). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มนัสนันท์ ปิ่นพิทักษ์. (2559). การปรับตัวในการเรียนในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ หมู่เรียน 5611020231 และ 5611020232 ในรายวิชาการกฎหมายลักษณะนิติกรรมและสัญญา. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 2 “งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- มัญชรี โชติรสฐิติ. (2556). การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนไทยในต่างประเทศ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารประยุกต์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มุกดา ศรียงค์ และคณะ. (2561). จิตวิทยาทั่วไป General Psychology PC 103. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์. (2556). ครอบครัวในความหมายใหม่: การค้นหาชีวิตแบบใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ศุภางค์ สองเมือง. (2554). กลไกการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 42 จังหวัดสตูล. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Koehler J. (2015). Darjeeling a history of the world's greatest tea. USA: Bloomsbury Publishing Plc.

Zhiyuan R. (2555). การปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

การพัฒนาแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม
สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี*
THE MODEL DEVELOPMENT ADMINISTRATIVE FOR STUDENT CARING
AND SUPPORT SYSTEM OF SECONDARY SCHOOL UNDER THE
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3
NONTHABURI PROVINCE

ภัตสร อรุณศรี

Pusson Arunsri

นิษฐวดี จิรโรจน์ภิญโญ

Nitwadee Jirrotephinyo

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: joom8502@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี 2) พัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี และ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี โดยดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) พัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 108 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าพิสัย ค่าควอไทล์ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี มี 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ด้านเจตคติและทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง ด้านความเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการประเมินผล และด้านการปรับปรุงพัฒนา 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจ

* Received 23 August 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 14 November 2020

ทัศนคติที่ดี มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการประเมินการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงพัฒนาต่อไป 3) ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายชื่อ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหาร, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนมัธยม

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study factor of the model development administrative for student caring and support system of Secondary School under The Secondary Educational Service Area Office 3, Nonthaburi Province, 2) to develop of the model development administrative for student caring and support system of Secondary School under The Secondary Educational Service Area Office 3, Nonthaburi Province, and 3) to evaluation suitable and feasibility of the model development administrative for student caring and support system of Secondary School under The Secondary Educational Service Area Office 3, Nonthaburi Province, By research in 3 steps: 1) to study the manage of student caring and support system. 2) to develop of the model development administrative for student caring and support system using the Delphi technique. and 3) to evaluation suitable and feasibility of the model development administrative for student caring and support system of Secondary School under The Secondary Educational Service Area Office 3, Nonthaburi Province. From 108 administrators, the statistics used for data analysis were percentage, range, quartile, mean, standard deviation and factor analysis. The results were found that 1) the model administrative for student caring and support system of Secondary School under The Secondary Educational Service Area Office 3, Nonthaburi Province, are 6 factor including opinion and attitude, understanding, participation, process of student caring and support system and improvement development. 2) Development for the model administrative for student caring and support system of Secondary School under The Secondary Educational Service Area Office 3, Nonthaburi Province, concerned persons must have knowledge, understanding, good attitude, and participate in the development of student caring and support system and there is continuously evaluated for further improvement and development. 3) The degree of feasibility for student

caring and support system of Secondary School under The Secondary Educational Service Area Office 3, Nonthaburi Province, overall and each item was very level.

Keywords: A Development of Model, Administrative, Students Caring and Support System, Secondaries Schools.

บทนำ

จากสถิติข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่าเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งมักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ติดเกมส์ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ทะเลาะวิวาท ขาดความอบอุ่นในครอบครัวเข้าถึงยาเสพติดได้ง่าย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดจุดเน้นประการหนึ่งคือ ให้โรงเรียนจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สพฐ. ในฐานะที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน ได้เล็งเห็นว่าภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นต่อเด็กและเยาวชนอย่างมาก กระทรวงศึกษาธิการการแก้ไขปัญหาไว้วิธีการหนึ่งคือ นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาดำเนินการอย่างจริงจังอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากการติดตามและประเมินผลพบว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่ช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ รวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่เด็กและเยาวชนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการ และจุดเน้นในการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมอบหมายให้ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน (ฉก.ชน.สพฐ.) ดำเนินการขับเคลื่อน โดยคำนึงถึงสิทธิของนักเรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม พัฒนาบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในเชิงการบริหารที่สำคัญ สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และ 5) การส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

บทบาทของครูที่ปรึกษาและบุคลากรอื่น ๆ มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นด้านการดูแล การให้การปรึกษาด้านวิชาการการแก้ไขพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ติงามเพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพดี เก่ง มีความสุข แต่ใน

ปัจจุบันครูมักให้ความสำคัญกับเรื่องวิชาการมากกว่า โดยมอบหมายหน้าที่การอบรมดูแลและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้เรียนให้แก่ครูในฝ่ายปกครองหรือครูแนะแนว ซึ่งไม่ถูกต้อง ภาระดังกล่าวข้างต้นเป็นหน้าที่ของครูทุกคนที่ต้องปฏิบัติในการปฏิรูปวิชาชีพครูสู่ครูมืออาชีพอย่างแท้จริง จึงต้องพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คุณภาพและมีมาตรฐานวิชาชีพตามแนวประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา ที่ระบุไว้ในมาตรฐานสามัญศึกษาว่าครูมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนคือ การมีความรัก ความเอื้ออาทร เอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีมนุษยสัมพันธ์ และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะแนะนำและร่วมแก้ปัญหาของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายเท่าที่ควรทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนหรือครูบางคนไม่มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การดำเนินงานหรือทำกิจกรรม ครูบางคนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักเรียน คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะขาดการประสานงานในการปรึกษาหารือ (เทอดศักดิ์ ถาวรสุทธิ, 2546) นอกจากนี้สายัณห์ พรหมใส ได้พบสภาพปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเถินวิทยา จังหวัดลำปาง คืออัตราส่วนการรับผิดชอบของครูกับนักเรียนมากทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง รองลงมาคือขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากครูและนักเรียน และอาจารย์ไม่มีเวลาให้คำปรึกษาแก่นักเรียนได้ทั่วถึง (สายัณห์ พรหมใส, 2548) ส่วนธัญพร ทอดล และคณะ ทำการศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการครูต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความพึงพอใจต่อระบบการดูแลช่วยเหลือที่แตกต่างกัน (ธัญพร ทอดล และคณะ, 2545)

จากปัญหาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่า การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่ประสบความสำเร็จและไม่สามารถแก้ปัญหานักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจนเพื่อให้การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ถูกมองข้ามไป และก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่มีข่าวเกิดขึ้นทุกวันกับเด็กนักเรียน เมื่อเปลี่ยนผู้บริหารใหม่ นโยบายในการบริหารจะเปลี่ยนไปและไม่เห็นความสำคัญของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหานักเรียนร่วมกับโรงเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี ปัจจุบันบริบทและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มีสิ่งเปลี่ยนแปลงไปในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านบวกและด้านลบ ผู้บริหารจะจัดการ

อย่างไร พัฒนาอย่างไร เพื่อให้การบริหารการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสม โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 21 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความคิดเห็นด้วยกระบวนการเทคนิคเดลฟาย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อหาความสอดคล้องจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 คน โดยคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมที่ได้รับรางวัลด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น ศึกษานิเทศก์ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี จากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมและครูที่ดูแลระบบช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนละ 3 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W, 1970) ได้ตัวอย่างจำนวน 108 คน ด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, R., 1967)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรสำหรับขั้นตอนที่ 2

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร รองผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมที่ได้รับรางวัลด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น ศึกษานิเทศก์ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 147 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร รองผู้อำนวยการ โรงเรียนมัธยมที่ได้รับรางวัลด้านระบบดูแลระบบช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น ศึกษานิเทศก์ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่คัดเลือกโดยเจาะจง จำนวน 21 คน

2. ประชากรสำหรับขั้นตอนที่ 3

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร รองผู้อำนวยการ และครู ที่ดูแลระบบช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี จำนวน 47 โรงเรียน จำนวน 147 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร รองผู้อำนวยการและครูดูแลระบบช่วยเหลือนักเรียน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการเปิดตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดแบบไม่มีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 องค์ประกอบรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม

2. แบบสอบถามความคิดเห็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 องค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 120 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม

โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ หรือค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้เท่ากับ 0.986

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล เพื่อแจ้งรายละเอียดก่อนดำเนินการไปสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ส่งหนังสือขอบคุณ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมที่ได้รับรางวัลด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น ศึกษานิเทศก์ หรือผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

2. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายสถานศึกษา นำหนังสือแนะนำตัวพร้อมแบบสอบถามขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และส่งหนังสือขอบคุณ ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนจากกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี มี 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) ด้านเจตคติและทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ ครูที่ปรึกษาต้องมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน และมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน และผู้บริหารได้ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติผู้บริหารและครูในโรงเรียนไปสู่ความรับผิดชอบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม 2) ด้านความเข้าใจ ได้แก่ สมาคมผู้ปกครองและครูมีความเข้าใจกันและกันในการป้องกันปัญหาซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ โรงเรียนให้ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาปัญหาพฤติกรรมปัญหาทางจิตเวช เพื่อให้สามารถคัดกรองเด็กที่เริ่มมีปัญหาให้การดูแลเด็กเบื้องต้นและสามารถร่วมมือกับทีมจิตเวชในการดูแลรักษาฟื้นฟูในโรงเรียน และผู้บริหารควรปรับครูให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของเด็ก 3) ด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานระบบดูแลนักเรียน โรงเรียนควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูมกับครูที่ปรึกษา และโรงเรียนควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองตามแบบ (SDQ) และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) 4) ด้านกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ โรงเรียนควรพัฒนาการดำเนินงานด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนพัฒนาการดำเนินงานด้านการคัดกรองนักเรียน และโรงเรียนควรพัฒนาการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 5) ด้านการประเมินผล ได้แก่ โรงเรียนประเมินผลและรายงานผลการจัดกิจกรรมส่งเสริม นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ สถานศึกษาตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลต่อผู้บริหาร และสถานศึกษามีการนิเทศติดตามการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และ 6) ด้านการ

ปรับปรุงพัฒนา ได้แก่ โรงเรียนควรนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนกลุ่มปกติให้มีการพัฒนาได้เต็มประสิทธิภาพ และครูผู้สอนและผู้บริหารควรนำปัญหาอุปสรรคการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมา ปรับปรุงแก้ไข

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจ ทศนคติที่ดี มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการประเมินการทำงานอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงพัฒนาต่อไป

3. ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 โดยภาพรวมและรายชื่อ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี มี 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ด้านเจตคติและทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง ด้านความเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการประเมินผล และด้านการปรับปรุงพัฒนา เป็นไปตามที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สรุปไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน การแก้ไขปัญหาและพัฒนา เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง คุณภาพชีวิตที่ดีมีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง โดยมีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ มีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและเมตตาที่มีต่อศิษย์ และภาคภูมิใจในบทบาทที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เติบโตองงามและเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปุณฺณศรีศรีพันธุ์วัฒน์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองของนักเรียนโรงเรียนพร้าวิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) การวางแผนสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพและปัญหารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน โดยการประชุมครูที่ปรึกษาพร้อมทั้งดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการแก้ไขปัญหาและประชุมครูเพื่อวางแผนแก้ปัญหา โดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติงานสร้างรูปแบบระบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) การ

ดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานซึ่งประกอบด้วยการสร้างนวัตกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบ จำนวน 3 นวัตกรรม ได้แก่ การสร้างเกณฑ์การคัดกรองและแบบคัดกรอง โปรแกรมพรวัดคัดกรอง และคู่มือการใช้งานโปรแกรมพรวัดคัดกรอง 3) การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน และ 4) การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้รูปแบบมีประสิทธิภาพ (บุญศรีศรี พันธ์วัฒนา, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุติ ปันงา ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอนุบาลวัดไชยชุมพลชนะสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเตรียมการและการวางแผนมีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับครูในการดำเนินงาน 2) ด้านการปฏิบัติตามแผน ครูที่ปรึกษาดำเนินงานตามขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2.2) การคัดกรองนักเรียน 2.3) การส่งเสริมนักเรียน 2.4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 2.5) การส่งต่อ 3) ด้านการกำกับติดตามประเมินและรายงาน มีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างละเอียดและนำผลการประเมินมาใช้ในปรับปรุงพัฒนางาน 4) ด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการให้คำแนะนำและดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด ปัญหาที่พบจากการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือการวางแผนการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหาร มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและเรื่องงบประมาณ ครูและบุคลากรขาดเทคนิคความรู้ในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การกำกับติดตามขาดความต่อเนื่อง ผู้ปกครองให้ความร่วมมือค่อนข้างน้อย แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการเตรียมการวางแผนในระยะยาวและจัดสรร งบประมาณในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเพียงพอ ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ครูที่ปรึกษา ควรมีการติดตามการทำงานเป็นระยะ ๆ ควรเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองเข้าประชุมงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง (ยุติ ปันงา, 2554)

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะที่ดี มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีการประเมินการทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อการปรับปรุงพัฒนาต่อไป เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องมีเจตคติและทัศนคติที่ดีกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นในการแก้ปัญหา และช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มความรู้ความสามารถ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจอย่างถูกต้องเพื่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากการดำเนินงานต้องมีความเชื่อมโยงกับส่วนที่เกี่ยวข้องหลาย

ฝ่าย หากส่วนที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มีความร่วมมือร่วมใจกันจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นหัวใจหลักในการทำงานผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี เพื่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและพร้อมที่จะมีการประเมินการทำงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ตลอดเวลา เพื่อช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทราบข้อบกพร่องของการดำเนินการ แก้ไขปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นงานที่ต้องทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ทันสมัยจะช่วยให้การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเป้าหมายของในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำงานตามขั้นตอนการดำเนินงานและมีการบันทึกหลักฐานที่สามารถตรวจสอบและประเมินได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อวยชัย ศรีตระกูล ศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่าผู้บริหารครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการพัฒนาและสรุปผลการทำงานร่วมกันอยู่เสมอ การประสานงานเป็นหัวใจของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูต้องใช้ทักษะการประสานงานรอบด้าน ใช้เทคนิคการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างสัมพันธภาพอันดี เพื่อให้เป้าหมายบรรลุผลสำเร็จ (อวยชัย ศรีตระกูล, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษมสุข อันตระโลก ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินการโดย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การประชุมปรึกษาหารือ 3) การนิเทศภายใน พบว่า ครูที่ปรึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการสูงกว่าก่อนการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.1 (เกษมสุข อันตระโลก, 2557)

3. ระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายชื่อ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากกระบวนการของการได้มาของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี ผ่านกระบวนการที่ผ่านผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี ทำให้รูปแบบที่ได้มีความสอดคล้องกับการดำเนินงานจริงภายในพื้นที่ และเป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งระบุไว้ว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบการทำงานที่มีกระบวนการชัดเจน ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องศึกษาบทบาทหน้าที่ตามกรอบการทำงานให้ชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ อุดแก้ว ได้ศึกษาเรื่อง ดำเนินงานวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนยางคำพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนยางคำพิทยาคมดำเนินงานโดยการจัดอบรมครู จากการศึกษาดูงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนที่มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนดีเด่น จัดทำคู่มือเกี่ยวกับการช่วยเหลือนักเรียน จัดระบบการนิเทศติดตามช่วยเหลือครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบครบวงจร ชี้แจงและทำความเข้าใจกับครูผู้รับผิดชอบในการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ที่โรงเรียนได้ทำขึ้นผลการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกฝ่าย มีขั้นตอนการปฏิบัติและตรวจสอบการปฏิบัติทุกขั้นตอนเป็นระบบประเมินผลจากระดับชั้นเรียนช่วงชั้นและระดับโรงเรียน ตามลำดับ (อมรรัตน์ อุดแก้ว, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย มังคลาต ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 อำเภोजุน จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 อำเภोजุน จังหวัดพะเยา โดยรวมและดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและด้านการส่งต่อ ตามลำดับ และคณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหา นักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียนอยู่ในระดับมาก (อรทัย มังคลาต, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาองค์ประกอบ พัฒนา และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยม โดยมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านเจตคติและทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง ด้านความเข้าใจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการประเมินผล และด้านการปรับปรุงพัฒนา เพื่อนำไปพัฒนาการบริหารรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือในโรงเรียนมัธยม ให้มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและสอดคล้องกัน ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ควรจะศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยม สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขตอื่น เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาพิจารณาจุดเด่น และจุดด้อยของแต่ละเขตการศึกษา เพื่อนำผลที่ได้ไป

พัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป 2) ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตมัธยมศึกษาเขต 3 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อลดปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับมัธยมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (ฉบับที่ 2) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ตซินดิเคท จำกัด.
- _____. (2553). คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- เกษมสุข อันตระโลก. (2557). การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนสว่างแดนดิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เทอดศักดิ์ ถาวรสุทธิ. (2546). การศึกษาแนวทางพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนราธิวาส ปีการศึกษา 2545. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธัญพร ทอดล และคณะ. (2545). ความพึงพอใจของข้าราชการครูต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญชูศรี พันธ์วัฒนา. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าววิทยาคมจังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ยุวดี ปันงา. (2554). พัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดไชย ชุมพลขณะสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานโยบาย การจัดการและความ เป็นผู้นำทางการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สายัณห์ พรหมใส. (2548). การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเถินวิทยา จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อมรรัตน์ อุดแก้ว. (2554). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนยางคำพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อรัญ มังคลาด. (2557). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 อำเภोजังหวัดพะเยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อวยชัย ศรีตระกูล. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในอุณา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(4), 85-95.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

**รูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิง
ของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0***
**THE BASIC EDUCATION MODEL FOR FEMALE PRIEST OF BUDDHIST
IN THAILAND CONSISTANT WITH EDUCATION 4.0**

จุติภา ทรรพสุทธิ์

Jutipa Tutpasut

เด่น ชะเนติยง

Den Chanetiyoung

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

Email: dhamanurak@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 และ 2) เพื่อประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่างการวิจัยคือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีวิพากษ์ประเด็นปัญหา โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญ 1 คนก่อนแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญระบุรายชื่อผู้เชี่ยวชาญอีกท่านละ 3 ชื่อ จนได้ผู้เชี่ยวชาญครบตามต้องการ โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้ เทคนิคเดลฟาย สนทนากลุ่ม และประเมินความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน, ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับองค์ประกอบรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 โดยภาพรวมมีองค์ประกอบหลัก ดังนี้ อันดับ 1 ระบบการศึกษา อันดับ 2 การเรียนการสอน อันดับ 3 การพัฒนา อันดับ 4 การประเมินผล อันดับ 5 หลักสูตร และอันดับ 6 การบริหารจัดการ และ 2) ผลการประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วย ดังนี้ ด้านหลักสูตร เห็นด้วยทุกข้อ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล เห็นด้วยจำนวน 4 ข้อ ด้านระบบการศึกษา และด้านการพัฒนา เห็นด้วยจำนวน 2 ข้อ ส่วนความสอดคล้อง ดังนี้ ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนา สอดคล้องกันทุกข้อ และสอดคล้องกันจำนวน

* Received 11 August 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 14 November 2020

4 ข้อ คือ ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล และด้านที่มีรายชื่อไม่สอดคล้องกัน

1 ข้อ คือ ด้านระบบการศึกษา

คำสำคัญ: รูปแบบ, การศึกษาขั้นพื้นฐาน, นักบวชหญิง, การศึกษา 4.0

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the components of the basic education model for female priest of Buddhist in Thailand consistent with Education 4.0 and 2) to assess the basic educational model for female priest of Buddhist in Thailand consistent with Education 4.0. Method research was using Delphi technique. The sample were experts group of 21 people. Selecting a group of experts uses a method to describe the problem. By selecting 1 expert first, then having an expert identify a list of 3 more experts each until the specialist is required. The research methods were as follows: Delphi technique, group discussion and evaluation of opinions of relevant parties. Data analysis was performed using percentage, mean, standard deviation, median and quartile range. The results of the research founded that 1) Expert group Agree with the basic educational model components for female priest of Buddhist in Thailand consistent with Education 4.0. Overall, the main components were as follows: 1.1) education system, 1.2) teaching, 1.3) development, 1.4) evaluation, 1.5) curriculum and 6. management and 2) Results of the evaluation of the basic education model for female priest of Buddhist in Thailand consistent with Education 4.0. The experts agreed as follows: The curriculum agreed on all points. Teaching and evaluation agreed with 4 items, education system and development agreed 2 items. The curriculum, management and development consistent with all of the above and corresponding to 4 items, teaching and evaluation and the side with inconsistent 1 item was the education system.

Keywords: Model, The Basic Education, Female Priest, Education 4.0

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าขึ้น จำเป็นต้องอาศัยกำลังคน การศึกษานอกจากจะทำให้มนุษย์เกิดความรู้และพัฒนาตนได้แล้ว สิ่งนี้ยังสามารถเป็นตัวกำหนดทิศทางของประเทศได้อีกด้วย เพราะหากประเทศไหนมีการส่งเสริมการศึกษาที่ถูกทิศทาง ตลอดจนวางแผนการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้ประเทศนั้นมีต้นทุนที่เป็น

ทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพในการร่วมกันสร้างประเทศให้ก้าวไกล นั้นรวมถึงหน่วยย่อยอย่างองค์กรด้วย ที่หากคัดสรรทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานก็ย่อมส่งผลให้องค์กรพัฒนาได้อย่างก้าวไกลเช่นกัน ขณะเดียวกันองค์กรก็ควรไม่หยุดที่จะพัฒนาองค์ความรู้ให้กับบุคลากรด้วย เพราะการศึกษานั้นไม่มีวันจบ ทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ไปตลอดได้ และพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลาด้วยเช่นกัน (ธาดา รัชกิจ, 2562)

จากข้อเท็จจริงในประเทศไทยยังคงเป็นศูนย์กลางของความเจริญทุกด้าน ทั้งการบริโภคนิยม ทั้งระบบการศึกษา มีที่ท้านับวันจะเติบโตและขยายใหญ่ขึ้นตามลำดับในทุกพื้นที่ หล่อหลอมและเร่งการเกิดเด็กไทยยุคใหม่จำนวนมาก ซึ่งมีผลต่อคุณลักษณะเด็กไทย และเด็กไทยในปัจจุบันซึ่งหมกมุ่นอยู่ในโลกออนไลน์ และนอกจากเกมออนไลน์ต่าง ๆ ในโลกของสังคมโซเชียล ยังมีการแชตและเครือข่ายสังคมฮอตฮิตอย่าง Facebook ยังเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาเด็กหายของสังคมไทยด้วย จากข้อมูลดังกล่าวระบุว่า ยอดเด็กหายเพราะการติดแชตทั้งทางอินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์ในปี 2558 มีทั้งสิ้น 37 ราย สูงสุดเป็นประวัติการณ์ คิดเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ราว 3 เท่าตัว เป็นเด็กหญิง 36 ราย เป็นเด็กชายรายเดียว ทั้งหมดมีช่วงอายุระหว่าง 12 - 18 ปี ดังจะเห็นได้ว่าเด็กหญิงในช่วงของอายุ 12 - 18 ปีนั้น เป็นช่วงของเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นพื้นฐานทางการศึกษาทั้งสิ้น (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558) อย่างไรก็ตามยังมีเด็กหญิงอีกส่วนหนึ่งที่ใกล้ชิดวัดอาจจะโดยพ่อแม่ ผู้ปกครองพาเข้าวัด ได้รู้จักพูดคุย ได้รู้จักการปฏิบัติธรรมจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้เห็นตัวอย่างที่ดีงามได้มีโอกาสใกล้ชิดกับแม่ชีหรือนักบวชหญิง บางคนบางครอบครัวได้อาศัยกินอยู่หลับนอนใกล้วัดเพราะเหตุความยากจน จนซึมซับเอาขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เห็นอยู่ในวัดจนกลายเป็นวิถีชีวิตของตนเอง เด็กทั้งหญิงและชายหลายคนที่ต้องเผชิญโลกด้วยตนเองได้หาทางออกให้กับตนเองด้วยการบวชชายกับบวชเป็นสามเณร หญิงกับบวชเป็นแม่ชี อยู่ในความดูแลของแม่ชีในวัด ในปัจจุบันนี้มีเด็กหญิงที่บวชเป็นแม่ชีน้อยและสามเณรมีจำนวนมากขึ้น ส่วนใหญ่ยังเป็นแม่ชีน้อยมากกว่าสามเณรที่มีศีลมากกว่า และอายุมากกว่า (พระมหาเต็ม โทบุรี, 2554) และจากการสำรวจแม่ชีในปีการศึกษา 2562 นั้น พบว่ามีแม่ชีน้อยในประเทศไทยอีกจำนวนมากที่ยังไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน พระและแม่ชีจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองดูแลแทน และนอกเหนือจากการสอนสั่งอบรมคุณธรรมจริยธรรมแล้วยังต้องสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดอีกด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นมาคือ แม่ชีน้อยเหล่านี้ไม่สามารถไปเรียนตามระบบโรงเรียนของรัฐได้ เหตุเพราะมีช่องว่างระหว่างสถานภาพ และโรงเรียนมักจะจัดประเภทให้เด็กหญิงที่เป็นแม่ชีน้อยนี้เป็น “เด็กพิเศษ” ไม่สามารถเรียนปนกันกับเด็กทั่วไปได้ (สมาคมสถาบันแม่ชีไทย, 2562)

ในยุคปัจจุบัน ผู้เรียนมีความแตกต่างและหลากหลาย ทั้งในมิติของเชื้อชาติ ศาสนา ค่านิยม ความเชื่อวัฒนธรรม (Booker & Mitchell, 2011) ความต้องการในการศึกษาต่อการประกอบสัมมาอาชีพ และมุมมองในการเป็นปัจเจกชนที่มีอิสระจากการควบคุมของผู้มีอำนาจ

การจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างหลากหลาย และนับวันจะทวีความซับซ้อนมากขึ้นดังกล่าวได้ การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) จึงเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถเข้ามามีส่วนพัฒนาผู้เรียนในหลากหลายกลุ่มเหล่านี้ได้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ระบุว่า การศึกษาทางเลือก หมายถึง แนวคิดการจัดการศึกษาในเชิงอุดมคติที่แสดงถึงคุณลักษณะของรูปแบบการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาแบบเดิม มักจะถือว่าเป็นโรงเรียนอิสระ (Free School) หรือเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ไม่มีสถาบันการศึกษา (Non - Institutional) และยึดชุมชนเป็นหลัก (Community - Based Learning) ลดบทบาทของการจัดการศึกษาในรูปแบบโรงเรียน และหากเป็นการจัดการศึกษาในโรงเรียน ก็จะเป็นการจัดการศึกษาแบบก้าวหน้า (Progressive Education) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) ดังนั้นการศึกษาทางเลือกจึงเป็นอีกหนึ่งแนวทางสำหรับนักการศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้ตามความต้องการที่แท้จริง และนักบวชหญิงเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ประสบปัญหาเรื่องการศึกษา การจัดการเรียนการสอนตามระบบของการศึกษาระดับพื้นฐานในแต่ละสาระวิชาหรือในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วิชาลูกเสือ กิจกรรมกีฬา และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนในระบบ เป็นกิจกรรมที่ขัดต่อการเป็นนักบวช ดังนั้น พระและแม่ชีที่ดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้ามาบวชเป็นแม่ชีน้อย จึงต้องคิดหาระบบหรือวิธีการที่จะบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับแม่ชีน้อยหรือนักบวชหญิงได้อย่างไรให้เป็นพื้นฐานของนักบวชสตรีต่อไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ผิดพระวินัยในพระพุทธศาสนา และเวลาเดียวกันก็ต้องให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาในยุคของไทยแลนด์ 4.0 ด้วย ซึ่งประกอบไปด้วยการเรียนรู้ในสิ่งเหล่านี้คือ รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง แสวงหาความรู้ รู้เท่าทันสารสนเทศใน การสร้างความรู้ด้วยตนเอง คิดสร้างสรรค์ เรียนรู้เป็นผู้ประกอบการ และผู้ผลิต มุ่งความเป็นเลิศอดทน ทำงานหนัก ทำงานได้เป็นทีม รับผิดชอบต่อส่วนรวม คำนึงถึงสังคม มีคุณธรรม และในเวลาเดียวกันต้องยึดมั่นในสันติ 8 (สุเมธ หงส์นาค, 2560)

ดังนั้น สามเณรีหรือชีน้อย ซึ่งเป็นเด็กที่อยู่ในวัยเรียนภาคบังคับหรือการศึกษาภาคพื้นฐาน จึงจำเป็นต้องได้รับการศึกษาสามัญควบคู่ไปด้วยกับการศึกษาพระธรรมวินัย ปัญหาของนักบวชหญิงจึงเกิดขึ้น ไม่มีสถานศึกษารองรับ ไม่สามารถไปเรียนในโรงเรียนได้ และไม่สามารถไปเรียนในโรงเรียนปริยัติ แผนกสามัญได้เช่นกัน จึงเกิดคำถามว่านักบวชสตรี เช่น สามเณรีหรือชีน้อย จะศึกษาเล่าเรียนได้อย่างไร แม้ในระดับอุดมศึกษาก็เช่นกัน (ภิกษุณีธรรมนันทา, 2553) ในหนังสือบัดนาว ซึ่งตีพิมพ์ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2553 ภิกษุณีธัมมมันทา เขียนไว้ว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่งในกรุงเทพฯ ทั้งมหาจุฬาราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เดิมนั้นจัดการให้การศึกษาแก่พระเณรในธรรมยุติกนิกายและมหานิกายเท่านั้น แม้ว่าปัจจัยที่สนับสนุนเป็นงบประมาณจากรัฐบาลที่ได้มาจากภาษีอากรของราษฎรทั้งหญิงและ

ชาย แต่การศึกษาพุทธศาสนาที่จัดให้ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งนี้ จำกัดเฉพาะพระภิกษุสงฆ์ (ภิกษุ ฌีธรรมณันทา, 2553) นอกจากนี้ในวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัย Minnesota ในปี ค.ศ.2010 Kaoru Adachi เขียนว่า การขาดโอกาสในการศึกษาเป็นเรื่องตามแบบฉบับอีกเรื่องหนึ่งที่แม่ชีมีความกังวล ขณะที่รัฐบาลสนับสนุนพระภิกษุในการศึกษาระดับอุดมศึกษาผ่านมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่ง แต่นั่นยังไม่ใช่ว่าเรื่องสำคัญมากเท่ากับการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชสตรีของพระพุทธศาสนา ซึ่งในปัจจุบันมีโรงเรียนในประเทศไทยเพียงแห่งเดียวคือ โรงเรียนธรรมจารินี อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรีที่เปิดรับสามเณรีหรือชี้น้อยเข้าไปเรียนในโรงเรียนและเป็นโรงเรียนในระบบ แต่ก็ยังเป็นโรงเรียนที่เปิดรับร่วมกับนักเรียนปกติทั่วไป สัดส่วนของนักเรียนที่เป็นสามเณรีหรือชี้น้อยอยู่ที่ 20% ของนักเรียนปกติ เมื่อนักเรียนที่เป็นสามเณรีหรือชี้น้อยมีจำนวนน้อยกว่าการปกครองก็จะเหมือนกับโรงเรียนทั่วไป เพราะเป็นนักเรียนทั่วไปมีเปอร์เซ็นต์มากกว่า ทำให้นักเรียนที่เป็นสามเณรีหรือชี้น้อยจึงศึกษาเฉพาะไปเป็นนักเรียนปกติเป็นจำนวนมาก จึงทำให้จำนวนพุทธศาสนทายาทน้อยลง (Adachi, K., 2010)

จากความสำคัญทางการศึกษาของสามเณรีหรือชี้น้อยดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงระบบการบริหารการศึกษาส่วนอื่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาที่ไม่จำเป็นต้องเป็นการศึกษาในโรงเรียนในระบบ และสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา 4.0 ทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการศึกษาในเรื่องของการศึกษานอกระบบสำหรับนักบวชสตรีเรื่อง “รูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0
2. เพื่อประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549) มีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 มีกระบวนการดำเนินการดังนี้

รอบที่ 1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยพร้อมกับการสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน เพื่อ

ทราบความเหมาะสมขององค์ประกอบการวิจัย นำคำตอบมาวิเคราะห์เพื่อลำดับความสำคัญด้วยค่าสถิติร้อยละ

รอบที่ 2 นำคำสัมภาษณ์หรือคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนาเป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale Questionnaire) แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นว่าสอดคล้องกันหรือไม่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์

รอบที่ 3 นำผลการวิเคราะห์ของรอบที่ 2 (ค่า Mdn. และค่า IR.) พร้อมกับแบบสอบถามเดิมส่งให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมตอบอีกเพื่อยืนยัน หากเปลี่ยนใจให้ชี้แจงเหตุผลเพื่อส่งกลับมาแล้วสรุปมาเป็นความสอดคล้องของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0

2. การประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายโดยพิจารณาประเด็นที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. ขนาดของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 21 คน เนื่องจากจะทำให้ผลการวิจัยมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

2. วิธีเลือกผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีวิพากษ์ประเด็นปัญหา (Critical incident technique) กล่าวคือ เลือกผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเชี่ยวชาญจริง ๆ มา 1 คน แล้วขอร้องให้ผู้เชี่ยวชาญนั้นระบุรายชื่อผู้เชี่ยวชาญต่อไปอีกท่านละ 3 ชื่อ ทำเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนได้ผู้เชี่ยวชาญมากพอ จึงนำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นมานับความถี่ที่ซ้ำ ๆ กันเรียงลำดับที่ซ้ำกันจากมากไปหาน้อยจนได้รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตามที่ต้องการจนครบ 21 คน

การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามประมาณค่า

2. สร้างแบบสอบถามแบบประมาณค่า แล้วนำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาก่อนที่จะส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน หลังจากนั้นนำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ได้เท่ากับ 1.0

3. การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่ต่ำกว่า 30 คน ที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างวิจัย

3.1 หาค่าจำแนก (Discrimination) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้ t - test เพื่อพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า t มากกว่า 1.761 ขึ้นไป (Ferguson, G. A., 1981) ได้เท่ากับ 1.870

3.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยรวมทั้งหมด โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1960) โดยมีเกณฑ์การตัดสินใจว่า ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าใกล้เคียง 0.80 ขึ้นไป จะไม่แก้ไขแบบสอบถาม ถ้ามีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าใกล้เคียง 0.80 ได้เท่ากับ .921

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ครั้งที่ 1 เป็นแบบสอบถามในลักษณะคำถามเปิด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างกว้างขวางในทุกประเด็น การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 นี้อาจใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ พูดคุยสนทนากับผู้เชี่ยวชาญ โดยมีรายการตั้งคำถามเปิดนำแทนการส่งคำถามไปให้ก็ได้ ซึ่งจะช่วยให้ได้ความคิดเห็นอย่างกว้างขวางและตรงประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการ

ครั้งที่ 2 ใช้แบบสอบถามฉบับใหม่ที่ได้จากการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ตอบคำถามเปิดในครั้งที่ 1 มาสร้างเป็นคำถามปิด ซึ่งจะสร้างเป็นคำถามแบบประเมินค่า แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ

ครั้งที่ 3 ก่อนส่งให้ตอบครั้งที่ 3 จะต้องนำคำถามครั้งที่ 2 มาวิเคราะห์หาคำมัธยฐานและพิสัยควอร์ไทล์ของคำถามแต่ละข้อแล้วใช้ข้อคำถามเดิมนั้นสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับใหม่

ครั้งที่ 4 นำคำตอบที่ได้ในครั้งที่ 3 มาวิเคราะห์หาคำมัธยฐานและพิสัยควอร์ไทล์ใหม่และจัดพิมพ์ค่าใหม่เช่นเดียวกับครั้งที่ 3 (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549)

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ คำมัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยควอร์ไทล์ (Inter Quartile Range) ของแต่ละข้อคำถามที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า สรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 โดยภาพรวมมีองค์ประกอบหลักดังนี้ อันดับ 1 ระบบการศึกษา อันดับ 2 การเรียนการสอน อันดับ 3 การพัฒนา อันดับ 4 การประเมินผล อันดับ 5 หลักสูตร และอันดับ 6 การบริหารจัดการ และแยกเป็นแต่ละด้านเป็นดังนี้

1.1 ด้านระบบการศึกษา ควรมีองค์ประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 การศึกษาทางเลือกระบบโฮมสคูลในสำนัก/วัด โดยมีเจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักเป็นผู้จัดการเรียนการสอน

อันดับ 2 การศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐ อันดับ 3 การศึกษาทางเลือกในสถานศึกษา อันดับ 4 การศึกษาในระบบโรงเรียนเอกชน และอันดับ 5 การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)

1.2 ด้านการเรียนการสอน ควรมียุทธศาสตร์ประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 เรียนร่วมกันระหว่างเด็กเก่งและเด็กอ่อน อันดับ 2 เน้นอภิปรายเสนอความคิดเห็น อันดับ 3 ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อันดับ 4 เรียนด้วยการกระทำ และอันดับ 5 ใช้เทคโนโลยีช่วยในการสอน

1.3 ด้านการพัฒนา ควรมียุทธศาสตร์ประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 พัฒนาในเรื่องทักษะการคิดริเริ่ม อันดับ 2 พัฒนาในเรื่องทักษะมนุษยสัมพันธ์ อันดับ 3 พัฒนาในเรื่องทักษะการใช้ภาษา อันดับ 4 พัฒนาในเรื่องการประดิษฐ์นวัตกรรม และอันดับ 5 พัฒนาในเรื่องความรู้ทางเทคโนโลยี

1.4 ด้านการประเมินผล ควรมียุทธศาสตร์ประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 ควรประเมินในเรื่องความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา อันดับ 2 ควรประเมินในเรื่องทักษะการใช้ภาษา อันดับ 3 ควรประเมินในเรื่องการใช้ทักษะมนุษยสัมพันธ์ อันดับ 4 ควรประเมินในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และอันดับ 5 ควรประเมินในเรื่องการใช้เทคโนโลยี

1.5 ด้านหลักสูตร ควรมียุทธศาสตร์ประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 เน้นเรื่องราวความเป็นจริงของชีวิต อันดับ 2 เน้นเรื่องใกล้ตัวผู้เรียน อันดับ 3 เน้นเนื้อหาสาระที่เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม อันดับ 4 เน้นการฝึกทดลองปฏิบัติ และอันดับ 5 เน้นเรื่องความสนใจของผู้เรียน

1.6 ด้านบริหารจัดการ ควรมียุทธศาสตร์ประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 จัดครูเข้าสอนตามที่เขาเรียนมา อันดับ 2 ส่งครูเข้าอบรมเรื่องคุณธรรมจริยธรรม อันดับ 3 จัดครูเข้าสอนตามที่เขามีประสบการณ์ อันดับ 4 จัดครูเข้าสอนตามที่เขาถนัด และอันดับ 5 จัดครูเข้าสอนตามที่เขาถนัด

2. ผลการประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 ในภาพรวม พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านระบบการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล และด้านการพัฒนา และพบว่าด้านที่มีรายข้อไม่สอดคล้องกันคือ ด้านระบบการศึกษา ด้านการเรียนการสอน และด้านการประเมินผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านระบบการศึกษา พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 2 ข้อ คือ การศึกษาทางเลือกในสถานศึกษา และการศึกษาทางเลือกระบบโฮมสคูลในสำนัก/วัด โดยมีเจ้าสำนักหรือเจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการเรียนการสอน และพบว่าข้อที่ไม่สอดคล้องกันคือ การศึกษาในระบบโรงเรียนเอกชน

2.2 ด้านหลักสูตร พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยทุกข้อและสอดคล้องกันทุกข้อ

2.3 ด้านการบริหารจัดการ พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่เห็นด้วยคือ ส่งครูเข้าอบรมเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และสอดคล้องกันทุกข้อ

2.4 ด้านการเรียนการสอน พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่เห็นด้วยคือ เรียนร่วมกันระหว่างนักเรียนเรียนอ่อนกับนักเรียนเรียนเก่ง และสอดคล้องกัน จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่สอดคล้องกันคือ ใช้เทคโนโลยีช่วยในการสอน

2.5 ด้านการประเมินผล พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่เห็นด้วยคือ ประเมินในการใช้เทคโนโลยี และสอดคล้องกัน จำนวน 4 ข้อ ส่วนข้อที่ไม่สอดคล้องกันคือ ควรประเมินในเรื่องทักษะการใช้ภาษา

2.6 ด้านการพัฒนา พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วย จำนวน 2 ข้อ คือ พัฒนาในเรื่องทักษะมนุษยสัมพันธ์ และพัฒนาในเรื่องทักษะการคิดริเริ่ม และสอดคล้องกันทุกข้อ

ในส่วนการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมอภิปรายสนทนากลุ่มรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 พบว่า

ด้านระบบการศึกษา พบประเด็นปัญหาคือ ไม่มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักบวชสตรี ยังไม่มีการจัดสถานศึกษาระดับพื้นฐานเพื่อนักบวชสตรีแม้ในวัดหรือในสำนัก นักบวชสตรีมีพระวินัยเป็นตัวกำหนดความประพฤติการใช้ชีวิตจึงแตกต่างจากฆราวาส สถานศึกษาไม่สะดวกในการจัดการศึกษา และนักบวชสตรีมีข้อจำกัดในความประพฤติ แต่ไม่มีข้อจำกัดในการเรียน ดังนั้น ควรจะเรียนได้ตามสิทธิของปัจเจกบุคคล และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ โรงเรียนปริยัติสามัญของวัดควรเปิดโอกาสให้นักบวชสตรีได้เข้าเรียนในการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดควรเปิดโอกาสให้นักบวชสตรีเท่าเทียมกับสามเณรหรือฆราวาส เพิ่มโรงเรียนที่เป็นการศึกษาทางเลือกหรือการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับนักบวชสตรีในระดับพื้นฐาน เพิ่มสำนักเรียนเป็นการศึกษาทางเลือกระดับพื้นฐานสำหรับนักบวชสตรี ในวัดหรือในสำนักแม่ชีต่าง ๆ ให้ผู้ที่มีความรู้ด้านพระวินัยเป็นผู้จัดการการศึกษาให้แก่ักบวชสตรีเอง และถ้าเรียนในระบบไม่ได้ ก็เรียนในระบบการศึกษาทางเลือกหรือโฮมสคูล

ด้านหลักสูตร พบประเด็นปัญหาคือ การจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานภาพของนักบวชสตรี พัฒนาการทางความคิดล้าหลัง การจัดหลักสูตรอย่างไรให้สอดคล้อง 4.0 และเหมาะสมกับสถานภาพของนักบวชสตรี และไม่ผิดพระวินัย รวมทั้งการสอนอย่างไรให้เด็กคิดเป็น มีทักษะทางด้านความคิด และการแก้ปัญหา และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ เพิ่มหลักการคิดด้านโยนิโสณมสิการเพื่อเป็นการฝึกการคิดอย่างมีเหตุมีผล ประกอบการเรียนรู้ มีการเรียนความรู้คุณธรรม หลักสูตรที่เป็นรูปธรรม และผู้เรียนสนใจและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของนักบวชสตรีและการฝึกทักษะการแก้ปัญหาสังคม ใกล้ตัวผู้เรียน และน่าสนใจและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของนักบวชสตรี หลักสูตรต้องทันสมัยและสามารถ

บูรณาการสอดคล้องกับหลักคุณธรรม ประเพณีและวัฒนธรรม ต้องทันสมัยและสามารถบูรณาการและไม่ผิดหลักพระวินัย

ด้านบริหารจัดการ พบประเด็นปัญหาคือ การเรียนการสอนให้รู้จักการใช้ชีวิตอย่างสมดุล ให้รู้จักการใช้ชีวิตจริงบูรณาการการเรียนการสอนให้เป็นชีวิตจริง การหาพื้นที่สำหรับการเรียนด้วยประสบการณ์ ผู้สอนขาดทักษะในการสอนในแต่ละวิชา และขาดความรู้ในด้าน และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ จัดครู พระสงฆ์ แม่ชี เข้าสอนวิธีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้กับวิถีชีวิตประจำวัน มีการจัดการเรียนพื้นที่จริงมากขึ้น เพิ่มสถานที่จัดการเรียนพื้นที่จริงมากขึ้น โดยบูรณาการการเรียนการสอนให้เป็นชีวิตจริง โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ รวมทั้งจัดครูเข้าสอนตามทีผู้เรียนสนใจ และครูถนัด และจัดครูเข้าอบรมวิธีการสอนแผน New normal ควบคู่กับการเข้าอบรมคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมต่าง ๆ เป็นไปตามนโยบายการศึกษา และปฏิรูปการสอนเพื่อไม่ให้ขัดต่อความเป็นนักบวช

ด้านการเรียนการสอน พบประเด็นปัญหาคือ เปลี่ยนระบบการเรียนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง การใช้เทคโนโลยีกับการเรียนการสอนกับความไม่พร้อมของเครื่องมือ การเข้าใจในวิชาการ และประเพณี วัฒนธรรม และหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ระว่างการใช้เทคโนโลยีกับการเรียนการสอนเพราะเทคโนโลยีเป็นดาบสองคม ไม่เข้าใจในการค้นคว้าจากสื่อปล่อยให้ใช้สื่อมากเกินไป ความรู้ความสามารถแต่ละคนไม่เท่ากัน ต้นทุนการศึกษา และต้นทุนทางสมองไม่เท่ากัน และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ ควรมีครูคอยแนะนำการใช้สื่อหรือการค้นคว้าให้ตรงประเด็น เพิ่มการเรียนการสอนหลักการใช้เทคโนโลยีอย่างมีคุณภาพ เพิ่มการค้นคว้าด้วยตนเองให้มากขึ้นกว่าการฟังบรรยายในชั้นเรียนและประเมินผลความเข้าใจทุกบทเรียน ให้เด็กเป็นศูนย์กลางและเลือกเรียนตามทีถนัดและให้คิดค้นเองจากสิ่งใกล้ตัวและลงมือทำด้วยตนเองโดยใช้สื่อและศึกษานวัตกรรมต่าง ๆ โดยมีครูเป็นที่เลี้ยง โดยอาศัยการพึ่งพาตนเองในด้านการเรียนรู้ เช่น การเรียนจากประสบการณ์จริง (Learning & Doing) และใช้รูปแบบนวัตกรรมประกอบการเรียนการสอน และวัฒนธรรม ประเพณีและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

ด้านการประเมินผล พบประเด็นปัญหาคือ ส่วนใหญ่ประเมินทางด้านวิชาการโดยการวัดความรู้แต่ไม่วัดการแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต การใช้ทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาทั้งการวิเคราะห์ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ วิเคราะห์/วิจารณ์ไม่เป็น/วิจัยไม่เป็น วัดพื้นฐานจากต้นทุนเดิมและการพัฒนาในทุกด้านทางวิชาการและการพัฒนาการด้านพฤติกรรม และความรู้ ความเข้าใจ ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนากับพฤติกรรม และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ เข้าใจในหลักโยนิโสมนสิการและการนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้ เพิ่มแนวทางการคิดสร้างสรรค์และลงมือปฏิบัติจริง ทดลองหาคำตอบและนำเสนอผลงาน เพิ่มความใส่ใจในทักษะต่าง ๆ และสังเกตการณ์พัฒนาการเป็นรายบุคคล และสังเกตการพัฒนาการ ประเมินผลโดยสังเกตจากทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเข้าใจในเนื้อหาที่ค้นคว้า และวัดจากความเข้าใจ

ในการใช้ชีวิตในสังคมด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งส่วนตัวและสังคม ควบคู่กับความรู้ด้านวิชาการ เท่าที่ต้นทุนเดิมพึงจะมี

ด้านการพัฒนา พบประเด็นปัญหา คือ พัฒนาการด้านความรู้แต่ไม่สามารถ พัฒนาการด้านประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ ๆ ขาดทักษะการพัฒนาการวิจัย เด็กไม่มีเวลาฝึกสติกับตนเอง จิตไม่สงบ สมาธิสั้น ขาดสติ คิดเร็ว ๆ แต่ไม่ได้ประโยชน์ พัฒนาทุกด้าน ไม่เท่าเทียมกัน และไม่สอดคล้องกับชีวิตจริงตามยุคสมัย และพัฒนาไม่ถูกเป้าหมาย การพัฒนาด้านเทคโนโลยี ผิดเป้าประสงค์ และมีการเสนอแนวทางแก้ไขคือ เพิ่มงานด้านวิจัย และผลิตนวัตกรรม ให้มากขึ้น เพิ่มเวลาการฝึกจิตให้สงบ และบูรณาการการแก้ปัญหาด้วยสติ เพิ่มทักษะการใช้สติให้มากขึ้น เพิ่มทักษะการเรียนรู้ด้วยการบูรณาการให้สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมไทย และศีลธรรมอันดีของชาวพุทธ สอดคล้องกับชีวิตจริง ให้ทันเหตุการณ์ และเพิ่มความรู้ในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของ พระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 โดยภาพรวมมีองค์ประกอบหลัก ดังนี้ อันดับ 1 ระบบการศึกษา อันดับ 2 การเรียนการสอน อันดับ 3 การพัฒนา อันดับ 4 การประเมินผล อันดับ 5 หลักสูตร และอันดับ 6 การบริหารจัดการ โดยด้านระบบการศึกษา ควรมี องค์ประกอบย่อยดังนี้ อันดับ 1 การศึกษาทางเลือกระบบโฮมสคูลในสำนัก/วัด โดยมีเจ้าอาวาส หรือเจ้าสำนักเป็นผู้จัดการเรียนการสอน อันดับ 2 การศึกษาในระบบโรงเรียนของรัฐ อันดับ 3 การศึกษาทางเลือกในสถานศึกษา อันดับ 4 การศึกษาในระบบโรงเรียนเอกชน และอันดับ 5 การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับระบบ การศึกษา เนื่องจากไม่มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชสตรี ยังไม่มีการจัดสถานศึกษา ระดับพื้นฐานเพื่อนักบวชสตรีแม่ในวัดหรือในสำนัก นักบวชสตรีมีพระวินัยเป็นตัวกำหนดความ ประพฤติการใช้ชีวิตจึงแตกต่างจากฆราวาส สถานศึกษาไม่สะดวกในการจัดการศึกษา และ นักบวชสตรีมีข้อจำกัดในความประพฤติ แต่ไม่มีข้อจำกัดในการเรียน ดังนั้น ควรจะเรียนได้ตาม สิทธิของปัจเจกบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ อินทสิงห์ ที่ได้นำเสนอ คุณลักษณะที่บอกถึงการเป็นสถานศึกษาทางเลือกในบริบทของประเทศไทย โดยกล่าวว่า สถานประกอบการ สถาบันศาสนา มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ซึ่งกฎหมายได้รับ รองไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ ในทุกระดับ โดยมีพัฒนาการ ประสบการณ์บทเรียน และผลงานมายาวนานไม่น้อยกว่า 37 ปี จุดเด่นที่สำคัญของการจัด การศึกษาทางเลือกคือ การจัดการศึกษาให้กับกลุ่มเด็กที่เรียกว่า กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ตาม ประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางการปรับใช้หลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จึงเป็นอีกกลุ่มหนึ่งของระบบการศึกษาไทยที่จะเข้ามาช่วยเติมเต็มในการขับเคลื่อนการศึกษาไทยที่จะสร้างและพัฒนาคนในการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0 ให้สำเร็จและเป็นจริงได้โดยไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลังในการก้าวสู่โลกและประเทศไทย 4.0 และต่างเห็นว่าเด็กต้องพัฒนาตัวเองในทุก ๆ ด้าน ไม่ใช่แค่เรื่องวิชาการเท่านั้น ต้องรวมถึงเรื่องของทักษะชีวิต จริยธรรม การแก้ปัญหา (สมเกียรติ อินทสิงห์, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Junvith, P. & Tunmuntong, S. ที่ศึกษาความแตกต่างของการศึกษาทางเลือกกับการศึกษากระแสหลัก ได้กล่าวถึงการศึกษาทางเลือก (Alternative Education) ไว้ว่า เป็นระบบการจัดการศึกษาทางเลือกของสังคมที่รัฐบาลได้กระจายอำนาจไปให้สถาบันสังคม ได้แก่ บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ สถาบันศาสนา มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ (Junvith, P. & Tunmuntong, S., 2012) และมีงานวิจัยเกี่ยวกับแม่ชีที่น่าสนใจคือ งานวิจัยของ สุขสันต์ จันทะโชโต ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห้ร่างพระราชบัญญัติคณะแม่ชีไทย: กรณีศึกษาการพัฒนาองค์การและการพัฒนาสถานภาพ แม่ชีไทยในมิติของพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยในการบริหารงานของสถาบันแม่ชีไทย ตาม พ.ร.บ. คณะแม่ชีไทย มีปัจจัยร่วม 7 ปัจจัย ได้แก่ (ก) การวางแผน (ข) การจัดหน่วยงาน (ค) การบริหารงานบุคคล (ง) การประสานงาน (จ) การรายงานผลการปฏิบัติงานและ การประชาสัมพันธ์ และ (ช) การงบประมาณ และในมิติของแม่ชี ตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตามจุดมุ่งหมาย ในการร่าง พ.ร.บ. คณะแม่ชีไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การวางแผนงาน การบริหารบุคคล การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน และการประชาสัมพันธ์ โดยที่ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้แก่ การวางแผนงาน การประสานงาน การรายงานผลการ ปฏิบัติงานและการประชาสัมพันธ์ มีผลในเชิงบวก และตัวแปรอิสระการบริหารงานบุคคล มีผลในเชิงลบ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะรูปแบบของร่าง พ.ร.บ. คณะแม่ชีไทยในการที่จะพัฒนาความสามารถ ขององค์กรแม่ชี คือ (ก) ปรับปรุงร่าง พ.ร.บ. คณะแม่ชีไทยให้มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน (ข) ปรับปรุงในส่วนของการควบคุมสำนักแม่ชีโดยพระสงฆ์ในระดับเจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอ (ค) เพิ่มเติมหน้าที่ของหัวหน้าสำนักแม่ชีในการสำรวจ และ จัดทำประชาคมในพื้นที่เพื่อประสานงานในการปฏิบัติงานของสำนักแม่ชีกับชุมชน (ง) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาแม่ชีไทย เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือหรือแก้ไข ปัญหาขององค์กรแม่ชีไทยอย่างยั่งยืน (สุขสันต์ จันทะโชโต, 2549)

2. การประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 ในภาพรวม พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยทุกด้าน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาได้ให้ความเห็นในเรื่องหลักสูตร พบว่ามีประเด็นปัญหาการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับสถานภาพของนักบวชสตรี การมีพัฒนาการทางความคิดหลังการจัดหลักสูตรอย่างไรให้สอดคล้อง 4.0 และเหมาะสมกับสถานภาพของนักบวชสตรี และไม่

ผิพระวินัย รวมทั้งการสอนอย่างไรให้เด็กคิดเป็น มีทักษะทางด้านความคิด และการแก้ปัญหา และได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้ เพิ่มหลักการคิดด้านโยนิโสมมสิการเพื่อเป็นการฝึก การคิดอย่างมีเหตุมีผลประกอบการเรียนรู้ มีการเรียนความรู้คู่คุณธรรม หลักสูตรที่เป็นรูปธรรม และผู้เรียนสนใจและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของนักบวชสตรีและการฝึกทักษะการแก้ปัญหา สังคม ไกลตัวผู้เรียน และนำเสนอสนใจและสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของนักบวชสตรี หลักสูตรต้อง ทันสมัยและสามารถบูรณาการสอดคล้องกับหลักคุณธรรม ประเพณีและวัฒนธรรม ต้อง ทันสมัยและสามารถบูรณาการและไม่ผิดหลักพระวินัย นอกจากนั้นจะพบว่า งานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับแม่ชีไทยส่วนมากเป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาเรื่องสถานภาพและบทบาทของแม่ชี ซึ่งใน เรื่องสถานภาพนั้นส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าไม่มี ความชัดเจน คือแม่ชีนั้นจะเป็นนักบวชหรือเป็น เพียงผู้ครองเรือน ในขณะที่การศึกษา อีกส่วนมุ่งเน้นไปที่บทบาทของแม่ชี ทำให้เราเห็นภาพ บทบาทและหน้าที่หนึ่งที่เกื้อกูล สังคมของแม่ชีในปัจจุบัน ได้แก่ บทบาทเรื่องการสั่งสอน การให้การศึกษาทั้งทางโลกและ ทางธรรม การสงเคราะห์เด็กผู้หญิง การพัฒนาอาชีพและ พัฒนาชนบท จึงถือได้ว่าแม่ชีเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคม ทั้งในเรื่องการศึกษา การ ส่งเสริมจริยธรรม รวมทั้งบทบาท ของแม่ชีที่อยู่ในวัดต่าง ๆ (เจตน์ ตันติวิจิตรานนท์, 2560) ซึ่งในงานวิจัยของ ญัฐหทัย ฉัตรทินวัฒน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง สถานภาพของแม่ชี : กรณีศึกษา แม่ชีวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพฯ จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า แม่ชีมีหลายรูปแบบคือ แม่ ชีธรรมกาย แม่ชีผู้บริหารการศึกษา แม่ชีโรงครัว และแม่ชีศาลา สถานภาพของแม่ชีแต่ละแบบ เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การปฏิบัติธรรม ผสมผสานกับการเลือกศึกษา ปรียัติธรรมภายในวัด และปรียัติสามัญระดับมหาวิทยาลัย สรุปได้ว่า แม่ชีธรรมกายและแม่ชี ผู้บริหารมีสถานภาพเป็นแม่ชีผู้นำ โดยแม่ชีธรรมกายมีบทบาทในการอบรมธรรมะ ให้ คำแนะนำปรึกษา สามารถก่อตั้งองค์กรบริหารที่ประสบผลสำเร็จ โดยเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งและเป็น ผู้บริหารสถาบันแม่ชีไทย ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ดีเด่น ระดับประเทศ อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้างและบริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นจำนวนมาก แม่ชีผู้บริหารมีสถานภาพเป็นอาจารย์ และผู้บริหารมหาปชาบดีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแห่งแรก ของแม่ชี สำหรับแม่ชีโรงครัวและแม่ชีศาลา สถานภาพเป็นแม่ชีสนับสนุน มีหน้าที่หลักในการ ทำครัว ดูแลความเรียบร้อยและทำความสะอาด (ญัฐหทัย ฉัตรทินวัฒน์, 2552) และการศึกษา ของ แม่ชีกฤษณา รักษาโหม ศึกษาเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนนักบวชหญิงใน สังคมไทย ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนนักบวชหญิงในสังคมไทย พบว่า ในด้าน การศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนทั้งปรียัติและปฏิบัติควบคู่กัน สิ่งที่ทำให้หนักหนามากที่สุดคือ การเจริญวิปัสสนา สอนการรักษาความสะอาดร่างกาย สอนเรื่องการตัดเล็บ การล้างห้องน้ำ การทำความสะอาดที่อยู่อาศัย สอนวิธีการถนอมอาหาร การปรุงอาหาร การอบรมเยาวชน การปลูกพืชไว้ปรุงอาหาร (แม่ชีกฤษณา รักษาโหม, 2561) และในงานวิจัยของ ปาริชาติ สุวรรณบุบผา ได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจในงานวิจัยเรื่อง “แม่ชีกับภารกิจทางการศึกษาใน

ประเทศไทย” ว่าถ้าพิจารณาถึงภาพรวมของภารกิจทางการศึกษาของแม่ชีไทยในปัจจุบันแล้ว ถือว่า แม่ชีเป็นพนักงานหนักโดยสังคมไม่ได้รับทราบว่า แม่ชีได้ทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา การศึกษา และประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง ทั้งที่การยอมรับนับถือจากสังคม ความสามารถทางการศึกษามีอยู่ในขีดจำกัด เนื่องมาจากปัญหาสถานภาพที่ไม่แน่นอน แม่ชีจึงได้ขาด “สิทธิ” ในการที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการของรัฐ เช่นที่ พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่และมีการกิจเดียวกันได้รับ (ปาริชาติ สุวรรณบุบผา, 2545)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาองค์ประกอบและประเมินรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0 ซึ่งผลการศึกษามีความเห็นด้วยกับองค์ประกอบหลักของการวิจัย ได้แก่ ด้านระบบการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล และด้านการพัฒนา และผลการประเมินความคิดเห็นต่อรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเห็นว่าเหมาะสมมาก ในส่วนการสนทนากลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกัน ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ควรจะศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป ดังนี้ 1) ควรให้มีการศึกษาในรูปแบบการศึกษาอื่น ๆ ที่เหมาะสมสำหรับนักบวชหญิงให้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสมต่อไป และ 2) ควรให้มีการศึกษาองค์ประกอบอื่น ๆ ของรูปแบบการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักบวชหญิงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยให้สอดคล้องกับการศึกษา 4.0

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2558). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจตน์ ตันติวณิชชานนท์. (2560). แม่ชี: สำนวนงานวิจัยเบื้องต้นในประเทศไทย. วารสารภาษาศาสนา และวัฒนธรรม, 6(2), 141-163.
- ณัฐหทัย ฉัตรทินวัฒน์. (2552). สถานภาพของแม่ชี: กรณีศึกษาแม่ชีวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสตรีศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธาดา รัชกิจ. (2562). การบริหารจัดการคนเก่งในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 25 มกราคม 2563 จาก th.hrnote.asia/orgdevelopment/190114-th-talentmanagement/
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). สถิติเพื่อการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- ปาริชาติ สุวรรณบุบผา. (2545). แม่ชีกับภารกิจทางการศึกษาในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- พระมหาเต็ม โทบุรี. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมใน กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภิกษุณีธรรมนันทา. (2553). บัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์ไทยธิเบต.
- แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม. (2561). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนนักบวชหญิงในสังคมไทย. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(2), 17-28.
- สมเกียรติ อินทสิงห์. (2559). การศึกษาทางเลือก: หลักสูตรและการเรียนการสอนที่เน้นความ แตกต่างระหว่างบุคคล. วารสารวิชาการฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(2), 1188-1206.
- สมาคมสถาบันแม่ชีไทย. (2562). สถิติแม่ชีในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสถาบัน แม่ชีไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). การจัดการศึกษาทางเลือกในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: วี. ที. ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สุขสันต์ จันทะโชโต. (2549). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติคณะแม่ชีไทย : กรณีศึกษาการพัฒนาองค์การและการพัฒนาสถานภาพแม่ชีไทยในมิติของ พระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขา พระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุเมธ หงส์นาค. (2560). การศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.thairat.co.th>
- Adachi, K. (2010). Leading with a Noble Mission: The Dynamic Leadership of Maechee Sansanee Shtirasuta. In Ph. D. Dissertation. University of Minnesota.
- Booker & Mitchell. (2011). Patterns in Recidivism and Discretionary Placement in Disciplinary Alternative Education: The Impact of Gender, Ethnicity, Age and Special Education Status. Education and Treatment of Children, 34(2), 193-208.
- Cronbach, L. J. (1960). Essential of Psychological Testing. New York: Harper & Row.
- Ferguson, G. A. (1981). Statistical Analysis in Psychology and Education. (5 th. ed). Tokyom: Mc Graw-Hill Book Company.
- Junvith, P. & Tunmuntong, S. (2012). Revamping Thai Education System: Quality for All editors. Thailand Development Research Institute, 27(2), 3-12.

การวิเคราะห์ต้นทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มผลิตภัณฑ์ทอผ้า จังหวัดชัยนาท*

COST ANALYSIS OF NEW PRODUCT DEVELOPMENT OF
THE WOVEN CLOTH GROUPS COMMUNITY ENTERPRISES
IN CHAINAT PROVINCE

จิรวรรณ ปลั่งพงษ์พันธ์

Jirawan Plungpongpan

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

E-mail: jirawan.p@chandra.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และวิเคราะห์ต้นทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์ทอผ้า จังหวัดชัยนาท เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้า จำนวน 6 รายจากกลุ่มทอผ้า 18 กลุ่ม ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 247 คน และกลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นผู้หญิงที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอมือ จำนวน 12 คน ข้อมูลจากทั้งสองกลุ่มนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่และวิพากษ์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ขั้นตอนที่สองนำแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ผู้เชี่ยวชาญใช้ฝึกอบรมให้กับสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์ทอผ้าผู้ที่มีความสามารถในการเย็บผ้าและสมัครใจเข้ารับการอบรม จำนวน 10 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วงจรเดมมิง ต้นทุนการผลิต และต้นทุนฐานกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การค้นหาผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) การสำรวจความต้องการของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ใหม่ 3) การร่างต้นแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ 4) การตรวจสอบต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ 5) การเตรียมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ และ 6) การผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ สำหรับผลการวิเคราะห์ต้นทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ได้เป็น สมการต้นทุนผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยในรูปแบบของต้นทุนการผลิต คือ วัตถุประสงค์ทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต ต้นทุนของกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นต้นทุนของค่าใช้จ่ายการผลิตโดยกำหนดเป็น 3 กิจกรรมคือ 1) การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) การเตรียมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ และ 3) การผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ แสดงให้เห็นถึงค่าใช้จ่ายการผลิตเป็นค่าใช้จ่ายหลักในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่และเป็นแหล่งในการลดต้นทุนของผลิตภัณฑ์ใหม่

* Received 28 July 2020; Revised 13 November 2020; Accepted 14 November 2020

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ต้นทุน, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่, กลุ่มทอผ้า, วิสาหกิจชุมชน, ต้นทุนฐานกิจกรรม

Abstract

The Objectives of this research article were to develop and to analyze cost of the new product development of the woven cloth groups, community enterprises in Chainat province, Thailand. This is a qualitative research that is divided into two steps. First step is to use purposive sampling to in - depth interview from two groups, which are six members from 247 members, 18 woven cloth groups; and 12 women customers who like woven cloth products are conducted. The data of those in - depth interviews are analyzed to create the new product models which are reviewed by five experts. Second step is to send the new product models to two experts to train 10 volunteers who have sewing ability from woven cloth groups members. The cost analysis is based on Deming cycle, production cost, and activity based costing. The findings of the new product development process show six steps: 1) searching the new products, 2) surveying customers' needs to the new products, 3) sketching the new product models, 4) checking the new product models, 5) preparing to produce the new products, and 6) producing the new products. For cost analysis results of new product development are defined to the unit product cost equations into the form of production cost: direct materials, direct labor, and manufacturing overhead. The cost of the new product development process is the manufacturing overhead costs that are defined into three activities: 1) creating the new product models activity, 2) preparing the production activity, and 3) producing the new product activity. It represents the manufacturing overhead costs as the primary cost of development of new products and is the source of cost reduction for new products.

Keywords: Cost Analysis, Development of New Product, Woven Cloth Group, Community Enterprise, Activity Based Costing

บทนำ

หน้าที่หนึ่งที่สำคัญของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย คือ การให้บริการวิชาการกับชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษมซึ่งมีวิทยาเขตอยู่จังหวัดชัยนาท ได้รับโอกาสในการ

พัฒนาชุมชน กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ได้รับการสืบทอดจากชาวลาวที่อพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ในรัชกาลที่ 3 ได้มาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดชัยนาท (วรรณ เรืองปราษฐ์, 2556) ปัจจุบันสถานการณ์การลดลงของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์ทอผ้า เกิดขึ้นทั่วประเทศไทยรวมถึงจังหวัดชัยนาท เช่น ชุมชนบ้านสระยายชี จังหวัดพิจิตร ปัญหาที่พบ คือ ผู้ชำนาญการทอผ้ามีจำนวนน้อยลง และส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การเรียนทอผ้าไม่เป็นที่สนใจของเยาวชน อีกทั้งตลาดผ้าทอมืออยู่ในวงจำกัด (บุษบา หินเธาว์, 2557) สถานการณ์ที่เกิดขึ้นต่างประเทศ เช่น เมืองมณีนีปุระ ประเทศอินเดียเยาวชนมีความสนใจการทอผ้าจำนวนน้อยลง ถึงแม้ว่าเป็นหนึ่งในประเพณีของชาติและเป็นแหล่งรายได้ของชุมชน (Khatoon, R. et al., 2014) การทอผ้าเป็นอาชีพเสริมที่สามารถเลือกเวลาทอผ้าได้หลังจากว่างงานด้านเกษตรที่เป็นอาชีพหลัก นอกจากนั้น กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือมีความเข้มแข็งทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ และเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของแต่ละชุมชน เช่นเดียวกับ Temesgen et al. กล่าวว่าผ้าทอมือมีบทบาทสำคัญในการสานต่อมรดกทางวัฒนธรรมของสถานที่ท่องเที่ยว และความรับผิดชอบต่อสังคม (Temesgen et al., 2018) นอกจากนี้ Mishra and Mohapatra ยังกล่าวอีกว่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือเป็นสัญลักษณ์และแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและอารยธรรมของประเทศ (Mishra & Mohapatra, 2019)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของจังหวัดชัยนาท มีความสวยงามเมื่อเปรียบเทียบกับผ้าทอมือจากแหล่งต่าง ๆ ในประเทศไทย แต่เมื่อเปรียบเทียบกับราคาพบว่าผ้าทอมือของจังหวัดชัยนาทมีราคาค่อนข้างแพง อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือมีราคาแพงเพราะเป็นตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) สิริพร รอดเกลี้ยง และนางลักษณ์ กังเซ่ง พบว่าผ้าทอมือยังขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อให้มีรูปแบบที่เหมาะสมกับยุคสมัยสามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ดังนั้น การออกแบบผลิตภัณฑ์ ต่าง ๆ จากผ้าทอมือ เช่น กระเป๋า ผ้าพันคอ เพื่อให้การผลิตผ้าทอมือสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและตรงกับความต้องการของผู้บริโภคจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ (สิริพร รอดเกลี้ยง และนางลักษณ์ กังเซ่ง, 2559)

การวิเคราะห์ต้นทุนของผลิตภัณฑ์ใหม่ ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์ทอผ้า จังหวัดชัยนาท เพื่อใช้ตัดสินใจวางเป้าหมายกำไรได้เหมาะสมทำให้ผู้บริโภคพึงพอใจ และสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ผ้าทอมืออย่างสม่ำเสมอ ระบบการคิดต้นทุนฐานกิจกรรมทำให้สามารถจัดเตรียมข้อมูลสำหรับนําก่อออกแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่นำไปสู่การคิดราคาผลิตภัณฑ์ตามเป้าหมายได้ (Cokins, G., 2002) นอกจากนั้น ระบบต้นทุนฐานกิจกรรมยังเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมที่ดำเนินงาน และความต้องการใช้ทรัพยากรของกิจกรรม จึงอธิบายได้ว่าผลิตภัณฑ์สามารถทำรายได้และใช้ทรัพยากรไปเท่าใด (Kumar, N., & Mahto, D. G., 2013) การวิจัยในครั้งนี้คาดว่าผลิตภัณฑ์ใหม่จากผ้าทอมือสามารถสร้างยอดขายได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เพิ่มรายได้มากยิ่งขึ้นกับชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากผ้าทอ ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ทอผ้า จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนจากการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่จากผ้าทอมือของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์ทอผ้า จังหวัดชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่มดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผ้าทอ จำนวน 6 คน จากสมาชิกทั้งหมด 247 คน ที่มาจากกลุ่มทอผ้าอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาทจำนวน 18 กลุ่ม การเลือกตัวอย่างคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติ 2 ประการคือ 1) เคยหรือต้องการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ และ 2) เป็นสมาชิกที่เป็นตัวแทนของแต่ละกลุ่มจากสมาชิกทั้งหมด 247 คนจาก 18 กลุ่ม จากการสำรวจในครั้งนี้พบว่า สมาชิกกลุ่มผ้าทอสนใจผลิตกระเป๋าเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัจจัยในการสร้างผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือใหม่ ได้แก่ ความรู้และภูมิปัญญาทางผ้าทอ วัสดุ อุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทำการผลิต

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ลูกค้าที่เป็นผู้หญิงที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้การเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) จำนวน 2 กลุ่มคือ กลุ่มอาจารย์และเจ้าหน้าที่คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 6 คน และกลุ่มผู้เข้าอบรมหลักสูตรครูสมาธิ สถาบันพลังจิตตานุภาพ สาขา 8 ตึกโอทาวเวอร์ รุ่นที่ 39 จำนวน 6 คน และทำการเลือกตัวอย่างที่มีความหลากหลายในช่วงอายุ และอาชีพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ คำถามปลายเปิด เกี่ยวกับบริบทนิยม ได้แก่ เหตุผลในการเลือกซื้อกระเป๋าจากผ้าทอมือ เช่น รูปแบบ สี สัน ราคา ประโยชน์ และความคงทน

หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับจากทั้งสองกลุ่มมาวิเคราะห์และร่างเป็นแบบกระเป๋า 3 แบบ ส่งให้กับผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบผ้าทอมือ จำนวน 5 คน ประเมินแบบกระเป๋าทั้ง 3 แบบและให้ข้อเสนอแนะ โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล คือ คำถามเกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ รูปแบบกระเป๋า (ดีไซน์) ประกอบด้วย ขนาดกระเป๋า หูกระเป๋า ผ้าที่ใช้ การวางลายผ้า

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยการใช้การเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่จากกลุ่มผ้าทอจำนวน 6 กลุ่ม ที่มีความสามารถในการเย็บผ้าและสมัครใจเข้ารับการอบรมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่จำนวน 10 คน ในขั้นตอนนี้เริ่มจากการนำต้นแบบกระเป๋าทั้ง 3 แบบไปปรึกษา

ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน เพื่อเตรียมขั้นตอนการฝึกอบรมการผลิตกระเป๋า และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกระหว่างกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อรวบรวมข้อมูลในวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ใช้วงจรเดมมิ่งในการกำหนดขั้นตอนในการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ และการวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่ใช้การคำนวณค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการผลิตผลิตภัณฑ์เข้าองค์ประกอบต้นทุนการผลิต โดยพิจารณาจากความสามารถในการกำหนดค่าใช้จ่ายเป็นต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อม เพื่อกำหนดต้นทุนผลิตภัณฑ์ต่อหน่วย และใช้ต้นทุนฐานกิจกรรมในการปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตที่เป็นต้นทุนทางอ้อม

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย

การผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่จากผ้าทอ

ผ้าทอมือเป็นงานหัตถกรรมที่ไม่สามารถผลิตได้จำนวนมากเหมือนกับกิจการอุตสาหกรรม ทำให้ต้นทุนของผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือมีราคาแพง ผลิตภัณฑ์ใหม่จากผ้าทอมือสามารถพัฒนาได้ 2 แนวทาง ดังนี้

1. การพัฒนาเนื้อผ้า สามารถทำได้ตั้งแต่ การพัฒนาสีผ้า คุณภาพเนื้อผ้า และลายผ้า ตลอดจนกรรมวิธีการทอผ้า วัตถุดิบที่ใช้ การใช้เครื่องทุ่นแรง งานวิจัยในช่วงแรกนิยมพัฒนาสีผ้า และกระบวนการทอ เช่น งานวิจัยของ วนิตา โปแก้ว และคณะ พบว่าผ้าทอเนินขามเป็นผ้าทอที่มีความผูกพันในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ มีการพัฒนาใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์กับเครื่องทอผ้า ใช้เส้นไหมวิทยาศาสตร์ ใช้สีเคมี เป็นต้น (วณิตา โปแก้ว และคณะ, 2549)

2. การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่จากผ้าทอมือ เพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ตามความต้องการของลูกค้า เช่น งานวิจัยของ ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านสู่ระบบอุตสาหกรรมสินค้าชุมชนพบว่า มี 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) เครื่องนุ่งห่ม 2) เครื่องใช้สอยในครัวเรือน และสำนักงาน 3) เครื่องประดับตกแต่งและของที่ระลึก และ 4) เครื่องใช้สอยทั่วไป (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2547) ยิ่งไปกว่านั้น จรัสพิมพ์ วังเย็น และคณะ ได้นำผ้าขาวม้าออกแบบเป็นเสื้อผ้าผู้หญิงที่ทำงานโดยใช้เทคนิคการตัดต่อผ้าและการใช้ลวดลายของผ้าขาวม้าที่เหมาะสมกับเทรนด์แฟชั่น (จรัสพิมพ์ วังเย็น และคณะ, 2556) นอกจากนี้ ฐิติพันธ์ จันทรหอม ได้ศึกษาการสร้างรูปแบบใหม่ของผลิตภัณฑ์ด้วยหลักการของศิลปะจากการออกแบบทั้งหมด 40 รูปแบบ ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการออกแบบ ผู้ประกอบการ และ ประชาชนชุมชนชาวไทยทรงดำ ให้เหลือจำนวน 20 รูปแบบ เป็นต้น (ฐิติพันธ์ จันทรหอม, 2559)

การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่

ต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคาขาย ข้อมูลค่าใช้จ่ายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ยังมีปัญหาในแง่ของเนื้อหาและรูปแบบ (Tornberg et al., 2002) ในช่วงแรกของการออกแบบเป็นการค้นหาข้อมูลสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากผู้ขายวัตถุดิบ

ลูกค้า และขั้นตอนการออกแบบซึ่งมักกำหนดจากลักษณะของอรรถประโยชน์ในอนาคตของผลิตภัณฑ์ (Chwastyk, P., & Kolosowski, M., 2014) ขั้นตอนการออกแบบนั้นเกี่ยวข้องกับ การเลือกและเปรียบเทียบปัจจัยหลายอย่างเพื่อให้ได้ต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่ สามารถระบุ กระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ได้

การกำหนดต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่ (Cost Assignment) สามารถคำนวณจาก องค์ประกอบต้นทุนผลิต ซึ่งประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต และใช้หลักของต้นทุนทางตรงและต้นทุนทางอ้อมในการคิดเข้าต้นทุนของผลิตภัณฑ์ ซึ่งต้นทุนทางตรงเป็นต้นทุนที่ใช้ในการผลิตและคิดเป็นตัวเงินเข้าต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่แต่ละ ชนิดได้โดยตรง ได้แก่ วัตถุดิบทางตรง และ ค่าแรงงานทางตรง ในขณะที่ต้นทุนทางอ้อมเป็น ต้นทุนที่เกิดขึ้นในการผลิตแต่ไม่สามารถคิดเป็นตัวเงินเข้าผลิตภัณฑ์ใหม่โดยตรงได้ ซึ่งใน บางครั้งมักกำหนดให้ค่าใช้จ่ายการผลิตเป็นต้นทุนทางอ้อม (Drury, C., 2018) การปันส่วน ต้นทุนจึงนำมาใช้การกำหนดต้นทุนทางอ้อมเข้าผลิตภัณฑ์ใหม่ Stratton et al. ได้กล่าวถึงการ ปันส่วนต้นทุนทางอ้อมมี 3 วิธี ได้แก่ การปันส่วนเท่ากัน การปันส่วนโดยใช้จำนวนผลผลิต และ การปันส่วนด้วยวิธีต้นทุนฐานกิจกรรม (Stratton et al., 2009)

ต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่และต้นทุนฐานกิจกรรม

ต้นทุนฐานกิจกรรมเป็นระบบที่กำหนดต้นทุนเข้าแต่ละกิจกรรมจากตัวหลักต้นทุน ซึ่งกิจกรรม คืองานที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกัน เช่น ออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ การจัดเตรียม เครื่องจักร เป็นต้น (Horngren, C. T. et al., 2015) ต้นทุนฐานกิจกรรมแสดงให้เห็นถึงต้นทุน ที่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามกิจกรรม (Özbayrak, M. et al., 2004) นอกจากนั้น ต้นทุนฐาน กิจกรรมยังเป็นข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างของผลิตภัณฑ์ และรูปแบบกระบวนการพร้อมกับการ คำนวณต้นทุน (Tornberg et al., 2002) อีกทั้ง Cooper and Kaplan แสดงถึงต้นทุนฐาน กิจกรรมสามารถประมาณต้นทุนกิจกรรมในการจัดหาทรัพยากร (Cost of Activity Supplies) จากทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ ด้วยการวัดเป็นต้นทุนกิจกรรมที่ใช้ (Cost of Activity Used) และต้นทุนกำลังการผลิตที่ยังไม่ได้ใช้ (Cost Unused Capacity) ออกเป็นสมการ ดังต่อไปนี้ (Cooper & Kaplan, 1991)

$$\text{ต้นทุนกิจกรรมในการจัดหาทรัพยากร} = \text{ต้นทุนกิจกรรมที่ใช้} + \text{ต้นทุนกำลังการผลิตที่ยังไม่ได้ใช้}$$

ต้นทุนกิจกรรมที่ใช้ในปัจจุบัน เป็นต้นทุนที่มีการใช้ทรัพยากรที่มีลักษณะผันแปรหรือ คิดเข้าต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือบริการได้โดยตรง ได้แก่ ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง และต้นทุน ค่าแรงงานทางตรง ส่วนต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตเป็นต้นทุนกิจกรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและใน อนาคต คือต้นทุนของค่าใช้จ่ายการผลิตจึงประกอบด้วยต้นทุนกิจกรรมที่ใช้ในปัจจุบัน และ

ต้นทุนกำลังการผลิตที่ยังไม่ได้ใช้ ดังนั้น จึงใช้วิธีต้นทุนฐานกิจกรรมประมาณต้นทุนของค่าใช้จ่ายการผลิตที่เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์ การปันส่วนต้นทุนของต้นทุนฐานกิจกรรมพิจารณาจากระดับการเกิดขึ้นของต้นทุน สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับต้นทุนตามปริมาณหน่วย 2) ระดับต้นทุนตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ 3) ระดับต้นทุนตามผลิตภัณฑ์ และ 4) ระดับสนับสนุนการดำเนินงาน (Horngren et al., 2015) ดังนั้น กระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์ใหม่จึงจำเป็นต้องวัดต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตด้วยการคาดการณ์ปริมาณการผลิตใหม่ในอนาคตด้วย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ และ 2) การวิเคราะห์ต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มทอผ้า อำเภอนีนхам จังหวัดชัยนาท

1. ผลการวิจัยกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่พบว่ามี 6 ขั้นตอนดังแสดงในภาพที่ 1 ประกอบด้วย

1.1 การค้นหาผลิตภัณฑ์ใหม่ ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าควรจะมีผลิตผลิตภัณฑ์อะไร พบว่า กลุ่มทอผ้าต้องการผลิตกระเป๋าเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

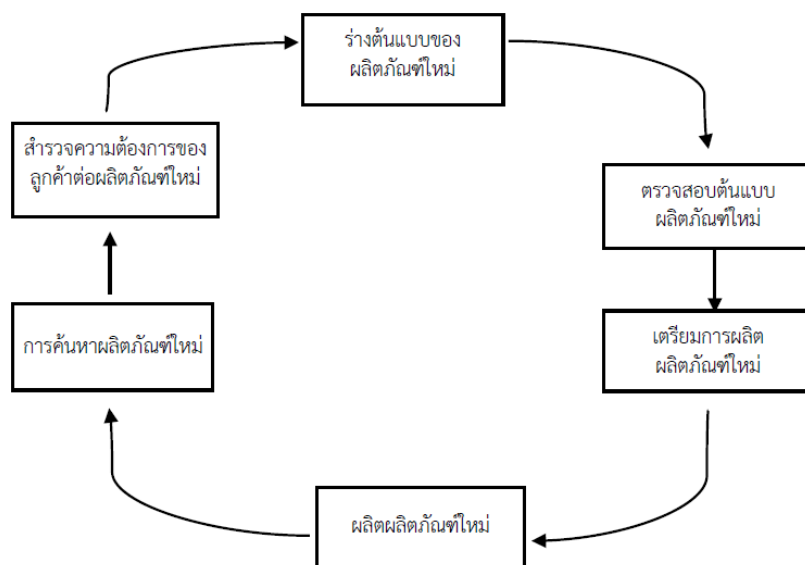
1.2 การสำรวจความต้องการของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์ใหม่ เมื่อพบว่าวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้า ต้องการผลิตกระเป๋า จึงนำรูปแบบ ลักษณะต่าง ๆ ของกระเป๋าไปสอบถามความต้องการจากผู้บริโภค

1.3 การร่างต้นแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ นำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาร่างเป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่

1.4 การตรวจสอบต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ นำร่างต้นแบบกระเป๋าที่ได้จากข้อ 1.3 มาให้ผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์ เพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า

1.5 การเตรียมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ นำต้นแบบกระเป๋าไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ 2 คน เพื่อเตรียมการฝึกอบรม และการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ในอบรมฝึกอบรม พร้อมกับกำหนดวัน เวลาที่เหมาะสม

1.6 การผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ดำเนินการผลิตกระเป๋าตามวันเวลาที่กำหนด

ภาพที่ 1 กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

2. ผลการวิเคราะห์ต้นทุนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มทอผ้า อำเภอนินนา จังหวัดชัยนาท แบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ช่วงดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ต้นทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ พบว่า ต้นทุนกิจกรรม สร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ มีต้นทุนรวบรวมข้อมูลจากทั้งกลุ่มทอผ้าและลูกค้าที่มีศักยภาพที่จะซื้อสินค้าจากผ้าทอมือ และค่าตอบแทนผู้เชี่ยวชาญวิพากษ์ผลงานต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่รวมทั้งสิ้น 14,200 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายการผลิต และเป็นระดับต้นทุนตามผลิตภัณฑ์ จะต้องปันส่วนเข้าต้นทุนของผลิตภัณฑ์ใหม่ของกระเป๋าทั้ง 3 แบบ

2.2 การวิเคราะห์ต้นทุนของผลิตภัณฑ์ใหม่ของกระเป๋า 3 แบบ ตัวแปรตามองค์ประกอบต้นทุนการผลิต คือ วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต สมการต้นทุนผลิตของผลิตภัณฑ์ใหม่คือ

$$X = f(X_1) + f(X_2) + f(X_3)$$

กำหนดให้ X = ต้นทุนผลิตของผลิตภัณฑ์ใหม่

$f(X_1)$ = ต้นทุนวัตถุดิบทางตรง

$f(X_2)$ = ต้นทุนค่าแรงงานทางตรง

$f(X_3)$ = ต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต

กำหนดให้ X_L = กระเป๋าใบใหญ่

X_M = กระเป๋าใบกลาง

X_S = กระเป๋าใบเล็ก

วัตถุดิบทางตรงและค่าแรงงานทางตรงเป็นต้นทุนทางตรง ดังนั้น สามารถประมาณการเข้าต้นทุนผลิตต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์ใหม่แต่ละแบบได้โดยตรง ดังนี้

2.2.1 ผลการวิจัยพบว่า วัตถุดิบทางตรงและสัดส่วนที่ใช้ประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

2.2.1.1 ผ้าสำหรับตัวกระเป๋ า ได้แก่ ผ้าขาวม้า ผ้าซับใน และผ้ากาวซับใน โดยสัดส่วนของผ้าที่ใช้สำหรับตัวกระเป๋ าคือ

กระเป๋ าใบใหญ่ : กระเป๋ าใบกลาง : กระเป๋ าใบเล็ก เท่ากับ
 $0.54 : 0.34 : 0.12$

2.2.1.2 ผ้าสำหรับทำ ก้นกระเป๋ า ได้แก่ ผ้าแคนวาส และผ้ากาวเคมี โดยสัดส่วนของผ้าที่ใช้สำหรับก้นกระเป๋ าคือ

กระเป๋ าใบใหญ่ : กระเป๋ าใบกลาง : กระเป๋ าใบเล็ก เท่ากับ
 $0.12 : 0.08 : 0.05$

2.2.1.3 วัตถุดิบทางตรงอื่น ๆ ได้แก่ ซิป สายกระเป๋ า

(1) สัดส่วนการใช้ซิปต่อ 1 เมตร คือ

กระเป๋ าใบใหญ่ : กระเป๋ าใบกลาง : กระเป๋ าใบเล็ก
เท่ากับ $0.4 : 0.35 : 0.25$

(2) สัดส่วนการใช้หูกระเป๋ าคือ

กระเป๋ าใบใหญ่ : กระเป๋ าใบกลาง : กระเป๋ าใบเล็ก
เท่ากับ $1.2 : 1.0 : 0.7$

สมการที่ใช้คำนวณการใช้วัตถุดิบทางตรงมีดังต่อไปนี้

$$f(X_1) = X_a + X_b + X_c + X_d$$

กำหนดให้

X_a = ต้นทุนผ้าสำหรับทำตัวกระเป๋ าคือตารางเมตร

X_b = ต้นทุนผ้าสำหรับทำ ก้นกระเป๋ าคือตารางเมตร

X_c = ต้นทุนของซิปต่อเมตร

X_d = ต้นทุนของสายกระเป๋ าคือเมตร

$$f(X_{L1}) = 0.54X_a + 0.12X_b + 0.4X_c + 1.2X_d$$

$$f(X_{M1}) = 0.34X_a + 0.08X_b + 0.35X_c + 1.0X_d$$

$$f(X_{S1}) = 0.12X_a + 0.05X_b + 0.25X_c + 0.7X_d$$

ดังนั้นต้นทุนวัตถุดิบทางตรงของกระเป๋ าคือ 3 แบบ คำนวณเป็นหน่วย
ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ต้นทุนวัตถุดิบทางตรงของกระเป๋าทรง 3 แบบ

วัตถุดิบทางตรง	กระเป๋ายาวใหญ่ บาท/หน่วย (X_{L1})	กระเป๋ายาวกลาง บาท/หน่วย (X_{M1})	กระเป๋ายาวเล็ก บาท/หน่วย (X_{S1})
ผ้าสำหรับทำตัวกระเป๋ายาว (X_a)	172.80	108.80	38.40
ผ้าสำหรับทำก้นกระเป๋ายาว (X_b)	14.40	9.60	6.00
ซีป (X_c)	3.00	2.63	1.88
สายกระเป๋ายาว (X_d)	2.88	2.40	1.68
รวม	193.00	123.00	47.00

2.2.2 ผลการวิจัยพบว่าต้นทุนค่าแรงงานทางตรงขึ้นอยู่กับเวลาในการผลิต โดยเวลาในการผลิตกระเป๋ายาวใหญ่ 4 ชั่วโมง เวลาในการผลิตกระเป๋ายาวกลาง 3 ชั่วโมง และเวลาในการผลิตกระเป๋ายาวเล็ก 1 ชั่วโมง ค่าแรงงานทางตรงคำนวณจากอัตราค่าแรงงานขั้นต่ำของรัฐบาลเฉลี่ย 300 บาท/วัน เมื่อเทียบเป็นค่าแรงต่อชั่วโมง โดยเทียบเท่า 1 วันทำงาน 8 ชั่วโมง ค่าแรงงาน/ชั่วโมง เท่ากับ 37.50 บาท/ชั่วโมง

สมการต้นทุนค่าแรงงานมีดังต่อไปนี้ ดังแสดงในตารางที่ 2

$$f(X_2) = X_f$$

กำหนดให้ X_f = ต้นทุนค่าแรงงานทางตรง/ชั่วโมง

$$f(X_{L2}) = 4X_f$$

$$f(X_{M2}) = 3X_f$$

$$f(X_{S2}) = X_f$$

ตารางที่ 2 จำนวนชั่วโมงแรงงานทางตรงที่ใช้และต้นทุนแรงงานทางตรงของกระเป๋าทรง 3 แบบ

กระเป๋ายาว	ชั่วโมงแรงงานทางตรงที่ใช้ (ชั่วโมง)	ต้นทุนค่าแรงงานทางตรง (บาท/ชั่วโมง)
กระเป๋ายาวใหญ่ (X_{L2})	4	150.00
กระเป๋ายาวกลาง (X_{M2})	3	112.50
กระเป๋ายาวเล็ก (X_{S2})	1	37.50

2.2.3 ผลการใช้ค่าใช้จ่ายการผลิตพบว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตแบ่งออกเป็น 3 กิจกรรม: 1) สร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่มีต้นทุนเท่ากับ 14,200 บาท 2) เตรียมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่มีต้นทุนเท่ากับ 23,100 บาท และ 3) ผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่มีต้นทุนเท่ากับ 3,750 บาท ซึ่งกิจกรรมที่ 1 และกิจกรรมที่ 2 เป็นกิจกรรมระดับต้นทุนตามผลิตภัณฑ์ ในขณะที่กิจกรรมที่ 3 เป็นกิจกรรมระดับต้นทุนตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ กิจกรรมทั้ง

3 กิจกรรมจะต้องนำมาปันส่วนเข้าผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดขึ้นตามตัวหลักต้นทุน และสัดส่วนในการปันส่วนค่าใช้จ่ายการผลิต

2.2.3.1 ตัวหลักต้นทุน เกิดจากการพิจารณาปัจจัยที่ทำให้เกิดต้นทุน

(1) ผลการวิจัยพบว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตมีความสัมพันธ์กับปริมาณการผลิต ดังนั้นปริมาณการผลิตประมาณจากผู้ผลิตจำนวน 10 คน สามารถทำการผลิตกระเป๋าได้แบบละ 15 ชิ้นในเวลา 1 เดือน กำลังการผลิต 1 เดือนใช้เวลาได้ 1,200 ชั่วโมง ดังนั้น 1 ปีใช้เวลาเท่ากับ 14,400 ชั่วโมง

(2) กิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และกิจกรรมเตรียมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นระดับต้นทุนตามผลิตภัณฑ์ (Product - Sustaining Costs) ซึ่งจะปันส่วนต้นทุนให้สิ้นสุดภายใน 1 ปี ทำให้ต้นทุนของทั้ง 2 กิจกรรมจะหมดไปในระยะเวลา 1 ปี ในขณะที่กิจกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นระดับต้นทุนตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ (Batch-level Costs) จะเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการเตรียมการผลิต คือเดือนละ 1 ครั้ง

ตัวหลักต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตของแต่ละกิจกรรมที่เกิดขึ้นใช้เป็นตัวหารต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต เพื่อคำนวณหาต้นทุนกิจกรรม/หน่วยหลักต้น ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตและต้นทุน/หน่วยหลักต้นแยกตามกิจกรรม

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)	ตัวหลักต้น ต้นทุน	ต้นทุน/หน่วย หลักต้น
กิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่	14,200	14,400	0.99
กิจกรรมเตรียมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่	23,100	14,400	1.60
กิจกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่	3,750	1,200	3.13

2.2.3.2 ผลการวิจัยพบว่า การผลิตกระเป๋าแต่ละขนาดแปรผันตามเวลาที่ใช้ในการผลิต จึงใช้สัดส่วนจำนวนชั่วโมงแรงงานที่ใช้ของกระเป๋าทั้งสามขนาดเป็นเกณฑ์ในการปันส่วนต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต ซึ่งสัดส่วนจำนวนชั่วโมงแรงงานที่ใช้ของกระเป๋ารายใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เท่ากับ 4:3:1

จากการคำนวณต้นทุนกิจกรรมต่อหน่วยหลักต้น และขนาดกระเป๋าสามารถสรุปเป็นสมการค่าใช้จ่ายการผลิตตามชั่วโมงค่าแรงงานทางตรงดังนี้ แสดงในตารางที่ 4

$$f(X_3) = X_g + X_h + X_i$$

กำหนดให้ X_g = ต้นทุนกิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่/ชั่วโมง

X_h = ต้นทุนกิจกรรมเตรียมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่/ชั่วโมง

$$X_i = \text{ต้นทุนกิจกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่/ชั่วโมง}$$

$$f(X_{L3}) = 4X_g + 4X_h + 4X_i$$

$$f(X_{M3}) = 3X_g + 3X_h + 3X_i$$

$$f(X_{S3}) = X_g + X_h + X_i$$

ตารางที่ 4 ต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต/หน่วยแยกตามกิจกรรมสำหรับกระเป๋ 3 แบบ

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
กระเป๋ขนาดใหญ่ (X_{L3})	
กิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ (0.99x4)	3.96
กิจกรรมเตรียมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ (1.60x4)	6.40
กิจกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ (3.13x4)	<u>12.52</u>
รวม	<u>22.88</u>
กระเป๋ขนาดกลาง (X_{M3})	
กิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ (0.99x3)	2.97
กิจกรรมเตรียมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ (1.60x3)	4.80
กิจกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ (3.13x3)	<u>9.39</u>
รวม	<u>17.16</u>
กระเป๋ขนาดเล็ก (X_{S3})	
กิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ (0.99x1)	0.99
กิจกรรมเตรียมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ (1.60x1)	1.60
กิจกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ (3.13x1)	<u>3.13</u>
รวม	<u>5.72</u>

สรุปต้นทุนผลิตภัณฑ์ของกระเป๋ทั้ง 3 แบบ จากต้นทุนขององค์ประกอบต้นทุน คือ วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ต้นทุนกระเป๋าทัง 3 ขนาด

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)
กระเป๋ารายใหญ่	
วัตถุดิบทางตรง	193.08
ค่าแรงงานทางตรง	150
ค่าใช้จ่ายการผลิต	<u>22.88</u>
รวม	<u>365.96</u>
กระเป๋ารายกลาง	
วัตถุดิบทางตรง	123.43
ค่าแรงงานทางตรง	112.50
ค่าใช้จ่ายการผลิต	<u>17.16</u>
รวม	<u>253.09</u>
กระเป๋ารายเล็ก	
วัตถุดิบทางตรง	47.96
ค่าแรงงานทางตรง	37.50
ค่าใช้จ่ายการผลิต	<u>5.72</u>
รวม	<u>91.18</u>

อภิปรายผล

1. กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้า จังหวัดชัยนาท มี 6 ขั้นตอน ซึ่งขั้นตอนที่ 1 ถึง ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นตอนของการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่มีการหมุนเป็นรอบเพื่อทำการปรับปรุงได้ตลอดเวลาจนนำไปสู่ขั้นตอนที่ 5 และขั้นตอนที่ 6 ที่เป็นการดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ยังต้องทำการปรับปรุงเช่นเดียวกับวงจรเดิมที่มี การปรับปรุงกระบวนการผลิตสินค้าและบริการให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า Jagusiak - Kocik , สรุปว่า วงจรเดิมมี นำความรู้ที่ได้รับในขั้นตอนสุดท้ายมาดำเนินการเป็นพื้นฐานสำหรับรอบต่อไป จึงไม่มีจุดสิ้นสุดของการปรับปรุง เนื่องจากลูกค้าอาจมีการเปลี่ยนแปลงความพึงพอใจ และลูกค้าหลายหลายประเภทที่มีความพึงพอใจหลากหลาย (Jagusiak-Kocik, M., 2017)

2. จากสมการต้นทุนผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ของกลุ่มทอผ้า จังหวัดชัยนาท คือ กระเป๋าแบ่งออกเป็น ต้นทุนทางตรงซึ่งเป็นต้นทุนที่มีความชัดเจนและมีผลต่อการตัดสินใจ ส่วนต้นทุนทางอ้อมมีผลต่อการตัดสินใจแต่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ (Drury, C., 2018)

2.1 ต้นทุนทางตรง ได้แก่ วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง ที่เป็นต้นทุนที่สามารถคิดเข้าต้นทุนของกระเป๋าทั้ง 3 แบบได้โดยตรง จากงานวิจัยพบดังนี้

2.1.1 สมการต้นทุนวัตถุดิบทางตรงแสดงถึงต้นทุนที่ทำให้ผู้บริโภคเห็นถึงมูลค่าของผลิตภัณฑ์ เช่น กระเป๋าทาด้วยผ้าฝ้ายจะมีราคาถูกกว่ากระเป๋าทาด้วยผ้าไหม ดังนั้น ลูกค้าจะเห็นมูลค่าของกระเป๋ามาจากวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต

2.1.2 สมการค่าแรงงานทางตรงแสดงให้เห็นถึงระยะเวลาที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ นอกจากนั้น แรงงานทางตรงยังสามารถเพิ่มทักษะจากความชำนาญ เช่น ผลิตกระเป๋าขนาดใหญ่ 1 ใบใช้เวลา 4 ชั่วโมง อาจลดลงเหลือ 2 ชั่วโมง เป็นต้น ดังนั้น ในระยะต่อมาสามารถพัฒนาให้ใช้จำนวนชั่วโมงแรงงานทางตรงให้น้อยลงทำให้ต้นทุนผลิตภัณฑ์ลดลงได้

2.2 ต้นทุนทางอ้อม ได้แก่ ค่าใช้จ่ายการผลิต ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ กิจกรรมเตรียมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ และกิจกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ จากงานวิจัยพบดังนี้

2.2.1 กิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และกิจกรรมเตรียมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นต้นทุนระดับผลิตภัณฑ์ เมื่อปันส่วนต้นทุนเข้าต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่ภายใน 1 ปี ต้นทุนนี้จะหมดไปเป็นผลให้ต้นทุนผลิตภัณฑ์ใหม่ลดลงได้ทันที

2.2.2 กิจกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นต้นทุนระดับกลุ่มผลิตภัณฑ์ ที่เกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการผลิต ซึ่งต้องปันส่วนทุกครั้งที่ทำการผลิต อย่างไรก็ตามเมื่อผลิตมาก ต้นทุนผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยจะลดลงเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม การผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มเสื้อผ้า สามารถดัดแปลงจากต้นแบบกระเป๋าดังหลายแนวทาง เช่น การวางลายผ้าและสีสันทันที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นยังสามารถเปลี่ยนแปลงวัตถุดิบที่ใช้ และขนาดของกระเป๋า ซึ่งสัมพันธ์กับตัวแปรในสมการต้นทุนการผลิต ทำให้สามารถกำหนดต้นทุนเพื่อกำหนดราคาขายได้ ดังนั้นในการออกแบบต้นแบบกระเป๋า 3 แบบ สามารถออกแบบเพิ่มเติมเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบที่สวยงามและราคาที่ดึงดูดลูกค้าได้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการส่งเสริมผู้ประกอบการและเป็นการสร้างการจ้างงานผ่านการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R & D) ของอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Asibey, M. O. et al, 2017)

องค์ความรู้ใหม่

ในการศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื้อผ้า ผลงานวิจัยประกอบด้วย กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 6 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1 - 4 เป็นการพัฒนาด้านแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และขั้นตอนที่ 5 - 6 เป็นการดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ทั้งนี้ต้นทุนที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิต โดยใช้วิธีบัญชีต้นทุนฐานกิจกรรมมาใช้ในการปันส่วนต้นทุนจากกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่แบ่งออกเป็น 3 กิจกรรมคือ 1) กิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และ 2) กิจกรรมเตรียมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งทั้งสองกิจกรรมเป็นกิจกรรมระดับต้นทุนตาม

ผลิตภัณฑ์ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่นั้น สำหรับ 3) กิจกรรมผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นกิจกรรมระดับต้นทุนตามกลุ่มผลิตภัณฑ์ซึ่งจะเกิดขึ้นทุกครั้งที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ เมื่อนำมาวิเคราะห์เป็นสมการต้นทุนผลิตภัณฑ์ต่อหน่วยตามองค์ประกอบต้นทุน คือ วัตถุดิบ ทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายการผลิต จะพบว่าต้นทุนต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์ใหม่ มีราคาสูงในช่วงแรกเนื่องจากจะต้องครอบคลุมต้นทุนของกิจกรรมสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ และกิจกรรมเตรียมการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ของการวิเคราะห์ต้นทุน ผลิตภัณฑ์ใหม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการลดต้นทุนของสินค้าหรือบริการต่าง ๆ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า มีกระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง และประยุกต์ใช้สมการต้นทุนต่อหน่วยของผลิตภัณฑ์ไปใช้ในการกำหนดราคาขาย เพื่อให้ลูกค้าพึงพอใจและวิสาหกิจชุมชนมีรายได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังสามารถหาแนวทางในการลด ต้นทุนของผลิตภัณฑ์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมให้มีการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ควรคู่กับการวิเคราะห์ต้นทุน ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผู้บริหารมีความเข้าใจถึงต้นทุนรายการใดที่สามารถลดลงได้ ในช่วงเวลาใด ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ควรหาแนวทางในการลดต้นทุนองค์ประกอบอื่น เช่น วัตถุดิบทางตรงซึ่งสามารถทำการลดขนาดผลิตภัณฑ์ หรือหาวัตถุดิบที่มีต้นทุนต่ำกว่าแต่มี คุณภาพมาใช้แทน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาการพัฒนาต้นทุนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ต้นทุนวัตถุดิบ ต้นทุนด้านการตลาด เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะวิทยาการจัดการ และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ที่ให้ทุนในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

จรัสพิมพ์ วังเย็น และคณะ. (2556). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าขาวม้าโดยใช้แนวคิดภูมิ ปัญญาท้องถิ่นกับแนวคิดการออกแบบแฟชั่นเพื่อพัฒนาอาชีพและผลิตภัณฑ์ชุมชน อำเภอมโนรพนาราช จังหวัดสกลนคร. ใน รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

ฐิติพันธ์ จันทรหอม. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำใน ภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(1), 181-192.

- บุษบา หินเธาว์. (2557). การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์
พื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอลาวครั่ง. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 27(3), 133-
144.
- วนิดา โปแก้ว และคณะ. (2549). พิพิธภัณฑสถานและแหล่งเรียนรู้ใกล้เคียง: กรณีศึกษา
พิพิธภัณฑสถานผ้าทอไท่ครั้งบ้านเนินขาม ในพื้นที่กิ่งอำเภอบ้านเนินขาม จังหวัดชัยนาท.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้แห่งชาติ.
- วรรณมา เรืองปราชญ์. (2556). การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าพื้นเมืองชาวลาวเวียง
ด้วยเทคโนโลยี 9 สารสนเทศ. วารสารจันทร์เกษมสาร, 19(37), 11-20.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2547). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านสู่ระบบ
อุตสาหกรรมสินค้าชุมชน: ศึกษากรณีกลุ่มแม่บ้านเพิ่มพูนทรัพย์ ตำบลนาเชือก อำเภอบ้าน
นาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวง
วัฒนธรรม.
- สิริพร รอดเกลี้ยง และนางลักษณ์ กังเซ่ง. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเกาะยอโดย
กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอ
เมือง สงขลา จังหวัดสงขลา. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 16(2), 95-111.
- Asibey, M. O. et al. (2017). The impact of cultural values on the development of
the cultural industry: Case of the Kente textile industry in Adanwomase
of the Kwabre East District, Ghana. Journal of Human Values, 23(3), 200-
217.
- Chwastyk, P. & Kolosowski, M. (2014). Estimating the cost of the new product in
Development Process. Proredia Engineering, 69(1), 351-360.
- Cokins, G. (2002). Integrating target costing and ABC. Journal of Cost Management,
16(4), 13-22.
- Cooper & Kaplan. (1991). Activity based systems: measuring the costs of resource
usage. Boston: Harvard Business School.
- Drury, C. (2018). Management and cost accounting. Hampshire: Cengage Learning.
- Hornigren, C. T. et al. (2015). Cost Accounting a Managerial Emphasis. Harlow:
Person Education.
- Jagusiak-Kocik, M. (2017). PDCA cycle as a part of continuous improvement in the
production company- a case study. Production Engineering Archives,
14(14), 19-22.
- Khatoon, R. et al. (2014). Study of Traditional handloom weaving by the Kom
tribe of 9 Manipur. Indian journal of traditional knowledge, 13(3), 596-599.

- Kumar, N., & Mahto, D. G. (2013). Current trends of application of activity based costing (ABC): a review. *Global Journal of Management and Business Research*, 13(3), 11-24.
- Mishra & Mohapatra. (2019). Welfare of rural handloom community through knowledge management – a review. *Pramana Research Journal*, 9(4), 45-52.
- Özbayrak, M. et al. (2004). Activity-based cost estimation in a push/pull push/pull advanced manufacturing system. *International Journal of Production Economics*, 87(1), 49-65.
- Stratton et al. (2009). Activity-based costing: is it still relevant? *Management Accounting Quarterly*, 10(3), 31-40.
- Temesgen et al. (2018). The art of hand weaving textiles and crafting on socio-cultural values in Ethiopian. *International Journal of Advanced Multidisciplinary Research*, 5(12), 59-67.
- Tornberg et al. (2002). Activity-based costing and process modeling for cost-conscious product design: a case study in a manufacturing company. *International Journal of Production Economics*, 79(1), 75-82.

การวิเคราะห์ปัจจัยและเปรียบเทียบกลยุทธ์การท่องเที่ยว
กับความเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย*

ANALYSIS AND COMPARISON OF TOURISM STRATEGIES CHANGES
OF PUBLIC TOURISM CITIES IN THE LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC
REPUBLIC XISHUANGBANNA AND THAILAND

ญาณกร ไท้ประยูร

Yannakorn Toprayoon

ชัณยนันต์ สมถวิลพ่องใส

Chanyanan Somthawinpongsai

อรณี บุญมินิมิต

Oranee Bunmenimit

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

The Association of Researchrs of Thailand, Thailand

รุ่งรัตนา เจริญจิตต์

Roongrattana Jaroonjitt

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์

Natnaporn Aeknarajindawat

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

E-mail: yannakorn1978@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยและกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยว โดยเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้น ทำการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบสามเส้าซึ่งเป็นข้อสรุปจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 18 คน และสังเกตโดยไม่มีส่วนร่วม นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสิบสองปันนาสาธารณรัฐประชาชน

* Received 25 October 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 13 November 2020

จีน พบว่า ประเทศไทยสปป.ลาวและสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวิเคราะห์แล้ว มีลักษณะใกล้เคียงกัน แตกต่างตรงที่การบริหารจัดการโดยรัฐบาลจีนมีความเด็ดขาดและมีเอกภาพที่เอื้อผลประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเสมอภาค เป็นระบบ มีการกระจายผลประโยชน์ให้ทั่วถึง ส่วน สปป. ลาวดูดีกว่าอีกสองประเทศ แต่ในแง่ของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวยังคงไว้ในแง่ศิลปวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่นได้โดดเด่นกว่า ประเทศไทยและสิบสองปันนา 2) การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบ กลยุทธ์ทางการท่องเที่ยว พบว่า สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีนมี 8 กลยุทธ์ ส่วนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเน้นกลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความโปร่งใสและความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น การจัดการท่องเที่ยวเป็นการจัดการท่องเที่ยวภายใต้วัฒนธรรมทางศาสนา ประเพณี วิถีชีวิตและธรรมชาติ สำหรับประเทศไทยมี 4 กลยุทธ์

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การท่องเที่ยว, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, สิบสองปันนา, ประเทศไทย

Abstract

The Objectives of this research article were to study the context of tourism strategies, tourism routes and factors affecting tourism of The Lao People's Democratic Republic, Xishuangbanna and Thailand. Qualitative research methods were used together with analyzing relevant documents. Also, Non - participant observation was used for data collection. Then the data collected from 18 key informants were analyzed and tested by Triangulation method. The data were presented using descriptive analysis. The research found that; 1) Factors affecting tourism of The Lao People's Democratic Republic, Xishuangbanna and Thailand. After analyzed, Xishuangbanna and Thailand have similar characteristics. However, the management by the Chinese government is more decisive and unity than Thailand. Benefits are distributed thoroughly to benefit the people equally and systematically. On the other hands, The Lao People's Democratic Republic management is inferior to the other two countries, but in terms of preserving the arts and culture of the people in each tourist destination, they still stand out in terms of arts and culture of the indigenous people which are more outstanding than Thailand and Xishuangbanna. 2) Data Analysis: Comparing tourism strategies, found that Xishuangbanna of the People's Republic of China has 8 strategies. While the Lao People's Democratic Republic

emphasizes the strategy focusing on increasing efficiency, effectiveness, transparency and responsibility of government agencies at both the central and local levels. Tourism management is under religious culture, traditions, ways of life and nature, comparing to Thailand that has 4 strategies.

Keywords: Strategy, Tourism, The Lao People's Democratic Republic, Xishuangbanna, Thailand.

บทนำ

ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์เชิงรุกในกรอบ One Belt One Road ที่รัฐบาลจีนในยุคของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ริเริ่มขึ้นเพื่อขยายบทบาท อิทธิพลของจีนในเวทีโลก ถ่วงดุลอำนาจสหรัฐอเมริกา ลดความขัดแย้งระหว่างประเทศ โดยเฉพาะข้อพิพาทเหนือหมู่เกาะ และพัฒนาเศรษฐกิจของจีนให้เติบโตอย่างยั่งยืน ด้วยการ ขยาย Soft Power ของจีนผ่านการสร้าง “ความเชื่อมโยง” (Connectivity) และ “ความร่วมมือ” (Cooperation) รอบด้าน กับนานาประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิภาคเอเชียกลาง ภูมิภาคเอเชียใต้ ภูมิภาคตะวันออกกลาง ภูมิภาคแอฟริกา และยุโรป โดย รัฐบาลจีนจะใช้ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลที่เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความ เชื่อมโยงแบบหลายมิติกับประเทศต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนแนวพื้นที่เศรษฐกิจของจีนเพื่อกระชับ ความร่วมมือทางทะเลกับอาเซียน อันจะช่วยผลักดันความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้จากช่วงทศวรรษแห่งยุคทองไปสู่ช่วงทศวรรษแห่งยุคเพชร นอกจากนี้ ความ ร่วมมือที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การลดระดับความตึงเครียดระหว่างจีนกับประเทศคู่ขัดแย้งใน ภูมิภาคจากกรณีข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ พร้อมทั้งสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับรัฐบาลจีน (ปณต แสงเทียน, 2558)

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภูมิภาคนี้มีประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว และจีนมีเส้นทาง R3A ระหว่างเชียงราย - คนหมิง มีระยะทางรวมประมาณ 1,140 กิโลเมตร โดยระยะทางเชียงของถึงด่านบ่อเต็น ในส่วนของลาว 250 กิโลเมตร เป็นถนน 4 เลน เส้นทางช่วงแขวงหลวงน้ำทาเป็นถนนคดเคี้ยว วิ่งบนไหล่เขา บางช่วงถนนทรุดจากดินถล่ม สองข้างทางเป็นพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตร ที่นาและสวนยางพารา และระหว่างด่านบ่อเต็น - คนหมิง ในส่วนของจีน 777 กิโลเมตร เป็นถนนทางด่วน 4 เลน ตลอดเส้นทางสองข้างทางเป็น พื้นที่ป่า พื้นที่เกษตร สวนยางพารา พืชผักผลไม้ และไม้ดอก ซึ่งพืชผัก ผลไม้ ไม้ดอก กุหลาบ และกล้วยไม้ ผลิตเพื่อจำหน่ายในตลาดจีนและส่งออกมายังไทยในปัจจุบันกลุ่มเมืองสิบสอง ปินนา เป็นเขตปกครองตนเองระดับจังหวัดของชาวไทลื้อ ตั้งอยู่ทางใต้สุดของมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีเมืองเอก คือ เมืองเชียงรุ่ง เมืองที่ใหญ่ที่สุดในพื้นที่และมี แม่น้ำโขงไหลผ่าน ซึ่งในประเทศจีนเรียกว่า "แม่น้ำหลานชางเจียง" รวมถึงเมืองต่าง ๆ อาทิ

บ้านห้วยทราย เวียงคุก หลวงน้ำทา และบ่อเต็น ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในเส้นทางเศรษฐกิจสาย R3A ได้รับการพัฒนาคอนข้างสมบูรณ์ การคมนาคมขนส่งสะดวกและรวดเร็ว ไม่เป็นปัญหาสำหรับการขนส่งสินค้าและการเดินทางไปยังประเทศจีน (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน ณ นครเฉิงตู, 2559) พัฒนาประเทศภายใต้กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดระยะ 40 ปีของ สปป.ลาวที่ผ่านมานั้น มุ่งเน้นการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทำให้การผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคเปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อการขาย ทำให้ต้องขยายพื้นที่การเพาะปลูกและต้องใช้แรงงานในการผลิตสินค้าเป็นจำนวนมาก มีผลให้โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติพบว่า การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังมีปัญหาอุปสรรคมากมายหลายอย่าง ซึ่งเป็นผลมาจากการเปิดประตูต้อนรับนักท่องเที่ยวเพียงระยะเวลาน้อยมาก โครงสร้างระบบการจัดตั้งดูแลการท่องเที่ยวไม่มีความมั่นคง มีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้การกำหนดยุทธศาสตร์ การวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดกฎหมาย และระเบียบการคุ้มครองและส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่เป็นระบบ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวมีไม่เพียงพอ บุคลากรทางการท่องเที่ยวมีจำนวนจำกัดและไม่มีประสบการณ์ในด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว คุณภาพสินค้าและการบริการของผู้ประกอบการภาคเอกชนยังต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสมรรถนะของบุคลากรที่ประกอบวิชาชีพท่องเที่ยวตามมาตรฐานข้อตกลงร่วมอาเซียน (ปิยะนุช เงินคล้าย, 2561)

ดังนั้น จากสาเหตุที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ประกอบกับการเข้าถึงระบบขนส่งที่ทันสมัย อาทิ รถยนต์ เครื่องบิน เรือ สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทยจึงตระหนักถึงความสำคัญพร้อมกับเล็งเห็นความจำเป็นในการพัฒนานักวิจัยของประเทศไทยให้มีความรู้ความสามารถในการศึกษาเรียนรู้ ฯลฯ ตลอดจนทำความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี วัฒนธรรม การพัฒนานวัตกรรม การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ในสนามจริงที่เป็นแหล่งเรียนรู้ปฐมภูมิ จึงได้จัดทำโครงการ “การวิเคราะห์และเปรียบเทียบกลยุทธ์การท่องเที่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน” โดยการมององค์รวมแล้วนำมาทบทวนกับประเทศไทยประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเทคนิคอื่น ๆ ในการศึกษาวิจัยและพัฒนาทักษะครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยและกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยว ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน กับประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน กับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทั้งประเภทปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยว ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน กับประเทศไทย

ผู้วิจัยยังใช้เทคนิควิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม (Michael Quinn Patton, 2015) เป็นเครื่องมือในการศึกษา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงตีความตัวบท (Interpretative Textual Analysis) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องอย่างเพียงพอ ต่อการศึกษาวิจัย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังประยุกต์เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยว ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมุ่งศึกษาบริบทด้านการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยว ในเส้นทางสาย R3A ของทั้งสองประเทศ รวมถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีน กับประเทศไทย

การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยว ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมถึงบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาทำการสังเคราะห์และวิเคราะห์อธิบายผล การศึกษานี้ และนำไปรวมเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ร่วมกับเครื่องมืออื่นของการศึกษาวิจัยนี้ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม (Participant or Non - Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมนั้น ผู้สังเกตต้องเข้าไปอยู่ในสถานการณ์เหมือนเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ซึ่งต้องทำกิจกรรมร่วมไปกับกลุ่มด้วย ซึ่งผู้ถูกสังเกตอาจรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ วิธีนี้จะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนเป็นธรรมชาติ

ส่วนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนั้น ผู้สังเกตไม่ได้ร่วมกิจกรรมเป็นเพียงผู้ดูอยู่ห่าง ๆ การไม่มีส่วนร่วมนี้อาจได้ข้อมูลที่เป็นพฤติกรรมธรรมชาติ แต่อาจได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน โดย การศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยเข้าไปรวบรวมข้อมูลจากการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมบางกิจกรรม เสมือนเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของกลุ่ม ในการสังเกตการณ์ครั้งนี้มีวิธีการศึกษา 3 ขั้นตอน คือ การซักถาม การสังเกต และการจดบันทึกและถ่ายรูป ซึ่งนอกเหนือจากการสังเกตการณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ซักถามบางสิ่งที่ไม่เข้าใจจากการสังเกต จากนั้น จึงทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นคณะผู้ร่วมเดินทางไปพื้นที่ ศึกษา ประกอบไปด้วยนักวิจัย จำนวน 18 ท่าน โดยคณะผู้วิจัย ประกอบไปด้วย นักวิจัย อาจารย์มหาวิทยาลัยที่ส่วนใหญ่ได้รับทุนในการวิจัยที่เดินทางร่วมคณะในการศึกษาในครั้งนี้ ทำการศึกษาเก็บข้อมูลในช่วงเวลาศึกษาอยู่ในประเทศจีน เมืองสิบสองปันนา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยทุกวันหลังจากเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งคณะทั้งหมดจะทำการตรวจสอบแบบสามเส้า เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาปรับแนวคิด และประเด็นที่เป็นปัญหาที่ยังไม่มีผู้ใดให้ความกระจ่างอย่างชัดเจนเพียงพอ หรือเป็นองค์ความรู้ที่ขาดหายไปเพื่อนำไปสู่ความสำคัญของปัญหาในการวิจัย และประโยชน์ที่จะได้รับการจากการวิจัยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์เนื้อหามีชื่อเรียกอีกอย่างว่า การวิเคราะห์แนวความคิด (Conceptual Analysis) หรืออาจเรียกว่าการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) Earl Babbie ให้ทรงเห็นว่า การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการศึกษาการสื่อสารของมนุษย์ที่ได้มีการบันทึกไว้ อาทิ หนังสือ เว็บไซต์ ภาพวาด กฎหมาย เป็นต้น (Earl B., 2001) ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบ คือ การตรวจสอบแหล่งข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล ข้อมูลที่ได้รับต่างเวลา ต่างสถานที่ และต่างบุคคล จะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ โดยกระทำการร่วมกันของคณะผู้วิจัยทั้ง 18 ท่าน แล้วนำผลสรุปการวิจัยไปตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงของความคิดระหว่างคนในกับคนนอกโดยทั้งหมดช่วยกันยืนยันข้อมูล

มีการวิเคราะห์เชิงตีความตัวบท (Interpretative Textual Analysis) ความหมายเชิงตีความประเด็นสาระที่ปรากฏอยู่ในรูปข้อความในสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ความหมายเชิงตีความนั้น ได้เชื่อมโยงกับบริบทต่าง ๆ ที่ผู้ศึกษาได้ประมวลขึ้นจากข้อมูลหตุยภูมิในเอกสาร หนังสือ และข้อมูลจากเว็บไซต์ที่บันทึกข่าวสาร และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยว ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีนและนำข้อสรุป เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน

จากการลงพื้นที่ที่มีการตีความตัวบท (Interpretative Textual Analysis) ตีความประเด็นสาระที่ปรากฏอยู่ในรูปข้อความในสื่อสิ่งพิมพ์ วิเคราะห์ความหมายเชิงตีความนั้นการตรวจสอบแหล่งข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลสามารถแยกปัจจัยได้ 2 ปัจจัย ประกอบไปด้วย

ปัจจัยภายในประเทศ คือยึดหลักการ 5As ดังต่อไปนี้ 1) การเข้าถึง หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงความสามารถในการเดินทางไปยังสถานที่หรือไม่ถนนลาดยางอยู่ในสภาพที่ดีเข้าถึงค่อนข้างสะดวกสบายรวมไปถึงการเดินทางโดยวิธีอื่น ๆ 2) กิจกรรม หมายถึง กิจกรรมภายในสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งนักท่องเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง เช่น ทริปปั่นจักรยานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย การเดินป่า การปั่นจักรยาน การศึกษาธรรมชาติ การพายเรือ การถ่ายรูป เป็นต้น 3) สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวต้องมีความสะดวกในการเตรียมความพร้อมรับบริการนักท่องเที่ยวและการเดินทาง มีปั๊มน้ำมัน มีไฟฟ้า มีโทรศัพท์มือถือ มีการขายของที่ระลึก และมีจุดบริการสำหรับนักท่องเที่ยว 4) สถานที่ที่น่าสนใจ หมายถึง สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว โดยเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ 5) ที่พัก หมายถึง ที่พักภายในพื้นที่ใกล้เคียงต้องมีที่พักไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว ด้านล่างเป็นแสดงปัจจัยด้านต่าง ๆ ของสิบสองปันนา สปป.ลาว และประเทศไทย

การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว

เมืองสิบสองปันนาประเทศจีนสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ การไปมาสะดวกสบาย การบริการ การดูแล เอาใจใส่ต่อสถานที่ค่อนข้างดี เป็นระบบ เป็นสัดส่วน เช่นที่จอดรถ ถนนต่าง ๆ การบริการภายใต้การกำกับของรัฐบาลจีน กระแสความนิยมในการเดินทางท่องเที่ยวโดยรถยนต์ในมณฑลยูนนานมีที่มาจากกาเปิดใช้เส้นทาง R3A มีจุดเริ่มต้นที่นครคุนหมิง ผ่านสิบสองปันนา ลาว ถึงประเทศไทยที่ด่านเชียงของ จังหวัดเชียงราย

สปป.ลาว สถานที่ที่นักท่องเที่ยวมักนิยมไปเที่ยวและเป็นอัตลักษณ์ของ สปป.ลาว การไปมาสะดวกแต่ด้อยกว่าสิบสองปันนา และประเทศไทยแต่เส้นทางส่วนใหญ่จะแคบหรือเล็กกว่า ใช้ความเร็วได้น้อยกว่า การบริการเอาใจใส่จะคล้าย ๆ กับประเทศไทย ยกเว้นภาคเอกชนที่จะดีกว่า

ประเทศไทย สถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ การไปมาสะดวกสบาย การบริการ การดูแลเอาใจใส่ หากเป็นเอกชนจะบริการได้ดีกว่า ถนนหนทางหากเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประจำของประเทศไทยส่วนใหญ่จะสะดวกสบาย

กิจกรรมภายในสถานที่ท่องเที่ยว

ถือว่าเป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่เฉพาะสิบสองปันนาแต่เกือบจะทุกที่ในประเทศจีน จะมีกิจกรรมไว้มากมายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่การเข้าใช้บริการ จนถึงการใช้ของฝากแต่ละแหล่งเพื่อกลับบ้าน ด้วยภูมิหลังของรัฐบาลการปรับปรุงสวัสดิการสังคมท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบริษัทท่องเที่ยวแห่งนี้ จ้างชาวบ้านในท้องถิ่นสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถช่วยให้พวกเขาปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่และมีชีวิตที่ดีขึ้น

สปป.ลาว ยังมีการนำเสนอที่ด้อยกว่าประเทศไทยและสิบสองปันนา แต่มีอัตลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเองเป็นหลัก เช่น การแต่งกาย กิจกรรมที่มีก็ค่อนข้างเร้าใจน้อยกว่า กิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวยังมีน้อย

ประเทศไทยมีกิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวน้อยหากเป็นของภาครัฐ แต่หากเป็นของภาคเอกชนจะมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ อาจเป็นด้วยที่ภาครัฐยังดำเนินการไม่เต็มที่ ยกเว้นบางท้องที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้มแข็งและทำงานเชิงรุก ซึ่งอาจจะแตกต่างเมื่อเทียบกับสิบสองปันนา ที่ดำเนินการเช่นเดียวกันทุกพื้นที่ อีกทั้งมีมาตรฐานเดียวกัน

สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว

สิบสองปันนาถือว่าเป็นจุดเด่น ของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทุกอย่างถูกออกแบบโดยรัฐบาลจีนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุก ๆ แหล่งท่องเที่ยวคือ มีกิจกรรมกระจายไปทุกพื้นที่และให้ชุมชนหมุนเวียนกันมาทำธุรกิจ โดยวิธีการผลัดเปลี่ยนกันมาตามกำหนดวัน เช่น หมู่บ้านหนึ่งถึงสามวันจันทร์ หมู่บ้าน สี่ถึงหก วันอังคาร และถัด ไปหมุนเวียนกันทั้งอาทิตย์ มีการบังคับให้แวะตามสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่บังคับซื้อสินค้า เป็นต้น

สปป.ลาว ทางภูมิศาสตร์ภาษาและวัฒนธรรมมีความใกล้เคียงกับประเทศไทยอย่างมาก แต่ในความคล้ายคลึงกันดังกล่าวยังมีความแตกต่างซ่อนอยู่ เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้มุ่งทางเศรษฐกิจมากเหมือนประเทศจีนและประเทศไทย สินค้าหรือบริการประเทศไทยอาจจะประสบความสำเร็จ แต่สินค้าหรือบริการประเภทเดียวกันอาจได้รับความนิยมน้อยกว่า สปป.ลาว มีวัฒนธรรมและอุปนิสัยความเป็นอยู่เรียบง่าย อีกทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกก็ด้อยกว่าประเทศไทย และสิบสองปันนา ส่วนการบริการด้านมัคคุเทศก์มักจะอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐบาล และการบังคับใช้กฎหมายที่มีการกวาดขันเข้มงวดกว่า

ประเทศไทย มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านที่พักแรม อาหารและสถานบันเทิง การบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ สินค้าที่ระลึก ระเบียบการเข้า - ออกประเทศ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศจีนและ สปป.ลาวแตกต่างกันตรงที่ กรณีนักท่องเที่ยวชาวจีนเมื่อมาถึงประเทศไทยจะได้รับบริการตามเครือข่ายของเขาที่ภาครัฐยังเข้าไปจัดการไม่ได้ ซึ่งยังคงเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

สิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยว

สิบสองปันนา สถานที่ท่องเที่ยวในเมืองดังกล่าวนี้มาจากการพัฒนาพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว มีการสร้างเครือข่ายหรือเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่าภายใต้การกำกับของรัฐบาลที่ต้องการให้เกิดความคุ้มค่าทั้งพื้นที่และนักท่องเที่ยว เช่น หมู่บ้านไทลื้อกับหล่นป่าที่สิบสองปันนา โข้วสิบสองปันนา เป็นต้น

สปป.ลาว ลักษณะสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวของประเทศจะมีลักษณะเฉพาะของสถานที่ท่องเที่ยวเอง เช่น วัดพระแก้ว ประตูลุยเต๋ ตั้งอยู่ที่กรุงเวียงจันทน์

พระธาตุหลวง ส่วนใหญ่นโยบายของภาครัฐยังไม่ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากเท่าที่ควรถ้าเทียบกับประเทศจีนและประเทศไทย

ประเทศไทยพบว่า สิ่งดึงดูดจากการศึกษาเป็นลักษณะเป็นการพัฒนาเชิงลึกของภาคเอกชนมากกว่าภาคราชการ จะเห็นได้จากสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่ภาคเอกชนเป็นเจ้าของ กิจกรรมจะมีการปรับปรุงและแผนพัฒนาอยู่ตลอดเวลาและสม่ำเสมอ หากเทียบกับสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นภาครัฐเป็นเจ้าของ จะปรับปรุงหรือพัฒนาค่อนข้างช้า ภาคส่วนต่าง ๆ ขาดการบูรณาการร่วมกัน ยกเว้นกรณีหากพื้นที่ อปท. เข้มแข็ง การพัฒนาใกล้เคียงกับภาคเอกชนเพราะผู้นำมาจากการเลือกของประชาชน จึงสนองตอบความต้องการของพื้นที่ได้ดีกว่า

พื้นที่ใกล้เคียงต้องมีที่พักไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว

ในพื้นที่สิบสองปันนามีเพียงพอ แต่ระดับของที่พักมีให้เลือกหลายเกรดหลายคุณภาพและช่องทางในการใช้บริการสะดวกและเป็นมาตรฐาน

ในพื้นที่ สปป.ลาว มีเพียงพอตามความต้องการของจำนวนนักท่องเที่ยว แต่ระดับคุณภาพที่มีให้เลือกน้อยกว่าประเทศจีนและประเทศไทย

ในพื้นที่ของประเทศไทย มีเพียงพอแต่ระดับของที่พักมีให้เลือกหลายระดับหลายคุณภาพ และช่องทางในการใช้บริการสะดวกและเป็นมาตรฐาน ไม่แตกต่างกับสิบสองปันนา จะแตกต่างกันเฉพาะการดำเนินการเป็นภาคเอกชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวของ สปป.ลาว และสิบสองปันนาสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทยของ เทิดชาย ช่วยบำรุง

ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยว	สิบสองปันนา	สปป.ลาว	ประเทศไทย
การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว	-การไปมาสะดวก สบาย การบริการ การดูแล เอาใจ ใส่ต่อสถานที่ค่อนข้างดี เป็นระบบ เป็นสัดส่วน	-การไปมาจัดว่าสะดวกแต่ด้อยกว่าสิบสองปันนา และประเทศไทยแต่เส้นทางส่วนใหญ่จะแคบหรือเล็กกว่า ใช้ความเร็วได้น้อยกว่า	-ไปมาสะดวกสบาย การบริการ การดูแลเอาใจใส่ หากเป็นเอกชนจะบริการได้ดีกว่า
กิจกรรมภายในสถานที่ท่องเที่ยว	-เป็นจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยการออกแบบเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว	-นำเสนอที่ดีกว่า แต่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของประเทศตนเองได้เหนียวแน่น	-มีกิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวน้อยหากเป็นของภาครัฐ แต่หากเป็นของภาคเอกชน จะมี การปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ
สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว	-ทุกอย่างถูกออกแบบโดยรัฐบาลจีน	-ใกล้เคียงกับประเทศไทย	คล้ายคลึงกับประเทศจีน และ สปป.ลาว แต่นักท่องเที่ยวจะได้รับบริการจากเครือข่ายช่วยเหลือ

สิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยว	-มีการสร้างเครือข่ายหรือ เส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่ง ท่องเที่ยวอื่น ๆ	-มีลักษณะเฉพาะของ สถานที่ท่องเที่ยว	-เป็นการพัฒนาเชิงลึกของ ภาคเอกชนมากกว่าภาค ราชการ
พื้นที่ใกล้เคียงต้องมีที่พักไว้ เพื่อบริการนักท่องเที่ยว	-มีเพียงพอให้เลือกหลาย ระดับ หลายคุณภาพ	-มีเพียงพอ แต่ระดับคุณภาพ ที่มีให้เลือกน้อย	มีเพียงพอ มีให้เลือกหลาย ระดับ หลายคุณภาพ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีน กับประเทศไทย

กลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของสิบสองปันนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งข้อมูลของ Destination New South Wales, and China Tourism Strategy ระบุ มีการใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวในประเทศจีนในสื่อต่างประเทศ สร้างแรงจูงใจนักท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบแล้วก็ตาม อาทิ การประกาศปรับปรุงสุขาทั่วประเทศ การที่หลายเมืองใหญ่เริ่มใช้มาตรการคืนภาษีให้นักท่องเที่ยวต่างชาติ และสมาคมสื่อสารมวลชนจับมือร่วมกันประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์จีน พบว่าทิศทางกลยุทธ์เพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสที่นำเสนอโดยจีนในทศวรรษหน้า ได้ระบุ 8 กลยุทธ์ประกอบไปด้วย 1) ขยายกิจกรรมทางการตลาดให้มากขึ้นตลาดเน้นทางภูมิศาสตร์ 2) สนับสนุนเส้นทางการบินและการพัฒนาเส้นทางให้ตรงกับอุปสงค์ 3) กำหนดเป้าหมายกลุ่มผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพสูง 4) ปรับปรุงคุณภาพของผู้เยี่ยมชมเน้นกับการพบประสบการณ์ 5) เพิ่มการส่งเสริมผู้บริโภค 6) พัฒนาเครือข่ายการกระจายการค้าการตลาด 7) ขยายการค้าและรัฐบาลความร่วมมือ 8) เพิ่มทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการเติบโต ซึ่งนอกจากนี้ในการปฏิบัติด้านการท่องเที่ยวและการบริการในประเทศจีนบางแง่มุมยังคงไม่แน่นอนและต้องการการวิเคราะห์เชิงลึกมากขึ้นสำหรับการตีความปรากฏการณ์ ในบรรดา แนวทางที่รัฐบาลจีนจัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งได้รับการยอมรับแล้วว่าเป็นภาคส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศจะประสบความสำเร็จมากกว่าในการนำไปปฏิบัติแต่บางครั้งอาจสำเร็จน้อยกว่า ซึ่งหมายความว่าแนวทางการท่องเที่ยวโดยทิศทางดังกล่าวนี้ได้รับการสนับสนุนจากการเมืองในขณะที่ทิศทางอื่น ๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสำคัญน้อยกว่า ประเด็นนี้มีส่วนสำคัญที่เริ่มสนใจมากขึ้นจากรัฐบาลท้องถิ่นและส่วนกลาง และบทบาทของผู้ประกอบการภาคเอกชนของจีน กลยุทธ์มุ่งการทำการตลาดโดยการสนับสนุนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เน้นความต้องการของนักท่องเที่ยวมีการบูรณาการความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายทางการค้า แผนพัฒนาการท่องเที่ยวยาวนาน 5 ปี ซึ่งปัจจุบันจีนกำลังใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 (ปี 2559 - 2563) ซึ่งมีเป้าหมายในการรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับกลาง-สูง บนพื้นฐานของการพัฒนาที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม มีความสมดุล ครอบคลุม เปิดกว้าง และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนของ สปป.ลาว ระบุกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2553 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางไป สปป.ลาว 2.5 ล้านคน ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวไทย 1.5 ล้านคน

หรือร้อยละ 60 รองลงมา ได้แก่ เวียดนาม และจีน ในขณะที่มีนักท่องเที่ยวชาว สเปน.ลาว มาประเทศไทย 655,034 คน คิดเป็นร้อยละ 4.63 ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวต่างชาติใน สเปน.ลาว ร้อยละ 72 เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางโดยระบบบริหารราชการของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ร้อยละ 61 ต้องผ่านประเทศไทย จึงไม่ต้องแปลกใจที่สถานการณ์ทางการเมืองภายในของไทยในช่วงที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบอย่างมากต่อ สเปน.ลาว กำหนดนโยบายและกระบวนการในการสร้างความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาอาเซียน (Dialogue Partners) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผน ATSP (ASEAN Tourism Strategic Plan) ในการประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวอาเซียน +3 ครั้งที่ 12 ในปี พ.ศ. 2556 ณ นครหลวงเวียงจันทน์ สเปน.ลาว ได้มีการเห็นชอบแผนงานความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มอาเซียน +3 (Cooperation Work Plan) พ.ศ. 2556 - 2560 ที่ครอบคลุมประเด็นคุณภาพการท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะการตลาด และการสนับสนุนการตลาด การท่องเที่ยวแบบบูรณาการ การท่องเที่ยวเรือสำราญ และการสื่อสารการท่องเที่ยวในภาวะวิกฤติ ตามที่ได้มีการกำหนดเอาไว้ในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างอาเซียนและอินเดียเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อความร่วมมือ ด้านการท่องเที่ยวระหว่างอาเซียนกับอินเดียด้วยแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวอาเซียน พ.ศ. 2559 - 2568 หรือ (ASEAN Tourism Strategic Plan) และยังพบว่า กลยุทธ์ของ สเปน.ลาว เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพผล ความโปร่งใส และความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เป็นการริเริ่มการพัฒนาศักยภาพ การออกแบบโปรแกรม และการดำเนินงานมีการเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจเชิงกลยุทธ์ของการพัฒนาความสามารถของกระบวนการในระยะยาวบนพื้นฐานการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการส่งมอบบริการและการปรับโครงสร้างองค์การ การเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยการเพิ่มความรู้และทักษะของข้าราชการ และการปรับปรุงขีดความสามารถขององค์การที่จำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ สเปน.ลาว มีเป้าหมายในการพัฒนาเชิงกลยุทธ์เพื่อการดำเนินงานให้ระบบราชการมีประสิทธิภาพและความมั่นคง โดยกระทรวงแถลงข่าววัฒนธรรมและการท่องเที่ยวได้มีนโยบายในเรื่องการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาศักยภาพ ในการใช้ชีวิตร่วมกันให้เป็นปกติสุขเนื่องจาก สเปน.ลาว มีแหล่งกำเนิดของชาติพันธุ์ที่หลากหลาย นาฎยา ชาวัน และคณะ กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยว คือ การสร้างความตระหนักในคุณค่าและความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของมรดกกรรมร่วมกันของประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การสนับสนุนเงินทุนและลดการลงทุนของชาวต่างประเทศในธุรกิจขนาดเล็ก ส่งเสริมการผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน ปรับปรุงฐานข้อมูลและการบริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองมรดกโลกและการท่องเที่ยวที่เน้นจุดแข็งของ สเปน.ลาว คือ

รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเป็นการจัดการท่องเที่ยวภายใต้วัฒนธรรมทางศาสนา ประเพณี วิถีชีวิตและธรรมชาติ

กลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยมียุทธศาสตร์ ที่ถูกระบุไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 คือการส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวกลยุทธ์การดำเนินงานประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

1. กลยุทธ์การยกระดับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสู่การเป็น Quality Leisure Destination เน้นการสื่อสารข้อมูลเชิงบวก ในด้านสินค้าและบริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน และใช้ “วิถีไทย” เป็นตัวนำสร้างเอกลักษณ์และส่งเสริมประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งปลูกกระแสให้คนไทยนิยมไทย ภูมิใจในความเป็นไทยและดำรงไว้ซึ่งวิถีไทย และบริหารจัดการภาพลักษณ์ทางลบ ควบคู่กับการยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถให้ผู้เกี่ยวข้องในห่วงโซ่คุณค่ามีความเข้มแข็ง สามารถส่งมอบสินค้าและบริการที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการนักท่องเที่ยว โดยดำเนินการผ่าน 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการปรับตำแหน่งภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสู่การเป็น Quality Leisure Destination และ มาตรการยกระดับคุณภาพ Value Chain มาตรการปรับตำแหน่งภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสู่การเป็น Quality Leisure Destination มีแนวทางการดำเนินงานโดยการสร้างความเข้าใจร่วมกันและสื่อสารในที่ต่างไกล มาตรการยกระดับคุณภาพห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) มีแนวทางการปราบปรามเนิ่นงาน

2. กลยุทธ์การปรับโครงสร้างตลาดสู่ High Value เน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยว มาตรการเร่งเพิ่มรายได้มีแนวทางการดำเนินงาน โดยการเจาะตลาดกลุ่มเฉพาะที่มีแนวโน้มการใช้จ่ายสูง มาตรการปรับโครงสร้างตลาดหลักมีแนวทางการปราบปรามเนิ่นงาน เช่น ขยายฐานตลาดกลุ่มระดับกลาง - บนพื้นที่ ตลาดหลักกลุ่มระดับล่าง รวมทั้งขยายฐานกลุ่มความสนใจพิเศษ มาตรการแสวงหากลุ่มตลาดใหม่

3. กลยุทธ์การสร้างโอกาสทางการท่องเที่ยวให้กับคนไทยทุกกลุ่มที่มุ่งเน้นให้คนไทยทุกคนสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้โดยไม่ต้องเดินทางไกล เพื่อการท่องเที่ยวในโลกแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์เปิดโลกทัศน์ นั่นคือ ส่งเสริมไทยเที่ยวไทย

4. กลยุทธ์สร้างสมดุลเชิงเวลาและพื้นที่ เน้นการส่งเสริมให้เกิดการเดินทางสู่พื้นที่ท่องเที่ยวรอง และเดินทางท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาล โดยดำเนินการผ่าน 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ใหม่และมาตรการส่งเสริมการกระจายช่วงเวลาการท่องเที่ยว สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงเปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของ สปป.ลาว และสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย

กลยุทธ์ทางการท่องเที่ยว		
สิบสองปันนา	สปป.ลาว	ประเทศไทย
ประกอบด้วย 8 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) ขยายกิจกรรมทางการตลาด 2) สนับสนุนเส้นทางการบินและการพัฒนาเส้นทางให้ตรงกับอุปสงค์ 3) กำหนดเป้าหมายกลุ่มผู้บริโภคร่วมที่มีประสิทธิภาพสูง 4) ปรับปรุงคุณภาพของผู้เยี่ยมชมเน้นกับการพบประสบการณ์ 5) เพิ่มการส่งเสริมผู้บริโภค 6) พัฒนาเครือข่ายการกระจายการค้าการตลาด 7) ขยายการค้าและรัฐบาลความร่วมมือ 8) เพิ่มทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการค้าเติบโต	จุดแข็งของ สปป.ลาว คือรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเป็นการจัดการท่องเที่ยวภายใต้วัฒนธรรมทางศาสนา ประเพณี วิถีชีวิตและธรรมชาติ	ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้ 1) กลยุทธ์การยกระดับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสู่การเป็น Quality Leisure Destination เน้นการสื่อสารข้อมูลเชิงบวก 2) กลยุทธ์การปรับโครงสร้างตลาดสู่ High Value เน้นการขายฐานตลาดนักท่องเที่ยว มาตรการเร่งเพิ่มรายได้มีแนวทางการดำเนินงาน 3) กลยุทธ์การสร้างโอกาสทางการท่องเที่ยวให้กับคนไทยทุกกลุ่ม 4) กลยุทธ์สร้างสมดุลเชิงเวลาและพื้นที่ เน้นการส่งเสริมให้เกิดการเดินทางสู่พื้นที่ท่องเที่ยวรอง และเดินทางท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาล โดยดำเนินการผ่าน 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ใหม่และมาตรการส่งเสริมการกระจายช่วงเวลาการท่องเที่ยว

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า

ประเทศไทยและสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวิเคราะห์แล้วมีลักษณะใกล้เคียงกัน แตกต่างตรงที่การบริหารจัดการโดยรัฐบาลจีนมีความเด็ดขาดและมีเอกภาพที่เอื้อผลประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเสมอภาค และเป็นระบบ มีกระจายผลประโยชน์ให้ทั่วถึง เช่น การหมุนเวียนมาขายสินค้า การจัดสรรแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวโดยการบังคับให้เยี่ยมชม ไม่บังคับให้ซื้อสินค้าแต่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาด เช่น การโฆษณาการแสดงสาธิตสินค้า (Yun Gao, 2010) เมื่อศึกษาสิบสองปันนาในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน พบว่า แรงบันดาลใจจากการเป็นตัวแทนในวัฒนธรรมสมัยนิยมนักท่องเที่ยวหลายล้านคนเดินทางไปสิบสองปันนาทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนเพื่อบริโภคสถานที่ในอดีตที่แปลกใหม่ และจากการศึกษาสำรวจการเปลี่ยนแปลงในเมืองหลวง Jing Hong and Dai Ethnic Park ภายใต้อิทธิพลของการท่องเที่ยวได้ระบุว่าแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานที่ที่มีการเชื่อมต่ออย่างใกล้ชิดระหว่าง

วัฒนธรรมที่ชื่นชอบและผลิตโดยคนในท้องถิ่นและการเปลี่ยนแปลงวัสดุของสถานที่ สังคมที่แตกต่างกันจะสร้างความหมายของสถานที่ที่ผู้คนนี้แทนที่จะค้นหาว่าเป็นสิ่งที่คงที่สำหรับประเทศไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการทำงานเชิงรุกของภาคเอกชนมากกว่าภาครัฐบาล การทำงานที่ผ่านมาสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการบูรณาการของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องยังน้อยกว่าสิบสองปีนั้น การพัฒนาหากองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์ ดังนั้น โอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีสง่างามมีสูงกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ส่วน สเปน.ลาว จะเห็นได้ว่าด้อยกว่าสองประเทศ แต่ในแง่ของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวยังคงไว้ในแง่ศิลปวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่นได้โดดเด่นกว่าประเทศไทยและสิบสองปีนั้น อาทิ การแต่งกาย เป็นต้น การคมนาคมการ และเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหากเป็นบริเวณเมืองจะค่อนข้างสะดวก แต่หากเป็นชนบทเมือง จะเห็นว่าถนนหนทางยังไม่ค่อยสะดวกหากเทียบกับอีกสองประเทศข้างต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบเศรษฐกิจของ สเปน.ลาว ด้วยกว่านั้นเอง สอดคล้องกับเฉลิมชัย ปัญญาดี และปานแพรว เขาวนัประยูร ได้กล่าวถึงกรณีศึกษาด้านเชียงของจังหวัดเชียงรายหลังจากเปิดสะพานมิตรภาพไทย - ลาวแห่งที่ 4 ในการอำนวยความสะดวกชายแดนในการเดินทางไปยัง สเปน.ลาว และสิบสองปีนั้น มณฑลยูนนานของจีนตามลำดับ (เฉลิมชัย ปัญญาดี และปานแพรว เขาวนัประยูร, 2561) นอกจากนี้แต่ละพื้นที่ยังมีการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่าง การเชื่อมโยงในต่างจังหวัด บางแห่งมีโอกาสเกิดขึ้นได้เช่นด้านชายแดนมุกดาหาร (สะพานมิตรภาพไทย - ลาวแห่งที่สอง) ด้านตรวจชายแดนช่องเม็กจังหวัดอุบลราชธานีและด่านพรมแดนท่าเรือท่ามะลิจังหวัดสตูล พื้นที่ดังกล่าวเป็นเป้าหมายหลักของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่จะมาเยี่ยมชม กลายเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวในพื้นที่ในอดีตทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนของไทยซบเซาและส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตตามศักยภาพของท้องถิ่นด้วย (จินดา ทับทิมดี และกัญญาณน กาญจนาวทวิกุล, 2563) นอกจากนี้ในประเทศไทยได้กล่าวถึงสำหรับผลด้านแนวทางในด้านการพัฒนาศักยภาพในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนประเภทศาสนสถานในภาคกลางตอนล่างของประเทศไทยการพัฒนาศักยภาพในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีการจัดทำมาตรการด้านสถานที่จำหน่ายของที่ระลึกให้แก่ร้านค้า/ตัวแทนจำหน่ายสินค้าด้านราคาค่าเช่า ค่าส่วนกลางและมาตรการทางด้านราคาสินค้าที่ทำการจัดจำหน่ายและคุณภาพสินค้าในการจัดจำหน่ายการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะและเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวมีการจัดเตรียมสถานที่อุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ และมีการจัดสถานที่จำหน่ายของที่ระลึกให้เป็นสัดส่วนพร้อมทั้งควรมีการจัดพนักงานบริการ ข้อมูลการประชาสัมพันธ์ให้เพียงพอรวมถึงมีการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่น

2. การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐประชาชนจีนกับประเทศไทย พบว่า

กลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของสิบสองปันนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้รับ 8 กลยุทธ์ประกอบไปด้วย 1) ขยายกิจกรรมทางการตลาดให้มากขึ้น 2) สนับสนุนเส้นทางการบิน และการพัฒนาเส้นทางให้ตรงกับ อุปสงค์ 3) กำหนดเป้าหมายกลุ่มผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพสูง 4) ปรับปรุงคุณภาพของผู้เยี่ยมชมเน้นกับการพบประสบการณ์ 5) เพิ่มการส่งเสริมผู้บริโภค 6) พัฒนาเครือข่ายการกระจายการค้าการตลาด 7) ขยายการค้าและรัฐบาลความร่วมมือ 8) เพิ่มทรัพยากรเพื่อส่งเสริมการเติบโต สามารถสรุปได้ว่ากลยุทธ์สิบสองปันนาตั้งอยู่ในส่วน ตะวันตกเฉียงใต้ของมณฑลยูนนานจีนแผ่นดินใหญ่ สิบสองปันนาหรือที่รู้จักกันในนามเขตเว่ยที่ หันหน้าไปทางตะวันออกเฉียงใต้เอเชีย. เนื่องจากตำแหน่งที่สมบูรณ์แบบของ สิบสองปันนา (ติดกับสปป. ลาวและพม่า) นอกจากนี้ สิบสองปันนาไม่ได้เป็นเพียงเขตเว่ยสู่ประชาคมอาเซียน แต่ยังรวมถึงช่องทางสู่เอเชียใต้กับการพัฒนาของ ‘คุณหมิง – กรุงเทพฯ ทางหลวง’ สิ่งนี้จะ กระตุ้นสิบสองปันนาให้เล่นบทบาทสำคัญในสถานที่พิเศษนี้ยิ่งกว่านั้นด้วยการพัฒนาของ AEC + จีนร่วมมือด้านการท่องเที่ยวกับ GMS ประเทศสิบสองปันนาจึงมีบทบาทสำคัญในความ ร่วมมือระดับภูมิภาคและการพัฒนา (Huang L., 2013); (MA Wen-yin, 2004)

กลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า กลยุทธ์ของ สปป.ลาว เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความโปร่งใสและความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เป็นการริเริ่มการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการเพิ่มความรู้และทักษะของข้าราชการ และการปรับปรุงขีดความสามารถขององค์กรที่จำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และ ยังคงรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและพื้นถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเป็นการจัดการท่องเที่ยวภายใต้วัฒนธรรมทางศาสนา ประเพณี วิถีชีวิตและธรรมชาติ (Sayo Yamauchi & Donald Lee, 1999) สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว (ลาว) เปิดประตูต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาปี 1989 และตั้งแต่นั้นมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้พัฒนาอย่างรวดเร็วเพื่อเป็นหนึ่งในประเทศรายได้ที่ใหญ่ที่สุด สปป. ลาว จึงมีสิ่งสวยงามและไม่มีใครต้อง สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและประชากรที่ ยังคงปฏิบัติตามวัฒนธรรมดั้งเดิมของพวกเขา ทั้งสองลักษณะนี้เป็นพื้นฐานสำหรับการส่งเสริม การพัฒนาการท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่รัฐบาลได้ดำเนินการ ขั้นตอนแรกที่สำคัญในการดำเนินนโยบายทางสังคมและสิ่งแวดล้อมและโปรแกรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังจำเป็นต้องมีมาตรการเพิ่มเติมเพื่อให้ บรรลุการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ทางด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ดังนี้

- 1) กลยุทธ์การยกระดับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสู่การเป็น Quality Leisure Destination เน้นการสื่อสารข้อมูลเชิงบวก
- 2) กลยุทธ์การปรับโครงสร้างตลาดสู่ High Value เน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยว
- 3) กลยุทธ์การสร้างโอกาสทางการท่องเที่ยวให้กับคนไทยทุกกลุ่มที่มุ่งเน้นให้คนไทยทุกคนสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้โดยไม่ต้องเดินทางไกล
- 4) กลยุทธ์สร้างสมดุลเชิงเวลาและพื้นที่ เน้นการส่งเสริมให้เกิดการเดินทางสู่พื้นที่ท่องเที่ยวรอง และเดินทางท่องเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาล โดยดำเนินการผ่าน 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ใหม่และมาตรการส่งเสริมการกระจายช่วงเวลาการท่องเที่ยวที่ถูกระบุไว้ใน 4 ยุทธศาสตร์ของแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 - 2564

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทยมีบริบทและวัฒนธรรม วิถีชีวิตแตกต่างกันทำให้การกำหนดกลยุทธ์จึงแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาในเรื่องการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกลยุทธ์การท่องเที่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย ข้อมูลที่นำไปสู่การพิจารณาข้อเด่น ข้อด้อยของทั้งสามประเทศ การวิเคราะห์วางแผนปรับปรุงจากข้อมูลที่ปรากฏในการศึกษาค้นคว้าพบว่า กลยุทธ์ที่เกิดขึ้นในทั้งสามประเทศมีจุดกำเนิดมาจากบริบทที่ต่างกันทั้งสังคม เศรษฐกิจ การเมือง (รัฐบาล) ความเข้มแข็งที่แตกต่างกันย่อมนำมาสู่การผลักดันนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันความสำเร็จที่เกิดขึ้นจึงเป็นสามัญกาลปกติในสังคมชุมชนระหว่างประเทศ หากประเทศไทยเข้าใจบริบทดังกล่าวนี้และนำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนาต่อยอดและพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง จะทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือค่า GDP มวลรวมของประเทศไทยเติบโตและเข้มแข็ง อีกทั้งสามารถจัดระบบการจัดการกับวงจรธุรกิจท่องเที่ยวที่ภาครัฐสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารของสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีนได้ และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเป็นการจัดการท่องเที่ยวภายใต้วัฒนธรรมทางศาสนา ประเพณี วิถีชีวิต และธรรมชาติของ สปป.ลาว หากมีการนำมาปรับใช้จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในประเทศไทย

ข้อค้นพบที่โดดเด่นพบว่าทั้งสามประเทศส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว เพราะเป็นรายได้หลักของประเทศไทยมีการแข่งขันและบูรณาการความร่วมมือภายในประเทศ อีกทั้งยังมีความร่วมมือระหว่างประเทศและในภูมิภาคเป็นการแชร์ผลประโยชน์ร่วมกัน

และส่วนข้อด้อยคือทำให้สามารถเปรียบเทียบถึงกระบวนการบริหารของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องว่ามีศักยภาพและให้ความสำคัญในเรื่องใดมากกว่ากัน มองเห็นปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นนำไปปรับปรุงและผลักดันเป็นนโยบายระดับชาติต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 1.1) การเข้าถึง 1.2) กิจกรรม 1.3) สิ่งอำนวยความสะดวก 1.4) สถานที่น่าสนใจ 1.5) ที่พัก ของ 3 ประเทศ สรุปได้ว่า สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน โดดเด่น ในกิจกรรม ต่าง ๆ ที่หลากหลาย และ น่าตื่นตาตื่นใจ มีความเด็ดขาดและมีเอกภาพที่เอื้อผลประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเสมอภาค เป็นระบบกระจายผลประโยชน์ทั่วถึง ส่วน สปป.ลาว ด้อยกว่าสองประเทศ แต่ในแง่ของการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของประชาชนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวยังคงไว้ในแง่ศิลปวัฒนธรรมของชนพื้นถิ่นได้โดดเด่นกว่าประเทศไทยและสิบสองปันนา และประเทศไทยปัจจุบันที่มีผลต่อการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการทำงานเชิงรุกของภาคเอกชนมากกว่าภาครัฐบาล

2) การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบกลยุทธ์ทางการท่องเที่ยวสรุปได้ว่า **สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน** มี 8 กลยุทธ์ ที่เน้น การขยายกิจกรรมทางการตลาด สนับสนุนเส้นทางการบินและการพัฒนาเส้นทางให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว กำหนดเป้าหมายกลุ่มผู้บริโภค ปรับปรุงคุณภาพของนักท่องเที่ยว เพิ่มการส่งเสริมผู้บริโภค พัฒนาเครือข่ายการกระจายการค้าการตลาด ขยายการค้าและรัฐบาลความร่วมมือ เพิ่มทรัพยากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ส่วน**สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว** ที่เน้น กลยุทธ์เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น การจัดการท่องเที่ยวเป็นการจัดการท่องเที่ยวภายใต้วัฒนธรรมทางศาสนา ประเพณี วิถีชีวิต และธรรมชาติ และ**ประเทศไทย** มี 4 กลยุทธ์ ที่เน้น กลยุทธ์การยกระดับภาพลักษณ์ การปรับโครงสร้างตลาด การสร้างโอกาสทางการท่องเที่ยวให้กับคนไทยทุกกลุ่ม สร้างสมดุลเชิงเวลาและพื้นที่ **ข้อเสนอแนะ** ในการศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยและเปรียบเทียบกลยุทธ์การท่องเที่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเมืองท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย ผลจากการศึกษา เป็นข้อมูลสำคัญให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ นำไปเป็นกรอบในการวางแผนและผลักดันนโยบายทางด้านการท่องเที่ยวใน 3 ประเทศ เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อค้นพบจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นการดำเนินนโยบายที่เห็นประโยชน์ต่อประชาชนในแต่ละประเทศอย่างจริงจัง และนโยบายที่ถูกออกแบบมาเล็งเห็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างครอบคลุม และทั่วถึง โดยเฉพาะรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรนำความสำเร็จของกลยุทธ์ที่สิบสองปันนาสาธารณรัฐประชาชนจีน นำมากำหนดเป็นแผนและนโยบายที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

เอกสารอ้างอิง

- จินดา ทับทิมดี และกัญญามน กาญจนาทวีกุล. (2563). แนวทางการบริหารจัดการในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนประเภทศาสนสถานในภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 6(1), 575-584.
- เฉลิมชัย ปัญญาดี และปานแพรว เชาวนัประยูร. (2561). ผลกระทบโครงการพัฒนาระหว่างประเทศต่อการท่องเที่ยวชายแดนและพื้นที่เชื่อมโยงของประเทศไทย. วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน, 9(1), 248-261.
- ปณต แสงเทียน. (2558). ยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมทางทะเลของจีน: ความเกี่ยวข้องต่ออาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. วารสารรัฐศาสตร์, 57(3), 50-60.
- ปิยะนุช เงินคล้าย. (2561). การศึกษาเปรียบเทียบนโยบายและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วารสารเกษมบัณฑิต, 19(พิเศษ), 161-174.
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในจีน ณ นครเฉิงตู. (2559). จัปตาทิศทางการเติบโตของเขตเศรษฐกิจใหม่เทียนฝู นครเฉิงตู. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2562 จาก http://eastasiawatch.mfa.go.th/th/articles/politics-and-economy/568/?sphrase_id=14764215
- Earl B. (2001). The Practice of Social Research. Unitates of America: Wadsworth.
- Huang L. (2013). SWOT analysis for the cross-border tourism in Yunnan. Retrieved September 4, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/305734859_Microgeographic_Heterogeneity_of_Border_Malaria_During_Elimination_Phase_Yunnan_Province_China_2011-2013
- MA Wen-yin. (2004). THE STUDY OF SWOT ANALYSIS AND COUNTERMEASURES ON DEVELOPING TOURISM RESOURCES IN YUNNAN PROVINCE. Retrieved September 4, 2019, from https://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTotl-YNDL200402008.htm
- Michael Quinn Patton . (2015). Qualitative Research & Evaluation Methods. CA: SAGE Publications Inc.
- Sayo Yamauchi & Donald Lee. (1999). Tourism development in the Lao People's Democratic Republic. Retrieved September 4, 2019, from <https://www.un.org/esa/esa99dp9.pdf>

Yun Gao. (2010). Xishuangbanna in Southwest China - a fantasized place and the lived experience of the place. Retrieved September 4, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/262090697_Xishuangbanna_in_Southwest_China_-_a_fantasized_place_and_the_lived_experience_of_the_place

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*

DEVELOPMENT OF PROGRAM TO ENHANCING DOCTOR JUNIOR'S SCHOOL AGE HEALTH COMPETENCY IN THE BASIC EDUCATION INSTITUTIONS

วันชัย เยี่ยงกุลเชาว์

Wanchai Yiangkulchao

ประกอบ ใจมั่น

Prakob Jaiman

จิราพร วัฒนศิริสิน

Jiraporn Wattanasirsin

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: faharnkhon5@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน 2) พัฒนาโปรแกรม 3) ประเมินประสิทธิผลโปรแกรม โดยใช้ระเบียบวิธี การวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัย 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรม ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรม ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิผลการใช้โปรแกรม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 41 คน โดยวิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง แบบสอบถาม แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน แบบประเมินเจตคติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบสำคัญของโปรแกรมมี 5 ส่วน คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 3) โครงสร้างเนื้อหา 4) กิจกรรมการฝึกอบรม 5) การวัดและประเมินผล องค์ประกอบของสมรรถนะหมอน้อย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และ เจตคติ องค์ประกอบเสริมสร้างสุขภาพประกอบด้วย 1) ด้านโภชนาการ 2) ด้านทันตสุขภาพ 3) ด้านกิจกรรมทางกาย และ 4) ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การพัฒนาโปรแกรมมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างรายละเอียดโปรแกรม 2) การตรวจสอบร่างโปรแกรม 3) การปรับปรุงโปรแกรม 4) การจัดทำ

* Received 28 October 2020; Revised 10 November 2020; Accepted 14 November 2020

คู่มือโปรแกรม และ 5) การทดลองใช้โปรแกรม ได้รับการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องในทุกประเด็น การประเมินประสิทธิผลพบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม คะแนนทักษะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับดีมาก เจตคติ อยู่ในระดับดีมากที่สุด ด้านความรู้ความเข้าใจ หลังฝึกอบรมกับหลังฝึกอบรม 1 เดือน ไม่แตกต่างกัน และผลการปฏิบัติงานหลังฝึกอบรม 1 เดือน อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, สมรรถนะ, หมอน้อย, สุขภาพวัยเรียน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the component of the program to enhancing Doctor Junior's school age health competency 2) Program development 3) evaluate the effectiveness of the program. Research method for research and development The research was carried out in 3 phases: Phase 1, studying program components, phase 2, develop program, and phase 3 evaluation of program efficiency. The sample groups were student leader promotes health in Ratchaprachanukroh School 1, Krabi Province, Academic Year 2018, 41 students by a specific method of selecting. The tools for collecting data were synthetic documents forms, questionnaires, quizzes, operational skills assessment form, attitude assessment form. The statistics used for percentage, mean, standard deviation and t-test for dependent samples. The results of the research revealed that there are five key components of the program: 1) Principle and rationale 2) Purpose of the program 3) Content structure 4) Training activities 5) Measurement and evaluation. The components of doctor junior's competencies were knowledge, skills and attitudes. Health enhancement elements consisted of 1) nutrition 2) dental health 3) physical activity and 4) environmental health in school. Program development consists of 5 steps: 1) Creating a program description, 2) Verifying the program draft, 3) Updating the program, 4) Creating a program manual, and 5) Testing the program. The program has been assessed for suitability by qualified people and experts at the highest level and is consistent in all issues. The effectiveness of the program was found that the cognitive score after training was higher than before the training. Performance skill score very good and the attitude of the mainstay of Doctor Junior at the best level, cognitive after training and after 1 month training is no

different and the performance of doctor junior after 1 month of training is very good.

Keywords: The Development Program, Competency, Doctor Junior, School Age Health

บทนำ

การสร้างเสริมสุขภาพตามกฎบัตรออตตาวา เป็นกระบวนการพัฒนาสมรรถนะประชาชน และสุขภาพของตนเอง เน้นการส่งเสริมพลังอำนาจในตน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงสุขภาพได้และยั่งยืน (วรรณภา ศรีธีรรัตน์ และคณะ, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา เป็นการศึกษาด้านสุขภาพสู่การมีสุขภาพดี อันมีเป้าหมายเพื่อการดำรงสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชนให้ยั่งยืน สุขศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรม ด้านความรู้ เจตคติ คุณธรรม ค่านิยม และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพควบคู่ไปด้วยกัน พลศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กิจกรรม การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกมและกีฬาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโดยรวม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา รวมทั้งสมรรถภาพเพื่อสุขภาพและกีฬา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกรมอนามัย ด้านวัยเรียน คือ ส่งเสริมเด็กวัยเรียนให้แข็งแรงและฉลาด เด็กวัยเรียนเจริญเติบโตเต็มศักยภาพและมีทักษะสุขภาพ โดยมีตัวชี้วัด ร้อยละของเด็กวัยเรียน (6 - 14 ปี) สูงดีสมส่วน ฟันไม่ผุ และเด็กอายุ 12 ปี มีส่วนสูงเฉลี่ยตามเกณฑ์ (ชาย 154 ซม. หญิง 155 ซม. ภายในปี 2564) ร้อยละของเด็กวัยเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ทานสุขภาพ และกิจกรรมทางกาย (กระทรวงสาธารณสุข, 2560) จากผลการสำรวจพฤติกรรมพึงประสงค์ เด็กวัยเรียนของกรมอนามัย ในนักเรียนอายุ 12 ปี ในปีการศึกษา 2561 ที่ผ่านมา พบว่า 1 ใน 5 ของนักเรียนไทย มีภาวะอ้วน นักเรียน 4 ใน 5 คน ดื่มน้ำอัดลม นักเรียนแค่ 1 ใน 3 ที่มีกิจกรรมทางกายมากกว่า 3 วันต่อสัปดาห์ ประมาณ 2 ใน 4 ใช้คอมพิวเตอร์โทรศัพท์มือถือนานเกิน 2 ชั่วโมง นักเรียนเกือบครึ่ง หรือร้อยละ 41.1 ไม่แปรงฟัน ก่อนนอน ส่วนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมมีเพียง 1 ใน 3 ที่คัดแยกขยะลงถังก่อนทิ้ง จากการประเมินความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) นักเรียน อายุ 7 - 18 ปี พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านสุขภาพระดับพอใช้ ร้อยละ 63.2 และมีความรู้ด้านสุขภาพระดับดีมาก ร้อยละ 31.8 (วิมล โรมา และคณะ, 2561)

จากการติดตามนิเทศงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เขตสุขภาพที่ 11 นครศรีธรรมราช โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 อำเภอเหนือคลอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ผ่านการรับรองมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ต่อเนื่อง 2 สมัย กระบวนการทำงานครอบคลุมในทุกด้าน แต่ในด้านการพัฒนาแกนนำนักเรียน

ด้านสุขภาพขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาศักยภาพ และองค์ความรู้ใหม่ ๆ การปฏิบัติกิจกรรมของชมรมสุขภาพยังไม่ชัดเจน นักเรียนแกนนำขาดความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงานและนักเรียนขาดความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพของตนเอง และไม่ให้ความสำคัญและความตระหนักในการดูแลสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโรงพยาบาลคำชะอี การจัดอบรมหลักสูตรแกนนำนักเรียนขาดงบประมาณในการอบรม และขาดการติดตาม การปฏิบัติงานของผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ทราบบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนของตนเอง ขาดความรู้ ความเข้าใจ และขาดทักษะในการปฏิบัติงาน (โรงพยาบาลคำชะอี, 2556)

จากแนวคิด ทฤษฎี ยุทธศาสตร์กรมอนามัย และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้โปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ ใช้เป็นเครื่องมือและแนวทางในการพัฒนาผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพ หรือ หมอน้อย ให้มีสมรรถนะ เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีด้านสุขภาพ ตลอดจนเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจทราบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

กำหนดขอบเขตเนื้อหาจากการสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี ยุทธศาสตร์กรมอนามัย ด้านวัยเรียนและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมรรถนะด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ ด้านสุขภาพวัยเรียน ตามยุทธศาสตร์กรมอนามัย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโภชนาการวัยเรียน 2) ด้านทันตสุขภาพวัยเรียน 3) ด้านกิจกรรมทางกายวัยเรียน และ 4) ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 อำเภอเหนือคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กระบี่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวนนักเรียน 1,041 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพ เรียกว่า หมอน้อย โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 อำเภอเหนือคลอง สำนักงานการศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 41 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดเป็นสมาชิกชมรมสุขภาพ อย.น้อย เพื่อพัฒนาระดับเป็นหมอน้อย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในประเด็นต่อไปนี้

2.1 สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพวัยเรียนของหมอน้อย

2.2 สมรรถนะด้านทักษะการปฏิบัติงานของหมอน้อย

2.3 สมรรถนะด้านเจตคติที่มีต่อโปรแกรมของหมอน้อยด้าน

2.4 การประเมินการนำความรู้ ทักษะไปสู่การปฏิบัติ

การดำเนินการวิจัย

ดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ทดลองโดยใช้รูปแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest - Posttest Design) (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบของโปรแกรม 2) การวิเคราะห์ องค์ประกอบของสมรรถนะ 3) การวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบของกิจกรรมการเสริมสร้างด้านสุขภาพวัยเรียน โดยการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์ตามตาราง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของโปรแกรม 4) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน โดยดำเนินการทำแบบสอบถาม วิเคราะห์ความตรงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ รวมจำนวน 6 ท่าน นำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับแกนนำนักเรียน ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูอนามัย และนักเรียน จำนวน 64 คน
5) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index: PNI_{modified})

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 5 ขั้น ดังนี้ 1) การสร้างรายละเอียดโปรแกรม ซึ่งประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของโปรแกรม โครงสร้างเนื้อหา กิจกรรม การฝึกอบรม การวัดและประเมินผล 2) การตรวจสอบร่างโปรแกรม ในด้านความเหมาะสม และความสอดคล้องขององค์ประกอบของโปรแกรม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 6 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติเป็นคณะกรรมการประเมินรับรองโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ตามคำสั่งกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 3) การปรับปรุงร่างโปรแกรมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ 4) การจัดทำคู่มือการใช้โปรแกรม และ 5) การทดลองใช้โปรแกรม กับกลุ่มตัวอย่าง ในระหว่างวันที่ 13 - 14 กุมภาพันธ์ 2563 โดยวิทยากรจากศูนย์อนามัยที่ 11 นครศรีธรรมราช และโรงพยาบาลเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ โดยมีครูที่ปรึกษาแกนนำหมอน้อย จำนวน 5 คน เป็นผู้สังเกตพฤติกรรมและประเมินทักษะการปฏิบัติงานของแกนนำหมอน้อย ร่วมกับวิทยากร

ระยะที่ 3 ประเมินประสิทธิผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพวัยเรียน แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน และแบบประเมินเจตคติของหมอน้อยที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for Dependent Samples มีการประเมินติดตามผลหลังฝึกอบรม 1 เดือน เพื่อติดตามผลความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับสุขภาพ และผลการปฏิบัติงานของหมอน้อย

เครื่องมือที่ใช้และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ตรวจสอบความยากง่าย (P) และอำนาจจำแนก (r) รายข้อของแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพวัยเรียน ใช้วิธีของ เบรนแนน (Brennan) มีค่าความยาก (p) ระหว่าง 0.47 - 0.70 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.27 - 0.80 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพ ใช้สูตร KR20 ของ Kuder - Richardson ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ KR₂₀ เท่ากับ 0.92

2.2 แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานของหมอน้อย ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งกำหนดค่าข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้ ซึ่งจากการวิจัยพบค่า IOC ตั้งแต่ 0.8 - 1.00

2.3 แบบประเมินเจตคติที่มีต่อโปรแกรมฝึกอบรมของหมอน้อย ซึ่งกำหนดค่าข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้ ซึ่งจากการวิจัยพบค่า IOC ตั้งแต่ 0.8 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทดสอบก่อนฝึกอบรม โดยใช้แบบทดสอบความความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพวัยเรียน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโภชนาการวัยเรียน ด้านทันตสุขภาพวัยเรียน ด้านกิจกรรมทางกายวัยเรียน และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

2. ทดลองใช้โปรแกรมกับกลุ่มตัวอย่าง เป็นเวลา 2 วัน ระหว่างวันที่ 13 - 14 กุมภาพันธ์ 2562

3. ประเมินผลการเรียนรู้ ระหว่างฝึกอบรม โดยประเมินความรู้ และทักษะปฏิบัติในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

4. ทดสอบหลังฝึกอบรมและประเมินเจตคติของหมอน้อย

5. ประเมินติดตามผลหลังฝึกอบรม 1 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย

2.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

2.2 ความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) รายข้อ

2.3 ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพ ใช้สูตร KR20 ของ Kuder - Richardson

2.4 สถิติ t - test for Dependent Samples สำหรับการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของโปรแกรม (Program Aims) 3) โครงสร้างเนื้อหา (Content) 4) กิจกรรมการฝึกอบรม

(Learning Activities) 5) การวัดและประเมินผล (Evaluation) ผลการวิเคราะห์เนื้อหาของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ด้านโภชนาการวัยเรียน (Nutrition) 2) ด้านทันตสุขภาพวัยเรียน (Dental Health) 3) ด้านกิจกรรมทางกายวัยเรียน (Physical Activity) และ 4) ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (Environment) ได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผู้เชี่ยวชาญให้การรับรอง

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร ขั้นตอนการพัฒนาจากนักวิชาการหลายท่าน และนำมาสังเคราะห์ จนได้ขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างรายละเอียดโปรแกรม 2) การตรวจสอบร่างโปรแกรม 3) การปรับปรุงโปรแกรม 4) การจัดทำคู่มือการใช้โปรแกรม และ 5) การทดลองโปรแกรม ได้รับการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน พบว่า โปรแกรมมีความเหมาะสมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และส่วนประกอบของโปรแกรม มีความสอดคล้องในทุกประเด็น โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของโปรแกรม โครงสร้างเนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล โครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ด้านโภชนาการวัยเรียน 2) ด้านทันตสุขภาพวัยเรียน 3) ด้านกิจกรรมทางกายวัยเรียน และ 4) ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาระสำคัญ เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ ก่อน และหลังการอบรม แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน ใบความรู้ และใบงานในแต่ละกิจกรรม โปรแกรม โดยผู้วิจัยได้นำไปทดลองนำร่อง ณ โรงเรียนบ้านบางกระบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 และนำผลการประเมินมาทำการปรับปรุงโปรแกรม ทำให้ได้โปรแกรมที่สมบูรณ์และนำไปทดลองใช้จริง ณ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการใช้แบบประเมินประสิทธิภาพได้ผลการศึกษา ดังนี้ คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับด้านสุขภาพวัยเรียนของหมอน้อย หลังฝึกอบรม สูงกว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจ ก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คะแนนทักษะการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับดีมาก ทุกหน่วยการเรียนรู้ เจตคติของแกนนำหมอน้อยที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมที่ฝึกอบรมสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ส่วนเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านความรู้ความเข้าใจสุขภาพวัยเรียนของหมอน้อย

หลังฝึกอบรมกับหลังการฝึกอบรม 1 เดือน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการปฏิบัติงานของแกนนำหมอน้อยหลังฝึกอบรม 1 เดือน ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล การพัฒนาโปรแกรมหรือหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของโปรแกรม จากแนวคิดของ นักวิชาการหลายท่าน ผลการตรวจสอบองค์ประกอบโปรแกรม พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ใน ระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องกันในทุกประเด็น โดยผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยยึดหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม และการพัฒนาหลักสูตร ของนักวิชาการด้านหลักสูตร และนักฝึกอบรม เช่น Taba. H. (Taba. H. , 1992) สมชาย สังข์สี (สมชาย สังข์สี, 2550) และ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2557) และการศึกษาความต้องการจำเป็น และจัดลำดับ ความต้องการ จากการสอบถามผู้รับผิดชอบงานวัยเรียนในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน นำมากำหนดจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของ โปรแกรมการฝึกอบรม และจัดทำร่างโปรแกรม ตรวจสอบโปรแกรม นำโปรแกรมไปใช้ และ ประเมินผลการใช้โปรแกรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชูชัย สมิทธิไกร และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ ได้กล่าวถึง การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมว่า เป็นขั้นตอนแรกของการจัดการ ฝึกอบรม เพราะการวิเคราะห์ดังกล่าว จะช่วยให้ทราบข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการออกแบบและ พัฒนาโครงการ เพื่อให้การฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการขององค์การและเกิดประโยชน์ สูงสุด (ชูชัย สมิทธิไกร, 2554); (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2557) และสอดคล้องกับแนวคิดของ นิรมล ศตวุฒิ กล่าวถึงกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรที่ครบถ้วน ประกอบด้วย การวิเคราะห์และ รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดหลักการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การเลือกเนื้อหา และการ คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ การตรวจสอบ คุณภาพของหลักสูตร การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ การ ประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (นิรมล ศตวุฒิ, 2551)

2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร ขั้นตอนการพัฒนาจากนักวิชาการ หลายท่าน และนำมาสังเคราะห์ จนได้ขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้าง รายละเอียดโปรแกรม 2) การตรวจสอบร่างโปรแกรม 3) การปรับปรุงโปรแกรม 4) การจัดทำ

คู่มือการใช้โปรแกรม และ 5) การทดลองโปรแกรม และผู้วิจัยได้นำไปทดลองนำร่อง ณ โรงเรียนบ้านบางกระบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 และนำผลการประเมินมาทำการปรับปรุงโปรแกรม ทำให้ได้โปรแกรมที่สมบูรณ์และนำไปทดลองใช้จริง ณ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 1 จังหวัดกระบี่ จากการดำเนินการพัฒนาโปรแกรม จะสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, Tyler. RW. และ Saylor, J.G. & Alexander, W.M. กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาโปรแกรม หรือหลักสูตร ต้องดำเนินการให้ครบทั้ง 3 ระบบ คือ ระบบการร่างโปรแกรม ระบบการนำโปรแกรมไปใช้ และระบบการประเมินโปรแกรม โดยขั้นตอนของการพัฒนาจะประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกเนื้อหาสาระ การกำหนดแนวทางการวัดประเมินผล การทดลองใช้โปรแกรมและการปรับปรุงแก้ไข การนำโปรแกรมไปใช้ และการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรม ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2557); (Tyler. RW., 1971); (Saylor, J.G. & Alexander, W.M., 1976)

3. การประเมินประสิทธิผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลโดยใช้รูปแบบการประเมินตามแนวคิดของ Guskey, T. R. มาประยุกต์ใช้ในการประเมินประสิทธิผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะ รูปแบบการประเมินดังกล่าวเหมาะสมที่จะนำมาประเมินประสิทธิผลการพัฒนาสมรรถนะหมอน้อย เพราะนอกจากจะประเมินผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแล้ว ยังมีการประเมินผลลัพธ์ ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้เข้ารับการพัฒนานำความรู้ ทักษะใหม่ไปปฏิบัติ ซึ่งถือเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาโปรแกรม และดูความคงทนของโปรแกรม โดยออกแบบเครื่องมือประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในครั้งนี้ไว้ 4 ประเภท ดังนี้ 1) การประเมินสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจ 2) การประเมินสมรรถนะด้านทักษะ 3) การประเมินสมรรถนะด้านเจตคติต่อโปรแกรม 4) การประเมินการนำความรู้ ทักษะไปสู่การปฏิบัติ (Guskey, T. R., 2000)

3.1 สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพของแกนนำหมอน้อย
คะแนนความรู้ความเข้าใจ หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ใช้วิธีการฝึกอบรมแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี (ทิศนา ขัมมณี, 2553) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายสุนีย์ กลางประพันธ์ ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจ

หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สายสุนีย์ กลางประพันธ์, 2558)

3.2 สมรรถนะด้านทักษะการปฏิบัติงานของแกนนำหมอน้อย อยู่ในระดับดีมาก ทุกหน่วยการเรียนรู้ โดยหน่วยการเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การเสริมสร้างสมรรถนะด้านทันตสุขภาพวัยเรียน รองลงมา ได้แก่ การเสริมสร้างสมรรถนะด้านโภชนาการ การเสริมสร้างสมรรถนะด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และการเสริมสร้างสมรรถนะด้านกิจกรรมทางกาย ตามลำดับ สมรรถนะทักษะด้านทันตสุขภาพวัยเรียน นักเรียนจะมีการปฏิบัติการแปรงฟัน เป็นประจำทุกวัน ในตอนเที่ยง จึงทำให้ความสามารถด้านนี้ได้รับการพัฒนาเสริมสิ่งที่ได้ปฏิบัติอยู่เดิม และกิจกรรมทางกาย จะได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด เนื่องจากกิจกรรมนี้จะเป็นความสามารถส่วนบุคคลด้วย และต้องอาศัยการฝึกบ่อย ๆ เนื่องจากเนื้อหาการอบรมเป็นสิ่งใหม่ที่แกนนำหมอน้อย ยังไม่เคยได้เรียนรู้ ทั้งนี้ทุกกิจกรรมการฝึกอบรมได้เน้นให้มีการฝึกปฏิบัติจริงทุกกิจกรรมอย่างหลากหลาย และเพิ่มเติมในหน่วยที่ 6 เสริมสร้างทักษะ ปฏิบัติการฐานเรียนรู้ โดยการให้ความรู้ด้านทฤษฎีก่อน แล้วจึงสาธิตด้วยวัสดุอุปกรณ์ของจริงเป็นขั้น ๆ ไป จากนั้นให้หมอน้อยฝึกปฏิบัติซ้ำ ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และให้มีการนำเสนอ เพื่อฟังแนวคิดรวบยอด ช่วยให้เกิดความจำและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนและการฝึกอบรมที่เน้นทักษะปฏิบัติของ ทิศนา ขัมมณี (ทิศนา ขัมมณี, 2553) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายสุนีย์ กลางประพันธ์ ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร พบว่า คะแนนทักษะการปฏิบัติงานของผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพ อยู่ในระดับดีมากทุกหน่วยการเรียนรู้ (สายสุนีย์ กลางประพันธ์, 2558)

3.3 สมรรถนะด้านเจตคติที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน โดยภาพรวมอยู่ระดับดีมาก เจตคติของแกนนำหมอน้อยที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4 ลำดับแรก ได้แก่ กิจกรรมที่ฝึกอบรมสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ กิจกรรมที่ฝึกอบรมสามารถพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ และการได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับแกนนำหมอน้อย และสื่อการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ช่วยให้เข้าใจเรื่องที่ฝึกอบรมมากขึ้น ตามลำดับ จากผลการประเมินจะบ่งชี้ถึงความสนใจ ความตระหนักของหมอน้อย ที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีสมรรถนะด้านการสร้างเสริมสุขภาพให้ดียิ่งขึ้นไป เพราะเจตคติที่มีคะแนนเฉลี่ยสูง จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงทักษะ เปลี่ยนแปลงความรู้ ไปในทางที่ดีขึ้น และประกอบกับเนื้อหาในการอบรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เป็นเรื่องที่น่าสนใจไม่ยากเกินไป และสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้วิทยากรที่ดำเนินการฝึกอบรมยังเป็นผู้ที่มีความรู้

ความสามารถเฉพาะด้าน และมีประสบการณ์ในเรื่องที่ฝึกอบรมเป็นอย่างดี มีบุคลิกภาพที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ทำให้บรรยากาศเป็นไปด้วยความสนุกสนาน เป็นไปตามแนวคิดของ สมชาย สังข์สี กล่าวว่า วิทยากรที่ให้ความรู้ต้องมีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์อย่างแท้จริง สามารถสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ และเข้าใจในจิตวิทยาการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี (สมชาย สังข์สี, 2550)

3.4 สมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจ และผลการปฏิบัติงานของหมอนน้อย หลังฝึกอบรม 1 เดือน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจาก กิจกรรมการฝึกอบรมได้ฝึกปฏิบัติจริง และหลังจากฝึกอบรมมีการทบทวนเนื้อหา และทักษะที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่คงทน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิสิทธิ์ คุณวรปัญญา และคำณ โชนะโชติ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถนำความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ประโยชน์ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานวิจัยเพิ่มขึ้น ด้านผลการปฏิบัติงานของหมอนน้อยหลังฝึกอบรม 1 เดือน ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ในด้านทักษะที่แกนนำ สามารถนำไปปฏิบัติได้มากที่สุด ได้แก่ สมรรถนะด้านโภชนาการวัยเรียน นักเรียนประเมินภาวะโภชนาการของตนเองและผู้อื่นได้ และด้านกิจกรรมทางกาย นักเรียนมีทักษะในการออกกำลังกายด้วยกิจกรรม FUN for FIT ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาและทักษะที่ฝึกปฏิบัติในระหว่างการอบรมสอดคล้องกับบทบาทที่แกนนำหมอนน้อยต้องปฏิบัติอยู่เสมอ ทำให้เกิดความชำนาญขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งครูอนามัยได้ให้ความเอาใจใส่ ดูแล กำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของแกนนำอย่างสม่ำเสมอ และนำไปต่อยอดเป็นโครงการด้านสุขภาพ เพื่อให้แกนนำหมอนน้อย ได้มีการปฏิบัติจริงหลังการฝึกอบรมไปแล้ว (อภิสิทธิ์ คุณวรปัญญา และคำณ โชนะโชติ, 2556) ซึ่งสอดคล้องเป็นไปตามหลักการเรียนรู้สำหรับการฝึกอบรมของ ชูชัย สมितिไกร กล่าวว่า การที่ผู้ฝึกอบรมได้ปฏิบัติงานซ้ำ ๆ และลงมือปฏิบัติจริงทุกกิจกรรม ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรฝึกอบรม จะช่วยให้ผู้ฝึกอบรมเกิดความแม่นยำ ทำให้เกิดผลดีในการเรียนและการปฏิบัติยิ่งขึ้น (ชูชัย สมितिไกร, 2554)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอนน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการของการวิจัยและพัฒนา 3 ระยะ ได้แก่ การศึกษาองค์ประกอบ การพัฒนาโปรแกรม และประเมินประสิทธิผลโปรแกรม ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 5 ส่วนสำคัญได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของโปรแกรม โครงสร้างเนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล โดยมีองค์ประกอบด้านการสร้างเสริมสุขภาพวัยเรียน ประกอบด้วย ด้านโภชนาการ ด้านทันตสุขภาพ ด้านกิจกรรมทางกาย และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้จัดทำคู่มือการใช้โปรแกรม และนำไปทดลองใช้ ประสิทธิภาพการใช้โปรแกรม พบว่า
หมอน้อยมีสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ สูงกว่าก่อนการอบรม หมอน้อยและผู้
ที่เกี่ยวข้องมีเจตคติที่ดีต่อโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการดำเนินการวิจัย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการ
นำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้านสุขภาพวัยเรียน สามารถ
พัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะ และเจตคติ ของผู้เข้ารับการอบรมได้
หน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานสาธารณสุข หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็น
ต้นแบบในการจัดการฝึกอบรมผู้นำนักเรียนด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยปรับให้เหมาะสมกับ
บริบทของโรงเรียน และธรรมชาติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม 1.2) ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้
ความเข้าใจ ทักษะ ส่งผลให้เกิดความคงทน ควรเน้นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้นักเรียนได้เกิดการ
เรียนรู้ร่วมกัน และฝึกปฏิบัติด้วยกัน ให้กิจกรรมมีความหลากหลาย สลับกับกิจกรรม
นันทนาการเพื่อการผ่อนคลาย จะทำให้นักเรียนสามารถจดจำ และนำไปปฏิบัติได้จริง
ตลอดจนการได้รับคำแนะนำ กำกับ ติดตามจากครูอนามัยโรงเรียน ดังนั้น ครู จึงควรดูแล
เอาใจใส่ มอบหมายภาระ หน้าที่ และบทบาท ในการปฏิบัติงาน และให้แรงเสริมแก่กลุ่มแกน
นำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 1.3) กิจกรรมสำคัญที่จะเสริมสร้างสมรรถนะด้านเจตคติ
ควรเป็นกิจกรรมให้แนวคิดเชิงบวก สร้างสรรค์ เกี่ยวกับกิจกรรมที่อบรม เพื่อเตรียมความพร้อม
ที่จะเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ถัดไป ได้อย่างมีความสุขตลอดการอบรม เพื่อการบรรลุ
จุดมุ่งหมายของโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะด้านสุขภาพวัยเรียน 1.4) ในการคัดเลือก
แกนนำนักเรียนเพื่อพัฒนาสมรรถนะ ควรเลือกนักเรียนที่มีความสนใจ มีจิตสาธารณะ
มีความเป็นผู้นำ สามารถอ่าน ออกเขียนได้ และมีความสามารถในการถ่ายทอด และควรมีการ
พัฒนาสมรรถนะแกนนำนักเรียนด้านการส่งเสริมสุขภาพให้มีความต่อเนื่อง และมีแกนนำในทุก
โรงเรียน 1.5) ในการกำหนดโปรแกรมหรือหลักสูตรในการพัฒนาสมรรถนะแกนนำนักเรียน
ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ควรกำหนดให้มีความทันสมัย และเข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน
2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรทำการวิจัยการประเมินผลการดำเนินงาน
ของแกนนำหมอน้อย ที่ได้ปฏิบัติตามบทบาทของหมอน้อย เพื่อดูประสิทธิภาพของแกนนำ
หมอน้อยในระยะยาว 2.2) ควรพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมแกนนำหมอน้อยเกี่ยวกับบทบาท
อื่น ๆ ตามสถานการณ์ที่มีปัญหา เช่น การดูแลตนเอง หรือวิถีชีวิตใหม่ในช่วงการระบาดของ
โรคติดต่อต่าง ๆ 2.3) ควรทำการวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะหมอน้อยด้าน
สุขภาพวัยเรียน ในโรงเรียนสังกัด อื่น ๆ เช่น สังกัดเอกชน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวน
ชายแดน เป็นต้น 2.4) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแกนนำ
นักเรียนในยุคดิจิทัล หรือรูปแบบการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อเพิ่มสมรรถนะแกนนำนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2560). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. นนทบุรี: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2557). การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: วีพริ้นท์.
- ชูชัย สมितिไกร. (2554). การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2551). การพัฒนาหลักสูตร Curriculum Development. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- โรงพยาบาลคำชะอี. (2556). สรุปผลการติดตามนิเทศงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. Mukdahan: โรงพยาบาลคำชะอี.
- วรรณภา ศรีธัญรัตน์ และคณะ. (2555). สร้างเสริมสุขภาพองค์กรรวม สู่สุขภาวะสังคม. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). วิธีวิทยาการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิลล โรมา และคณะ. (2561). การสำรวจความรู้ด้านสุขภาพของประชาชนใน อายุ 15 ปี ขึ้นไป พ.ศ. 2560 (ระยะที่ 1). นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สมชาย สังข์สี. (2550). หลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนามาตรฐานการศึกษาสำหรับผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน คู่มือปฏิบัติการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สายสุนีย์ กลางประพันธ์. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมผู้นำนักเรียนส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขานวัตกรรมการบริการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อภิสิทธิ์ คุณวรปัญญา และคำณ โชนะโชติ. (2556). การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการ วิจัยทางสังคมศาสตร์. วารสารการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย, 1(1), 49-59.
- Guskey, T. R. (2000). Evaluating professional development. Thousand Oaks: CA Corwin Press.

- Saylor, J.G. & Alexander, W.M. (1976). Planning Curriculum for School. New York: Holt, Rinerhart and Winston.
- Taba. H. (1992). Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Harcourt, Brace and world.
- Tyler. RW. (1971). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicaco: The University of Chicaco Press.

**การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ
ของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง ***
**ENGLISH SKILL DEVELOPMENT OF THE EMPLOYEES
IN HEMARAJ RAYONG INDUSTRIAL LAND**

ประเพศ ไกรจันทร์

Prapet Kraichan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

E-mail: prapet_07@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ด้านเพศ ระดับตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุการทำงาน รายได้ต่อเดือน และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน ทั้งนี้ เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการฟัง ด้านการพูด ด้านการอ่าน และด้านการเขียน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง จำนวน 222 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเนะ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และวิธีวิเคราะห์ของเชฟเฟ (Scheffe) ผลการวิจัยพบว่า พนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง มีความคิดเห็นต่อความสามารถด้านการฟังและด้านการพูดอยู่ในระดับมากเนื่องจากมีการใช้ทักษะดังกล่าวในการติดต่อสื่อสารทั้งในสถานที่ทำงาน และในชีวิตประจำวันมากที่สุด ความสามารถในการอ่านและด้านการเขียนอยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากมีการสื่อสารด้านการอ่านและด้านการเขียนน้อยกว่าและกลไกในการอ่านและการเขียนมีความซับซ้อนมากกว่า ส่วนผลการเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุการทำงาน รายได้ต่อเดือนโดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

* Received 25 August 2020; Revised 10 November 2020; Accepted 13 November 2020

คำสำคัญ: ทักษะภาษาอังกฤษ, พนักงาน, นิคมอุตสาหกรรมเหมราชระยอง

Abstract

The objectives of this research article were: to investigate English skills development of the employees in Hemaraj Rayong Industrial Land classified by gender, job positions, educational level, years of employment, and income, and to make comparisons of English skill development among the employees by gender, job positions, educational level, years of employment, and income to find the problems, and guidelines for the development of the four skills of English. This was a quantitative research. The subjects in the study were 222 employees in Hemaraj Rayong Industrial Land. Taro Yamane's formula was used for calculating the sample size. A questionnaire was used to collect the data, and the statistics used to analyzed the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Scheffe's method. The research findings revealed that the overall opinions of the employees in Hemaraj Rayong Industrial Land on their listening and speaking skills were at a high level because they were often used to communicate at the work place, and in their daily life, on their reading and writing skills at a moderate level because they were not often used, and the mechanism of them was more complicated. The comparisons of their four English skills development (listening, speaking, reading, and writing) classified by gender, job positions, educational level, years of employment, and income showed that there was no statistically significant difference at the 0.05 level.

Keywords: English Skills, Employees, Hemaraj Rayong Industrial Land

บทนำ

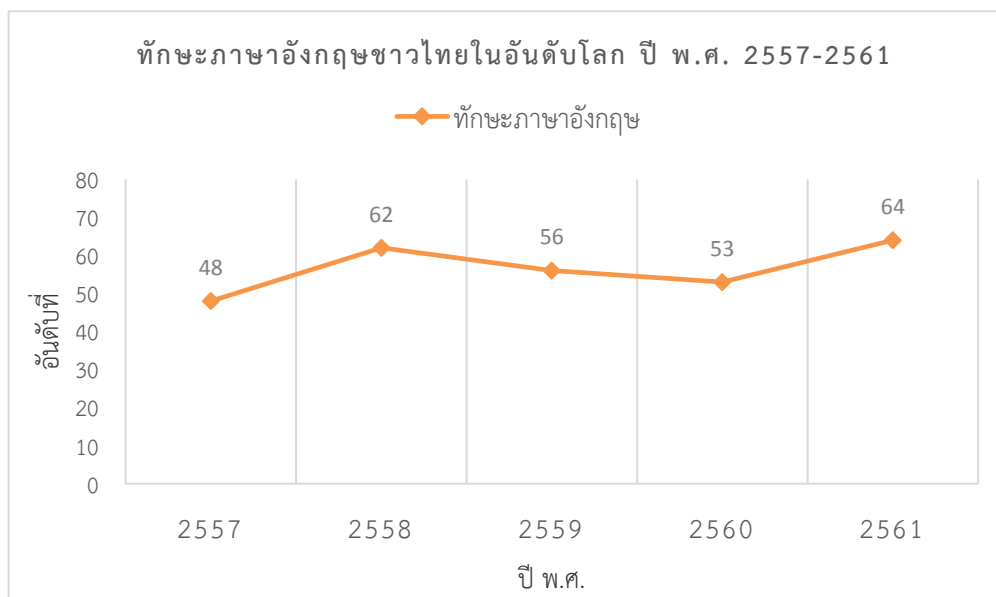
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างประเทศมากที่สุดภาษาหนึ่ง แต่สมัยก่อนประเทศอังกฤษเคยตกอยู่ใต้อิทธิพลทางภาษาของวัฒนธรรมอื่น การใช้ภาษาในการสื่อสารที่ขัดกับภาษาคนท้องถิ่นได้สร้างความลำบากในการสื่อสารค่อนข้างมากจึงมีความพยายามทำให้ภาษาท้องถิ่นกลายเป็นภาษากลางที่คนในประเทศทุกระดับ และทุกสายอาชีพสามารถสื่อสารได้ง่ายขึ้น ส่วนการก้าวขึ้นมาเป็นภาษากลางในระดับนานาชาติของภาษาอังกฤษได้นั้นต้องประกอบด้วยปัจจัยหลายประการตั้งแต่การทำสงครามซึ่งส่งผลให้ดินแดนอาณานิคมต้องใช้ภาษาอังกฤษในด้านการค้าและการทูต ชาติต่าง ๆ ที่ต้องการมี

ปฏิสัมพันธ์กับประเทศอังกฤษก็จำเป็นต้องสื่อสารกับพวกเขาได้ การอพยพก็เป็นปัจจัยสำคัญเนื่องจากผู้ที่อพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่งในยุคแรกเป็นคนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก นอกจากการเมืองและเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลสูงต่อภาษาอังกฤษแล้ว วัฒนธรรมก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ภาษาอังกฤษกลายเป็นภาษากลางของโลกเช่นเดียวกับที่ภาษาละตินเคยเป็นภาษากลางในยุโรป ในขณะนี้อंकความรู้สำคัญ ๆ ได้เผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษในด้าน ต่าง ๆ เช่น ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านวรรณกรรมยุคเก่าและยุคใหม่ หรือสื่อบันเทิงต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษก็ได้รับความนิยมมากกว่าภาษาอื่น ๆ (กิจจา กำแหง, 2549)

ในปัจจุบัน คงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลของโลกที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และเข้ามามีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของผู้คนจำนวนไม่น้อย โดยมีการกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในกลุ่มสาระการเรียนรู้พื้นฐานซึ่งทุกคนต้องเรียนรู้เพื่อที่จะได้มีความรู้ความสามารถในการฟัง พูด อ่าน เขียน เข้าใจความแตกต่างของภาษา สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และสามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ (วิชญ์วิสิฐ รัชชาพัชรวงศ์, 2559)

เนื่องจากทักษะทางด้านภาษาอังกฤษมีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสารการค้าขาย การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเดินทาง การศึกษา และการประกอบธุรกิจหลากหลายประเภททั่วโลกมากกว่าภาษาอื่น ๆ การมีความรู้ในด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร จึงเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของพนักงานบริษัทและองค์กรภาคอุตสาหกรรม ดัชนีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษนานาชาติ (EF - English Proficiency Index) ชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยยังคงอยู่ใน “ระดับต่ำมาก” และจากการสำรวจพบว่า ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของชาวไทยอยู่ในอันดับไม่คงที่ (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แสดงอันดับของทักษะภาษาอังกฤษของคนไทยในอันดับโลก
ปี พ.ศ. 2557-2561

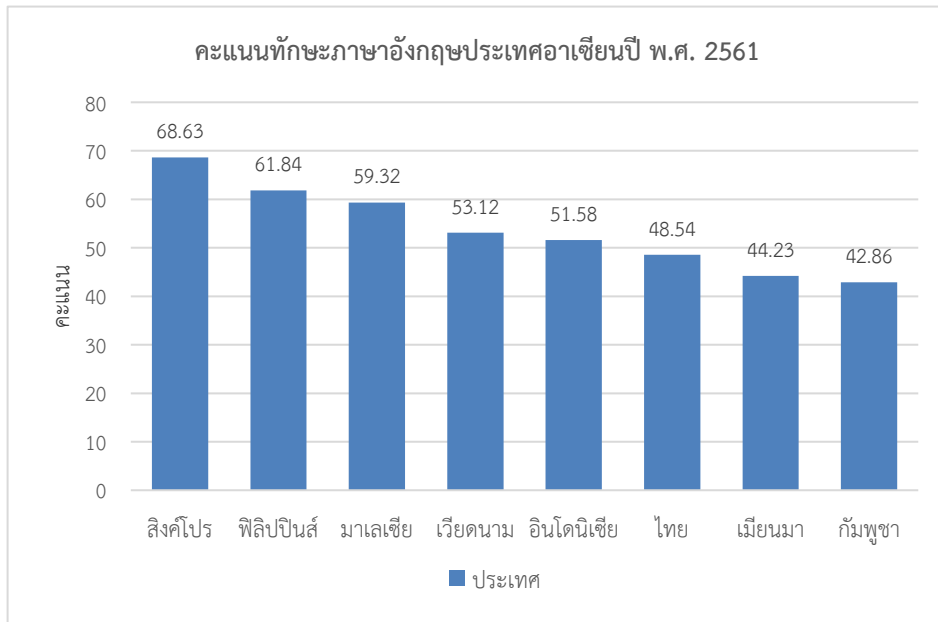
ที่มา: EF EPI (การสำรวจความสามารถทางภาษาอังกฤษของผู้ใหญ่ในประเทศ
ซึ่งไม่ใช่เจ้าของภาษาที่ใหญ่ที่สุดในโลก) (EF EPI, 2019)

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ชัดว่า คะแนนทักษะภาษาอังกฤษในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทย อยู่ในอันดับที่ 48 ต่อมาปี พ.ศ. 2558 อันดับของทักษะภาษาอังกฤษนั้นพุ่งขึ้นมาถึงอันดับที่ 62 เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2559 และปี พ.ศ. 2560 เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2561 คะแนนทักษะภาษาอังกฤษมีการพุ่งตัวขึ้นลงจนถึงอันดับที่ 64 ซึ่งเป็น อันดับที่สูงกว่าปี พ.ศ. 2558 และนอกจากนี้ยังมีผลของการจัดอันดับความสามารถทาง ภาษาอังกฤษของ EF หรือ Education First (องค์กรนานาชาติที่เชี่ยวชาญเรื่องการฝึกอบรม ภาษา การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา หลักสูตรการศึกษาเชิงวิชาการและการแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรม) ในปี พ.ศ. 2555 พบว่าระดับความสามารถทางภาษาอังกฤษของประเทศไทยอยู่ ลำดับที่ 53 จาก 54 ประเทศ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของ บุคลากรในประเทศไทยยังอยู่ในระดับต่ำมาก

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงทักษะด้านภาษาอังกฤษของชาติอาเซียน พบว่าประเทศไทยอยู่ใน สถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงเช่นกัน ซึ่งวัดจากดัชนีการจัดอันดับ English Proficiency Index (EFI) ที่แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ กลุ่มประเทศที่มีทักษะภาษาอังกฤษระดับสูงมาก ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ และระดับต่ำมาก ปรากฏว่า ประเทศไทยถูกจัดอยู่ใน “ระดับ

ต่ำมาก” ทั้งยังอยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าอินโดนีเซีย และเวียดนามอีกด้วยดังภาพที่ 2 ซึ่งแสดงทักษะความสามารถด้านภาษาอังกฤษของประชากรในกลุ่มประเทศอาเซียน

ภาพที่ 2 คะแนนทักษะภาษาอังกฤษประเทศในอาเซียนปี พ.ศ. 2561
ที่มา: EF EPI (ทั้งนี้ประเทศบรูไนกับประเทศลาวไม่ได้เข้าร่วมประเมินผลด้วย)
(EF EPI, 2019)

ในปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมา จากผลการสำรวจพบว่า ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยในระดับอาเซียนถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 6 จาก 8 ประเทศ (ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 16 ของเอเชีย) การจัดอันดับในระดับอาเซียนอ้างอิงจากดัชนีวัดความรู้ทักษะด้านภาษาอังกฤษ English Proficiency Index (EF EPI) ในปี พ.ศ. 2561 ซึ่งประเทศไทยมีคะแนนทักษะภาษาอังกฤษเพียง 48.54 จาก 100 คะแนน (ดังภาพที่ 2) ทั้งนี้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสาร และยังเป็นภาษาที่ใช้ในการทำงาน เมื่อเราต้องติดต่อกับคนต่างวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษได้กลายเป็นภาษาที่ถูกใช้อย่างแพร่หลาย และยังเป็นการเปิดโลกกว้างทางความคิด

ภาษาอังกฤษจึงมีบทบาทสำคัญต่อผู้คนในหลากหลายอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจด้านการนำเข้า - ส่งออก ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจการโรงแรม ธุรกิจสถาบันการเงิน ธุรกิจด้านการศึกษา ธุรกิจการบริการ รวมไปถึงธุรกิจด้านอุตสาหกรรม เนื่องจากในปัจจุบันนี้ องค์กรหลายแห่งให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาอังกฤษในที่ทำงาน หากใครไม่สามารถสื่อสาร

ภาษาอังกฤษได้ โอกาสที่จะได้งานทำก็จะมีน้อยลง ดังนั้นผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษได้ดีจึงเป็นผู้ที่ได้เปรียบมาก และมีโอกาสในการได้เข้าทำงานสูงขึ้นเช่นกัน (นุราณี โต๊ะโยะ, 2555)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน

2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่ชัด ผู้วิจัยจึงขอกำหนดกลุ่มประชากรที่ 500 คน เมื่อเปิดตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน ± 5 จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 222 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งครอบคลุมตัวแปรตามกรอบแนวคิดและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ มีคำถามจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถด้านภาษาอังกฤษของพนักงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า มีคำถามจำนวน 20 ข้อ

ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ได้ดังนี้

ระดับความสามารถ	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกตอบ
น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน
น้อย	มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน
มาก	มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน

มากที่สุด

มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

ในส่วนของเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยทักษะความสามารถด้านภาษาอังกฤษ กำหนดเป็นช่วงคะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แปลความว่า	ระดับความสามารถน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แปลความว่า	ระดับความสามารถน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แปลความว่า	ระดับความสามารถปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แปลความว่า	ระดับความสามารถมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แปลความว่า	ระดับความสามารถมากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

1. การคำนวณหาข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ใช้วิธีการหาค่าความถี่ แล้วสรุปออกมาเป็นคำร้อยละ

2. การคำนวณหาข้อมูลการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง แบบสอบถามตอนที่ 2 ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง จากแบบสอบถามตอนที่ 2 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยการทดสอบที สำหรับสถานภาพด้านเพศ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรเป็นรายกลุ่มสำหรับตัวแปรตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน กรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม จะวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่อีกครั้งโดยใช้การวิเคราะห์ของเชฟเฟ

4. การคำนวณหาข้อมูลเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง จากแบบสอบถามตอนที่ 3 ที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปออกมาเป็นค่าความถี่ โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีด้านการพัฒนาตนเอง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาองค์กร การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วย ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ แรงจูงใจกับการเรียนรู้ ปัญหาในการใช้ วิธีการพัฒนาทักษะ และการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ การฟัง พูด อ่าน เขียน

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษา

การเรียนรู้ภาษาของมนุษย์เป็นพฤติกรรมที่สำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมมนุษย์จำเป็นต้องสื่อสารด้วยภาษาเพื่อบอกเล่าความรู้สึนึกคิด รวมถึงสาระข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามที่ต้องการ ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษา เริ่มต้นจากภาษาแม่เป็นภาษาแรก แล้วจึงมีการเรียนภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้นเพื่อการใช้ประโยชน์บางประการ เช่น การศึกษาการค้าขาย การเจริญสัมพันธไมตรี เป็นต้น พิณฑิพย์ ทวยเจริญ กล่าวถึงธรรมชาติของความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ภาษาแม่กับภาษาต่างประเทศไว้ว่า (รุ่งฤดี แผลงศร, 2560)

1.1 ก่อนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาแม่ของตนเองมาก่อน ทำให้มีแนวโน้มความคิดที่สัมพันธ์กับลักษณะของภาษาแม่ตลอดเวลา การเรียนภาษาต่างประเทศจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร

1.2 ผู้เรียนมักพบปัญหาด้านวัฒนธรรม และสถานการณ์ที่ต่างไปจากภาษาแม่ ซึ่งเป็นความแตกต่างนอกเหนือไปจากตัวภาษา เช่น การจัดหมวดหมู่สิ่งของ คน ลักษณะอาการ เวลา สถานที่ เป็นต้น

1.3 ปัญหาด้านอายุ การเรียนภาษาต่างประเทศยิ่งผู้เรียนมีอายุมาก ผู้เรียนต้องให้ความสนใจ และความพยายามมากขึ้น เนื่องจากมีความเคยชินกับโครงสร้างของภาษาแม่ และมักนำมาใช้ในภาษาต่างประเทศ หรือเรียกว่า เกิดการแทรกซ้อนของภาษาแม่

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง และภาษาต่างประเทศ

ชนิดของภาษา อรุณี วิริยะจิตรา ได้จำแนกภาษาเป็นชนิดใหญ่ ๆ ได้ 3 ชนิด คือ

1. ภาษาแรก
2. ภาษาที่สอง
3. ภาษาต่างประเทศ

2.1 ภาษาแรก หมายถึง ภาษาที่บุคคลพูดได้เป็นภาษาแรก เพราะเป็นภาษาที่พ่อแม่ ผู้เลี้ยงดูใช้พูดกันในกลุ่มครอบครัว เช่น ภาษาแรกของคนไทยส่วนใหญ่ในประเทศไทย คือ ภาษาไทย

2.2 ภาษาที่สอง หมายถึง ภาษาที่บุคคลเรียนรู้หลังจากภาษาแรก ภาษาที่สองนี้อาจเป็นภาษาราชการ หรือเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในการเรียนการสอน ในประเทศที่เคยเป็นอาณานิคม เช่น ประเทศฟิลิปปินส์ มาเลเซีย ซึ่งใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการหรือ

ในประเทศที่มีภาษาถิ่นมากมายจนจำเป็นต้องกำหนดภาษากลางขึ้นมา เพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างกลุ่มชนในประเทศนั้น เช่น ประเทศอินเดีย กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง

2.3 ภาษาต่างประเทศ หมายถึง ภาษาอื่นที่ผู้เรียนเรียนเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้นั้น ทั้งนี้อาจเพื่อจุดมุ่งหมายในการแสวงหาความรู้ เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อเหตุผลทางการเมือง หรือการค้า ฯลฯ เช่น คนไทยเรียนภาษาอังกฤษ ญี่ปุ่น หรือจีน เป็นภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

ผลการวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยขอนำเสนอโดยภาพรวม และข้อสรุปผลการวิจัยที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และสมมติฐานของการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือนพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ตำแหน่งกลุ่มหัวหน้างาน ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุการทำงานอยู่ที่ 6 - 10 ปี มีรายได้น้อยกว่า 20,000 บาท

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นต่อการศึกษาความสามารถด้านภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง อยู่ในระดับมาก ในรายด้านที่มากที่สุด ได้แก่ ด้านการฟัง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ ได้ทราบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามว่าสามารถฟังและจับประเด็นเพื่อนำไปถ่ายทอดต่อได้ สามารถฟังบทสนทนาภาษาอังกฤษผ่านโทรศัพท์เพื่อโต้ตอบ และสามารถฟังคำสั่งหัวหน้างานที่ใช้คำศัพท์ตามสายงาน สามารถเข้าใจบทสนทนาภาษาอังกฤษและแปลความหมายได้ และสามารถเข้าใจการบรรยายภาษาอังกฤษ เช่น การอบรม ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการศึกษาการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในด้านการพูด อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ จึงทราบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามว่า สามารถนำเสนองานเป็นภาษาอังกฤษได้ สามารถพูดภาษาอังกฤษถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ สามารถสื่อสารหรือโต้ตอบเป็นภาษาอังกฤษกับหัวหน้างานหรือผู้บริหารได้ สามารถสนทนาโต้ตอบภาษาอังกฤษผ่านโทรศัพท์ให้ผู้ฟังเข้าใจ และ สามารถอธิบายขั้นตอนการทำงานเป็นภาษาอังกฤษได้ ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการศึกษาความสามารถด้านภาษาอังกฤษของพนักงานในด้านการอ่าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ ได้ทราบความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามว่าสามารถอ่านป้ายเครื่องหมายต่าง ๆ ที่เป็นภาษาอังกฤษได้ เช่น ป้ายเตือน ป้ายระวัง ป้ายความปลอดภัย สามารถอ่านรายงานการประชุม/วาระการประชุมเป็น

ภาษาอังกฤษ สามารถอ่านอีเมลเป็นภาษาอังกฤษได้ สามารถอ่านคู่มือการปฏิบัติงานเป็นภาษาอังกฤษได้ และสามารถอ่านแล้วสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในด้านการเขียน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อได้ข้อมูลจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามว่า สามารถเขียนรายละเอียดของเอกสารเป็นภาษาอังกฤษ เช่น ใบ Invoice ใบ Packing List ใบเสนอราคา สามารถเขียนกระบวนการทำงานในรูป Flow Chart เป็นภาษาอังกฤษได้สามารถเขียนอีเมลโต้ตอบเป็นภาษาอังกฤษ สามารถเขียนสรุปรายงานการทำงานเป็นภาษาอังกฤษ และสามารถเขียนภาษาอังกฤษได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ จำแนกตามสถานภาพด้านเพศ โดยภาพรวมพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการฟัง ด้านการพูด การด้านอ่าน และด้านการเขียน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อความสามารถด้านภาษาอังกฤษ จำแนกตามตำแหน่งงาน โดยภาพรวมพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการฟัง ด้านการพูด การด้านอ่าน และด้านการเขียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 4 รายการ ได้แก่ สามารถฟังบทสนทนาภาษาอังกฤษผ่านโทรศัพท์เพื่อโต้ตอบ สามารถอ่านรายงานการประชุม/วาระการประชุมเป็นภาษาอังกฤษ สามารถอ่านแล้วสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ และสามารถเขียนรายละเอียดของเอกสารเป็นภาษาอังกฤษ เช่น ใบ Invoice ใบ Packing List และใบเสนอราคา

ส่วนการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการฟัง ด้านการพูด การด้านอ่าน และด้านการเขียน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 6 รายการ ได้แก่ สามารถพูดภาษาอังกฤษถูกต้องตามหลักไวยากรณ์สามารถอธิบายขั้นตอนการทำงานเป็นภาษาอังกฤษได้ สามารถอ่านอีเมลเป็นภาษาอังกฤษได้

สามารถอ่านแล้วสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ สามารถเขียนสรุปรายงานการทำงานเป็นภาษาอังกฤษ และสามารถเขียนรายละเอียดของเอกสารเป็นภาษาอังกฤษ เช่น ใบ Invoice ใบ Packing List และใบเสนอราคา

ส่วนการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ จำแนกตามอายุการทำงาน ประกอบด้วย 1 - 5 ปี 6 - 10 ปี และมากกว่า 10 ปี โดยภาพรวม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการฟัง ด้านการพูด การด้านอ่าน และด้านการเขียน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 รายการ ได้แก่ สามารถเขียนสรุปรายงานการทำงานเป็นภาษาอังกฤษได้

ส่วนการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ประกอบด้วย น้อยกว่า 20,000 บาท 20,001 - 40,000 บาท และมากกว่า 40,000 บาท โดยภาพรวม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการฟัง ด้านการพูด การด้านอ่าน และด้านการเขียน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 รายการ ได้แก่ สามารถพูดภาษาอังกฤษถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ สามารถอ่านอีเมลเป็นภาษาอังกฤษได้ และสามารถเขียนรายละเอียดของเอกสารเป็นภาษาอังกฤษ เช่น ใบ Invoice ใบ Packing List และใบเสนอราคา

อภิปรายผล

ประเด็นสำคัญที่ได้พบจากผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจะได้นำมาอภิปรายให้ทราบถึงข้อเท็จจริงโดยมีการนำเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอ้างอิงสนับสนุนหรือขัดแย้งได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง โดยจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการเขียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด และมีความเหลื่อมน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิตา ปานดำรงสถิต ระบุว่า ทักษะความสามารถส่วนใหญ่ของบุคลากรที่ทำงานในธุรกิจโรงแรม คือ การใช้ทักษะภาษาอังกฤษด้านการพูดมากที่สุด และมีทักษะภาษาอังกฤษด้านการเขียนน้อยที่สุด (สุนิตา ปานดำรงสถิต, 2562) ทั้งนี้ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ธุรกิจโรงแรมจำเป็นต้องใช้ทักษะภาษาอังกฤษด้านการพูดเพื่อสื่อสาร หรือบริการลูกค้ามากกว่าด้านอื่น ๆ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Lukitasari, N. (ที่ได้ศึกษากลยุทธ์ในการเอาชนะปัญหาการพูดในห้องเรียนของนักเรียนซึ่งผลการวิจัยพบว่า

การพัฒนาทักษะการเขียนและการอ่านภาษาอังกฤษ มีความยากมากกว่าการพัฒนาทักษะการพูด (Lukitasari, N., 2003)

2. ผลการวิจัยจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง โดยจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษได้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ อยู่ในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิดา ปานดำรงสถิตย์ ที่พบว่าในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษด้านการพูด หรือด้านการเขียนส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการใช้หลักไวยากรณ์ที่ถูกต้อง ซึ่งการพัฒนาปรับปรุงภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ต้องการหาโอกาสฝึกฝน และใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้นโดยจำเป็นต้องเรียนรู้กับเจ้าของภาษา (สุนิดา ปานดำรงสถิตย์, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shumin, K. ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงวัย ซึ่งพบว่า การพูดภาษาอังกฤษเป็นสิ่งที่ยากยิ่งสำหรับผู้เรียน ผู้เรียนมักพูดภาษาอังกฤษได้ไม่ดี ขาดความคล่องแคล่วในการใช้โครงสร้างภาษาและสำนวนต่าง ๆ เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ตลอดจนการขาดความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงทางวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา (Shumin, K., 1997) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Lukitasari, N. ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการเอาชนะปัญหาการพูดในห้องเรียนของนักเรียน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า อุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ คือ ผู้พูดไม่ได้รับการศึกษาในเรื่องของกลุ่มของคำ ไวยากรณ์ และการออกเสียงอย่างเพียงพอ (Lukitasari, N., 2003) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Woodrow, L. ที่ได้ทำการวิจัยความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 ของนักศึกษาต่างชาติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีต่อความวิตกกังวลใจในการพูดภาษาที่ 2 คือ การพูดได้ตอบกับเจ้าของภาษา เนื่องจากขาดทักษะในการพูดกับเจ้าของภาษาเดิม (Woodrow, L., 2006)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) พนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง โดยภาพรวมพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ตำแหน่งกลุ่มหัวหน้างาน ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอายุการทำงานอยู่ที่ 6-10 ปี มีรายได้น้อยกว่า 20,000 บาท 2) ความคิดเห็นต่อการศึกษาความสามารถด้านภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง โดยภาพรวมพบว่า มีความคิดเห็นต่อการศึกษาความสามารถด้านภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง อยู่ในระดับมาก ในรายด้านคะแนนมากที่สุด ได้แก่ ด้านการฟัง รองลงมา ได้แก่ ด้านการพูด ด้านการอ่าน และด้านการเขียน ตามลำดับ 3) ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของพนักงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมเหมราช จังหวัดระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา

อายุการทำงาน และรายได้ต่อเดือน พบว่า การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ จำแนกตามสถานภาพด้านเพศโดยภาพรวมพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการฟัง ด้านการพูด การอ่าน และการเขียน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนการเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบความแตกต่างของสถานภาพส่วนบุคคลด้านตำแหน่งงาน จำนวน 4 ข้อ ด้านระดับการศึกษา จำนวน 6 ข้อ ด้านอายุการทำงาน จำนวน 1 ข้อ และด้านรายได้ต่อเดือนจำนวน 3 ข้อ ข้อเสนอแนะการนำไปประยุกต์ใช้ 1) องค์กรควรสร้างแรงจูงใจให้พนักงานฝึกทักษะภาษาอังกฤษในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้เมื่อต้องการสื่อสารกับกลุ่มหัวหน้างาน หรือระดับผู้บริหารที่เป็นชาวต่างชาติในสถานการณ์จริงได้ และประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน 2) องค์กรควรจัดทำแบบทดสอบความสามารถภาษาอังกฤษให้กับพนักงาน เพื่อชี้วัดว่าความสามารถของพนักงานในแต่ละตำแหน่งอยู่ในเกณฑ์ใด ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษในแต่ละด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในแต่ละด้านเท่าเทียมกัน 2) ควรนำงานวิจัยเดิมไปต่อยอด

เอกสารอ้างอิง

- กิจจา กำแหง. (2549). การสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร: ทฤษฎี การฝึกปฏิบัติและปัญหา. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 3(2), 67-84.
- นุรอนัน โตะโยะ. (2555). ผลของการสอนตามแนวคิดวิถีธรรมชาติต่อความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับเตรียมความ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2560). ศาสตร์การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิษณุวิสิฐ รักษาพัชรวงศ์. (2559). ผลของการสอนภาษาอังกฤษตามแนวทฤษฎีธรรมชาติที่มีต่อความสามารถในการฟัง การพูดและความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยบทเรียนออนไลน์ที่มีตัวการ์ตูนเป็นหลัก. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 10(พิเศษ), 23-34.
- สุนิดา ปานดำรงสถิตย์. (2562). ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากรในสถานประกอบการธุรกิจโรงแรม จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 5(1), 29-38.

- สุนิดา ปานดำรงสถิตย์. (2562). ความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากรในสถานประกอบการธุรกิจโรงแรมจังหวัดปทุมธานี. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.ptu.ac.th/journal/data/5-1/5-1-3.pdf>
- EF EPI. (2019). EF English Proficiency Index 1016. Retrieved June 24, 2019, from <https://www.ef.co.th/>
- Lukitasari, N. (2003). Students' Strategies in Overcoming Speaking Problems in Speaking Class University of Muhammadiyah Malang, Indonesia. Retrieved June 20, 2019, from <http://eprints.umm.ac.id/id/eprint/5210>
- Shumin, K. (1997). Developing Adult EFL Students' Speaking Abilities. English Teaching Forum, 35(3), 8-23.
- Woodrow, L. (2006). Anxiety and Speaking English as a Second Language. RELC Journal, 37(3), 308-328.
- Yamane, T. (1973). Statistics an introductory analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

แนวทางส่งเสริมบุคลากรสายอาชีวศึกษาและรูปแบบความร่วมมือ
พัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา
เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว
จันทบุรี และจังหวัดตราด*

PROMOTION AND DEVELOPMENT OF VOCATIONAL PERSONNEL
EDUCATION AND COOPERATIVE MODEL OF TOURISM
THAI-CAMBODIAN BORDER AREA IN SAKAEO
CHANTHABURI AND TRAT PROVINCES

จุฬารณย์ ขอบใจกลาง

Chulaporn Kobjaiklang

ธฤชณ เมธาวุฒิสกุล

Thidsanu Methawudthisakun

อภิมุข สดมพฤกษ์

Apimuk Sadompruk

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration, Thailand

E-mail: chulaporn.kobjaiklang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า 1) แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับไทย-กัมพูชา ได้แก่ 1.1) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียน 1.2) เปิดโอกาสให้ครูพัฒนาทักษะวิชาชีพและทักษะภาษาอังกฤษผ่านการเข้าอบรมและการศึกษาดูงาน 1.3) ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจด้านหลักสูตรการเรียนการสอน อาชีพ และ

* Received 26 August 2020; Revised 10 November 2020; Accepted 13 November 2020

ตัวอย่างรุ่นพี่ให้ผู้ปกครองทราบ และเปิดโอกาสในการสอบบรรจุเข้าเป็นบุคลากรแก่ครูที่จบตรงตามสาขา 2) แนวทางรูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ได้แก่ 2.1) ผู้บริหารสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพิ่มขึ้น 2.2) รูปแบบความร่วมมือกับประเทศกัมพูชา เนื่องจากมีการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อย ดังนั้นควรจะมีตั้งแต่ระดับท้องถิ่นเพื่อทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเขตพื้นที่ชายแดนเป็นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ในเชิงลึกในด้านการศึกษา การทำงาน และด้านอื่น ๆ รวมถึงรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือชายแดนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางส่งเสริมและพัฒนา, บุคลากรสายอาชีวศึกษา, รูปแบบความร่วมมือการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา, อาชีวศึกษาสาขาการท่องเที่ยว, อาชีวศึกษาสาขาการบริการ

Abstract

The objectives of this research article were to study to finding guidelines for promote knowledge and skills of vocational personnel in cooperation with Thai -Cambodian agencies. And to study to develop a model for Vocational Institute of Tourism on the Thai - Cambodian border to cooperation in border areas in Sakaeo, Chanthaburi, and Trat Provinces. This research is a qualitative research through the studying and researching of concepts, theories and related researches by in - depth in - depth interview and focus group discussion were undertaken from key informants with are the relevant vocational personnel education, specific selection methods and use the information from the interviews was then analyzed by content analysis. The research findings showed that: 1) to finding guidelines for promote knowledge and skills of vocational personnel in cooperation with Thai- Cambodian agencies. 1.1) Promote and support the development of English language skills for students. 1.2) Provide opportunities for teachers to develop professional and English language skills through training and field trips. 1.3) The executives should provide to the understanding of parents by using curriculum, careers and the examples of the seniors. And gave the opportunity to take the entrance examination to become personnel of the institutes for teachers who graduated in fields. 2) Guidelines for Sustainable Cooperation for Tourism to develop a model for Vocational Institute of Tourism on the Thai - Cambodian border to cooperation in border areas such

as 2.1) Executives build more cooperation with external agencies. 2.2) A model for cooperation with Cambodia, to change local administrators frequently. There should be from the local level to make the relationship between leaders in the border areas continued. This will create in-depth relationships in education, work and the other side, as well as the government should allocate budget to create exchanges between countries. To achieve sustainable development between the Thai - Cambodia border.

Keywords: Promotion and Development, Vocational Personnel, Cooperative model of Tourism Thai- Cambodian Border Area, Vocational in Tourism, Vocational in Hospitality

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยและประเทศกัมพูชามีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทย - กัมพูชาด้านทิศตะวันออกของประเทศไทย จึงทำให้มีการพัฒนาพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การสร้างระบบการค้าการลงทุนในเขตพื้นที่ก่อให้เกิดช่องทางสำหรับการเดินทางข้ามชายแดนระหว่างประเทศของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นพื้นที่เป้าหมายสำคัญในการข้ามชายแดนเพื่อมาประกอบธุรกิจ การค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว เป็นต้น เนื่องจากเป็นแหล่งการค้าชายแดนที่สำคัญ เช่น ตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงระดับโลก ได้แก่ เกาะช้างและเกาะกูด จังหวัดตราด หรือเทศกาลผลไม้ตามฤดูกาลของจังหวัดจันทบุรี จึงถือเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาล และจากข้อมูลรายงานทางสถิติเกี่ยวกับการเดินทางเข้า - ออกในประเทศไทย บริเวณด่านชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด พบว่าภาพรวมการเดินทางขาเข้า บริเวณด่านชายแดนไทย - กัมพูชา ทั้งสามจังหวัด มีจำนวน 1,761,385 คน โดยแบ่งการเดินทางขาเข้าเป็นรายจังหวัด คือ การจังหวัดสระแก้ว ที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก มีจำนวน 1,360,786 คน รองลงมาคือจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม จำนวน 180,867 คน และจุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด จำนวน 132,145 คน และจังหวัดตราด ด้านตรวจคนเข้าเมืองคลองใหญ่ มีจำนวน 87,587 คน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้า - ออกบริเวณด่านบริเวณด่านชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราดเพิ่มสูงขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวทั่วไปและแรงงานชาวกัมพูชาที่ใช้บริการด่านชายแดนถาวร เนื่องจากเป็นเส้นทางการเดินทางไปมาระหว่างประเทศที่ถูกต้องตามกฎหมาย (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2559)

ตารางที่ 1 การเดินทางเข้า - ออก ด้านชายแดนพื้นที่จังหวัดสระแก้ว จันทบุรีและ
จังหวัดตราด ปี พ.ศ. 2559

จังหวัด	ด้านชายแดน	การเดินทางเข้า/คน	การเดินทางออก/คน
สระแก้ว	- จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก	1,360,786	1,313,498
จันทบุรี	- จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด	132,145	132,859
	- จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม	180,867	163,026
ตราด	- ด่านตรวจคนเข้าเมืองคลองใหญ่	87,587	78,447
รวม		1,761,385	1,687,830

ที่มา: สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2559

นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกประเภทนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เมื่อพิจารณาแยกรายจังหวัด พบว่าปี พ.ศ. 2560 จังหวัดจันทบุรี นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมากที่สุด คือ มีนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 2,270,094 คน นักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 90,192 คน รองลงมาคือจังหวัดตราด มีนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 1,583,249 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 505,876 คน และจังหวัดสระแก้ว มีนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 859,142 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 49,698 คน เพิ่มมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2556 แสดงให้เห็นว่ามีการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงให้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด
(ปี พ.ศ. 2556 - 2560)

ปี	จังหวัดสระแก้ว		จังหวัดจันทบุรี		จังหวัดตราด	
	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ
2556	657,419	43,597	1,064,307	55,140	1,281,384	404,153
2557	675,451	43,629	1,102,719	54,848	1,325,966	416,655
2558	711,539	45,975	1,285,453	57,411	1,416,041	448,023
2559	818,295	48,542	1,862,998	80,862	1,490,651	487,489
2560	859,142	49,698	2,270,094	90,192	1,583,249	505,876

ที่มา: (สำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้ว, 2560); (สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี, 2560); (สำนักงานสถิติจังหวัดตราด, 2560)

แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาพื้นที่ชายแดน ด้วยการกำหนดให้อยู่ในประเด็นที่ต้องดำเนินการขับเคลื่อนอย่างเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ทั้งยุทธศาสตร์ชาติ

20 ปี ที่มุ่งเน้นสร้างความมั่นคงและขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ว่าด้วยการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึง รวมไปถึงการส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรม การพัฒนาจุดอ่อนปรนในเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด ซึ่งบางด้านอยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อขยายระดับเป็นด้านข้ามแดนถาวรเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจชายแดน เพราะเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่สำคัญ หากแต่การพัฒนาดังกล่าวยังติดขัดปัญหาด้านข้อพิพาทเรื่องเขตแดนของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาที่ยังไม่ถูกแก้ไขให้เรียบร้อย จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนระหว่างสองประเทศ รวมถึงการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนได้ไม่เต็มศักยภาพ เนื่องจากความไม่พร้อมของระบบโครงสร้างพื้นฐานบริเวณด้านชายแดน และการขาดแคลนแรงงานด้านการท่องเที่ยวและบริการที่มีศักยภาพในพื้นที่ ทำให้เกิดช่องว่างของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนในปัจจุบัน (ศุภยา เอี่ยมและเอียนศึกษา, 2562)

จากปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวและบริการทางรัฐบาลได้ตระหนักและให้ความสนใจเป็นอย่างมาก จึงได้พิจารณามอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการศึกษาแนวทางส่งเสริมและเร่งผลิตแรงงานในกลุ่มท่องเที่ยวและบริการเพิ่มขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน จึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 สาขาวิชาหลัก ได้แก่ สาขาวิชาวิชาการท่องเที่ยว และสาขาวิชาการโรงแรมและบริการ นอกจากนี้ยังมีการแยกสาขางานออกเป็นหลายประเภทตามศักยภาพของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยเฉพาะเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด มีสถาบันอาชีวศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่เปิดสอนในประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 7 แห่ง และมีการเรียนการสอนทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยมีความคาดหวังที่จะให้แรงงานจากกลุ่มนักศึกษาของอาชีวศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเป็นแรงงานที่มีศักยภาพและรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด อย่างยั่งยืนโดยไม่ต้องแสวงหาแรงงานจากต่างพื้นที่เข้ามาเสริม (จุฬารัตน์ ขอบใจกลาง และคณะ, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาวิจัยว่า ทำอย่างไรถึงจะร่วมกันสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านคุณภาพและการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของสถาบันอาชีวศึกษา ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาวิเคราะห์ถึงช่องว่างของการพัฒนา ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนศึกษาจุดแข็งจุดอ่อนทั้งในเชิงพื้นที่ เศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการดำเนินงานของอาชีวศึกษา และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นความท้าทายในการหาแนวทางเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยอาศัยความร่วมมือกับสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษา เพื่อการเร่งพัฒนากระบวนการ

ผลิตแรงงานที่มีฝีมือให้พร้อมต่อการเป็นกลไกในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดน
ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับบุคลากรอาชีวศึกษาด้าน
การท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และ
จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย -
กัมพูชา เขตติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาคำตอบในเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับ
การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการในพื้นที่
ชายแดนไทย - กัมพูชา โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** คือ บุคลากรสายอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการ
วิทยาลัย 2) รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ/ฝ่ายวางแผนและความร่วมมือ 3) หัวหน้าแผนก
วิชาการโรงแรม/หัวหน้าแผนกวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และ 4) ครู - อาจารย์ปฏิบัติการ
สอน ในหลักสูตร/สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม และสาขาบริการอื่นที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งหมดจำนวน 20 คน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยก่อนการเก็บ
ข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้น ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการ
สำรวจข้อมูลพื้นฐานของระบบการศึกษาในสาขาวิชาในสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่ชายแดน
ไทย - กัมพูชา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

2. **เครื่องมือการวิจัย** คือ แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดย
ลักษณะของเครื่องมือจะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structured
Interview) เพื่อไม่รบกวนเวลาของผู้ให้สัมภาษณ์มากเกินไป และสามารถควบคุมหัวข้อและ
ขอบเขตการสนทนาได้ ซึ่งในแบบสัมภาษณ์จะมีส่วนประกอบของข้อคำถาม 2 ส่วน คือ
1) ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรค
แนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่ และ 2) ข้อมูลด้านการจัด
การศึกษา ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของการเรียนการสอนในสาขาการท่องเที่ยวและบริการ การ
เตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่
และสถานการณ์ในปัจจุบัน แนวทางการส่งเสริมความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการสร้าง
ความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาทั้งในพื้นที่และระหว่างประเทศ โดยแบบสัมภาษณ์นี้ได้รับ
การตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาโครงการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ข้อมูลส่วนที่ 1 ได้จากการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) จากหนังสือ วารสารวิชาการ งานวิจัย ข้อมูลเว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต โดยเลือกพิจารณาเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา และการพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวและบริการของพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา ซึ่งได้นำเนื้อหาเหล่านั้นมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการสร้างความร่วมมือทางด้านการค้าการลงทุน การท่องเที่ยว และการศึกษาระหว่างชายแดนของพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชาในเขตภาคตะวันออก

- ข้อมูลส่วนที่ 2 ได้จากการลงพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ด้วยการ สัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) ซึ่งการเก็บข้อมูลจะเริ่มต้นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวซึ่งจะมีการติดต่อประสานเพื่อขอเข้าไปสัมภาษณ์บุคคลในสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งประเด็นที่ได้จะเป็นเนื้อหาเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา อาทิเช่น ความพร้อมของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพ การท่องเที่ยวและการโรงแรม ปัญหาอุปสรรคของการเรียนการสอนในพื้นที่จังหวัด และแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนในอนาคต จากนั้นจะมีการจัดการประชุมกลุ่ม โดยกำหนดเป็นห้องประชุมของโรงแรมในพื้นที่ และเชิญตัวแทนสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน เข้ามาร่วมประชุมหารือและหาข้อสรุปในระดับกลุ่มจังหวัด ซึ่งประเด็นต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานของการเรียนการสอนในสาขาการท่องเที่ยวและบริการ การเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสถานการณ์ในปัจจุบัน แนวทางการส่งเสริมความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ร่วมกัน และการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาทั้งในพื้นที่และระหว่างประเทศ ซึ่งระหว่างการประชุมจะมีการเปิดโอกาสในเสนอข้อคิดเห็น และยกตัวอย่างความสำเร็จของแต่ละสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมถึงมีการถาม - ตอบในประเด็นข้อสงสัยระหว่างกันทั้งคณะผู้วิจัยและผู้ร่วมประชุมและระหว่างผู้ร่วมประชุมกันเอง ซึ่งอาจจะขยายไปสู่การค้นพบข้อปัญหาอื่น ๆ ที่ทำให้การศึกษาวิจัยลึกซึ้งยิ่งขึ้น และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนและกลายเป็นข้อสรุปของการวิจัยต่อไป และในระหว่างการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่มจะมีการขออนุญาตบันทึกเสียงด้วยทุกครั้งเพื่อให้สามารถตรวจสอบข้อมูลการสนทนาได้โดยสะดวกในภายหลัง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยนำเอาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่สืบค้นและรวบรวมจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยเอกสารราชการที่เกี่ยวข้อง สารสนเทศและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาและเอกสารหรือสิ่งสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ หลังจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บ

ข้อมูล และคณะวิจัยจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ ตีความถ้อยคำ สิ่งที่ถูกสัมภาษณ์ พยายามสื่อและข้อมูลที่ได้จากการสังเกต หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทั้งข้อมูลในเชิงบวก และในเชิงลบมาสังเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับบุคลากรอาชีวศึกษาด้านการ ท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัด ตราด ได้แก่

1.1 แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะวิชาชีพของนักเรียน พบว่า สถานศึกษาควรมุ่งให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการ โรงแรมแก่นักเรียนให้มากยิ่งขึ้น โดยส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ เพราะจะต้อง ใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ต่อวิชาชีพ เช่น การปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อองค์กร เพราะถือเป็นความจำเป็นที่จะต้อง รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่น เช่น ผู้ปกครอง ครู สถานศึกษาและสถานประกอบการ รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนและการ ทำงานผ่านการแนะนำจากศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้สถานศึกษาไม่ควรจำกัด มุมมองวิชาชีพต่ออาชีพในอนาคตว่ามาเรียนเพื่อจบไปเป็นพนักงานในสถานประกอบการ เท่านั้น แต่ควรแนะนำโอกาสในการสร้างอาชีพจากทักษะวิชาชีพที่เหมาะสมในการประกอบ อาชีพในอนาคตด้วย

“...เราในฐานะครูผู้สอนอาชีวะ คงไม่ได้อยากเห็นเด็กจบจากเราไป แล้ว ไปเป็นลูกจ้างเขาตลอดหรอกนะ แต่อยากจะบอกว่าการเรียน อาชีวะ ก็สามารถเป็นผู้ประกอบการได้เหมือนกัน เจ้าของโรงแรม เจ้าของร้านอาหาร หรือจะไปอยู่ในแวดวง เจ้าของกิจการนำเที่ยวก็ได้ เลยไม่อยากให้ครูที่สอนเข้าใจว่าต้องฝึกเด็กไปเป็นลูกจ้างใน สถานประกอบการอย่างเดียวเท่านั้น..ฯ” (ผู้บริหารสถานศึกษา, 2563)

1.2 แนวทางการพัฒนาทักษะการสอนวิชาชีพของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอน ควรแสวงหาแนวทางในการเพิ่มพูนทักษะวิชาชีพที่ปฏิบัติการสอนเป็นประจำ เช่น การศึกษาดู งานและการอบรมทั้งในด้านวิชาที่สอนและภาษาต่างประเทศเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของความรู้และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป รวมถึงควรหาวิธีการจัดการและรับมือกับนักเรียนที่เรียน ขาดหรือต้องเรียนเพิ่มเติมในบางวิชา เพื่อลดความเครียดของนักเรียนที่อาจจะส่งผลต่อการหยุด

เรียนกลางคัน ตลอดจนการลงโทษนักเรียนในรูปแบบใหม่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องการลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุเหมือนที่เป็นชาวที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ นอกจากนี้สถานศึกษาและครูควรแสวงหาช่องทางเพื่อพัฒนาอาชีพให้ถูกต้อง คือ การมีใบประกอบวิชาชีพครูเพื่อให้พร้อมต่อการเป็นครูที่ถูกต้องและสมบูรณ์ตามมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ครูผู้สอนจะต้องสังเกตความสามารถของนักเรียนแต่ละคน เพื่อจะได้ส่งเสริมทักษะที่เหมาะสมให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน

1.3 แนวทางการพัฒนาในระดับสถานศึกษาและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน มีรายละเอียดดังนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าควรให้ความสำคัญต่อการทำข้อตกลงกับสถานประกอบการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจบางประเด็นขึ้นอยู่กับผู้บริหารเท่านั้น หากจะให้ครูผู้สอนดำเนินการโดยลำพังนั้นอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างจำเป็นต้องพึ่งพาผู้บริหารเป็นสำคัญ อาทิ การสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอน ทั้งหลักสูตรภาคปกติและหลักสูตรทวิภาคี ตลอดจนการให้กำลังใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชาทุกระดับ และควรพิจารณาการได้มาซึ่งครูผู้สอนที่มีใจรักในการสอน บางครั้งต้องดูเรื่องทัศนคติร่วมด้วย หากครูคนใดที่มีทัศนคติดี ก็ควรรับพิจารณาและส่งเสริมให้ก้าวหน้าในด้านอาชีพ เพราะอาจเสียบุคลากรที่มีใจรักในการทำงานสอนและจริงจังกับสถานศึกษา ซึ่งอาจทำให้สถานศึกษาเสียโอกาสที่ดีไป ส่วนผู้บริหารระดับจังหวัด พบว่าควรเป็นสื่อกลางระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการร่วมมือพัฒนาแรงงานที่มีฝีมือ เพื่อร่วมขับเคลื่อนภาคธุรกิจและเศรษฐกิจภายในจังหวัด และควรมีคำสั่งหรือนโยบายเพื่อให้หน่วยงานของรัฐในจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการโรงแรม มีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนาการเรียนการสอนของอาชีวศึกษาให้มีมาตรฐานมากขึ้น

สำหรับผู้บริหารระดับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่าควรเร่งสำรวจความต้องการของ สื่อ - อุปกรณ์การเรียนการสอนในการฝึกทักษะวิชาชีพของนักเรียนในสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม เพื่อจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความจำเป็นและความต้องการได้อย่างเหมาะสม และหาแนวทางเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในความร่วมมือให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อมิให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการฝึกงาน การแสวงหาสถานประกอบการเพื่อการฝึกงาน หรือความร่วมมือด้านการฝึกงาน โดยไม่มีการเสียเปรียบ - ได้เปรียบของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนเกิดช่องว่างและปัญหาในการพัฒนาการศึกษาด้านนี้ อีกทั้งควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานหรือศูนย์รวมเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวของภูมิภาค หรือของประเทศ เพื่อเป็นศูนย์กลางของข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงได้ใช้บริการได้ในทุกระดับการศึกษาและร่วมพัฒนาการเรียนการสอนกับสถานศึกษาได้ด้วย ดังตัวอย่างการเรียนการสอนในสายวิชาชีพช่างที่มีศูนย์ HONDA หรือศูนย์ TOYOTA ที่พร้อมอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลความรู้แก่นักเรียนหรือผู้สนใจเรื่องช่างยนต์ และผู้บริหารระดับ

กระทรวงและรัฐบาล พบว่ากระทรวงศึกษาธิการควรให้ความสำคัญด้านหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถม มัธยมศึกษา และมัธยมศึกษา ควรมีการตระหนักเรื่องภาษาอังกฤษแก่ผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น เพราะมีความจำเป็นต่อการเรียนด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปัจจุบันผู้เรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษในระดับต่ำมากจึงยากแก่การเรียนในสายการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และการโรงแรม

2. รูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด ได้แก่

2.1 รูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในสถาบันอาชีวศึกษา พบว่า

2.1.1 ควรพิจารณาลดการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้งมากเกินไป ทำให้การดำเนินนโยบายขับเคลื่อนและพัฒนาการศึกษาในด้านต่าง ๆ เห็นผลเป็นรูปธรรม เพราะความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบายในระยะยาว หากมีการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยครั้งอาจทำให้การขับเคลื่อนการทำงานด้านการศึกษาในสถานศึกษาล่าช้าเนื่องจากนโยบายเปลี่ยนแปลงตามผู้บริหารแต่ละคน ทั้งนี้ผู้บริหารบางส่วนในสาขาวิชาชีพที่เป็นทวิภาคี มองว่ายุ่งยากและเป็นภาระของครูผู้สอนที่ต้องดำเนินการเอง โดยปราศจากการสนับสนุนจากผู้บริหารในบางช่วงเวลา

“วิทยาลัยเราไม่ใช่ที่ทดลองงานผู้บริหารใหม่นะ ที่ใครจะมาเป็นผู้อำนวยการได้ปีนึงแล้วก็ไป แล้วก็เปลี่ยนปีละคนๆ แบบนี้มันจะทำงานต่อเนื่องได้ยังไงคิดดู นโยบายยังไม่สำเร็จผลเลย ก็ไปแล้ว พอผอ. ใหม่มาก็มีนโยบายใหม่ของตัวเอง แล้วนโยบายเก่าๆ ที่ทำกันอยู่ละ ก็ต้องทิ้งซะม๊าย แบบนี้เสียเงินงบประมาณที่ทำไปเปล่าๆ..”
(ครูผู้สอน, 2563)

2.1.2 การสร้างเครื่องมือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างยั่งยืน เป็นการศึกษาในรูปแบบของอาชีวศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะวิชาชีพเฉพาะด้านทำให้การร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ประกอบการ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญ โดยการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ยั่งยืนจึงจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันภายใต้หนังสือลงนามความร่วมมือพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน จึงเป็นเครื่องมือในการช่วยการรันตีความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายได้เป็นอย่างดี

2.1.3 การสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารระดับสูงของอาชีวศึกษาควรเล็งเห็นถึงความเสียสละในการทำงานของครูผู้สอนอาทิ การเดินทางไปนิเทศนักศึกษาฝึกงานในต่างจังหวัดหรือต่างภูมิภาค การทุ่มเทดูแลนักเรียน

ด้วยการแสวงหาสถานประกอบการเพื่อสร้างร่วมมือในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การสอนแก่นักเรียนในสาขาอาชีพต่าง ๆ ในบางครั้งการทำงานเหล่านี้ก็ปราศจากค่าตอบแทนที่คุ้มค่า อาทิ การที่ครูเดินทางไปนิเทศนักศึกษาฝึกงานควรนำมานับแทนชั่วโมงสอนได้ หรือนับเป็นภาระงานแทนได้ หรือให้เป็นค่าล่วงเวลาที่ครูผู้สอนสามารถเบิกได้ เพราะแต่ละครั้งของการทำงานต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ทั้งยังมีความเสี่ยงในการเดินทาง ฉะนั้นอาจจะต้องถูกกำหนดเป็นนโยบายของผู้บริหารว่าควรจะให้ค่าตอบแทนในรูปแบบใดตามแต่ละสถานศึกษาเห็นชอบ

2.2 รูปแบบความร่วมมือกับทางฝั่งกัมพูชา พบว่า

2.2.1 ผู้บริหารในระดับท้องถิ่น ควรมีการสานสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในเขตพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่งอย่างต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยครั้ง เช่น นายอำเภอ นายกเทศมนตรี ทำให้การดำเนินการเชิงนโยบายความสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้การเจรจา การประสานงาน หรือการสร้างความสัมพันธ์ในเชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา การทำงาน และด้านอื่น ๆ หยุดชะงักตามไปด้วย แม้ปัจจุบันตามตะเข็บชายแดนจันทบุรี - ตราด จะมีการส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรค่อนข้างมาก หากรัฐให้ความสนใจส่งเสริมให้อาชีวศึกษา เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนในมิตินี้ด้วย จะถือว่าเป็นการสร้างงานในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

2.2.2 รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศ เพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิต ระบบการศึกษาของกันและกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือระหว่างชายแดนอย่างยั่งยืน ควรมีการแลกเปลี่ยนผู้เรียนระหว่าง ไทย-กัมพูชา เพื่อปรับทัศนคติของนักเรียน เพื่อไม่ให้เกิดการดูถูกประเทศเพื่อนบ้าน

2.2.3 ผู้บริหารประเทศในระดับกระทรวง กรม และสำนัก ควรพิจารณาบทบาทหน้าที่ตนเอง เพราะบางคนไม่มีความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง และบางคนยังไม่มีความรู้ที่ครอบคลุมในเนื้อหาของการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะเขตชายแดน ซึ่งเขตชายแดนติดต่อจังหวัดจันทบุรี กรมสมเด็จพระเทพฯ ทรงวางรากฐานการศึกษาอาชีวศึกษาแก่คนในพื้นที่ทั้งฝั่งประเทศไทยและประเทศกัมพูชา แต่ไม่มีการพัฒนาตามและขาดความต่อเนื่อง เห็นได้จากในปัจจุบันผู้ที่จบการศึกษาจากอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ข้ามชายแดนไปทำงานที่ประเทศกัมพูชาในบ่อนคาสีโน เพราะในเขตประเทศไทยไม่มีงาน ไม่มีรายได้ และตลาดขายสินค้าก็ไม่มี ความเจริญเท่าที่ควรหากเปรียบเทียบกับหน้าด่านประเทศกัมพูชา (ด่านบ้านผักกาด)

อภิปรายผล

1. แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับบุคลากรอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด พบว่า จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติสั่งการให้หลายหน่วยงานเข้าช่วยกันแก้ปัญหาการ

ขาดแคลนมัคคุเทศก์ พร้อมพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในรูปแบบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวท้องถิ่นจำแนกตามประเภทการท่องเที่ยว โดยให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เข้ามาสนับสนุน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) พัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว รวมทั้งสนับสนุนการบูรณาการงานวิจัยร่วมระหว่างบุคลากรอาชีวศึกษาและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนากำลังคนสายอาชีพให้มีขีดความสามารถและสมรรถนะเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของชุมชนชนบทฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (Technologychaoban, 2560) ทำให้สถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาหลายแห่งต่างพยายามพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล หากแต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้การดำเนินงานไม่สามารถขับเคลื่อนได้เต็มกำลัง คือ

1.1 นโยบายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอาชีวศึกษามีความพยายามส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาสายการท่องเที่ยวและโรงแรม โดยการเน้นการพัฒนาทรัพยากรทุนมนุษย์ แต่ยังขาดการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม แม้ว่าพื้นที่ดังกล่าวจะเป็นเขตพื้นที่ท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศ ดังนั้นควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อรองรับในประเด็นดังกล่าว

1.2 สำนักอาชีวศึกษาจังหวัด (อสจ.) ควรเน้นหนักเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันให้มากขึ้น เพื่อปรับทิศทางการพัฒนาการศึกษาให้ไปในทิศทางเดียวกัน เช่น งบประมาณจังหวัดที่ได้รับในเชิงของงบประมาณการในเชิงพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและระยะยาวต่อไป

1.3 การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณของสถานศึกษา โดยวัดจากจำนวนผู้เรียน จำนวนคะแนนของการแข่งขันทักษะในระดับต่าง ๆ ทั้งที่ครูผู้สอนในสถานศึกษาทำงานเท่ากัน แต่เกณฑ์การแจกจ่ายงบประมาณกลับป้อนที่สถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากอยู่แล้ว แต่สถานศึกษาขนาดเล็กที่ยังขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ เงินจ้างงาน กลับไม่ได้รับการสนับสนุนในระดับที่ดี และหากมองในเรื่องคะแนนการแข่งขันวิทยาลัยขนาดเล็ก ไม่มีงบประมาณสนับสนุนการฝึกซ้อมทักษะการวัดด้วยคะแนนของการแข่งทักษะในระดับชาติ ขาดการตรวจสอบคุณภาพของรายการแข่งขันต่าง ๆ รวมถึงการวัดผลลัพธ์ว่า เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือไม่ ดังนั้นไม่ควรมีการจัดสรรงบประมาณจากคะแนนของการแข่งขันทักษะระดับชาติ

1.4 การพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษามีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาทั้งระบบการส่งหรือการคัดเลือกบุคลากรเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาตนเอง และควรกระจายผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนให้ทั่วถึงทุกคนในสาขา เพื่อให้บุคลากรครูได้มีโอกาสพัฒนาทักษะ เพราะแนวโน้มส่วนใหญ่เน้นไปที่คนที่เข้าราชการก่อน ทำให้ครูที่เป็นพนักงานราชการและครูอัตราจ้าง หรือครูจ้างสอน ไม่มีโอกาสในการพัฒนาตนเองมากเท่าที่ควร อีกทั้งค่าตอบแทนของการ

เป็นครูสายอาชีพศึกษาถือว่าน้อยมาก บางคนได้รับค่าตอบแทน จำนวน 9,000 บาทต่อเดือน หากเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำของประเทศ คือ 15,000 บาทต่อเดือน (Tcijthai, 2561) ดังนั้นการสรรหาบุคลากรที่เข้ามาเป็นครู ทั้งครูจ้างสอน ครูอัตราจ้างจึงหาได้ยากมาก

อย่างไรก็ตามเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ควรช่วยกันปรับปรุงและพัฒนาให้ภาคบริการท่องเที่ยวของไทยมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นและเติบโตอย่างยั่งยืน สร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ด้านรายได้กับต้นทุนทางเศรษฐกิจ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งต่อการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และความมั่นคง ประเทศไทยควรเร่งสร้างพันธมิตรภายใต้แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการเดินทางท่องเที่ยว ในกลุ่มสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อขยายตลาดการท่องเที่ยวให้กว้างขึ้น ลดปัญหาและอุปสรรคในการข้ามแดน รวมถึงการเตรียมความพร้อมในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและการสร้างอาเซียนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกให้เกิดขึ้นจริงเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงการพัฒนาและการให้ความรู้แก่ภาคประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในเชิงของทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ (กรุงเทพธุรกิจ, 2558)

2. แนวทางรูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด ได้แก่

2.1 รูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในสถาบันอาชีวศึกษา คือการสร้างแนวทางในการพัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยทุกภาคส่วนในองค์กรและในประเทศต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วม ได้แก่ ลดการโยกย้ายตำแหน่งผู้บริหารที่บ่อยครั้งเกินไป ทำให้การขับเคลื่อนการทำงานในสถานศึกษาจะกักตลอดเวลา นโยบายเปลี่ยนแปลงไปตามผู้บริหารแต่ละคนและทัศนคติของผู้บริหารต่อสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรมไม่ดีเท่าที่ควร รวมถึงดำเนินการสร้างเครื่องมือในการสร้างความผูกพันกับหน่วยงานภายนอกให้ยั่งยืน เช่น การทำสัญญาความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ทำงานเพื่อให้เกิดกำลังใจในการทำงานและแก้ไขปัญหาในการทำงานของครู เช่น การที่ครูเดินทางไปนิเทศนักศึกษาฝึกงาน ควรนำเวลาเหล่านั้นมานับแทนชั่วโมงสอนได้ หรือนับเป็นภาระงานแทนได้ หรือให้เป็นค่าล่วงเวลา เพราะแต่ละครั้งของการทำงานต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมากและมีความเสี่ยงในการเดินทาง ดังนั้นอาจจะกำหนดเป็นนโยบายของผู้บริหารว่าควรจะให้ค่าตอบแทนในรูปแบบใดตามแต่ละสถานศึกษาเห็นชอบ

2.2 รูปแบบความร่วมมือกับทางฝั่งกัมพูชา ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นควรมีการสานสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในเขตพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่งอย่างต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนผู้บริหารในท้องถิ่นบ่อยครั้ง เช่น นายอำเภอ นายกเทศมนตรี ทำให้การดำเนินการเชิงนโยบายความสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง รวมถึงรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ระหว่างประเทศ เพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิต ระบบการศึกษาของกันและกัน เพื่อเกิดการพัฒนาร่วมระหว่างชายแดนอย่างยั่งยืน และผู้บริหารประเทศในระดับ กระทรวง กรม และสำนัก ควรพิจารณาบทบาทหน้าที่ตนเอง เพราะบางคนไม่มีความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง และบางคนยังไม่มีความรู้ที่ครอบคลุมในเนื้อหาของการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะทางชายแดน ซึ่งในเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดจันทบุรี กรมสมเด็จพระเทพฯ ทรงวางรากฐานการศึกษาอาชีวศึกษาแก่คนในพื้นที่ทั้งฝั่งประเทศไทยและประเทศกัมพูชา แต่ไม่มีการพัฒนาตามและขาดความต่อเนื่อง เห็นได้จากในปัจจุบันผู้ที่จบการศึกษาจากอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ข้ามชายแดนไปทำงานที่เขตชายแดนประเทศกัมพูชาในคาสีโน เพราะในเขตประเทศไทยไม่มีงาน ไม่มีรายได้ และตลาดขายสินค้าก็ไม่มีความเจริญเท่าที่ควรหากเปรียบเทียบกับหน้าด่านประเทศกัมพูชา (ด่านบ้านผักกาด)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางส่งเสริมบุคลากรสายอาชีวศึกษาและรูปแบบความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด ได้แก่ 1) แนวทางส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ การส่งเสริมความรู้และทักษะวิชาชีพของนักเรียน การพัฒนาทักษะการสอนวิชาชีพของครูผู้สอน การพัฒนาในระดับสถานศึกษาและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งผู้บริหารระดับสถานศึกษา ผู้บริหารระดับจังหวัด ผู้บริหารระดับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้บริหารระดับกระทรวง และรัฐบาล ที่ต้องหาแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน 2) รูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา คือ 2.1) รูปแบบความร่วมมือภายในสถาบันอาชีวศึกษา ด้วยการปรับปรุงกลไกการดำเนินงานภายในองค์กรใหม่ด้วยการลดการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร แสวงหาเครื่องมือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน เพิ่มขวัญกำลังใจแก่ผู้ทำงาน และ 2.2) รูปแบบความร่วมมือกับทางฝั่งประเทศกัมพูชา ด้วยการให้ ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นสานสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในเขตพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่งอย่างต่อเนื่อง ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศเพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิต ระบบการศึกษาของกันและกันเพื่อเกิดการพัฒนาร่วมระหว่างชายแดนอย่างยั่งยืน รวมถึงผู้บริหารประเทศในระดับสูงควรศึกษาเนื้อหาทางการศึกษาสายอาชีพด้านการท่องเที่ยวชายแดนให้เข้าใจถึงความจำเป็นอย่างถ่องแท้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐบาลควรมุ่งส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพในประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นมาตรฐานสากล เพื่อให้เกิดการยอมรับในมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เรียนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันอัตราครูผู้สอนในสายอาชีวศึกษามีจำนวนลดน้อยลง โดยเฉพาะครูที่เชี่ยวชาญการสอนในสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรมและสาขาอื่น ๆ เนื่องจากส่วนกลางไม่ได้เปิด

ให้มีการสอบบรรจุครูใหม่มาแทนที่คนเก่าที่เกษียณอายุราชการออกไป ดังนั้นรัฐบาลควรเร่งหาแนวทางเพิ่มจำนวนครูผู้สอนที่มีศักยภาพด้านวิชาชีพเข้ามาสอนในสายอาชีวศึกษา โดยการสร้างแหล่งผลิตครูที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในสายอาชีวศึกษา โดยเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันครูที่เข้ามาทำหน้าที่สอนส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะ (จบตรงตามสาขาที่สอน) แต่ไม่ได้จบสาขาศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ ดังนั้นจึงไม่มีใบประกอบวิชาชีพครูตามที่รัฐบาลกำหนดมาตรฐานไว้ ทำให้อาชีวศึกษาไม่สามารถจ้างและบรรจุครูเหล่านี้เข้าเป็นบุคลากรประจำของสถานศึกษาได้ จึงกลายเป็นปัญหาของการที่ไม่มีครูที่เชี่ยวชาญหรือจบสายตรงสอนในสาขางานด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมและสาขางานอื่น ๆ ในปัจจุบัน ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรม นอกจากจะมุ่งเน้นการผลิตแรงงานที่มีศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานแล้ว ควรมุ่งเน้นสร้างผู้ประกอบการมือใหม่ที่สนใจประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและบริการด้วย เพื่อให้เกิดความสมดุลในการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการในพื้นที่ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งตามแนวชายแดนยังมีพื้นที่ที่อยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกจำนวนมาก อีกทั้งสถานศึกษาควรเร่งทำความเข้าใจต่อผู้ปกครองและสังคมส่วนใหญ่เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการเรียนในสายอาชีวศึกษาที่หลายคนยังมองว่าอาชีวศึกษาเป็นระบบการศึกษาชั้นรองของสังคมเมื่อเทียบกับสายสามัญ ซึ่งต้องปรับความคิดใหม่ว่า การเรียนอาชีวศึกษาเมื่อเรียนจบแล้วมีงานทำไม่ต่งงานแน่นอน ในระหว่างเรียนมีรายได้จากการฝึกงานหรือปฏิบัติงาน มีสถานประกอบการให้การยอมรับและจ้างตัวเข้าทำงาน มีรายได้จากการทำงานต่อเดือนที่สูงกว่าคนทั่วไป เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่อันเกิดจากการฝึกทักษะระหว่างเรียน ซึ่งเหตุผลเหล่านี้จะทำให้ผู้ปกครองมองภาพของอาชีวศึกษาในทางที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). อาชีววะเร่งสร้างกำลังคนรองรับการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก www.moe.go.th/อาชีววะเร่งสร้างกำลังคน
- กรุงเทพธุรกิจ. (2558). ภาคบริการท่องเที่ยวของไทย: ความสำคัญ ความท้าทายความยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2563 จาก www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_29816
- ครูผู้สอน. (12 มกราคม 2563). แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับบุคลากรอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา. (จุฬารักษ์ ขอบใจกลาง, ผู้สัมภาษณ์)

- จุฬารณย์ ขอบใจกลาง และคณะ. (2562). การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรสายอาชีวศึกษาด้าน การท่องเที่ยวและบริการพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และ ตราด. กรุงเทพมหานคร: เทกซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- ผู้บริหารสถานศึกษา. (7 มกราคม 2563). แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับ บุคลากรอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา. (จุฬารณย์ ขอบใจ กลาง, ผู้สัมภาษณ์)
- ศูนย์อาเซียนและเอียนศึกษา. (2562). การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรสายอาชีวศึกษาด้านการ ท่องเที่ยวและบริการของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัด สระแก้ว จันทบุรี และตราด เพื่อการท่องเที่ยวที่แข่งขันได้อย่างยั่งยืน. ใน รายงานการ วิจัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. (2559). สถิติการเดินทางเข้า-ออก ราชอาณาจักร จำแนกตาม หน่วยงานประเภทการตรวจลงตราประจำปี 2559 (ม.ค.-ธ.ค. 2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง.
- สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี. (2560). รายการข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก http://chanthaburi.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article &id=210:mind-map-t&catid=81&Itemid=591
- สำนักงานสถิติจังหวัดตราด. (2560). รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2560. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก http://trat.nso.go.th/images/attachments/article/279/REPORT_STAT60.pdf
- สำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้ว. (2560). ชุดข้อมูลกลางด้านเศรษฐกิจ (การท่องเที่ยว). เรียกใช้ เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก <http://sakaeo.nso.go.th/index.php/2011-11-30-04-11-55/326-mis3>
- Tcijthai. (2561). รื้อปัญหา “ครู” ระบบเหลื่อมล้ำ-ล้ำหลัง ค่าจ้างรัฐสูง-เอกชนต่ำ เกษียณ เยอะ งานหนัก ไม่อิสระ. เรียกใช้เมื่อ 16 เมษายน 2563 จาก www.tcijthai.com/news/2018/09/scoop/8561
- Technologychaoban. (2560). อาชีวะ’ วิจัย ผลิตรุ่นป้อนท่องเที่ยว เพิ่มทักษะ มาตรฐาน การบริการ นำร่อง พท.อันดามัน-ศูนย์ฯ นาโตะ. เรียกใช้เมื่อ 16 เมษายน 2563 จาก www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_29816

**ต้นแบบและยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ***
**PHOTOTYPE AND STRATEGIES OF INSTITUTE OF MUAYTHAI STUDY
THAILAND NATIONAL SPORT UNIVERSITY**

อนันต์ เมฆสุวรรณค์

Anan Meaksawan

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ

National Sport University Chaiyaphum Campus, Thailand

E-mail: a_meksawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มนโยบายด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาและแนวทางพัฒนามหาวิทยาลัยไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยมาตรฐานสากล 2) ศึกษาความสำคัญจำเป็นและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ 3) พัฒนาต้นแบบและยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรและ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ ของมหาวิทยาลัย ผู้บริหารองค์กรมวยไทยและผู้บริหาร คณาจารย์ ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและพัฒนายุทธศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้บริหารองค์กรมวยไทย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านมวยไทยได้แสดงถึงความสำคัญจำเป็นของการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษาประกอบด้วย การผลักดันให้มวยไทยเป็นมรดกโลก กีฬามวยไทยเป็นกีฬาสากล สถาบันมวยไทยศึกษาเป็นสถาบันของการวิจัยและพัฒนาวัฒนธรรมมวยไทย ปัจจัยแห่งความสำเร็จได้แก่ กีฬามวยไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา สถาบันมวยไทยศึกษาเป็นสถาบันของรัฐในการกำหนดมาตรฐานกีฬา มวยไทยและบริหารจัดการกีฬามวยไทย 2) ผลการศึกษาความสำคัญจำเป็นและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษาประกอบด้วย เป็นสถาบันเฉพาะทางด้านการส่งเสริม สืบสาน อนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมวยไทย ดำเนินการวิจัยและพัฒนาวัฒนธรรมมวยไทย วิจัยและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาและฝึกอบรมมวยไทย ดำเนินการให้มวยไทยเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของโลกและเป็นกีฬาสากล ระดับของความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษาอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, $SD = .80$) 3) โครงสร้างของสถาบันมวยไทยศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติประกอบด้วย คณะกรรมการบริหาร ผู้อำนวยการ คณะกรรมการ

* Received 25 October 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 13 November 2020

การประกันคุณภาพ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายวิจัยและพัฒนา ฝ่ายพัฒนาหุ้นส่วนความร่วมมือ ฝ่ายบริหารวิชาการชุมชนและฝ่ายส่งเสริมกิจการอนุรักษ์ 4) ยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ 22 กลยุทธ์

คำสำคัญ: มวยไทย, ต้นแบบและยุทธศาสตร์, สถาบันมวยไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) Analysis higher education policies and guideline for development Thai University up to worldclass standard world class. 2) Study essential need and feasibility of being Institute of Muaythai Study Thailand national sport University 3) To develop phototype and strategies of the institute. Population and sampling consist of University CEO, instructors, Muaythai chief organization, administrators and instructors of Thailand National sport University. Data analysis by mean and standard diviation. SWOT analysis used to develop Institutue strategies. The results found that: 1) University CEO, Muaythai chief organiztion and Muaythai experts revealed essential need, feasibility of being Institute of Muaythai Study as follow : to impel Muaythai become world herritage. Muaythai was International sport and, to become Muaythai research and development innovation Institution. Key success factor consist of: Muaythai was in educational system, Muaythai study Institute was governmental institute having authority to set Muaythai standard. 2) Need essential and feasibility were specialized institution to inherit Muaythai Thai itntangible herritage, to research and develop Muaythai innovation; To research and develop Muaythai curriculums To impel Muaythai become world herritage and international sports the feasibility level was ($\bar{x} = 4.50$, $SD = .80$) 3) The institute organization model consist of broads of administration, director, quality assurance committee, partnership network section academic social service and conservative section. 4) The institute strategies consist of 4 strategic issues with 22 sub strategies.

Keywords: Muaythai, Phototype and Strategies, Institute of Muaythai Study Thailand, National Sport Univesity

บทนำ

กีฬามวยไทย มรดกภูมิปัญญาของชาติ กีฬามวยไทย (Intangible Cultural Heritage) ชนิดเดียวที่สามารถกล่าวได้ว่า มีวิวัฒนาการและประวัติความเป็นมาที่แสดงถึงการเป็นศิลปการต่อสู้ป้องกันตัวประจำชาติไทยและพัฒนาสู่การเป็นกีฬาสากล โดยบรรพชนไทยอย่างแท้จริง เป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมแพร่หลายไปทั่วภูมิภาคของโลก มวยไทยเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย สร้างมูลค่าสูงทางเศรษฐกิจปัจจุบัน มวยไทยเป็นกีฬาอาชีพชนิดกีฬาเดียวที่มีการตราเป็นพระราชบัญญัติ ได้แก่ พระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2553) รวมทั้งได้กำหนดให้มีวันมวยไทย และวันนักมวย โดยกระทรวงวัฒนธรรมแต่ในขณะเดียวกันมวยไทยกำลังตกอยู่ภายใต้ภาวะวิกฤตในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งเป็นวิกฤตที่ต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน รวมทั้งต้องการการวิจัยและพัฒนาเพื่อหาแนวทางให้มวยไทยบรรลุตามวิสัยทัศน์ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามวยไทยแห่งชาติระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564) “มวยไทยเอกลักษณ์ไทยเข้มแข็งในประเทศ พัฒนาสู่สากล เป็นกีฬายอดนิยมของโลก สร้างคน สร้างอาชีพ สร้างรายได้และสร้างชาติ”

มวยไทยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติกำลังเผชิญกับวิกฤตในหลาย ๆ ด้านจากการรายงานของสำนักงานคณะกรรมการกีฬามวยได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อให้มวยไทยไม่สามารถที่จะทำการปฏิรูปและพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามวยไทยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) รวมทั้งมีความสอดคล้องกับผลการประชุมอภิปรายแนวทางการแก้ปัญหามวยไทย “รวมพลังพิทักษ์มวยไทย” ดังนี้ (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2560); (อนันต์เมฆสุวรรณ, 2559)

1. ปัญหาด้านการอนุรักษ์ การสืบทอด การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากการขาดการบริหารจัดการองค์ความรู้ ขาดการบันทึกและจัดทำเป็นตำรารายวิชา องค์ความรู้ของมวยไทยสูญไปกับบุคคล ไม่มีการจัดการความรู้ของบุคคลในรูปแบบของการเรียนรู้ที่คงทนอยู่และสามารถถ่ายทอดได้ง่าย (Tacit to Explicit)

2. ขาดสถาบันหลักในการรับผิดชอบด้านการส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรกีฬามวยทุกประเภท ขาดการพัฒนากระบวนมาตรฐานของการพัฒนาบุคลากรมวยไทยในระยะยาว ทำให้การสร้างบุคลากรมวยไทยรุ่นใหม่ไม่ได้รับการพัฒนา

3. ด้านการบริหารจัดการองค์กรที่ส่งเสริมควบคุมกำกับมวยไทยของประเทศ องค์กรที่มีหน้าที่กำกับดำเนินการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติกีฬามวย พ.ศ. 2542 ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกีฬามวยเป็นองค์กรขนาดเล็ก มีข้อจำกัดในเรื่องบุคลากรและงบประมาณ ไม่สามารถผลักดันให้เกิดการจัดตั้งองค์กรที่มีสมรรถนะสูง ซึ่งมีฐานะระดับสถาบันมวยไทยแห่งชาติ ทั้งไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการ

ด้วยผู้บริหารมีอาชีพ มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ เมื่อเทียบเคียงกับสถาบัน
คูกกวอน กีฬาเทควันโด กีฬาประจำชาติเกาหลี

4. องค์กรรมมวยไทยที่ดำเนินการจัดตั้งโดยเอกชนมีหลายองค์กร แต่ละองค์กรดำเนิน
กิจการตามแต่ละนโยบายขององค์กรตน ไม่ประสานความร่วมมือโดยมีจุดประสงค์เดียวคือ
การผลักดันให้มวยไทยมรดกและสมบัติทางวัฒนธรรมของประเทศชาติให้เป็นมรดกโลก
มวยไทยแพร่หลายเป็นที่นิยมของคนไทยทั่วประเทศ มวยไทยเป็นกีฬาสากลมีรายการแข่งขัน
ในกีฬาเอเชียนเกมส์และโอลิมปิกเกมส์

5. ด้านการพัฒนาให้เป็นกีฬายอดนิยมของประเทศ เนื่องจากมุมมองทางด้านทัศนคติ
ค่านิยมและความเข้าใจของพ่อแม่ผู้ปกครองที่มีต่อกีฬามวยไทยว่ามวยไทยเป็นกีฬาอันตราย
เป็นกีฬาการพนันจึงไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้บุตรหลานไปเรียนไปฝึกหรือไปเข้าร่วม
การแข่งขันในขณะที่กระแสกีฬาต่างชาติ ได้แก่ เทควันโด ยูโด คาราเต้ ได้รับการส่งเสริมจาก
ผู้ปกครอง

6. มวยไทยในระบบการศึกษา รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการมองข้ามความสำคัญ
ของมวยไทยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติมองไม่เห็นความสำคัญยิ่งของมวยไทย
เป็นเอกลักษณ์ตัวบ่งชี้สำคัญของความเป็นชาติ สามารถสร้างคุณธรรม จริยธรรมและความ
สำนึกในความเป็นชาติให้แก่เยาวชนได้

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุคปัจจุบันของประเทศไทย เป็นยุคของการปฏิรูป
สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้มีมาตรฐานระดับสากล และนับเป็นโอกาสสำคัญที่รัฐบาล
เห็นความสำคัญของการปฏิรูปประเทศด้านการกีฬา ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนากีฬา
ภูมิปัญญาไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ โดยการตราพระราชบัญญัติ
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 เพื่อดำเนินการสนองต่อนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว
สำหรับกีฬามวยไทยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นศาสตร์และศิลปะการต่อสู้
ป้องกันตัวของชาติไทยที่บรรพชนไทยได้ทำการสร้างสรรค์เอาไว้ให้เป็นมรดกตกทอดสู่ลูกหลาน
มวยไทยเป็นศาสตร์ทางการศึกษา Educational Muaythai (กรมพลศึกษา, 2560)
การดำเนินการผลักดันให้มวยไทยบรรลุตามวิสัยทัศน์ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามวยไทย
แห่งชาติ ยังคงประสบกับปัญหาและภาวะแห่งความเสี่ยงหลายประการดังที่กล่าวไปแล้ว
ซึ่งการดำเนินการกับปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวจำต้องมืองค์กรที่มีสมรรถนะสูง มีความเชี่ยวชาญ
เฉพาะด้าน ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นว่ามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้วยการได้รับมอบหมาย
ภารกิจที่มีความชัดเจนตามพระราชบัญญัติฯ ในการปฏิรูปการกีฬาของประเทศ พัฒนากีฬาภูมิ
ปัญญาไทย ให้ได้เป็นที่ยอมรับในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ ด้วยความพร้อมของการ
ก้าวเป็นมหาวิทยาลัยการกีฬาระดับนานาชาติ มีบุคลากรที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก
สาขาวิชามวยไทยศึกษา มีนักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านมวยไทยทุกภาค กระจายอยู่ทุกวิทยาเขต
17 วิทยาเขต 11 โรงเรียนกีฬาทั่วประเทศ นอกจากนั้นยังได้ดำเนินการพัฒนาเครือข่ายความ

ร่วมมือทางวิชาการด้านมวยไทย กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งในและต่างประเทศ ดังนั้น การดำเนินการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ โดยให้เป็นส่วนราชการที่มีฐานะเทียบเท่าคณะวิชา สามารถที่จะตอบโจทย์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับมวยไทยได้ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะทำการวิจัยและพัฒนาต้นแบบและยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สถาบันมวยไทยศึกษาเป็นสถาบันเฉพาะทาง ด้านการศึกษาวิจัยและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สืบสานพัฒนามวยไทยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยสู่การเป็นมรดกโลก รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาแนวทางให้กีฬามวยไทยเป็นกีฬาสากลที่ถูกบรรจุให้เป็นรายการแข่งขันในกีฬาเอเชียนเกมส์และโอลิมปิกเกมส์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวนโยบายด้านการอุดมศึกษาของประเทศ แนวทางพัฒนามหาวิทยาลัยไทยสู่มาตรฐานสากล
2. เพื่อศึกษาความสำคัญจำเป็นและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
3. เพื่อพัฒนาต้นแบบและยุทธศาสตร์ สถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาความสำคัญจำเป็นและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษาประกอบด้วย ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ได้แก่ รองอธิการบดี รองอธิการบดีประจำวิทยาเขต คณะบดี รองคณะบดี 3 คณะ ประจำวิทยาเขต คณาจารย์ จำนวน 251 คน คณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิด้านกีฬา กีฬามวยไทย และพลศึกษา จากกลุ่มมหาวิทยาลัยของรัฐ 11 แห่ง จำนวน 130 คน กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ 21 แห่ง จำนวน 134 คน รวมทั้งสิ้น 515 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเอกสารแนวนโยบายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2562 – ปัจจุบัน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามหาวิทยาลัยไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยมาตรฐานสากล เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัย ตอบสนองนโยบายตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 และยุทธศาสตร์และดัชนีตัวชี้วัดการดำเนินการพัฒนาบริหารจัดการมหาวิทยาลัยไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยมาตรฐานสากล

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อสัมภาษณ์ข้อคิดเห็นประเด็นความสำคัญและความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา

หน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่ากับคณะในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติรวมทั้งสัมภาษณ์ข้อเสนอแนะ โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจงผู้บริหารจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองอธิการบดี 2 ท่าน ผู้บริหารองค์กรมวยไทย/สมาคมมวยไทย 1 ท่าน นายสนามมวยเวทีมาตรฐาน 2 ท่าน ผู้บริหารในองค์กรสังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพลศึกษาและกีฬา 14 ท่าน

2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาถึงความสำคัญจำเป็น ในการจัดตั้ง สถาบันมวยไทยศึกษา ใช้การเลือกแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 245 คน จากประชากร 515 คน หรือร้อยละ 44.67 (คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ยามาเน่) เป็นอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยที่เปิดทำการเรียนการสอนตามหลักสูตรสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬาได้แก่ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ 95 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏ 75 คน และมหาวิทยาลัยของรัฐ 75 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วย

3.1 แบบสอบถาม และตรวจสอบความตรงและความถูกต้องของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา (IOC : Index of Item Objective Congruence) ได้ค่าเท่ากับ 0.89 แล้วจึงนำไปทดลองใช้ (Try out) กับอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัย สาขาวิชาพลศึกษาและสาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 30 คน ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาค เท่ากับ 0.911 (Cronbach's Alpha Coefficient)

3.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง มีข้อคำถามเกี่ยวกับ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้รับการสัมภาษณ์ 2) แบบสัมภาษณ์ความสำคัญจำเป็นในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา 3) แบบสัมภาษณ์ความเป็นไปได้และความสำเร็จของสถาบันมวยไทยศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการอุดมศึกษา จำนวน 5 ท่าน

4. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

4.1 ศึกษาเอกสารนโยบายและพระราชบัญญัติ มาตรฐานการอุดมศึกษา งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศาสตร์ระดับมาตรฐานมหาวิทยาลัยไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมวยไทยและงานวิจัย การพัฒนาและการจัดตั้งองค์กรเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย

4.2 นำกรอบแนวคิดไปทำการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ สาขาวิชาอุดมศึกษา ผู้บริหารองค์กร สังกัดการกีฬาแห่งประเทศไทย ผู้บริหารองค์กรมวยไทยนำเสนอแนวคิดต่อที่ประชุมสัมมนารวมพลังพิทักษ์มวยไทย

4.3 ดำเนินการสังเคราะห์ พัฒนาการ ปณิธาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ สถาบันหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่ากับคณะในมหาวิทยาลัย 35 แห่ง

4.4 พัฒนาแบบสอบถามเพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญจำเป็น และความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ ความสำคัญจำเป็น ความเป็นไปได้ รูปแบบของการดำเนินงาน สถาบันมวยไทยศึกษา

4.5 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด ใช้เป็นฐานของความคิดในการร่างโครงสร้างการ ดำเนินงานของสถาบันมวยไทยศึกษา ประกอบด้วย ความสำคัญและความเป็นมา ปณิธาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์ พันธกิจ โครงสร้างของการบริหารสถาบันมวยไทยศึกษา ขอบข่าย ภาระหน้าที่ นำโครงสร้างดังกล่าวปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการวิพากษ์ จากนั้นแก้ไขปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะ

4.6 พัฒนายุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ด้วยการศึกษางานวิจัยและดัชนีพินธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์ของการดำเนินการ และแนวปฏิบัติในการเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก ยุทธศาสตร์ของหน่วยงานสังกัดกระทรวงการ ท่องเที่ยวและกีฬา และยุทธศาสตร์การพัฒนามวยไทยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2560-2564 ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) จัดทำ TOWS Matrix กำหนดประเด็น ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ และแนวปฏิบัติสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

4.7 จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการรับรองยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

4.8 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ตีพิมพ์ เผยแพร่ นำเสนอมหาวิทยาลัยการ กีฬาแห่งชาติ เพื่อดำเนินการในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องและนำข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ สถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ ดำเนินการจัดหมวดหมู่ประเด็น ตามหลักการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจำแนกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มนโยบายด้านการอุดมศึกษาของประเทศ ศึกษาวิเคราะห์ งานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ เว็บไซต์ แนวทางพัฒนามหาวิทยาลัยไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัย มาตรฐานสากล พัฒนาการและโครงสร้างสถาบันในมหาวิทยาลัย ข้อค้นพบ ดังนี้

1.1 ความสอดคล้องต่อเนื่องของนโยบายด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามลำดับของนโยบาย ซึ่งประกอบด้วย นโยบายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารและการปรับสมดุลภาครัฐ ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – 2565) พระราชบัญญัติการอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และนโยบายจุดเน้นการขับเคลื่อนการอุดมศึกษาไทย ปี พ.ศ. 2564 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พบว่าเน้นให้มหาวิทยาลัยเป็นหัวจักรการปฏิรูปประเทศ Thailand 4.0 โดยการปฏิรูประบบบริการจัดการสถาบันอุดมศึกษา พัฒนาระบบการประกันคุณภาพ พัฒนาภาคีอุดมศึกษา (University Consortium) แบ่งกลุ่มมหาวิทยาลัยออกเป็น 3 กลุ่ม 1) กลุ่มวิจัยระดับแนวหน้าของโลก 2) กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม 3) กลุ่มพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาความเป็นเลิศตามพันธกิจแห่งบริบทของตนเอง สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาสังคมและภาคประชาชน สถาบันอุดมศึกษาเป็นที่พึ่งทางวิชาการของชุมชน ในการพัฒนาพื้นที่ใกล้เคียงกับที่ตั้งสถาบัน

1.2 แนวคิดการพัฒนามหาวิทยาลัยไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลกจากงานวิจัย ได้แก่ การบริหารจัดการตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence) แนวคิดการบริหารงานแบบมุ่งทั้งองค์กร (Total Quality Management) แนวคิดการอภิบาลผ่านความร่วมมือ (Collaborative Governance) และแนวคิดการพัฒนาองค์กรแห่งความฉลาด (TALENED Organization) The 2015 - 2016 The Baldrige National Quality Program: Education Criteria for Performance Excellence

2. ผลการศึกษาความสำคัญจำเป็นและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวทยไทยศึกษามหาวิทยาลัย การกีฬาแห่งชาติ

2.1 ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย องค์กรกีฬา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพลศึกษาและกีฬา (N = 19) สรุปได้ดังนี้

2.1.1 ความสำคัญจำเป็นของสถาบันมวทยไทยศึกษาที่จะต้องทำการผลักดันให้มวทยไทยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติเป็นมรดกโลก กีฬามวทยไทยมีการบรรจุเป็นรายการแข่งขันกีฬาสากล กีฬาเอเชียนเกมส์และกีฬาโอลิมปิกเกมส์ การพัฒนามูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมเทียบเคียงกับองค์กร บริหารกีฬาเทควันโด

2.1.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันมวทยไทยศึกษา คือ ตั้งพัฒนาเป็นสถาบันการวิจัยเฉพาะศาสตร์มวทยไทย การผลักดันให้กีฬามวทยไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา การพัฒนาหุ้นส่วนของความร่วมมือ

2.1.3 การกำหนดเป้าหมายของสถาบันมวทยไทยศึกษาเป็นสถาบันวิจัยและพัฒนาเฉพาะสาขาวิชามวทยไทยเพื่อการอนุรักษ์ ฟันฟู สืบสานมวทยไทยให้

เป็นกีฬาสากลและมรดกโลก พัฒนามวยไทยในระบบการศึกษา เป็นองค์กรของรัฐในการกำหนดมาตรฐานกีฬามวยไทยในทุกมิติ พัฒนาค้นคว้าข้อมูลมวยไทยของโลก จัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชามวยไทยศึกษา

2.1.4 หลักฐานของความสำเร็จในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษามวยไทยเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตามประกาศของ UNESCO มวยไทยเป็นกีฬาสากลมีรายการแข่งขันในเอเชียเกมส์และโอลิมปิกเกมส์ มวยไทยบรรจุเป็นรายวิชาตามหลักสูตรแกนกลาง มีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการที่เข้มแข็ง มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้วยมวยไทยตีพิมพ์ในระดับโลก สถาบันมวยไทยศึกษามีศักยภาพในการดำเนินการบริหารจัดการมวยไทยเทียบเคียงคู่มือของเกาหลี

2.2 ผลการวิเคราะห์ความสำคัญจำเป็นและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา จากแบบสอบถาม (N = 245) พบความสำคัญจำเป็นในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, SD = .755) ได้แก่ 1) พันธกิจเฉพาะด้าน ส่งเสริม อนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทย 2) เป็นสถาบันของการพัฒนางานวิจัยองค์ความรู้ นวัตกรรมมวยไทย 3) เป็นสถาบันของการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาและหลักสูตรฝึกอบรมมวยไทย 4) เป็นสถาบันในการดำเนินการผลักดันกีฬามวยไทยสู่การเป็นกีฬาสากล และเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของโลก

2.3 ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พบว่าระดับความเป็นไปได้อยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, SD = .80) ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบริบทและศักยภาพ ด้านคุณลักษณะของบัณฑิตและด้านภูมิสถาปัตย์

2.4 ผลการวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ของความสำเร็จ พบตัวบ่งชี้ความสำเร็จในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, SD = .81) ได้แก่ มีผลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านมวยไทย ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ สถาบันเป็นองค์กรของรัฐในการกำหนดมาตรฐานและการให้การรับรองคุณภาพมวยไทยในทุกมิติ กีฬามวยไทยได้รับการบรรจุในรายการแข่งขันในระดับนานาชาติ กีฬามวยไทยได้ถูกประกาศจาก UNESCO ให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของโลก มีภาคีเครือข่ายที่มั่นคงเข้มแข็งทั้งภายในและต่างประเทศ

3. ผลการพัฒนาด้านแบบสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

การนำข้อค้นพบการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารนโยบายการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอุดมศึกษา พลศึกษา และกีฬามวยไทย การสังเคราะห์เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ เว็บไซต์ พัฒนาการและโครงสร้างสถาบันที่มีฐานะเทียบเท่าคณะในมหาวิทยาลัยและการศึกษาความสำคัญจำเป็นและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พัฒนาเป็นต้นแบบและยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ดังนี้

3.1 ปรัชญา สถาบันวิจัยและพัฒนามวยไทย ศาสตร์และศิลปะร่วมสมัยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทย ก้าวไกลสู่การเป็นมรดกโลกและกีฬามาตรฐานสากล

3.2 วิสัยทัศน์ หน่วยงานที่มีสมรรถนะสูงด้านการวิจัยและพัฒนาวิชาการและวิชาชีพมวยไทยสู่ระดับสากล เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ ศาสตร์มวยไทยในระดับสากล

3.3 พันธกิจ

3.3.1 วิจัยและพัฒนานวัตกรรมมวยไทย

3.3.2 พัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษามวยไทยในประเทศไทยและระดับสากล

3.3.3 ส่งเสริม อนุรักษ์และสืบสานมวยไทยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่การเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมวยไทยของชาติ

3.3.4 พัฒนาระบบมาตรฐานการจัดการแข่งขันกีฬามวยไทย

3.4 เป้าหมาย

3.4.1 วิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ นำมวยไทยสู่การเป็นมรดกโลกมวยไทยเป็นกีฬาตามมาตรฐานกีฬาสากลเป็นกีฬายอดนิยมของโลก

3.4.2 กีฬามวยไทย เอกลักษณ์ไทย เข้มแข็งในประเทศ ด้วยระบบและกระบวนการทางการศึกษา

3.4.3 เป็นสถาบันของรัฐในด้านการรับรองมาตรฐานมวยไทยในมิติต่าง ๆ

3.4.4 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ฐานข้อมูลด้านมวยไทยของโลก

4. ผลการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา

4.1 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis

จุดแข็ง มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติมีพัฒนาการด้านการส่งเสริมอนุรักษ์สืบสานกีฬา มวยไทย, มีผู้ทรงคุณวุฒิด้านมวยไทยศึกษา, มี 17 วิทยาเขต 12 โรงเรียนกีฬา

จุดอ่อน ขาดการกำหนดยุทธศาสตร์เฉพาะมวยไทย ระบบบริหารจัดการมหาวิทยาลัยไม่ได้มาตรฐานสากล, ขาดการกำหนดแผนพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศ ขาดการสรรหาและบริหารจัดการผู้ทรงคุณวุฒิ

โอกาส พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา เน้นให้ความสำคัญเน้นพันธกิจด้านการอนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม นโยบายการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับมาตรฐานสากล, มีดัชนีนิพนธ์และงานวิจัยมวยไทยจำนวนมาก

อุปสรรค ขาดเอกภาพและเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรมวยไทยในประเทศและต่างประเทศ ภัยคุกคามจากต่างชาติ ในรูปขององค์กรมวยไทย ภาพลักษณ์มวยไทยในสายตาชาวโลก การพนันกีฬาอันตราย

4.2 ผลการจัดทำ TOWS Matrix ได้ 4 กลยุทธ์ กลยุทธ์เชิงรุก (SO) กลยุทธ์พลิกฟื้น (WO) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) และกลยุทธ์แก้ไขและปรับเปลี่ยน

4.3 ยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ 22 กลยุทธ์

1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการ 2) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการงานวิจัย 3) ยุทธศาสตร์การสร้างคามเข้มแข็งในหุ้นส่วนความร่วมมือ และ 4) ยุทธศาสตร์การบริการวิชาการชุมชนตามหลักการ CSR

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ต้นแบบและยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีประเด็นสำคัญในการอภิปราย เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และโครงสร้างสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ และประเด็นการพัฒนายุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ดังนี้

1. การกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และโครงสร้างสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

ในการกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และโครงสร้างสถาบันมวยไทยศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ประมวลจากกรอบแนวคิด ซึ่งได้จากการศึกษา วิเคราะห์แนวนโยบายด้านการอุดมศึกษาของประเทศ แนวทางพัฒนามหาวิทยาลัยไทยสู่มาตรฐานสากล การศึกษาความสำคัญจำเป็นในการจัดตั้งและการสังเคราะห์พัฒนาการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และโครงสร้างของสถาบันที่มีฐานะเทียบเท่าคณะในมหาวิทยาลัย ซึ่งจะอภิปรายให้เห็นถึงความสำคัญของกรอบแนวคิด ดังนี้

1.1 จากการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวนโยบายด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ รวมทั้งแนวทาง ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามหาวิทยาลัยไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับมาตรฐานสากล เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดโครงสร้างของสถาบันมวยไทยศึกษาพบประเด็นความสำคัญของนโยบายด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถเป็นเลิศได้ตามพันธกิจของตนเอง สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นการขับเคลื่อนการอุดมศึกษาไทย ปี พ.ศ. 2564 ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2563) โดยได้ดำเนินการแบ่งกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเชิงยุทธศาสตร์ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มวิจัยระดับแนวหน้าของโลก (Global & Frontier Research) โดยสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยที่ต่างกัน ผลักดันให้เป็นเลิศในสิ่งที่ถนัดจนสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ 2) กลุ่มการพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม (Technology & Innovation) 3) กลุ่มพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ (Area – Based and Community) ยกกระดับสถาบันอุดมศึกษาที่มีความแข็งแกร่งในเชิงพื้นที่ครอบคลุมอยู่ทั่ว

ประเทศ ให้กลายเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อชุมชนใกล้เคียงของคนให้เข้มแข็งยั่งยืน รัฐบาลมีนโยบายให้มหาวิทยาลัยเป็นหัวจักรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามแผนนโยบาย Thailand 4.0 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) โดยการปฏิรูประบบบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายที่ชัดเจน ใช้หลักธรรมาภิบาล มีระบบประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ทำลายกำแพงระหว่างสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้เกิดภาคีอุดมศึกษา (University Consortium) เพื่อร่วมมือกันสร้างสรรค์แนวคิดและความร่วมมือ การปฏิรูประบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาจะใช้วิธีการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา กำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic focus) โดยการกำหนดเป้าหมายและผลลัพธ์การดำเนินงานตามจุดเน้นเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันตามผลการดำเนินงานและศักยภาพของสถาบันอุดมศึกษาในแต่ละกลุ่ม (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2563) มีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 ระบุว่า สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่ในการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมโดยการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและของชาติ มาตรา 62 ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการอุดมศึกษาของ (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562, 2562)

1.2 ผลการศึกษาความสำคัญจำเป็นและจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพบว่า ความสำคัญจำเป็นในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา ระดับมากที่สุด ประกอบด้วย การจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา เพื่อพันธกิจเฉพาะด้านส่งเสริมอนุรักษ์และสืบสานมวยไทย มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นสถาบันของการพัฒนางานวิจัยและองค์ความรู้ นวัตกรรมมวยไทย เป็นสถาบันที่มีศักยภาพในการพัฒนามาตรฐานระบบการจัดการแข่งขัน กีฬามวยไทยอาชีพและสมัครเล่น เป็นสถาบันที่มีศักยภาพในการผลักดันให้มวยไทยได้รับการ บรรจุให้เป็นกีฬาสากลในการแข่งขันระดับนานาชาติ ส่วนความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบัน มวยไทยศึกษา ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านบริบทและศักยภาพ ด้านความสอดคล้องต่อ นโยบาย ด้านบริการวิชาการสังคม จากการแบ่งกลุ่มของมหาวิทยาลัยของไทย กระทรวงการ อุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัย และนวัตกรรม เป็น 3 กลุ่ม ทำให้มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ถูกจัดอยู่ในกลุ่มพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับสภาพและบริบทของ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ที่มีวิทยาเขต 17 วิทยาเขต กระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ประกอบกับทางมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและสืบสาน ศิลปมวยไทยอยู่ทุกภูมิภาค รวมทั้งมีคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านมวยไทย มีผลงานวิจัยที่มี คุณค่าด้านส่งเสริมอนุรักษ์สืบสานและนวัตกรรมมวยไทยเป็นจำนวนมาก แสดงถึงความเป็น สถาบันเฉพาะทางที่สามารถดำเนินการผลักดันพันธกิจของมหาวิทยาลัยด้านการส่งเสริม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มวยไทยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติสู่การเป็นมรดกโลก กีฬามวยไทยเป็นกีฬาสากล ดังนั้นด้วยความพร้อมตามศักยภาพของมหาวิทยาลัยและ ความสำคัญจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ผลักดันให้มวยไทยเป็นมรดกโลก มวยไทยเป็นกีฬา

สากล ตลอดจนเพื่อการแก้ไขวิกฤติมวยไทยในปัจจุบัน ทำให้การจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา เป็นหน่วยงานเทียบเท่าคณะในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ นับเป็นช่วงเวลาที่สำคัญและเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยเป็นอย่างยิ่ง ในการกำหนด ปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานของสถาบันมวยไทยศึกษา จะดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายด้านการอุดมศึกษาของประเทศที่มีประเด็นสำคัญได้แก่ การกำหนดให้มหาวิทยาลัยสามารถเป็นเลิศได้ตามภารกิจ มีการปฏิรูประบบบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายที่ชัดเจน ใช้หลักธรรมาภิบาล พัฒนาระบบการประกันคุณภาพและสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือประกอบการบูรณาการหลักการแนวความคิด การพัฒนามหาวิทยาลัยไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลกจากการวิจัยพบแนวทางการบูรณาการและประยุกต์ใช้การบริหารจัดการตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ แนวคิดการบริหารงานแบบมุ่งองค์กร แนวคิดการอภิบาลผ่านความร่วมมือ และแนวคิด การพัฒนาองค์กรแห่งความชาญฉลาด เป็นแนวทางดำเนินการให้สถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่มีสมรรถนะสูงด้านการวิจัยและพัฒนาวิชาการ และวิชาชีพมวยไทยสู่ระดับสากล เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ศาสตร์มวยไทยของโลก มวยไทย มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไทย ก้าวไกลสู่การเป็นมรดกโลก และกีฬามาตรฐานสากล (พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย, 2540)

2. การพัฒนายุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

การพัฒนายุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ผู้วิจัยใช้ ประเด็นในบทบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 มาตรา 8 ให้มหาวิทยาลัยเป็น สถานศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ด้านการกีฬา มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษา ส่งเสริม วิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอนวิจัยและพัฒนา บริการทางวิชาการวิชาชีพแก่สังคม มาตรา 9 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 8 มหาวิทยาลัยต้องดำเนินการโดยยึดหลักการ ดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562, 2562) 1) ผลิตกาลกร ที่มีความเป็นเลิศด้านกีฬาของประเทศและมีวิชาการและทักษะในวิชาชีพชั้นสูงด้านกีฬา 2) ส่งเสริมสนับสนุนการทำวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ให้มีความเป็นเลิศด้านการกีฬา การพล ศึกษา วิทยาศาสตร์การกีฬา การสร้างเสริมสุขภาพ วิทยาศาสตร์การกีฬา การบริหารจัดการ กีฬา 3) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาและการกีฬากับชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรกีฬาระดับนานาชาติ และผลจากการ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ที่มีจุดแข็งคือ การมีวิทยาเขต 17 แห่ง โรงเรียนกีฬา 13 แห่ง ตั้งกระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ มีบุคลากรที่จบการศึกษา สาขามวยไทยศึกษา มีศูนย์ส่งเสริมอนุรักษ์กีฬามวยไทยทุกวิทยาเขต มีหลักสูตรการเรียนการ สอนวิชามวยไทย มีโครงการและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อการส่งเสริม อนุรักษ์และสืบสาน ศิลปะมวยไทยที่ดำเนินการประสบความสำเร็จระดับนานาชาติหลายโครงการ ประกอบกับ

ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการสังเคราะห์แนวทางและกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ ของการพัฒนามหาวิทยาลัยไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก ในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก (คำเพชร ฐิริปริญา, 2550) การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันอุดมศึกษาไทยตามหลักธรรมาภิบาล (จอย ทองกล่อมสี, 2555) การพัฒนาระบบการเสริมพลังอำนาจการถ่ายโอนความรู้ในคณะแพทยศาสตร์สู่การเป็นองค์กรแห่งความฉลาด (จิรสิทธิ์ เมฆวิชัย, 2555) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างสถาบันกับองค์กรวิชาชีพเพื่อสร้างความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาไทย (สุภัทร บุญส่ง, 2557) การนำเสนอแผนที่นำทางสำหรับมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก (ลักษมณ สมานสิทธิ์, 2558) การใช้หลักการอภิปาลผ่านความร่วมมือในการบริหารจัดการงานวิชาการ (อภิชัย พันธิเสน, 2560) รวมทั้งได้ทำการสังเคราะห์แผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามวยไทย ได้แก่ การพัฒนากลยุทธ์การนำนโยบายกีฬามวยไทยสู่การปฏิบัติในองค์กร สังกัดการกีฬาแห่งประเทศไทย (อนันต์ เมฆสวรรค์, 2559) จึงทำให้ได้ประเด็นยุทธศาสตร์สถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ 4 ประเด็น ยุทธศาสตร์ 22 กลยุทธ์ เป็นยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพของการนำไปใช้ในสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ เพื่อบรรลุตามพันธกิจและเป้าหมายได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เพื่อพันธกิจเฉพาะด้าน ส่งเสริม สืบสาน อนุรักษ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมวยไทยของชาติ เป็นสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมมวยไทย เป็นสถาบันในการดำเนินการผลักดันกีฬามวยไทยสู่การเป็นกีฬาสากล และเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของโลก เป็นสถาบันที่มีศักยภาพในการพัฒนามาตรฐานระบบการจัดการแข่งขันกีฬามวยไทยสมัครเล่นและอาชีพ ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา ตามหลักองค์ประกอบ 11 องค์ประกอบ อยู่ในระดับมาก ตัวบ่งชี้ความสำเร็จของสถาบัน ได้แก่ การมีผลงานวิจัยและนวัตกรรมด้านมวยไทย ได้รับการตีพิมพ์ เผยแพร่และถูกนำไปประยุกต์ใช้เป็นสถาบันที่องค์กรของรัฐในการกำหนดมาตรฐานและการให้การรับรองคุณภาพมวยไทยในทุกมิติ กีฬามวยไทยได้รับการบรรจุในรายการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ และกีฬามวยไทยถูกยกย่องจาก UNESCO ให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของโลก ได้เป็นต้นแบบของสถาบันเฉพาะทางด้านมวยไทยหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่าคณะในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ต้นแบบสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โครงสร้าง และยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ 22 กลยุทธ์ ข้อเสนอแนะ 1) ในการดำเนินการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารควรที่จะต้องกำหนดปณิธานและตั้งเป้าหมาย ให้เป็นสถาบันในฐานะที่เป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ สู่ประเทศไทย 4.0 มุ่งการพัฒนามวยไทยสู่การ

เป็นมรดกโลก มวยไทยเป็นกีฬาสากล การบริหารจัดการสถาบันยึดในเกณฑ์มาตรฐาน มหาวิทยาลัยสากล ได้แก่ เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ การพัฒนาสถาบันสู่การเป็นองค์กรแห่งความชาญฉลาดและใช้หลักการอภิปาลผ่านความร่วมมือ 2) ควรมีการศึกษาเชิงลึกเปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) ระหว่างสถาบันคูกักวอน สถาบันเทควันโดของเกาหลีและสถาบันมวยไทยศึกษา เพื่อเป็นการสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันมวยไทยศึกษา ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมพลศึกษา. (2560). มวยไทยสายพลศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2553). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2563). การปฏิรูปการอุดมศึกษาของประเทศไทย. อนุสารอุดมศึกษา, 46(500), 8-13.
- _____. (2563). นโยบายและจุดเน้นการขับเคลื่อนกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2564. อนุสารอุดมศึกษา, 46(500), 4-6.
- การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2560). เอกสารวิพากษ์ (Public hearing) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามวยไทยแห่งชาติ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกีฬามวย การกีฬาแห่งประเทศไทย.
- คำเพชร ภูมิปัญญา. (2550). การนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาไทยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จอย ทองล้อมสี. (2555). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันอุดมศึกษาไทย ตามหลักธรรมาภิบาล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรสิทธิ์ เมฆวิชัย. (2555). การพัฒนาระบบการเสริมพลังอำนาจการถ่ายทอดความรู้ในคณะแพทยศาสตร์ สู่การเป็นองค์กรแห่งความฉลาด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57ก หน้า 54 (1 พฤษภาคม 2562).
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก หน้า 127 (22 พฤษภาคม 2562).

- พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย. (2540). การพัฒนากระบวนการบริหารงานสถาบันอุดมศึกษา ตามแนวคิดการบริหารงานแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์กร: กรณีศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักขมณ สมานสิทธิ์. (2558). การนำเสนอแผนที่นำทางสำหรับมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ เป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: พรินทนาการพิมพ์.
- สุภัทร บุญส่ง. (2557). ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างสถาบันกับองค์กรวิชาชีพเพื่อสร้างความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษาไทย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ เมฆสวรรค์. (2559). การพัฒนากลยุทธ์การนำนโยบายกีฬามวยไทยสู่การปฏิบัติในองค์กรสังกัดการกีฬาแห่งประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชามวยไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- อภิชัย พันธิเสน. (2560). การประยุกต์ใช้แนวคิดการอภิบาลผ่านความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ของครู
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

THE PROGRAM DEVELOPMENT TO ENHANCE LEARNING
MANAGEMENT COMPETENCIES OF PRIMARY SCHOOL TEACHER
UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

ไฉไลศรี เพชรใต้

Chailaisri Pettai

พชรวิทย์ จันทรศิริสร

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: chailaisri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา 3) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา 4) เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 379 คน และครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 379 คน รวมทั้งสิ้น 758 คน ได้มาโดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมินแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา มี 5 องค์ประกอบ จำนวน 15 ตัวชี้วัด ยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) สภาพปัจจุบันสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา ที่พัฒนาขึ้น ผลการประเมินโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการนำโปรแกรมไปใช้ พบว่า 4.1) ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนการพัฒนามีค่าเฉลี่ย 12.90 คิดเป็นร้อยละ 43.00 และ

* Received 10 November 2020; Revised 13 November 2020; Accepted 14 November 2020

มีคะแนนหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 27.66 คิดเป็นร้อยละ 92.20 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.2) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, เสริมสร้างสมรรถนะ, การจัดการเรียนรู้, ครูประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were; 1) the study factors and indicators competency of primary school teachers. 2) was the study current competencies and further needed ones of primary school teachers in learning management 3) was the development learning management competencies program for primary school teachers. 4) was the implementation of learning management competencies program for primary school teachers. The population was primary school administrators and teachers. The sample consisted of 379 administrators and 379 primary school teachers under the Office of the Education Commission total of 758 people research study using Krejcie and Morgan by opening tables for determining sample size. The research instrument was questionnaire and the data was statistically analyzed using percentage, mean, standard deviation and modified priority needs index (PNI_{modified}). The results revealed that: 1) The elements and indicators of the learning management competency development Program for primary school teachers. were 5 elements and 15 indicators were evaluated by the experts as good level appropriately. 2) The overall evaluation of current learning management competency development program is in a Moderate level, whereas the further needed competencies program is in good level to enhance learning management competency for primary school teachers. 3) The Program Development to Enhance Learning Management Competencies of Primary School Teacher. The overall program fit evaluation in term of beneficial and appropriation by the experts found in very good level. 4) The results of program implementation shown that 4.1) The average score of teachers before using the learning management competency development program is 12.90 which is about 43 percentage ; whereas, the after using the program is 27.66 which is about 92.20. The teachers have learning competency management in very good level evaluation. 4.2) The results of satisfaction evaluation shown that all aspects were shown in the most level.

Keywords: The Program Development, Enhance Competency, Learning Management, Teacher Primary

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์และสมดุลทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา (Ministry of Education, 2010) จากการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการขับเคลื่อนภารกิจจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยกำหนดนโยบายในด้านคุณภาพผู้เรียนให้มีมาตรฐาน ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในการประเมินระดับชาติ (O - net) ซึ่งในปีการศึกษา 2560 มีเพียงสาระการเรียนรู้กลุ่มภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น ที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ และนอกนั้นทุกกลุ่มสาระมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ จากปัญหาดังกล่าวครูจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน หากครูขาดคุณภาพในด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ย่อมทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้อยคุณภาพตาม ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากครูขาดประสบการณ์ในการสอนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และครูขาดการนิเทศติดตามผล (Office of the Education Council, 2016) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Warinin เรื่องรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยรวมระดับปานกลางปัญหาของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ระดับมาก และมีความต้องการในการพัฒนาระดับมาก ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครู (Warinin, 2014) ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของครูเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนาสื่อวัตกรรมเทคโนโลยี การวัดและประเมินผล “ครู” ซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญในการยกระดับและพัฒนาการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนการปฏิรูปคุณภาพการศึกษาจะไม่ประสบผลสำเร็จ หากปราศจากการยกระดับคุณภาพครู และการเปลี่ยนแปลง การปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในระบบการศึกษา การไม่ให้ความสำคัญกับครูจึงมีผลต่อคุณภาพการศึกษาของประเทศโดยรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การพัฒนาครูเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ส่งเสริมให้ครูก้าวหน้าในวิชาชีพ สามารถทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้ผู้สำเร็จ การศึกษามีคุณภาพตามไปด้วย ครูต้องได้รับการพัฒนาเพราะจะเป็นกระบวนการที่เพิ่มพูน ความรู้ ความสามารถ ทักษะของบุคลากรในองค์กรส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และช่วยให้ครูสามารถนำศักยภาพที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อ องค์กรมากที่สุด และเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถความชำนาญ ตลอดจนทัศนคติของ ครูเพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ มีความพร้อมสำหรับรองรับการเปลี่ยนแปลงของ องค์กรได้ (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2555)

การพัฒนาสมรรถนะครูในยุคแห่งเทคโนโลยีและการสื่อสารที่เต็มไปด้วยข้อมูล สารสนเทศหลากหลาย ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญสำหรับยุคนี้ที่เรียกว่า C - Teacher ซึ่งได้แก่ 1) ผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี เพราะหากผู้สอน ไม่เชี่ยวชาญในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอด ก็ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมาย 2) ผู้สอนต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการ เรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้แก่ผู้เรียน ยิ่งถ้าได้ผ่านการออกแบบ กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพจะยิ่งช่วยส่งเสริมทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี 3) ผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้เองจากการเชื่อมโยง ความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ได้รับ และได้จากการลงมือปฏิบัติใน กิจกรรมต่าง ๆ โดยครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้และสร้างสรรค์ชิ้นงานต่าง ๆ ผ่านการประยุกต์ความรู้และ ประสบการณ์ที่ได้รับจากในชั้นเรียนและจากการศึกษาด้วยตนเอง 4) ผู้สอนต้องสามารถจัด กิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้สอนใน สถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและ สถานศึกษากับชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน 5) ผู้สอนมีทักษะการสื่อสาร ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่าง เหมาะสมนำไปสู่ความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 6) ผู้สอนใน ศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่จัด สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ผู้สอน ต้องเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว 7) ผู้สอนต้อง มีเมตตาจิตต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจ ส่งผลต่อการจัดสภาพการเรียนรู้ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้เรียนจะมีความสุขในการ เรียนรู้และจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แต่การที่ครูผู้สอนจะมีสมรรถนะที่ สูงขึ้นและมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องได้รับการ

พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิด ความชำนาญการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้ให้ความเห็นว่ายังไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจนเท่าที่ควร เพราะมีเพียงคู่มือการประเมินสมรรถนะครู ที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นแบบประเมิน การปฏิบัติงานประจำปีของครูและบุคลากรเท่านั้น ยังขาดรายละเอียดของขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติให้ได้มาซึ่งตัวบ่งชี้ในแต่ละข้อ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษาที่ศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาครูแล้วพบว่าการพัฒนาครูยังขาดแนวทางพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและ ยังไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับขั้นตอนและวิธีการประเมินผลการดำเนินงานร่วมด้วย (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2561) ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาครูและเตรียมครูให้มีสมรรถนะสูง เพราะครูต้องพัฒนาผู้เรียนให้ สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นการพัฒนาครูด้านการ จัดการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนา

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. เพื่อศึกษาผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น ได้แก่ นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 2 คน โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกและมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี ผู้บริหารสถานศึกษา โดยเป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 คน ครูวิทยฐานะเชี่ยวชาญ ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้หรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ศึกษานิเทศก์วิทยฐานะชำนาญพิเศษจากสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา จำนวน 2 คน

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 28,806 คน จากโรงเรียน 1,567 โรง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 379 คน ครูหัวหน้าวิชาการจำนวน 379 คน รวมทั้งสิ้น 758 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970)

ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ (Best practices) จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร 1 คน ครูวิชาการ 1 คน และหัวหน้าสายชั้นแต่ละสาย 6 คน โดยการสัมภาษณ์รวมจำนวน 24 คน และร่างโปรแกรมและคู่มือการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม โดยการสัมมนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ระยะที่ 4 ผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูโรงเรียนอนุบาลสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมการพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00

2. แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.86 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.87

3. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.60 – 1.00

4. แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. แบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่าง 0.60 – 1.00

6. แบบทดสอบ แบบประเมิน แบบประเมินความพึงพอใจ
ในการวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบการวิจัยและพัฒนา รวม 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ตามวัน เวลา สถานที่ ตามที่กำหนดในหนังสือราชการ

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้จากระยะที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 3 โรงเรียน โดยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล และประสานงานทางโทรศัพท์ กำหนดวัน นัดหมายเวลาขอสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงร่างโปรแกรมและคู่มือตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

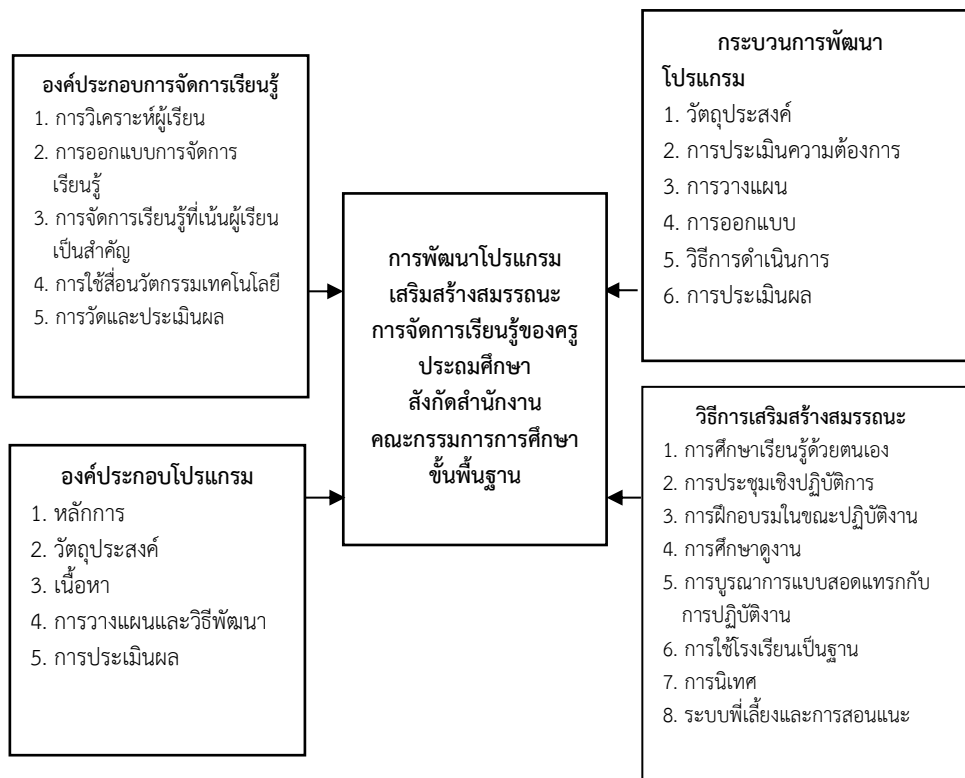
ระยะที่ 4 การศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนการอบรมให้ความรู้ และเก็บข้อมูลหลังการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และรายงานผล จากนั้นทำการประเมินความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้ของครู โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างการใช้โปรแกรมและหลังการใช้โปรแกรม และนำผลการประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูมาวิเคราะห์และรายงานผล และผู้วิจัยให้กลุ่มเป้าหมายที่ใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ Midpoint
2. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลตามเกณฑ์ Midpoint
3. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุปจากเนื้อหาการสัมภาษณ์ และจัดเนื้อหาจากข้อมูล เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรม
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ Midpoint
5. วิเคราะห์ความพึงพอใจของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558); (พิณสุตา สิริธรรังศรี, 2557); (วิจารณ์ พานิช, 2555); (Tyler, R.W., 1986); (Oliva, P.F. , 1992); (Kwakman, K., 2003) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ จำนวน 15 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 การวิเคราะห์ผู้เรียน มี 5 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ มี 2 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มี 4 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 4 การใช้สื่อวัตกรรมการเทคโนโลยี มี 2 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 5 การวัดและประเมินผล มี 2 ตัวชี้วัด ยืนยันโดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับวิธีการเสริมสร้าง ได้แก่ 1) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน 4) การศึกษาดูงาน 5) การบูรณาการแบบ

สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน 6) การใช้โรงเรียนเป็นฐาน 7) การนิเทศ 8) ระบบพี่เลี้ยงและการสอนแนะ

3. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา และคู่มือการใช้โปรแกรม โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรม คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) การวางแผนและวิธีพัฒนา และ 5) การประเมินผล โครงสร้างกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ วิธีการเสริมสร้าง สื่อ และการวัดประเมินผล ประกอบด้วย 5 Module คือ 1) การวิเคราะห์ผู้เรียน 2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี 5) การวัดและประเมินผล ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

4. ผลการศึกษานำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ พบว่า 1) ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนการพัฒนามีค่าเฉลี่ย 12.90 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 43.00 และมีคะแนนหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 27.66 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.20 และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 1) การวิเคราะห์ผู้เรียน 2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี 5) การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎี ซึ่งมีองค์ประกอบของรูปแบบที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแนวคิดด้านการเรียนรู้ของ Tyler ที่เสนอองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ (Tyler Loop) ไว้ 3 ส่วน คือ 1) จุดมุ่งหมายการจัดการเรียนรู้ 2) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้และ 3) การประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยที่ข้อมูลส่วนที่ 3 สามารถใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับไปยังองค์ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้และจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ให้บรรลุผลได้ (Tyler, 1950) ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมรรถนะสำคัญซึ่งได้ระบุว่า มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ 2) การออกแบบการเรียนรู้ 3) การพัฒนาผู้เรียน 4) การบริหารจัดการชั้นเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) สอดคล้อง

กับงานวิจัยของทิฆัมพร บุญมาก ได้วิจัยพัฒนาระบบพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสที่ผู้วิจัยพัฒนาประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ 2) การศึกษาคุณลักษณะผู้เรียน 3) การกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ 4) การกำหนดเนื้อหา 5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) การประเมินผล 7) การให้ข้อมูลป้อนกลับ (ทิฆัมพร บุญมาก, 2558)

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะว่าการพัฒนาครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญ สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ศึกษาการพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า 1) ผลจากการศึกษาวิจัยและพัฒนาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาวิชาเอกในกลุ่มสาระที่สอน มีการะงานมากขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้มีการวัดผล ประเมินผลไม่เหมาะสมขาดการนิเทศติดตามการพัฒนาครู 2) ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทางวิชาการมากขึ้นแต่มีปัญหาอันเนื่องมาจากสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตรเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการอบรมผู้บริหารครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนสามารถเป็นผู้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขตลอดชีวิต และเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถ หรืออาจกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ยอมรับความจริงแห่งตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนกวร จุฑาสงษ์ ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า สภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ชนกวร จุฑาสงษ์, 2559)

3. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วยกิจกรรม 5 Module ได้แก่ 1) การวิเคราะห์

ผู้เรียน 2) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) การใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี 5) การวัดและประเมินผล รูปแบบและวิธีการใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง เพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนาศาสนาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองต่อไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการดำเนินการพัฒนาโปรแกรม ได้แก่ 1) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 3) การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน 4) การศึกษาดูงาน 5) การบูรณาการแบบสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน 6) การใช้โรงเรียนเป็นฐาน 7) การนิเทศ 8) ระบบพี่เลี้ยงและการสอนแนะ ผลการประเมินโปรแกรม การดำเนินการพัฒนา ได้กำหนดกระบวนการพัฒนาไว้ 4 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 การประเมินก่อนการพัฒนา ขั้นที่ 2 การพัฒนา ขั้นที่ 3 การบูรณาการความรู้ และขั้นที่ 4 การประเมินหลังการพัฒนา ผลการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับชัยนาท พลอยบุตร ได้ทำการศึกษากำหนดโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า รูปแบบและวิธีการพัฒนา แบ่งออก 3 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 การออกแบบการเรียนรู้ ชุดที่ 2 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และชุดที่ 3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ชัยนาท พลอยบุตร, 2559) และยังสอดคล้องกับ ธนศักดิ์ เจริญธรรม ได้ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า วิธีการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ มี 8 วิธี ดังนี้ 1) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การฝึกอบรม 3) การฝึกปฏิบัติในงาน 4) การใช้ระบบพี่เลี้ยง 5) การสอนแนะงาน 6) การศึกษานอกสถานที่ 7) การนิเทศ และ 8) โรงเรียนเป็นฐาน (ธนศักดิ์ เจริญธรรม, 2561)

4. ผลการศึกษากำหนดโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ พบว่า 1) ผลการทดสอบความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ย 12.90 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 43.00 และมีคะแนนหลังการพัฒนา มีค่าเฉลี่ย 27.66 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.20 แสดงว่า ครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคะแนนหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน 2) ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางหลังพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับกฤษฎากร พลมณี ได้ทำการศึกษากำหนดโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ผลการประเมิน

สมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูก่อนเข้ารับการพัฒนา มีระดับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.90 หลังการพัฒนาสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.83 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน 3) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด (กฤษดากร พลมณี, 2561) สอดคล้องกับ ทิฆัมพร บุญมาก ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการใช้ระบบพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน (ทิฆัมพร บุญมาก, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงกระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีการพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นระบบ ลงมือปฏิบัติจริง โดยกระบวนการพัฒนาครู ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม 2) การอบรม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล ทั้งนี้ครูยังรู้สึกเป็นอิสระทางความคิด โดยมีผู้พัฒนาสมรรถนะเป็นผู้อำนวยความสะดวก และช่วยแนะนำแนวทางที่เหมาะสมเพิ่มเติม ครูพัฒนาตนเองได้ตามความต้องการ เป็นการเรียนรู้แบบนำตนเอง บนพื้นฐานความเชื่อมั่นและยอมรับในประสบการณ์และความสามารถของครู และความเหมาะสมของกิจกรรมการพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา 3) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา 4) เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการพัฒนาโปรแกรม ระยะที่ 2 การสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 3 การศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ และระยะที่ 4 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการ

เรียนรู้ของครู และการนำโปรแกรมฯ ไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการพัฒนาโปรแกรม มี 5 องค์ประกอบ จำนวน 15 ตัวชี้วัด โปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) กิจกรรมการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม วิธีการดำเนินการโปรแกรม ประกอบด้วย 1) การเตรียมความพร้อม 2) การอบรม 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การประเมินผล รวมทั้งสิ้น 65 ชั่วโมง ทั้งนี้ผู้เขียนบทความข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ว่าผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู สามารถนำโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการพัฒนาครูได้โดยปรับใช้ตามบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านอื่น เช่น สมรรถนะ ด้านหลักสูตร สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างหลากหลายและรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2559 = IMD 2016. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษฎาकर พลมณี. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทวีพรินท์ (1991).
- ชนกพร จุฑาสงษ์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยนาท พลอยบุตร. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิฆัมพร บุญมาก. (2558). การพัฒนาระบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ชนศักดิ์ เจริญธรรม. (2561). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิณสุตา สิริธรรังศรี. (2557). รายงานการวิจัยและพัฒนา เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2561). สมรรถนะ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). การวิจัยเรื่อง บทวิเคราะห์การศึกษาไทยในโลกศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). การพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607- 610.
- Kwakman, K. (2003). Factors Affecting Teachers' Participation in Professional Learning Activities . *Teacher and Teacher Education*, 19(2), 149-170.
- Ministry of Education. (2010). Core curriculum for basic education 2008. Bangkok: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand.
- Office of the Education Council. (2016). Teacher production and development status in Thailand. Bangkok: Prikwarn Graphic.
- Oliva, P .F. (1992). *Developing the Curriculum*. New York: Harper Collins.
- Tyler. (1950). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- _____. (1986). *Evaluation acting program*. Boston: Allin and Bacon.
- Warinin. (2014). *The model of teacher's competency development in learning management for schools under Kamphaengphet Primary Education Service Area office 2 (Doctoral dissertation)*. Nakhonsawan: Nakhonsawan Rajabhat University.

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การอ่านขั้นสูงของนักศึกษาผ่านบทเรียนออนไลน์*

STUDENTS' ACHIEVEMENT ON ADVANCED READING THROUGH ONLINE LESSONS

คมลธิ์ สิทธิประการ

Komsit Sitipragan

วิกรม ฉันทรางกูร

Vikrom Chantarangul

ภัชญา ทองใส

Patchayapa Thongsai

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand

E-mail: komsit.s@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การอ่านขั้นสูงของนักศึกษาผ่านบทเรียนออนไลน์และศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการอ่านขั้นสูง จำนวน 29 คน ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2562 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช (สไใหญ่) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยบทเรียนออนไลน์การอ่านภาษาอังกฤษที่ผ่านการตรวจสอบในด้านความถูกต้องของเนื้อหา ไวยากรณ์ หลักการออกแบบ และความเหมาะสมกับผู้เรียนจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 45 เว็บไซต์ เกี่ยวกับการเข้าใจรายละเอียด การหาหัวเรื่องและใจความสำคัญ และเรื่องการใช้คำอ้างอิง โดยใช้บทเรียนออนไลน์จำนวน 15 บทเรียนในแต่ละประเด็น และใช้แบบทดสอบก่อนและหลังเรียนเพื่อวัดความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและใช้แบบสอบถามเพื่อวัดระดับความพึงพอใจในการเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนการอ่านภาษาอังกฤษผ่านบทเรียนออนไลน์ของผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05 และผลจากแบบสอบถามพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในภาพรวมผ่านการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.71) และนักศึกษาแสดงความพึงพอใจด้านบทเรียนซึ่งให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.62) และข้อมูลซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิดพบว่า นักศึกษา

* Received 9 September 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 14 November 2020

ต้องการเรียนกับบทเรียนออนไลน์ที่มีการเพิ่มเนื้อหาส่วนอื่น ๆ ให้มากขึ้นและใช้เวลาในการเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาความรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษในภาคการศึกษาถัดไป

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การอ่าน, บทเรียนออนไลน์, ความพึงพอใจ

Abstract

The objectives of this research article were to compare students' English reading proficiency before and after learning English reading through online lessons and to investigate students' satisfaction towards learning English reading through online lessons. The subjects in this study were 29 students in the Faculty of Science and Technology at Rajamangala University of Technology Srivijaya, Nakhon Si Thammarat (Saiyai Campus) enrolling in an advanced reading course in the first semester of the academic year 2019. The research instruments comprised online lessons that examined for content accuracy, grammar, design principles, and suitability for learners from experts totally 45 online lessons on the topics of "Understanding the details", "Finding the topic and the main idea", and "Using reference words". Fifteen lessons were used for each topic. In addition, pre and post testing was used to measure the students' English reading achievement, as well as a questionnaire on students' satisfaction through online lessons. Statistics applied in the study consisted of means, standard deviation, and t-test. The findings showed that there was a statistically significant difference between the pre-test and post-test scores at the 0.05 level. The students expressed a high level of satisfaction towards learning English reading ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.71) and the highest level of satisfaction towards the lessons in terms of knowledge and enjoyment ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.62). Furthermore, the results from open-ended questions indicated that the students hoped to learn more through online lessons with additional contents and longer hours in the next semester.

Keywords: Reading Achievement, Online Lessons, Satisfaction

บทนำ

ในสังคมยุคปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นประโยชน์ในการสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากล และเป็นภาษาสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารทั่วโลก คนไทยจึงได้มีการตื่นตัวในการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ได้กำหนดตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังด้านของภาษาอังกฤษไว้ว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นสำหรับการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศในประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบความสำคัญของทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน จะพบว่าการอ่านเป็นทักษะที่สำคัญกว่าทักษะอื่น ๆ เนื่องจากทักษะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษา เพราะการอ่านมีจุดมุ่งหมายที่แท้จริงคือมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจเป็นสำคัญ (สุภาพร โมกข์บุรุษ, 2555) ทักษะการอ่านจึงเป็นทักษะการอ่านจึงเป็นทักษะที่สำคัญในการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากการเรียนวิชาต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนต้องใช้การอ่านเป็นสื่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะในการเรียนภาษา ซึ่งผู้เรียนมีโอกาสใช้ทักษะ ฟัง พูด และเขียนน้อยกว่าทักษะการอ่าน ดังนั้นการอ่านจึงเป็นเป้าหมายสำคัญในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อให้นักเรียนได้ใช้เป็นเครื่องมือนำไปสู่การแสวงหาความรู้ทั้งปวง (ถนอมเพ็ญ ชูบัว, 2554)

สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ถือเป็นสิ่งที่มีบทบาทต่อกระบวนการเรียนการสอน ด้วยคุณสมบัติของสื่อที่เป็นตัวกลางในการนำสารหรือเนื้อหาส่งทอดไปยังผู้เรียนช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้เรียน และผู้สอนสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาของบทเรียนได้ง่ายขึ้น สื่อการสอนแต่ละชนิดล้วนมีลักษณะเฉพาะ บทเรียนออนไลน์ (Online Lesson) เป็นสื่อรูปแบบหนึ่งของบริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Campbell, L., 1999) กล่าวว่าการใช้บทเรียนออนไลน์เป็นความพยายามในการใช้คุณสมบัติต่าง ๆ ของอินเทอร์เน็ตมาสนับสนุนการศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับ ศิริภรณ์ โทอ่อน ซึ่งกล่าวว่าสำหรับการนำสื่อคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการศึกษานั้นมีเหตุผลหลายประการ ซึ่งปัจจุบันแนวโน้มการนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมาใช้ในแวดวงการศึกษได้แพร่หลายขึ้น (ศิริภรณ์ โทอ่อน, 2556)

สิรินธร วัชรพิชผล และจกมล จันทรเรือง กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือ ICT เข้ามามีส่วนร่วมกับการเรียนการสอน เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนหรือเป็นบทเรียนออนไลน์โดยผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้บทเรียนต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองผ่านอินเทอร์เน็ตซึ่งสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่สามารถเชื่อมต่อเข้าสู่เครือข่ายได้ และเกิดความรู้สึกอยากเรียนรู้ในบทเรียนนั้น ๆ และเทคโนโลยีช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้บทเรียนเป็นสื่อเสริมกับนักศึกษากลุ่มทดลอง (สิรินธร วัชรพิชผล และจกมล จันทรเรือง, 2558) นอกจากนี้ Lynch, M. ได้แสดงความคิดเห็นว่าการนำระบบ e - Learning มาใช้ต้องขึ้นอยู่กับระดับความพร้อมทั้งของผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหารายวิชา และสภาพแวดล้อมทาง

เทคโนโลยี การที่ราคาของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันมีราคาถูกจึงส่งผลให้การเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์เป็นที่นิยมมากขึ้นในปัจจุบัน (Lynch, M., 2008)

จากการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เรียนในรายวิชาการอ่านขั้นสูง ในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561พบว่า นักศึกษามีคะแนนในเรื่องการเดาความหมายศัพท์ (Guessing Word Meaning) ร้อยละ 65 เรื่องการใช้คำอ้างอิง (Using Reference Words) ร้อยละ 55 เรื่องการหาหัวเรื่องและใจความสำคัญ (Finding The Topic And The Main Idea) ร้อยละ 40 เรื่องการเข้าใจรายละเอียด (Understanding The Details) ร้อยละ 35 และจากข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั้น ประกอบกับการเข้ามามีบทบาทของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ถือได้ว่าเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สำคัญซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้และมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นของการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์หลายสถาบันการศึกษาได้ใช้ของทางการเรียนออนไลน์เป็นช่องทางเสริมจากภาคเรียนปกติผู้เรียนสามารถเรียนออนไลน์ในแต่ละวิชาและหลักสูตรเดียวกันกับหลักสูตรปกติได้ซึ่งเป็นการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและเป็นการลดช่องว่างการศึกษาในระดับอุดมศึกษาดังนั้นเพื่อความสำเร็จทางการเรียนออนไลน์ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการใช้บทเรียนออนไลน์ เรื่อง การเข้าใจรายละเอียด (Understanding The Details) การหาหัวเรื่องและใจความสำคัญ (Finding The Topic And The Main Idea) และเรื่องการใช้คำอ้างอิง (Using Reference Words) ซึ่งเป็นเนื้อหาที่นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่น้อยที่สุด 3 ลำดับแรก และผู้วิจัยต้องการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อบทเรียนออนไลน์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้บทเรียนออนไลน์ประกอบการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การอ่านขั้นสูงของนักศึกษาผ่านบทเรียนออนไลน์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนผ่านบทเรียนออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้การอ่านขั้นสูงที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ เป็นงานวิจัยกึ่งทดลองแบบ One Group Pretest and Posttest Design โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช สไใหญ่ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการอ่านขั้นสูงของภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2562

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการอ่านขั้นสูงในภาคการศึกษาที่ 1/2562 จำนวน 29 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1. บทเรียนออนไลน์

1.1 ผู้วิจัยศึกษาคำอธิบายรายวิชาการอ่านขั้นสูง และดูผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาการอ่านขั้นสูง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องใดน้อยที่สุดซึ่งพบว่าเรื่องการเข้าใจรายละเอียด (Understanding the Details) การหาหัวเรื่องและใจความสำคัญ (Finding the Topic and The Main Idea) และเรื่องการใช้คำอ้างอิง (Using Reference Words) นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์น้อยเป็น 3 อันดับแรก

1.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาจากบทเรียนออนไลน์ที่มีเนื้อหาในเรื่องการเข้าใจรายละเอียด (Understanding the Details) การหาหัวเรื่องและใจความสำคัญ (Finding the Topic And The Main Idea) และเรื่องการใช้คำอ้างอิง (Using Reference Words)

1.3 ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ความยากง่ายและหาค่า IOC (Index of Item - Objective Congruence) ของบทเรียนออนไลน์ทั้ง 3 เรื่องไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบค่า IOC ของบทเรียนออนไลน์ โดยพิจารณาว่าบทเรียนออนไลน์ดังกล่าวเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

-1 หมายถึง แน่ใจว่าบทเรียนออนไลน์นั้นไม่เหมาะที่จะเป็นสื่อการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการอ่านขั้นสูง

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าบทเรียนออนไลน์นั้นไม่เหมาะที่จะเป็นสื่อการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการอ่านขั้นสูง

1 หมายถึง แน่ใจว่าบทเรียนออนไลน์นั้นเหมาะที่จะเป็นสื่อการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการอ่านขั้นสูง

1.4 นำบทเรียนดังกล่าวที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมมาทำแผนระยะการทดลองโดยนำผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงและดัชนีความสอดคล้องระหว่างบทเรียนออนไลน์กับจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาของหลักสูตร โดยค่าดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC อยู่ที่ระดับ 0.66 - 1.00 ซึ่งแสดงว่าบทเรียนออนไลน์นั้นมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้เป็นการเรียนการสอนได้ ส่วนบทเรียนออนไลน์ที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.50 แสดงว่าบทเรียนออนไลน์นั้นไม่เหมาะที่จะนำมาเป็นสื่อการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงจะไม่นำบทเรียนออนไลน์ดังกล่าวไปใช้เป็นการเรียนการสอน

1.5 นำบทเรียนออนไลน์ทั้ง 3 บทไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อดูความเหมาะสมด้านเนื้อหาความสามารถของผู้เรียน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนออนไลน์ (Content Analysis)

2.2 ผู้วิจัยทำ Test Specifications บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์รายวิชาเพื่อกำหนดแนวทางในการสร้างข้อสอบจากนั้นจึงสร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านจำนวน 60 ข้อตามแบบของ ขวาล แพรัตกุล คือแบบทดสอบที่ผู้สอนสร้างขึ้นเอง (Teacher - Made Test) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการทราบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้บทเรียนออนไลน์ประกอบการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักศึกษาที่จะได้รับจากการศึกษาด้วยตนเองผ่านสื่อออนไลน์และใช้ข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายที่เหมาะสมเพียง 60 ข้อเท่านั้น (ขวาล แพรัตกุล, 2516)

2.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจข้อสอบเพื่อหาค่าความสอดคล้อง (IOC) กับ Test Specifications และนำผลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขความถูกต้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.4 นำข้อสอบไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน หากนักศึกษาตอบถูกจะให้ 1 คะแนน ส่วนในกรณีที่นักศึกษาตอบผิดนั้นจะไม่มีคะแนน จากนั้นจึงนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยคัดข้อสอบที่มีระดับความยากง่ายอยู่ที่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

2.5 ปรับปรุงข้อสอบที่หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกจนกระทั่งมีความเหมาะสมแล้วไปใช้ในการทดลอง

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ

3.1 ผู้วิจัยศึกษาการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจและกำหนดประเด็นที่ต้องการทราบโดยกำหนดอันดับประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ทซึ่งมีความหมายดังนี้

อันดับ 5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

อันดับ 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก

อันดับ 3 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับปานกลาง

อันดับ 2 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อย

อันดับ 1 หมายถึง มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

3.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจแบบสอบถามเพื่อหาค่า IOC ระหว่างข้อคำถามกับการแสดงระดับความพึงพอใจที่ต้องการวัดและค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปจำนวน 12 ข้อแล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้

3.3 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ได้จากการนำไปทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการสำรวจความพึงพอใจกับนักศึกษากลุ่มทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยให้กับนักศึกษาทราบก่อน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้อธิบายถึงลักษณะการใช้บทเรียนออนไลน์โดยวิธีการดังนี้

1. นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านด้วยบทเรียนออนไลน์จำนวน 60 นาที
2. นักศึกษากลุ่มตัวอย่างศึกษาเนื้อหาจากบทเรียนออนไลน์จำนวน 3 บท ๆ ละ 5 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง โดยใช้เวลาหลังเลิกเรียนวันจันทร์ถึงวันพฤหัสบดี วันละ 1 ชั่วโมง
3. นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์จำนวน 60 นาที
4. นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้
 - 1.1 การหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2551)
 - 1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) โดยใช้โปรแกรมทางสถิติ
 - 1.3 การทดสอบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้สถิติค่าที ด้วยโปรแกรมทางสถิติ
 - 1.4 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจเป็นค่าร้อยละด้วยโปรแกรมทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t) มาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนทั้งจากการทำแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน และคะแนนจากแบบสอบถามวัดระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์โดยนำมาเทียบกับเกณฑ์การแปลความของ (สมบัติ กาญจนารักษ์, 2549) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับเพื่อตอบคำถามการวิจัยทั้ง 2 ข้อดังนี้
ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนทั้งกลุ่ม (N = 29)

	Score		Df	t-value	sig
	$\bar{X}$	S.D.			
Pre - test	44.17	12.34	28	2.37	0.021*
Post - test	51.90	10.39			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 44.17 (S.D. = 12.34) คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนคือ 51.90 (S.D. = 10.39) ค่า df ของทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนคือ 28 ค่า t-value อยู่ที่ระดับ 2.37 และค่า sig อยู่ที่ 0.021 ซึ่งหมายถึงค่าคะแนนหลังเรียนของผู้เรียนทั้งก่อนและหลังเรียนมีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าบทเรียนออนไลน์ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

4.2 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์

คำถามวิจัยข้อที่ 2 ผู้เรียนมีความพึงพอใจระดับใดต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษด้วยบทเรียนออนไลน์ ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 12 ข้อและคำถามปลายเปิดอีก 1 ข้อทันทีที่เสร็จสิ้นการทดสอบวัดความรู้การอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้เวลาในการทำแบบสอบถามประมาณ 20 นาทีและนำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณค่าร้อยละโดยแยกตามข้อเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้เรียนการอ่านภาษาอังกฤษด้วยบทเรียนออนไลน์

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์
(N = 29)

ลำดับที่	ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	บทเรียนสร้างความสนใจและอยากเรียนในบทต่อไป	4.17	0.75	มาก
2	นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เครียดเวลาเรียน	4.13	0.73	มาก
3	นักเรียนอยากเรียนกับบทเรียนออนไลน์นี้อีก	3.87	0.78	มาก
4	บทเรียนช่วยพัฒนาความรู้ด้านการอ่านมากขึ้น	4.27	0.69	มากที่สุด
5	นักเรียนรู้สึกสนุกและมีความสุขกับการเรียน	4.23	0.68	มากที่สุด
6	นักเรียนรู้สึกคุ้มค่ากับการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์	4.17	0.74	มาก
7	นักเรียนต้องการเรียนกับบทเรียนออนไลน์ในวิชาอื่น ๆ	4.03	0.76	มาก
8	บทเรียนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ง่าย	4.13	0.73	มาก
9	บทเรียนให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลิน	4.43	0.62	มากที่สุด
10	บทเรียนทำให้ผู้เรียนมีอิสระ ในการควบคุมการเรียนของตน	4.30	0.74	มากที่สุด
11	บทเรียนนี้สามารถใช้สอนแทนครูได้	4.07	0.63	มาก
12	บทเรียนนี้ทำให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ	3.87	0.68	มาก
ความคิดเห็นโดยรวม		4.14	0.71	มาก

*4.21 – 5.00 = เห็นด้วยมากที่สุด, 3.41 – 4.20 = เห็นด้วยมาก, 2.61 – 3.40 = เห็นด้วยปานกลาง, 1.81 – 2.60 = เห็นด้วยน้อย, 1.00 – 1.80 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อมูลจากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจจากแบบสอบถามของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษด้วยบทเรียนออนไลน์อยู่ระหว่าง 3.87 - 4.43 และค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.14 ซึ่งอยู่ในระดับมาก หมายความว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อบทเรียนออนไลน์ที่สามารถให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.62) บทเรียนออนไลน์การอ่านภาษาอังกฤษทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการควบคุมการเรียนของตน ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.74) และบทเรียนออนไลน์ช่วยพัฒนาความรู้ด้านการอ่านได้มากขึ้น ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.69) นอกจากนี้ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียน ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.68) รวมทั้งช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียนอยากเรียนในบทต่อไปและรู้สึกคุ้มค่ากับการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.75 และ 0.74 ตามลำดับ) และบทเรียนออนไลน์การอ่านภาษาอังกฤษช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายและไม่เครียด บทเรียนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ง่าย ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.73) อีกทั้งบทเรียนออนไลน์สามารถใช้สอนแทนครูได้ ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.63) และนักเรียนต้องการเรียนบทเรียนออนไลน์ในรายวิชาอื่น

($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.76) นอกจากนี้บทเรียนออนไลน์ส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ และนักเรียนอยากเรียนกับบทเรียนออนไลน์นี้อีก ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.78 และ 0.68 ตามลำดับ) สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจที่ดีต่อการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษผ่านบทเรียนออนไลน์ เป็นการช่วยพัฒนาความรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนและกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจจากในการเรียนผ่านบทเรียนในระดับมาก

นอกจากผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจและแบบสำรวจรายการแล้ว ยังมีข้อมูลซึ่งได้จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิด คือ นักศึกษา 7 คน ต้องการเรียนกับบทเรียนออนไลน์อีก 6 คน เห็นว่าบทเรียนออนไลน์ช่วยพัฒนาความรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษมาก นักศึกษา 6 คน ต้องการให้มีเนื้อหาส่วนอื่นที่นอกเหนือจากการอ่านภาษาอังกฤษ นักศึกษา 4 คน ต้องการใช้เวลาในการเรียนมากกว่านี้ และอีก 3 คนต้องการเรียนอีกในภาคการศึกษาถัดไป

โดยภาพรวมความพึงพอใจของผู้เรียนมีต่อการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษด้วยบทเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก ดังที่นำเสนอข้างต้น ผลการวิจัยสามารถสรุปโดยรวมว่า การเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาด้วยวิธีการนี้ สามารถทำให้เข้าใจและมีทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเรื่องการเข้าใจรายละเอียด (Understanding the Details) การหาหัวเรื่องและใจความสำคัญ (Finding The Topic and the Main Idea) และเรื่องการใช้คำอ้างอิง (Using Reference Words) ได้ถูกต้องแม่นยำมากขึ้น อย่างไรก็ตามสำหรับผู้เรียนที่มีข้อจำกัดด้านความสามารถทางด้านการใช้คอมพิวเตอร์อาจขาดความมั่นใจว่าตนเองจะสามารถใช้บทเรียนออนไลน์ได้หรือไม่ แต่ก็ได้พัฒนาความสามารถของตนในด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ภาษาอีกทางหนึ่ง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05 จึงแสดงว่าการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษเรื่องการเข้าใจรายละเอียด (Understanding the Details) การหาหัวเรื่องและใจความสำคัญ (Finding the Topic and The Main Idea) และเรื่องการใช้คำอ้างอิง (Using Reference Words) ด้วยบทเรียนออนไลน์ช่วยพัฒนาความรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา เกษมเรืองกิจ และงานวิจัยของ ชวนิดา สุวานิช เรื่องการใช้บทเรียนออนไลน์ในการเรียนของนักศึกษาทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ 0.05 (สุพัตรา เกษมเรืองกิจ, 2551); (ชวนิดา สุวานิช, 2553) และผลของการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Brain, P. B. และงานวิจัยของ Picton, I. ที่ทำการศึกษาพบว่าการเรียนด้วย

บทเรียนออนไลน์ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนเพิ่มขึ้นและเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้เรียนมีความอยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น (Brain, P. B., 2000); (Picton, I., 2014)

อนเนก ประดิษฐ์พงษ์ ได้ทำการวิจัยการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ที่วัดในแต่ละด้าน ทั้งด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจและด้านการนำไปใช้ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้นในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (อนเนก ประดิษฐ์พงษ์, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถพร บัวแก้ว ที่ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้บทเรียนแบบออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 (อรรถพร บัวแก้ว, 2557)

เมื่อพิจารณาผลจากการทำแบบสอบถามที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์นั้นพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.14 นักศึกษาเห็นว่าบทเรียนออนไลน์ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินต่อผู้เรียน นอกจากนี้ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ช่วยพัฒนาความรู้ทางด้านการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้มากขึ้น โดยนักศึกษามีความรู้สึกพึงพอใจในระดับที่ดีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา อรุณโนประกร ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ปรากฏว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับดี (อัจฉรา อรุณโนประกร, 2552) และสอดคล้องงานวิจัยของ ศิริชัย นามบุรี ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่อง ฮาร์ดแวร์คอมพิวเตอร์และการใช้สารสนเทศศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ระดับปริญญาตรีมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบทเรียนออนไลน์ หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 26.09 สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.59 อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินระดับความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 อยู่ในระดับดี (ศิริชัย นามบุรี, 2556)

จากการแสดงความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ทำให้เห็นว่า การเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ทำให้ผู้เรียนเข้าใจการอ่านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น ปัจจัยที่ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจอาจเกิดจากนักเรียนเป็นเด็กรุ่นใหม่และมีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตอยู่แล้ว ทำให้นักศึกษาค้นเคยกับการหาความรู้บนโลกออนไลน์นอกจากนี้ นักศึกษายังสามารถควบคุมการเรียนได้ด้วยตนเองโดยถ้าหากนักศึกษาไม่เข้าใจเนื้อหาส่วนใด นักศึกษาก็สามารถทบทวนเนื้อหาย้อนหลังได้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ทักษิณา สนวนานนท์ ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนโดยใช้สื่อบทเรียนออนไลน์เป็นการสอนที่มุ่งตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียน

สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความรู้ ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน สามารถโต้ตอบแบบ Interactive กับผู้เรียนได้ในรูปแบบของข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ทันทีที่ผู้เรียนตอบคำถาม ทำให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนทันที (ทักษิณา สนวนนท์, 2557)

จากการค้นพบจากงานวิจัยนี้ การใช้วิธีการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษด้วยบทเรียนออนไลน์ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ บนโลกอินเทอร์เน็ตสามารถพัฒนาความรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้เป็นอย่างมาก และแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเองได้มีระดับความพึงพอใจที่ดีต่อการนำบทเรียนออนไลน์มาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนแนวใหม่ที่เหมาะสมแก่การนำไปใช้ในการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหลังเรียนการอ่านภาษาอังกฤษเรื่องการเข้าใจรายละเอียด การหาหัวเรื่องและใจความสำคัญ และเรื่องการใช้คำอ้างอิง ด้วยบทเรียนออนไลน์สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน จึงแสดงว่าการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษด้วยบทเรียนออนไลน์ช่วยพัฒนาความรู้ด้านการอ่านภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนได้มากขึ้นและผลจากการทำแบบสอบถามที่มีต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์นั้นพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักศึกษาเห็นว่าบทเรียนออนไลน์ให้ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินต่อผู้เรียนอย่างไรก็ตาม การสอนการอ่านภาษาอังกฤษด้วยบทเรียนออนไลน์อุปกรณ์เป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วสูง เพราะถ้าหากใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วต่ำในการสอนอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนโดยเฉพาะการที่ต้องเสียเวลาในการใช้ในการเข้าถึงบทเรียนออนไลน์และผู้สอนควรเป็นผู้ให้คำปรึกษาเมื่อผู้เรียนมีข้อสงสัย และการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์สามารถทำให้ผู้เรียนใช้เวลาศึกษาบทเรียนได้นานและบ่อยเท่าที่ต้องการจึงช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำเนื้อหาวิชา สื่อการสอน ตลอดจนอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำนั้นกลับมาใช้ได้อีกจึงช่วยลดทั้งต้นทุนและเวลาในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ร.ส.พ.
- ชวนิดา สุวานิช. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาเทคโนโลยีการศึกษาชุดเทคโนโลยีสื่อสารการศึกษาโดยใช้บทเรียนออนไลน์ 3 รูปแบบนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาที่มีระดับความสามารถทางการ

- เรียนต่างกัน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชวาล แพรัตกุล. (2516). เทคนิคการวัดผล. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- ถนอมเพ็ญ ชูบัว. (2554). การพัฒนาการอ่านออกเสียงการอ่านเพื่อความเข้าใจ ด้วยวิธีการสอนแบบบูรณาการของเมอร์ดีอค (MIA). เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2562 จาก http://www.myfirstbrain.com/teacher_view.aspx?ID=88808
- ทักษิณา สนวนานนท์. (2557). คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: องค์การ คำคุณสภา.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2551). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- ศิริชัย นามบุรี. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้ รายวิชา การเขียนโปรแกรมภาษาคอมพิวเตอร์ โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐานในระบบอีเลิร์นนิ่ง. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ศิริภรณ์ โตอ่อน. (2556). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ผ่านระบบเครือข่ายเรื่องระบบสื่อสารข้อมูลสำหรับเครือข่ายคอมพิวเตอร์รายวิชา เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบึงสามพันวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมบัติ กาญจนารักษ์พงศ์. (2549). นวัตกรรมการศึกษาชุดคู่มือการประเมินทักษะการคิด ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สิรินธร วัชรพิชผล และจกกล จันทรเรือง. (2558). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์เรื่อง การใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเทคนิคการเรียนรู้แบบปรับเหมาะกับความสามารถของนักเรียน. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน The Eleventh National Conference on Computing and Information Technology. เรียกใช้เมื่อ 21 กรกฎาคม 2562 จาก <https://www.scribd.com/doc/270448822/ All-papers-in-NCCIT2015>
- สุภาพร โมกษ์บุรุษ. (2555). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านโดยใช้นิทานนานาชาติเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนอุ้มทอง อำเภอยู่งทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts), 5(1), 358-368.
- สุพัตรา เกษมเรืองกิจ. (2551). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดเห็นของนักเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องนพบุรีศรีนครพิงค์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- อนุก ประดิษฐ์พงษ์. (2558). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเรื่อง ชีวิตและวิวัฒนาการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- อรณพ บัวแก้ว. (2557). การสร้างและหาประสิทธิภาพบทเรียนสำหรับการเรียนแบบ e-Learning วิชา การออกแบบตกแต่งภายใน เรื่อง หลักการเขียนทัศนียภาพเบื้องต้น. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2562 จาก <http://dcms.thailis.or.th/dcms>
- อัจฉรา อรุณประกร. (2552). การสร้างบทเรียนออนไลน์ แบบกิจกรรมกลุ่มโดยวิธีการเรียนแบบผสมผสาน เรื่องการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาครุศาสตร์เทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- Brain, P. B. (2000). Analysis of Group Problem-Solving Tasks in a Geometry Course for Teachers Using Computer Mediated Conferencing. Retrieved July 9, 2019, from <http://wwwlib.imi.com/dissertations/fullcit/9962225>
- Campbell, L. (1999). Historical linguistics: An introduction. Cambridge, MA: MIT Press.
- Lynch, M. (2008). Teaching the English language: 21st century skills EFL teachers must have. Retrieved December 26, 2019, from <http://searchwarp.com/swa323770.htm>
- Picton, I. (2014). The impact of eBooks on the reading motivation and reading skills of children and young people: a rapid literature review. London: National Literacy Trust.

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิด
ระบบคู่สัญญาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษา
หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
ในรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู^{*}
LEARNING MANAGEMENT THROUGH THE VALUES CLARIFICATION
PROCESS COMBINING THE CONCEPT OF CONTRACT SYSTEMS TO
DEVELOP RESPONSIBILITY CHARACTERISTICS OF GRADUATE
DIPLOMA PROGRAM OF TEACHING PROFESSION STUDENTS
IN THE MORAL, ETHICS, AND PROFESSIONAL ETHICS COURSE

สุทธิพร บุญส่ง

Sutthiporn Boonsong

สายพิน สีหรัักษ์

Saiphin Siharak

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: sutthiporn_b@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู และ 2) ศึกษาผลของการใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบ ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 58 คน ได้มาจากการใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาและแผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ทั้ง 2 แผน มีจำนวน 5 หน่วยเรียน รวม 30 คาบ 15 สัปดาห์ 2) แบบวัดคุณลักษณะความรับผิดชอบ ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.93 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.28 - 0.84 3) แบบประเมินความพึง

^{*} Received 1 October 2020; Revised 13 November 2020; Accepted 14 November 2020

พอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจ่างค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบ t - test ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการกระจ่างค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และ 2) คุณลักษณะความรับผิดชอบ ของนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจ่างค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา สูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจ่างค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, คุณลักษณะความรับผิดชอบ, กระบวนการกระจ่างค่านิยม, ระบบคู่สัญญา,

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) develop learning management through the process of values clarification combining the concept of contract systems to develop responsibility characteristics of students in the graduate diploma program of teaching profession, and 2) study the result of using learning management through the process of values clarification combining the concept of contract systems to develop responsibility characteristics of students in the graduate diploma program of teaching profession. The samples were 58 graduate diploma program of teaching profession students which studied the moral, ethics, and professional ethics course, Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi in the first semester of the academic year 2019. The samples were selected by purposive sampling. The research instruments consisted of: 1) learning management lesson plans of learning management through the process of values clarification combining the concept of contract systems and learning management lesson plans through traditional model, 2) the responsibility evaluation form which has reliability score 0.93 and discrimination score between 0.28 - 0.84. 3) the satisfaction assessment form for assess the learning management through the process of values clarification combining the concept of contract systems. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and hypothesis testing by using the t-test. The results of the study revealed that: 1) learning

management through the process of values clarification combining the concept of contract systems was at a highest level of appropriateness, and 2) the results of using learning management were responsibility characteristics of students that learn by learning management through the process of values clarification combining the concept of contract systems were higher than students that studied by learning management through traditional model with statistical significance at the level of .05 and 3) the satisfaction of students towards learning management through the process of values clarification combining the concept of contract systems found the satisfaction was at a high level.

Keywords: Learning Management, Responsibility Characteristics, Values Clarification Process, Contract System

บทนำ

หลักสูตรรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมผู้เรียน ให้เกิดการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณ และมีเจตคติ มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เหมาะสมกับการประกอบวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งสอดคล้องตามกฎเกณฑ์หรือกรอบที่พึงประสงค์ของสังคม โดยเชื่อว่า การจัดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เผชิญทั้งในและนอกห้องเรียน ได้รู้จักวิเคราะห์ตนเอง ช่วยในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน ให้เป็นบุคคลที่สามารถปฏิบัติหน้าที่และดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีคุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะ เสียสละให้สังคม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพครู ได้เป็นอย่างดีต่อไป ซึ่งหลักสูตรนี้มีจุดมุ่งหมายรายวิชาเพื่อมุ่งให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในความหมายของ คุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณ หลักธรรมาภิบาล และความซื่อสัตย์สุจริต คุณธรรมและจริยธรรมของวิชาชีพครู จรรยาบรรณของวิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนด แนวปฏิบัติในการเป็นแบบอย่างที่ดีการมีจิตสำนึกสาธารณะ เสียสละให้สังคม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู-ฉบับปรับปรุง 2560, 2560)

“ความรับผิดชอบ” เป็นคุณลักษณะหนึ่งในจรรยาบรรณต่อวิชาชีพของครูที่เป็นมาตรฐานการปฏิบัติตนที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตน ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาต้องปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคม อันจะนำมาซึ่งเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ ซึ่งคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อวิชาชีพที่ถูกกำหนด ไว้ในข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 หมวด 2 ข้อ 8

ระบุว่า ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2558) และจากการประเมินคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในเบื้องต้น พบว่า ยังอยู่ในระดับที่ควรพัฒนาขึ้นอีก เพราะเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างยิ่งของครู แต่จากผลการเรียนของนักศึกษาส่วนใหญ่ ยังอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงประมาณ ร้อยละ 15 เท่านั้น ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน, 2561) ซึ่งความรับผิดชอบจะเป็นคุณลักษณะที่ผู้สอนต้องให้ความสนใจ ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าเมื่อนักศึกษาได้รับการพัฒนาความรับผิดชอบมากขึ้นจะส่งผลทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมากขึ้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียน และพบว่า แนวคิดกระบวนการกระจำง่าคำนิยาม หรืออาจเรียกว่าการทำคำนิยามให้กระจำง่า เป็นกระบวนการสอนแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบ เพราะเหตุผลที่ว่า มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความพินิจพิจารณาการกระทำ และผลที่ได้รับจากการตัดสินใจ ผู้เรียนยังได้แสดงความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม รู้จักสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ใช้เหตุผลในการตัดสินใจยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ที่ตนได้รับ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งหากผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากการเรียนรู้และร่วมกิจกรรมกระจำง่าคำนิยาม ความคิดความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เรียนจะเลือกประพฤติปฏิบัติ จะได้รับการพัฒนาให้สามารถพิจารณาเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตนเองและส่วนรวม แม้ว่าตนเองจะอยู่ในสถานการณ์ลำบากที่จะต้องเลือกกระทำพฤติกรรมใด ๆ ผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะคงยืนหยัดมุ่งมั่นที่จะเลือกปฏิบัติในสิ่งที่มีคุณค่าต่อตนเองและสังคมต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ อันแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรมและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างมุ่งมั่นต่อไป (Simon, S.B. et al, 2009); (Raths, L. E., et al, 1966) และ ผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการกระจำง่าคำนิยามจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรับผิดชอบของตนเองได้เนื่องจากความรับผิดชอบจัดเป็นคำนิยามที่เป็นคุณลักษณะสำคัญของบุคคลที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติภารกิจงานอันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมอย่างเหมาะสมเนื่องจาก กระบวนการกระจำง่าคำนิยามช่วยให้บุคคลแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับความคิดและความรู้สึกซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ถึงคุณค่าของตนเอง วัตถุประสงค์ของกระจำง่าคำนิยามหรือไม่ได้เป็นการสอนคำนิยามใด ๆ โดยเฉพาะ แต่เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและคำนิยามของพวกเขา เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และเปรียบเทียบการประพฤติปฏิบัติในโอกาสที่ต่างกันไป และเมื่อผู้เรียนเกิดความตระหนักในคำนิยามของตนเองที่ชัดเจนเพิ่มขึ้นผู้เรียนจะมีโอกาสแก้ไขคำนิยามที่ไม่ดีของตนเองได้ (Justin, M.P. & Suganya, D., 2016) และผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดระบบคู่สัญญาของ ทิศนา ขัมมณี อันเป็นแนวคิดที่เห็น

ความสำคัญของการพัฒนาตนเองซึ่งรวมทั้งความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล โดยผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีการสำรวจตนเอง และพิจารณาแนวทางพัฒนาปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง ทั้งนี้ความรับผิดชอบต่อตนเองจะเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่ผู้เรียนมักจะเลือกการพิจารณาพัฒนา ควบคู่ไปกับการให้ข้อมูลมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนและการดำเนินการที่ชัดเจน ซึ่งถือได้ว่าแนวคิดระบบคู่สัญญาเป็นระบบที่ใช้ในการพัฒนาตนเอง โดยใช้วิธีการที่ผู้เรียนควบคุมพฤติกรรมของตนเองภายใต้การรับรู้ของคู่สัญญา โดยคู่สัญญาเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่รับรู้และส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน (ทิตินา แคมมณี, 2560)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยเชื่อมั่นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมนผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูให้สูงขึ้นได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมนผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ในรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมนผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ในรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ในรูปแบบกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมวัดหลังการทดลอง (Control Group Posttest Only Design) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการทดลอง

กลุ่ม	ทดลอง	สอบหลังเรียน
E	X_1	O_1
C	X_2	O_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนการทดลองวิจัย

E	แทน	กลุ่มทดลอง; C แทน กลุ่มควบคุม
X ₁	แทน	การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่าคำนิยมนผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา
X ₂	แทน	การจัดการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบปกติ
O ₁ O ₂	แทน	การสอบหลังเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 58 คน ซึ่งจัดเป็น กลุ่มทดลอง 29 คน และกลุ่มควบคุม 29 คน ได้มาจากการใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้กลุ่มทดลองจำนวน 1 ห้อง คือ นักศึกษากลุ่ม 1 จำนวน 29 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 1 ห้อง คือ นักศึกษากลุ่ม 4 จำนวน 29 คน

เครื่องมือและ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ก. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่าคำนิยมนผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาจุดมุ่งหมายหลักสูตรรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ

วิชาชีพครูหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

3. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ความรับผิดชอบ ด้วยกระบวนการกระจำง่าคำนิยมนผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา และแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ความรับผิดชอบด้วยการสอนแบบปกติ

4. นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความรับผิดชอบ ด้วย กระบวนการกระจำง่าคำนิยมนผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง โดยมีผู้เชี่ยวชาญประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน โดยเสนอให้ทั้ง 3 ท่านพิจารณาให้คะแนนในแบบประเมินความตรงตามเนื้อหา หลังจากนั้นนำข้อมูลมาคำนวณด้วยดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI: Content Validity Index) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาและประเมินข้อคำถามแต่ละข้อ ว่ามีความชัดเจนและสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การวิจัย

เพียเงโต (Polit, D. F. & Beck, C.T., 2012) ซึ่งได้ค่า CVI จากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ของผู้เชี่ยวชาญ เท่ากับ 0.80

5. นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความรับผิดชอบ ด้วย กระบวนการกระจำ ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคุณธรรมจริยธรรม คณะกรรมการดำเนินการหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู อาจารย์ผู้สอน รายวิชาด้านคุณธรรมจริยธรรม ระดับอุดมศึกษา รวมจำนวน 12 ท่าน ประเมินความเหมาะสม

ข. แบบประเมินความเหมาะสม สำหรับประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรและการสอน
2. จัดทำแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้
3. นำแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความสอดคล้อง ของแบบประเมินความเหมาะสมของแผน กับแผนการจัดการเรียนรู้

4. นำแบบประเมินความเหมาะสมแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เชี่ยวชาญ ประเมินแล้ว มาวิเคราะห์หาค่า IOC ซึ่งได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00

ค. แบบวัดคุณลักษณะความรับผิดชอบ ซึ่งสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ สำหรับใช้เป็นแบบประเมินหลังเรียน ซึ่งสร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินระดับความรับผิดชอบ จากนั้นวิเคราะห์หาคุณภาพด้านความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครูที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าแบบประเมินมีค่าความเชื่อมั่น 0.93 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.28 - 0.84

ง. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ซึ่งสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ สำหรับใช้เป็นแบบประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งสร้างขึ้นโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความพึงพอใจจากนั้นวิเคราะห์หาคุณภาพด้านความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC = 1.00 และนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น พบว่าแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.91

ตารางที่ 2 เกณฑ์การแปลความหมาย แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ฯ แบบวัดคุณลักษณะความรับผิดชอบ และ แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วย กระบวนการกระจำนัณยผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา (เต็มศักดิ์ สุขวิบูลย์, 2563)

ระดับค่าเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ก. ผู้วิจัยเสนอและเก็บรวบรวมแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ความรับผิดชอบต่อ กระบวนการกระจำนัณยผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคุณธรรมจริยธรรม คณะกรรมการดำเนินการหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู อาจารย์ผู้สอนรายวิชาด้านคุณธรรมจริยธรรม ระดับอุดมศึกษา รวมจำนวน 12 ท่าน ประเมินความเหมาะสมด้วยแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ฯ

ข. ทำการทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ กับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ค. ทำการทดสอบหลังเรียน (Post - Test) ด้วยแบบวัดคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อ

ง. นำคะแนนที่ได้หลังเรียนไปวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบระหว่างคะแนนของกลุ่มทดลองกับคะแนนของกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ก. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนน จากแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบวัดคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อ และแบบประเมินความพึงพอใจ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำนัณยผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญากับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยใช้สถิติ t – test ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู และวิเคราะห์ผลของการใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบ ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ในรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู

จากผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู พบว่า ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.61 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียด แต่ละประเด็นดังนี้

ก. ความเหมาะสมขององค์ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.27 อยู่ในระดับมาก

ข. ความเหมาะสมของกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.87 อยู่ในระดับมากที่สุด

ค. ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.82 อยู่ในระดับมากที่สุด

ง. ความเหมาะสมของเอกสารประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.48 อยู่ในระดับมากที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาผลของการใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู สามารถแสดงผลการศึกษาได้ 2 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญากับนักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เสนอในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบ ระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา กับนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	P
กลุ่มทดลอง	29	4.46	1.01	13.89	.000
กลุ่มควบคุม	29	3.82	1.15		

$P < .05$

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา สูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ของนักศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมาก โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็นดังนี้

ก. ความพึงพอใจต่อสาระเนื้อหาการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.12 อยู่ในระดับมาก

ข. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.37 อยู่ในระดับมาก

ค. ความพึงพอใจต่อการประเมินผลการเรียนรู้ของอาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.14 อยู่ในระดับมาก

ง. ความเหมาะสมของเอกสารและสื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.23 อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง พัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู ในรายวิชาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครูสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของ

นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู พบว่า ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยามผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม 4.61 อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากผู้ประเมินหลักสูตรเห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบของแผนที่สมบูรณ์เหมาะสมและผู้ประเมินมีความมั่นใจว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยามผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาที่พัฒนาขึ้นนี้ จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากได้จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาจิตพิสัยของ Miller, M. ที่กล่าวว่า ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกี่ยวข้องกับ ทักษะคิด แรงจูงใจ และค่านิยม และการแสดงออกเหล่านี้ มักเกี่ยวข้องกับความคิดเห็น ความเชื่อ หรือการประเมินคุณค่าต่อสิ่งใด ๆ ของผู้เรียน (Miller, M., 2020) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวทางการสอนค่านิยมของ Wilma, S. R. ที่กล่าวถึงกระบวนการกระจำจ่านิยามว่า เป็นกระบวนการที่จะให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการพิจารณาสิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติและเลือกกระทำสิ่งที่เหมาะสมที่สุดสำหรับตนเองต่อไป (Wilma, S. R., 2019) และสอดคล้องกับ การศึกษาของ สกล สุขสวัสดิ์ และ มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์ ที่ศึกษาพบว่า จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยาม ทำให้ระดับคะแนนค่านิยมความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาพรวมมีระดับคะแนนอยู่ในระดับดีเยี่ยม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ที่จัดการเรียนรู้อยู่ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยามของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่านิยามในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (สกล สุขสวัสดิ์ และ มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์, 2560) และ การศึกษาของ จินตนา วิไลชนม์ และ ประสาท เนืองเฉลิม ได้ศึกษาพบว่า พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้กระบวนการกระจำจ่านิยามที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้กระบวนการกระจำจ่านิยามที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (จินตนา วิไลชนม์ และ ประสาท เนืองเฉลิม, 2561) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ยุรวัฒน์ คล้ายมงคล ที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์โดยประยุกต์ใช้ระบบคู่สัญญากับแนวคิด PDCA ผลการวิจัยพบว่าผู้วิจัยสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐาน 5 เรื่อง และ 4 ขั้นตอน และจากการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นพบว่ารูปแบบการสอนมีความเหมาะสมในระดับมากใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ จึงสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการกระจำจ่านิยามผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ที่พัฒนาขึ้นสามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมได้ในทุกระดับชั้นเรียน (ยุรวัฒน์ คล้ายมงคล, 2561)

2. จากการเปรียบเทียบระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา กับนักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ที่พบว่า ระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา สูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก กระบวนการกระจำจ่า่านิยมนั้นช่วยเพิ่มพูนความ สามารถและความ รับผิดชอบของบุคคลที่จะสื่อความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกและค่านิยมให้ผู้อื่นทราบ และ ส่งเสริมให้บุคคลรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองโดยเห็นอกเห็นใจและเข้าใจในตัวผู้อื่น ส่งเสริมให้บุคคลมีความสามารถในการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้คล้รู้จักการยอมรับ การเห็นด้วย การไม่เห็นด้วย ต่อความคิดเห็นในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกของสังคม ช่วยให้ผู้คล้มีทักษะการ ตัดสินใจที่เหมาะสม ดังที่ Kirschenbaum, H. กล่าวว่า การกระจำจ่า่านิยมเป็นแนวทางที่ช่วย ให้บุคคลสามารถ มีความชัดเจนในเป้าหมายของชีวิต เห็นความสำคัญ และคุณค่าของตนเอง จนสามารถตัดสินใจและดำเนินการเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้ (Kirschenbaum, H., 2013) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lisievcia, P. & Andronieb, M. ที่ศึกษาการรับรู้ของ ครูเกี่ยวกับประสิทธิผลของเทคนิคการกระจำจ่า่านิยมเทียบกับวิธีการศึกษาทางศิลปกรรมแบบ ดั้งเดิมที่ใช้ในการศึกษาของโรมาเนียในปัจจุบันหลังจากได้รับการฝึกอบรมและใช้เทคนิคใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินแรงจูงใจของครูและความเต็มใจของนักเรียนที่จะมีส่วนร่วม ในการทำให้การศึกษาด้านศิลปกรรมมีประสิทธิผลมากขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ครูเข้าใจว่า วิธีการสอนศิลปกรรมแบบเดิมในปัจจุบันไม่ได้ผล พวกเขาสามารถนำวิธีการกระจำจ่า่านิยมไปใช้ ในห้องเรียนได้สำเร็จ ทั้งครูและนักเรียนยอมรับว่าการใช้เทคนิคกระจำจ่า่านิยมมีส่วนช่วยใน การทำให้สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สนุกสนานและสร้างแรงจูงใจมากขึ้น (Lisievcia, P. & Andronieb, M, 2016) และยังสอดคล้องกับ การศึกษาของ สกล สุขสวัสดิ์ และมนัสนันท์ น้ำ สมบูรณ์ ที่ศึกษาวิจัย การเรียนการสอนค่านิยม เรื่องความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ที่ จัดการเรียนการสอนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรัทธาสมุทร ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ที่ จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำจ่า่านิยม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาพรวมมี ระดับคะแนนอยู่ในระดับดีเยี่ยม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องความรักชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ที่ จัดการเรียนการสอนรู้ด้วย กระบวนการกระจำจ่า่านิยมของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 ของผู้เรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรัทธาสมุทรที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ด้วย กระบวนการกระจำจ่า่านิยม ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (สกล สุขสวัสดิ์ และ มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์, 2560)

3. จากผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขา วิชาวิชาชีพครู ที่พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยม ผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาของนักศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเป็น เพราะกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบ คู่สัญญา มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการ เรียนรู้ได้มาก สอดคล้องกับการศึกษาของ Lisievia, P. & Andronieb, M. ที่พบว่า ทั้งครู และนักเรียนยอมรับว่าการใช้เทคนิคกระจำง่า ค่านิยมมีส่วนช่วยในการทำให้อสภาพแวดล้อมการ เรียนรู้สนุกสนานและสร้างแรงจูงใจมากขึ้น (Lisievia, P. & Andronieb, M, 2016) และ สอดคล้องกับการศึกษาของ สกล สุขสวัสดิ์ และ มั่นนันท์ น้ำสมบูรณ์ ที่ศึกษาพบว่า ความ คิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีธาสุมทร ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วย กระบวนการกระจำง่า ค่านิยม ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การ จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญายังสามารถใช้ใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของบุคคลได้อย่างสอดคล้องกับ ความ ต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (สกล สุขสวัสดิ์ และ มั่นนันท์ น้ำสมบูรณ์, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) สรุปผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาวิชาชีพครู มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ เปรียบเทียบระดับคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิด ระบบคู่สัญญา กับ นักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า ระดับคุณลักษณะ ความรับผิดชอบ ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาวิชาชีพครู ที่เรียนด้วยการ จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา สูงกว่านักศึกษาที่ เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผลการประเมิน ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบ คู่สัญญา ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาวิชาชีพครู ที่พบว่า ความพึงพอใจต่อ การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ของนักศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 2.1) จากผลการวิจัยที่พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำง่า ค่านิยมผสมผสาน แนวคิดระบบคู่สัญญา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด นักศึกษา ที่เรียนด้วยการจัดการ

เรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา สูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ข้อมูลนี้จะเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนค่านิยมหรือด้านการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่ายังสามารถใช้แนวคิดนี้ในการสอนคุณธรรมด้านอื่น ๆ ได้ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของผู้วิจัยที่ได้ใช้กระบวนการกระจำงค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญานี้ พัฒนาคุณลักษณะความซื่อสัตย์ และคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาหลักสูตรอื่น ๆ มาแล้ว 2.2) การวิจัยในครั้งนี้สามารถยืนยันได้ว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญายังมีความเหมาะสมที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะได้ และผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้กับผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ และในระดับชั้นอื่น ๆ ได้เช่นเดียวกับที่ปรากฏในผลการวิจัยดังกล่าวและผลการวิจัยที่มีผู้ศึกษาวิจัยมาก่อนแล้ว 2.3) การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ ได้ ไม่เพียงแต่คุณลักษณะความรับผิดชอบเท่านั้น ดังเช่น ผลการศึกษาวิจัยที่ใช้การจัดการเรียนการสอนด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยมและแนวคิดระบบคู่สัญญาในครั้งนี้และที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว 2.4) ผู้สอนจะต้องอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ให้นักเรียนเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ครูต้องกำชับ ทบทวนงานที่มอบหมายกับนักศึกษาให้ชัดเจน รวมทั้งต้องจัดทำเอกสาร เครื่องมือสำหรับใช้ทั้งในกิจกรรมกระจำงค่านิยมและกิจกรรมระบบคู่สัญญา ให้ครบถ้วน อธิบายและติดตามการพัฒนาตนเองของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอน คือการให้ผู้เรียนหาคู่สัญญาที่เหมาะสม ซึ่งต้องเป็นคู่สัญญาที่มีความอาวุโสและเป็นผู้ที่ปรารถนาดีต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ครูต้องกำชับให้ผู้เรียนแจ้งคู่สัญญาให้บันทึกผลการพัฒนาตนเองของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ ตามที่ครูได้กำหนดอย่างสม่ำเสมอด้วย 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรมีการวิจัยต่อยอดด้วยการพัฒนาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาด้านคุณธรรมจริยธรรม อื่น ๆ หรือ นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาพลเมืองดี เช่น วิชาหน้าที่พลเมือง วิชาศีลธรรม วิชาการพัฒนาคุณภาพชีวิต วิชาการพัฒนาบุคลิกภาพ เป็นต้น 3.2) ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา ในเรื่องเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ เช่น ความมีวินัย ความซื่อสัตย์ ความพอเพียง เป็นต้น เพื่อศึกษาว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญา จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวได้ผลอย่างไรหรือไม่ 3.3) ควรมีการวิจัยพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำงค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาไปทดลองใช้กับผู้เรียนในสาขาอื่น ๆ และในระดับที่แตกต่างกันต่อไป

และทดลองใช้กับการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ ศึกษาว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกระจำค่านิยมผสมผสานแนวคิดระบบคู่สัญญาจะสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างไรหรือไม่ เพื่อประโยชน์ของผู้สอนและผู้เรียน อันจะสามารถส่งผลที่พึงตามต่อสังคมได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา วิไลชนม์ และประสาธ เนืองเฉลิม. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้กระบวนการกระจำค่านิยม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12(1), 73-82.
- เต็มศักดิ์ สุขวิบูลย์. (2563). ข้อคำนึงในการสร้างเครื่องมือประเมินมาตรฐานค่า (Rating Scale) เพื่องานวิจัย. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2563 จาก <https://www.google.com/url?sa=t&rc=t=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwik056WgszrAhUgIbcAHZGZCsEQFjAMegQIBBAB&url=https%3A%2F%2Fwww.ms.src.ku.ac.th%2Fschedule%2FFiles%2F2553%2FOct%2F1217086.doc&usg=AOvVaw14u6Qd6LLhff9Crh1ZaR62>
- ทิตินา แคมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุรวรรณ คล้ายมงคล. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เรื่องสุขภาวะโดยประยุกต์ใช้ระบบคู่สัญญากับแนวคิด PDCA และ education 3.0. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(3), 174-193.
- สกล สุขสวัสดิ์ และมนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์. (2560). การพัฒนาค่านิยม ความรักชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ที่จัดการเรียนรู้ด้วย กระบวนการกระจำค่านิยม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร (ฉบับภาษาไทย) สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 1040-1059.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2558). ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (2561). ผลการเรียนรู้รายวิชา 02143602 คุณธรรมจริยธรรม และ จรรยาบรรณวิชาชีพครู. ปทุมธานี: สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาวิชาชีพครู-ฉบับปรับปรุง 2560. (2560). เอกสารหลักสูตรรายวิชา คุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- Justin, M.P. & Suganya, D. (2016). Values Clarification In Education. National Conference on “Value Education Through Teacher Education”, 1(2), 2395 - 2396.
- Kirschenbaum, H. (2013). Values Clarification in Counseling and Psychotherapy: Practical Strategies for Individual and Group Settings. Retrieved March 15, 2020, from <https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780198293309.001.0001/acprof-9780198293309-chapter-8?print=pdf>
- Lisievicia, P. & Andronieb, M. (2016). assessing the effectiveness of values clarification techniques in moral education. in Future Academy’s Multidisciplinary Conference 2016. Future Academy’s Multidisciplinary Conference.
- Miller, M. (2020). Teaching and Learning in Affective Domain. Retrieved March 15, 2020, from <http://epltt.coe.uga.edu/>
- Polit, D. F. & Beck, C.T. (2012). Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice. Philadelphia: Lippincott Williams& Wilkins.
- Raths, L. E., et al. (1966). Values and Teaching. Columbus: Merrill Publishing Company.
- Simon, S.B. et al. (2009). Values Clarification: A Practical, Action – Directed Workbook. New York: Hachette Book Group.
- Wilma, S. R. (2019). Values Clarification Approach Approaches and Strategies in Teaching Values Education The National Center for Teacher Education. Manila : Philippine: Normal University.

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า
องค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่*
DEVELOPMENT OF A HEALTH PROMOTION PROGRAM FOR
ELECTRICAL WORKERS IN PROVINCIAL ELECTRICITY AUTHORITY
CHIANG MAI

อมาวาสี อัมพันศิริรัตน์

Amavasee Ampansirirat

อัมภิกา นาไวย์

Ampicha Nawai

กรรณิกา เรือนจันทร์

Ganigah Ruanjahn

ธณัชนรี สโรบล

Tanatnaree Sarobol

ศรีจันทร์ พุใจ

Srijan Fujai

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

Boromarajonani College of Nursing, Chiang Mai, Thailand

E-mail: amavasee@bcnc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพและพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า องค์การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ โดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ร่วมวิจัยเป็นพนักงานการไฟฟ้า จำนวน 49 คน จากอำเภอสันกำแพง (n = 26) และอำเภอดอยสะเก็ด (n = 23) กระบวนการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการพัฒนา ได้แก่ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสำรวจสภาพปัญหาสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้าพื้นที่ที่ดำเนินการศึกษา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ สนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสุขภาพ สาเหตุของปัญหา และร่วมกันพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพขององค์กร ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนดำเนินการตามโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพที่พัฒนาขึ้น โดยมีสร้างข้อตกลงร่วมกัน ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ผลการวิจัย พบว่าโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า ประกอบด้วย 1) ผลักดันนโยบายการจัดสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ 2) ร่วมกันสร้างพื้นที่สุขภาวะในสถานที่ทำงาน 3) ติดป้ายข้อมูลอาหาร จำนวนแคลอรี ในบริเวณ

* Received 6 August 2020; Revised 13 November 2020; Accepted 14 November 2020

ร้านอาหารในสถานที่ทำงาน 4) ตั้งเป้าหมายในการรับประทานอาหารที่มีไขมันต่ำ และลดหวาน 5) ตั้งเป้าหมายในการเดินในสถานที่ทำงาน อย่างน้อยวันละ 3,000 ก้าว 6) จัดเวลาทุกวันพุธช่วงบ่ายให้เป็นเวลาที่พนักงานออกกำลังกาย และจัดให้มีการแข่งกีฬาในองค์กร 7) มอบรางวัลแก่ผู้ที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้สำเร็จ 8) กิจกรรมติดตามเยี่ยม เพื่อติดตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และให้คำปรึกษา ปัญหาต่าง ๆ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ผลการวิจัยนี้คาดว่าจะส่งผลให้ผู้ร่วมวิจัยมีสุขภาพกายและใจที่ดีขึ้น และสำนักงานการไฟฟ้าท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่น ๆ สามารถนำโปรแกรมนี้ไปใช้ในการส่งเสริมสุขภาพของพนักงานในองค์กรได้

คำสำคัญ: การพัฒนา, โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพ, พนักงานการไฟฟ้า, องค์กรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

Abstract

The Objectives of this research article were to develop a health promotion program for electrical workers in Provincial Electricity Authority in Chiang Mai. Participants were 49 electrical workers in Sankampaeng Provincial Electrical Authority (n=26) and Doi Saket Provincial Electrical Authority (n=23). There were three phases in this research procedure. Phase 1 was to prepare for development a health promotion, including a situational analysis process and a systematic review process. Phase 2 was to develop a health promotion program, including organizing a focus group discussion with participants to analyze the causes and effects of health problems among electrical workers and creating the health promotion program based on the concept of social ecology. Phase 3 was to implement the program. This was a process of negotiation between employers and a group of employees aimed at reaching an agreement on health behavior change. This health promotion program included 1) promoting a healthy and safe environment within the workplaces; 2) creating a well-being area in the workplace; 3) putting calorie counts on posters in the cafeteria in the workplace; 4) setting a goal to eat a low calorie and a low fat diet; 5) setting a performance target in the workplace of at least 3,000 steps per day; 6) organizing sports activities every Wednesday to promote physical fitness; 7) awarding those who succeed in their healthy behavior change; 8) following up with participants to evaluate the program and to give suggestions on any problems they face during the process. It is expected that this program will result in better physical and

mental health among the participants . The results can be generalized to electrical workers in other local provincial electrical authority offices, and other offices can apply this program to promote the health and wellbeing of their employees.

Keywords: Development, Health Promotion Program, Electrical Workers, Provincial Electricity Authority

บทนำ

จากแบบแผนการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน เป็นปัจจัยเสี่ยงที่เป็นภัยคุกคามต่อภาวะสุขภาพ ส่งผลให้เกิดกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non - Communicable Diseases) ได้แก่ โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด โรคระบบทางเดินหายใจ โรคเบาหวาน และโรคมะเร็ง ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเป็นกลุ่มโรคที่เป็นปัญหาอันดับหนึ่งของโลกและประเทศไทย และเป็นสาเหตุการตาย 2 ใน 3 ของสาเหตุการตายทั้งหมด โดยมีประชากรประมาณ 36 ล้านคนทั่วโลกในแต่ละปี หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 63 ที่เสียชีวิตด้วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และคาดประมาณว่าในช่วง 15 ปีข้างหน้า จะเกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ ประมาณ 7 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (World Health Organization, 2014) สำหรับประเทศไทยมีผู้เสียชีวิตจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรังถึงร้อยละ 75 หรือประมาณ 320,000 คนต่อปี หรือเฉลี่ยชั่วโมงละ 37 คน โดยอัตราการเสียชีวิตอันดับหนึ่ง คือ โรคหลอดเลือดสมอง คิดเป็น 48.70 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน รองลงมาคือ โรคหัวใจขาดเลือด คิดเป็น 32.30 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน โรคเบาหวาน คิดเป็น 22.30 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน ภาวะความดันโลหิตสูง คิดเป็น 12.20 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน และโรคทางเดินหายใจอุดกั้นเรื้อรัง คิดเป็น 11.40 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราการเสียชีวิตของกลุ่มโรคนี้ จะเป็นประชากร อายุช่วงระหว่าง 30 - 69 ปี (สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2560) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงาน จึงทำให้สูญเสียทรัพยากรวัยทำงาน และเกิดความสูญเสียทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก

การเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของประชากรวัยทำงาน จะมีการดำเนินโรคอย่างช้า ๆ อย่างต่อเนื่อง และเมื่อมีอาการของโรคแล้วมักเกิดแบบเรื้อรัง ซึ่งระดับความรุนแรงของโรคจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ พันธุกรรม และส่วนใหญ่เกิดจากการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ การบริโภคอาหารที่ไม่ถูกหลักโภชนาการ การไม่ออกกำลังกาย การดื่มสุราและบุหรี่ เป็นต้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560) นอกจากนี้ลักษณะงานของวัยทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานในสำนักงาน จะมีการใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานเป็นประจำ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพ เนื่องจากมี

วิธีการทำงานที่ไม่ถูกต้อง เช่น การทำงานต่อเนื่องติดต่อกันเกิน 2 ชั่วโมง การเพ่งสายตา ทำนึ่งที่ผิดหลัก เป็นต้น ยิ่งหากอุปกรณ์และสิ่งแวดล้อมในการทำงานกับคอมพิวเตอร์ไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้เกิดโรคจากการทำงานกับคอมพิวเตอร์ได้ โดยเฉพาะผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในสำนักงาน ซึ่งพบว่ามีการใช้งานคอมพิวเตอร์มากถึงวันละ 8 ชั่วโมง โดยแต่ละครั้งมีการทำงานต่อเนื่องติดต่อกัน จึงส่งผลต่อภาวะสุขภาพร่างกาย เช่น อาการเกี่ยวกับดวงตาและการมองเห็น เช่น ตาพร่ามัว ปวดศีรษะ และอาการเกี่ยวกับกระดูกและกล้ามเนื้อ เช่น ปวดไหล่ คอ หรือปวดหลัง ซึ่งเรียกว่า กลุ่มอาการ “ออฟฟิศซินโดรม” (Office Syndrome) โดยอาการเหล่านี้พบได้ถึงร้อยละ 75 ของบุคคลที่ใช้คอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป (บุษปรัตน์ การะโชติ, 2559)

พนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค เป็นบุคลากรกลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะการทำงานในสำนักงาน จากการศึกษาของมุตตอพา ชิ เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงสังคมและระยะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อควบคุมระดับไขมันในเลือดของพนักงานในสถานประกอบการพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เชียงใหม่ จังหวัดยะลา พบว่า บริบทการทำงานของพนักงานการไฟฟ้า มีลักษณะการทำงานที่ต้องนั่งทำงานหน้าคอมพิวเตอร์ตลอดทั้งวัน และพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง เช่น การรับประทานอาหารที่มีคอเลสเตอรอลสูง ขาดการออกกำลังกาย การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ และมีความเครียด จึงมีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยเฉพาะโรคไขมันในหลอดเลือดสูง โดยพบผลตรวจสุขภาพประจำปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - 2559 ของพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เชียงใหม่ จังหวัดยะลา พบว่า ระดับคอเลสเตอรอลรวมในเลือดสูงเป็น จำนวนร้อยละ 42.42, 55.12 และ 78.2 ตามลำดับ ระดับแอลดีแอลคอเลสเตอรอลในเลือดสูงผิดปกติร้อยละ 43.07, 37.66 และ 62.33 ตามลำดับ และระดับเอชดีแอลคอเลสเตอรอลในเลือดต่ำกว่าปกติเป็นจำนวนร้อยละ 20.0, 19.48 และ 15.58 ตามลำดับ และ ระดับไตรกลีเซอไรด์สูงผิดปกติ ร้อยละ 25.75, 24.35 และ 87.77 ตามลำดับ การเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังนอกจากจะส่งผลกระทบต่อบุคคลที่มีอาการเจ็บป่วยแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อองค์กร เช่น การหยุดงานบ่อยครั้ง ประสิทธิภาพการทำงานลดลง ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มมากขึ้น และทำให้คุณภาพชีวิตต่ำลง (มุตตอพา ชิ, 2561)

ดังนั้นการที่บุคคลมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้สุขภาพแข็งแรง และป้องกันการเกิดโรคต่าง ๆ ได้ พฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพเกิดจากแรงจูงใจที่ต้องการยกระดับสุขภาพของตนเองและความเป็นอยู่ที่ดีของตน และการที่จะบรรลุเป้าหมายนั้นบุคคลต้องได้รับการส่งเสริมให้มีพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ดังนั้นพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพจึงมีผลโดยตรงต่อผลลัพธ์เชิงบวกเมื่อบุคคลนั้นนำมาปฏิบัติโดยบูรณาการกับแบบแผนการดำเนินชีวิตของตนเอง มีผลทำให้บุคคลมีภาวะสุขภาพที่ดี มีการเพิ่มความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกาย และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Pender, J. N. et al., 2011) พนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มบุคคล ซึ่งมีลักษณะงานที่คล้ายกับพนักงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิต เชียงใหม่ จังหวัดยะลา โดยมีลักษณะงานที่ต้องทำงานอยู่ในสำนักงาน ชั่วโมง 8 ต่อวัน จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของพนักงานการไฟฟ้า สำนักงานการไฟฟ้า อำเภอสันกำแพง และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พนักงานส่วนใหญ่ยังมีพฤติกรรมสุขภาพไม่เหมาะสม เช่น การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง และขาดการออกกำลังกายสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังไม่มีโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานในองค์กรอย่างเป็นระบบ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงจัดทำโครงการวิจัยนี้เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพพนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ โดยยึดหลักนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ดำเนินงานเชิงรุก ให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2014) ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ปี ค.ศ. 2030 ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางกาย และแผนการส่งเสริมกิจกรรมทางกายของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่มุ่งเน้นนโยบายการส่งเสริมกิจกรรมทางกายตลอดช่วงวัยและยึดหลักการมีส่วนร่วมขององค์กร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีการดำเนินการโดยหลักนิเวศวิทยาเชิงสังคม (McLeroy, K. R. et al., 1988) มาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุ และแนวทางแก้ปัญหา รวมถึงปรับเปลี่ยนแนวทางการดูแลสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า โดยมีรูปแบบการดำเนินงาน 6 องค์ประกอบ คือ Healthy Policy, Healthy Workshop, Healthy Canteen, Healthy Space, Healthy Meeting, Healthy Tournament (สง่า ดามาพงษ์, 2562) ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำเร็จที่ทำให้องค์กรรู้สึกเป็นเจ้าของรูปแบบโปรแกรมที่ร่วมกันพัฒนาขึ้น และเป็นแรงสนับสนุนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า สำนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า สำนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) เตรียมการพัฒนา 2) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพ 3) ดำเนินการตามโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น โดยผู้ร่วมวิจัยเป็นพนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค ในเขตอำเภอสันกำแพง จำนวน 26 คน และอำเภอดอยสะเก็ด จำนวน 23 จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้น 49 คน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับ ที่มีความสมัครใจ สนใจและยินยอมเข้าร่วมโครงการ

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการพัฒนา

1. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การปรับเปลี่ยนกิจกรรมทางกายและพฤติกรรมรับประทานอาหารของกลุ่มคนวัยทำงานในสถานประกอบการ โดยสืบค้นข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์จากระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ PubMed, Google Scholar, CINAHL, Springer Link, Sciencedirect, ThaiLIS และการสืบค้นด้วยมือจากห้องสมุด โดยเป็นงานวิจัยทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษที่ตีพิมพ์เผยแพร่ มีอายุผลงานย้อนหลัง ไม่เกิน 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 - 2562 (ค.ศ. 2009 – 2019) เพื่อนำผลสรุปจากการวิเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์ที่สืบค้น มาสรุปและนำมาเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กร

2. สำนวณสถานการณ์ปัญหาสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า และสภาพบริบทขององค์กรการไฟฟ้า ได้แก่ รูปแบบการทำงานของพนักงานการไฟฟ้า สภาพแวดล้อมที่ทำงาน ระบบเครือข่ายบริการสุขภาพของพนักงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากการทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน

2. แบบวัดข้อมูลด้านภาวะสุขภาพ ได้แก่ น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย รอบเอว รอบสะโพก ชีพจร ความดันโลหิต โรคประจำตัว และพฤติกรรมสุขภาพในรอบ 6 เดือน

3. แบบประเมินระดับความเจ็บปวด (Numeric Pain Rating Scales) ประเมินโดยสอบถามระดับความเจ็บปวดภายในระยะเวลา 2 อาทิตย์ที่ผ่านมา ประเมินโดยใช้มาตรวัดความปวดด้วยตัวเลข (Numeric Rating Scales: NRS) ตั้งแต่ 0 - 10 โดยเลข 0 หมายถึงไม่ปวด เลข 1 - 3 หมายถึง ปวดระดับเล็กน้อย 4 - 6 หมายถึง ปวดระดับปานกลาง 7 - 10 หมายถึง ปวดระดับมาก (Tan, G. et al., 2004)

4. แบบทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย ฉบับสั้น 15 ข้อ (Thai Mental Health Indicator Version 2007 (TMHI - 15) ของกรมสุขภาพจิต พัฒนาโดยอภิชัย มงคล และคณะ มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.70 (อภิชัย มงคล และคณะ, 2552)

5. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของประชาชน อายุ 19 - 59 ปี ของกรมพลศึกษา ประกอบด้วย ความสามารถนั่งงอตัวไปข้างหน้า แรงบีบมือ การยืนนั้งบนเก้าอี้ 60 วินาที และการยืนยกเข่าขึ้นลง 3 นาที โดยนำข้อมูลเหล่านี้เป็นพื้นฐานสู่การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพในขั้นตอนที่ 2 (กรมพลศึกษา, 2562)

การวิเคราะห์ข้อมูล นำผลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป แบบวัดข้อมูลด้านสุขภาพ แบบทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย แบบประเมินระดับความเจ็บปวด และแบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ และ ร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

1. วิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกับเจ้าหน้าที่ในองค์กร และหัวหน้าหน่วยงานทั้ง 2 พื้นที่เกี่ยวกับปัญหาภาวะสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ และสร้างความตระหนักให้ทุกคนในองค์กรเห็นถึงความสำคัญในการป้องกันการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของเจ้าหน้าที่ในองค์กร

1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์การดำเนินการวิจัยแก่ผู้ร่วมวิจัยทุกท่าน โดยร่วมกันออกแบบและวางแผนกิจกรรม วิธีการประเมิน การตั้งเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน

1.2 สนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่ในองค์กร แต่ละพื้นที่เพื่อรับทราบสถานการณ์ปัญหาภาวะสุขภาพ และร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา แนวทางป้องกันโรค และการส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้หลักนิเวศวิทยาเชิงสังคม เช่น ด้านพฤติกรรมการรับประทานอาหาร แบ่งการวิเคราะห์ดังนี้ 1) ระดับบุคคล เช่น ปัจจัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับความรู้ด้านอาหาร และโภชนาการ 2) ระดับระหว่างบุคคล เช่น พฤติกรรมการรับประทานอาหารของครอบครัว และกลุ่มเพื่อนในองค์กร 3) ระดับองค์กร เช่น อาหารในร้านค้าขององค์กร รวมถึงร้านอาหารในพื้นที่ใกล้เคียง 4) ระดับชุมชน เช่น ปัจจัยด้านวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของท้องถิ่น 5) ระดับสาธารณะ เช่น นโยบายควบคุมปริมาณไขมัน เกลือ น้ำตาล ในร้านค้าขององค์กร

ด้านพฤติกรรมกรรมมีกิจกรรมทางกาย แบ่งการวิเคราะห์ดังนี้ 1) ระดับบุคคล เช่น ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการออกกำลังกาย ทักษะ ความรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับประโยชน์ในการออกกำลังกาย ความถี่ในการออกกำลังกาย 2) ระดับระหว่างบุคคล เช่น พฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคคลในครอบครัว และกลุ่มเพื่อนในองค์กร 3) ระดับองค์กร เช่น ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการออกกำลังกายในที่ทำงาน สถานที่ที่ให้ออกกำลังกายในที่ทำงาน 4) ระดับชุมชน เช่น ปัจจัยด้านชุมชนที่ส่งเสริมการออกกำลังกาย ศักยภาพของชุมชน พื้นที่สภาวะในชุมชน 5) ระดับสาธารณะ เช่น มีนโยบายในองค์กรในการสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

1.3 ผู้วิจัยจัดทำข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาภาวะสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ โดยสรุปวิเคราะห์ผล

2. พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่

2.1 ผู้วิจัยนำผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐานเชิงประจักษ์จากการทบทวนวรรณกรรม และจากวิเคราะห์สถานการณ์สุขภาพร่วมกับองค์กร นำมาเป็นแนวทางในการร่างรูปแบบโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า

2.2 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับเจ้าหน้าที่ในองค์กรทั้ง 2 พื้นที่ เพื่อรายงานผลข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาภาวะสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ และนำเสนอร่างโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพ หลังจากนั้น ร่วมกันวิพากษ์รูปแบบโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับของบุคลากรในองค์กร ตนเอง

2.3 ได้รูปแบบโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ โดยการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร โดยโปรแกรมนี้นี้มีระยะเวลา การติดตามผล ในช่วง 3 เดือน และ 6 เดือน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินการตามโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 2 พื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กร โดยมีกิจกรรมดังนี้

1. ใช้กระบวนการกลุ่ม เพื่อสร้างข้อตกลง พันธะสัญญาาร่วมกันในการ ดำเนินการตามโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ

2. ประกาศข้อตกลงและพันธะสัญญาที่กำหนดร่วมกัน โดยหัวหน้าองค์กรทั้ง 2 พื้นที่ กล่าวประกาศข้อตกลงในการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรในองค์กร โดยมีการกำหนด กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่ 1) ผลักดันเรื่องการจัดการ สภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงาน ให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ 2) การร่วมกันสร้างพื้นที่สุขภาพที่สามารถออกกำลังกายร่วมกันได้ตอนเย็น 3) ติดป้ายข้อมูลอาหาร จำนวนแคลอรี ใน บริเวณร้านอาหารในโรงไฟฟ้า 4) ตั้งเป้าหมายในการรับประทานอาหารที่มีไขมันต่ำ และ ลดหวาน 5) ตั้งเป้าหมายในการเดินในสถานที่ทำงานอย่างน้อยวันละ 3,000 ก้าว 6) การมอบรางวัลแก่ผู้ที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้สำเร็จ

3. สร้างกลุ่มออนไลน์ เช่น Line เพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อ สื่อสาร ปรีกษาหารือเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ และเป็นการกระตุ้นเตือนคนในองค์กรในการปรับเปลี่ยน พฤติกรรม

ผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพ ของพนักงาน การไฟฟ้า สำนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่

1. ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมวิจัย

ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร่วมวิจัย จากสำนักงานการไฟฟ้า ทั้ง 2 พื้นที่ พบผู้ร่วม วิจัยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ถึงร้อยละ 69 มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.8 (Mean = 41.4 Max = 59 Min = 18) มีสถานภาพสมรสคู่ คิดเป็นร้อยละ 54.1 มีสมาชิกครอบครัว มากกว่า 3 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 59.1 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 57.1 และมีรายได้มากกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.4 ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะสุขภาพ

โดยรวม ผู้ร่วมวิจัยทั้ง 2 พื้นที่ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่มีภาวะอ้วน ($BMI > 24.9$) คิดเป็นร้อยละ 52.5 และเป็นโรคความดันโลหิตสูงและปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ในอัตราร้อยละที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 20.4 ผู้ร่วมวิจัยที่เจ็บป่วยร้อยละ 84.8 ไม่ได้รับประทานยาเป็นประจำ สำหรับความเจ็บปวดพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34 รองลงมาอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 29.8 และไม่ปวดเลย คิดเป็นร้อยละ 25.5 ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ ร้อยละ 32.6 คิดว่าระดับความเจ็บปวดไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน มีเพียงร้อยละ 26.1 และร้อยละ 23.9 คิดว่าระดับความเจ็บปวดกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ในระดับน้อย และปานกลาง ในผู้ร่วมวิจัยที่มีระดับความเจ็บปวด ถึงร้อยละ 79.5 ไม่ใช้ในการบรรเทาปวด ตำแหน่งของร่างกายที่มีความเจ็บปวดมากที่สุด คือ กล้ามเนื้อบริเวณหลัง คอ และไหล่ คิดเป็นร้อยละ 34.7, ร้อยละ 24.5 และร้อยละ 22.4 ตามลำดับ สำหรับภาวะสุขภาพจิต ผู้ร่วมวิจัยคิดว่า ตนเองมีสุขภาพจิตเท่ากับคนปกติ คิดเป็นร้อยละ 57.4 และมีผู้ร่วมวิจัยที่คิดว่าตนเองมีสุขภาพจิตน้อยกว่าคนปกติ และมากกว่าคนปกติ คิดเป็นร้อยละ 21.3 เท่ากัน สำหรับการนอนหลับ ผู้ร่วมวิจัย ร้อยละ 67.4 มีคุณภาพการนอนหลับที่ดี มีการรับรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพของตนเองอยู่ในระดับดี ถึงดีมาก คิดเป็นร้อยละ 44.9 และร้อยละ 42.8 ในอัตราร้อยละที่ใกล้เคียงกัน และการรับรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพของตนเองเมื่อเทียบกับบุคคลอื่น ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่คิดว่า ตนเองมีสุขภาพดีเท่ากับคนอื่นในวัยเดียว คิดเป็นร้อยละ 76.6 และดีกว่าคนวัยเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 19.1

ผลการตรวจสมรรถภาพทางกาย โดยรวมทั้ง 2 พื้นที่ พบว่าความสามารถนั่งงอตัวไปข้างหน้า อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 40 แรงบีบมือ อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 46.3 ยืนน่องบนเก้าอี้ 60 วินาที อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 78 และยืนยกเข่าขึ้นลง 3 นาที อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 66.7

2. ด้านพฤติกรรมสุขภาพของผู้ร่วมวิจัย

พฤติกรรมสุขภาพรอบ 6 เดือน ของผู้ร่วมวิจัยโดยรวม 2 องค์กร พบว่า ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ออกกำลังกายบางครั้ง ร้อยละ 59.2 ส่วนใหญ่ไม่สูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 77.1 แต่ดื่มสุราบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 66.6 รับประทาน เนื้อสัตว์ แป้ง และไขมัน และ รับประทานผัก ผลไม้ ส้มำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 61.2 และ 68.1 ตามลำดับ ไม่รับประทานอาหารเสริมเลย ร้อยละ 53 มีการตรวจร่างกายอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 46.9 ทำงานอดิเรกเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 47.9 ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 55.1

ผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า สำนักงานการไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้าจากการสนทนากลุ่ม พบประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของผู้ที่มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดี พบประเด็นย่อย ดังนี้

1.1. การมีภาวะสุขภาพที่แข็งแรง คือ ไม่มีโรคประจำตัว ที่มีผลต่อความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน โดยผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าภาวะสุขภาพของตนเอง “ก็ธรรมดาทั่วไปที่ไม่ค่อยเจ็บป่วย” อาจมีการเจ็บป่วยสาเหตุจากการทำงาน บางครั้ง เช่น ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ปวดศีรษะ แต่ก็สามารถทำงานได้ปกติไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นยามเจ็บป่วย และคิดว่าเป็นเรื่องปกติ ของการทำงาน เมื่อต้องนั่งอยู่หน้าคอมพิวเตอร์นาน ๆ หากได้พักอาการก็จะดีขึ้น และเมื่อเทียบภาวะสุขภาพ ผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่มีการรับรู้ ภาวะสุขภาพตนเองอยู่ในระดับดี และก็คิดว่าตนเองมีภาวะสุขภาพดีเท่ากับคนวัยเดียวกัน แต่พบว่าผู้ร่วมวิจัยที่มีอายุ ช่วง 50 - 60 ปี บางกลุ่มที่มีโรคประจำตัว เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ผู้ร่วมวิจัยกลุ่มนี้ คิดว่าสาเหตุเกิดจากการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ดี การทำงานหนัก ขาดการออกกำลังกาย การรับประทานอาหารที่มีไขมันสูง และบางคนคิดว่าสาเหตุเกิดจากความเสื่อมตามวัย

1.2. การเป็นคนอารมณ์ดี คือ ผู้ที่มีสุขภาพดีจะมีหน้าที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส หัวเราะง่าย ร่าเริงสดชื่น มีใบหน้าที่มีรอยยิ้มอยู่ตลอดเวลา ใบหน้าอ่อนกว่าวัย

1.3. การคิดบวก คือ ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่าการมีความคิดที่ดี ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้ดีในสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โดยนำหลักคำสอนของ พระศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตให้ยอมรับกับ ความจริงที่เกิดขึ้น คือการปล่อยวาง และทำสิ่งที่ดี

1.4. การเป็นผู้ที่ชอบเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม โดยการเข้าร่วมกิจกรรมของ องค์กร และการมีส่วนร่วมในงานประเพณี หรือวันสำคัญต่าง ๆ เช่น กิจกรรมที่เข้าร่วมเป็น กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมด้านศาสนา กิจกรรมด้านการเรียนรู้ และกิจกรรมการ บริการ ชุมชน เป็นต้น ผู้ร่วมวิจัยคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทำให้ตนเองเป็นคนที่มีเพื่อนมาก มีสังคม ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว

1.5. การมีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น การเป็นอาสาสมัคร การเป็นวิทยากร เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวไม่มีค่าตอบแทน แต่ทำให้มีความสุข

1.6. การทำงานอาชีพและมีรายได้ที่ดี ผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็นว่าหากมี รายได้ที่ดี จะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และสุขภาพที่ดี

1.7. การมีครอบครัวที่ดี หากมีสัมพันธภาพของครอบครัวที่ดี รักใคร่ช่วยเหลือ กัน และมีลูกหลานดี จะทำให้มีความสุข

1.8. การมีแรงสนับสนุนที่ดี ผู้ร่วมวิจัยมีความคิดเห็นว่า หากได้รับแรง สนับสนุนที่ดีทางอารมณ์ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านเพื่อนร่วมงาน โดยเฉพาะด้านองค์กร

การมีนโยบายเรื่องส่งเสริมสุขภาพที่ดีแก่พนักงานในองค์กร การมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพดี การสนับสนุนค่ารักษาพยาบาล จะช่วยให้คุณภาพชีวิตดี และสุขภาพกายและใจที่ดี

2. พฤติกรรมสุขภาพที่ดี พบ 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

2.1. พฤติกรรมการรับประทานอาหาร พบว่า การมีสุขภาพที่ดี ต้องรับประทานอาหารครบ 3 มื้อและ รับประทานอาหารมากในมื้อเช้าและลดปริมาณลงในมื้อถัดไป ดังเช่นผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า “เราก็กินผักที่มีประโยชน์อย่างทานข้าวเช้าเราจะมาก ช่วงกลางวันอาจจะน้อยลง เย็นอาจน้อย แต่มื้อเช้าจะเยอะ ครบทุกมื้อ” และควรเลือกรับประทานผัก และเนื้อสัตว์ไม่ติดมัน และปรุงอาหารด้วยเกลือ ผงชูรสใช้น้อย ส่วนปัญหาที่เป็นสาเหตุของการมีพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่ดี เนื่องจากความเร่งรีบในการทำงาน ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมอาหารเอง

2.2. พฤติกรรมออกกำลังกาย ผู้ที่มีสุขภาพที่ดี ต้องมีการเคลื่อนไหวร่างกายไม่อยู่นิ่ง มีกิจกรรมให้ทำตลอดในชีวิตประจำวัน และมีการออกกำลังกายที่มีแบบแผน ส่วนสาเหตุที่ไม่ได้ออกกำลังกาย มาจากการทำงานที่ต้องนั่งนานตลอดเวลา ภาระงานที่ยุง

3. แรงจูงใจในการมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ คือ วัย 40 - 60 ปี คิดว่า ต้องการปฏิบัติตัวเพื่อให้มีสุขภาพที่แข็งแรง มีชีวิตที่ยืนยาวและอยู่กับครอบครัวให้นานที่สุด “หากมีสุขภาพที่ดี จะได้ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวในยามแก่เฒ่า” ส่วนผู้ร่วมวิจัยที่อายุน้อยกว่า 40 ปี แรงจูงใจในส่วนหนึ่งเกิดจากการมีบุคคลต้นแบบ (Idol) ที่มีสุขภาพที่ดี อยากสวย อยากหล่อ เป็นที่ดึงดูดแก่คนอื่น ๆ และหากมีสุขภาพที่ดีจะไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน เนื่องจากอยู่ในวัยกำลังสร้างฐานะมีภาระรับผิดชอบเลี้ยงดูครอบครัว

รูปแบบโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า จังหวัดเชียงใหม่ โดย การมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร มี 8 กิจกรรม ได้แก่

- 1) ผลักดันการจัดสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ
- 2) ร่วมกันสร้างพื้นที่สุขภาวะในสถานที่ทำงาน
- 3) ติดป้ายข้อมูลอาหาร จำนวนแคลอรี ในบริเวณร้านอาหารในสถานที่ทำงาน
- 4) ตั้งเป้าหมายในการรับประทานอาหารที่มีไขมันต่ำ และลดหวาน
- 5) ตั้งเป้าหมายในการเดินในสถานที่ทำงาน อย่างน้อยวันละ 3,000 ก้าว
- 6) จัดเวลาทุกวันพุธช่วงบ่ายให้เป็นเวลาที่พนักงานออกกำลังกาย และจัดให้มีการแข่งกีฬาในรับประทานอาหารที่มีไขมันต่ำ และลดหวาน
- 7) มอบรางวัลแก่ผู้ที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้สำเร็จ
- 8) กิจกรรมติดตามเยี่ยม เพื่อติดตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และให้คำปรึกษา ปัญหาต่าง ๆ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ทั้งนี้ผู้ร่วมวิจัยกำลังดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามโปรแกรม

อภิปรายผล

การพัฒนาารูปแบบโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า โดยการมีส่วนร่วมขององค์กร สำหรับพนักงานการไฟฟ้า สำนักงานการไฟฟ้า จังหวัดเชียงใหม่ ในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นการพัฒนาโปรแกรม และขั้นดำเนินการตามโปรแกรม ซึ่งมีระยะเวลา 3 - 6 เดือน ผู้วิจัยได้ดำเนินการแต่ละขั้นตอนตามแนวคิด ดังนี้

1. การใช้แนวคิดโมเดลนิเวศวิทยาเชิงสังคมในการดำเนินการวิจัย (Social Ecological Model) (McLeroy, K. R. et al., 1988) ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ในขั้นตอนการเตรียมการ โดยมีการสนทนากลุ่ม เพื่อร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า ในเรื่องพฤติกรรมมารับประทานอาหารและกิจกรรมทางกาย โดยแนวคิดนี้เป็นการวิเคราะห์แบบเชิงพหุระดับ (Multilevel intervention) ถึงสาเหตุของปัญหา และแนวทางป้องกันปัญหาสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย 5 ระดับ ดังนี้ 1) ระดับบุคคล 2) ระดับระหว่างบุคคล 3) ระดับองค์กรหรือสถาบัน 4) ระดับชุมชน 5) ระดับสังคม ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมสุขภาพทั้ง 5 ระดับ และนำผลสรุปมาเป็นแนวทางพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้าได้อย่างยั่งยืน แนวคิดนี้ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับเห็นถึงความสำคัญของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาภาวะสุขภาพของบุคลากรในองค์กร โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนในด้านความรู้ เจตคติ ความเชื่อด้านสุขภาพ ค่านิยม แรงจูงใจ และความคาดหวังความสามารถในตนเอง โดยใช้กระบวนการสุขศึกษาเข้ามาเป็นหลัก ส่วนในระดับระหว่างบุคคลจะใช้วิธีการเสริมแรงจูงใจ ให้กำลังใจ ให้คำชมเชย ในพฤติกรรมต่าง ๆ นอกจากนั้นระดับชุมชน องค์กร สถาบัน ต้องมีการสนับสนุนทางด้านนโยบายการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี (พรณี ปานเทวัญ, 2560) หากมีส่วนร่วมระดับร่วมมือกัน จะทำให้พนักงานการไฟฟ้าสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้สำเร็จ

2. การใช้แนวคิดสร้างองค์กรสุขภาพ (Healthy Organization) (เครือข่ายคนไทยไร้พุง ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย, 2560) ในขั้นตอนการพัฒนาารูปแบบโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานการไฟฟ้า โดยการใช้โมเดลองค์กรสุขภาพดี (Healthy Organization) ประกอบด้วย 1) Healthy Policy เช่น ผู้บริหารขององค์กรการไฟฟ้า ร่วมกันกำหนดนโยบายส่งเสริมสุขภาพ 2) Healthy Workshop เช่น มีการตรวจสุขภาพบุคลากรในองค์กรการไฟฟ้า เพื่อค้นหากลุ่มเสี่ยงและกลุ่มปกติ และมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 3) Healthy Canteen เช่น ส่งเสริมให้ร้านค้าร้านอาหารในองค์กร มีเมนูสุขภาพ และมีตารางแสดงจำนวนแคลอรี 4) Healthy Space เช่น ปรับเปลี่ยนพื้นที่ในองค์กรให้เอื้อต่อการเพิ่มกิจกรรมทางกาย มีภูมิทัศน์ที่ช่วยในการผ่อนคลาย และเข้าถึงอาหารที่ดีต่อสุขภาพ 5) Healthy Meeting เช่น ส่งเสริมให้จัดอาหารว่าง และอาหารมื้อหลักระหว่างการประชุมให้เป็นมิตรต่อสุขภาพ มีพลังงานต่ำ และเพิ่มกิจกรรมทาง

กายระหว่างประชุม 6) Healthy Tournament เช่น ระหว่างและหลังการดำเนินโครงการ มีการจัดการแข่งขันกิจกรรมการลดพุง และมีการมอบรางวัลหรือประกาศนียบัตรแก่ผู้ที่ทำกิจกรรมสำเร็จเพื่อสร้างแรงจูงใจ โดยหลังจากที่ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันพัฒนารูปแบบโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพตามหลักโมเดลองค์กรสุขภาพดี พบว่ารูปแบบโปรแกรมในงานวิจัยนี้ มีกิจกรรมทั้งหมด 8 กิจกรรม ได้แก่ 1) ผลักดันการจัดสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานให้เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ 2) ร่วมกันสร้างพื้นที่สุขภาวะในสถานที่ทำงาน 3) ติดป้ายข้อมูลอาหาร จำนวนแคลอรี ในบริเวณร้านอาหารในสถานที่ทำงาน 4) ตั้งเป้าหมายในการรับประทานอาหารที่มีไขมันต่ำ และลดหวาน 5) ตั้งเป้าหมายในการเดินในสถานที่ทำงาน อย่างน้อยวันละ 3,000 ก้าว 6) จัดเวลาทุกวันพุธช่วงบ่ายให้เป็นเวลาที่พนักงานออกกำลังกาย และจัดให้มีการแข่งกีฬาในรับประทานอาหารที่มีไขมันต่ำ และลดหวาน 7) มอบรางวัลแก่ผู้ที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้สำเร็จ 8) กิจกรรมติดตามเยี่ยม เพื่อติดตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และให้คำปรึกษา ปัญหาต่าง ๆ ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งการพัฒนา รูปแบบส่งเสริมสุขภาพโดยใช้แนวคิด “องค์กรสุขภาพดี” (Healthy Organization) จะทำให้พนักงานมีความสุขในการทำงาน เนื่องจากการได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งความต้องการทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้บุคคลมีความพร้อมในการทำงานให้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และองค์กรสามารถสร้างแรงจูงใจ ให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข และมีศักยภาพในการร่วมกันขับเคลื่อนพันธกิจและพัฒนาคุณภาพงาน รวมถึงลดปัญหาในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้กับองค์กร เช่น ลดการลาออก การขาดงานได้ (ศิริพันธ์ กิตติสุข และคณะ, 2555) การใช้แนวคิดการใช้กลไกการขับเคลื่อน 3 ประการ ผู้วิจัยใช้แนวคิดนี้ในขั้นตอนการดำเนินการตามโปรแกรม เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ และติดตามพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งกลไกการขับเคลื่อน 3 ประการ ได้แก่ 1) การสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง โดยสนับสนุนการทำแผนงาน โครงการในการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและการส่งเสริมสุขภาพกายและใจของพนักงานในองค์กร 2) การสื่อสารเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีการติดตามกลุ่มพนักงานโดยสร้างกลุ่ม Social Media เช่น Line ขององค์กรในการให้ความรู้ คำแนะนำ และกำลังใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นระยะ ๆ 3) การสื่อสารเพื่อระดมความร่วมมือ โดยการขับเคลื่อนขององค์กรการไฟฟ้า 2 พื้นที่ ร่วมกับการเสริมความเข้มแข็งของการขับเคลื่อนจากนักวิชาการที่สนับสนุนทุนวิจัย เพื่อส่งเสริมสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจของพนักงานการไฟฟ้า สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 2 พื้นที่ การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มย่อย และการสื่อสารในระดับองค์กรเป็นการสื่อสารแบบสองทางที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมวิจัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้ปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้ขวัญและกำลังใจคำชมเชยให้ผู้ร่วมวิจัยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน (หนึ่งททัย ขอผลกลาง และ กิตติ กันภัย, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โปรแกรมส่งเสริมสุขภาพของพนักงานไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค จังหวัดเชียงใหม่ ในงานวิจัยนี้ ได้มีการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องและครอบคลุมทุกระดับของแนวคิด นิเวศวิทยาเชิงสังคมและองค์กรสุขภาวะ โดยผลการวิจัยนี้คาดหวังว่า ผู้ร่วมวิจัยจะมีภาวะ สุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจที่ดีขึ้น และ ผู้บริหารของสถานประกอบการอื่น หรือองค์กรที่มีบริบทที่คล้ายคลึงกับสำนักงานไฟฟ้า ส่วนภูมิภาค สามารถนำโปรแกรมนี้ไปใช้ และบรรจุ เป็นนโยบาย แผนงานประจำ เพื่อความยั่งยืน และเพื่อกำหนดเป็นตัวชี้วัดการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังของบุคลากรในองค์กรได้ การศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรเป็นการศึกษาแบบกึ่งทดลองมีการเปรียบเทียบผลลัพธ์ภาวะสุขภาพระหว่างก่อนและหลัง โปรแกรม เพื่อยืนยันประสิทธิผลของโปรแกรมให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพลศึกษา. (2562). แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของประชาชน ไทย อายุ 19-59 ปี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิทยาศาสตร์การกีฬา กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- เครือข่ายคนไทยไร้พุง ราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย. (2560). มาร่วมกันพัฒนา องค์กรไปสู่การเป็น “Healthy Organization.”. เรียกใช้เมื่อ 29 มกราคม 2562 จาก http://healthy-org.com/content/about_project/89
- บุษปรัตน์ การะโชติ. (2559). โรคคอมพิวเตอร์วิชั่นซินโดรม. จดหมายข่าวองค์การเภสัชกรรม, 23(1), 17-18.
- พรธณี ปานเทวัญ. (2560). โมเดลเชิงนิเวศวิทยากับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ. วารสารพยาบาลทหารบก, 18(2), 7-15.
- มุสต่อพา ชี. (2561). การพัฒนาโปรแกรมสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงสังคม และระยะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อควบคุมระดับไขมันในเลือดของพนักงานใน สถานประกอบการ. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 38(4), 1-13.
- ศิรินันท์ กิตติสุข และคณะ. (2555). คุณภาพชีวิต การทำงาน และความสุข. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส.
- สง่า ตามาพงษ์. (2562). การขับเคลื่อน Healthy Organization สู่ความยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สมาคมโภชนาการแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และภาคีเครือข่ายด้านอาหารและ โภชนาการ.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). การส่งเสริมสุขภาพจิต: แนวคิด
หลักฐาน และแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: แผนงานพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบ
เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพจิต.
- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2560). NCD FORUM 2017
Moving Forward. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- หนึ่งหทัย ขอฟลกลาง และ กิตติ กันภัย. (2553). งานวิจัยด้านการสื่อสารสุขภาพ: กลไกในการ
พัฒนาสังคม. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี, 4(1), 65-77.
- อภิชัย มงคล และคณะ. (2552). การพัฒนาและทดสอบดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย (Version
2007). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- McLeroy, K. R. et al. (1988). An ecological perspective on health promotion
programs. Health Education Quarterly, 15(1), 351-377.
- Pender, J. N. et al. (2011). Health Promotion in Nursing Practice. Boston: Pearson.
- Tan, G. et al. (2004). Validation of the Brief Pain Inventory for chronic
nonmalignant pain. The Journal of Pain: Official Journal of the American
Pain Society, 5(2), 133-137.
- World Health Organization. (2014). Global status report on non-communicable
diseases. Geneva: World Health Organization.

รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชน ระดับมัธยมศึกษา*

PROACTIVE GUIDANCE SERVICE MANAGEMENT MODEL FOR PRIVATE SECONDARY SCHOOL

ปราณิสดา แดงมุตตา

Pranisa Daengmutta

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University, Thailand

E-mail: pranisa.dae@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน 2) พัฒนารูปแบบ 3) ประเมินรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนาดำเนินการวิจัย ดังนี้ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและแบบสอบถามสภาพปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนเอกชนในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี 47 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 3 โรงเรียน ขนาดกลางจำนวน 2 โรงเรียน ขนาดใหญ่จำนวน 2 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 7 โรงเรียน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงโดยขนาดของโรงเรียนจำนวน 5 โรงเรียนและได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาสรุปพร้อมทั้งตรวจสอบยืนยัน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และสนทนากลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบความเที่ยงตรงและค่าความเชื่อมั่น ที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา 5 ด้าน คือ งานด้านบริการเก็บรวบรวมข้อมูลรายบุคคล งานด้านบริการสนเทศ งานด้านบริการให้คำปรึกษา งานด้านบริการจัดวางตัวบุคคล งานด้านบริการติดตามผล พบว่าด้านบริการให้คำปรึกษาและด้านบริการติดตามผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 2) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกใช้ 3 กิจกรรม คือ สร้างคู่มือการแนะแนวเชิงรุก การให้คำปรึกษาของครูแนะแนว การติดตามผล และสะท้อนผลสู่ครูนักเรียน เนื้อหาของคู่มือคำแนะนำการใช้คู่มือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานบริการแนะแนวเชิงรุก ความหมาย หลักการสำคัญ และวัตถุประสงค์การบริการแนะแนวเชิงรุกความรู้เบื้องต้นรูปแบบการสนทนากลุ่มไลน์แล้วประเมินผล 3) ผลการประเมินรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนที่พัฒนาขึ้นพบว่า ทั้ง 4 กิจกรรมเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้และมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การแนะแนวเชิงรุก, สถานศึกษาเอกชน, มัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study of current conditions. 2) develop a model. 3) evaluate model the proactive guidance service model. Research and development methods we are used by the following research research methods: studying concepts, Theories and Questionnaires on the current condition of the samples. Including offices of the private education commission in the school The research population is schools in the Eastern Economic Corridor Chonburi Province. Specific sample group used a total of 47 Schools; divided by 3 small schools, 2 medium schools, 2 large schools as required total 7 Schools. And specific interviews for proactive guidance of 5 School. Research tool's questionnaire. Have 5 experts to do a questionnaire and check it accuracy. They are doing a questionnaire and checked for accuracy. Research tool's a structured interview for purposive sampling interviews with experts. The result of research shown that and group chat by analyzing the content and checking for validity and confidence at the .05 The research results were found that 1) was study the current state proactive guidance service management model for private school province 5 services is Inventory Service, Information Service, Counseling Service, Placement Service, Follow-up Service. Phase 2 to develop a model consisting of 3 activities consists of preparing a proactive guidance manual consulting practice guidance of a guidance teacher follow-up and reflection to teachers and students. Phase 3 Evaluation of the developed proactive guidance service model. It was found that all 4 activities were beneficial to the implementation and that the suitability and feasibility were at the highest level.

Keywords: Proactive Guidance, Private School, Secondary School

บทนำ

การศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนไปในทิศทางที่ประเทศชาติกำหนด โดยมีสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ใช้กิจกรรมต่าง ๆ มีกิจกรรมหนึ่งคือกิจกรรมแนะแนวที่เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ทุกสถานศึกษาต้องมีบริการนี้ งานบริการแนะแนวเป็นกระบวนการในการช่วยเหลือบุคคลให้มีความสามารถ ได้รู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตัวเอง สามารถวางแผนการศึกษา สร้างอาชีพ และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งในด้านการ

เรียน การคิด การยอมรับสิ่งรอบข้างซึ่งเป็นองค์ประกอบให้ประสบความสำเร็จได้รวดเร็วมากขึ้น ในยุคดิจิทัลปัจจุบันนักเรียนมีการเลือกใช้ชีวิตเป็นอิสระมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการแนะแนวกับนักเรียนอย่างจริงจังและรวดเร็วเพื่อให้เขาได้รับการแนะแนวหรือช่วยเหลือได้ข้อมูลทันที การแนะแนวที่มีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมในเชิงลบ ตลอดจนสามารถช่วยให้นักเรียนนั้นประสบความสำเร็จในการเรียนและการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) คณะรัฐมนตรีก็เห็นชอบให้กระทรวงแรงงานฯ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดให้การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาดำเนินการให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 – 6 ได้รับการแนะแนวการศึกษาและอาชีพก่อนสำเร็จการศึกษา

ด้วยนโยบายให้ใช้การแนะแนวในสถานศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเยาวชนเพื่อให้มีสมรรถนะสำคัญด้วยการมีทักษะเพื่อการทำงานในโลกของงานในโลกทศวรรษที่ 21 คือเรียนแล้วมีงานทำดังกล่าว สถานศึกษามัธยมศึกษาหลายแห่งส่วนใหญ่มีปัญหาในการปฏิบัติ จึงได้มีการแต่งตั้งครูที่มีวุฒิการศึกษาอื่น ๆ ให้ปฏิบัติหน้าที่งานแนะแนว เพราะขาดครูแนะแนว จึงส่งผลให้งานแนะแนวในสถานศึกษาไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว และใช้หลักการแนะแนวที่มีบริการ 5 ด้านในสถานศึกษา คือ 1) งานบริการศึกษารวบรวมข้อมูล 2) งานบริการสนเทศ 3) งานบริการให้คำปรึกษา 4) งานบริการจัดวางตัวบุคคล 5) งานบริการติดตามผล และยังต้องได้รับการพัฒนาและตอบสนองผู้เรียนด้วยความรวดเร็วเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาหรือแนะนำได้อย่างทันท่วงที

การบริการด้วยความรวดเร็วสอดคล้องกับสังคมในยุคไทยแลนด์ 4.0 หรือการบริการแนะแนวเชิงรุกจะเกิดขึ้นได้ เมื่อสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษา เนื่องจากสภาพปัจจุบันของนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมภาคจะวันออก จังหวัดชลบุรี มีสภาพสังคมและการเติบโตของเศรษฐกิจในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเป็นยุคที่นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการสื่อสารที่ต้องการความรวดเร็ว การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่ตอบสนองกับการพัฒนาในเขตอุตสาหกรรมจึงส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เหตุนี้ในปัจจุบันสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นรากฐานในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและพร้อมที่จะออกสู่ตลาดแรงงานหรือเป็นทางเลือกให้กับผู้เรียนได้ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องพิจารณาการบริการแนะแนวเชิงรุก

การบริการแนะแนวเชิงรุกจึงเป็นส่วนสำคัญของรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาให้ผู้เรียนได้มีทางเลือกในการขอรับการให้คำปรึกษา คำแนะนำ การแนะแนว เพราะสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นพื้นฐานที่ผู้เรียนให้ความเชื่อถือและเต็มใจรับบริการ โดยผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะมุ่งวิจัยกับผู้บริหารการศึกษา ครูแนะแนว ที่มีสถานศึกษาที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมพิเศษภาคตะวันออก

จังหวัดชลบุรี ที่ถือเป็นสถานศึกษาที่สำคัญต่อนักเรียน ด้วยความคาดหวังว่านักเรียนจะได้รับ การบริการและแนวเชิงรุก และได้รับการปรึกษาที่รวดเร็วช่วยตัดสินใจในการเรียนได้มากยิ่งขึ้น และทันเวลา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดบริการและแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษา เอกชนระดับมัธยมศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ครูและแนว ในการปฏิบัติการ ด้านการแนะแนวในสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาและ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพทางการศึกษาโดยรวมของประเทศได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดบริการและแนวสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดบริการและแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดบริการและแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและขยายผลวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ใช้แนวทางวิธีการเชิงคุณภาพในการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดบริการและแนวสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการจัดบริการและแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระยะที่ 2 ใช้แนวทางวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อพัฒนาและประเมิน รูปแบบการจัดบริการและแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา แสดงรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Design) โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในระยะที่ 1 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจาก 47 โรงเรียน จากคุณสมบัติเป็นผู้บริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่ทำหน้าที่การแนะแนว ซึ่งเป็นผู้ที่มี ประสบการณ์ในการแนะแนว มากกว่า 15 ปี (ทะเบียนโรงเรียนเอกชนในระบบ สำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี (10 มิ.ย. 62) เก็บข้อมูลโดยการทำแบบสอบถามและนำข้อมูลมา วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ โดยแบ่งออกเป็นโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 2 โรงเรียน/2 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน/2 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 3 โรงเรียน/3 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ตามจำนวนที่ต้องการใช้ ขนาดตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ที่ขนาดความคลาดเคลื่อน 0.5

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ร่างแบบสอบถามการวิจัย ซึ่งมีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในรูปแบบการจัดบริการแนะแนวสำหรับสถานศึกษาเอกชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี รวม 5 ด้าน 1) ด้านบริการ รวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล 2) ด้านบริการสนเทศ 3) ด้านบริการให้คำปรึกษา 4) ด้านบริการ จัดวางตัวบุคคล 5) ด้านบริการติดตามผล เพื่อให้บริการงานแนะแนวเพื่อนำไปสู่การร่าง รูปแบบ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณา ตรวจสอบและนำไปสู่การรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ทำหนังสือขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อเรียนเชิญผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และครูที่เป็นหัวหน้างานหรือผู้ที่ทำงานด้านแนะแนว โรงเรียนเอกชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี ในระบบสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม และ 2) ประสาน นัดหมายผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และครูที่เป็นหัวหน้างานหรือผู้ที่ทำงานด้านแนะแนว เพื่อขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริการแนะแนวเชิงรุก สำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชน ระดับมัธยมศึกษา ดำเนินการศึกษาและสร้างรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับ สถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา โดยใช้ประชุมปฏิบัติการ และทำแบบสอบถามเพื่อพัฒนา และเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารการศึกษา ครูแนะแนว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ปกครอง (พ่อแม่) นักเรียน โดยใช้วิธีสมัครใจมาเข้าร่วม 15 คน โดยมีหลักเกณฑ์คัดเลือก ผู้เชี่ยวชาญ คือ เป็นผู้ที่บริหารสถานศึกษาหรือมีประสบการณ์ในการให้บริการแนะแนว 15 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีการเก็บข้อมูลเป็น 2 รอบ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการสังเกตและการประชุมปฏิบัติการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

วิเคราะห์ประเด็นการจัดประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับองค์ประกอบการพัฒนา รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาประกอบด้วย

2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งงาน และตอนที่ 2 เป็นประเด็นการพูดคุยสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ของการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นการตั้งกลุ่มประชุมออนไลน์ผ่านตัวหนังสือเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอิสระ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การตั้งกลุ่มไลน์เพื่อแสดงความคิดเห็นการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีการดำเนินการ ดังนี้ 1) สร้างกลุ่มเพื่อตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นอิสระตามองค์ประกอบของการบริการแนะแนว 5 ด้าน ที่ผู้วิจัยที่ต้องการศึกษา เพื่อนำไปร่างรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) นำความคิดเห็นแบบปลายเปิดที่สร้างขึ้นมาสังเคราะห์และเสนอประธาน และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหาและภาษา นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำคู่มือในการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อประเมินรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับที่พัฒนาขึ้น ใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน จำนวน 5 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพรูปแบบ ได้แก่ แบบสอบถามประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา โดยประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบเครื่องมือ

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาต จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ และ 2) ประสานงานติดต่อผู้เชี่ยวชาญรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในขั้นตอนที่ 1 โดยผู้วิจัยติดต่อด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยกันในกลุ่มไลน์ มาสรุปโดยอาศัยความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ ร่วมกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการแนะแนวสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา

ผลการวิจัย

1. การศึกษารูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาทุก ดังตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างดังรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกในด้านต่าง ๆ

(n = 47)

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1. ด้านบริการสนเทศ	4.21	81.	มาก	1
2. ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล	4.13	78.	มาก	2
3. ด้านการจัดวางตัวบุคคล	4.10	.74	มาก	3
4. ด้านการให้คำปรึกษา	3.91	.71	มาก	4
5. ด้านบริการติดตามผล	3.84	.74	มาก	5

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันในการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามงานบริการ 5 ด้านของแนะแนวดังนี้ คือ 1) งานบริการศึกษารวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล มีค่าเฉลี่ย 4.13 อยู่ในระดับมาก 2) งานบริการสนเทศ มีค่าเฉลี่ย 4.21 อยู่ในระดับมาก 3) งานบริการให้คำปรึกษา มีค่าเฉลี่ย 3.91 อยู่ระดับมาก 4) งานบริการจัดวางตัวบุคคล มีค่าเฉลี่ย 4.10 อยู่ระดับมาก 5) งานบริการติดตามผลมีค่าเฉลี่ย 3.84 โดยภาพรวมด้านที่น้อยที่สุด 2 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากทุกด้าน

2. รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุก สำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีดังนี้

2.1 จัดทำคู่มือรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 อธิบายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานบริการแนะแนวเชิงรุกความหมาย หลักการสำคัญ และวัตถุประสงค์ การบริการแนะแนวเชิงรุก ตอนที่ 2 ความรู้เบื้องต้นรูปแบบการสนทนากลุ่มไลน์ ความหมายและความสำคัญของการบริการแนะแนวเชิงรุก วิธีการประเมินผล และกรณีตัวอย่างรูปแบบการบริการแนะแนวเชิงรุก

2.2 การประชุมกลุ่มออนไลน์ในการประชุมกลุ่ม กรณีเป็นเรื่องทั่วไปจะพูดคุยในกลุ่ม กรณีมีการขอคำปรึกษาเฉพาะเรื่องจะแยกคุยเดี่ยวเพื่อให้สามารถให้การแนะแนวได้ทันที ซึ่งในการประชุมนี้จะเป็นกลุ่มให้สามารถสื่อสารกันได้สองทาง ได้ตอบและให้ความคิดเห็นกันได้ตลอดเวลา

2.3 จัดประชุมกลุ่มครูแนะแนวผ่านออนไลน์ ในการจัดประชุมครูแนะแนว ผู้วิจัยได้จัดตั้งกลุ่ม

เพื่อใช้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และนัดคุยกันเป็นวาระเพื่อร่วมกันศึกษา แบ่งปัน ข้อมูลและแนวทางแก้ไขของการแนะแนวเชิงรุกแต่ละด้านในสภาวะแวดล้อมที่ต่างกัน

2.4 ประเมินผลติดตามและสะท้อนผลสู่ผู้บริหารการศึกษา ในขั้นตอนนี้ครูแนะแนวจะมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเขียนรายงานปัญหาและอุปสรรค รวมถึงกรณีต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เข้ามาขอคำปรึกษาและรายงานต่อผู้บริหารการศึกษาเพื่อแก้ไขอย่างรวดเร็วตาม หลักการรูปแบบการจัดการจัดบริการแนะแนวเชิงรุก

ผลของข้อมูลจากการประชุมปฏิบัติการ ได้ดำเนินการดังนี้

1. ได้จัดประชุม โดยให้ผู้เข้าร่วมการประชุมปฏิบัติการลงทะเบียน โดยได้แจกแบบสอบถามให้ผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 15 คนและพบว่าผู้เข้าร่วมในการประชุมมีเพศหญิงจำนวน 12 คน และเพศชายจำนวน 3 คน ซึ่งมีอายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 3 คน อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 7 คน อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 3 คน อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน การศึกษาส่วนใหญ่ จบปริญญาตรี จำนวน 9 คน และจบปริญญาโท จำนวน 3 คน และปริญญาเอก จำนวน 3 คน ซึ่งได้จัดตั้งกลุ่มไลน์เพื่อประชุมออนไลน์ผ่านตัวหนังสือ และแสดงความคิดเห็นร่วมกันโดยมีรูปแบบงานบริการแนะแนวประกอบด้วย 5 ด้านเป็นงานหลักในการพูดคุย ดังนี้ 1) บริการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) บริการสนเทศ 3) บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service) เป็นหัวใจการแนะแนว ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) 5) บริการติดตามผล (Follow - up Service) เป็นพื้นฐานพัฒนารูปแบบการจัดการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและเป็นการจัดทำคู่มือการแนะแนวเชิงรุกมีความเหมาะสมและเป็นไปได้สำหรับครูแนะแนว และมีข้อมูลย้อนกลับคือ มีการบริการสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคลอยู่สม่ำเสมอ และในการให้คำปรึกษานั้นมีความโดดเด่นและชัดเจนเพราะนักเรียน ผู้ปกครอง (พ่อแม่) กล้าถาม - ตอบ พูดคุยและต้องการคำตอบในทันทีและรวดเร็ว แต่ในเรื่องที่สำคัญจะดำเนินการแยกกลุ่มพูดคุยเพื่อให้คำปรึกษาเฉพาะเรื่องในทันที

2. ผลของข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1 ได้เพิ่มรายละเอียดในระบบการบริหารงานแนะแนวเชิงรุกในข้อมูลย้อนกลับคือ 1) มีการให้คำปรึกษาในด้านอาชีพและการเรียนต่อ เปรียบเทียบก่อนดำเนินงาน ระหว่างดำเนินงานและหลังดำเนินงาน หากนักเรียนได้รับการแนะแนวที่รวดเร็วและทันทีก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจเพื่อวางแผนการเรียนได้ 2) มีการจัดการแนะแนวการศึกษาเพื่อการมีงานทำในรูปแบบการตัดกิจกรรมย่อย หรือส่งผ่านข้อมูลในการแนะนำอาชีพ แผนการเรียนทางออนไลน์ก็จะสามารถช่วยให้นักเรียนได้ศึกษาข้อมูลได้และเตรียมความพร้อมล่วงหน้าในการเรียนต่อได้ หรือรูปแบบการฝึกอาชีพ (ปัทมา คุณสืบพงษ์พันธ์, 2562)

3. ผลของข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 เพิ่มรายละเอียดในระบบการประชุมออนไลน์ว่ามีบทบาทสำคัญมากในปัจจุบันและตอบสนองได้อย่างรวดเร็วและเป็นการทำงานเชิงรุกเหมาะกับยุคสมัย ซึ่งในด้านการศึกษาแหล่งเรียนรู้ การพบปะผู้ประกอบการอาชีพ การถ่ายทอดประสบการณ์จากผู้ประกอบการอาชีพอย่างหลากหลาย ก็จะสามารถช่วยครูแนะแนว (สายหยุด จำปาทอง, 2562)

4. ผลของข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 เพิ่มรายละเอียดในระบบการแนะแนวด้านการจัดกิจกรรมด้านอาชีพ ซึ่งได้จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษารายวิชาความถนัดทางสาขาวิชา เนื่องจากผู้ปกครองให้ความสนใจและต้องการข้อมูลที่รวดเร็ว (สตีเวน ชนะ กิติเกียรติศักดิ์, 2562)

3. การประเมินรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา ที่พัฒนาขึ้น พบว่าการประเมินรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุก มีแนะนำการใช้คู่มือรูปแบบรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา ทุกประเด็นการประเมินมีระดับความคิดเห็นอยู่ในค่าเฉลี่ยที่สูง 1) ประเด็นเนื้อหาสาระในคู่มือครบถ้วน มีความถูกต้อง ชัดเจน น่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ย 4.8 2) คำแนะนำในคู่มือชัดเจน เข้าใจง่าย มีค่าเฉลี่ย 5 3) กิจกรรมในคู่มือเข้าใจง่ายและปฏิบัติง่าย มีค่าเฉลี่ย 5 4) ขนาดรูปเล่มเหมาะสมใช้งานง่าย สะดวกพกพา มีค่าเฉลี่ย 4.8 5) คุณค่าประโยชน์ของคู่มือมีค่าเฉลี่ย 5 และ 6) การอ้างอิงตามหลักวิธีการมีค่าเฉลี่ย 5 ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2 ผลประเมินรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกและระดับความคิดเห็น

(n = 6)

ประเด็นการประเมิน	ระดับความคิดเห็น	
	$\bar{X}$	S.D.
1. เนื้อหาสาระในคู่มือครบถ้วน มีความถูกต้องชัดเจน น่าเชื่อถือ	4.8	0.2
2. คำแนะนำในคู่มือชัดเจน เข้าใจง่าย	5	0.0
3. กิจกรรมในคู่มือเข้าใจง่ายและปฏิบัติง่าย	5	0.0
4. ขนาดรูปเล่มเหมาะสมใช้งานง่าย สะดวกพกพา	4.8	0.2
5. คุณค่าประโยชน์ของคู่มือ	5	0.0
6. การอ้างอิงถูกต้องตามหลักวิธีการ	5	0.0

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุก มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ มีประโยชน์ในการนำไปใช้อยู่ในเกณฑ์มากที่สุดทุกข้อ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในการศึกษารูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษา เอกชนระดับมัธยมศึกษา พบประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพของรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้รูปแบบแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาที่สอดคล้องทั้ง 5 งาน ได้แก่ 1) งานด้านบริการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล (Individual Inventory Services) 2) บริการสนเทศ (Information Service) 3) บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service) เป็นหัวใจการแนะแนว 4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) 5) บริการติดตามผล (Follow - up Service) โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ครูแนะแนว และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาให้ความสำคัญกับงานแนะแนว โดยมุ่งเน้นบริการด้านสนเทศและการให้คำปรึกษาเพราะส่วนใหญ่มีการเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคลไว้ทุกชั้นเรียน มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญต่อความสนใจของผู้เรียนและข้อมูลเก็บเป็นระบบ ในการพัฒนารูปแบบจึงมีผลให้สภาพการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัศึกษานั้นใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มนตรี อินตา และคณะ ที่กล่าวว่าในช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการเลือกใช้ชีวิตเป็นอิสระมากขึ้น (มนตรี อินตา และคณะ, 2561)

รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกคือรูปแบบการสำรวจและช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ปัญหาได้ สอดคล้องแนวคิดของ สุทัศน์ เดชบุญชร ที่ได้รูปแบบการบริหารจัดการงานแนะแนวการศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการพัฒนาตนเชิงจิตวิทยา 2) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) การสำรวจและช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียน การอาชีพ หรือ ปัญหาด้านส่วนตัวและสังคม 4) การจัดกิจกรรมค่าย/โครงการบูรณาการเพื่อทักษะชีวิตและแรงงานบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และ 5) นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล รายงานผล และพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สุทัศน์ เดชบุญชร, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดของ สมเกียรติ เจษฎากุลทวี ที่กล่าวว่า การพัฒนาของโลกในปัจจุบันมาจากการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจึงมีน้อยมาก มีเพียงแต่ปฏิบัติงานตาม 5 บริการแนะแนวในสถานศึกษา คือ 1) งานบริการรวบรวมข้อมูล 2) งานบริการสนเทศ 3) งานบริการให้คำปรึกษา 4) งานบริการจัดวางตัวบุคคล 5) งานบริการติดตามผล ซึ่งทั้ง 5 บริการแนะแนวดำเนินการภายใต้ 3 ขอบข่ายของการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงรูปแบบ (สมเกียรติ

เจษฎากุลทวิ, 2563) และ สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของกิจกรรมบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ พร้อมทั้งสามารถเลือกแนวทางการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างชาญฉลาด (วนัญญา แก้วแก้วปาน, 2563)

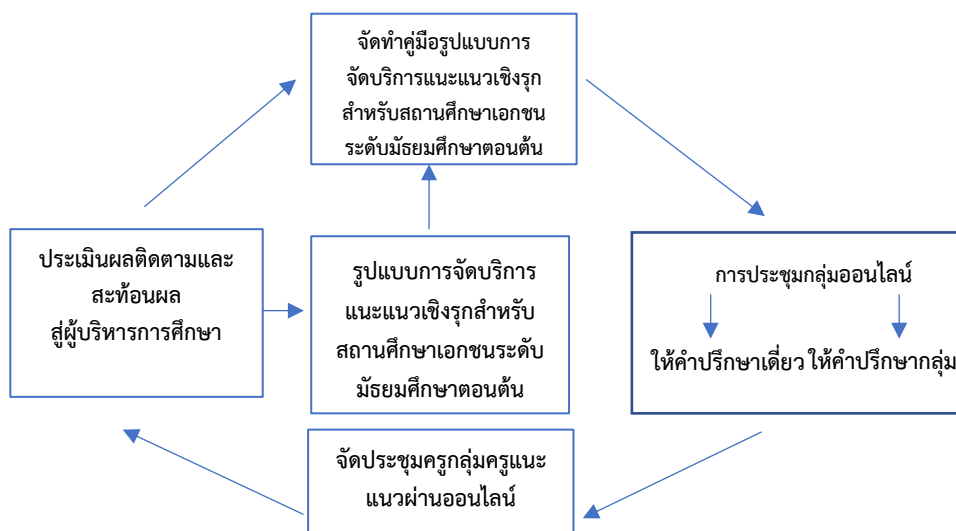
รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชน ระดับมัธยมศึกษา โดยการใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการได้รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา มี 3 กิจกรรม 1) จัดทำคู่มือการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา 2) จัดประชุมครูแนะแนว เพื่อทดลองและพัฒนาคู่มือการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) ประเมินผลติดตามและสะท้อนผลสู่ ผู้บริหารการศึกษา ช่วยให้เกิดการแนะแนวเชิงรุกและรวดเร็วในการสื่อสารมีรูปแบบในการแนะแนวเชิงรุกอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์และมองภาพในองค์รวมสอดคล้องกับพฤติกรรมและการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล (สโรชา เสรีนันทชัย, 2560) สามารถสร้างกลุ่มสื่อสารได้เฉพาะกลุ่มเมื่อผู้ใช้ต้องการใช้พื้นที่กับคนคุ้นเคยเฉพาะและสื่อสารกันภายในกลุ่มสร้างประสบการณ์ร่วมกันทำให้สามารถสื่อสารได้ตอบกันภายใต้หัวข้อที่สมาชิกภายในกลุ่มเข้าใจร่วมกัน สอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการบริการสารสนเทศเชิงรุกฉบับไวทันใจผู้ใช้บริการ (น้ำลิน เทียมแก้ว และรุ่งเรือง สิทธิจันทร์, 2557) สอดคล้องกับการสร้างบริการเชิงรุกสู่ความเป็นเลิศ การให้บริการอย่างกระตือรือร้นการให้บริการเชิงรุกคือ การมีทักษะด้านบริการด้วยความรวดเร็ว ความชัดเจน และความถูกต้องในการให้บริการ. สอดคล้องกับการบริการเชิงรุกของห้องสมุด การเพิ่มบริการเชิงรุกให้ห้องสมุด บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดต้องปรับเปลี่ยนให้มีแนวคิดในเชิงรุกหรือ Proactive Services โดยการสร้างให้เกิดความต้องการใช้ ต้องการอ่านเกิดขึ้น และต้องการมาใช้บริการ ซึ่งในงานของการบริการแนะแนวก็ต้องตอบเรื่องความต้องการที่ทันทั่วถึง (Titichaya Noofoon, 2555) ผลประเมินรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ สอดคล้องกับความหมายของคู่มือที่ใช้ควบคู่กับการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งบอกแนวทางในการปฏิบัติแก่ผู้ใช้สามารถจะทำสิ่งนั้น ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับการพัฒนาคู่มือการสร้างเครื่องมือการวัดผลประเมินผลกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติสำหรับพนักงานมหาวิทยาลัยสายวิชาการ (ปัญญา ธีระวิทย์เลิศ, 2558) สอดคล้องกับเลห์มานโนวสกี (Lehmanowsky) ได้ศึกษาความต้องการการบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาของนักเรียน จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนลินคอน เกี่ยวกับความต้องการการบริการแนะแนวและการให้คำปรึกษาจากโรงเรียนของนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียน ครู

ผู้ปกครอง นักเรียนโรงเรียนลินคอน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนต้องการบริการงานแนะแนว และการให้คำปรึกษาจากโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) โครงการพัฒนาวิชาชีพ 2) วิธีตัดสินใจเลือกวิทยาลัยเพื่อการศึกษาต่อ 3) การเตรียมตัวเข้าไปทำงาน 4) การสมัครงาน 5) การฝึกงาน 6) แนวทางการศึกษาต่อระดับสูง 7) แนวทางแห่งความสำเร็จ 8) วิธีทำให้ผู้อื่นเข้าใจและยอมรับ และ 9) วิธีการเข้าใจและการยอมรับตนเองการแนะแนวการศึกษาและการให้คำปรึกษาเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เรียน ผู้ปกครอง ในการพัฒนาตนเองและค้นหาความถนัดทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้บริหารช่วยเหลือนักเรียนได้ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนดำเนินการด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยนำข้อมูลมาพัฒนาให้เกิดรูปแบบจากการติดตามผลเพื่อมาช่วยในการพัฒนารูปแบบจัดการบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับการบริการลูกค้าสัมพันธ์เชิงรุก (Lehmanowsky, M. B., 1991); (Jarmo R. Lehtinen, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งหาความเหมาะสมและเป็นไปได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด โดยผ่านบริการงานแนะแนวพื้นฐาน 5 ด้าน ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ด้านบริการสนเทศ ด้านการให้คำปรึกษา ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล ด้านบริการติดตามผลแล้วนำมากำหนดรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา 1) ศึกษาสภาพรูปแบบการจัดบริการแนะแนวปัจจุบันของสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) รูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยม ประกอบด้วย 2.1) การจัดทำคู่มือรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2.2) การประชุมกลุ่มออนไลน์ เพื่อให้คำปรึกษาเดี่ยวและให้คำปรึกษากลุ่ม 2.3) จัดประชุมครูกลุ่มครูแนะแนวผ่านออนไลน์ 3) ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ระดับมากทุกข้อ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป จากการวิจัยรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) สถานศึกษาควรศึกษาสภาพรูปแบบการจัดบริการแนะแนวปัจจุบันก่อนเพื่อเลือกรูปแบบในการพัฒนาครูแนะแนวผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ โดยมุ่งเน้นให้ครูสามารถใช้เครื่องมือ เทคโนโลยี เพื่อเก็บข้อมูลต่อเนื่อง สืบค้นได้อย่างรวดเร็ว ตอบโต้และให้บริการแนะแนวอย่างทันทั่วทั้งที่ 2) ควรมีการสนับสนุนให้ครูหรือผู้เชี่ยวชาญได้รับความรู้ที่ทันสมัยเกี่ยวกับรูปแบบการให้คำปรึกษาในรูปแบบใหม่ๆที่สามารถสื่อสารกับนักเรียนได้และเข้าถึงความอยากรู้อยากเห็นได้ตรงเป้าหมาย รู้ว่านักเรียนต้องการอะไรและเชื่อมั่นในสิ่งใดเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและดึงความสนใจของนักเรียนได้ เพื่อพัฒนาและกำหนดรูปแบบและบุคคลที่ทำหน้าที่อย่างชัดเจนต่อเนื่องเพื่อให้ นักเรียนได้รับความช่วยเหลือ รับคำปรึกษา ได้รับบริการงานแนะแนว ตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ 3) ก่อนจะนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ ควรศึกษาคู่มือรูปแบบการจัดบริการแนะแนวเชิงรุกสำหรับสถานศึกษาเอกชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ผู้บริหารการศึกษา ครู บุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ต่องานแนะแนวเชิงรุก และเพื่อให้ได้ความร่วมมือและนำไปใช้ได้อย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.moe.go.th//แผนการศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2560>
- น้ำลีน เทียมแก้ว และรุ่งเรือง สิทธิจันทร์. (2557). ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการบริการสารสนเทศเชิงรุกฉบับไวทันใจผู้ใช้บริการ. PULINET Journal, 1(3), 37-43.
- ปัญญา ธีระวิทยเลิศ. (2558). การพัฒนาคู่มือแนวทางการสร้างเครื่องมือการวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติสำหรับพนักงาน

- มหาวิทยาลัยสายวิชาการ. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- มนตรี อินตา และคณะ. (2561). การแนะแนวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของวัยรุ่น. วารสาร Veridian E-Journal, 11(2), 2513-2530.
- วนัญญา แก้วแก้วปาน. (2563). การศึกษาการจัดบริการแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมเกียรติ เจษฎากุลทวี. (2563). ระบบการบริหารงานแนะแนวมุ่งอนาคตในสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(2), 269-288.
- สโรชา เสรีนันทชัย. (2560). พฤติกรรมและการยอมรับสื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสารองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารนิเทศสยามปริทัศน์, 17(23), 137-147.
- สุทัศน์ เดชกุญชร. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการงานแนะแนวการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- Jarmo R. Lehtinen. (2550). การบริการลูกค้าสัมพันธ์เชิงรุก (แปลและเรียบเรียงโดย อีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Lehmanowsky, M. B. (1991). Guidance and counseling services: Perceived student needs. Retrieved June 12, 2020, from <https://www.proquest.com/docview/303927331>
- Titichaya Noofoon. (2555). การบริการเชิงรุกของห้องสมุด. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 62 จาก <http://530110279-proactive.blogspot.com/>

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*

PROFESSIONAL MANAGEMENT COMPETENCY DEVELOPMENT MODEL FOR SCHOOL DIRECTORS BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATOR

บุริร์ักษ์ คุ่มกลาง

Bureerak Kumklang

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Northbangkok, Thailand

E-mail: bureerak.kum@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพ 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพ และ 3) ประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา โดยการสำรวจความรู้ พัฒนารูปแบบ ประเมินรูปแบบและปรับปรุงรูปแบบ โดยเลือกผู้บริหารสถานศึกษาแบบเจาะจง 36 คน และครู 32 คน โดยเจาะจงครูที่เป็นหัวหน้างาน 4 งาน จาก 8 โรงเรียนที่ได้จากการสุ่มตามขนาดโรงเรียน ขนาดละ 2 โรงเรียน ใช้แบบสอบถามปลายเปิด และใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) กับผู้เชี่ยวชาญ 17 คน ที่มีคุณสมบัติจบปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา หรือมีประสบการณ์บริหารสถานศึกษาไม่ต่ำกว่า 10 ปี โดยใช้แบบสอบถาม 3 รอบ แล้วให้ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเดิมที่ตอบแบบสอบถามในขั้นตอนที่ 1 จำนวน 36 คน ประเมินคุณภาพของรูปแบบ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1.1 ด้านความรู้ (Knowledge Competency) 1.2 ด้านทักษะ (Skills Competency) 1.3 ด้านคุณลักษณะ (Trait Competency) 1.4 ด้านแรงจูงใจ (Motive Competency) 1.5 ด้านเจตคติ (Attitude Competency) 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะหลักและสมรรถนะย่อย ดังนี้ 2.1) ด้านความรู้ 26 สมรรถนะย่อย 2.2) ด้านทักษะ 24 สมรรถนะย่อย 2.3) ด้านคุณลักษณะ 28 สมรรถนะย่อย 2.4) ด้านแรงจูงใจ 24 สมรรถนะย่อย 2.5) ด้านเจตคติ 28 สมรรถนะย่อย 3) การประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหาร

* Received 27 September 2020; Revised 10 November 2020; Accepted 13 November 2020

สถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านความเหมาะสม (Propriety) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) และด้านความถูกต้อง (Accuracy) มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย ในทุกประเด็น (ร้อยละ 100)

คำสำคัญ: รูปแบบ, สมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) analyze the components of professional management competency development model 2) to create the professional management competency development model and 3) evaluate the professional management competency development model for school directors Bangkok Metropolitan administrator. This research and development were designed by observation, development, evaluation and improvement the model. The data was collected by 36 selected school directors and 32 teachers, the teachers were 4 head of the departments from 8 schools random sampling from the size of the school. There were 2 people from each school. The research instruments were open-ended questionnaires and Delphi technique with the 17 professionals who had the Doctor of Philosophy (Educational Administration) or had the working experiences on educational management at least 10 years. They answered questionnaires 3 rounds. Then the 36 school directors answered the questionnaires in the 1 step evaluated the quality of model. The statistical used to analyze the data were frequency, percentage, mean and interquartile range. The finding of this research found that 1) the components of professional management competency development model for school directors consisted of 5 main performances e.g. 1.1) Knowledge Competency 1.2) Skills Competency 1.3) Trait Competency 1.4) Motive Competency 1.5) Attitude Competency. 2) The creation of the professional management competency development model comprised main and sub- performances e.g. 2.1) Knowledge Competency with 26 sub-performances 2.2) Skills Competency with 24 sub-performances 2.3) Trait Competency with 28 sub-performances 2.4) Motive Competency with 24 sub - performances 2.5) Attitude Competency with 28 sub-performances 3) the evaluation of the professional management competency development model for school directors Bangkok Metropolitan administrator in Propriety, Feasibility, Utility, Accuracy were on the agreements in all aspects 100 percent.

Keywords: Model, The Competency of Professional Administration, School Directors

บทนำ

ในปัจจุบันวิทยาการก้าวหน้าด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ทำให้กลายเป็นโลกไร้พรมแดน สังคมโลกมีการขับเคลื่อนระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้นนำไปสู่การผสมผสานความคิด ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ระหว่างมวลมนุษยชาติ (เอกชัย กี่สุขพันธ์ และคณะ, 2553) การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การทำหุ่นยนต์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่ กำลังคนที่ไร้ฝีมือและทักษะต่ำ ทำให้ทิศทางการผลิตและการพัฒนา กำลังคนของประเทศทั่วโลกได้ตั้งเป้าหมายให้ประชากรมีทักษะ สมรรถนะ และความสามารถเฉพาะทางในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจัดการศึกษาจะสำเร็จได้ตามเป้าหมายและมีคุณภาพ ต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ขับเคลื่อนและปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกและตัวแปรที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลสูงต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะเป็น “นักบริหารมืออาชีพ” จะสามารถนำพาการปฏิรูปไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและการบริหารจัดการให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้ สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการส่งเสริมปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ธีรพงษ์ มหาวิโร, 2555)

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน การปฏิรูปการศึกษารั้งที่ผ่านมาผู้บริหารสถานศึกษาประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ ผู้บริหารมืออาชีพจึงต้องมีสมรรถนะในการบริหารทั้งด้านความรู้ความสามารถและคุณลักษณะสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (เอกชัย กี่สุขพันธ์ และคณะ, 2553) องค์การต่าง ๆ ล้วนต้องการผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์การต่าง ๆ ควรสนใจประเด็นในการพัฒนาผู้นำได้แก่ การฝึกอบรม และการทดแทนความเป็นผู้นำ (วิรัช สงวนวงศ์วาน, 2557) การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล ก็เช่นเดียวกันควรประกอบด้วยปัจจัยหลายส่วน ได้แก่ เรื่องการมุ่งผลงาน การมอบหมายอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารจัดการ การตอบสนองความต้องการ และความชอบของลูกค้ำ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การปฏิรูปกระบวนการงบประมาณ การประยุกต์ใช้หลักการจัดการยุคใหม่มาใช้ในการ

เปลี่ยนแปลงองค์การ (บรรจง อมรชีวิน, 2556) หน่วยงานทางการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาในยุคของการเปลี่ยนแปลงกระแสโลก ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสดังกล่าวและสิ่งสำคัญที่สุดผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ อันจะส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดสำนักงานเขตหนองจอก รวม 36 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้างาน 4 งาน สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก จำนวน 36 โรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โรงเรียนละ 1 คน โดยมีคุณสมบัติเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาในปัจจุบัน จำนวน 36 คน และครูที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้างาน 4 งาน เลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตหนองจอกตามขนาดโรงเรียน (ขนาดโรงเรียนแบ่งเป็น 4 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ) ขนาดละ 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 4 คน รวม 8 โรงเรียน จำนวน 32 คน รวมผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 68 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

- 1) สร้างแบบสอบถามตามองค์ประกอบที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เพื่อนำไปสู่การร่างรูปแบบ
- 2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและถ้อยคำภาษา และ 3) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ทำหนังสือขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อเรียนเชิญผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้างาน 4 งาน กลุ่มเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม และ 2) ประสานนัดหมายผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้างาน 4 งาน สังกัดกลุ่มเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ร่วมกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ดำเนินการศึกษาและสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร มืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ซึ่งมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 3 รอบ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 17 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1) ผู้ที่มีความรอบรู้ และมีประสบการณ์การปฏิบัติงานทางการบริหารสถานศึกษาไม่ต่ำกว่า 10 ปี และ 2) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษาหรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาหรือวางแผนนโยบายทางการศึกษาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 3 รอบ โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

รอบที่ 1 วิเคราะห์ประเด็นการสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ วุฒิกการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ตำแหน่งงานปัจจุบัน และตำแหน่งทางวิชาการ และตอนที่ 2 เป็นประเด็น

สอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นแบบปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีการดำเนินการ ดังนี้ 1) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นปลายเปิด ตามองค์ประกอบที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เพื่อนำไปร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา 2) นำแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นแบบปลายเปิด ที่สร้างขึ้นเสนอประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมเนื้อหา และถ้อยคำภาษาและ 3) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นแบบปลายเปิดเพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ผู้วิจัยขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อเรียนเชิญผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) และ 2) ประสานติดต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการติดต่อด้วยตนเองและการติดต่อผ่านช่องทางไปรษณีย์

รอบที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 มาวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากข้อความที่ผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 มาเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีค่าน้ำหนักตามเกณฑ์ให้คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ไปเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำกรวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ค่ามัธยฐาน (Median) ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับมีความหมายของค่ามัธยฐานของคำตอบแต่ละข้อที่คำนวณได้ (ปราณี ทองคำ, 2535) และ 2) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เป็นการพิจารณาความสอดคล้องของความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ โดยการคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ข้อความใดมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน แต่ถ้าค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ของข้อความนั้นมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้น ไม่สอดคล้องกัน (ปราณี ทองคำ, 2535)

รอบที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) พร้อมข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วพิจารณาข้อความที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่มีข้อความเดิมเหมือนรอบที่ 2 แต่เพิ่มตำแหน่งค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และตำแหน่งของผู้เชี่ยวชาญที่ตอบแบบสอบถามเพื่อทบทวนคำตอบของตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการยืนยันคำตอบโดยใช้วิธีเหมือนในรอบที่ 2 เกณฑ์การพิจารณาข้อความเพื่อนำไปกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมโดยใช้ข้อความที่มีค่าพิสัยและค่าควอไทล์ ตั้งแต่ 1.50 ลงมา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาศมรรณะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครตะวันออก สังกัดสำนักงานเขตหนองจอกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตอบแบบสอบถามการศึกษาสภาพการณ์สมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในขั้นตอนที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินคุณภาพรูปแบบ ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการพัฒนาศมรรณะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยประเมินด้านความเหมาะสม (Propriety) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) และด้านความถูกต้อง (Accuracy) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ และได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตประเมินคุณภาพรูปแบบการพัฒนาศมรรณะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ และ 2) ประสานติดต่อผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามสภาพการณ์สมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในขั้นตอนที่ 1 โดยผู้วิจัยติดต่อด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินคุณภาพของรูปแบบการพัฒนาศมรรณะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาร้อยละ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร มืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge Competency) 2) ด้านทักษะ (Skills Competency) 3) ด้านคุณลักษณะ (Trait Competency) 4) ด้านแรงจูงใจ (Motive Competency) และ 5) ด้านเจตคติ (Attitude Competency) โดยรายละเอียดแต่ละด้านปรากฏในข้อที่ 2

2. การสร้างรูปแบบสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อนำมาพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 ด้านและสมรรถนะย่อยที่สำคัญในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ (Knowledge Competency) ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 26 สมรรถนะ สมรรถนะย่อยที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ มีความรู้และเข้าใจบทบาทหรือหน้าที่ของตนเองในการบริหารสถานศึกษา และมีความรู้การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (ร้อยละ 94.12) รองลงมา คือมีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ในการบริหารสถานศึกษา มีความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปีมีความรู้ด้านวิชาการ เช่น หลักสูตร การวัดและประเมินผล และมีความรู้หลักการบริหารความเสี่ยง (ร้อยละ 88.24) 2) ด้านทักษะ (Skills Competency) ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 24 สมรรถนะ สมรรถนะย่อยที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือ มีทักษะในการวินิจฉัย สั่งการ และมีทักษะการทำงานเป็นทีม (ร้อยละ 94.12) รองลงมา คือ มีทักษะในการพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีทักษะในการตัดสินใจ สั่งการหรือมอบหมายงานอย่างเหมาะสม มีทักษะในการพัฒนา 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป มีทักษะในการบริหารความขัดแย้ง และแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ และมีทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (ร้อยละ 88.25) 3) ด้านคุณลักษณะ (Trait Competency) ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 28 สมรรถนะ สมรรถนะย่อยที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือเป็นผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจา และใจ เป็นผู้มีความเสียสละ อุทิศตน และมีเวลาให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต (ร้อยละ 100) รองลงมา คือเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม (ร้อยละ 94.12) 4) ด้านแรงจูงใจ (Motive Competency) ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 24 สมรรถนะ สมรรถนะย่อยที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือให้เกียรติและส่งเสริมกำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงาน (ร้อยละ 94.12) รองลงมา คือ ผู้บริหารแสดงความภาคภูมิใจต่อองค์กรและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา

(ร้อยละ 88.24) และ 5) ด้านเจตคติ (Attitude Competency) ประกอบด้วยสมรรถนะย่อย 28 สมรรถนะ สมรรถนะย่อยที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด คือผู้บริหาร มีความประพฤติดี และเป็นแบบอย่างให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารมีคุณธรรมเป็นที่ตั้ง โปร่งใส ยุติธรรม ไม่คอร์รัปชัน และผู้บริหารมุ่งเน้นการทำงานโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม (ร้อยละ 100) รองลงมา คือผู้บริหาร คิดไกล มองไกล มีเจตคติในทางบวก (ร้อยละ 94.12) ดังตารางสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ตารางสรุปความคิดเห็นในระดับสูงสุดและต่ำสุดของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหาร มืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

สมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
สมรรถนะด้านความรู้		
มีความรู้และเข้าใจบทบาทหรือหน้าที่ของตนเองในการบริหารสถานศึกษา	16	94.12
มีความรู้ในการบริการที่ดี	7	41.18
สมรรถนะด้านทักษะ		
มีทักษะในการวินิจฉัย สั่งการ	16	94.12
มีทักษะในการใช้ทรัพยากร เพื่อการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	7	41.18
สมรรถนะด้านคุณลักษณะ		
เป็นผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจา และใจ	17	100
เป็นผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด	8	47.06
สมรรถนะด้านแรงจูงใจ		
ให้เกียรติและส่งเสริมกำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงาน	16	94.12
ชี้แจงให้กระจ่างว่าอะไรคือความคาดหวังที่ต้องการได้รับจากงานแต่ละชิ้น	7	41.18
สมรรถนะด้านเจตคติ		
ผู้บริหารมีความประพฤติดี และเป็นแบบอย่างให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา	17	100
ผู้บริหารสุจริต สิ่งใดไม่รู้ค้นหาคำถาม	8	47.06

จากตารางสรุป พบว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในระดับมากที่สุดทุกสมรรถนะมีจำนวนร้อยละมากกว่า 80 และในระดับน้อยสุดทุกสมรรถนะมีจำนวนร้อยละน้อยกว่า 50

3. ประเมินคุณภาพของรูปแบบสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คน มีความเห็นในด้านความเหมาะสม (Propriety) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) และด้านความถูกต้อง (Accuracy) โดยมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วย (ร้อยละ 100)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบประเด็นที่น่าสนใจและควรนำมา
อภิปราย ดังต่อไปนี้

ผลจากการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหาร
มืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยสมรรถนะรวม 5
ด้าน คือ 1) สมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge Competency) 2) สมรรถนะด้านทักษะ
(Skills Competency) 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ (Trait Competency) 4) สมรรถนะด้าน
แรงจูงใจ (Motive Competency และ 5) สมรรถนะด้านเจตคติ (Attitude Competency)
ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์และตรวจสอบรูปแบบ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi
Technique) พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความเป็นประโยชน์ และมีความ
ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ โบยาตซีส (Boyatzis) ที่กล่าวว่า สมรรถนะมีองค์ประกอบที่
สำคัญ 5 ประการ คือ 1) แรงจูงใจ (Motives) 2) ลักษณะเฉพาะ (Traits) 3) ภาพลักษณ์หรือ
มโนทัศน์ (Self - Image) 4) บทบาททางสังคม (Social Role) และ 5) ทักษะ (Skill) (Boyatzis,
R., 1982) สอดคล้องกับแนวคิดของสเปนเซอร์ และสเปนเซอร์ (Spencer & Spencer) ที่
กล่าวว่าสมรรถนะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ 1) แรงจูงใจ (Motives)
2) คุณลักษณะ (Traits) 3) การรับรู้ด้วยตนเอง (Self - image) 4) ความรู้ (Knowledge) และ
5) ทักษะ (Skill) (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) และสอดคล้องกับทฤษฎี
สมรรถนะของแมคเคลแลนด์ (McClelland) ที่กล่าวว่าสมรรถนะประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ
5 ประการ ได้แก่ 1) ทักษะ (Skill) 2) ความรู้เฉพาะด้านของบุคคล (Knowledge) 3) เจตคติ-
ค่านิยม (Self - concept) 4) บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Trait) และ 5) แรงจูงใจ
(Motive) (McClelland, D., 1993) ซึ่งสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการ
พัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะช่วยพัฒนาผู้บริหารให้สามารถ
ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและมีความโดดเด่นที่แตกต่าง
จากผู้อื่นอย่างชัดเจนและมีคุณภาพ ดังนี้

สมรรถนะด้านความรู้ พบว่า ประเด็นที่ให้น้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือ
ความรู้และเข้าใจบทบาทหรือหน้าที่ของตนเองในการบริหารสถานศึกษา และมีความรู้การ
บริหารตามหลักธรรมาภิบาล รองลงมา คือ มีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์ และยุทธศาสตร์ใน
การบริหารสถานศึกษา มีความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และแผนปฏิบัติ
ราชการประจำปี มีความรู้ด้านวิชาการ เช่น หลักสูตร การวัดและประเมินผล มีความรู้หลักการ
บริหารความเสี่ยง มีความรู้งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ มีความรู้ด้าน IT และ
เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการศึกษา และมีความรู้งานวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
สอดคล้องกับแนวคิดของวิเชียร วิทยอุดม ที่กล่าวถึง สมรรถนะ คือ คุณลักษณะส่วนบุคคลที่

เป็นลักษณะเด่นได้แก่ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพด้านการฝังรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและด้านการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการปฏิบัติงานตลอดจนการเน้นการใช้กระบวนการในวิธีการวิจัยเชิงพัฒนาเป็นนวัตกรรมสำคัญเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิเชียร วิทยอุดม , 2551)

สมรรถนะด้านทักษะ พบว่าประเด็นที่ให้น้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือ มีทักษะในการวินิจฉัย สั่งการ และมีทักษะการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ มีทักษะในการพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีทักษะในการตัดสินใจ สั่งการ หรือ มอบหมายงานอย่างเหมาะสม มีทักษะในการพัฒนา 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป มีทักษะในการบริหารความขัดแย้ง และแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ และมีทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีทักษะในการคิดวางแผนอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมองภาพในองค์กรรวม มีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและวางตัวเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ และมีทักษะในการปกครองและการบังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับแนวคิดของสต็อกดิลล์ (Stogdill) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหาร ดังนี้บทบาทผู้นำตัดสินใจ (Direction maker) ต้องมีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีของการตัดสินใจ และสามารถวินิจฉัยสั่งการไม่ให้เกิดความขัดแย้งได้และบทบาทเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader catalyst) คือผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการกระตุ้นจิตใจ สร้างอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้ และมีทักษะการทำงานเป็นทีม (Stogdill, R. M., 1974)

สมรรถนะด้านคุณลักษณะ พบว่าประเด็นที่ให้น้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือ มีทักษะในการวินิจฉัย สั่งการ และมีทักษะการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ เป็นผู้มีความคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นผู้มีความเสียสละ อุทิศตน และมีเวลาให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้มีความวินัยในตนเอง และแสดงออกด้วยบุคลิกภาพที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น เป็นผู้มีความมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเป็นคนดีของสังคม เป็นผู้มีความมั่นใจในตนเอง กล้าหาญ กล้าแสดงออกในเชิงจริยธรรม และเป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัว บริสุทธิ์ โปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวม สอดคล้องกับแนวคิดของอากรณ ภูววิทยพันธ์ ที่กล่าวถึงสมรรถนะส่วนบุคคล (Personal competency) หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อ และอุปนิสัยที่ทำให้บุคคลนั้นมีความสามารถในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้โดดเด่นกว่าคนทั่วไป เป็นสมรรถนะที่ซ่อนอยู่ในบุคคลแต่ละคน ซึ่งมีผลอย่างมากต่อทัศนคติในการทำงาน และเป็นความสำเร็จในงานของบุคคลนั้น ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความมุ่งมั่นมีความเชื่อในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์ มีจิตที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ทำให้งานสำเร็จ (อากรณ ภูววิทยพันธ์, 2550)

สมรรถนะด้านแรงจูงใจ พบว่าประเด็นที่ให้น้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือ เป็นผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจา และใจ เป็นผู้มีความเสียสละ อุทิศตน และมี

เวลาให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต ร่องลงมา เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นผู้มีความเสียสละ อุทิศตน และมีเวลาให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้มีวินัยในตนเอง และแสดงออกด้วย บุคลิกภาพที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับจากผู้อื่น เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเป็นคนดี ของสังคม เป็นผู้มีความมั่นใจตนเอง กล้าหาญ กล้าแสดงออกในเชิงจริยธรรม เป็นผู้ไม่เห็นแก่ ตัว บริสุทธ์ โปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวม และเป็นผู้ที่แคล่วคล่องว่องไว และทันต่อ สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวูลคอค และซัลลิแวน (Woolcock & Sullivan) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารงานบุคคลในอนาคต ผลพบว่า อนาคตผู้บริหารบุคคล มีสมรรถนะที่จำเป็น 3 ประการ คือ 1) การมีความรอบรู้ในงานองค์กรเป็นอย่างดี 2) ความสามารถในการขับเคลื่อนซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 3) ทักษะในการโน้มน้าวคน (Woolcock, P. & Sullivan, J., 1996)

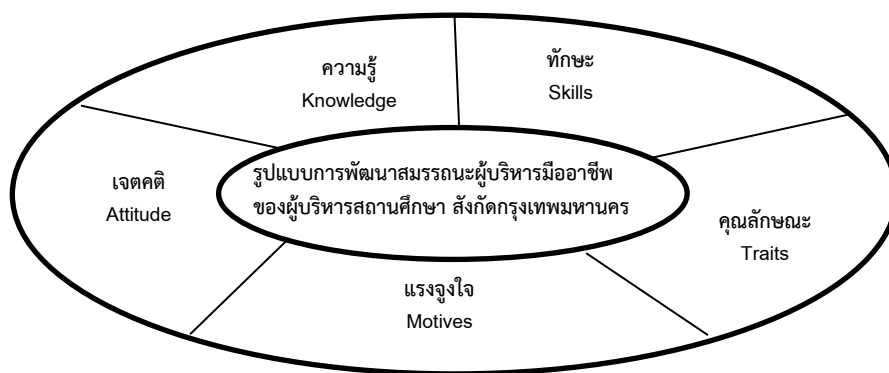
สมรรถนะด้านเจตคติ พบว่าประเด็นที่ให้น้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือ ผู้บริหารมีความประพฤติดี และเป็นแบบอย่างให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารมีคุณธรรมเป็น ที่ตั้ง โปร่งใส ยุติธรรม ไม่คอร์รัปชัน และผู้บริหารมุ่งเน้นการทำงานโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ร่องลงมา คือ ผู้บริหารคิดไกล มองไกล มีเจตคติในทางบวกผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และ จรรยาบรรณวิชาชีพ ผู้บริหารมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ยึดมั่นในอุดมการณ์ของการทำงานใน หน้าที่ ผู้บริหารมีความพยายาม อดทน เอาชนะอุปสรรคทั้งปวงอย่างไม่ย่อท้อ ผู้บริหารปฏิบัติ ตนอยู่ในศีลธรรมคำสอนตามหลักศาสนา ผู้บริหารอยู่บนความซื่อสัตย์ สุจริต ผู้บริหารมีมนุษย สัมพันธ์ดี และเข้ากับผู้อื่นได้ดี และผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของประเวศน์ มหารัตน์สกุล ซึ่งกล่าวว่าทัศนคติ (Attitude) เป็นผลของ ความคิดที่แสดงออกมาและถือเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับ ความคิดถ้าคิดดี (Positive thinking) การแสดงออกต่อผู้คนสิ่งแวดล้อมหรือเหตุการณ์จะ เป็นไปในทางที่ดี (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2554)

ผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครสรุปได้ว่าสมรรถนะที่มีส่วนทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพและสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและมีความโดดเด่นที่แตกต่างจากผู้อื่นอย่างชัดเจน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 สมรรถนะ ได้แก่สมรรถนะด้านความรู้ สมรรถนะด้านทักษะ สมรรถนะด้านคุณลักษณะ สมรรถนะด้านแรงจูงใจ และสมรรถนะด้านเจตคติ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ รวมทั้งหาค่าดัชนีความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด แล้วนำมากำหนดรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครได้องค์ความรู้รูปแบบใหม่ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปในการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงพัฒนา โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และได้ข้อค้นพบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 สมรรถนะหลัก ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge Competency) 2) สมรรถนะด้านทักษะ (Skills Competency) 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ (Trait Competency) 4) สมรรถนะด้านแรงจูงใจ (Motive Competency) และ 5) สมรรถนะด้านเจตคติ (Attitude Competency) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 1) สมรรถนะด้านความรู้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นหลักในการขับเคลื่อนนำพาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีสมรรถนะด้านความรู้ โดยผู้บริหารต้องมีความรู้และเข้าใจบทบาทหรือหน้าที่ของตนเองในการบริหารสถานศึกษา มีความรู้การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล มีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์ และยุทธศาสตร์ในการบริหารสถานศึกษา มีความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี มีความรู้ด้านวิชาการ เช่น หลักสูตร การวัดและประเมินผลและมีความรู้หลักการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้การบริหารงานสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเกิด

ประโยชน์สูงสุด 2) สมรรถนะด้านทักษะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะรอบด้านเพื่อพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีสมรรถนะด้านทักษะตามสายงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบเพื่อให้งานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด คือ มีทักษะในการวินิจฉัย สั่งการ มีทักษะการทำงานเป็นทีม มีทักษะในการพัฒนาให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีทักษะในการตัดสินใจ สั่งการ หรือมอบหมายงานอย่างเหมาะสม มีทักษะในการพัฒนา 4 ด้าน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป มีทักษะในการบริหารความขัดแย้ง และแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ และมีทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อการพัฒนางานในหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้มุ่งมั่น ตื่นตัว กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ โดยเป็นทั้งผู้นำและผู้สร้างผู้นำให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ผู้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งกาย วาจา และใจ เป็นผู้มีความเสียสละ อุทิศตน และมีเวลาให้กับการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต และเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม 4) สมรรถนะด้านแรงจูงใจผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือสนับสนุนเสริมแรง ให้กำลังใจแก่บุคลากรในการปฏิบัติงานปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ให้เกียรติและส่งเสริมกำลังใจซึ่งกันและกันในการทำงาน ผู้บริหารแสดงความภาคภูมิใจต่อองค์กรและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา 5) สมรรถนะด้านเจตคติ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเจตคติที่ดี ใช้คุณธรรมบริหารงาน มีความประพฤติดี และเป็นแบบอย่างให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา มีคุณธรรมเป็นที่ตั้ง โปร่งใส ยุติธรรม ไม่คอร์รัปชัน มุ่งเน้นการทำงานโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ผู้บริหารคิดไกล มองไกล มีเจตคติในทางบวก รวมถึงการสร้างเจตคติของบุคลากรในสถานศึกษาในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 6) ถ้านำรูปแบบสมรรถนะผู้บริหารมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาไปใช้ควรมีการจัดทำคู่มือ สร้างหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้บริหาร หรือปรับปรุงหลักสูตรเดิมให้ทันสมัยขึ้น โดยนำองค์ความรู้ทั้ง 5 ด้านมาเติมในเนื้อหาหลักสูตรให้มีความเข้มข้นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธีรพงษ์ มหาวิโร. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดอะบุคส์.
- บรรจง อมรชีวิน. (2556). การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ: Critical Thinking. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2554). องค์กรและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- ปราณี ทองคำ. (2535). เครื่องมือวัดผลทางการศึกษา. ปัตตานี: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- วิเชียร วิทยอุดม. (2551). สมรรถนะของผู้บริหารในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. ใน ดุษฎี นิพนธ์ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2557). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ปัญญาชนการจัดการและพฤติกรรมองค์การ.
- อาภรณ์ ภูววิทยพันธ์. (2550). กลยุทธ์การบริหารและพัฒนาพนักงานดาวเด่น. กรุงเทพมหานคร: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- เอกชัย กิสุขพันธ์ และคณะ. (2553). การบริหารการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Boyatzis, R. (1982). The Competent Manager : A Model of Effective Performance. New York: John Wiley & Son.
- McClelland, D. (1993). Testing for Competency Rather than for Intelligence. American Psychologist, 28(1), 1-14.
- Spencer, L. M. & Spencer, S. M. (1993). Competence at Work: Models for Superior Performer. New York: Wiley.
- Stogdill, R. M. (1974). Handbook of leadership;: A survey of theory and research. New York: Free Press.
- Woolcock, P. & Sullivan, J. (1996). Identifying HR Competencies for Future. Human Resource, 19(1), 48-57.

รัฐสยามและการเป็นคนไทยในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน*

SIAM NATION-STATE AND THAINESS IN ISAN MURAL

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์

Supachai Singyabuth

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: singyabuth@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน และ 2) ศึกษาลักษณะรูปแบบรัฐสยามและการเป็นคนไทยของชาวลาวอีสานในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการทำงานภาคสนามในวัดและชุมชนที่มีจิตรกรรมฝาผนังจำนวน 30 แห่ง รวมทั้งศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) “คนลาวอีสาน” มีวัฒนธรรมแบบลาวล้านช้าง ที่อยู่ภายใต้การปกครองของประเทศสยาม ก่อนที่สยามจะเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ใน พ.ศ. 2436 รัฐสยามได้อนุญาตให้คนลาวอีสานปกครองตนเองด้วยระบบอาญาสี่ ซึ่งเป็นการปกครองแบบจารีตประเพณี ครั้น พ.ศ. 2436 เป็นต้นมา รัฐสยามได้ปกครองอีสานด้วยการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่กรุงเทพมหานคร และส่งข้าราชการจากส่วนกลางเข้ามาปกครอง พร้อมกันนั้นรัฐบาลสยามก็ได้ประกอบสร้างให้คนลาวอีสานตระหนักถึงการเป็นพลเมืองประเทศสยามในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การห้ามใช้คำว่าคนลาวในเอกสารราชการสยาม 2) จิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสานที่ถูกบันทึกโดยช่างเขียนพื้นบ้านชาวลาวอีสาน ได้สะท้อนลักษณะรูปแบบรัฐสยามและการเป็นคนไทยสยามของชาวลาวอีสาน ตั้งแต่สถาบันกษัตริย์ ราชประเพณี ธงชาติสยาม ทหาร และข้าราชการในเครื่องแบบกับการเป็นส่วนผสมใหม่ในสังคมอีสาน ที่ถูกนำเสนอในฐานะเจ้านายของคนท้องถิ่น รวมถึงตัวอักษรไทยและความทันสมัยที่ถูกนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งในจิตรกรรม จิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสานจึงเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรมอีสานในอดีต ที่เกิดจากการผสมระหว่างวัฒนธรรมลาวและการเป็นพลเมืองของประเทศสยามได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: จิตรกรรมฝาผนังอีสาน, อัตลักษณ์วัฒนธรรม, รัฐสยาม

Abstract

The objectives of this research article were: 1) To study historical context in relations to content of Isan traditional murals and 2) To study siam Nation-state and Thai identity of Lao-Isan people in traditional murals. The qualitative research data was collected using fieldwork carried out in 30 temples and communities and documentary data collection. The research results are as follows: 1) These Lao-Isan people have Lao Lan Xang culture but was under the rule of Siam nation state. Before Siam became a modern nation state in 1893, Siamese state had allowed Lao-Isan people to govern themselves using the system of Ar Ya Si which was a customary government. However, after 1893, Siam has ruled Isan with the centralization of power in Bangkok and sent civil servants from central government to rule and made people aware of Siam citizenship in various forms, such as the prohibition of using the word, “Lao” in documents of Siamese government. 2) The original Isan murals were recorded by local Isan painters and reflected the styles of Siamese state as well as being Thai-Siam of Lao-Isan people. Starting with Royal Monarchy to Royal traditions, the flag of Siam, uniformed soldiers and civil servants and new elements in Isan society that were presented as superiors of local people including Thai identity and modernity that are presented as part of original murals. It is therefore the context of fine art that is like a local historical record reflecting identity and former Isan culture that arose from the fusion of Lao culture and being citizenship of Siam.

Keywords: Isan Murals, Cultural Identity, Siam Nation - State

บทนำ

จิตรกรรมฝาผนังอุโบสถชุมชนอีสาน ซึ่งถูกเขียนขึ้นโดยช่างพื้นบ้านก่อน พ.ศ. 2482 หรือก่อนสิ้นสุดการใช้นามประเทศสยามนั้น เป็นช่วงเวลาที่ยุทธจักรกรมไทยประเพณียังไม่ได้เข้าไปมีอิทธิพลทางรูปแบบและเนื้อหา จึงเป็นจิตรกรรมที่สะท้อนประวัติศาสตร์สังคมของคนท้องถิ่นด้านต่าง ๆ รวมทั้งความสัมพันธ์กับรัฐสยาม งานวิจัยเรื่อง “รัฐสยามและการเป็นคนไทยในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน” มุ่งศึกษาการปกครองของรัฐสยาม และทัศนะของการเป็นพลเมืองสยามของคนลาวอีสาน ทั้งนี้ จิตรกรรมฝาผนังดังกล่าวเป็นผลงานของกลุ่มคนไทยลาว ซึ่งเรียกตนเองและถูกเรียกว่า “คนลาวอีสาน” คนลาวอีสานมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับลาวล้านช้าง มีพื้นที่วัฒนธรรมในภาคอีสานของไทยครอบคลุมถึงประเทศลาว (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2540) คนลาวอีสานอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐสยามมาตั้งแต่สมัยรัฐจารีตธนบุรี จึงมี

อัตลักษณ์สังคมที่เป็นส่วนผสมระหว่างวัฒนธรรมลาวล้านช้าง กับการอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ซึ่งรัฐสยามได้ทำให้คนลาวอีสานตระหนักว่า ตนเองเป็นคนไทยในบังคับสยาม ด้วยการห้ามให้บันทึกในเอกสารใด ๆ ว่าเป็นคนลาว หรือชาวเขมร (เต็ม วิภาคย์พจนกิจ, 2530)

นอกจากการปกครองข้างต้นแล้ว การดำเนินการปกครองของประเทศสยาม ยังรวมถึงการศึกษา การกำกับดูแลพุทธศาสนาท้องถิ่นให้สัมพันธ์กับมหาเถรสมาคม การห้ามพระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น เช่น ห้ามทำบั้งไฟ ดังนั้น การปกครองของสยามจึงได้ส่งผลกระทบต่อลักษณะสังคมวัฒนธรรมอีสานหลากหลายมิติได้ส่งผลกระทบต่อสังคม วิถีชีวิต ความคิดและทัศนคติของผู้คนในสังคมอีสาน (สุเทพ สุนทรเณสัช, 2548) ปรากฏการณ์ข้างต้นได้ถูกบันทึกไว้ในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิม ที่เขียนโดยจิตรกรพื้นบ้านลาวอีสาน ซึ่งมีสถานะเป็นบุคคลระดับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผ่านชีวิตสมณเพศเป็นเวลานาน ขณะที่จิตรกรบางท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดจิตรกรรมฝาผนังเหล่านี้ถูกเขียนขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 ถึง พ.ศ. 2482 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่รัฐสยามกำลังถูกคุกคามจากเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ส่งผลให้รัฐจารีตสยามเปลี่ยนแปลงไปสู่รัฐชาติในระบบโลกสากล หรือรัฐชาติสมัยใหม่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2436 เป็นต้นมา (สุวิทย์ อิศาศาสตร์ และคณะ, 2541) พร้อมกันนั้นประเทศสยามก็ดำเนินการปกครองท้องถิ่นแบบรวมศูนย์ไว้ที่กรุงเทพฯ ส่งข้าราชการเข้าปกครองให้เป็นไปตามนโยบายรัฐ และปรับเปลี่ยนความหมายของคนลาวในภาคอีสาน ให้เป็นคนไทยในบังคับสยาม (ไพฑูรย์ มีกุล, 2517) ปรากฏการณ์ข้างต้นได้สะท้อนอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน

ดังนั้น จิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมเหล่านี้ จึงเป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่ทำหน้าที่สะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรม (Cultural Identity) ที่เกิดจากสภาวะความสัมพันธ์ระหว่างการปกครองของรัฐสยามกับผู้คนและสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน กลายเป็นบริบทของความเปลี่ยนแปลงในชุมชนท้องถิ่นอีสาน ส่งผลกระทบต่อมุมมองและทัศนคติของคนท้องถิ่น ที่มีต่อการปกครองและทำให้คนลาวอีสานยอมรับว่า ตนเองเป็นคนไทยในบังคับของรัฐบาล และมีทัศนคติกับภาวะ “ความเป็นคนไทย” ในกำกับของรัฐบาลอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน
2. เพื่อศึกษาลักษณะรูปแบบรัฐสยามและการเป็นคนไทยของชาวลาวอีสานที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการทำงานสนามศึกษาจิตรกรรมฝาผนังรวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive

Analysis) เป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์โดยตรงทั้งต่อการศึกษาด้านพุทธศาสนา ศิลปท้องถิ่นอีสาน ที่สัมพันธ์กับรัฐ และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมอีสานศึกษา กระบวนการศึกษาทั้งหมด สามารถใช้เป็นแบบการวิจัย (Research Model) กับการศึกษาตัวบททางศิลปกรรมอื่น ๆ ในสังคมท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับรัฐชาติได้ จำแนกออกได้ดังนี้

ศึกษาบริบทประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน จากข้อมูลเอกสาร (Documentary Data Collection) หนังสือและงานวิจัยด้านประวัติศาสตร์อีสาน ที่สัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมอีสานกับการปกครองของรัฐสยาม

ศึกษาลักษณะรูปแบบรัฐสยามและการเป็นคนไทยของชาวลาวอีสานที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสานด้วยการทำงานสนาม (Field Work) สังเกตการณ์และถ่ายภาพ จิตรกรรมฝาผนังรวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informant Interviewed) คือ เจ้าอาวาสและปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้รู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาท้องถิ่น ความเป็นมาของชุมชน วัด และจิตรกรรมฝาผนัง โดยทำงานสนามจำนวน 30 วัด จาก 5 กลุ่มชุมชนหลักในภาคอีสาน คือ 1) กลุ่มอีสานตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 7 วัด มหาสารคาม จำนวน 4 วัด ขอนแก่น จำนวน 4 วัด และบุรีรัมย์ จำนวน 2 วัด 2) กลุ่มโคราช เขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 วัด 3) กลุ่มอีสานตอนล่าง ประกอบด้วยจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 2 วัด และอำนาจเจริญ จำนวน 2 วัด 4) กลุ่มริมฝั่งโขงด้านตะวันออก ประกอบด้วย นครพนม จำนวน 3 วัด และมุกดาหาร จำนวน 3 วัด 5) กลุ่มอีสานตอนบนด้านตะวันตก คือ เขตจังหวัดเลย จำนวน 2 วัด

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยแนวคิดอัตลักษณ์วัฒนธรรม (Cultural Identity) ของ Mulcahy, K. V. ซึ่งอธิบายว่าอัตลักษณ์วัฒนธรรม จะต้องพิจารณาผ่านมิติสัมพันธ์กับผู้คนและสังคมนั้น ๆ ในที่นี้ ผู้วิจัยจะศึกษาจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสานในมิติสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน ที่เกิดจากโครงสร้างความสัมพันธ์กับรัฐและการปกครองของรัฐสยาม (Mulcahy, K. V., 2017) และใช้แนวคิดชาติกับความเป็นพลเมืองของชาติ (Nation and Nationality) จากหนังสือเรื่อง Nations and Nationalism ของ Gellner, E. ซึ่งอธิบายว่าแต่ละรัฐชาติล้วนมีกระบวนการสำนักความเป็นพลเมืองของชาติ ให้กับผู้ที่หลากหลายในรัฐชาติด้วยอำนาจของรัฐอยู่เสมอ และโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ก็ได้ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของพลเมืองแต่ละท้องถิ่นไปพร้อมกัน (Gellner, E., 1993) ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดนี้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสยามต่อพื้นที่ ผู้คน สังคมอีสาน และทัศนคติของคนอีสานต่อพลเมืองประเทศสยามที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

1. บริบทประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือเรียกว่า “ภาคอีสาน” พื้นที่ที่มีลักษณะกายภาพเป็นที่ราบสูง อาณาเขตด้านตะวันออกซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ติดกับประเทศลาว เป็นพื้นที่ทางสังคมของคนลาวในประเทศไทย เรียกว่า “ลาวอีสาน” มีความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมกับลาวล้านช้างในประเทศลาว แต่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐสยาม โครงสร้างข้างต้นเป็นบริบทสำคัญของอัตลักษณ์วัฒนธรรม และการเป็นคนไทยสยามของคนลาวอีสาน ซึ่งเป็นบริบทสังคมที่สัมพันธ์กับเนื้อหาจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสานที่ปรากฏอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน ดังนี้

1.1 สังคมวัฒนธรรมอีสานสมัยรัตนโกสินทร์

ในสมัยรัตนโกสินทร์เป็นช่วงเวลาที่กลุ่มคนลาวในอีสานได้ก่อตัวเป็นชุมชน มีสังคมวัฒนธรรมแบบชาวพุทธท้องถิ่นลาวล้านช้าง เป็นกลุ่มประชากรวิจัยเรื่อง ผู้วิจัยจำแนกอธิบายเป็นสองช่วง อย่างสัมพันธ์กับจิตรกรรมฝาผนัง คือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงก่อนรัฐชาติสมัยใหม่ (พ.ศ. 2325 - 2436) กับสมัยรัฐชาติสมัยใหม่ถึงสิ้นสุดการใช้นามประเทศสยาม (พ.ศ. 2436 - 2482)

1.1.1 อีสานสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นถึงก่อนรัฐชาติสมัยใหม่ (พ.ศ. 2325 - 2436)

ขณะที่มีคนลาวจำนวนหนึ่งอยู่ในเขตภาคอีสานตั้งแต่สมัยอยุธยาและธนบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 1 - 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นช่วงเวลาสำคัญ ที่คนลาวกลุ่มใหม่จากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอพยพเข้ามาสมทบ ส่งผลให้คนลาวกลายเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ในภาคอีสาน ซึ่งพวกเขาเป็นบรรพชนของกลุ่มคนที่สร้างอุโบสถและเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมในงานวิจัยเรื่องนี้ กษัตริย์สยามตั้งแต่รัชกาลที่ 1 - 4 ได้อนุญาตให้คนลาวอีสานปกครองตนเองแบบ “อาญาสี่” ตามจารีตประเพณี เพียงกษัตริย์สยามเป็นผู้แต่งตั้งผู้นำและคณะอาญาสี่มีความสัมพันธ์กับอำนาจส่วนกลาง คือทำหน้าที่เก็บส่วยและภาษีส่งกรุงเทพฯ รวมทั้งจัดเสบียงและเกณฑ์ไพร่พลเป็นทหารให้สยามกรณีทำสงครามหรือเกิดกบฏ กระทั่งเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสคุกคามประเทศเวียดนาม และแสดงเจตจำนงที่จะยึดครองลาวและเขมรจากสยาม โดยอ้างว่าเวียดนามเคยครอบครองพื้นที่ส่วนนี้มาก่อน ฝรั่งเศสบีบบังคับสยามหลายด้าน จนกระทั่งรัชกาลที่ 5 จำต้องยกดินแดนลาวฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ให้กับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสใน ร.ศ. 112 หรือ พ.ศ. 2436 พร้อมกันนั้น กษัตริย์สยามก็เริ่มปกครองประเทศและภาคอีสานโดยรวมศูนย์กลางที่กรุงเทพฯ และสยามก็ได้เปลี่ยนจากรัฐจารีตเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ในนาม “ประเทศสยาม” ตั้งแต่ พ.ศ. 2436 เป็นต้นมา

1.1.2 สังคมวัฒนธรรมอีสานในบริบทรัฐชาติสมัยใหม่ถึงสิ้นสุดการใช้นามประเทศสยาม

สนธิสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ร.ศ. 112 ได้พรากรลาวพื้นที่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงไปเป็นส่วนหนึ่งของประเทศเครือสหพันธอินโดจีนฝรั่งเศส สายน้ำโขงได้กลายเป็นเส้นเขตแดนรัฐชาติสมัยใหม่ที่มีขอบเขตชัดเจน ชุมชนริมฝั่งโขงในอีสานกลายเป็นชายแดนรัฐชาติสยามกับประเทศใต้อาณานิคมฝรั่งเศส พร้อมกันนั้น รัฐสยามได้ปฏิรูปการปกครองอีสานรวมทั้งส่งทหารเข้ามาปกป้องอาณาเขตประเทศสยามในพื้นที่ชายแดนอย่างจริงจัง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ทรงตั้งกองทหารประจำการภาคอีสานเป็นพิเศษ และทรงปรับปรุงการปกครองหัวเมืองลาวในภาคอีสานหลายครั้ง การส่งข้าหลวงและข้าราชการเข้ามาปกครอง คนลาวอีสานได้รับรู้ถึงการเป็นพลเมืองของประเทศสยามอย่างแท้จริง นอกจากนั้น ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “กษัตริย์สยามยังได้มีพระบรมราชโองการไปยังข้าหลวงทุกหัวเมืองใหญ่่น้อยในอีสาน ให้กรอกในช่องสัญญาชาติพวกเขาว่าเป็นคนชาติไทยในบังคับสยาม เมื่อมีการสำรวจสำมะโนครัวหรือหากมีราษฎรมาติดต่อราชการ ห้ามเขียนในช่องสัญญาชาติว่า ชาติลาว ชาติเขมร ส่วย ผู้ไทย ฯลฯ ดังที่เคยปฏิบัติมาเป็นอันขาด” (สุวิทย์ ชีรสอวัต, 2562)

ปฏิบัติการของรัฐสยาม ทำให้คนอีสานคุ้นเคยกับทหารและข้าราชการที่เข้ามาประจำการในภาคอีสานยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็ได้ส่งผลกระทบทั้งต่อผู้ปกครองท้องถิ่นที่สูญเสียอำนาจ และผลกระทบต่อชาวอีสานจากการเก็บภาษีอากรของภาครัฐ โดยเฉพาะการเก็บเงินรัชชูปกรณ์ ที่เรียกว่าเงิน “ค่าราชการ” จากชายฉกรรจ์คนละ 3.50 บาท และเพิ่มเป็นคนละ 4 บาทต่อปีใน พ.ศ. 2444 สร้างความคับแค้นใจให้กับคนอีสานเป็นอย่างยิ่ง จึงเกิดขบวนการต่อต้านคำสั่งรัฐ ในนาม “ผู้มีบุญ” กระจ่ายไปยังหลายท้องที่ในภาคอีสาน และได้ถูกรัฐบาลสยามปราบปรามอย่างรุนแรง ในฐานะกบฏ อย่างไรก็ตาม ในสมัยรัฐชาติสมัยใหม่ได้เกิดปรากฏการณ์สำคัญระหว่างรัฐสยามกับภาคอีสาน ดังนี้

1. รถไฟกับความทันสมัยในภาคอีสาน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพฯ - โคราชในปี พ.ศ. 2437 และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2443 เป็นรถไฟสายยุทธศาสตร์ที่ทำให้กรุงเทพฯ สามารถเข้ามากำกับหัวเมืองอีสานได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว เป็นประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจ การปกครอง และการป้องกันประเทศ ประการสำคัญ รถไฟเป็นนวัตกรรมที่ทันสมัย ทำให้คนลาวอีสานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศสยาม และรถไฟทำให้ทุกคนตระหนักว่าศูนย์กลางของประเทศสยามคือกรุงเทพฯ ไม่ว่าด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม

2. ระหว่างปี พ.ศ. 2449 คาบเกี่ยวกับ พ.ศ. 2450 กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งเป็นพระเจ้าน้องยาเธอต่างพระมารดากับรัชกาลที่ 5 และเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยประเทศสยาม ได้เสด็จตรวจเยี่ยมราษฎรอีสานเป็นเวลา 56 วัน เสด็จโดย

ขบวนรถไฟจากกรุงเทพฯ ถึงนครราชสีมาวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2449 แล้วเสด็จด้วยขบวนม้าเกวียน ตรวจราชการที่จังหวัดขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย และประทับเรือกลไฟของฝรั่งเศสเยี่ยมราษฎรตามหัวเมืองริมฝั่งโขงลงมาเรื่อย ๆ จนถึงนครพนมก่อนเสด็จกลับ นอกจากภารกิจตรวจเยี่ยมราษฎรแล้ว พระองค์ยังทรงถ่ายภาพและบันทึกการเสด็จไว้โดยละเอียด การเสด็จของท่านได้ทำให้คนอีสานได้ตระหนักว่า พื้นที่และผู้คนลาวอีสานอยู่ภายใต้การปกครองของประเทศสยาม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “ช่างเขียนพื้นบ้านริมฝั่งโขง ได้นำเอาลักษณะพระพักตร์เจ้านายสยาม และสัญลักษณ์ของประเทศไปเขียนปรากฏอยู่ในจิตรกรรมฝาผนัง โดยเฉพาะในวัดเขตจังหวัดนครพนมและมุกดาหาร เช่น ที่อุโบสถวัดพุทธสีมา บ้านฝั่งแดง อ.เมือง จ.นครพนม และวัดพระศรีมหาโพธิ์ อ.หว้านใหญ่ จ.นครพนม” (พระราชธีรจารย์ (สำลี ปญญาวโร), 2562)

3. ในปี พ.ศ. 2464 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้ทรงปฏิรูปการศึกษาของชาติ ด้วยการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา พระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นหนึ่งในกลไกการสร้างเอกภาพของความเป็นรัฐชาติ ผ่านการศึกษาที่รัฐบาลกลางประเทศสยามเป็นผู้กำหนด โดยมีโรงเรียนในแต่ละท้องถิ่นเป็นสถานที่จัดการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยต่อข้างต้น ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “ลักษณะของรูปแบบตัวอักษรได้สะท้อนอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน ที่เขียนโดยช่างพื้นบ้านอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ จิตรกรรมฝาผนังที่เขียนก่อนช่วงเวลาดังกล่าว จะพรรณนาภาพด้วยอักษรลาวโบราณ เรียกว่า อักษรไทน้อย และ/หรืออักษรตัวธรรม ครั้นเมื่อการศึกษาสมัยของรัฐสยามเข้ามา ช่างเขียนอีสาน ได้เรียนรู้ตัวอักษรไทยสยาม ซึ่งเรียกว่าอักษรราชการ มาเขียนพรรณนาภาพ กระนั้นก็จะเขียนตามคำพูดแบบลาวอีสานเช่นเดียวกับวิธีการเขียนด้วยอักษรลาวโบราณ” (ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์, 2562)

2. ลักษณะรูปแบบรัฐสยามและการเป็นคนไทยของชาวลาวอีสานที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน

ส่วนนี้ ผู้วิจัยเน้นเนื้อหาที่แสดงให้เห็นทัศนะ มุมมองของคนอีสาน ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยและความเป็นคนไทยที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน ดังนี้

2.1 กษัตริย์กับเจ้านายสยามและการจัดลำดับสังคมในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน

คนลาวในพื้นที่ภาคอีสานในอดีต ไม่เคยมีเมืองราชธานีและไม่มีกษัตริย์เป็นของตนเอง กระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของสยาม จึงรับรู้ถึงการอยู่ภายใต้อำนาจของกษัตริย์สยาม ผู้เป็นทั้งพระเจ้าแผ่นดินและผู้ปกครองสูงสุดในประเทศสยาม กษัตริย์ภายใต้การรับรู้ทัศนะและวิถีคิดของคนอีสาน ในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

2.1.1 กษัตริย์เป็นสมมติเทพหรือเทพองค์หนึ่ง

กษัตริย์เป็นตัวละครสำคัญในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน ในเนื้อหาอรรถกถาชาดก พุทธประวัติ และปัญญาสชาดก บุคคลที่มีสถานภาพเป็นกลุ่มกษัตริย์ อาทิ

พระลักษณ์ พระราม พระเวสสันดร พระนางมัทรี เจ้าชายสิทธัตถะ พระนางพิมพา รวมทั้งสินไชยซึ่งเป็นเจ้าหรือกษัตริย์ท้องถิ่นล้านช้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “ช่างเขียนพื้นบ้านอีสานได้จัดให้กษัตริย์อยู่ในกลุ่มเดียวกับเทวดา ด้วยถูกรับรู้ถึงอำนาจและบุญบารมีเหนือสามัญชนทั่วไป จึงเป็นประดุจเทพองค์หนึ่ง และช่างเขียนได้นำเสนอด้วยรูปแบบตัวพระตัวนางในจิตรกรรมไทย ประเพณีเช่นเดียวกับภาพเทวดา และพยายามเขียนภาพกษัตริย์อย่างตั้งใจมากกว่าตัวละครอื่นใดในฉากเดียวกันเสมอ อย่างไรก็ตาม กษัตริย์ก็ได้ถูกนำเสนอไว้ร่วมกับสามัญชนและอมนุษย์ อาทิ ยักษ์ นาค ลิง คนธรรพ์ จิตรกรรมฝาผนังจึงได้ทำให้เห็นถึงวิถีความคิดในการแบ่งชั้นทางสังคมไปพร้อมกัน ดังนั้น จิตรกรรมฝาผนังพุทธอุโบสถอีสานจึงเป็นพื้นที่พลักษณ์วัฒนธรรมในจินตนาการ ที่ผสมระหว่างคนท้องถิ่นลาวอีสาน อำนาจรัฐสยาม เทวดาและอมนุษย์ ซึ่งได้ถูกนำมาจัดไว้ร่วมกันในภาพเขียนฝาผนัง โดยมีกษัตริย์เป็นตัวละครผู้ทรงบุญญาบารมีสูงสุด” (วิธนา วิสเพ็ญ, 2562)

2.1.2 การนำลักษณะรูปแบบนิยมเจ้านายสยาม มาสร้างเป็นตัวละครบาทกษัตริย์

ความสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่นอีสานกับกษัตริย์สยาม สะท้อนในจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีมหาโพธิ์ อ.ห้วยใหญ่ จ.มุกดาหาร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ช่างเขียนท้องถิ่นได้นำเอาลักษณะเจ้านายชั้นสูงสมัยในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่นิยมไว้หนวดมาสร้างเป็นตัวละครกลุ่มกษัตริย์ ในเรื่องพระเวสสันดรชาดก ทั้งนี้ ชาวอีสานมีความทรงจำเกี่ยวกับการเสด็จเยือนอีสานโดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนริมฝั่งแม่น้ำโขง ของสมเด็จพระมหาเจษฎาราชเจ้า เมื่อปี พ.ศ. 2449 ต่อเนื่อง 2450 พระองค์มีมัสสุ (หนวด) เป็นเอกลักษณ์สำคัญ ซึ่งได้กลายเป็นรูปลักษณะของเจ้านายสยามระยะดังกล่าวที่มักจะไว้หนวด และได้ถูกนำมาใช้เป็นภาพของตัวละครกลุ่มกษัตริย์ในเรื่องพระเวสสันดร แทนรูปเทวดาตั้งจิตรกรรมฝาผนังวัดอื่น ๆ สะท้อนฐานคิดการอยู่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทกษัตริย์แห่งสยามได้เป็นอย่างดี” (พระครูโพธิ์สุวรรณกิจ, 2560)

2.1.3 การปรับแต่งให้กษัตริย์ในจิตรกรรมฝาผนังเป็นชาวอีสาน

แม้ว่าภาคอีสานในอดีตไม่มีชุมชนใดเคยเป็นเมืองราชธานีมาก่อน กระนั้น ช่างเขียนอีสานก็ได้ปรับแต่งให้มีกษัตริย์อยู่ในสังคมท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นหนึ่งในลักษณะพิเศษที่บ่งบอกถึงการยอมรับสถาบันกษัตริย์ของคนอีสาน ด้วยการปรับแต่งให้กษัตริย์กลืนกลายเป็นคนลาวอีสาน โดยประดิษฐ์พระวรกายด้วยเครื่องนุ่งห่มและประดับตกแต่งแบบคนอีสาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ลักษณะเช่นนี้ มีปรากฏกรณีนางมัทรีที่วัดราษีาราม อำนาจเจริญ มีลักษณะเรือนกายเป็นต้นาริในจิตรกรรมฝาผนังไทยประเพณี แต่ได้ถูกจัดให้สวมผ้าถุงแบบแม่หญิงอีสาน รวมทั้งการจัดให้พระเวสสันดร และพระราม ในวัดโพธาราม และวัดป่าเลไลยก์ อ.นาตาล จ.มหาสารคาม และวัดสระบัวแก้ว อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น เป็นตัว

ละครหลักในสุโขทัยก่อนขึ้นปกครองบ้านเมือง ตามธรรมเนียมวัฒนธรรมอีสานล้านช้าง” (เสถียร พุทฺธสง, 2562)

2.1.4 รัฐพิธีและราชประเพณีรัฐสยามในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน

นอกจากการเข้ามาปกครองและจัดระเบียบทางราชการด้านต่าง ๆ ในอีสานอย่างมากมาย ข้าหลวงใหญ่ที่เข้ามาปกครองอีสาน ยังได้ริเริ่มให้คนท้องถิ่นอีสาน ประกอบรัฐพิธีในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระราชินี และนำเอาพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา มาใช้ในการจัดการปกครองหัวเมืองลาว ให้เจ้านาย ข้าราชการในอีสาน มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์สยาม พร้อมกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์และอำนาจรัฐสยาม ในท้องถิ่นอีสานปรากฏในภาพพิธีแรกนาขวัญ โดยกษัตริย์อยู่ในรูปแบบเทวากาลังทรง ประกอบพิธี และภาพเจ้านายสยามในระดับท้องถิ่นออกตรวจเยี่ยมราษฎรของตน อำนาจกษัตริย์สยามยังเชื่อมโยงสู่คณะสงฆ์ท้องถิ่น กรณีการพระราชทานสมณศักดิ์แด่สงฆ์อีสาน ปรากฏในภาพการฉลองพัทธพระธรรมวงศาจารย์ ซึ่งทั้งหมดปรากฏในจิตรกรรมฝาผนัง วัดทุ่งศรีเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี ล้วนสะท้อนความคิดภาครัฐสยามและการยอมรับอำนาจส่วนกลางสยามของท้องถิ่นอีสานได้อย่างชัดเจน” (พระครูสังฆรักษ์ (จันดี สุจันโท), 2562)

2.1.5 กษัตริย์และเทวตาถูกทำให้เป็นคนอีสาน

แม้ว่าในความเป็นจริงแผ่นดินอีสานไม่เคยมีสถาบันกษัตริย์ แต่ช่างเขียนพื้นบ้านอีสานก็ได้ปรับแต่งให้กษัตริย์ในจิตรกรรมฝาผนังกลายเป็นคนอีสาน โดยสร้างให้เป็นตัวละครหลักในพิธีกรรมฮอตสรงของชุมชนท้องถิ่นก่อนอัญเชิญขึ้นครองเมือง ในที่นี้คือการสรงน้ำพระเวสสันดรและพระราม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “กรณีจิตรกรรมฝาผนังวัดป่าเลไลยก์ อ.นาตาล มหสารคาม นอกจากนี้ช่างเขียนยังได้ ใช้เครื่องแต่งกายแบบชาวบ้านอีสาน เป็นเครื่องทรงกษัตริย์ โดยเน้นตัวบ่งชี้บางประการเพื่อให้เห็นว่าเป็นกลุ่มกษัตริย์ อาทิ กรณีวัดราษีไศล อำเภอเจริญ ได้เขียนภาพนางมัทรี ซึ่งเป็นตัวละครชั้นกษัตริย์ให้เป็นผู้หญิงอีสาน ด้วยผ้าซิ่นมัดหมี่อีสาน โดยประดับขลุ่ยเพียงส่วนเดียวเพื่อให้บ่งชี้ว่า ตัวละครนี้เป็นชนชั้นกษัตริย์ ลักษณะเช่นนี้รวมทั้งสินชัย ตัวละครระดับเชื้อเจ้า ซึ่งปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังวัดท่าเรือ อำเภอนาโพธิ์ บุรีรัมย์ ก็ถูกแต่งกายให้ด้วยผ้าทอเก็บขิดอีสานเช่นกัน” (วิภา วิสเพ็ญ, 2562)

2.2 ข้าราชการประเทศสยามกับการเป็นส่วนผสมสังคมอีสานในจิตรกรรมฝาผนัง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2436 ช่วงเวลาที่สยามเข้าสู่การเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ (Modern Nation State) จนถึงปีสุดท้ายการใช้นามประเทศสยาม (พ.ศ. 2482) เป็นช่วงเวลาที่สยามปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นอีสาน ขณะเดียวกันก็เป็นระยะเวลาการสร้างอุโบสถก่อผนัง และเขียนภาพฝาผนังอุโบสถในชุมชนท้องถิ่นอีสานมากที่สุดเช่นกัน จิตรกรรมฝาผนังระยะนี้

ได้นำเสนอการปรากฏตัวของข้าราชการสยาม เข้ามาเป็นส่วนผสมในสังคมอีสาน ภาพข้าราชการได้ถูกนำเสนอในฐานะผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลชาวอีสาน มีอำนาจเหนือคนท้องถิ่น สามารถตัดสินชี้ขาดการลงโทษทัณฑ์แบบต่าง ๆ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ภาพข้าราชการจะถูกนำไปแทนค่าพญายมราช และจำยมบาล ที่ทำหน้าที่พิพากษาชีวิตหลังความตายของชาวอีสาน อาทิ ภาพพญายมบาลที่วัดโพธิ์คำ จ.นครพนม ถูกเขียนให้เป็นเจ้าหน้าที่ในเครื่องแบบราชการนั่งโต๊ะทำงาน และสำนักงานคล้ายกับที่ว่าการอำเภอ” (พระครูโพธิ์สุวรรณกิจ, 2560)

นอกจากนี้ จิตรกรรมฝาผนังยังสะท้อนความทรงจำของชาวอีสานยังมีความทรงจำต่อการเสด็จตรวจราชการในชุมชนอีสาน เจ้านายสยามคือกรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระเจ้าน้องยาเธอของรัชกาลที่ 5 และเป็นเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเมื่อ พ.ศ. 2449 คาบเกี่ยวกับ พ.ศ. 2450 การเสด็จอีสานของพระองค์จึงเป็นการยืนยันพระราชอาณาเขตประเทศสยาม ต่อเจ้าอาณานิคมและนานาชาติว่า หัวเมืองอีสานเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศสยาม และยังบ่งบอกให้ชาวอีสานได้ตระหนักว่า คนอีสานเป็นพลเมืองของประเทศสยาม อยู่ภายใต้พระราชอำนาจและร่วมพิธีสมภารของกษัตริย์แห่งสยาม ในส่วนของคนท้องถิ่นนั้น การเสด็จของพระองค์ครานั้น อยู่ในความสนใจและความทรงจำของคนอีสานเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งได้สะท้อนออกมาในจิตรกรรมฝาผนังในบริเวณชุมชนริมฝั่งโขง ขณะที่ข้าราชการสยามก็ได้ถูกจิตรกรท้องถิ่น นำมาจัดวางเป็นตัวละคร อย่างมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครกลุ่มอื่นในจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งสะท้อนมุมมองและการตีความหมายเชิงทัศนคติต่อคนที่ เป็น “ข้าราชการสยาม” ดังนี้

2.2.1 การนำตัวแทนรัฐเข้ามาเป็นตัวละครในจิตรกรรมฝาผนัง

จิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสานในเขตชุมชนริมฝั่งโขง โดยเฉพาะที่วัดพระศรีมหาโพธิ์ อ.หว้านใหญ่ จ.มุกดาหาร วัดพุทธสิมา บ้านฝั่งแดง อ.ธาตุพนม จ.นครพนม สะท้อนการรับรู้และทัศนคติของคนท้องถิ่นในการตระหนักและชื่นชมสถานะเจ้านายสยาม จากกรณีการเสด็จเยือนอีสานรวมทั้งเขตริมฝั่งโขงส่วนนี้ ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ดังได้กล่าวมาข้างต้นนั้น พระองค์มีลักษณะพิเศษที่ตราตรึงการรับรู้ของคนท้องถิ่น คือเครื่องทรงชุดราชปะแตน พระพักตร์ทรงไว้พระมัสสุ (หนวด) พระองค์ทรงฉายภาพร่วมกับข้าราชการท้องถิ่น ณ พื้นที่ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ภาพเหล่านี้ได้ถูกช่างเขียนพื้นบ้านริมฝั่งโขง คัดสรรมาจัดวางเป็นตัวละครระดับกษัตริย์ คือ พระเจ้ากรุงสยาม ทรงราชรถม้าเคียงคู่กับพระนางผุสดีและกัณหาภิชาลย์ ขณะที่คนขับรถม้าก็แต่งกายทันสมัยต่างจากชาวบ้านทั่วไป คือสวมหมวกทรงสูงแบบวัฒนธรรมตะวันตก บ่งบอกถึงการเป็นบุคคลใกล้ชิดเจ้านายชั้นสูงปรากฏ ณ อุโบสถวัดพระศรีมหาโพธิ์ นอกจากนี้ จิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดรชาดก อุโบสถวัดพุทธสิมา บ้านฝั่งแดง ซึ่งเป็นวัดในกลุ่มชุมชนริมฝั่งโขงนครพนมเช่นกัน มีการถอดเอาลักษณะเด่นคือใบหน้าไว้หนวดเช่นกันกับกรมพระยาดำรงราชานุภาพ มาแทนค่าตัวละครกลุ่มกษัตริย์และข้าราชการทหาร รวมทั้งข้าราชการบริพารอย่างเห็นได้ชัดเจนเช่นกัน” (พระราชธีราจารย์ (สำลี ปญญาวโร), 2562)

2.2.2 กลุ่มทหาร ข้าราชการในเครื่องแบบ และธงชาติสยาม

ทหารสมัยใหม่ในเครื่องแบบ ถูกรับรู้ในฐานะตัวแทนของรัฐสยาม ทำหน้าที่กำกับดูแลอำนาจของรัฐสยาม ทหารส่วนหนึ่งมาจากชายฉกรรจ์ในท้องถิ่น ที่ถูกคัดเลือกมาฝึกและรับราชการทหารเพื่อป้องกันประเทศ โดยเฉพาะในช่วงระยะที่ประเทศสยามพิพาทกับเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส นอกจากนี้ คนอีสานยังรับทราบถึงพลังอำนาจการปราบปรามขั้นเด็ดขาด กับกลุ่มคนที่ฝ่าฝืนอำนาจรัฐสยาม ดังกรณีการปราบปรามอย่างรุนแรงต่อ “กบฏผีบุญ” ซึ่งคนอีสานเรียกพวกเขาว่า “ผู้มีบุญ” คนกลุ่มนี้เป็นผู้นำคัดค้านการปกครองของสยาม ระหว่าง พ.ศ. 2444 - 2445 กระจายใน 13 จังหวัดภาคอีสาน และได้ถูกทหารของรัฐสยามปราบลงอย่างราบคาบ

รูปแบบของทหารสยาม ณ ขณะนั้น ถูกจิตรกรพื้นบ้านนำมาเขียนเป็นทหารกษัตริย์ในเรื่องต่าง ๆ อาทิ พระเจ้าสุทโธทนะกษัตริย์ผู้ครองกรุงกบิลพัสดุ์ พระเจ้ากรุงสุโขทัย พระเวสสันดร และกษัตริย์อื่น ๆ ในทศชาติชาดก นักรบเหล่านี้ต่างล้วนสวมเครื่องแบบทหาร ทหารในภาพเขียนบางวัดสวมหมวกยอดแหลมประดับพู่ กางเกงสีกหลาดพร้อมอาวุธสมัยใหม่ และมักจะถูกเขียนให้เดินในท่าแบกอาวุธ พวกเขาถูกจัดวางให้ทำหน้าที่อารักขา กษัตริย์อย่างใกล้ชิด เช่น ที่วัดอุดมประหารราชบุรุษ จ.กาฬสินธุ์ ช่วงเขียนน่าจะได้แรงบันดาลใจจากภาพสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ แต่ที่วัดประตูชัย ร้อยเอ็ด เป็นภาพทหารในขบวนแห่พะเหวด แต่งเครื่องแบบเต็มยศและทันสมัย สันรองเท้าทหารม้ายังประดับด้วยเหล็กบังคับม้า ทหารเหล่านี้ล้วนมีอาวุธประจำกาย และมีท่าทางที่องอาจเข้มแข็ง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ส่วนในเขตริมฝั่งโขง ข้าราชการทหารสยาม ถูกสร้างเป็นตัวละครคอยปกป้องพระเจ้ากรุงสุโขทัยซึ่งมีสถานะกษัตริย์เช่นกัน พร้อมกันนั้นช่วงเขียนก็ได้อัญเชิญธงชาติสยามเป็นธงของกษัตริย์ในจิตรกรรมฝาผนังด้วย การนำเอาทหารและธงข้างเผือก ซึ่งเป็นชาติประเทศสยามมาไว้ในจิตรกรรมฝาผนัง ได้บ่งบอกถึงความตระหนักรู้ว่าพื้นที่สังคมส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐสยามภายใต้พระบรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์สยามได้เป็นอย่างดี” (ชัยบดีพันธ์ สาสีพันธ์, 2563)

2.2.3 ข้าราชการ ผู้เป็นเจ้านายในมุมมองคนอีสาน

ข้าราชการสยามเป็นชนกลุ่มใหม่ในสังคมอีสาน พวกเขา มักจะถูกรับรู้ในฐานะเป็นเจ้านาย มีอำนาจ เหนือคนท้องถิ่น เป็นผู้บ่งบอกว่าอะไรผิดกฎหมายและถูกกฎหมาย สำหรับสิ่งผิดกฎหมายหากฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษ เช่น การผลิตสาโทและต้มเหล้ากลั่น ในทางตรงกันข้ามรัฐกลับอนุญาตผ่านการสัมปทานให้บางคนเป็นผู้ผลิต และจำหน่ายให้กับชาวบ้าน ภาวะการณ์ดังกล่าวสะท้อนอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระเวสสันดรชาดก กัณท์มหาราช วัดอุดมประหารราชบุรุษ จ.กาฬสินธุ์ นำเสนอชุกชนอนยกดวดเหล่าชาวกระดกดื่มบ่งชี้ถึงการเข้ามาดำเนินกิจกรรมหลักถิ่นของภาครัฐ พร้อมกันนั้น จารย์สิงห์ วงศ์वाद จิตรกรผู้เขียนภาพวัดโพธาราม อ.นาตาล มหาสารคาม ยังได้เสียดสีข้าราชการด้วยการเขียนภาพ

“เจ้านาย” ให้มีขนาดใหญ่กว่าภาพคนท้องถิ่นเสมอ นอกจากนี้ ข้าราชการในเครื่องแบบยังมักจะถูกจัดวางไว้ในตำแหน่ง ที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์ เช่น พระเวสสันดร พระเจ้าสุริยชัย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.2.4 ลักษณะการอยู่ร่วมกันกับคนท้องถิ่นในสังคมอีสาน

ลักษณะสังคมในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน มีตัวละคร 2 ระดับ คือ ระดับเจ้านายกับชาวบ้าน เจ้านายคือกลุ่มข้าราชการ ในส่วนของชาวบ้านนั้น ถูกนำไปแสดงเป็นตัวละครสามัญชนในฉากต่าง ๆ เช่น ขบวนแห่บุญ งานรื่นเริง การละเล่น งานศพ และการทำมาหากิน คำขาย รวมทั้งการรับโทษทัณฑ์ในเมืองนรก เป็นต้น ไม่ว่าจะอยู่ในฉากใด เรื่องใด พวกเขาก็ถูกนำเสนอด้วยอัตลักษณ์ของชาวบ้านอีสาน ทั้งด้านการแต่งกาย การทำมาหากิน เครื่องใช้สอย บ้านเรือน งานประเพณี นอกจากนี้ภาพเขียนยังนำเสนอคนกลุ่มใหม่ที่เริ่มเข้ามาเป็นส่วนผสมในสังคมอีสาน ประกอบด้วยจีน คนอินเดีย นำเสนออัตลักษณ์ของคนเหล่านั้นไว้ด้วย ทั้งสองกลุ่มเป็นพ่อค้าแต่ขายของต่างกัน กล่าวคือ คนจีนไว้ผมเปียหาบสินค้าใส่ตะกร้า คนอินเดียโพกผ้าทูนสินค้าบนศีรษะเร่จำหน่ายในชุมชนคนลาวอีสานเช่นเดียวกัน

จิตรกรรมฝาผนังอีสานเสนอความสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่น กับ ข้าราชการในท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มผู้ชาย นำเสนอทหาร ตำรวจอยู่ในท่าทางเป็นระเบียบ มีอาวุธทันสมัย ส่วนข้าราชการพลเรือนทั่วไปมีสำนักงาน โต๊ะทำงานเหมือนกับข้าราชการที่พบเห็นในที่ว่าการอำเภอ กลุ่มทหารมีทั้งคนไทยภาคกลาง ทหารรับจ้างชาวตะวันตกและ/หรือแขกอินเดีย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ตัวละครกลุ่มข้าราชการเหล่านี้ พวกเขาถูกสร้างให้เป็นตัวละครที่มีอำนาจเหนือกว่าคนท้องถิ่นอยู่เสมอ บางคนมีท่าทางวางเชิงเหนือชายชาวบ้านทั่วไป และก้าวล่วงจารีตประเพณีท้องถิ่นด้วยการลวนลามแม่หญิงอีสานในขบวนแห่ต่อหน้าหมู่บ้าน จิตรกรรมฝาผนังจึงเป็นพื้นที่สะท้อนมุมมองของคนท้องถิ่น ผ่านการคัดเลือกปรากฏการณ์การอยู่ร่วมกันของผู้คนที่แตกต่างกัน ในสังคมอีสาน ณ ช่วงเวลาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี” (ทรงวิทย์ พิมพ์กรรม, 2562)

ด้วยจิตรกรรมฝาผนังอีสานมีเป้าหมายเพื่อสื่อสารเรื่องราวทาง พุทธศาสนา และวรรณกรรมอรรถกถาและปัญญาสาตก ช่างจึงพรรณานำเสนอเพิ่มเติมด้วย ตัวอักษร “ตัวอักษร” ที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังจึงเป็นตัวบทที่สะท้อนความเปลี่ยนแปลง ด้านการศึกษาในสังคมอีสานได้อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ จิตรกรรมฝาผนังที่เขียนขึ้นก่อนปฏิรูป การศึกษา จะใช้อักษรลาวโบราณพรรณานำเสนอ และค่อย ๆ มีพัฒนาการเปลี่ยนผ่านเป็นการ ใช้อักษรลาวโบราณกับอักษรราชการไทยสยามผสมอยู่ด้วยกัน ในช่วงรอยต่อปฏิรูปการศึกษา เช่น ที่วัดสวนวาริพัฒนาราม อ.บ้านไผ่ หรือ วัดสระบัวแก้ว อ.หนองสองห้อง จ.ขอนแก่น และเริ่มปรากฏการรับอิทธิพลการศึกษาสยามมากขึ้น กระนั้นก็เป็นกรเขียนตัวอักษรไทยแต่ นำเสนอด้วยสำนวนลาวอีสาน เช่น ที่วัดอุดมประชาราษฎร์ อ.เมือง กาฬสินธุ์ แต่สำหรับ จิตรกรรมที่เขียนหลังปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมาจะเขียนด้วยอักษรไทยสยามอย่างถูกต้อง

ทั้งสำนวนภาษาและการสะกด บ่งชี้ถึงการรับอิทธิพลจากสื่อสิ่งพิมพ์จากกรุงเทพมหานคร คือ หนังสือภาพจิตรกรรมไทยประยุกต์ พร้อมคำบรรยายพุทธประวัติและทศชาติชาดก กรณีข้างต้นคือ อาทิ จิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์คำ อ.นครพนม จ.นครพนม และจิตรกรรมฝาผนังวัดกลางมิ่งเมือง จ.ร้อยเอ็ด ที่เขียนในปี พ.ศ. 2482 - 2484

2.3 จิตรกรรมฝาผนังในฐานะพื้นที่นำเสนอความเปลี่ยนแปลงและความทันสมัยในประเทศไทย

จิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสานในเขตชายแดนประเทศสยามกลุ่มหนึ่ง เป็นภาพแทนทัศนะเพื่อบอกว่า วัดและชุมชนดังกล่าวอยู่ในอาณาเขตประเทศสยาม เช่น ที่วัดพุทธสีมา บ้านฝางแดง อ.ธาตุพนม จ.นครพนม จิตรกรได้บรรจุความเป็นชาติสยาม คือธงช้างเผือกโบกอยู่เหนือพระราชวังของพระเจ้ากรุงสุโขทัย สะท้อนถึงตระหนักรู้ว่าอาณาบริเวณฝั่งโขงฝั่งขวานี้ เป็นพื้นที่ชายแดนที่ต้องเฝ้าระวัง การรุกรานของเจ้าอาณานิคมฝรั่งเศส ที่ได้แบ่งแยกลาวฝั่งตรงข้ามให้กลายเป็นอีกประเทศหนึ่ง ผู้คนและสังคมส่วนนี้รับรู้จากปฏิบัติการของภาครัฐและตระหนักรู้ว่า ตนเองเป็นพลเมืองประเทศสยาม ไม่ใช่คนลาวในเครืออาณานิคมฝรั่งเศส เหมือนกับญาติพี่น้องฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงที่เพิ่งถูกแบ่งแยกไป (พระราชธีราจารย์ (สำลี ปญญาวโร), 2562)

กรณีตัวอย่างผลงานที่บ่งบอกถึงความภาคภูมิใจในความทันสมัยของประเทศสยาม คือ จิตรกรรมฝาผนังด้านนอก อุโบสถวัดโพธิ์ชัย บ้านนาพึง อ.นาหว้า จ.เลย ซึ่งเป็นชุมชนชายแดนประเทศสยามกับประเทศลาวในเครือสมาพันธ์อินโดจีนฝรั่งเศส จิตรกรรมดังกล่าวเขียนในปี พ.ศ. 2459 เป็นระยะหลังจากที่ประเทศสยามสูญเสียจังหวัดล้านช้างให้กับฝรั่งเศส ส่งผลให้บ้านนาพึงกลายเป็นชุมชนชายแดนประเทศสยามในทันที การเป็นชุมชนชายแดนสยาม เป็นแรงผลักดันให้ช่างเขียนพื้นบ้าน นำเสนอภาพรถไฟเครื่องจักรไอน้ำ ซึ่งเพิ่งเปิดการเดินทางจากกรุงเทพฯสู่นครราชสีมาในปี พ.ศ. 2443 หรือเมื่อ 16 ปีที่ผ่านมา ถือว่าเป็นความทันสมัยที่สุดในประเทศสยามขณะนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “นอกจากนี้ ยังนำเอาคนท้องถิ่นไทยเลยมาเป็นตัวละครกับชาวตะวันตก รวมทั้งข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจของประเทศสยามในฉากต่าง ๆ โดยเฉพาะเป็นผู้โดยสารในรถไฟขบวนเดียวกัน ดังนั้น จิตรกรรมฝาผนังด้านนอกอุโบสถแห่งนี้ จึงทำหน้าที่บ่งบอกและยืนยันว่าบ้านนาพึงเป็นส่วนหนึ่งของประเทศสยามที่มีความทันสมัย มิใช่ประเทศอินโดจีนฝรั่งเศส รวมทั้งทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้คนในชุมชนชายแดนที่ห่างไกลศูนย์กลางรัฐ รับทราบถึงความทันสมัยในประเทศไทย และภาคภูมิใจในการเป็นคนไทยสยามของตนไปพร้อมกันนั่นเอง” (วัชรินทร์ สิ้นศิริ, 2562)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รัฐสยามและการเป็นคนไทยในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน” อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. งานจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมของคนอีสาน สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ของสังคมท้องถิ่นในระยะเวลาเขียนภาพ เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น (Local Identity) ที่สัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจและการปกครองของชาติ (Nation State) จิตรกรรมฝาผนังที่เขียนโดยคนท้องถิ่น ได้บ่งชี้ถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่ไม่อาจแยกขาดระหว่างตัวตนของคนท้องถิ่น ที่มีวัฒนธรรมสัมพันธ์กับลาวล้านช้าง แต่อยู่ภายใต้การปกครองของประเทศสยามนั่นเอง งานวิจัยเรื่องนี้ เสนอประเด็นวิชาการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ว่าชาติ (Nation) ได้มีปฏิบัติการเชิงอำนาจที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของชาติ (Nationality) ทั้งในระดับปัจเจกและสังคม และอัตลักษณ์สังคมวัฒนธรรมในระดับของท้องถิ่น มิได้ตัดแยกจากรัฐชาติและความเป็นพลเมืองของชาติโดยสิ้นเชิง หากแต่ดำรงอยู่ในลักษณะผนึกผสานระหว่างกัน จนกลายเป็นอัตลักษณ์สังคมวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา ในขณะที่ความเป็นชาติและพลเมืองของชาติ (Nation and Nationality) ก็มีได้ดำรงอยู่โดยปราศจากลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นที่อยู่ภายในอาณาเขตรัฐ แม้ว่าลักษณะเฉพาะทางสังคมวัฒนธรรมดังกล่าว จะสัมพันธ์กับรัฐชาติข้างเคียงหรือประเทศเพื่อนบ้านก็ตาม

ทั้งนี้ ชาติจะมีเทคนิคหรือกลวิธีในการบูรณาการท้องถิ่นส่วนต่าง ๆ ให้รับรู้ว่าเป็นท้องถิ่นดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของชาติ รวมทั้งในส่วนของจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในท้องถิ่นอีสานหรือส่วนต่าง ๆ ของประเทศสยามหรือประเทศไทยก่อนปี พ.ศ. 2482 สอดคล้องกับ การศึกษาจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมในมิติวิชาการในภาคอีสาน ซึ่งปรากฏครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2502 โดยศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ซึ่งไปศึกษาจิตรกรรมฝาผนังกับ คณะลูกศิษย์ โดยมี ธนิต อยู่โพธิ์ ตัวแทนของกรมศิลปากรร่วมสำรวจด้วย ศิลป พีระศรีได้รวบรวมจิตรกรรมฝาผนังในภาคต่าง ๆ ของไทย และได้อธิบายให้เห็นว่า จิตรกรรมฝาผนังที่อยู่ในอาณาเขตประเทศไทย แม้ว่าจะเป็นจิตรกรรมดั้งเดิมก็เป็นจิตรกรรมฝาผนังไทย ซึ่งนำเสนอไว้ในหนังสือชื่อ “The Origin and Evolution of The Thai Murals” และในหนังสือดังกล่าว ท่านก็ได้ยกตัวอย่างจิตรกรรมฝาผนังวัดหน้าพระธาตุ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา (ศิลป พีระศรี, 2502) ดังนั้น จิตรกรรมฝาผนังจึงบ่งบอกถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่ผสานกับความเป็นชาติในมิติของศิลปวัฒนธรรมไปพร้อมกันด้วยเทคนิควิธีต่าง ๆ รวมทั้งการดำเนินการรวบรวมและอธิบายจากกรมศิลปากร ที่อธิบายและยืนยันว่าจิตรกรรมฝาผนังในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็น “Thai Murals” นั่นเอง

2. ภายใต้โครงสร้างอัตลักษณ์สังคมที่ผสานระหว่างชาติ (Nation) และความเป็นพลเมืองของชาติ (Nationality) ข้างต้นส่งผลต่อความคิดและมุมมองของคนท้องถิ่น ในที่นี้คือช่างเขียนพื้นบ้านลาวอีสาน ที่เขียนภาพสะท้อนลักษณะรูปแบบรัฐสยาม ตั้งแต่สถาบันกษัตริย์ทหารและข้าราชการในเครื่องแบบ ปรากฏเป็นส่วนผสมใหม่ในสังคมอีสาน หากพิจารณาในเชิง

สถานภาพการศึกษาจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทยแล้ว งานวิจัยเรื่องนี้ สามารถเพิ่มเติมมุมมองการวิเคราะห์จิตรกรรมฝาผนังอีสานในบริบทของการเป็นส่วนหนึ่งของจิตรกรรมไทย กล่าวคือ ภาพรวมของการศึกษาจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการมุ่งหาคำตอบเชิงอธิบายเนื้อหาและรูปแบบที่ปรากฏ ขณะที่งานศึกษาจิตรกรรมไทยของนักวิชาการต่างประเทศ ก็จะศึกษาเชิงประติมานวิทยา อาทิ Jaiser, G. ได้นำเสนองานวิจัยเรื่อง “Thai Mural Painting: Iconography – Analysis - Guide” เขาได้เสนอภาพรวมจิตรกรรมฝาผนังไทย (Thai Mural Painting) ในแต่ละพื้นที่เป็นตัวแทนจิตรกรรมท้องถิ่นในฐานะ “จิตรกรรมฝาผนังไทย” ซึ่งในส่วนของภาคอีสาน Gerhard Jaiser เลื่อนนำเสนอสองภาพเป็นตัวแทนจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน คือ ภาพกามวิสัย ในจิตรกรรมฝาผนังวัดมณีนิมิตวิทยาราม อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น กับภาพการต่อสู้ระหว่างหนุมานกับพระราม ในจิตรกรรมฝาผนังวัดหัวเวียงรังสี อ.ธาตุพนม จ.นครพนม (Jaiser, G., 2008) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Wyatt, D. K. เรื่อง “Reading Thai Murals” ก็ได้เลือกภาพนางอมิตตาถูกพราหมณ์รุมขบไล้ด้วยการถลกผ้าถุงปัสสาวะใส่ นางอมิตตา จากจิตรกรรมฝาผนังวัดสนวนวาริพัฒน์นาราม อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น ซึ่งก็มีมุมมองเชิงสถิติอยู่กับตัวของจิตรกรรมมากกว่าการวิเคราะห์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับรัฐ ซึ่งเป็นหนึ่งในโครงสร้างหลักของจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน ที่สัมพันธ์กับอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมอีสาน ที่ผสานระหว่างอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น (Local Cultural Identity) ที่อยู่ภายใต้การปกครองของราชอาณาจักร (Nation State) ที่ครอบงำอย่างมีปฏิสัมพันธ์เพื่อทำให้ประชาชนที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐดังกล่าว กลายเป็นพลเมืองของชาติ (Nationality) อีกชั้นหนึ่งนั่นเอง (Wyatt, D. K., 2004)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภายใต้การศึกษาอัตลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นในมิติเชื่อมโยงกับรัฐชาติ ผ่านจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมของสังคมอีสาน ทำให้ผู้วิจัยเห็นประเด็นที่น่าสนใจอีกหลากหลาย ในตัวบททางวัฒนธรรมอื่น ๆ ในระดับท้องถิ่น อาทิ ดนตรี ศิลปะการแสดง เรื่องเล่ามุขปาฐะ รวมถึงประเด็นวิชาการด้านเมืองการปกครองที่สามารถศึกษาผ่านจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิม และตัวบทวัฒนธรรมอื่น ๆ ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม นอกจากประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับรัฐสยามและการเป็นคนไทยในจิตรกรรมฝาผนังอีสานที่เสนอมาชำตันแล้ว ผู้วิจัยยังพบประเด็นสำคัญ เกี่ยวกับการอิทธิพลของจิตรกรรมแบบไทยประเพณีเข้ามาไว้ในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน รวมทั้งการรับเอาลักษณะรูปแบบจิตรกรรมไทยประเพณีมาไว้ในชุมชนท้องถิ่นอีสาน ซึ่งเป็นภาพสะท้อนสำคัญ ที่สามารถทำให้เข้าใจถึงสภาวะของการ “ส่ง” และ “รับ” อิทธิพลทางศิลปกรรมภายใต้สถานภาพของชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ภายในพระราชอาณาจักรสยามได้เป็นอย่างดี จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรยกระดับการศึกษาค้นคว้าวิจัยเป็นพิเศษอีกเรื่องหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- ชัยปดินทร์ สาสีพันธ์. (4 กุมภาพันธ์ 2563). ลักษณะของตัวละครข้าราชการในจิตรกรรม ฝาผนังริมฝั่งโขง. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์. (25 พฤษภาคม 2562). ความเปลี่ยนแปลงของการใช้ตัวอักษรลาวโบราณและอักษรไทยสยามในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)
- เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. (2530). ประวัติศาสตร์อีสาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทรงวิทย์ พิมพ์करण. (25 พฤษภาคม 2562). รัฐสยามและการเป็นคนไทยในจิตรกรรมฝาผนังอีสาน. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูโพธิ์สุวรรณกิจ. (6 มีนาคม 2560). ลักษณะของตัวละครกษัตริย์ในจิตรกรรมฝาผนังริมฝั่งโขง. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูสังฆรักษ์ (จันดี สุจันโท). (18 กันยายน 2562). ลักษณะของราชประเพณีในจิตรกรรมฝาผนังวัดทุ่งศรีเมือง. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชธีรอาจารย์ (สำลี ปญญาโวโร). (14 สิงหาคม 2562). อักษรลาวโบราณกับอักษรไทยในจิตรกรรมฝาผนังริมฝั่งโขง. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2517). การปฏิรูปการปกครองภาคอีสาน พ.ศ. 2436-2453. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา.
- วัชรินทร์ สันศิริ. (12 ธันวาคม 2562). ความทันสมัยในจิตรกรรมฝาผนังชุมชนชายแดนไทยเลย. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)
- วิณา วิสเพ็ญ. (26 พฤษภาคม 2562). ลักษณะของตัวละครที่ใช้ในจิตรกรรมฝาผนังดั้งเดิมอีสาน. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2540). แอ่งอารยธรรมอีสาน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- ศิลป พีระศรี. (2502). วิวัฒนาการแห่งจิตรกรรมฝาผนังของไทย The Origin and Evolution of The Thai Murals. แปลโดย หม่อมเจ้าสุภัทราวดี ดิศกุล. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- สุเทพ สุนทรเณสัช. (2548). หมู่บ้านอีสานหลังสงครามเย็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุวิทย์ ธีรศาสด. (20 เมษายน 2562). ระบบเศรษฐกิจอีสานช่วง 100 ปีที่ผ่านมา. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)
- สุวิทย์ ธีรศาสด และคณะ. (2541). ประวัติศาสตร์อีสานหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน. ขอนแก่น: สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เสถียร พุทโรสง. (28 มีนาคม 2562). พิธีกรรมอีสานในจิตรกรรมฝาผนัง. (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, ผู้สัมภาษณ์)

Gellner, E. (1993). Nations and Nationalism. New York: Cornell University Press.

Jaisner, G. (2008). Thai Mural Painting : Iconography-Analysis-Guide. Bangkok: White Lotus.

Mulcahy, K. V. (2017). Public Culture, Cultural Identity, Cultural Policy Comparative Perspectives. Louisiana : Palgrave Macmillan.

Wyatt, D. K. (2004). Reading Thai Murals. Chiang Mai: Silkworm Books.

ผู้หญิงกับศาสนา: ทักษะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนา ของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย*

WOMEN AND RELIGION: SOCIAL PERSPECTIVES ON RELIGIOUS ACTIVITY MANAGEMENT OF THERAVADA BHIKKHUNI IN THAILAND

พระครูโฆสิตวัณณานุกุล

Phrakhrukositwattananukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: moodee583@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการและพัฒนาการบวชภิกษุณีพุทธเถรวาทในประเทศไทย 2) ศึกษาทักษะทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย และ 3) วิเคราะห์ทักษะทางสังคมที่มีต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 12 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า หลักการและพัฒนาการบวชภิกษุณีพุทธเถรวาทในประเทศไทย สตรีไทยส่วนใหญ่ไปบวชเป็นภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย ครีลังกา เป็นการบวชโดยสงฆ์ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายภิกษุณีสงฆ์และภิกษุสงฆ์ ส่วนภิกษุณีที่บวชในประเทศไทยเป็นการบวชผสมผสานระหว่างสงฆ์ 2 ฝ่าย และ 2 นิกาย ได้แก่ นิกายเถรวาทและมหายาน โดยมีสถานภาพของภิกษุณีกับคณะสงฆ์ไทย คือ มหาเถรสมาคมไม่ยอมรับการบวชภิกษุณีฝ่ายเถรวาท ทักษะทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย สังคมมองว่า มีบทบาทผู้รักษาพระธรรมวินัย เผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณทางสังคม เป็นผู้นำทางศาสนา และมีความสามารถในการบรรลुธรรม วิเคราะห์ทักษะทางสังคมที่มีต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย สังคมมีทัศนะต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทยว่า ภิกษุณีสามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้ และมีความเหมาะสม ทั้งบทบาทหลัก ได้แก่ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทรอง ได้แก่ การสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ผู้หญิง, ศาสนา, มุมมองทางสังคม, ภิกษุณี, กิจกรรมทางศาสนา

* Received 10 June 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 14 November 2020

Abstract

The purposes of this article were 1) to study the principles and development of the ordination of Theravada Buddhist Bhikkhuni in Thailand. 2) to study the social perspectives towards religious activities of Theravada Bhikkhuni in Thailand and 3) to analyze social perspectives on religious activities of Theravada Bhikkhuni in Thailand. This research was a qualitative research focus on document and field study. The sample consisted of 12 persons. The presentation was by the analytical description. The results of the research were found as follows: the principles and development of the ordination of Theravada Buddhist Bhikkhuni in Thailand. Most Thai women are ordained as Theravada Bhikkhuni in Sri Lanka. They are ordained by two main sects, namely the Bhikkhuni and monks. As for the Bhikkhuni who are ordained in Thailand, they are a combination of two main sects of monks and two denominations: Theravada and Mahayana sect. The status of Theravada bhikkhuni has not been recognized by the Thai Sangha. As the social perspectives on religious activities of Theravada Bhikkhuni in Thailand. Society sees the role of the keeper of the Dharma, spreading Buddhist principles, being social spiritual center, being a religious leader, and capable of attaining Dharma. The analysis of social perspectives towards religious activities of Theravada Bhikkhuni in Thailand. Society perspectives the religious activities of Theravada Bhikkhuni in Thailand that Buddhist Bhikkhuni can carry out Buddhist activities. And is suitable both the main role is to follow the dharma teachings Buddhist rituals and the propagation of Buddhism, the secondary role is social work promotion and conservation of arts, culture and environment.

Keywords: Female, Religion, Social Perspective, Bhikkhuni, Religious Activity

บทนำ

การบวชภิกษุณีของพุทธบริษัทหรือการเข้าสู่สังคมสงฆ์ในพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประพจน์พรหมจรรย์ซึ่งเป็นการกระทำที่สูงสุดแห่งทุกข์ เป็นการปฏิบัติตามพุทธบัญญัติ มีความสำคัญในฐานะการเข้าสู่ภิกษุณีภาวะ ภิกษุณีเป็นหนึ่งในพุทธบริษัททั้ง 4 ซึ่งในธรรมวินัยพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “ตถาคตปรินิพพาน ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยยังให้ความเคารพยำเกรงในพระศาสดา ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ในสิกขา ในกันและกันนี้ และเป็นเหตุปัจจัยสัทธิธรรมตั้งมั่นอยู่นาน (พระมหากมล ถาวโร (มั่งคำมี), 2552) พุทธวจนะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดให้พุทธบริษัททั้ง 4 สถานะ

คือ พระภิกษุ พระภิกษุณี พุทธอุบาสก และพุทธอุบาสิกา เป็นผู้ที่มีหน้าที่รักษาพระพุทธศาสนา และสืบทอดเจตนารมณ์ของพระศาสดาในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนสืบไป ดังนั้น การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนานั้น มิได้ขึ้นอยู่กับพระภิกษุสงฆ์เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ อุบาสก อุบาสิกา ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญในด้านต่าง ๆ ทั้งการอุปถัมภ์ การบำรุงรักษา ตลอดจน การเผยแผ่หลักธรรมคำสอน ดังนั้นเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องในพระพุทธศาสนาทั้งหมดนั้นเป็นหน้าที่ของบุคคลทั้ง 4 ประเภทนี้ (เดือน คำดี, 2544)

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานการอุปสมบทเป็นภิกษุณีแก่มาตุคาม เช่นเดียวกับพระภิกษุ และการอุปสมบทภิกษุณีนั่น ก็ดำเนินต่อมาจนตลอดสมัยแห่งพระชนม์ชีพของพระพุทธองค์ ในสมัยนั้นจึงมีสตรีหลายท่านที่มีบทบาทสำคัญในพระพุทธศาสนา เช่น ด้านการเป็นหลักในการทำนุบำรุงศาสนา หรือแม้แต่ด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน ตัวอย่างเช่น นางขุชุตตรา ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าจนเป็นพหูสูตสามารถแสดงธรรมได้ดีเยี่ยม หรือนางวิสาขามหาอุบาสิกา ก็เป็นนักร้องสมสงเคราะห์ ที่มุ่งมั่นทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ในยุคนั้นอย่างไม่ย่อท้อ ในกาลนั้น สตรีที่เข้ารับการอุปสมบทเป็นภิกษุณี บางท่านสามารถบรรลุปะนาหนะอันดีเยี่ยมและได้รับยกย่องให้เป็นเอตทัคคะ โดยเฉพาะภิกษุณีองค์แรกของพระพุทธศาสนา คือ พระมหาปชาบดีโคตรมีเถรี ซึ่งเป็นพระมารดาเลี้ยงของเจ้าชายสิทธัตถะ ท่านมีความศรัทธาอย่างแรงกล้า และมีความประสงค์ที่ต้องการจะออกบวช จึงทูลอ้อนวอนขอ บวชพระพุทธเจ้าถึงสามครั้ง แต่ไม่เป็นผล จนกระทั่ง พระอานนท์ได้ทูลขอให้พระพุทธเจ้าทรง อนุญาต โดยมีเงื่อนไขว่า พระนางปชาบดีโคตรมีเถรีจะต้องรับเอาคุณธรรม 8 ประการ เป็นข้อปฏิบัติที่ทำได้ยากมาก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) ประวัติของภิกษุณีในพระพุทธศาสนา จากที่พระพุทธองค์ทรงประกาศหลักธรรมให้แพร่หลายออกไปแล้ว ก่อให้เกิด พุทธบริษัทจำนวนมากายที่มีความศรัทธาในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ในจำนวนพุทธบริษัทนั้นได้มีสตรีจำนวนหนึ่งได้มาอุปสมบทเป็นภิกษุณี ทำให้เกิดบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา มีความประพฤติดี เป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์ (ที.ปา. (ไทย) 11/72/88) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ในทางพระพุทธศาสนา แม้ผู้หญิงจะมีสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพและโอกาสในการบวชเท่าเทียมกับผู้ชาย แต่เงื่อนไขในการบวชของภิกษุณีและภิกษุสงฆ์มีความแตกต่างกัน คือ วินัยของภิกษุณีสงฆ์จะมีมากกว่าพระภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีจะต้องถือศีล 311 ข้อ ในขณะที่ภิกษุสงฆ์จะต้องถือศีลเพียง 227 ข้อ อาจเป็นเพราะผู้หญิงมีข้อปลีกย่อยในการดำรงชีวิตมากกว่าผู้ชาย เช่น ต้องมีผ้ารัดถัน (ผ้ารัดอก) ซึ่งผู้ชายไม่จำเป็นต้องมี (วิ.ภิกขุณี. (ไทย) 3/19/301-302) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในทรรศนะของพระพุทธองค์ มนุษย์ในพระพุทธศาสนา จะเป็นบุรุษหรือสตรีเพศก็ตาม ก็สามารถศึกษาธรรมะและให้ความเกื้อกูลแก่พระพุทธศาสนาได้ การสร้างบุญกุศลได้ด้วยธรรมบูชา คือ การปฏิบัติธรรม อามิสบูชา คือ การถวายสิ่งของต่าง ๆ เพื่ออุปถัมภ์พระภิกษุให้ปฏิบัติธรรมได้โดยสะดวก สตรีหรือบุรุษก็สามารถช่วยเผยแผ่พระ

ศาสนาโดยทางอ้อม เพราะสามารถช่วยให้ผู้คนได้เข้าใจและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นผู้หญิงสูงศักดิ์ ก็ยิ่งช่วยเหลือพระศาสนาได้มากขึ้นทั้งกำลังทรัพย์และการนำข้าทาสบริวารให้เข้ามาร่วมกิจกรรมทางพระศาสนา (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2541)

ดังนั้น ในปัจจุบัน กรณีภิกษุณีพิพาทจึงเป็นเรื่องใหญ่ที่สังคมไทยและสถาบันสงฆ์ยังหาข้อยุติไม่ได้ มีภิกษุณีหลายรูปที่ลุกขึ้นต่อต้านกระแสการโต้แย้งการกลับมาของภิกษุณีอีกครั้ง และมีสตรีหลายท่านพยายามที่จะบวชเป็นภิกษุณีเพื่อทำหน้าที่ของพุทธบริษัทได้เท่าเทียมกับภิกษุสงฆ์ ท่ามกลางความขัดแย้งในสังคมที่หลากหลายกระแส เช่น การเรียกร้องการยอมรับสถานภาพของภิกษุณีในประเทศไทย การเรียกร้องความเสมอภาคเท่าเทียมการบวชของผู้ชายผู้หญิงในสังคมไทย เราสังเกตเห็นได้ว่า มีนักบวชสตรีกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยที่พยายามจัดกิจกรรมหลากหลาย เช่น โครงการอบรมสตรีชาวพุทธ โครงการอบรมเพิ่มพลัง โครงการธรรมะจากแม่ ละครธรรมะผ่านมือถือ และโครงการรับศีลพระโพธิสัตว์ (วุฒิชัย อ่ำบำรุง, 2550) เพื่อต้องการที่จะให้สังคมมองเห็นบทบาทและสถานภาพของภิกษุณีทางพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นที่เชื่อกันว่า หากสตรีได้โอกาสในการอุปสมบทเป็นภิกษุณีแล้วจะมีสถานะทางสังคมสูงเทียบเท่ากับพระสงฆ์หรือนักบวชชายได้ หรืออย่างน้อยสูงกว่าสถานะของแม่ชีดังปรากฏในปัจจุบัน จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า การเรียกร้องให้มีการบวชภิกษุณีโดยเฉพาะเถรวาทเกิดจากการตระหนักถึงสถานะที่ต่ำกว่าของผู้หญิงผู้ประสงค์จะเข้าสู่พื้นที่ทางศาสนา ทั้งนี้การต่อสู้เรียกร้องดังกล่าวกลับถูกปฏิเสธอย่างหนักโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่นับถือพุทธศาสนา นิกายเถรวาท ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้คุมอำนาจทั้งรูปแบบการบริหารปกครองที่เป็นรูปธรรมและผู้มีอิทธิพลต่อความเชื่อของประชาชน เหตุผลที่ใช้อ้างอย่างได้ผลในปัจจุบันของพระสงฆ์เถรวาทจึงอยู่ที่ความไม่เอื้อเฟื้อของพระวินัย กล่าวคือ พระพุทธเจ้าบัญญัติให้ภิกษุณี (หรือสิกขมานาผู้จะบวชเป็นภิกษุณี) ต้องอุปสมบทในสงฆ์ 2 ฝ่าย ทั้งภิกษุสงฆ์และภิกษุสงฆ์ ซึ่งปัจจุบัน พระสงฆ์เถรวาทเชื่อว่า ภิกษุณีในสายเถรวาทได้ขาดหายไปแล้ว คุณสมบัติของผู้จะให้การอุปสมบท (อุปัชฌาย์ฝ่ายภิกษุณี) จึงหมดไปด้วย อันเท่ากับการบวชภิกษุณีเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับพระวินัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) ในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง ทัศนะของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสตรีและการบวชเป็นภิกษุณี สรุปความได้ว่า 1) การศึกษาพระไตรปิฎกในแง่มุมของสตรี จะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันทางการศึกษา เศรษฐกิจ แก้ปัญหาเรื่องความมั่นคง เรื่องโสเภณี เรื่องการเกิดโรคเอดส์ หรือแม้แต่อธิกรณ์ระหว่างพระภิกษุกับสตรี เปิดโอกาสให้สตรีได้ศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ปฏิบัติธรรมและแสดงศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม และได้ศึกษาในพระไตรปิฎก 2) ศักยภาพบรรลุดุธรรม ความเป็นหญิงเป็นชายถ้ามองถึงจุดหมายสูงสุด คือทุกคนมี ศักยภาพบรรลุดุธรรมเหมือนกันหมด เพราะสตรีและบุรุษมีความเสมอภาคคือความเป็นมนุษย์ การเกิดเป็นหญิงบ้าง เป็นชายบ้างหมุนเวียนไปแล้วแต่กรรมของตน การแยกว่าเป็นสตรีเป็นบุรุษเป็นการมองในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ความจริงแต่ละคนมีทั้งความเป็นสตรีและความเป็น

บุรุษเปลี่ยนไปเรื่อย ส่วนสตรีในประเทศไทยไม่สามารถบวชเป็นภิกษุณีได้เพราะวินัยมีข้อกำหนดอยู่ว่า การบวชภิกษุณีต้องมีภิกษุณีสงฆ์ฝ่ายเถรวาทเป็นอุปชฌาย์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2544)

จากเหตุผลที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันสถานภาพทางสังคมหลาย ๆ สังคมยังมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างชัดเจนระหว่างบุรุษและสตรี โดยเฉพาะเรื่องการบวชภิกษุณีในประเทศไทย ครั้นย้อนกลับไปนัยพุทธกาล ซึ่งถ้าลองพิจารณาในคำตรัสของพระพุทธเจ้าจะมีบางตอนที่แสดงให้เห็นว่า ภิกษุณีเป็น 1 ใน 4 พุทธบริษัท ที่เป็นผู้สืบทอดหลักธรรมและเจตนารมณ์อื่น ๆ ทางพระพุทธศาสนา อาจจะเป็นเพราะแนวคิดที่เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของสตรี วัฒนธรรมประเพณี หรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่มีเจตนาที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านการบวชภิกษุณีแต่อย่างใด นอกเหนือจากจุดประสงค์เพื่อที่จะทำการศึกษาให้ทราบถึงทัศนะทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย ปัญหาอุปสรรค และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบวชภิกษุณี เพื่อข้อมูลที่ได้รับจะมีประโยชน์และเป็นองค์ประกอบต่อมุมมองในการตัดสินใจของการยอมรับการบวชภิกษุณีในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการและพัฒนากการบวชภิกษุณีพุทธเถรวาทในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาทัศนะทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์ทัศนะทางสังคมที่มีต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผู้หญิงกับศาสนา : ทัศนะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) และการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ โดยอาศัยแนวคิดวาทกรรมในการสร้างทัศนะทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย

1.2 การศึกษาวิเคราะห์หลักการและพัฒนากการบวชภิกษุณีพุทธเถรวาทในประเทศไทย และทัศนะทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย

1.3 วิเคราะห์การเรียนรู้ทัศนคติทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย

1.4 สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมาองค์ประกอบของวาทกรรมในการสร้างทัศนคติทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย

สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกเอกสารมาใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารตามกรอบความคิดของ บี ดีโฮโบล แวน ดาเลน (Deobold B. Van Dalen & William J. Meyer, 1962) ประกอบด้วย 2 เกณฑ์ คือ เกณฑ์การพิจารณาภายนอก (External Criteria) และเกณฑ์การพิจารณาภายใน (Internal Criteria) ดังมีรายละเอียด ดังนี้

เกณฑ์การพิจารณาภายนอก (External Criteria) พิจารณา 4 ประเด็น คือ 1) แหล่งที่มาของเอกสารเป็นแหล่งปฐมภูมิและเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้ 2) ความน่าเชื่อถือของผู้เขียนเอกสาร หลักฐาน และสถานภาพของผู้เขียน 3) ความน่าเชื่อถือของเอกสารและหลักฐานเป็นเอกสารต้นฉบับหรือได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ เป็นเอกสารทางการที่เชื่อถือได้ 4) วัตถุประสงค์และเนื้อหาเอกสารเป็นที่ยอมรับหรือเชื่อถือได้

เกณฑ์การพิจารณาภายใน (Internal Criteria) พิจารณา 4 ประเด็น คือ 1) ผู้เขียนเอกสารเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง เป็นผู้เชี่ยวชาญและความสามารถในเนื้อหาของเอกสารหรือหลักฐานนั้น 2) แหล่งอ้างอิงของเอกสารหรือหลักฐานเชื่อถือได้ 3) เนื้อหาสาระของเอกสารเป็นผลการศึกษาบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ไม่มีลักษณะการบิดเบือนความจริงหรือเป็นเพียงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนหรือผู้ศึกษา 4) สาระเนื้อหาความชัดเจนและมีความหมายตรงประเด็น ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาเอกสารที่ละฉบับและคัดเลือกไว้เพื่อเป็นหลักฐานในการวิจัยและใช้เอกสารอื่น ๆ ซึ่งได้อ้างอิงถึงข้อมูลในการศึกษาต่อไป

2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงกับศาสนา: ทัศนคติทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

2.1 กำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา โดยการสัมภาษณ์ในการสร้างทัศนคติทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย

2.2 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key - Informant) ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงผู้หญิงกับศาสนา: ทัศนคติทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย

2.3 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ถึงแนวทางสร้างทัศนคติทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย

2.4 ถอดองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงกับศาสนา: ทศนะทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย

2.5 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กรชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. พื้นที่ดำเนินการวิจัย พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ สำนักภิกษุณีธรรมสถาน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีเกณฑ์พิจารณาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภิกษุณีในด้านต่าง ๆ เช่น กิจวัตรประจำวัน การปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย การมีส่วนร่วมในจัดกิจกรรมทางศาสนา และการสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ ได้แก่ 1) ผู้นำภิกษุณีและตัวแทนภิกษุณี จำนวน 1 รูป 2) ผู้นำพระภิกษุสงฆ์และพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 2 รูป 3) ตัวแทนชุมชน จำนวน 5 คน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 1 คน และ 5) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน รวม 12 รูป/คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้คัดเลือกมาแล้ว ด้วยการวิเคราะห์จากหลักฐานหรือเอกสารที่เชื่อถือได้ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยปรับความคิดที่เอนเอียงออกไปให้มีความเป็นวัตถุวิสัยหรือน่าเชื่อถือมากที่สุด ซึ่งสามารถศึกษาและยืนยันได้จากข้อมูลที่พิสูจน์แล้ว โดยผู้วิจัยทำการอ่านเอกสารที่ได้รวบรวมไว้ เพื่อจับใจความและประเด็นสำคัญและทำการจดบันทึกแต่ละใจความที่ได้ไว้ หลังจากนั้น ผู้วิจัยให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในประเด็นเกี่ยวกับผู้หญิงกับศาสนา: ทศนะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของผลการวิเคราะห์เอกสารที่ได้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่หนึ่งและข้อที่สอง

4. การนำเสนอผลการวิจัย

หลังจากผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้อง และความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาเขียนบรรยายตามหลักวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการเขียนอภิปรายแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

1. หลักการและพัฒนาการบวชภิกษุณีพุทธเถรวาทในประเทศไทย สตรีไทยส่วนใหญ่ไปบวชเป็นภิกษุณีเถรวาทในประเทศศรีลังกา เป็นการบวชโดยสงฆ์ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายภิกษุณีสงฆ์

และภิกษุสงฆ์ ส่วนภิกษุณีที่บวชในประเทศไทยเป็นการบวชผสมผสานระหว่างสงฆ์ 2 ฝ่าย และ 2 นิกาย ได้แก่ นิกายเถรวาทและมหายาน โดยมีสถานภาพของภิกษุณีกับคณะสงฆ์ไทย คือ มหาเถรสมาคมไม่ยอมรับการบวชภิกษุณีฝ่ายเถรวาท เพราะเห็นว่าวงศ์ของภิกษุณีขาดสูญไปแล้วจึงไม่มีภิกษุณีผู้เป็นปวัตตินีที่จะทำการบวชให้สตรีได้ สถานภาพของภิกษุณีกับรัฐบาลรัฐให้สิทธิในการถือหรือนับถือศาสนาอย่างสมบูรณ์ไม่มีสิทธิก้าวถ่ายเพราะเป็นเรื่องของจิตใจ แต่การปฏิบัติตามความเชื่อถือเป็นเสรีภาพที่มีขอบเขต สถานภาพของสามเณรีและภิกษุณีรัฐวางตนเป็นกลาง และสถานภาพของภิกษุณีกับสังคม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มที่มีความคิดเชิงอนุรักษ์ มีความคิดแบบเถรวาท ไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จากพุทธพจน์เดิม มีการตัดสินใจโดยอิงหลักทางนิติศาสตร์ จึงมีความเห็นคัดค้าน และกลุ่มที่ความคิดเชิงปฏิรูป ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดสมัยใหม่ มีความคิดเห็นก้าวหน้า มองเป็นประโยชน์ในมิติทางสังคม ตัดสินใจโดยอิงหลักทางรัฐศาสตร์ จึงมีความเห็นสนับสนุน อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติตนของภิกษุณีนั้น ภิกษุณีจะต้องยึดมั่นและปฏิบัติในหลักธรรม 8 ข้อ ได้แก่ 1) นางภิกษุณีแม้บวชแล้ว 100 ปี ต้องทำอภิวาท การลุกขึ้นต้อนรับ อัญชลีธรรม และสามัคคีธรรมแก่ภิกษุผู้บวชในวันนั้น นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต 2) นางภิกษุณีไม่พึงจำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต 3) นางภิกษุณีพึงหวังธรรม 2 อย่างจากภิกษุสงฆ์ทุกกึ่งเดือน คือ การถามวันอุโบสถ กับการเข้าไปหา เพื่อรับโอวาท นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต 4) นางภิกษุณีจำพรรษาแล้ว พึงปวารณาในสงฆ์ 2 ฝ่าย (ภิกษุสงฆ์ และภิกษุณีสงฆ์) ด้วยฐานะ 3 คือ ด้วยได้เห็น หรือด้วยได้ฟัง หรือด้วยนึกถึงเกี่ยว นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต 5) นางภิกษุณีที่ต้องครุธรรม (ต้องอาบัติสังฆาทิเสส) พึงประพฤติมานัตตลอดปักษ์ในสงฆ์ 2 ฝ่าย นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต 6) นางสิกขมานา (สตรีผู้ก่อนเป็นนางภิกษุณี ต้องเป็นนางสิกขมานา แปลว่า ผู้ศึกษา) ได้ศึกษาสิกขาในธรรม 6 ประการตลอด 2 ปีแล้ว จึงควรแสวงหาอุปสมบทในสงฆ์ 2 ฝ่าย (คือ ก่อนจะบวชเป็นนางภิกษุณี จะต้องเป็นนางสิกขมานา 2 ปี ระหว่าง 2 ปี รักษาศีล 6 ข้อ ขาดไม่ได้ ศีล 6 ข้อ คือ ศีล 5 กับเพิ่มข้อที่ 6 อันได้แก่ การเว้นบริโภคอาหารในเวลาวิกาล) นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต 7) นางภิกษุณี ไม่พึงด่า ไม่พึงบริภาษภิกษุด้วยปริยายใด ๆ นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ เคารพ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต 8) จำเดิมแต่วันนี้ไป ห้ามนางภิกษุณีว่ากล่าวสั่งสอนภิกษุ ไม่ห้ามภิกษุว่ากล่าวสั่งสอนนางภิกษุณี นี่เป็นธรรมที่นางภิกษุณีพึงสักการะ นับถือ เคารพ บูชา ไม่ก้าวล่วงจนตลอดชีวิต

2. ทักษะทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย ประกอบด้วย บทบาทผู้รักษาพระธรรมวินัย และความสามารถในการบรรลุนิพพาน บทบาทผู้เผย

แผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บทบาทการเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณทางสังคม บทบาทการเป็นผู้นำทางศาสนา และบทบาทความสามารถในการบรรลุธรรม โดยผู้ข้อมูลสำคัญมีทัศนะที่สอดคล้องกันว่า บทบาทต่าง ๆ ที่ภิกษุณีเถรวาทปฏิบัติในประเทศไทย เป็นบทบาทที่แสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้ขัดต่อพระธรรมวินัย

3. วิเคราะห์ทัศนะทางสังคมที่มีต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย การบวชภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย สามารถบวชได้ทั้งการบวช 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายภิกษุณีสงฆ์ และภิกษุสงฆ์ และการบวชฝ่ายเดียว บวชกับภิกษุณีสงฆ์ หรือบวชกับพระสงฆ์ เพราะเป็นไปตามพระธรรมวินัย ในกรณีที่บวชผสมผสานทั้ง 2 นิกายสามารถบวชได้ เนื่องจากไม่มีข้อห้ามของพุทธบัญญัติ สำหรับกรณีที่มีการบวชภิกษุณีทุกปี และบวชครั้งละจำนวนหลายรูป ถือว่าผิดอาบัติปาจิตตีย์ แต่ต้องดูเจตนารมณ์ เนื่องจากในสมัยพุทธกาลมีสตรีเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาจำนวนมาก ทำให้ไม่มีที่พักและการปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ในด้านทัศนะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาท ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองว่า “ภิกษุณีสามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้ และมีความเหมาะสม ทั้งบทบาทหลัก ได้แก่ การปฏิบัติตามพระธรรมวินัย การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และบทบาทรอง ได้แก่ การสังคมสงเคราะห์ การส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม” (พระครูวาทีธรรมวิรัช, 2562)

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่อง “ผู้หญิงกับศาสนา : ทัศนะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย” มีผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. หลักการและพัฒนการบวชภิกษุณีพุทธเถรวาทในประเทศไทย พบว่า สตรีไทยส่วนใหญ่ไปบวชเป็นภิกษุณีเถรวาทในประเทศศรีลังกา เป็นการบวชโดยสงฆ์ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายภิกษุณีสงฆ์และภิกษุสงฆ์ ส่วนภิกษุณีที่บวชในประเทศไทยเป็นการบวชผสมผสานระหว่างสงฆ์ 2 ฝ่าย และ 2 นิกาย ได้แก่ นิกายเถรวาทและมหายาน โดยมีสถานภาพของภิกษุณีกับคณะสงฆ์ไทย คือ มหาเถรสมาคมไม่ยอมรับการบวชภิกษุณีฝ่ายเถรวาท เพราะเห็นว่าวงศ์ของภิกษุณีขาดสูญไปแล้ว สอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาชินวัฒน์ แสงชาตรี เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของภิกษุณีในสมัยพุทธกาล” พบว่า สตรีในสังคมอินเดียสมัยพุทธกาลเมื่อได้เข้ามาสู่ธรรมวินัยโดยการบรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุณีแล้ว ได้กระทำบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ อันเนื่องมาจากหลักคำสอนได้สนับสนุนให้มีความเป็นอิสระเพิ่มมากขึ้น ให้สามารถทำคุณประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังหลักฐานในพระไตรปิฎกได้แสดงไว้อย่างชัดเจนว่า ภิกษุณีบางรูปมีความเชี่ยวชาญ และเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่กิจการศาสนา จนได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนและได้รับการแต่งตั้งจากพระพุทธองค์ไว้ในความเป็นเลิศตำแหน่งต่าง ๆ ที่เรียกว่า เอตทัคคะ นอกจากนั้น ภิกษุณีสามารถเผยแผ่กิจการ

ของศาสนา มีบทบาทสำคัญในศาสนาเท่าเทียมกับภิกษุ แต่บทบาทของฝ่ายภิกษุสงฆ์ดูเหมือนทำได้โดดเด่นมากกว่าภิกษุณี เพราะภิกษุสงฆ์สามารถเที่ยวจาริกไปในที่ต่าง ๆ รูปเดียวได้ ภิกษุณีไม่สามารถทำได้ (พระมหาชินวัฒน์ แสงชาตรี, 2548)

2. ทักษะทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย พบว่า สังคมไทยมองว่า ภิกษุณีประกอบด้วยบทบาทผู้รักษาพระธรรมวินัย และความสามารถในการบรรลุธรรม บทบาทผู้เผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา บทบาทการเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณทางสังคม บทบาทการเป็นผู้นำทางศาสนา และบทบาทความสามารถในการบรรลุธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ อาคม สานูวิตร เรื่อง “ทัศนคติของนักศึกษาหญิงในระดับอุดมศึกษาที่มีต่อการบวชภิกษุณีในประเทศไทย” พบว่า ภูมิหลังความเข้าใจเกี่ยวกับภิกษุณีของผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับตั้งแต่ “มากที่สุด” จนถึง “น้อย” โดยมีความรู้มากในเรื่องพุทธบริษัทสี่ อันได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา มีความรู้ปานกลางในความแตกต่างระหว่างแม่ชีและภิกษุณี และมีความรู้ที่น้อยที่สุดเกี่ยวกับภิกษุณีไทย นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามยังมีทัศนคติที่สอดคล้องกันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของภิกษุณี สถานภาพในสังคม และในสถาบันทางศาสนา รวมทั้งเห็นด้วยอย่างมากที่จะให้ภิกษุณีสามารถร่วมในศาสนกิจ (อาคม สานูวิตร, 2550) และสอดคล้องกับการศึกษาของวุฒิชัย อ่ำบำรุง เรื่อง “สถานภาพและบทบาทของภิกษุณีในประเทศไทย” พบว่า ทัศนคติของพุทธศาสนิกชนที่ให้การยอมรับสถานภาพของภิกษุณีมีจำนวนมากกว่าผู้ที่ไม่ให้การยอมรับ ในส่วนของบทบาทของภิกษุณีผลของแบบสอบถามทำให้เห็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อบทบาทของภิกษุณี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ภิกษุณีสามารถอยู่ในสังคมได้ (วุฒิชัย อ่ำบำรุง, 2550)

3. วิเคราะห์ทักษะทางสังคมที่มีต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย พบว่า การบวชภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย สามารถบวชได้ทั้งการบวช 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายภิกษุณีสงฆ์และภิกษุสงฆ์ และการบวชฝ่ายเดียว บวชกับภิกษุณีสงฆ์ หรือบวชกับพระสงฆ์ เพราะเป็นไปตามพระธรรมวินัย ในกรณีที่บวชผสมผสานทั้ง 2 นิกาย สามารถบวชได้ เนื่องจากไม่มีข้อห้ามของพุทธบัญญัติ และสามารถมีบทบาทสำคัญต่าง ๆ มากมาย สอดคล้องกับการศึกษาของ พลเผ่า เพ็งวิภาศ เรื่อง “การวิเคราะห์บทบาทของภิกษุณีในพระพุทธศาสนา” พบว่า บทบาทของภิกษุณี มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) บทบาทด้านการเผยแผ่คำสอนพระพุทธศาสนา 2) บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ 3) บทบาทด้านการปกครอง 4) บทบาทด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม 5) บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยบทบาทที่ภิกษุณีได้แสดงออกมาใน 5 ด้านนั้น เป็นประโยชน์เกื้อกูลในการขัดเกลา จิตใจของคนให้ดีงามและเป็นประโยชน์เกื้อกูลด้วยการสร้างความสงบสุขต่อสังคมโลก (พลเผ่า เพ็งวิภาศ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “ผู้หญิงกับศาสนา : ทักษะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย” ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่ สรุปเป็นโมเดลคือ WSRT Model = SPRT โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

WSRT Model มาจากคำว่า Women and Religion: Social Perspectives on Religious Activity Management of Theravada Bhikkhuni in Thailand คือ รูปแบบการสร้างทักษะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย เป็นแนวคิดเพื่อนำไปสู่การมีมุมมองทางสังคมเชิงบวกต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทอันจะช่วยให้ผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมเกิดสันติสุข โดยประกอบด้วยขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม คือ

S = Social Perspectives (ทักษะทางสังคม) เป็นทักษะและมุมมองทางสังคมที่มีต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย เป็นการมองถึงจุดอ่อน จุดแข็ง และผลลัพธ์ที่ดี

P = Positive Mind (จิตบวก) เป็นการมองกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความคิดเชิงบวกของผู้คนในสังคม

R = Religious Activity (กิจกรรมทางศาสนา) เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา เช่น การเผยแผ่หลักคำสอนทางศาสนา การเป็นผู้รักษาพระธรรมวินัย การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การเป็นผู้นำศรัทธาของชุมชน เป็นต้น ที่สตรี (ภิกษุณี) ได้ใช้พื้นที่ทางศาสนา (ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ) สร้างสังคมสันติสุข

T = Theravada Bhikkhuni (ภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย) หมายถึง ภิกษุณีสายเถรวาทที่บวชจากประเทศต่าง ๆ และอยู่ประจำในประเทศไทย เป็นผู้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และสร้างสังคมสันติสุข

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้หญิงกับศาสนา: ทักษะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย สตรีไทยส่วนใหญ่ไปบวชเป็นภิกษุณีเถรวาทในประเทศศรีลังกา แต่คณะสงฆ์ไทยโดยมหาเถรสมาคมไม่ยอมรับสถานภาพความเป็นภิกษุณี เพราะเห็นว่า วงศ์ของภิกษุณีขาดสูญไปแล้ว ประเด็นทักษะทางสังคมต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทยนั้น สังคมไทยมีทัศนคติยอมรับในบทบาทต่าง ๆ เช่น บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รักษาพระธรรมวินัย เป็นผู้นำทางศาสนา หรือเป็นผู้ที่สามารถบรรลุธรรมได้ นอกจากนั้น เมื่อวิเคราะห์ถึงทักษะทางสังคมที่มีต่อกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย ก็พบว่า ภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทยสามารถกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ สามารถบวชได้เนื่องจากไม่มีข้อห้ามของพุทธบัญญัติ ถึงวันนี้ ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับสถานภาพ

และบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ของภิกษุณีในประเทศไทย ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรหันหน้ามาพูดคุยปรึกษาหารือกันเพื่อยุติความเห็นต่างและสร้างความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อช่วยกันธำรงรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นในสังคมไทยตราบนานเท่านาน

เอกสารอ้างอิง

- เดือน คำดี. (2544). ภิกษุณีในพระพุทธศาสนา: การศึกษาเชิงวิเคราะห์. ใน โครงการวิจัยพุทธศาสตร์ศึกษา ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2541). สตรีในคัมภีร์ตะวันออก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูวาทีธรรมวิวัช. (18 กันยายน 2562). ผู้หญิงกับศาสนา: ทิศนะทางสังคมต่อการจัดกิจกรรมทางศาสนาของภิกษุณีเถรวาทในประเทศไทย. (พระครูโฆสิตวัณณานุกูล, ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2544). ทศนะของพระพุทธศาสนาต่อสตรีและการบวชเป็นภิกษุณี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). ตอบ ดร.มาร์ติน: พุทธวินัย ถึงภิกษุณี. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระมหากรมล ถาวโร (มิ่งคำมี). (2552). การวิเคราะห์บทบาทของสตรีในพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีบทบาทของสตรีในสังคมไทยปัจจุบัน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาชินวัฒน์ แสงชาตรี. (2548). ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของภิกษุณีในสมัยพุทธกาล. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พลเผ่า เพ็งวิภาศ. (2561). การวิเคราะห์บทบาทของภิกษุณีในพระพุทธศาสนา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วุฒิชัย อ่ำบำรุง. (2550). สถานภาพและบทบาทของภิกษุณีในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาคม สานูวิตร. (2550). ทศนคติของนักศึกษาหญิงในระดับอุดมศึกษาที่มีต่อการบวชภิกษุณีในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Deobold B. Van Dalen & William J. Meyer. (1962). Understanding Educational Research. New York: McGraw-Hill Book Company.

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21*

THE MODEL OF TRAINING CURRICULUM DEVELOPMENT FOR PROMOTE THE THAI INSTRUCTOR POTENTIAL IN 21 CENTURY

จิตาภา เร่งมีศรีสุข

Jidapa Rangmeseesrisuk

นันทยา คงประพันธ์

Nuntaya Kongprapun

ชนิดาภา กระแจจันท์

Chanidapa Krachaechan

สมพงษ์ เกษานุช

Sompong Kesanuch

นิสาชล ตรีไพบูลย์

Nisachon Treepaiboon

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: dr.jidapa111@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการหลักสูตรการฝึกอบรม และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม วิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แจกแบบสอบถาม 360 คน สัมภาษณ์ 17 คน และ การสนทนากลุ่ม 12 คน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการหลักสูตรโดยรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความต้องการสถานศึกษาจากสถานการณ์โลกาภิวัตน์ รองมา ความต้องการของชุมชน/สังคม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ความต้องการด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมมี 6 ปัจจัย 1) หัวข้อการฝึกอบรมทันสมัย 2) ความต้องการของผู้บริหาร ระดับนโยบายและยุทธศาสตร์ 3) ความต้องการหรือความจำเป็นของครูอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตร 4) ความต้องการของผู้บริหาร 5) ความต้องการของชุมชน สังคม และ 6) ความต้องการด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีของสังคม หลักสูตรการฝึกอบรม มี 4 ปัจจัย คือ วัตถุประสงค์ สารเนื้อหา การจัดการ เทคนิคการสอน และระบบการวัดประเมินผล และครู

* Received 1 October 2020; Revised 13 November 2020; Accepted 14 November 2020

ไทยในศตวรรษที่ 21 ต้องมี ทักษะการสอน ทักษะการออกแบบกิจกรรมการสอน รูปแบบการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ ทักษะการใช้นวัตกรรม และ เทคนิคการสอนทักษะทางสังคม มีหัวข้อการฝึกอบรมที่สำคัญ ได้แก่ การสอนแบบ Active Learning ศิลปะการวิจัยเชิงรุกทางการศึกษา และ ทักษะและศิลปะการสอนแบบ “KM Based Learning” การวิจัยในชั้นเรียนเชิงรุกด้วยการวิจัยในอนาคต Delphi, EFR และ EDRF สรุปองค์ความรู้ใหม่ของการวิจัย มี 4 ปัจจัย 6 มิติ ในการตอบสนองต่อความต้องการ 6 ประการ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ควรอบรมเกี่ยวกับศิลปะและการสอนการออกแบบการเรียนการสอนที่ทันสมัยและมุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงรุก วิจัยเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือน กันยายน พ.ศ. 2563

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรฝึกอบรม, ศักยภาพครูไทย, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The Objectives of this research article were to survey the training course requirement of the instructor and to propose the Model of Training Course The research methodology, by mixed method 360 questionnaires 17 Interviewer and 12 experts by focus groups. The result of the research find that the requirement and training needs focus are about The school requirement Globalization Social and Community desired The model of Instructor Training Course Composed of 6 factors, The first is about the modern topic of training The Second Needs or needs of teachers in the development curriculum. The third The instructor requirement congruence with the strategic and Education Policy The fourth The requirement of the school Administrators The fifth The requirement of Social Community and the last The requirement about the Innovation Technology Each course 4 factors for the objectives Contents Learning Activity and The 21 century instructors Teaching Skill Instructional design New model of learning Innovation used especially the skill of teacher to teach students of social skill The important topic in the Instructor Training Course are the methodology for teaching Such as The Skill of The constructivism learning and The instructional of Knowledge Management KM Based Learning. The active learning The learning workshops and proactive classroom research for future research Delphi EFR and EDRF Method The Conceptualized of research conclusion the Body of Knowledge composed that The curriculum of instructor training 4 factors of each cause 6 dimension of emphasis and response to 6 requirement force The research suggestion find that The Thai in instructors should be to Training about The art

and Teaching of instructional design which Modern method and focus on proactive Learning of Students. This researcher has spent time for data collection from October 2019 to September 2020.

Keywords: The Model of Training, Curriculum, Thai Teachers Potential, 21st Century

บทนำ

ในปัจจุบันการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษานับว่าเป็นปัญหาระดับชาติที่มีมาอย่างยาวนานในประเทศไทยไม่ว่าจะผ่านมาก็ยุคที่รัฐบาลก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่อง “ระบบการศึกษา” ได้อย่างเป็นรูปธรรม (อำนาจ ทองโปร่ง, 2560) ซึ่งจากการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “PISA” (Programme for International Student Assessment) ที่ริเริ่มโดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพของระบบการศึกษาในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชนมีศักยภาพหรือความสามารถพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงโดย PISA เน้นการประเมินสมรรถนะของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ความรู้และทักษะในชีวิตจริงมากกว่าการเรียนรู้ตามหลักสูตรในโรงเรียน ปัจจุบันนี้มีประเทศจากทั่วโลกเข้าร่วมโครงการมากกว่า 70 ประเทศ โดยไทยเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 โดยการประเมินจะมีขึ้นทุก ๆ 3 ปีและปีนี้จะวนมาครบพอดีที่ประเทศไทยจะได้ทดสอบระบบการศึกษามีการพัฒนาขึ้นหรือไม่ และหากย้อนกลับไปดูผลการสอบเมื่อรอบที่แล้ว ประเทศไทยนั้นแพ้ประเทศเพื่อนบ้านอย่างเวียดนาม ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การอ่าน ยิ่งไปกว่านั้นประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่จัดการศึกษาได้มีคุณภาพเป็นลำดับต้นของโลก ในโครงการนี้เมื่อปี 2558 โดยเป็นอันดับ 1 ในโครงการ PISA ทั้งสามด้านที่มีการสอบเอาชนะทั้งญี่ปุ่นและฟินแลนด์ที่ขึ้นชื่อเรื่องระบบการศึกษา หากมองจากผลจากสอบ PISA พบว่า เด็กไทย “สอบตก” ก็คงไม่ผิดมากนักเพราะคะแนนสอบที่ออกมาค่าเฉลี่ยไม่ผ่านมาตรฐานโออีซีดีศึกษา ส่งผลให้ในหลายครั้งมีการชี้วัดระดับการศึกษาแล้วไทยอาจจะมียันดับที่ต่ำกว่าหลายประเทศในอาเซียน (JC-ELITE SSC, 2561)

เมื่อถามถึงสิ่งที่ “ครูไทย” ต้องปรับตัวหรือเตรียมความพร้อม เพื่อเข้าสู่การศึกษาในยุค ไทยแลนด์ 4.0 พบว่า ร้อยละ 37.19 ระบุว่า สอนให้นักเรียนมีทักษะทางด้านสังคม ด้านคุณธรรม ควบคู่ไปกับเทคโนโลยี รองลงมา ร้อยละ 33.36 ระบุว่า ปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการเรียนการสอน นอกเหนือจากการท่องจำจากตำรา ร้อยละ 32.64 ระบุว่า ครูต้องเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ความสามารถของตัวเองให้มากขึ้น ร้อยละ 28.65 ระบุว่า การใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความทันสมัยเป็นสื่อการเรียนการสอน ร้อยละ 27.29 ระบุว่า สอนให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และร้อยละ 1.04 ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ

(นิต้าโพล, 2561) ซึ่งจากผลการประเมินและผลการสำรวจทั้งสองแห่งทำให้เห็นถึงปัญหาในด้านการพัฒนาการศึกษาไทยทั้งในระดับโลก และทิศทางการพัฒนาครู ที่สังคมต้องการ ซึ่งจากสิ่งที่เกิดขึ้นทางกระทรวงศึกษาธิการ ก็กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาครู จากการปาฐกถาของ นายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายการพัฒนาครูสรุปว่า “Thailand Teacher Training Coupons: How to Create Teacher Training System for The 4th Industrial Revolution” ในการประชุมระดับโลกด้านการศึกษา ประจำปี 2561 (The Education World Forum 2018) ณ Park Plaza Westminster Bridge London” ซึ่งได้กล่าวสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า กระทรวงศึกษาธิการ จึงมีนโยบาย “คูปองอบรมครู” เพื่อพลิกโฉมระบบการฝึกอบรมครูใหม่ โดยลดอำนาจการวางแผนต่าง ๆ จากส่วนกลาง ให้คูปองแก่ครูคนละ 10,000 บาทต่อปี เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่ต้องการ พร้อมจัดทำเว็บไซต์ลงทะเบียน และเลือกหลักสูตรอบรมแบบออนไลน์ และตั้ง “สถาบันครูพัฒนา” ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การพัฒนาครู ตามแนวคิดและหลักการ “ครูเป็นผู้เลือก เกิดการแข่งขันระหว่างผู้จัดทำหลักสูตรอบรม โดยรัฐหรือส่วนกลาง จะเป็นเพียงผู้กำกับดูแล และให้ความช่วยเหลือ” ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นการใช้ฐานความต้องการของครูเป็นตัวขับเคลื่อนกลไกตลาด นอกจากนี้ ได้ปรับให้การฝึกอบรมครูสอดคล้องเชื่อมโยงกับความก้าวหน้าในสายงาน/สายอาชีพ โดยกำหนดให้การฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาขอ/มีวิทยฐานะของครู ในส่วนของผู้ให้การอบรมหรือผู้จัดทำหลักสูตรนั้น ต้องผ่านเกณฑ์และได้รับการรับรองหลักสูตรจากสถาบันครูพัฒนาเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็น สถาบันอุดมศึกษา องค์กรระหว่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐ บริษัท หน่วยงานภาคเอกชน องค์กรไม่แสวงหากำไร หรืออื่น ๆ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวคิดที่จะขยายผลการดำเนินนโยบายคูปองอบรมครูสู่ครูในโรงเรียนเอกชน สถาบันการอาชีวศึกษา และสถานศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรให้มีมาตรฐานสูงขึ้น ตลอดจนเชิญหน่วยงานที่มีศักยภาพสูงมาร่วมจัดหลักสูตร และพัฒนาหลักสูตรอบรมแบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย (ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี, 2560)

จากสภาพปัญหาครู และการปฏิรูปที่ดำเนินการในปัจจุบัน ที่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม และเมื่อกล่าวถึงสาเหตุของปัญหาคุณภาพการศึกษาหรือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่ตกต่ำหรือลดลงครั้งใด มักจะเข้าใจกันว่าครูเป็นสาเหตุหรือต้นตอของปัญหาเหล่านั้น สำหรับผู้วิจัยคงจะไม่เห็นด้วยหรือเห็นว่าไม่น่าจะต้องทั้งหมดเพราะครูเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาการศึกษาที่เกิดขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ยังมีปัจจัยอื่นที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน และมีส่วนในความสำเร็จหรือความล้มเหลวในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบาย โครงสร้าง ระบบและหลักสูตรการศึกษา สถานศึกษา ครู ผู้เรียน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงต้องให้ความสำคัญของคุณภาพการศึกษา คือ ความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาครู

ทุกระดับ ทั้งระบบ ให้มีความเป็นคุณภาพครูไทยในยุคไทยแลนด์ 4.0 มีศักยภาพของความเป็นครูไทย ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรครูไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้มาซึ่งระบบและกระบวนการพัฒนาครูให้มีคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครูให้สูงขึ้น สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกสังคม และความท้าทายใหม่ ในด้านการศึกษา ที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี มีกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2551) จากโรงเรียนในระดับประถมและระดับมัธยม จากโรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา ในเขต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 12 แห่ง ด้วยการแจกแบบสอบถาม ครู อาจารย์ แห่งละ 30 คน รวมทั้งหมด 360 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 17 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (วรสิทธิ์ เจริญพุด และ เพ็ญศรี ฉิรินัง, 2558) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากโรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด

1. เป็นแบบสอบถาม มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ระดับสถานศึกษา ตำแหน่งงานของท่าน และท่านปฏิบัติหน้าที่อยู่ในจังหวัดใด ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความคิดเห็นหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21 มี 4 ด้านสำคัญ ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการหลักสูตร ด้านที่ 2 รูปแบบการฝึกอบรม ด้านที่ 3 ปัจจัยการส่งเสริมการฝึกอบรมที่ดี และด้านที่ 4 หัวข้อการฝึกอบรมการส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21 โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 1) แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 6 ข้อ และ 3) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 6 ข้อ

โดยสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 17 คน แล้วดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร อาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นสถิติพรรณนาสำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ประกอบบริบทแล้วสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาพรวมระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับต่อความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพ ครูไทย ในศตวรรษที่ 21

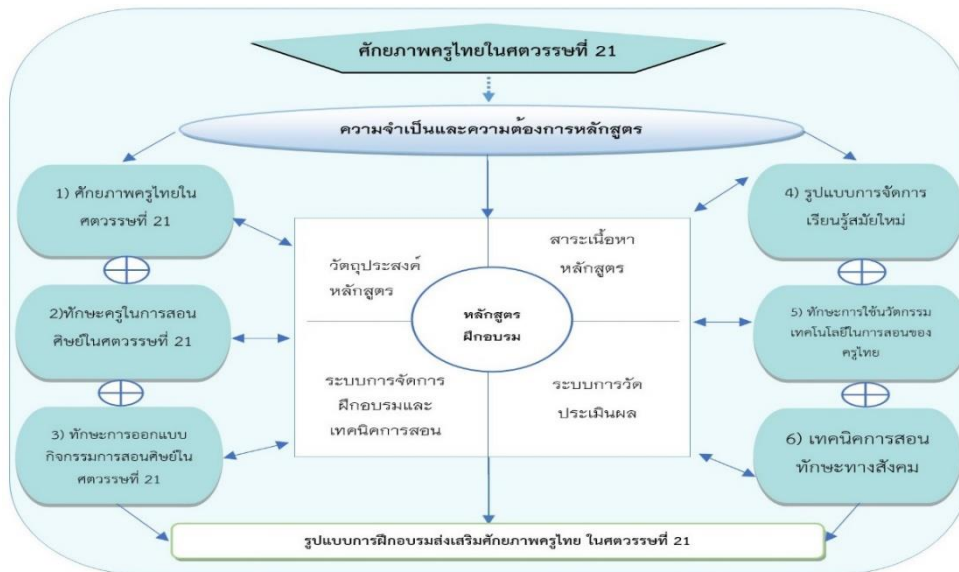
ตารางที่ 1 แสดงภาพรวมความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21

หลักสูตรการฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการหลักสูตรการฝึกอบรมครูไทยในศตวรรษที่ 20	3.98	.53	มาก
ด้านที่ 2 รูปแบบการฝึกอบรมหลักสูตรส่งเสริมศักยภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21	3.97	.50	มาก
ด้านที่ 3 ปัจจัยการส่งเสริมการฝึกอบรมที่ดีของหลักสูตรส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21	4.06	.57	มาก
ด้านที่ 4 หัวข้อการฝึกอบรมการส่งเสริมศักยภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21	3.76	.46	มาก
ภาพรวม	3.94	.46	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านที่ 3 ปัจจัยการส่งเสริมการฝึกอบรมที่ดีของหลักสูตรส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมา ด้านที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 4 หัวข้อการฝึกอบรมการส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$)

2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า เอกสารหลักสูตรฝึกอบรมครูไทยในศตวรรษที่ 21 มี 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ วัตถุประสงค์หลักสูตร สาระเนื้อหาหลักสูตร การจัดการฝึกอบรม และเทคนิคการสอน และระบบการวัดประเมินผลของหลักสูตร ซึ่งรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ที่มีความเหมาะสม มี 6 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ศักยภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 2) ทักษะครูในการสอนศิษย์ในศตวรรษที่ 21 3) ทักษะการออกแบบกิจกรรมการสอนศิษย์ในศตวรรษที่ 21 4) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ 5) ทักษะการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีในการสอนของครูไทย ในศตวรรษที่ 21 และ 6) เทคนิคการสอนทักษะทางสังคม

อภิปรายผล

จากการวิจัยมีประเด็นที่สำคัญในการพัฒนาครูไทย 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

ความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21 และการส่งเสริมศักยภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 มีคุณลักษณะที่สำคัญด้วยกัน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาพลักษณ์ความเป็นครู ในศตวรรษที่ 21 จะต้องเป็นผู้มีภาพพจน์ ความเป็นครูที่ดีมีภาพลักษณ์ ของครูสมัยใหม่ 2) ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู มีบุคลิกภาพของครูที่น่าเชื่อถือ

มีความสุขุม 3) ความรู้ ความสามารถด้านวิชาการ มีความเก่ง รอบรู้ รอบด้าน อย่างลึกซึ้ง ในสาขาวิชาที่ครูสอน 4) หลักคุณธรรมจริยธรรม มีจิตใจที่สง่างาม มีความซื่อตรง มีความเที่ยงธรรมในความเป็นครูตลอดเวลา 5) ด้านศักยภาพความเป็นส่งเสริมการเรียนรู้ มีความพร้อมและอุทิศความในการเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน ความสำเร็จในการเรียนรู้ของศิษย์ ทุกคน 6) ด้านเทคโนโลยี และสารสนเทศ เป็นครูไทยที่มีสมรรถนะความรู้ และทักษะเท่าทันเทคโนโลยีมีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อเป็นสื่อการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบเข้าถึงระบบ และ 7) ด้านจิตวิทยาการสอน ครูควรมีจิตวิทยาการสอน การถ่ายทอดความรู้จิตวิญญาณ แห่งการเป็นผู้ให้ที่ไม่มุ่งผลประโยชน์ใด ๆ จากศิษย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต และคณะ ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ประกอบด้วย 6 คุณลักษณะย่อย ได้แก่ 1) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา 2) มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย 3) มีทักษะการคำนวณ 4) มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย 5) รู้จักและเข้าใจผู้เรียน 6) มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนการสอน กิจกรรม และการประเมินผล ที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน (สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัตและคณะ, 2558)

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21 และทักษะครูในการสอนศิษย์ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 9 ทักษะสำคัญ ได้แก่ 1) ทักษะการคิดเชิงระบบ ครูไทยมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และประเมินผู้เรียนได้ สามารถออกแบบการสอน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน มีการกำหนดระบบการวัดและประเมินผลตามสถานการณ์การเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง และพัฒนาสื่อการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ทักษะการสื่อสารและการถ่ายทอด ครูไทยสามารถ วางแผนการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ได้จริง โดยเริ่มต้นจาก มีวัตถุประสงค์การสื่อสาร มีผู้ส่งสารการวิจัยที่ดี มี Content เนื้อหาในการสื่อสารที่ดี มีวิธีการพัฒนาการสอนที่หลากหลายมีคุณภาพ วิเคราะห์และประเมินศักยภาพผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และมีระบบการวัดประเมินผลการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิม จักรชุม ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้ 3) ทักษะการทำงานเป็นทีม เน้นการออกแบบการสอนเชิงบูรณาการร่วมกันกับครู ในวิชาอื่น ๆ มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในเชิงพหุวิทยาการ ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม เข้ากลุ่มคละความสามารถ (เก่ง - ปานกลาง - อ่อน) การใช้ชีวิตร่วมกันกับผู้อื่นได้ การเรียนรู้ซึ่งกันและกันก้าวไปพร้อมกัน เติบโตไปด้วยกัน และการสร้างความสำเร็จร่วมกัน และมีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมี

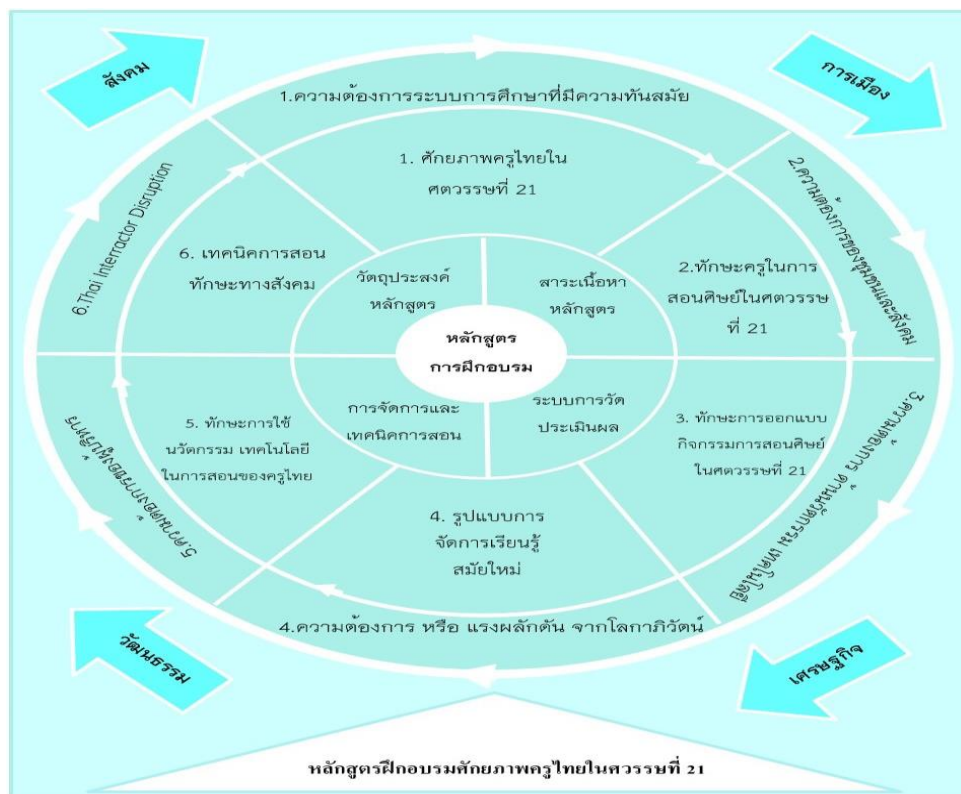
Mind Set ของการทำงานในทีมงานที่มีประสบการณ์ เป็นผู้นำทีม เป็นสมาชิกในทีม เป็นผู้ประสานงานภายในทีม และเป็นผู้สนับสนุนความสำเร็จของทีม (เฉลิม จักรชุม, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัตและคณะ ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 แบ่งเป็น 3 ด้าน ซึ่งในด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู โดยมีคุณลักษณะ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีม เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 4) ทักษะการเสริมแรงจิตใจ เน้นที่กิจกรรมการสอนที่ท้าทายความรอบรู้และอยากเรียน โดยครูมีเทคนิคการกระตุ้นเร้าระบบการเรียนรู้ของศิษย์ มีศิลปะการจูงใจในการเรียนรู้ มีเทคนิคการให้ความรู้ศิษย์ มีการให้รางวัล และลงโทษศิษย์ มีการเสริมพลังแต่ศิษย์ ทั้งในรูปแบบ การสนับสนุน เพิ่มขีดความสามารถให้กำลังใจ (สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัตและคณะ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมารศรี แนวจำปา และคณะ ในวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า ในด้านผู้สอน ผู้สอนต้องทำความเข้าใจพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษา เข้าใจว่าคนเรียนรู้ได้อย่างไร เข้าใจเนื้อหาและศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา ออกแบบกิจกรรมโดยสร้างสถานการณ์ปัญหาจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งช่วงเวลาให้ผู้เรียนคิด ให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์หาทางเลือก และแก้ปัญหาตามแผนที่วางร่วมกัน กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากองค์ความรู้เดิม ให้ผู้เรียนได้นำเสนอผลงานและเสริมแรงบวก เพื่อให้เด็กได้มีกำลังใจ 5) ทักษะด้านไอที เน้นการวิเคราะห์ ประเมินความรู้ของผู้เรียนด้าน IT มีการกำหนดโปรแกรมการสอนงาน IT กับศิษย์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบ IT พร้อมกับกำหนด Platform การเรียนรู้ของศิษย์ให้มีความสมสมัย และมีความพร้อม เป็นแผนอย่างแค่นี้ ด้าน Technology Disruption 6) ทักษะการปรับตัว (Adaptation Skill) เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้ศิษย์สามารถปรับตัวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และเป็นแบบอย่างในการปรับตัว ปรับปรุงเด็กด้านวินัย ปรับปรุงด้านวิธีสอนศิษย์และครู เรียนรู้ซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (มารศรี แนวจำปา และคณะ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มารศรี แนวจำปา และคณะ ในวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า ด้านวิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเป็น กิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหา ผู้สอนควรฝึกใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ เพื่อหาวิธีที่เหมาะสม วิธีการสอนที่พัฒนา ทักษะการแก้ปัญหา ได้แก่ วิธีสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning) วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ วิธีสอนแบบ อภิปรายกลุ่ม วิธีสอนแบบบูรณาการ วิธีสอนแบบสาธิตหรือการทดลอง ทั้งนี้ไม่ควรสอนทุกเนื้อหา ควรสอนเนื้อหาที่สำคัญและจำเป็นที่ต้องต่อยอดไปยังเนื้อหาอื่นหรือเนื้อหาที่สูงขึ้น และถ้าจะใช้วิธีสอนแบบบรรยายควรใช้เพื่อฝึกให้ ผู้เรียนสังเกตกระบวนการจากตัวอย่างจนสามารถสรุปความรู้แล้วนำไปแก้ปัญหาได้ 7) ทักษะการ

เรียนรู้สมัยใหม่ ที่มุ่งเน้นให้ครุมีศักยภาพและมีความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดเวลา เรียนรู้จำทุกสรรพสิ่ง ให้ทุกสรรพสิ่งเป็นการเรียนรู้ (มารศรี แนวจำปา และคณะ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พินสุตา สิริรังษศรี ที่กล่าวว่า คุณลักษณะครูที่มีคุณภาพ คือการเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้ มีความรู้ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ มีทักษะการสื่อสาร อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ตื่นรู้ทันสมัยต่อเหตุการณ์ เทคโนโลยีข่าวสาร ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ สร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรมจริยธรรม รู้และเข้าใจในอัตลักษณ์ความเป็นชนชาติไทย ความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยอมรับและเป็นผู้ผ่านการเปลี่ยนแปลงพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกและประชาคมอาเซียน 8) ทักษะชีวิตและสังคม ของครุมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ สง่างาม ครุมี Mindset มีความเป็นมนุษย์ที่ “เข้าใจตน เข้าใจโลก” เป็นคนสุขง่ายทุกข์ยาก สุขได้แม้เพียงมีลมหายใจ สุขได้แม้เพียงการมีชีวิต เห็นคุณค่าของสังคม เป็นปัญญาของสังคม ใช้ทุนทางสังคมในการดำเนินชีวิต (พินสุตา สิริรังษศรี, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวพร ชลารักษ์ ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 พบว่า การเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ด้วยเดิมการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะเพียงอ่านออกเขียนได้ (Literacy) เท่านั้น แต่สำหรับในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การปฏิบัติ และการสร้างแรงบันดาลใจไปพร้อมกัน กล่าวคือ จะไม่เป็นเพียงผู้รับ (Passive Learning) อีกต่อไป แต่ผู้เรียนต้องฝึกการเรียนรู้จากการลงมือ ปฏิบัติและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) โดยมีครูเป็น “โค้ช” ที่คอยออกแบบการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุผลได้ ประการสำคัญ คือ ครูในศตวรรษที่ 21 จะต้องไม่ตั้งตนเป็น “ผู้รู้” แต่ต้องแสวงหาความรู้ไป พร้อม ๆ กันกับผู้เรียนในขณะเดียวกัน (นวพร ชลารักษ์, 2558) อีกทั้งยังสอดคล้องกับพินสุตา สิริรังษศรี ซึ่งกล่าวถึงข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาการศึกษาครูของสิงคโปร์ (Office of Teacher Education, National Institute of Education Singapore) เป็นหน่วยงานจัดการศึกษาและพัฒนาให้แก่ทั้งครูและผู้อำนวยการโรงเรียนของสิงคโปร์ และเป็นผู้พัฒนากรอบคุณลักษณะของครูสิงคโปร์ในศตวรรษที่ 21 ที่พึงประสงค์การพัฒนาครูให้เป็นมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 สิงคโปร์เน้นการเตรียมและพัฒนาครูใน 3 ด้าน ด้านเจตคติและค่านิยม ด้านทักษะ และความรู้ 10 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการสะท้อนและการคิด ทักษะด้านการเรียนการสอน ทักษะด้านการจัดการคน ทักษะด้านการบริหารจัดการตนเอง ทักษะด้านการจัดการและการบริหาร ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการประสานงาน ทักษะด้านเทคโนโลยี ทักษะด้านนวัตกรรมและผู้ประกอบการ ทักษะด้านอารมณ์และสังคม (พินสุตา สิริรังษศรี, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูไทยในทศวรรษที่ 21 นั้นเกิดจากปัจจัยที่สำคัญ 6 ประการ ที่มีผลต่อความต้องการหลักสูตรการฝึกอบรม ประกอบด้วย 1) ความต้องการระบบการศึกษาที่มีความทันสมัย ทำต่อพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และสถานการณ์ด้านสุขภาพอนามัยของคนในสังคม 2) ความต้องการของผู้บริหาร ระบบการศึกษาทั้งในระดับนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษา 3) แผนงานโครงการบริหารการศึกษา ทั้งในระดับองค์กร และแผนงานแต่ละระดับการศึกษา 4) ความต้องการหรือความจำเป็นของครูอาจารย์ที่จะต้องมีส่วนได้ส่วนเสียกับหลักสูตรการพัฒนาครูอาจารย์โดยตรง 5) ความต้องการของชุมชนและสังคม เป็นความคาดหวังและความปรารถนาจากผู้ปกครอง ผู้บริหารท้องถิ่น ท้องที่ และประชาสังคม ที่มีความเห็นในมุมมองของผู้ใช้งานการศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นมุมมองที่เป็นรูปธรรม ในประเด็นการพัฒนาครูอาจารย์ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมชุมชนแต่ละแห่ง และ 6) ความต้องการด้านนวัตกรรม เทคโนโลยีของสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21

การปรับเปลี่ยนและมีการพัฒนาแบบหักศอกของการศึกษา (Education Disruption) ที่ครูอาจารย์ทุกระดับต้องเปลี่ยน Mindset ของตนเอง ให้รู้เท่าทัน สมสมัย การพัฒนาหลักสูตร และสมรรถนะครูบาอาจารย์ ต้องปรับเปลี่ยนจากเดิมในรูปแบบ 360 องศา ของการพัฒนาองค์กรรวม ของหลักสูตรการฝึกอบรมครูไทยศตวรรษที่ 21 โดยมี 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ วัตถุประสงค์หลักสูตร สารเนื้อหาหลักสูตร การจัดการฝึกอบรมและเทคนิคการสอน และระบบการวัดประเมินผลของหลักสูตร ซึ่งรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ที่มีความเหมาะสมนั้น มี 6 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ศักยภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 2) ทักษะครูในการสอนศิษย์ในศตวรรษที่ 21 3) ทักษะการออกแบบกิจกรรมการสอนศิษย์ในศตวรรษที่ 21 4) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ 5) ทักษะการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีในการสอนของครูไทย ในศตวรรษที่ 21 และ 6) เทคนิคการสอนทักษะทางสังคม

ดังนั้นเมื่อมีการพัฒนาเชิงองค์อย่างเป็นระบบก่อให้เกิดหลักสูตรการพัฒนาครูไทย 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรที่ 1: ระบบการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning หลักสูตรที่ 2: ทักษะและศิลปะการสอนแบบ “KM Based Learning” และ หลักสูตรที่ 3: การอบรมเชิงปฏิบัติการ ศิลปะการวิจัยเชิงรุกทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาครูไทยให้มีศักยภาพรอบด้าน สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ซึ่งมีทั้งความต้องการ และแรงผลักดัน (Force) จากสถานการณ์ของโลกในมิติความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization Change) ซึ่งเป็นสถานการณ์และกระบวนการเปลี่ยนแปลงภาพรวมของโลก ที่มีการศึกษาแบบก้าวกระโดดในทุกมิติ ส่งผลและผลักดันให้องค์ความรู้ในการจัดการศึกษาไทยในอนาคตต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เอกสารหลักสูตรฝึกอบรมครูไทยในศตวรรษที่ 21 มี 4 องค์ประกอบสำคัญ คือ วัตถุประสงค์หลักสูตร สารเนื้อหาหลักสูตร การจัดการฝึกอบรมและเทคนิคการสอน และระบบการวัดประเมินผลของหลักสูตร ซึ่งรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ที่มีความเหมาะสม มี 6 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ศักยภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21 2) ทักษะครูในการสอนศิษย์ในศตวรรษที่ 21 3) ทักษะการออกแบบกิจกรรมการสอนศิษย์ในศตวรรษที่ 21 4) รูปแบบการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ 5) ทักษะการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีในการสอนของครูไทย ในศตวรรษที่ 21 และ 6) เทคนิคการสอนทักษะทางสังคม โดยมีหัวข้อการฝึกอบรมที่สำคัญ ได้แก่ หัวข้อระบบการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning หัวข้อการอบรมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อศิลปะการวิจัยเชิงรุกทางการศึกษา และ หัวข้อทักษะและศิลปะการสอนแบบ “KM Based Learning” มีข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ที่มีความหลากหลายครอบคลุมการเรียนการสอนของครู

ไทยอย่างต่อเนื่อง และควรมีการเปิดหลักสูตรการฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศูนย์พื้นที่อื่น ๆ ของมหาวิทยาลัยเพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารวิชาการของมหาวิทยาลัยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครูไทย ในศตวรรษที่ 21” ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี. (2560). นพ.ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปาฐกถาพิเศษในพิธีเปิดงาน "The 8th Asia Education Leaders Forum". เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2561 จาก <https://www.egov.go.th/th/content/10301/4653/>
- เฉลิม จักรชุม. (2559). ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครูด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการเรียนรู้. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 11(2), 129 - 143.
- นวพร ชลารักษ์. (2558). บทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 9(1), 64 - 71.
- นิตาโพล. (2561). “ครูไทย ยุคไทยแลนด์ 4.0”. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2561 จาก <http://nidapoll.nida.ac.th/index.php?op=polls-detail&id=577>
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2551). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท แฮส ออฟ เคอร์มส์ .
- พิณสุดา สิริธังขศรี. (2557). การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: บริษัท มาตา การพิมพ์ จำกัด .
- มารศรี แนวจำปา และคณะ. (2560). แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารศรีวันชัยวิจัย, 8(2), 109 - 116.
- วรสิทธิ์ เจริญพัฒ และเพ็ญศรี ฉิรินัง. (2558). การวิจัยเชิงอนาคต. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(3), 26 - 40.
- สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัฒน์และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(1), 33 - 48.

อำนวย ทองโปร่ง. (2560). การพัฒนาคนในระบบการจัดการศึกษาไทย. วารสารดุซงญอบัณฑิต
ทางสังคมศาสตร์, 7(2), 1 - 16.

JC-ELITE SSC. (2561). การศึกษาไทยทำไมย่าอยู่กับที่. เรียกใช้เมื่อ 21 กันยายน 2561 จาก
<https://aksboon9.wixsite.com/jc-elite-ssc/post>

ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น
กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ*
FACTORS INFLUENCING ADOLESCENT DEPRESSION CASE STUDY:
RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY SUVARNABHUMI

นันทยา คงประพันธ์

Nuntaya Kongprapun

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi, Thailand

E-mail: boomnuntk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น และ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย คือ รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มตัวอย่าง เชิงปริมาณทั้งหมด จำนวน 400 คน เชิงคุณภาพ จำนวนทั้งหมด 12 คน และ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า 1) ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น ระดับภาวะซึมเศร้าเฉลี่ยเท่ากับ 17.98 คะแนน เมื่อวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ พบว่า ระดับความทุกข์ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว และความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของภาวะซึมเศร้าในได้ร้อยละ 37.10 และ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น คือ ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว เป็นปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าได้ดีที่สุด นักศึกษาที่มีความสัมพันธ์ภาพในครอบครัวสูง มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองและความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนมาก จะมีภาวะซึมเศร้าต่ำ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้ามากที่สุด เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเปราะบาง ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา เมื่อมีปัญหาไม่สามารถพูดคุยปรึกษาใคร ซึ่งจะมีอาการคล้ายกัน คือ มีอารมณ์ชั่ววูบ อารมณ์ดิ่ง คิดว่า อยากฆ่าตัวตาย รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า บางรายที่มีอาการหนักถึงขั้นพยายามฆ่าตัวตาย ปัจจัยที่มีความสำคัญรองลงมาคือ เพื่อน เนื่องจากนักศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนในมหาวิทยาลัย และต้องการความยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และส่วนปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีผลต่อภาวะซึมเศร้า

คำสำคัญ: ปัจจัย, ภาวะซึมเศร้า, วัยรุ่น

* Received 6 November 2020; Revised 13 November 2020; Accepted 14 November 2020

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study depression levels in adolescents and 2) to study factors influencing adolescent depression, Case study: Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi. This research used mixed method. A research method used to collect quantitative data by using questionnaires and collecting qualitative data by in-depth interviews. A sample group of quantitative method was 400 people and qualitative method was 12 people. Data were analyzed using the multiple linear regression. The result showed that 1) the mean level of depression was 17.98%. Self-esteem, Family relationship, Friend intimacy which could explain the variance of depression at 37.10% and 2) factors influencing adolescent depression was family relationship. It was the strongest predictor. The students who had a good family relationship, high self-esteem, friend intimacy tended to have less depression. The result of qualitative method that family relationship was the major factor. The students have poor relationship with family, no consultation with other will have the risk for suicide. The friend intimacy was the second factor. The students do many activities with friends in the university and want to concur from friends. Furthermore, other factors weren't the cause of depression.

Keywords: Factor, Depression, Teens

บทนำ

ภาวะซึมเศร้า (Depression) เป็นภาวะที่มีความรู้สึกเศร้า เหนงหงอย ชีวิตน่าเบื่อ ไม่มีความสุข สูญเสียแรงจูงใจ ไม่มีกำลังใจในการทำสิ่งใด ๆ ไม่อยากพูดคุยกับผู้อื่น จนทำให้บางครั้งไม่สามารถปฏิบัติภารกิจพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งหากอารมณ์เศร้าหายไปเมื่อสิ่งดี ๆ เข้ามาแทนที่ ก็จะไม่เป็นอันตรายต่อการดำเนินชีวิต แต่ถ้าอารมณ์เศร้าที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอยู่นานกว่า 2 สัปดาห์ขึ้นไปโดยไม่มีท่าทีว่าจะดีขึ้น และมีอาการต่าง ๆ ติดตามมา เช่น นอนหลับๆ ตื่นๆ เบื่ออาหาร น้ำหนักลดลงมาก หมดความสนใจต่อโลกภายนอก ทำให้พฤติกรรมหรือบุคลิกภาพเปลี่ยนไป กลายเป็นคนเก็บตัว จนอาจคิดฆ่าตัวตาย สูญเสียหน้าที่การงานในชีวิตประจำวัน และส่งผลชัดเจนต่อการใช้ชีวิตเข้าเกณฑ์เสี่ยงต่อการเป็นโรคซึมเศร้า (Major Depressive Disorder: MDD) (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2553)

จากรายงานการศึกษาขององค์การอนามัยโลก คาดการณ์ว่าในปีค.ศ.2020 โรคซึมเศร้าจะเป็นปัญหาสาธารณสุขระดับโลกอันดับที่ 2 รองลงมาจากโรคหัวใจหลอดเลือด เนื่องจาก

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม (กรมสุขภาพจิต, 2551) ประเทศไทย พบว่า ผู้ป่วยภาวะซึมเศร้ามากขึ้น ในทุกช่วงอายุและทุกเพศ สอดคล้องกับการสำรวจระบาดวิทยาสุขภาพจิตของคนไทย ปี 2560 พบว่า คนไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 1,311,797 คน ป่วยด้วยโรคซึมเศร้าชนิดรุนแรง และจำนวน 181,809 คน ป่วยเป็นโรคซึมเศร้าชนิดเรื้อรัง ซึ่งสถานการณ์โรคซึมเศร้าในไทย ถือว่าเป็นปัญหาที่ควรเฝ้าจับตามองอันดับ 4 ซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมต้องให้ความสำคัญ เพราะว่าโรคซึมเศร้าเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก ผู้ที่ป่วยเป็นโรคซึมเศร้านั้น นอกจากมีอาการซึมเศร้าวร่วมกับอาการต่าง ๆ แล้ว การทำงานหรือการประกอบกิจวัตรประจำวันก็แย่ลงด้วย และจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมค่อนข้างมาก การเปลี่ยนแปลงหลักๆ จะเป็นในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดพฤติกรรม ร่วมกับอาการทางร่างกายต่าง ๆ หนึ่งในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ ความสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างเปลี่ยนไป ซึมลง ไม่ร่าเริงแจ่มใสเหมือนก่อน ไม่ค่อยพูดจากับใคร หงุดหงิดบ่อยกว่าเดิม เชื่อว่าสัมพันธ์กับหลายๆ ปัจจัย ทั้งจากด้านกรรมพันธุ์ ปัจจัยทางชีวภาพ เช่น การเปลี่ยนแปลงของระดับสารเคมีในสมองบางตัว การพลัดพรากจากพ่อแม่ในวัยเด็ก รวมทั้งพัฒนาการของจิตใจที่เกิดจากการเลี้ยงดูก็เป็นปัจจัยที่เสี่ยงอีกประการหนึ่ง ต่อการโรคซึมเศร้าเช่นกัน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2555)

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม จึงนับว่าเป็นวิกฤติช่วงหนึ่งของชีวิต เนื่องจากเป็นช่วงต่อของวัยเด็กและผู้ใหญ่ ทั้งนี้ในบรรดาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวัยรุ่น ภาวะซึมเศร้า จัดเป็นปัญหาที่สำคัญลำดับต้น ๆ จะเห็นได้ว่าจากอัตราความชุก และอัตราการตายที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาจิตเวชอื่น ๆ พบว่า ผลการศึกษาชี้ว่าวัยรุ่นป่วยเป็นภาวะซึมเศร้าในอัตราที่ค่อนข้างสูง ความชุกมีตั้งแต่ร้อยละ 8 - 30 (อุมพร ตรังคสมบัติ และคณะ, 2540) โดยภาวะซึมเศร้าจะสูงขึ้นจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น และพบว่าวัยรุ่นตอนปลายร้อยละ 69.11 มีความซึมเศร้ามากขึ้น ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นนั้นสามารถเกิดขึ้นได้บ่อย เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อที่จะเตรียมเป็นวัยผู้ใหญ่ในอนาคต แต่หากเกิดความไม่สมดุลด้านใดด้านหนึ่ง อาจมีผลทำให้วัยรุ่นเกิดภาวะซึมเศร้าได้ ซึ่งอาจไม่แสดงอาการออกมาตรง ๆ แต่อาจแสดงออกมาในลักษณะหงุดหงิด ฉุนเฉียว โกรธ ก้าวร้าว ไม่มีสมาธิในการเรียน ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมลำบาก มีอาการซึม ขอบเก็บตัว แยกตัวอยู่คนเดียว ไม่ค่อยพูดใคร วัยรุ่นที่มีพฤติกรรมเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ต้องเฝ้าจับตามองเป็นพิเศษ เพราะบ่งบอกถึงอาการเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ส่งผลกระทบต่อด้านจิตสังคมของวัยรุ่นซึ่งจะขัดขวางการมีพัฒนาการที่เหมาะสมของวัยรุ่น อีกทั้งส่งผลกระทบระยะยาวต่อบุคคล ครอบครัว และสังคมในวงกว้างมากขึ้น (นวลจิรา จันระลักษณะ และคณะ, 2558)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้เป็นประโยชน์ต่อ

บุคลากรทางการศึกษาและผู้ปกครองที่จะใช้เป็นแนวทางดูแลวัยรุ่นที่มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าระดับต่ำและสูง อาจจะนำไปสู่การที่วัยรุ่นสามารถดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างปกติสุข มีพัฒนาการสมวัย และมีศักยภาพในการพัฒนาตนเพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้รูปแบบผสมวิธี (Mix-Method Research) ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูล เชิงปริมาณด้วยการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ประกอบด้วย 4 ศูนย์พื้นที่ ได้แก่ ศูนย์หน้าตรา ศูนย์วาสุกรี ศูนย์นนทบุรี และศูนย์สุพรรณบุรี มีจำนวนนักศึกษา 9,523 คน ซึ่งได้ใช้โปรแกรม G* Power กำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย คือ 390 ชุด ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตัวอย่างสำรองเพิ่มขึ้น 10 ชุด เพื่อป้องกันข้อมูลที่อาจไม่ครบถ้วน จึงได้ขนาดตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 ชุด และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

กลุ่มที่ 2 เป็นนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้ากำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ซึ่งได้มาจากคะแนนประเมินภาวะซึมเศร้าของเบ็ค กลุ่มแรกคือ คะแนนระหว่าง 11 - 16 คะแนน จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 คะแนนระหว่าง 17 - 20 คะแนน จำนวน 3 คน และกลุ่มสุดท้ายคือ คะแนนระหว่าง 21 - 30 คะแนน จำนวน 3 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selective) ตามความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งสิ้น 12 คน ซึ่งเกณฑ์คัดเข้ากลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ซึ่งมีค่าคะแนนประเมินภาวะซึมเศร้าของเบ็ค ตั้งแต่ 11 - 30 คะแนน สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยทั้งการพูดและเขียนได้ ยินดีเข้าร่วมการวิจัย ขณะเดียวกันเกณฑ์คัดออก คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิได้รับคะแนนภาวะซึมเศร้าต่ำกว่า 10 คะแนนหรือไม่สมัครใจเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งประกอบด้วย ข้อคำถาม 5 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลคุณลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถาม 6 ข้อ 2) แบบประเมินภาวะซึมเศร้าของเบ็ค ซึ่งแปลภาษาไทยโดย ผ่องพรรณ ภาโว ประกอบด้วยข้อคำถาม 21 ข้อ (ผ่องพรรณ ภาโว, 2561) 3) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งประยุกต์ใช้แบบประเมินความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของ โรเซนเบิร์ก ประกอบด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ 4) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งประยุกต์ใช้แบบประเมินสัมพันธภาพในครอบครัวของอภิญญา วงศ์ใหม่ ประกอบด้วยข้อคำถาม 15 ข้อ (อภิญญา วงศ์ใหม่, 2560) 5) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ซึ่งประยุกต์ใช้แบบประเมินความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนของเบอร์เมสเตอร์ มีข้อคำถาม 12 ข้อ และ 6) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งผู้วิจัยกำหนดแนวคำถามที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยคำถามใน 3 ลักษณะคือ คำถามเกริ่นนำ คำถามหลัก ซึ่งเป็นคำถามที่มุ่งตอบคำถามการวิจัย และคำถามเพื่อสรุป

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ มี 2 วิธี ดังนี้

1. การทดสอบความแม่นยำตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหา (Content Validity) และโครงสร้าง (Construct Validity) รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item - Objective Congruency: IOC) ซึ่งจะต้องมีค่าตั้งแต่ .05 ขึ้นไป แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

2. การทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเที่ยงตรง (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งแบบสอบถามนี้มีค่าครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.86

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ เลขที่โครงการ IRB-RUS-2563-003 ซึ่งผู้วิจัยจะขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรงผ่านการลงนามเข้าร่วมโครงการวิจัยดังกล่าว ข้อมูลจะถูกปกปิดและเก็บรักษาไว้เป็นความลับ การนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวม

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในการอธิบายคุณลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ ผลการเรียนเฉลี่ย รายได้ เพียงพอกับรายจ่าย โรคประจำตัว และระดับความทุกข์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะทางประชากร ความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว และความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนกับภาวะซึมเศร้า วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (มีดังนี้) พบว่า

1. **ข้อมูลคุณลักษณะทางประชากรของผู้ตอบแบบสอบถาม** กลุ่มตัวอย่างนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 400 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 58.50 มีอายุเฉลี่ย 20.10 ปี นักศึกษามีผลการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 รายได้เพียงพอกับรายจ่าย ร้อยละ 67.50 ส่วนมากนักศึกษาไม่มีโรคประจำตัว ร้อยละ 76.00 และระดับความทุกข์ใน 1 สัปดาห์ที่ผ่านมาของนักศึกษา สามารถจำแนกเป็น 3 ระดับ พบว่า นักศึกษามีระดับความทุกข์อยู่ในระดับน้อยและระดับความทุกข์อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 54.50 และร้อยละ 30.30 ตามลำดับ)

2. **ระดับภาวะซึมเศร้า** จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนภาวะซึมเศร้าในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.98 (SD = 10.24) และเมื่อพิจารณาตามระดับของภาวะซึมเศร้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์ปกติ และกลุ่มตัวอย่างมีอาการซึมเศร้าในระดับปานกลาง (ร้อยละ 25.50 และร้อยละ 24.50 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของคะแนนระดับภาวะซึมเศร้า

ระดับภาวะซึมเศร้า	จำนวน (n=400)	ร้อยละ (100.00)
คะแนนภาวะซึมเศร้าโดยรวม		
เกณฑ์ปกติ (0 - 10 คะแนน)	102	25.50
อารมณ์แปรปรวนไปเล็กน้อย (11 - 16 คะแนน)	90	22.50
เข้าข่ายมีอาการซึมเศร้าในทางคลินิก (17 - 20 คะแนน)	67	16.80
มีอาการซึมเศร้าในระดับปานกลาง (21 - 30 คะแนน)	98	24.50
มีอาการซึมเศร้าในระดับรุนแรง (31 - 40 คะแนน)	32	8.00
มีอาการซึมเศร้าอย่างรุนแรงมาก (41 - 63 คะแนน)	11	2.70
ค่าเฉลี่ย = 17.98 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.24 ค่าต่ำสุด = 0 คะแนน ค่าสูงสุด = 56 คะแนน		

3. ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ โดยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ (Multiple Regression Analysis : MRA)

ตัวแปร	แบบจำลองที่1		แบบจำลองที่2	
	beta	S.E	beta	S.E
ปัจจัยคุณลักษณะทางประชากร				
เพศ (กลุ่มอ้างอิง : หญิง)				
ชาย	0.064	2.544	0.065	2.334
ผลการเรียนเฉลี่ย (กลุ่มอ้างอิง : ต่ำกว่า 2.00)				
สูงกว่า 2.00	-0.027	0.779	-0.039	0.700
รายได้เพียงพอกับรายจ่าย (กลุ่มอ้างอิง : ไม่เพียงพอ)				
เพียงพอ	-0.113**	1.005	-0.021	0.928
โรคประจำตัว (กลุ่มอ้างอิง : มีโรคประจำตัว)				
ไม่มีโรคประจำตัว	0.081	1.075	0.063	0.974
ระดับความทุกข์	0.404***	0.200	0.298***	0.187
ปัจจัยความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเอง			-0.108**	0.253
ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว			-0.378***	0.134
ปัจจัยความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน			-0.107**	0.045
ค่าคงที่	10.222**		46.100***	
R ²	0.214		0.371	
Adjusted R ²	0.204		0.358	
F	21.501		28.790	
SEE	9.014		8.208	

* P ≤ 0.05, ** P ≤ 0.01, *** P ≤ 0.00

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิโดยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุไว้ทั้งหมด 2 แบบจำลอง สำหรับแบบจำลองที่ 1 ได้กำหนดให้ตัวแปรอิสระคือ ปัจจัยคุณลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ ผลการเรียนรู้เฉลี่ย รายได้เพียงพอกับรายจ่าย โรคประจำตัว และระดับความทุกข์ ซึ่งเป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อระดับภาวะซึมเศร้า ส่วนแบบจำลองที่ 2 นั้นได้เพิ่มตัวแปรความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัวและความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน เข้าไปในการวิเคราะห์ ทั้งสองแบบจำลองใช้วิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Regression) ในการวิเคราะห์วิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ 0.05

ในแบบจำลองที่ 1 พบว่า ปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นกรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้เพียงพอกับรายจ่าย และระดับความทุกข์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.113 และ 0.404 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.05$) แบบจำลองนี้สามารถแปลผลได้ว่าเมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ วัยรุ่นที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายจะมีคะแนนภาวะซึมเศร้าน้อยกว่าวัยรุ่นที่รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย 0.113 คะแนน (ร้อยละ 11.30) และวัยรุ่นที่มีระดับความทุกข์เพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลให้มีคะแนนภาวะซึมเศร้าเพิ่มขึ้น 0.404 คะแนน (ร้อยละ 40.40)

ส่วนแบบจำลองที่ 2 ที่ได้เพิ่มปัจจัยความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว และปัจจัยความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน เข้าไปในการวิเคราะห์ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการศึกษานี้ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อระดับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น คือ ปัจจัยสัมพันธภาพในครอบครัว และปัจจัยความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -0.108, -0.378 และ -0.107 ($p \leq 0.05$) สำหรับปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรในแบบจำลองที่ 2 พบว่า ระดับความทุกข์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับระดับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.298 ($p \leq 0.05$) ในขณะที่ตัวแปรอื่น ๆ นั้น ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการถดถอยเชิงเส้นแบบพหุในแบบจำลองที่ 2 สามารถแปลผลได้ว่า เมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ วัยรุ่นที่มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีคะแนนภาวะซึมเศร้าลดลง 0.108 คะแนน วัยรุ่นที่มีคะแนนสัมพันธภาพในครอบครัวเพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะมีคะแนนภาวะซึมเศร้าลดลง 0.378 คะแนน และวัยรุ่นที่มีคะแนนความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน เพิ่มขึ้น 1 คะแนน กลับมีคะแนนภาวะซึมเศร้าลดลง 0.107 คะแนน ส่วนปัจจัยคุณลักษณะทางประชากรสามารถแปลผลได้ว่า เมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ วัยรุ่นที่มีระดับความทุกข์เพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลให้มีคะแนนภาวะซึมเศร้าเพิ่มขึ้น 0.298 คะแนน

ผลการวิจัยสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการจัดสนทนากลุ่มเพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้ามากที่สุด เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มาจากครอบครัวเปราะบาง ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา เมื่อมีปัญหาไม่สามารถพูดคุยปรึกษาใคร ซึ่งจะมีอาการคล้ายกัน คือ มีอารมณ์ชั่ววูบ อารมณ์ดิ่ง คิดว่าอยากฆ่าตัวตาย รู้สึกลัวตัวเองไม่มีคุณค่า บางรายที่มีอาการหนักถึงขั้นพยายามฆ่าตัวตาย โดยวิธีการจะแตกต่างกันออกไป เช่น การทำร้ายร่างกายด้วยของมีคม การกินยานอนหลับเกินขนาด เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เข้ารับการศึกษากับแพทย์เป็นประจำ แต่มีบางรายคิดว่าตนเองปกติ ไม่ได้บ้า ทำไมตนจึงต้องไปพบแพทย์ ส่วนปัจจัยที่มีความสำคัญรองลงมาคือ เพื่อน เนื่องจากนักศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนในมหาวิทยาลัย และต้องการความยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และส่วนปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีผลต่อภาวะซึมเศร้า

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. **ระดับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น** ผลการศึกษานี้ พบว่า นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิในภาพรวม ($\bar{X} = 17.98$, $SD = 10.24$) และเมื่อพิจารณาตามระดับของภาวะซึมเศร้า พบว่า นักศึกษามีระดับภาวะซึมเศร้าอยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 25.50 รองลงมาคือ นักศึกษาวัยรุ่นมีอาการซึมเศร้าในระดับปานกลางและมีอารมณ์แปรปรวนไปเล็กน้อย ร้อยละ 24.50 และร้อยละ 22.50 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอิงอร แก้วแหวน ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่า นักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาที่ 1 - 6 ไม่มีภาวะซึมเศร้า (CDI - 11) ร้อยละ 31.00 รองลงมาคือ มีภาวะซึมเศร้าในระดับเล็กน้อย ปานกลาง และรุนแรง 17.80, 24.10 และ 27.10 ตามลำดับ (อิงอร แก้วแหวน, 2550) ร่วมกับการศึกษาของสุนันท์ เสียงเสนาะ ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นตอนปลาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนภาวะซึมเศร้าในภาพรวม ($\bar{X} = 15.92$, $SD = 7.02$) และเมื่อพิจารณาตามระดับของภาวะซึมเศร้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีภาวะซึมเศร้าระดับเล็กน้อยถึงปานกลาง ร้อยละ 23.40 และมีภาวะซึมเศร้าในระดับรุนแรง ร้อยละ 23.00 ดังนั้น ผลของภาวะซึมเศร้าไม่แตกต่างกันมากจากการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากการศึกษานี้ศึกษา กลุ่มตัวอย่างในช่วงวัยรุ่น แม้ว่าสถานที่ต่างกัน ระยะเวลาต่างกัน สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างกัน และใช้เครื่องมือวิจัยในการประเมินที่ต่างกันก็ตาม (สุนันท์ เสียงเสนาะ และคณะ, 2560)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

เพศ เมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ พบว่า นักศึกษาชายและหญิงมีภาวะซึมเศร้าไม่ต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า นักเรียนชายและหญิงมีภาวะซึมเศร้าไม่ต่างกัน (นวลจิรา จันระลักษณะ และคณะ, 2558); (ณิชาภัทร รุจิรดาพร, 2551) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้แตกต่างจากหลายการศึกษาที่พบว่า เพศแตกต่างกันจะมีภาวะซึมเศร้าต่างกัน โดยที่วัยรุ่นหญิงมีภาวะซึมเศร้าสูงกว่าวัยรุ่นชาย การศึกษาครั้งนี้ พบว่า ภาวะซึมเศร้าในนักศึกษาชายและหญิงไม่แตกต่างกัน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งชายและหญิงอยู่ในสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกันและสังคมไทยปัจจุบันให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ผลการเรียนเฉลี่ย เมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนเฉลี่ยต่างกันจะมีภาวะซึมเศร้าไม่ต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของนวลจิรา จันระลักษณะ และคณะ พบว่า ผลการเรียนไม่สามารถอธิบายความแปรปรวนภาวะซึมเศร้าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ เนื่องจากนักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี นักศึกษาอาจไม่ได้รับรู้ว่าตนเองมีคุณค่าในตนเองลดลง ซึ่งสามารถนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าได้ (นวลจิรา จันระลักษณะ และคณะ, 2558)

รายได้เพียงพอกับรายจ่าย เมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ ในแบบจำลองที่ 1 พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายจะมีคะแนนภาวะซึมเศร้าน้อยกว่านักศึกษาที่รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย 0.113 คะแนน (ร้อยละ 11.30) ส่วนแบบจำลองที่ 2 เมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ พบว่า นักศึกษาที่มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายต่างกันจะมีคะแนนภาวะซึมเศร้าไม่ต่างกัน สอดคล้องกับจากรายงานของกรมสุขภาพจิต กล่าวว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจการมีปัญหาการเงิน รายได้ที่ไม่เพียงพอทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าได้ ดังนั้น รายได้ เป็นปัจจัยที่ช่วยตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของแต่ละบุคคล ถ้ารายได้ไม่เพียงพอ จะทำให้การดำรงชีวิตในสังคมดำเนินไปด้วยความยากลำบาก (กรมสุขภาพจิต, 2551)

โรคประจำตัว เมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ พบว่า นักศึกษาที่มีโรคประจำตัวหรือไม่มีโรคประจำตัวจะไม่มีผลต่อภาวะซึมเศร้า ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของพิเชษฐ์ อุดมรัตน์ และคณะ พบว่า การมีโรคประจำตัวรุนแรงเป็นปัจจัยเสี่ยงทำให้เกิดโรคซึมเศร้าเพิ่มขึ้น 4.13 เท่า เมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่มีปัจจัยเสี่ยง สามารถอธิบายได้ว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ไม่มีโรคประจำตัว อยู่ในช่วงวัยที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงส่งผลให้ไม่มีผลต่อภาวะซึมเศร้า (พิเชษฐ์ อุดมรัตน์ และคณะ, 2550)

ระดับความทุกข์ เมื่อกำหนดตัวแปรอื่น ๆ ให้คงที่ ทั้ง 2 แบบจำลอง พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับความทุกข์เพิ่มขึ้น 1 คะแนน จะส่งผลให้มีคะแนนภาวะซึมเศร้าเพิ่มขึ้น 0.298 คะแนน

(ร้อยละ 29.80) ซึ่งยังไม่มีการศึกษาใดทำการศึกษาเกี่ยวกับระดับความทุกข์ที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้า

ความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเอง สามารถร่วมอธิบายความแปรปรวนภาวะซึมเศร้าในนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า วัยรุ่นที่มีความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเองต่ำจะมีแนวโน้มที่เกิดภาวะซึมเศร้าสูง (นวลจิรา จันระลักษณะ และคณะ, 2558); (ฐิตวี แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ, 2555) ดังนั้น ความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเองจึงมีความสำคัญสำหรับนักศึกษาวัยรุ่นเป็นอย่างมาก ทำให้ให้นักศึกษาวัยรุ่นรู้จักตนเองผ่านการประเมินในด้านความมีคุณค่า ความสำคัญ และความยอมรับนับถือ ซึ่งประเมินจากสิ่งที่ตนเองเป็นและสิ่งที่ตนเองกระทำโดยอาศัยความเชื่อภายในตนเองและการได้รับประสบการณ์จากภายนอก นักศึกษาวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ อาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าถึงขั้นฆ่าตัวตายได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของฉันทนา แรงสิงห์ พบว่า วัยรุ่นตอนปลายที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีแนวโน้มที่จะเกิดภาวะซึมเศร้าต่ำ (ฉันทนา แรงสิงห์, 2554)

สัมพันธภาพในครอบครัว สามารถร่วมอธิบายความแปรปรวนภาวะซึมเศร้าในนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ความสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยทางลบต่อภาวะซึมเศร้า อาจกล่าวได้ว่าวัยรุ่นที่มีความสัมพันธภาพในครอบครัวน้อยจะมีภาวะซึมเศร้าสูง (สุนันท์ เสียงเสนาะ และคณะ, 2560); (นวลจิรา จันระลักษณะ และคณะ, 2558); (ฐิตวี แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ, 2555) จะเห็นได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมให้วัยรุ่นสามารถพัฒนาการเรียนรู้ในการสร้างสัมพันธภาพครอบครัวและกับผู้อื่น ซึ่งครอบครัวเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมที่สำคัญ หากวัยรุ่นได้รับความรัก ความเอาใจใส่จากคนในครอบครัวเป็นอย่างดี จะทำให้วัยรุ่นสามารถปรับตัวและเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน สามารถร่วมอธิบายความแปรปรวนภาวะซึมเศร้าภาวะซึมเศร้าในนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนมีอิทธิพลทางลบโดยตรงกับภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นตอนปลาย อาจกล่าวได้ว่า วัยรุ่นที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนมีภาวะซึมเศร้าน้อยกว่ากลุ่มที่มีสัมพันธภาพกับเพื่อนไม่ดี (สุนันท์ เสียงเสนาะ และคณะ, 2560) (นวลจิรา จันระลักษณะ และคณะ, 2558); (สุกัญญา รักษะจิกล, 2556) อธิบายได้ว่าเพื่อนเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากเพื่อนสามารถช่วยทำให้วัยรุ่นมีความมั่นใจในตนเอง กำหนดเป้าหมายและวางแผนอนาคตร่วมกัน วัยรุ่นยังต้องการเพื่อนที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ต้องการเป็นที่รักและเป็นที่ยอมรับของเพื่อน วัยรุ่นจึงให้ความสำคัญกับเพื่อนเป็นอย่างมาก (จุฑารัตน์ สติธิปัญญา, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า นักศึกษาวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.98 (SD = 10.24) และเมื่อพิจารณาตามระดับของภาวะซึมเศร้า พบว่า นักศึกษาวัยรุ่นมีระดับภาวะซึมเศร้าอยู่ในเกณฑ์ปกติ ร้อยละ 25.50 รองลงมาคือ นักศึกษาวัยรุ่นมีอาการซึมเศร้าในระดับปานกลางและมีอารมณ์แปรปรวนไปเล็กน้อย (ร้อยละ 24.50 และร้อยละ 22.50 ตามลำดับ) ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ระดับความทุกข์ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว และความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของภาวะซึมเศร้าในได้ร้อยละ 37.10 ($R^2 = .371$, $F = 28.790$, $p < .001$) โดยตัวแปรที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อน ข้อเสนอแนะ 1) ผลการศึกษานี้ สามารถเป็นข้อมูลแสดงให้เห็นถึงระดับของภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น รวมทั้งทราบถึงปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น ทั้งนี้บุคลากรทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรมีการประเมินหรือคัดกรองภาวะซึมเศร้าที่เหมาะสมและเป็นมาตรฐานสากล เพื่อประเมินภาวะซึมเศร้าของนักศึกษา ในกรณีที่พบภาวะซึมเศร้าในระดับเล็กน้อยและปานกลาง ควรมีมาตรการการประเมินและติดตามเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเฝ้าระวังและมีให้การดำเนินของภาวะซึมเศร้ามีความรุนแรงสูงขึ้น 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้นำไปกำหนดนโยบายในการดูแลวัยรุ่นที่มีกลุ่มเสี่ยงภาวะซึมเศร้า เพื่อป้องกันการเกิดภาวะซึมเศร้าอาจจะนำไปสู่การทางจิตพยาธิสภาพ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการด้านจิตใจและการดำรงชีวิตในอนาคตได้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า มีตัวแปรจำนวน 4 ตัวแปร คือ ระดับความทุกข์ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพในครอบครัว และความผูกพันใกล้ชิดกับเพื่อนสามารถอธิบายร่วมกับภาวะซึมเศร้าได้ร้อยละ 37.10 ควรหาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมที่สามารถอธิบายร่วมกับภาวะซึมเศร้าได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ” ได้รับการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2551). รายงานการศึกษาขององค์การอนามัยโลก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรกราฟิกแอนด์ดีไซน์.

- จุฬารัตน์ สติปัญญา. (2552). สุขภาพจิต. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- ฉันทนา แรงสิงห์. (2554). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดเชียงราย. วารสารสภาการพยาบาล, 26(2), 42-56.
- จิตวี แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ. (2555). ความสุขของภาวะซึมเศร้าและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ในเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานคร. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 57(4), 395-402.
- นิชาภัทร รุจิรดาพร. (2551). ภาวะซึมเศร้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการในเขต กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลจิรา จันระลักษณะ และคณะ. (2558). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. รามาธิบดีพยาบาลสาร, 29(2), 129-143.
- ผ่องพรรณ ภาโว. (2561). บุรณาการการปรึกษาพหุทฤษฎีโดยใช้ทฤษฎีปัญญานิยมร่วมกับทฤษฎี ประสบการณ์นิยมมนุษย์นิยมต่อภาวะซึมเศร้าของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า. ในปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิเชษฐ์ อุดมรัตน์ และคณะ. (2550). การศึกษาปัจจัยเสี่ยงโรคซึมเศร้าของคนไทย ปี 2549 เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ กรมสุขภาพจิตนานาชาติ ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2553). ภาวะซึมเศร้า (Depression). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- _____. (2555). วิทยาสุขภาพจิตของคนไทยปี 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สุกัญญา รักษาจีกุล. (2556). ภาวะซึมเศร้าและพฤติกรรมการฆ่าตัวตาย ในนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 58(4), 359-370.
- สุนันท์ เสียงเสนาะ และคณะ. (2560). อิทธิพลของปัจจัยด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นตอนปลาย. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีกทม, 33(3), 59-69.
- อภิญญา วงศ์ใหม่. (2560). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าและแนวทางการป้องกันภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแม่ว่าง อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่. ในวิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุข. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- อิงอร แก้วแหวน. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในอำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาล สุขภาพจิตและจิตเวช. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ และคณะ. (2540). การใช้CES-D ในการคัดกรองภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 42(1), 2 - 13.

**ความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์
ภาษาอังกฤษของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง***
**UNDERGRADUATE STUDENTS' NEEDS AND SATISFACTION TOWARDS
ENGLISH GRAMMAR TEACHING AT KING MONGKUT'S UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY NORTH BANGKOK, RAYONG CAMPUS**

กาญจนา จันทพรหมณ์

Kanjana Chanphram

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

Email: kanjana.c@fba.kmutnb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดกับนักศึกษาจำนวน 364 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หากพบความแตกต่างเป็นรายกลุ่มจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบอีกครั้งเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการทดสอบของ Scheffe และวิเคราะห์คำตอบแบบปลายเปิดโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 โดยภาพรวม นักศึกษาต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ที่ละเอียดและชัดเจน และพึงพอใจที่ผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายบุคคล ผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการและความพึงพอใจด้านเพศไม่แตกต่างกัน ด้านความต้องการ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต้องการมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 ต้องการมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 และระหว่าง 2.50 - 2.99 ด้านความพึงพอใจ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 พึงพอใจมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 พึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 ผลการวิเคราะห์คำตอบแบบปลายเปิด พบว่าส่วนใหญ่ผู้สอน สอนตามบทเรียนในหนังสือ โดยมีการยกตัวอย่าง

* Received 1 October 2020; Revised 13 November 2020; Accepted 14 November 2020

แบบทดสอบ และแบบฝึกหัด ส่วนนักศึกษาต้องการให้ผู้สอนใช้เกมหรือสื่อประกอบการสอนที่หลากหลาย สนุกสนาน ไม่เครียด และไม่น่าเบื่อ

คำสำคัญ: ความต้องการ, ความพึงพอใจ, การเรียนการสอน, ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ, ปริญญาตรี

Abstract

The Objectives of this research article were to study and compare undergraduate students' needs and satisfaction towards English grammar teaching at King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Rayong Campus. An open-ended questionnaire was used with 364 students obtained by using a simple random sampling. The statistical data analysis comprised frequency, percentage, mean, standard deviation, t - test, content analysis and One-way ANOVA. If any differences occurred, the Scheffe test would be applied for further analysis and comparison. The research results indicated that most of the students were females in their second year with a GPA higher than or equal to 3.00. Overall, students were needed teachers towards thorough point-by-point explanation on grammar structure as well as their satisfactions with the teachers' grammatical error correction for individual writing task. According to the comparison of students' need levels, there was no difference in terms of gender. The juniors were more satisfied than the freshmen. Students with a GPA higher than or equal to 3.00 had higher need levels than those with a GPA lower than 2.50 and between 2.50 - 2.99. According to the comparison results of students' satisfaction levels, there was no difference in terms of gender. The sophomores were more satisfied than the freshmen. Students with a GPA lower than 2.50 were more satisfied than those with a GPA between 2.50 - 2.99. For results of content analysis, it was commented that most teachers followed textbook lessons with examples, quizzes and exercises. In terms of students' needs, it was suggested that teachers use diverse games and teaching materials which are fun, stressless, and not boring.

Keywords: Needs, Satisfaction, Teaching, English Grammar, Undergraduate Students

บทนำ

หลังจากที่ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเตรียมความพร้อมจัดทำแผนปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาไทยมีคุณภาพได้มาตรฐานทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ในระดับนานาชาติ ภาษาอังกฤษจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญและเป็นที่นิยมใช้มากที่สุดในฐานะเป็นภาษากลางที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยมีสถานะเป็นภาษาอังกฤษนานาชาติ (เยาวลักษณ์ ยิมอ่อน, 2557) หลายๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการตื่นตัวและเร่งพัฒนาจัดทำหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ยกกระดับและเพิ่มทักษะความสามารถ ภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนากำลังคนในระดับประเทศของกระทรวงแรงงาน ที่ต้องการเร่งส่งเสริมทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศ (กระทรวงแรงงาน, 2555) ในส่วนของหน่วยงานด้านการศึกษา ประธานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (กกอ.) ได้ลงนามในประกาศสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (สกอ.) เรื่อง นโยบายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในสถาบันอุดมศึกษา ให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดนโยบายและเป้าหมายการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในทุกหลักสูตรและทุกระดับการศึกษา จัดทำแผนเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายโดยมีตัวชี้วัดและมีการประเมินผลที่ชัดเจน พร้อมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนด จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสและเสริมแรงจูงใจให้นักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษได้ด้วยตนเอง และให้นักศึกษาทุกคนทดสอบความรู้ภาษาอังกฤษตามแบบทดสอบมาตรฐาน โดยสามารถเทียบเคียงผลกับ Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) โดยสถาบันอุดมศึกษาอาจพิจารณานำผลการทดสอบความรู้ทางภาษาอังกฤษบันทึกในใบรับรองผลการศึกษาหรือจัดทำเป็นประกาศนียบัตร โดยเริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2559 เป็นต้นไป (ประชาชาติธุรกิจ, 2559)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง เป็นสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาคแห่งหนึ่งที่มีหน้าที่สำคัญ คือ การผลิตบัณฑิตเพื่อเป็นกำลังคนในสาขาวิชา ต่าง ๆ ในระดับอุดมศึกษา โดยส่งเสริมและมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาสร้างสรรคักศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมระดับสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทางมหาวิทยาลัยได้ขานรับนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในการจัดการทดสอบวัดความรู้ภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาด้วยเช่นกัน พร้อมทั้งสอดแทรกทักษะทางภาษาอังกฤษในทุกหลักสูตรเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้กับนักศึกษารอบด้าน โดยทุกหลักสูตรกำหนดให้มีวิชาภาษาอังกฤษซึ่งนักศึกษาทุกคนและทุกสาขาวิชาต้องเรียนอย่างน้อย 1 วิชา เช่น วิชาภาษาอังกฤษ 1 ซึ่งเป็นวิชาที่นักศึกษาได้เรียนรู้ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน

และการเขียนภาษาอังกฤษในระดับเริ่มต้น โดยบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษทั้งหมดเข้าด้วยกัน นอกจากนี้ผู้สอนยังฝึกให้ผู้เรียนอภิปรายเป็นคู่และกลุ่มด้วย มีการสนทนาสั้นๆ รวมถึงอ่านข้อความทางวิชาการและข้อมูลทั่วไป (กลุ่มงานหลักสูตรและพัฒนาคณาจารย์, 2558)

อย่างไรก็ตาม การที่จะพัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งคือ ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่จะขับเคลื่อนพลังการปฏิรูปการศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้านไวยากรณ์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำวิจัยเรื่อง “ความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง” เพื่อสำรวจระดับความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้านไวยากรณ์ให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด ตอบโจทย์ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง ที่ลงทะเบียนและสอบผ่านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 1 และ 2 จำนวน 3,996 คน (กองบริการการศึกษา, 2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวนทั้งหมด 364 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่มีระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (ธำนิษฐ์ ศิลป์จารุ, 2557)

1.3 การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยผู้วิจัยได้ทำการขอความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม อธิบายและชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม และวิธีการเก็บข้อมูลแก่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นรายบุคคลตลอดจนถึงการรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องมือคอมพิวเตอร์ต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งมีการคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามฉบับร่างภายหลังการนำไปทดลองใช้ โดยแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ได้คำนวณหาค่าอำนาจจำแนกด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.53 – 0.89 ในส่วนของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ได้คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งความต้องการในการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ มีค่าเท่ากับ 0.95 และความพึงพอใจต่อวิธีการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ มีค่าเท่ากับ 0.96 แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินแบ่งเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท โดยใช้การแจกแจงความถี่แบบ 5 - point Likert Scale เพื่อเรียงลำดับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อวิธีการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 18 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินแบ่งเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท โดยใช้การแจกแจงความถี่แบบ 5-point Likert Scale เพื่อเรียงลำดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับวิธีการสอน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ด้านการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ผู้สอน

ใช้ และความต้องการของนักศึกษาด้านวิธีการสอนหรือกิจกรรมการสอนอื่น ๆ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ โดยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ มาเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลขแล้วบันทึกลงในโปรแกรมเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามลำดับ 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การคำนวณหาข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ใช้วิธีการหาค่าความถี่แล้วสรุปออกมาเป็นคำร้อยละ

3.2 การคำนวณหาข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง จากแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 การเปรียบเทียบความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง จากแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างด้วยการทดสอบทีสำหรับสถานภาพด้านเพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวเพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรเป็นรายกลุ่มสำหรับตัวแปรด้านชั้นปีที่กำลังศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กรณีที่พบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม จะวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่อีกครั้งโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีการของ Scheffe

3.4 การคำนวณหาข้อมูลเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากแบบสอบถามตอนที่ 4 ที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าความถี่และคำร้อยละ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ผลการวิจัย

1. ความต้องการในการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง

ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม นักศึกษามีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ที่ละเอียดอย่างละเอียด มีระดับความต้องการมากที่สุดรองลงมา ได้แก่ ต้องการให้ผู้สอนสอนไวยากรณ์ผ่านกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนาน เช่น เกม เพลง เป็นต้น ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการสอนไวยากรณ์ในรูปแบบที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ ต้องการฝึกการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ต้องการเรียนไวยากรณ์เฉพาะบาง

เรื่องที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ต้องการให้ผู้สอนใช้ภาษาไทยในการอธิบาย กฎโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ต้องการฝึกการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ต้องการให้ผู้สอนแทรกการใช้ไวยากรณ์ในกิจกรรมการสอนเพื่อการสื่อสาร ต้องการให้มีการฝึก พูดหรือเขียนประโยคหรือวลีในโครงสร้างภาษาที่ต้องการซ้ำหลาย ๆ ครั้งจนสามารถจำได้ ต้องการใช้ความรู้ด้านไวยากรณ์ในการฝึกแต่งประโยคใหม่ ๆ ด้วยตนเองแล้วผู้สอนตรวจแก้ไข ข้อผิดพลาดให้ถูกต้อง ต้องการเรียนไวยากรณ์โดยเริ่มจากการอธิบายหลักโครงสร้างไวยากรณ์ ให้ตัวอย่างประโยคแล้วทำแบบฝึกหัด ต้องการฝึกเขียนประโยคสั้น ๆ อธิบายรูปภาพโดยใช้ ภาษาอังกฤษอย่างอิสระ เมื่อการเขียนสำเร็จ ให้ผู้สอนช่วยแก้ไขไวยากรณ์ให้ถูกต้อง ต้องการ เรียนไวยากรณ์โดยเริ่มจากการให้ตัวอย่างประโยคหลาย ๆ ประโยคและช่วยกันสรุปเป็นหลัก กฎเกณฑ์แล้วทำแบบฝึกหัด ต้องการเรียนไวยากรณ์ผ่านบทอ่านที่น่าสนใจแล้วสรุป กฎเกณฑ์การใช้ภายหลัง และน้อยที่สุด ได้แก่ ต้องการให้ผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษในการอธิบาย กฎโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ พบว่า นักศึกษาเพศชาย โดยภาพรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้ผู้สอนสอนไวยากรณ์ผ่านกิจกรรมที่เน้นความ สนุกสนาน เช่น เกม เพลง เป็นต้น และนักศึกษาเพศหญิง มีความต้องการโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก โดยต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียด ด้านชั้น ปีที่กำลังศึกษา พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยภาพรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียด นักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยภาพรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ ทีละประเด็นอย่างละเอียด นักศึกษาชั้นปีที่ 3 โดยภาพรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียด และนักศึกษาชั้นปี ที่ 4 หรือสูงกว่า โดยภาพรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการเรียนไวยากรณ์ เฉพาะบางเรื่องที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการ สอนไวยากรณ์ในรูปแบบที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษา ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 โดยภาพรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการ ให้ผู้สอนใช้ภาษาไทยในการอธิบายกฎโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ นักศึกษาที่มีคะแนน เฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 โดยภาพรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้ผู้สอน อธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียด และนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง กว่าหรือเท่ากับ 3.00 โดยภาพรวม มีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้ผู้สอน อธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียด

2. ความพึงพอใจต่อวิธีการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง ที่ผ่านการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 1 และ 2 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 75.00) กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 (ร้อยละ 30.80) โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 (ร้อยละ 53.00)

โดยภาพรวมพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยรายชื่อที่ผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายบุคคล มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ที่ละเอียดอย่างละเอียด ผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายกลุ่ม ผู้สอนใช้เกมในการสอนไวยากรณ์ ผู้สอนจัดกิจกรรมโดยใช้ประเด็นไวยากรณ์ในการฝึกทักษะอื่น ๆ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ผู้สอนให้นักศึกษาเขียนประโยคสั้น ๆ อธิบายรูปภาพโดยใช้ภาษาอังกฤษอย่างอิสระ หลังจากนั้นจึงช่วยแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ผู้สอนใช้ภาษาไทยในการอธิบายและสอนกฎไวยากรณ์ ผู้สอนสอนโครงสร้างไวยากรณ์โดยแทรกอยู่ในเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจัดสถานการณ์หรือเงื่อนไขการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษแล้วจึงร่วมกันสรุปเป็นหลักไวยากรณ์ ผู้สอนใช้ชุดฝึกหรือแบบฝึกหัดรูปแบบต่าง ๆ ให้นักศึกษาได้ฝึกหัด ผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการอธิบายและสอนกฎไวยากรณ์ ผู้สอนเริ่มจากอธิบายหลักโครงสร้างไวยากรณ์ ยกตัวอย่างประโยคแล้วให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัด ผู้สอนให้นักศึกษาแปลประโยคจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ผู้สอนให้นักศึกษาพูดหรือเขียนประโยคหรือวลีในโครงสร้างภาษาที่ต้องการซ้ำหลาย ๆ ครั้งจนจำได้ ผู้สอนเริ่มจากให้ตัวอย่างประโยคและวลีอย่างพอเพียงและให้นักศึกษาช่วยกันสรุปเป็นหลักและกฎเกณฑ์แล้วจึงให้ทำแบบฝึกหัด ผู้สอนให้นักศึกษาเขียนแต่งประโยคตามโครงสร้างที่ปรากฏในแบบฝึกหัดในตำราเรียน ผู้สอนให้นักศึกษาพูดหรือเขียนประโยคหรือวลีในโครงสร้างภาษาที่ต้องการซ้ำหลาย ๆ ครั้งจนจำได้แล้วให้ใช้คำใหม่เข้าเทียบแทน และน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้สอนให้นักศึกษาทำรายงานเกี่ยวกับหลักโครงสร้างไวยากรณ์ในเรื่องที่กำหนด ตามลำดับเมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ พบว่า นักศึกษาเพศชาย มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดที่ผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายกลุ่ม และนักศึกษาเพศหญิง มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดที่ผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายบุคคล ด้านชั้นปีที่กำลังศึกษา พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดที่ผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายกลุ่ม นักศึกษาชั้นปีที่ 2 โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดที่ผู้สอนใช้เกมในการสอนไวยากรณ์ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดที่ผู้สอนใช้เกมในการสอนไวยากรณ์ และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า

โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดจากผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายบุคคล ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดจากผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ที่ละเอียดอย่างละเอียด นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดจากผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายบุคคล และนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 โดยภาพรวม มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดจากผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายบุคคล

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความต้องการในการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านชั้นปีที่กำลังศึกษา โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกัน จำนวน 6 รายการ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการให้ผู้สอนแทรกการสอนไวยากรณ์ในกิจกรรมการสอนเพื่อการสื่อสาร พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ที่ละเอียดอย่างละเอียด พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 4 ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการฝึกเขียนประโยคสั้น ๆ อธิบายรูปภาพโดยใช้ภาษาอังกฤษอย่างอิสระเมื่อการเขียนสำเร็จผู้สอนช่วยสรุปแก้ไขไวยากรณ์ให้ถูกต้อง พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการให้ผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษในการอธิบายกฎโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการใช้ความรู้ด้านไวยากรณ์ในการฝึกแต่งประโยคใหม่ ๆ ด้วยตนเองแล้วผู้สอนตรวจแก้ไขข้อผิดพลาดให้ถูกต้อง พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการเรียนไวยากรณ์เฉพาะบางเรื่องที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 และ 2.50 - 2.99 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกัน จำนวน 11 รายการ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการเรียนไวยากรณ์โดยเริ่มจากการอธิบายหลักโครงสร้างไวยากรณ์ให้ตัวอย่างประโยคแล้วทำแบบฝึกหัด

พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 และ 2.50 - 2.99 ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการเรียนไวยากรณ์โดยเริ่มจากการให้ตัวอย่างประโยคหลาย ๆ ประโยคและช่วยกันสรุปเป็นหลักหรือกฎเกณฑ์แล้วทำแบบฝึกหัด พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการให้ผู้สอนแทรกการสอนไวยากรณ์ในกิจกรรมการสอนเพื่อการสื่อสาร ไม่มีความแตกต่างกัน ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการให้มีการฝึกพูดหรือเขียนประโยคหรือวลีในโครงสร้างภาษาที่ต้องการซ้ำหลาย ๆ ครั้งจนสามารถจำได้ พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ที่ละเอียดอย่างละเอียด พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 และ 2.50 - 2.99 ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการให้ผู้สอนสอนไวยากรณ์ผ่านกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนาน เช่น เกม เพลง เป็นต้น ไม่มีความแตกต่างกัน ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการให้ผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษในการอธิบายกฎโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ไม่มีความแตกต่างกัน ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการฝึกการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ไม่มีความแตกต่างกัน ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการใช้ความรู้ด้านไวยากรณ์ในการฝึกแต่งประโยคใหม่ๆ ด้วยตนเองแล้วผู้สอนตรวจแก้ไขข้อผิดพลาดให้ถูกต้อง พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 และ 2.50 - 2.99 ในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการเรียนไวยากรณ์เฉพาะบางเรื่องที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 และในข้อที่ระบุว่าข้าพเจ้าต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการสอนไวยากรณ์ในรูปแบบที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความพึงพอใจต่อวิธีการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านชั้นปีที่กำลังศึกษา โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกัน จำนวน 9 รายการ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า ในรายข้อที่ผู้สอนสอนโครงสร้างไวยากรณ์โดยแทรกอยู่ในเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่มีความแตกต่างกัน ในรายข้อผู้สอนให้นักศึกษาแปลประโยค

จากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในรายข้อผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ที่ละเอียดอย่างละเอียด ไม่มีความแตกต่างกัน ในรายข้อที่ผู้สอนให้นักศึกษาเขียนประโยคสั้น ๆ อธิบายรูปภาพโดยใช้ภาษาอังกฤษอย่างอิสระหลังจากนั้นผู้สอนจึงช่วยแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ผู้สอนจัดสถานการณ์หรือเงื่อนไขการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษแล้วจึงร่วมกันสรุปเป็นหลักไวยากรณ์ ไม่มีความแตกต่างกัน ในรายข้อที่ผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายบุคคล พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในรายข้อที่ผู้สอนใช้เกมในการสอนไวยากรณ์ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 3 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในรายข้อที่ผู้สอนใช้ภาษาไทยในการอธิบายและสอนกฎไวยากรณ์ พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 4 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 และในรายข้อที่ผู้สอนจัดกิจกรรมโดยใช้ประเด็นไวยากรณ์ในการฝึกทักษะอื่น ๆ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายข้อ พบว่า มีความแตกต่างกัน จำนวน 10 รายการ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า ในรายข้อที่ผู้สอนเริ่มจากการอธิบายหลักโครงสร้างไวยากรณ์ ยกตัวอย่างประโยคแล้วให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัด พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 ในรายข้อที่ผู้สอนเริ่มจากให้ตัวอย่างประโยคและวลีอย่างพอเพียงและให้นักศึกษาช่วยกันสรุปเป็นหลักและกฎเกณฑ์แล้วจึงให้ทำแบบฝึกหัด ไม่มีความแตกต่างกัน ในรายข้อที่ผู้สอนให้นักศึกษาพูดหรือเขียนประโยคหรือวลีในโครงสร้างภาษาที่ต้องการซ้ำหลายๆ ครั้งจนจำได้ พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 และสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 ในรายข้อที่ผู้สอนให้นักศึกษาพูดหรือเขียนประโยคหรือวลีในโครงสร้างภาษาที่ต้องการซ้ำหลายๆ ครั้งจนจำได้แล้วให้ใช้คำใหม่เข้าเทียบแทน พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 และสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 ในรายข้อที่ผู้สอนให้นักศึกษาทำรายงานเกี่ยวกับหลักโครงสร้างไวยากรณ์ในเรื่องที่กำหนด พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 ในรายข้อที่ผู้สอนใช้ชุดฝึกหรือแบบฝึกรูปแบบต่าง ๆ ให้นักศึกษาได้ฝึกหัด พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 ในรายข้อผู้สอนให้นักศึกษาเขียนแต่งประโยคตามโครงสร้างที่ปรากฏในแบบฝึกหัดในตำราเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษา

ที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 ในรายชื่อที่ผู้สอนให้นักศึกษาเขียนประโยชน์ๆ อธิบายรูปภาพโดยใช้ภาษาอังกฤษอย่างอิสระ หลังจากนั้นผู้สอนจึงช่วยแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 ในรายชื่อผู้สอนจัดสถานการณ์หรือเงื่อนไขการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษแล้วจึงร่วมกันสรุปเป็นหลักไวยากรณ์ พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 และในรายชื่อที่ผู้สอนจัดกิจกรรมโดยใช้ประเด็นไวยากรณ์ในการฝึกทักษะอื่น ๆ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ไม่มีความแตกต่างกัน

5. ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักศึกษา ด้านการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ผู้สอนใช้ พบว่า มากที่สุด ได้แก่ ผู้สอนสอนตามบทเรียนในหนังสือ โดยมีการยกตัวอย่าง แบบทดสอบ และแบบฝึกหัด รองลงมา ได้แก่ การที่ผู้สอนใช้สื่อมัลติมีเดีย หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมฝึกทักษะภาษาอังกฤษในห้องเรียน เช่น เกม ภาพ เพลง ภาพยนตร์ วิดีโอ หรือรายการทีวี เป็นต้น ผู้สอนให้นักศึกษาฝึกภาคปฏิบัติเพื่อฝึกทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน เช่น ให้ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษตามบทเรียน ฝึกอ่านคำศัพท์หรือสำนวนภาษาอังกฤษ ฝึกสะกดคำ ฝึกออกเสียง ฝึกพูดคุยตามบทสนทนาหรือพูดหน้าชั้นเรียน เป็นต้น ผู้สอนใช้เกมออนไลน์ โปรแกรมออนไลน์ สื่อออนไลน์ หรือเว็บไซต์ มาใช้เป็นสื่อช่วยในการเรียนการสอน เช่น โปรแกรม Cisco Webex Meetings, Line, Kahoot, Google Classroom, YouTube และ Facebook เป็นต้น และน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้สอนบรรยายเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ เน้นเนื้อหาที่สำคัญ แล้วอธิบายหรือสรุปอีกครั้งเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย ตามลำดับ

การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านความต้องการในวิธีการสอนหรือกิจกรรมการสอนอื่น ๆ ของนักศึกษา พบว่า มากที่สุด ได้แก่ ความต้องการให้ผู้สอนใช้เกมหรือสื่อประกอบการสอนที่หลากหลาย สนุกสนาน ไม่เครียด และไม่น่าเบื่อ รองลงมา ได้แก่ ความต้องการให้ผู้สอนอธิบายเนื้อหาโดยเริ่มจากง่ายไปยาก และเนื้อหาตรงกับการใช้งานจริง พร้อมทั้งอธิบายและยกตัวอย่างประกอบโดยละเอียด ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และชัดเจน ต้องการให้ผู้สอนเน้นการฝึกอ่านหรือฝึกพูดคุยสนทนาเป็นภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ให้ผู้สอนบรรยายเนื้อหาในแต่ละบทเรียนเป็นภาษาไทยควบคู่ไปกับภาษาอังกฤษ และให้ผู้สอนคนไทยช่วยสอนในห้องเรียนด้วยในกรณีที่ผู้สอนหลักเป็นชาวต่างชาติ ต้องการให้มีการสอนเสริมหรือปูพื้นฐานภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษาที่ไม่เก่งภาษาอังกฤษเพิ่มเติมเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม หรือเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ปรึกษาหรือสอบถามเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน ต้องการให้ผู้สอนใช้เทคนิคหรือวิธีการสอนที่น่าสนใจและหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนตลอดเวลา เพื่อให้

บรรยากาศในห้องเรียนมีความสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ และไม่เครียดจนเกินไป และน้อยที่สุดได้แก่ ความต้องการให้ผู้สอนบรรยายเนื้อหาในแต่ละบทเรียนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมดโดยไม่มีการใช้ภาษาไทย ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเมื่อวิเคราะห์ระดับความต้องการในการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษา พบว่า โดยภาพรวม นักศึกษามีความต้องการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษามีความต้องการไปในทิศทางเดียวกัน โดยต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียด สอนไวยากรณ์ผ่านกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนาน เช่น เกม เพลง เป็นต้น และมีการจัดกิจกรรมการสอนไวยากรณ์ในรูปแบบที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ ในขณะที่เดียวกันนักศึกษาก็มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความต้องการเพิ่มเติมโดยต้องการให้ผู้สอนใช้ภาษาไทยในการอธิบายกฎโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ในขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า มีความต้องการเพิ่มเติม โดยต้องการเรียนไวยากรณ์เฉพาะบางเรื่องที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษา มีความตระหนักว่าภาษาอังกฤษมีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเวสต์ (บัณฑิต อนุญาหงส์, 2559) ที่ได้วิเคราะห์ความต้องการในด้านการเรียนภาษาของผู้เรียนไว้ว่า การวิเคราะห์ความต้องการในด้านการเรียนของผู้เรียน เป็นการวิเคราะห์ด้านกลยุทธ์ หรือรูปแบบการเรียนที่ผู้เรียนสามารถใช้ในการเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาของผู้เรียน การวิเคราะห์ความจำเป็นในด้านการเรียนของผู้เรียนนั้นได้ใช้หลักการวิเคราะห์สถานการณ์ความรู้ของผู้เรียนในปัจจุบัน สถานการณ์ความรู้เป้าหมายที่ผู้เรียนต้องการ ความขาดแคลนความรู้ทางด้านภาษาในบางประการของผู้เรียนมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ความจำเป็นในด้านการเรียนของผู้เรียน ทำให้ผู้วิเคราะห์ได้ทราบถึงความขาดแคลน และความต้องการในการเรียนของผู้เรียนนั้นด้วย

จากผลการวิจัยเมื่อวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อวิธีการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษา พบว่า โดยภาพรวม นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะในเวลาที่คุณสอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียด และผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายบุคคลและรายกลุ่ม ในขณะเดียวกันผู้สอนใช้เกมในการสอนไวยากรณ์ ทำให้ผู้เรียนมีความสนุกสนาน ไม่เครียดหรือกดดันจนเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาสมหามาต๊ะ เกี่ยวกับการศึกษาด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษและการจัดการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 16 โดยผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจต่อ

รูปแบบเทคนิควิธีสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของผู้สอนในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประเด็นที่นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบวิธีการสอนของผู้สอน ได้แก่ ผู้สอนสอนโครงสร้างไวยากรณ์แบบอธิบายโครงสร้าง ยกตัวอย่าง และทำแบบฝึกหัด โดยแทรกอยู่ในเนื้อหาและกิจกรรมการสอน และผู้สอนจัดกิจกรรมการสอนโดยใช้ประเด็นไวยากรณ์ในการฝึกทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ ใช้สื่อที่น่าสนใจ เพลง เทคนิคการจำ การทำแบบฝึกหัดซ้ำ ๆ การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การอธิบายอย่างละเอียด การแสดงบทบาทสมมติ การสอนนอกห้องเรียน เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน การทำงานกลุ่ม และการฝึกเขียนประโยคจากเรื่องที่เรียน (กาโสม หมดเด้น, 2559)

จากผลการวิจัยเมื่อวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความต้องการและความพึงพอใจในการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษา พบว่ามีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาผลของระดับความต้องการและความพึงพอใจจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ด้านชั้นปีที่กำลังศึกษา พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความต้องการและความพึงพอใจ น้อยกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 หรือสูงกว่า ทั้งในภาพรวมและทุกรายข้อ โดยในข้อที่ระบุว่าผู้สอนให้นักศึกษาเขียนประโยคสั้นๆ อธิบายรูปภาพโดยใช้ภาษาอังกฤษอย่างอิสระ หลังจากนั้นผู้สอนจึงช่วยแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความต้องการและความพึงพอใจ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 นอกจากนี้ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ต้องการใช้ความรู้ด้านไวยากรณ์ในการฝึกแต่งประโยคใหม่ ๆ ด้วยตนเองแล้วผู้สอนตรวจแก้ไขข้อผิดพลาดให้ถูกต้องเพิ่มเติมอีกด้วย นอกจากนี้ ความพึงพอใจในข้อที่ระบุว่าผู้สอนจัดกิจกรรมโดยใช้ประเด็นไวยากรณ์ในการฝึกทักษะอื่น ๆ (ฟัง พูด อ่าน เขียน) และผู้สอนใช้เกมในการสอนไวยากรณ์ ยังสอดคล้องกับความต้องการให้ผู้สอนแทรกการสอนไวยากรณ์ในกิจกรรมการสอนเพื่อการสื่อสารของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 3 มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 นอกจากนี้ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และ 4 มีความต้องการเรียนไวยากรณ์เฉพาะบางเรื่องที่สมารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันเพิ่มเติมด้วย อย่างไรก็ตาม นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 4 มีความพึงพอใจที่ผู้สอนใช้ภาษาไทยในการอธิบายและสอนกฎไวยากรณ์ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีความต้องการให้ผู้สอนใช้ภาษาอังกฤษในการอธิบายกฎโครงสร้างไวยากรณ์ มากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สำหรับด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 ทั้งในภาพรวมและเกือบทุกรายข้ออย่างมีนัยสำคัญ ในส่วนของความต้องการพบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 และ 2.50 - 2.99 ทั้งในภาพรวมและทุกรายข้อ โดยในข้อที่ระบุว่าผู้สอนเริ่มจากอธิบายหลักโครงสร้างไวยากรณ์ ยกตัวอย่างประโยคแล้วให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัด และให้พูดหรือเขียนประโยคหรือวลีในโครงสร้างภาษาที่ต้องการซ้ำหลาย ๆ ครั้งจนจำได้ นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความ

ต้องการและความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 และ 2.50 - 2.99 โดยต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียดและเป็นเรื่องที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันเพิ่มเติมด้วย นอกจากนี้ นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความพึงพอใจในข้อที่ระบุว่าผู้สอนจัดสถานการณ์หรือเงื่อนไขการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษแล้วจึงร่วมกันสรุปเป็นหลักไวยากรณ์ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 ซึ่งสอดคล้องกับ นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 ที่ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการสอนไวยากรณ์ในรูปแบบที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกวลี ผังดี และพิมพ์รดา ครองยุติ เกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรของ ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีและนักศึกษาระดับปริญญาโท โดยผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจระดับปานกลาง ที่ผู้สอนมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้มีการใช้ภาษาอังกฤษและการสืบค้นข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ใช้วิธีการสอนหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน มีการใช้สื่อและเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมในการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ นักศึกษาอย่างเหมาะสม มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ได้อภิปรายซักถาม และแสดงความคิดเห็น เน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้คิดวิเคราะห์และปฏิบัติกิจกรรม (เกวลี ผังดี และพิมพ์รดา ครองยุติ, 2556)

จากผลการวิจัยเมื่อวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักศึกษา ด้านการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ผู้สอนใช้ พบว่า ผู้สอนสอนตามบทเรียนในหนังสือ โดยมีการยกตัวอย่าง แบบทดสอบ และแบบฝึกหัด และบรรยายเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษ เน้นเนื้อหาที่สำคัญ แล้วอธิบายหรือสรุปอีกครั้งเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย อีกทั้งยังใช้สื่อมัลติมีเดีย หรืออุปกรณ์อื่น ๆ ให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมฝึกทักษะภาษาอังกฤษในห้องเรียน และนำเกมออนไลน์ โปรแกรมออนไลน์ สื่อออนไลน์ หรือเว็บไซต์ มาใช้เป็นสื่อช่วยในการเรียนการสอนอีกด้วย นอกจากนี้ผู้สอนยังให้นักศึกษาฝึกภาคปฏิบัติ เพื่อฝึกทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน เช่น ให้ฝึกแต่งประโยคภาษาอังกฤษตามบทเรียน ฝึกอ่านคำศัพท์หรือสำนวนภาษาอังกฤษ ฝึกสะกดคำ ฝึกออกเสียง ฝึกพูดคุยตามบทสนทนาหรือพูดหน้าชั้นเรียน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนัช ตนบุญ ที่ทำการวิเคราะห์แนวการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ณ มหาวิทยาลัยมาลายา ประเทศมาเลเซีย และมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ณ มหาวิทยาลัยมาลายา ประเทศมาเลเซีย และมหาวิทยาลัยส่วนมากในประเทศไทย มีการใช้กลวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร และการจัดการเรียนรู้โดยการทำ

โครงการ นอกจากนี้ ยังพบว่ามหาวิทยาลัยในประเทศไทย มีการใช้การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นไวยากรณ์และการแปล โดยมักใช้วิธี Active Learning ซึ่งมีกิจกรรมในห้องเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็น Active learners ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ด้านภาษาควบคู่กับการพัฒนาด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการทำงาน ทั้งงานเดี่ยวและการทำงานเป็นทีม และทักษะการสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์ โดยผู้เรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในห้องเรียนและผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศการเรียนรู้แบบอิสระ ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายไม่เกิดความเครียด และช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจด้านบวกในการเรียนและช่วยเพิ่มความรู้สึกระบบความสำเร็จในการเรียน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้ (นันทนัช ตนบุญ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษามีความต้องการในการเรียนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้ผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียด โดยเฉพาะนักศึกษาเพศหญิง นักศึกษาชั้นปีที่ 1, 2 และ 3 และนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 และสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 ส่วนนักศึกษาเพศชาย ต้องการให้ผู้สอนสอนไวยากรณ์ผ่านกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนาน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หรือสูงกว่า ต้องการเรียนไวยากรณ์เฉพาะบางเรื่องที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และต้องการให้มีการจัดกิจกรรมการสอนไวยากรณ์ในรูปแบบที่หลากหลายไม่น่าเบื่อ และนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 ต้องการให้ผู้สอนใช้ภาษาไทยในการอธิบายกฎโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ด้านความพึงพอใจโดยภาพรวม พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อวิธีการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับมาก ในข้อที่ระบุว่าผู้สอนช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในงานเขียนรายกลุ่มและรายบุคคล ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 3 มีความพึงพอใจเพิ่มเติมในข้อที่ระบุว่าผู้สอนใช้เกมในการสอนไวยากรณ์ และนักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 มีความพึงพอใจเพิ่มเติมในข้อที่ระบุว่าผู้สอนอธิบายโครงสร้างไวยากรณ์ทีละประเด็นอย่างละเอียด จากผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความต้องการและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาเมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ด้านชั้นปีที่กำลังศึกษา โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และ 3 มีความต้องการและความพึงพอใจมากกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.50 และสูงกว่าหรือเท่ากับ 3.00 มีความต้องการและความพึงพอใจ มากกว่า นักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสม 2.50 - 2.99 สำหรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ผู้สอนใช้มากที่สุด คือผู้สอนสอนตามบทเรียนในหนังสือ โดยมีการยกตัวอย่าง แบบทดสอบ และแบบฝึกหัด

ด้านความต้องการในวิธีการสอนหรือกิจกรรมการสอนอื่น ๆ ของนักศึกษา คือต้องการให้ผู้สอนใช้เกมหรือสื่อประกอบการสอนที่หลากหลาย สนุกสนาน ไม่เครียด และไม่น่าเบื่อ โดยจากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะถึงนักวิจัยหรือผู้สนใจ สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการทำวิจัยเกี่ยวกับความต้องการในการเรียนทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่น ๆ ต่อไป โดยสามารถทำการวิจัยในพื้นที่จังหวัดหรือเขตภูมิภาคอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการวิจัยที่หลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะถึงหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา รวมถึงครูอาจารย์ด้านการสอนภาษาอังกฤษ สามารถนำผลงานวิจัยไปวางแผน ปรับปรุง ออกแบบ หรือจัดทำหลักสูตร หรือแผนพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านไวยากรณ์ให้กับเยาวชนไทยให้ได้มาตรฐานและให้สอดคล้องกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน และเพิ่มศักยภาพด้านภาษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ต่อยอดให้ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะภาษาอังกฤษในระดับที่สูงขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2555). แผนพัฒนากำลังคนในระดับประเทศ พ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล.
- กลุ่มงานหลักสูตรและพัฒนาคณาจารย์. (2558). รายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับหลักสูตรระดับปริญญาตรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- กองบริการการศึกษา. (2563). จำนวนนักศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 กลุ่มงานทะเบียนและสถิตินักศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- กาโสม หมาดเต็น. (2559). ความสามารถด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษและการจัดการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 16. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เกวลี ผังดี และพิมพ์รดา ครองยุติ. (2556). ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรของภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญปิซิซิเนสอาร์แอนด์ดี.

- นันทนัช ตนบุญ. (2560). วิเคราะห์แนวการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ณ มหาวิทยาลัย
มาลายา ประเทศมาเลเซีย และมหาวิทยาลัยในประเทศไทย รายงานสืบเนื่องจากการ
ประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4. กำแพงเพชร: สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร.
- บัณฑิต อนุญาหงส์. (2559). ความสามารถการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ความต้องการด้านภาษา
ปัญหาในการเรียนภาษาอังกฤษ และทัศนคติในการเรียนภาษาอังกฤษของนักศึกษา
ปริญญาโท สถาบันเทคโนโลยีไทยญี่ปุ่น. Veridian E - Journal ฉบับภาษาไทย สาขา
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(1), 3716 - 3734.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2559). สกอ.เอาจริง! คลอดประกาศบังคับมหาลัยทดสอบภาษาอังกฤษ น.ศ.
ก่อนจบ ใฝ่ผลสอบในทรานสคริปต์. เรียกใช้เมื่อ 16 เมษายน 2559 จาก
http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1461057644.
- เยาวลักษณ์ ยิ้มอ่อน. (2557). การใช้ภาษาอังกฤษในการประกอบอาชีพของบัณฑิตไทยในเขต
กรุงเทพมหานคร. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 5(2), 191 - 204.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจ
ใช้บริการสปาเสริมความงาม เขตกรุงเทพมหานคร*
MARKETING MIX FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO USE
BEAUTY SPA SERVICES IN BANGKOK

สุปรียา พงศ์ภูริพนธ์
Supreeya Pongphuripot
ฉินโนส วิสิษฐนิธิกจา
Chinnaso Visitnitikija
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
Kasem Bundit University, Thailand
E-mail: supreeya.ppp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร 3) เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 4) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้เคยใช้บริการ สปาเสริมความงาม จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา และนำข้อมูลที่รวบรวมได้ประมวลผลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย การทดสอบสมมติฐานแบบ t - test การวิเคราะห์ แบบ ANOVA ใช้ F - test (One-way ANOVA), Correlation, Multiple Regression Analysis ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31 - 40 ปี สถานภาพครอบครัวโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัท และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท มีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานครความสำคัญอยู่ในระดับมาก และมีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานครความสำคัญอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศที่แตกต่างกันมีปัจจัยที่มีผลการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานครด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร

* Received 27 September 2020; Revised 10 November 2020; Accepted 13 November 2020

ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอ ภาพรวมระดับปานกลางทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจ, สปาเสริมความงาม

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study marketing mix factors influencing the decision to use beauty spa services in Bangkok, 2) the decision-making process of the beauty spa services in Bangkok, 3) to compare the factors of decision-making process of beauty spa services in Bangkok classified by personal information, and 4) to study the relationship between marketing mix factors and the factors of decision-making process of beauty spa services in Bangkok. The research Methodology was Quantitative Research. The sample group were 400 former customers of beauty spa services by using a questionnaire as a research tool for studying and statistics used were percentage, mean, t - test, F - test, One - way ANOVA, Pearson Product moment correlation, and multiple regression analysis. The results showed that most of the respondents were female, aged 31-40 years old, single status, earned a bachelor's degree, private enterprise workers, the average monthly income of 20,001 - 30,000 baht. The marketing mix factors and the decision-making process of using beauty spa services overall were at a high level. The results of the hypothesis testing of personal differences in the term of gender affected the decision-making process of the beauty spa services. The marketing mix factors correlated to the decision - making process to use the services of beauty spa over all in the terms of products, prices, personnel, operation process, physical appearance, and the presentation were at a moderate level in the same direction with a statistical significance at the level of 0.05

Keywords: Marketing Mix Factors, Decision - Making, Beauty Spa

บทนำ

ย้อนกลับไปช่วงทศวรรษที่ผ่านมาธุรกิจด้านความงามและธรรมชาติบำบัดในประเทศไทยจะมีเพียงอยู่ในโรงแรมชั้นนำ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวต่างชาติเท่านั้น โดยเป็นเพียงธุรกิจแฝงตัวอยู่ในธุรกิจอื่น ต่อมากระแสตื่นตัวต่อการดูแลสุขภาพมีมากขึ้น คนไทยได้ให้ความสนใจต่อการดูแลสุขภาพมากขึ้น ธุรกิจเพื่อความสวยงามและธรรมชาติบำบัดจึงเริ่ม

แยกตัวออกมาเป็นธุรกิจหลักไม่อิงหรือแฝงตัวกับธุรกิจอื่นอีกต่อไป (วสมน บุญรุ่ง, 2557) ปัจจุบันคนไทยได้ให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพ เรื่องความสวยความงามกันอย่างแพร่หลาย โดยมุ่งเน้นการดูแลด้านผิวพรรณในส่วนของผิวกาย ผิวหน้า อาทิเช่น กระชับสัดส่วน ลดริ้วรอย ทำหน้าเรียวแบบเกาหลี ยกกระชับใบหน้า นวดหน้ารักษาสิว ลดจุดต่างด่าง ใช้ทั้งผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีเข้าช่วย เช่น การฉีดโบท็อกซ์ ฟิเลอร์ และร้อยไหม เป็นต้น (เบญจวรรณ สระวัง, 2561) โดยเฉพาะวัยรุ่นในปัจจุบันให้ความสำคัญกับเรื่องความงามเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งความงามเป็นตัวเบิกทางไปสู่ความสำเร็จของคนรุ่นใหม่ในแวดวงการเป็นดารา นักร้อง หรือผู้ทำงานในบางอาชีพ การให้ความสำคัญกับความงามบนใบหน้ารวมถึงผิวพรรณ ได้รับแรงหนุนจากการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนยุคใหม่ที่มีการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกมากขึ้น ทั้งการพบปะเพื่อนฝูงและการติดต่อเพื่อธุรกิจ ทำให้คนส่วนใหญ่ต้องการมีหน้าตา ผิวพรรณที่ดีเพื่อช่วยสร้างความมั่นใจในการเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้แก่ตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ กระแสความชื่นชอบศิลปินเกาหลี ซึ่งนอกจากจะมีความโดดเด่นทั้งความสามารถในการแสดง การร้อง การเต้นแล้วยังมีจุดขายในเรื่องของหน้าตาที่สวยงาม ความขาวกระจ่างใสของผิวหน้าและผิวกาย (ปนิดา ประทีปเสน, 2561) ดังนั้นจึงทำให้ธุรกิจเสริมความงามมีอัตราการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน เพราะนอกจากเพื่อตอบสนองความต้องการของคนที่หันมาสนใจดูแลรักษาสุขภาพ รวมถึงรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณให้ดูดีอยู่เสมอแล้ว ธุรกิจประเภทการแพทย์และความงามจึงเป็นธุรกิจที่น่าลงทุนมากเป็นอันดับ 1 นับตั้งแต่ปี 2554 (ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2558) จึงเห็นได้ว่า การมีบุคลิกภาพที่ดี ทันสมัย มีรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณที่ดีดีกว่าอายุจริง และการมีสุขภาพแข็งแรงเป็นเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง ไม่เพียงแต่ผู้สูงอายุที่สนใจในการเข้ารับบริการคลินิกเสริมความงามหรือสถานความงามเท่านั้น วัยรุ่น วัยทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายที่อาศัยในสังคมเมือง ก็ต้องการเข้ารับบริการสถานความงามเช่นกัน ดังนั้นธุรกิจสปาจึงสร้างกำไรได้อย่างมหาศาล โดยมีเงินหมุนเวียนในธุรกิจเสริมความงามที่มีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 12,000 ล้านบาทต่อปี (เบญจวรรณ สระวัง, 2561) โดยในปี 2560 มีมูลค่าตลาดทั้งหมดกว่า 136,500 ล้านบาท แบ่งเป็นส่วนของการบริการทางการแพทย์ 102,926 ล้านบาท และธุรกิจสปา 33,547 ล้านบาท ปัจจุบันธุรกิจสปาเสริมความงามมีจำนวน 1,800 แห่งทั่วประเทศ และมีแนวโน้มขยายตัวเฉลี่ยปีละ 5% (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์, 2560) ทำให้ธุรกิจสปาเสริมความงามได้รับความสนใจจากนักลงทุนหรือผู้ประกอบการรายใหม่เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้มูลค่าตลาดธุรกิจสปาเสริมความงามสูงขึ้นเรื่อย ๆ แต่ถึงแม้จะมีการแข่งขันที่สูงมาก แต่ก็มีความต้องการที่สูงเช่นกัน จึงทำให้มีช่องว่างสำหรับผู้ประกอบการหน้าใหม่ได้อีกมาก โดยผลจากงานวิจัย พบว่า ปัญหาการดำเนินธุรกิจสปาส่วนใหญ่เกิดจากการขาดมาตรฐานของกระบวนการ ปัญหา

การขาดแคลนบุคลากรที่มีฝีมือ ความรู้ ทักษะในการให้บริการสปา ปัญหาการขาดคุณภาพของบุคลากรผู้ให้บริการสปาและการสื่อสารที่ไม่ชัดเจน เป็นต้น (จุฑารัตน์ พิริยะเบญจวัฒน์, 2561)

ดังนั้นการดำเนินธุรกิจสปาให้สามารถประสบผลสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายตามที่ผู้ประกอบการวางแผนได้นั้นองค์กรจำเป็นต้องให้ความสำคัญทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในองค์กร เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในการกำหนดแผนการบริหารจัดการให้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันโดยผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารงานที่สามารถปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานของธุรกิจให้ทันต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาวะการแข่งขันทั้งในประเทศหรือต่างประเทศก็ตาม รวมทั้งการสร้างแผนการดำเนินงาน เพื่อเป็นการขจัดปัญหาหรือสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นโดยที่องค์กรไม่คาดคิดมาก่อน หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำในการปฏิบัติงาน เพราะสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจสปาด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ สปาเสริมความงาม เขตกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ในการศึกษาคือผู้ใช้บริการสปาเสริมความงามในเขตกรุงเทพมหานคร 5 เขต ได้แก่ เขตคันนายาว เขตบึงกุ่ม เขตสะพานสูง เขตมีนบุรี และเขตคลองสามวา จำนวน 400 ราย โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เนื่องด้วยผู้วิจัยไม่ทราบขนาดประชากรที่แน่นอน และไม่ทราบสัดส่วนของประชากร การหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจึงใช้สูตรคำนวณของคอคแรน (Cochran, W. G., 1977) จากสูตรคำนวณได้ค่าขนาดกลุ่มตัวอย่าง

เท่ากับ 384.16 คน เพื่อความแม่นยำในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลที่ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่แบ่งลักษณะของข้อมูลออกเป็น 3 ตอน

ส่วนที่ 1 คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ ข้อมูลด้านการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงาม

ส่วนที่ 2 ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการใช้บริการสปาเสริมความงาม คำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านบุคลากร (People) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอ (Physical Evidence/Environment and Presentation) โดยใช้การวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีระดับการให้คะแนน ดังต่อไปนี้

ระดับ 5	หมายถึง	สำคัญมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	สำคัญมาก
ระดับ 3	หมายถึง	สำคัญปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	สำคัญน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	สำคัญน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ระดับความสำคัญของการตัดสินใจที่มีต่อการใช้บริการสปาเสริมความงาม คำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อโดยใช้การวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีระดับการให้คะแนน ดังต่อไปนี้

ระดับ 5	หมายถึง	สำคัญมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	สำคัญมาก
ระดับ 3	หมายถึง	สำคัญปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	สำคัญน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	สำคัญน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้ผ่านการตรวจสอบโดยการนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (Item - Objective of Congruence: IOC) ทั้งนี้มีค่า IOC ของ

ข้อคำถามทั้งหมด ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้จัดเก็บข้อมูล (Try out) จำนวน 40 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) = 0.87 มีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการสปาเสริมความงามและศึกษาความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามของผู้ใช้บริการ โดยมีขอบเขตพื้นที่การเก็บข้อมูลทั้งหมด 5 เขต ดังต่อไปนี้ เขตคันนายาว เขตบึงกุ่ม เขตสะพานสูง เขตมีนบุรี และ เขตคลองสามวา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยสังคมศาสตร์ เป็นเครื่องมือช่วย โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. การแจกแจงความถี่ (Frequencies distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ขนาดของข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ใช้วัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ลักษณะการกระจายของข้อมูล ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการสปาเสริมความงาม และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงาม

3. เกณฑ์การแปลความหมายระดับความสำคัญของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการสปาเสริมความงาม และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามโดยใช้การวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	สำคัญมากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	สำคัญมาก
ระดับ 3	หมายถึง	สำคัญปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	สำคัญน้อย
ระดับ 1	หมายถึง	สำคัญน้อยที่สุด

4. เกณฑ์การแปลความหมายระดับความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจของส่วนประสมทางการตลาดกับปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามของผู้ใช้บริการเขตกรุงเทพมหานคร โดยที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จะมีค่าระหว่าง $-1 < r < 1$ ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.60 – 0.79 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.40 – 0.59 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.20 – 0.39 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับน้อย

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.10 – 0.19 แสดงว่า มีความสัมพันธ์ระดับน้อยมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0 แสดงว่า ไม่มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับปัจจัยการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามของผู้ใช้บริการเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multi Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 70.25 ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 38.5 ส่วนใหญ่สถานภาพครอบครัวโสด จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 309 คน คิดเป็นร้อยละ 77.25 ส่วนใหญ่อาชีพพนักงานบริษัท จำนวน 265 คน คิดเป็นร้อยละ 66.25 และส่วนใหญ่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001-30,000 บาท จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงาม พบว่าด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.424) โดยส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญด้านบุคลากรค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.646) ด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.571) ด้านกระบวนการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.628) ด้านราคา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 ($\bar{x} = 4.03$, S.D. = 0.602) ด้านผลิตภัณฑ์ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.584) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.605) ด้านส่งเสริมการตลาดค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.578)

3. ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงาม พบว่าด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ด้านหารค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อ

ด้านการตัดสินใจซื้อ และด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 ($\bar{x} = 4.04$, S.D. = 0.400) โดยส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญด้านการตัดสินใจซื้อค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.428) ด้านการประเมินทางเลือกในการตัดสินใจซื้อค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.649) ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ($\bar{x} = 3.96$, S.D. = 0.580) ด้านการรับรู้ถึงความต้องการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ($\bar{x} = 3.86$, S.D. = 0.632) และระดับความสำคัญด้านการค้นหาข้อมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.575)

4. ผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามที่แตกต่างกัน ส่วนข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพเป็นพนักงานบริษัท และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามที่ไม่แตกต่างกัน

5. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงาม ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอ พบว่าในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามระดับความสัมพันธ์ปานกลางทิศทางเดียวกัน ($r = 0.575$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดแต่ละปัจจัยกับการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามพบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการ ($r = 0.545$) ด้านส่งเสริมทางการตลาด ($r = 0.533$) ด้านผลิตภัณฑ์ ($r = 0.507$) ด้านราคา ($r = 0.481$) ด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอ ($r = 0.466$) และด้านบุคลากร ($r = 0.455$) และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($r = 0.438$) มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้สปาเสริมความงามอยู่ในระดับความสัมพันธ์ปานกลางทิศทางเดียวกันตามลำดับ

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงาม ในภาพรวม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ความสัมพันธ์การตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงาม ในด้านภาพรวม			
	r	ค่า Sig	ระดับความสัมพันธ์	ลำดับ
ด้านผลิตภัณฑ์	0.507**	0.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน	3
ด้านราคา	0.481**	0.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน	4
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.438**	0.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน	7
ด้านส่งเสริมทางการตลาด	0.533**	0.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน	2
ด้านบุคลากร	0.455**	0.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน	6
ด้านกระบวนการ	0.545**	0.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน	1
ด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอ	0.466**	0.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน	5
ภาพรวมเฉลี่ย	0.575	0.000	ปานกลางทิศทางเดียวกัน	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2 - tailed)

6. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากรประกอบด้วย พนักงานมีความรู้ความเข้าใจและชำนาญในการใช้อุปกรณ์ในการทำงานเป็นอย่างดี พนักงานให้บริการมีจำนวนเพียงพอและให้บริการด้วยความใส่ใจ ผู้ให้บริการผ่านการอบรมหรือถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานราชการ ผู้ให้บริการมีประสบการณ์การทำงานและผ่านการทดสอบความรู้โดยคณะกรรมการ ด้านราคาประกอบด้วย กำหนดราคาชัดเจนในแต่ละโปรแกรม ค่าบริการมีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพการรักษา ค่าบริการไม่แตกต่างจากร้านสปาเสริมความงามในระดับเดียวกัน และกำหนดช่องทางการชำระเงินที่หลากหลายทั้งเงินสด เงินผ่อน และบัตรเครดิต ด้านกระบวนการประกอบด้วย จัดระบบการนัดหมายในการเข้าใช้บริการ จัดระบบการให้บริการลูกค้าที่ใช้บริการโดยไม่มีการนัดหมาย ให้บริการด้วยความถูกต้องแม่นยำ และรวดเร็ว และมีการติดตามผลหลังการให้บริการ ด้านผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย บริการมีความหลากหลาย ร้านมีชื่อเสียงและน่าเชื่อถือ มีอุปกรณ์และเครื่องมือรวมถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยและได้มาตรฐาน และมีผลิตภัณฑ์เสริมความงามที่มีคุณภาพผ่านการตรวจสอบจากองค์การอาหารและยาจากต่างประเทศ และด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอประกอบด้วย การจัดพื้นที่การให้บริการอย่างเป็นสัดส่วนแบ่งแยกชาย - หญิง ตกแต่งพื้นที่ที่ให้บริการทั้งภายใน-นอกเป็นระเบียบ สะอาด สวยงามมีแสงสว่างและอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการให้บริการ และการจัดสภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้บริการที่มีบรรยากาศผ่อนคลาย

คล้ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเรียงตามระดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย โดยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากรมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามมากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามเขตกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	Std.		Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบ
	B	Error				
(Constant)	1.319	0.138		9.539	0.000*	มี
ด้านผลิตภัณฑ์	0.114	0.030	0.166	3.775	0.000*	มี
ด้านราคา	0.127	0.029	0.191	4.300	0.000*	มี
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.034	0.029	0.051	1.153	0.250	ไม่มี
ด้านส่งเสริมการตลาด	0.003	0.029	0.004	.091	0.928	ไม่มี
ด้านบุคลากร	0.191	0.029	0.276	6.681	0.000*	มี
ด้านกระบวนการ	0.129	0.029	0.202	4.374	0.000*	มี
ด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอ	0.083	0.030	0.118	2.747	0.006*	มี

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2-tailed)

อภิปรายผล

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศที่แตกต่างกันส่งผลกับการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมณ พรหมพิทาทร ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพประเภท Day spa ของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลที่พบว่า ด้านเพศที่แตกต่างกันส่งผลกับการตัดสินใจใช้บริการที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (สมณ พรหมพิทาทร, 2560)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมพร ศรีอ่อนลี และวัชรระ ยี่สุนเทศ ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสปาในโรงแรมคอลัมแบงค็อก กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับสำคัญมาก (อุมพร ศรีอ่อนลี และวัชรระ ยี่สุนเทศ, 2562) และศุภรางค์ จันทนวัลย์ และรัชฎา พองธนกิจ ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสปาของผู้บริโภคในเขตบางนากรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับสำคัญมาก (ศุภรางค์ จันทนวัลย์ และรัชฎา พองธนกิจ, 2562) ทั้งนี้ หากพิจารณารายด้านที่อยู่ในระดับสำคัญมากคือ ด้านผลิตภัณฑ์ อุปกรณ์และเครื่องมือรวมถึงเทคโนโลยีทันสมัยที่ได้มาตรฐาน ชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของร้าน

รวมถึงผลิตภัณฑ์เสริมความงามที่มีคุณภาพผ่านการตรวจสอบจากองค์การอาหารและยาจากต่างประเทศที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามอยู่ในระดับสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรางค์ จันทน์วัลย์ และรัชฎา พองธนกิจ ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสปาของผู้บริโภคในเขตบางนากรุงเทพมหานครที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับสำคัญมาก ด้านราคา การกำหนดราคาที่เหมาะสม กำหนดช่องทาง การชำระเงินที่หลากหลายทั้งเงินสด เงินผ่อน และบัตรเครดิตค่าบริการมีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพการรักษา และค่าบริการไม่แตกต่างจากร้านสปาเสริมความงามในระดับเดียวกันที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามอยู่ในระดับสำคัญมาก (ศุภรางค์ จันทน์วัลย์ และรัชฎา พองธนกิจ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยวลี วงศ์กลม และณัฐพล บัวเปลี่ยนสี ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกิจนวดแผนไทย เขตเทศบาลเมืองจังหวัดฉะเชิงเทราที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาอยู่ในระดับสำคัญมาก ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ทำเลที่ตั้งของร้านหาง่าย และเข้าถึงสะดวกที่จอดรถเพียงพอ สาขาให้เลือกใช้บริการหลายสาขาและพื้นที่สันหนาทากพักผ่อนหลังรับบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามอยู่ในระดับสำคัญมาก (ปิยวลี วงศ์กลม และณัฐพล บัวเปลี่ยนสี, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรติยา รอดสม ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกสถานบริการสปาเพื่อสุขภาพ ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับสำคัญมาก ด้านการส่งเสริมทางการตลาดการส่งเสริมการขาย ลด แลก แจก แถม ในช่วงเทศกาลการโฆษณาผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น วิทยุ อินเทอร์เน็ต สื่อออนไลน์ ฯลฯ มีพนักงานคอยแนะนำรีวิวการให้บริการโดย Blogger ที่มีชื่อเสียง และจัดส่ง E-mail ถึงลูกค้าเพื่อติดตามผลและแจ้งข่าวสารอย่างสม่ำเสมอที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามอยู่ในระดับสำคัญมาก (วรติยา รอดสม, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุมาพร ศรีอ่อนลี และวัชรระ ยี่สุนเทศ ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสปาในโรงแรมคอลัมแบงค์ค็อก กรุงเทพมหานครที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับสำคัญมาก ด้านบุคลากรที่พนักงานมีความรู้ความเข้าใจและชำนาญในการใช้อุปกรณ์ในการทำงานเป็นอย่างดี พนักงานให้บริการมีจำนวนเพียงพอให้บริการด้วยความใส่ใจผู้ให้บริการผ่านการอบรมหรือถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานราชการ และผู้ให้บริการมีประสบการณ์การทำงานและผ่านการทดสอบความรู้โดยคณะกรรมการที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามอยู่ในระดับสำคัญมาก (อุมาพร ศรีอ่อนลี และวัชรระ ยี่สุนเทศ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐฐา สุขภักตร์ ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสปาในเขตบางนา กรุงเทพมหานครที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทาง

การตลาดด้านบุคลากรอยู่ในระดับสำคัญมาก ด้านกระบวนการให้บริการถูกต้องแม่นยำและรวดเร็ว จัดระบบการนัดหมายในการใช้บริการจัดระบบการให้บริการลูกค้าที่ใช้บริการโดยไม่มีกรนัดหมายและมีการติดตามผลหลังการให้บริการที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามอยู่ในระดับสำคัญมาก (ณัฐฐา สุขภักตร์, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพิศ กองอังกาบ และคณะได้ศึกษาเรื่องปัจจัยปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทยในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหารที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการอยู่ในระดับสำคัญมาก และด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอ ตกแต่งพื้นที่ที่ให้บริการทั้งภายในและภายนอกเป็นระเบียบ สะอาด สวยงามมีการจัดสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ให้บริการที่มีบรรยากาศผ่อนคลาย มีแสงสว่างและอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการให้บริการและจัดพื้นที่การให้บริการอย่างเป็นสัดส่วนแบ่งแยกชาย - หญิง ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามอยู่ในระดับสำคัญมาก (สมพิศ กองอังกาบ และคณะ, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรติยา รอดสม ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการเลือกสถานบริการสปาเพื่อสุขภาพในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนออยู่ในระดับสำคัญมาก (วรติยา รอดสม, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามอยู่ในระดับสัมพันธ์ปานกลางทิศทางเดียวกัน พบว่า ผู้ที่มาใช้บริการสปาเสริมความงามที่มีอายุ สถานภาพครอบครัว ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยที่แตกต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนเพศของผู้ที่ตัดสินใจมาใช้บริการมีความแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสปาเสริมความงามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการร้านสปาเสริมความงามควรให้ความสำคัญกับการจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือ เทคโนโลยีทันสมัยได้มาตรฐาน คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพผ่านการตรวจสอบจากองค์การอาหารและยาจากต่างประเทศมาให้บริการเพื่อสร้างชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของร้าน 2) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ด้านราคา ผู้ประกอบการร้านสปาเสริมความงามควรให้ความสำคัญในเรื่องการกำหนดราคาให้เหมาะสมกับคุณภาพการให้บริการระบุราคาอย่างชัดเจนในอัตราที่ไม่แตกต่างจากร้านสปาเสริมความงามในระดับเดียวกัน รวมทั้งจัดช่องทางการชำระเงินที่หลากหลายทั้งเงินสด เงินผ่อน และบัตรเครดิตเพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างแรงจูงใจในการใช้บริการ 3) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้ประกอบการ

ร้านสปาเสริมความงามควรให้ความสำคัญการหาทำเลที่ตั้ง และสาขาที่ให้บริการหลายสาขาที่สะดวกต่อการเข้าถึง เช่น สถานที่ตั้งใกล้สถานีรถไฟฟ้า รวมทั้งกำหนดให้มีพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหลังรับบริการและมีที่จอดรถเพียงพอ 4) ข้อเสนอแนะจากการวิจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบการร้านสปาเสริมความงามควรให้ความสำคัญการส่งเสริมการขายในช่วงเทศกาล การโฆษณาผ่านสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะในสื่อ Social media เพื่อให้เกิดการกด Like, share และแสดงความคิดเห็นเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการรีวิวให้บริการโดย Blogger ที่มีชื่อเสียงและการจัดส่ง e-mail ถึงลูกค้าเพื่อติดตามผลและแจ้งข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ 5) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ด้านบุคลากร ผู้ประกอบการร้านสปาเสริมความงามควรให้ความสำคัญในการคัดเลือกและอบรมพัฒนาพนักงานให้มีความรู้ความสามารถและทักษะความชำนาญในการใช้อุปกรณ์ ต่าง ๆ และมีความใส่ใจในการให้บริการอย่างเป็นมิตรโดยให้มีจำนวนที่เหมาะสมกับปริมาณงาน 6) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ด้านกระบวนการ ผู้ประกอบการร้านสปาเสริมความงามควรให้ความสำคัญในการจัดระบบการให้บริการตามนัดหมายหรือจัดคิวตามลำดับก่อนหลัง โดยให้บริการอย่างทันท่วงที และให้บริการอย่างถูกต้องแม่นยำ 7) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ด้านลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอ ผู้ประกอบการร้านสปาเสริมความงามควรให้ความสำคัญในการตกแต่งพื้นที่ที่ให้บริการทั้งภายในและภายนอกให้มีความเป็นระเบียบ สะอาดและสวยงาม มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีการจัดแบ่งแยกชาย-หญิงอย่างชัดเจน และมีอุณหภูมิ แสงไฟเหมาะสมกับการให้บริการ

เอกสารอ้างอิง

- จุฬารัตน์ พิริยะเบญจวัฒน์. (2561). แนวทางการผลิตและพัฒนาบุคลากรเพื่อธุรกิจสปาไทย 4.0. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(พิเศษ), 383-385.
- ณัฐฐา สุขภักตร์. (2558). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสปาของผู้บริโภคในเขตบางนา กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด. มหาวิทยาลัยเกริก.
- เบญจวรรณ สระวัง. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานความงามและสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดจันทบุรี. ใน ในเอกสารการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ปณิดา ประทีปเสน. (2561). กลยุทธ์การแข่งขันธุรกิจสถานเสริมความงามดูแลผิวหน้า. ในเอกสารการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- ปิยวลี วงศ์กลม และณัฐพล บัวเปลี่ยนสี. (2558). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกิจนวดแผนไทย เขตเทศบาลเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน

สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

วรติยา รอดสม. (2558). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการธุรกิจนวดแผนไทย เขตเทศบาลเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วสมน บุญรุ่ง. (2557). ความต้องการใช้บริการธุรกิจสปาของผู้ใช้บริการสปาในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 4(2), 16-17.

ศมน พรหมหิตาทร. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการสปาเพื่อสุขภาพประเภท Day spa ของผู้ให้บริการในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภรางค์ จันทน์วัลย์ และรัชฎา พองธนกิจ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการสปาของผู้ใช้บริการในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. วารสารสมาคมนักวิจัย, 24(3), 190-194.

ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2558). 10 ธุรกิจเด่น ปี 2559. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2560 จาก <http://cebf.utcc.ac.th/analysis.php?selPublishMonth>.

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์. (2560). สปาไทยรุ่ง กวาดกำไรไตรมาสแรก. เรียกใช้เมื่อ 3 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.bltbangkok.com/news/4377/>

สมพิศ กองอังกาบ และคณะ. (2559). ปัจจัยปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการนวดแผนไทย ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

อุมารพร ศรีอ่อนลี และวัชรระ ยี่สุนเทศ. (2562). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสปาในโรงแรมคอลัมแบงค็อก กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 5(2), 79-80.

Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques. (3rd ed). New York: John Wiley & Sons.

การพัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต
นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*
THE DEVELOPMENT OF TRAINING PACKAGE TO ENHANCE GROWTH
MINDSET FOR STUDENTS FACULTY OF EDUCATION
UTTARADIT RAJABHAT UNIVERSITY

สุพิน ใจแก้ว

Supin Jaikaw

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail: supinb17@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ 2) ศึกษาผลการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 740 คน ได้มาจากผู้ที่มีผลการประเมินด้วยแบบวัดระดับกรอบความคิดเติบโต มาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ คะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 5 สมัครเข้าร่วมการฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวัดกรอบความคิดเติบโต ชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต และแบบประเมินความพึงพอใจ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measure ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า ชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ มีประสิทธิภาพ 84.63/87.35 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คะแนนกรอบความคิดเติบโตของนักศึกษาหลังการใช้ชุดฝึกอบรม และคะแนนการติดตามผลหลังสิ้นสุดการอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนหลังการใช้ชุดฝึกอบรมและติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรมไม่แตกต่างกัน และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.83, S.D. = 0.38) ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพต่อการนำไปเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ และสามารถนำไปใช้หรือศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

* Received 30 October 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 13 November 2020

คำสำคัญ: ชุดฝึกอบรม, กรอบความคิดเติบโต, นักศึกษาคณะครุศาสตร์

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) develop a training package to enhance growth mindset for students of Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University, 2) examine the effect of growth mindset enhancement, and 3) determine the students' satisfaction of the training package. This study was a quasi-experimental research. The population of the study was first year students in Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University in academic year 2019. The study subject were students with an average score of growth mindset of less than 5 out of 6 rating scale and voluntarily participated in the training. The research instruments included a growth mindset evaluation form, a training package to enhance growth mindset, and a satisfaction evaluation form. The data obtained were analyzed by mean, standard deviation and repeated measure ANOVA. The results showed that the training package to enhance growth mindset was effective at 84.63/87.35 based on the set criteria. The students' scores from the growth mindset test after the training and the follow-up test were significantly higher than ones before the training at .05 significance level; the scores after training and the follow-up scores were not different. The overall students' satisfaction towards the training package for growth mindset enhancement was at the highest level with the mean score ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.38). The study suggests that the training package has potential to enhance the growth mindset for students, and it could be useful for application or further investigations.

Keywords: Training Package, Growth Mindset, Students of Faculty of Education

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการมุ่งเน้นให้มนุษย์มีความเข้าใจในวิถีชีวิตของแต่ละปัจเจกและวัฒนธรรมที่แตกต่าง รู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสารและร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ โดยเฉพาะกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ซึ่งเดิมนักจิตวิทยามีความเชื่อเกี่ยวกับชาวปัญญาที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และความสำเร็จในชีวิตขึ้นอยู่กับความสามารถทางปัญญา แต่ในทางกลับกันการศึกษาทางจิตวิทยาแนวใหม่ด้าน

ความคิด ได้ให้ความสำคัญต่อทฤษฎีแห่งตน (Self - Theory) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าสติปัญญาเป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้ (Dweck, C. S., 1999) สอดคล้องกับความเห็นของ Howard Gardner นักจิตวิทยาที่สนใจเกี่ยวกับประสาทวิทยาและจิตวิทยา ที่เชื่อว่าเชาวน์ปัญญาสามารถพัฒนาได้ด้วยการอบรมหรือการฝึกฝน (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2553) ทั้งนี้การแสดงทักษะจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ และแรงจูงใจภายในของบุคคลที่เรียกว่า กรอบความคิด (Mindset) แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทฤษฎีแห่งเอกลักษณ์ (Entity Theory) ที่เชื่อว่าสติปัญญาเป็นสิ่งที่คงที่ โดยมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับ “เป้าหมายมุ่งสมรรถนะ” (Performance Goals) ทั้งนี้ระดับความสามารถจะลดลงเมื่อถูกสะท้อนผลเชิงลบ ถูกตำหนิจนนำมาสู่การเสียโอกาสจากการเรียนรู้ที่ท้าทาย และเชื่อว่าศักยภาพทางปัญญาถูกกำหนดและถ่ายทอดทางพันธุกรรมเท่านั้น ลักษณะความเชื่อเช่นนี้เรียกว่า กรอบความคิดจำกัด (Fixed Mindset) ตรงข้ามกับอีกด้านที่เชื่อในเรื่องของทฤษฎีแห่งการเพิ่มเติม (Incremental Theory) คือ ทฤษฎีที่เชื่อว่าสติปัญญาเป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้ และมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับ “เป้าหมายการเรียนรู้” (Learning Goals) นำสู่โอกาสที่ดีและการยอมรับผลสะท้อนกลับจากความล้มเหลว (Mangels, J.A. et al., 2006) ศักยภาพทางปัญญาสามารถพัฒนาได้ตลอดช่วงอายุผ่านกระบวนการเรียนรู้ตามกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset)

การสร้าง ความเชื่อแบบกรอบความคิดเติบโต จึงสำคัญต่อการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของพลโลกในศตวรรษนี้ รวมทั้งนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์เฉพาะตน เพื่อนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและถ่ายทอดให้กับนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งมีสภาพการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง ส่งผลให้เกิดความเครียด ความท้อแท้และแรงจูงใจในการเรียนต่ำ แต่ถ้านักศึกษามีกรอบความคิดเติบโตก็จะสามารถถ่ายทอดลักษณะความคิด ความเชื่อและสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนของตนผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน สามารถให้คำชมและการแนะนำต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเชื่อว่าสติปัญญาสามารถเพิ่มขึ้นได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการหมั่นฝึกฝน (Henderlong, J.& Lepper, M.R., 2002) สอดคล้องกับ วิจารณ์ พานิช ได้เสนอว่าลักษณะของครูเพื่อศิษย์นั้น ครูเองจะต้องมีความเชื่อในศักยภาพของตนเองก่อนว่าศักยภาพความสามารถทางปัญญานั้นสามารถพัฒนาได้โดยการฝึกฝน เมื่อพบปัญหาและอุปสรรคก็อาศัยความเพียรพยายามในการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาจนเกิดการเรียนรู้ อดทน และยอมรับกับความยากลำบาก ความล้มเหลว โดยถือว่าเป็นธรรมชาติส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) นอกจากนี้นโยบายการยกระดับคุณภาพของครูในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ครูจะต้องเป็นผู้ที่ไขว่คว้าแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการผลิตครู จึงต้องควรปฏิรูประบบการผลิตครูที่ทันสมัย สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง (พินสุดา สิริรังษศรี, 2557)

จากการศึกษาผลการวัดระดับกรอบความคิดเติบโตที่ผู้วิจัยได้นำแบบวัดระดับกรอบความคิดเติบโตไปใช้กับนักศึกษาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 400 คน พบว่านักศึกษาที่มีผลการประเมินคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่า 5 (จากมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ) จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69.00 จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการหาแนวทางและวิธีการพัฒนากรอบความคิดเติบโตให้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์อย่างเหมาะสม

การวิเคราะห์สภาพปัญหาและเป้าหมายการพัฒนานักศึกษาครูให้เกิดความเชื่อตามกรอบความคิดเติบโตที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ที่ครอบคลุมตามองค์ประกอบตามกรอบความคิดเติบโตของ Dweck นักจิตวิทยาที่ศึกษาและพัฒนากรอบความคิดเติบโตด้วยวิธีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เกี่ยวกับการทำงานของสมองในการเรียนรู้และกรอบความคิดแบบเติบโตของกลุ่มตัวอย่างติดต่อกัน 8 รอบ โดยมุ่งการใช้สมอง ในทุก ๆ วัน เปรียบเสมือนกล้ามเนื้อที่เติบโตและขยายจุดเชื่อมต่อเซลล์ประสาทด้วยการเรียนรู้สิ่งใหม่ ส่งผลให้นักเรียนที่เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ ทำให้ค้นพบพลังสมองที่แท้จริงและเกิดแรงบันดาลใจในการทำงานให้สำเร็จ (Dweck, C.S., 2006) เช่นเดียวกับ การศึกษาของ Esparza, J. et al ที่ใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับนักเรียนและครู ส่งผลให้เกิดความคิด ความเชื่อ ว่าความสามารถทางสติปัญญาสามารถฝึกฝนและพัฒนาขึ้นได้ผ่านการประยุกต์ใช้และการได้รับคำแนะนำ (Esparza, J. et al, 2014) กระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติของนักศึกษาครูเพื่อให้เป็นไปตามลักษณะของครูที่ดี มีกรอบความคิดเติบโตในครั้งนี้ จะส่งผลให้นักศึกษาครูมีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ รักในงานท้าทาย พร้อมยืนหยัดต่อปัญหาและอุปสรรค มองความผิดพลาดเป็นโอกาสในการเรียนรู้ นำความรู้ความสามารถกลับไปพัฒนานตนเองและการประกอบวิชาชีพในอนาคตได้อย่างยั่งยืนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ที่มีต่อชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดผลก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) และติดตามผลของการใช้ชุดฝึกอบรม (Follow-up) หลังเสร็จสิ้นการทดลอง 1 เดือน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาผลการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโตของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ด้วยชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น รวมถึงการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต

1. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ มุ่งศึกษาการพัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดขอบเขตของเนื้อหาในการวิจัยไว้ดังนี้

1.1 องค์ประกอบกรอบความคิดเติบโต นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ได้แก่

1) มองว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้ 2) ต้อนรับความท้าทาย 3) ยินยอมแม้ว่าจะเผชิญกับความพ่ายแพ้ 4) มองว่าความพยายามทำให้เกิดการเรียนรู้ 5) เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์ 6) หาบหเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น

1.2 วิธีการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ได้แก่

1) การฝึกอบรม 2) การเรียนรู้ด้วยตัวเอง 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน

1.3 ส่วนประกอบชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต ประกอบไปด้วย

ด้วย 1) ชื่อกิจกรรม 2) ระยะเวลา 3) วัตถุประสงค์ 4) สำคัญ 5) สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ 6) วิธีดำเนินกิจกรรม 7) การวัดผลประเมินผล

1.4 การพัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต คือ ออกแบบ

ชุดฝึกอบรมที่มีระบบ มีขั้นตอนในการพัฒนา เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ 2) พัฒนาชุดฝึกอบรมความคิดเติบโต 3) ประเมินชุดฝึกอบรมความคิดเติบโต

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 740 คน

กลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 2 กลุ่ม

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ทำการประเมินด้วยแบบวัดกรอบความคิดแบบเติบโต โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) และได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random

Sampling) แบบเป็นสัดส่วนโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 17 สาขาวิชา ตามสัดส่วนแต่ละสาขาวิชา ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะต่างกัน จากนั้นคำนวณหาขนาดตัวอย่างจาก 17 สาขาวิชาตามสัดส่วนประชากรให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามเกณฑ์แล้วสุ่มอย่างง่าย

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 กลุ่มทดลอง นักศึกษาคณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 30 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้ทำการประเมินด้วยแบบวัดระดับกรอบความคิดเติบโต โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 5 (จากมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ)

3. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

3.1 แบบวัดกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset)

ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดกรอบความคิดเติบโต ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) มองว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้ 2) ต้อนรับความท้าทาย 3) ยินยอมแม้ว่าจะเผชิญกับความพ่ายแพ้ 4) มองว่าความพยายามทำให้เกิดการเรียนรู้ 5) เรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์หาบทเรียน 6) แรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น (Dweck, C.S., 2007); (ธนดี สุริยะจันทร์หอม, 2561) โดยนำแบบวัดกรอบความคิดเติบโต ที่ได้จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content analysis) จากผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาให้การปรึกษา จำนวน 3 คน มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำทั้ง 6 ข้อ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) (r_{tt}) ของแบบวัดด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (ไพศาล วรคำ, 2559) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.957

3.2 ชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset)

ผู้วิจัยพัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ได้พัฒนาขึ้นทั้งหมด 16 กิจกรรม ซึ่งครอบคลุม องค์ประกอบกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ทั้ง 6 องค์ประกอบ

3.3 แบบประเมินความพึงพอใจ

ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาใจที่มีต่อชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต ที่สร้างขึ้น ไปวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.856

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยนำแบบวัดกรอบความคิดเติบโต แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ จำนวน 60 ข้อ วัดระดับกรอบความคิดเติบโตของคณะครุศาสตร์ จำนวน 400 คน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา และเป้าหมายของการพัฒนาครั้งนี้

4.2 ผู้วิจัยนำชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ครึ่งละ 2 ชั่วโมง โดยทำการเปรียบเทียบวัดค่าเฉลี่ยคะแนนกรอบความคิดเติบโต 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะหลังการติดตามผล

4.3 ผู้วิจัยประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต จำนวน 15 ข้อ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติดังนี้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติ (Test of Normality) โดยใช้ค่าสถิติ Shapiro - Wilk Test วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมีการวัดซ้ำ (One - Way ANOVA Repeated Measurement) และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบมีการวัดซ้ำแบบสองทาง (Two - Way ANOVA Repeated Measurement)

ผลการวิจัย

จากการพัฒนาและศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการหาค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	คะแนน มากที่สุด	คะแนน น้อยสุด	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
E1	126	113	97	106.63	4.30	84.63
E2	360	344	293	314.47	12.84	87.35

จากตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต สำหรับนักศึกษา E_1/E_2 มีค่าเท่ากับ 84.63/87.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 80/80 แสดงว่าชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพช่วยเสริมสร้างและพัฒนากรอบความคิดเติบโตของนักศึกษาให้สูงขึ้นทั้งระหว่างการจัดกิจกรรมและหลังการจัดกิจกรรม

2. ผลการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยกรอบความคิดเติบโต ก่อน หลัง และระยะติดตามผลหลังจากการใช้ชุดฝึกอบรม 1 เดือน แสดงดังตารางที่ 2 และการเปรียบเทียบแบบแจกแจงแบบปกติ (Test of Normality)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนรอบความคิดเติบโตของนักศึกษา ก่อนใช้ชุดฝึกอบรม หลังใช้ชุดฝึกอบรม และติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรม

กรอบความคิดเติบโต	ก่อน		หลัง		ติดตามผล	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านเชื่อว่าความสามารถทางปัญญาพัฒนาได้	4.80	0.42	5.30	0.26	5.33	0.24
2. ด้านต้อนรับความท้าทาย	4.41	0.59	5.10	0.31	5.08	0.31
3. ด้านยืดหยุ่นแม้จะเผชิญกับความพ่ายแพ้	4.63	0.63	5.15	0.30	5.14	0.34
4. ด้านมองว่าความพยายามทำให้เกิดการเรียนรู้	4.82	0.67	5.37	0.28	5.32	0.27
5. ด้านเรียนรู้จากคำวิพากษ์วิจารณ์	4.59	0.66	5.18	0.30	5.16	0.29
6. ด้านหาบทเรียนและแรงบันดาลใจจากความสำเร็จของผู้อื่น	4.85	0.60	5.32	0.32	5.30	0.34
รวม	4.68	0.41	5.24	0.21	5.22	0.22

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังใช้ชุดฝึกอบรมมีเท่ากับ $\bar{X} = 5.24$ S.D. = 0.21 และคะแนนเฉลี่ยติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรมเท่ากับ $\bar{X} = 5.22$ S.D. = 0.22 มีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนฝึกอบรมซึ่งเท่ากับ $\bar{X} = 4.68$ S.D. = 0.41

ตารางที่ 3 แสดงค่าการแจกแจงแบบปกติ (Test of Normality) คะแนนรอบความคิดเติบโต ของนักศึกษา ก่อนใช้ชุดฝึกอบรม หลังใช้ชุดฝึกอบรม และติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรม

ช่วงเวลา	Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	sig
ก่อนการใช้ชุดฝึกอบรม	0.96	30	0.31
หลังการใช้ชุดฝึกอบรม	0.97	30	0.62
ติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรม	0.95	30	0.12

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกรอบความคิดเติบโตก่อนใช้ชุดฝึกอบรม หลังใช้ชุดฝึกอบรม และติดตามผลการใช้ชุดฝึกอบรม ด้วยการแจกแจงปกติ พบว่า มีค่า sig มากกว่า 0.05 แสดงว่าข้อมูลมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset)

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านเป้าหมายของชุดฝึกอบรม	4.83	0.37	มากที่สุด
ด้านกิจกรรม	4.82	0.39	มากที่สุด
ด้านอื่น ๆ (สื่อ อุปกรณ์ การวัดผล ภาพรวม)	4.84	0.38	มากที่สุด
รวม	4.83	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรม พบว่า ภาพรวมมีค่าความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ $\bar{x} = 4.83$ S.D. = 0.38 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อพบว่านักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในทุกข้อ

อภิปรายผล

1. ชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเท่ากับ 84.63/87.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือร้อยละ 80/80 และช่วยให้ผลการพัฒนากรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ของนักศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะชุดฝึกอบรมเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาตามขั้นตอนการสร้างชุดฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ การศึกษาความจำเป็นของการฝึกอบรม การจัดเนื้อหา กิจกรรม ฝึกอบรม การวัดและประเมินผลที่ตรงตามความจำเป็นในการฝึกอบรม สะท้อนให้เห็นหลักการและลักษณะสำคัญของชุดฝึกอบรมที่มีผลต่อการพัฒนาตามวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน โดยรวบรวมกระบวนการและสื่อหลายอย่างที่มีคุณค่ามาบูรณาการเพื่อส่งเสริมต่อการเสริมสร้างโกรว์ มายด์เซต (Growth Mindset) ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการสร้างชุดฝึกอบรมของ พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ และนันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนการฝึกอบรม 2) การเตรียมการฝึกอบรม 3) การดำเนินการฝึกอบรม 4) การประเมินผลการฝึกอบรม (พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ, 2552); (นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์, 2555) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ตรวจสอบและพัฒนาคุณภาพของชุดฝึกอบรม ทั้งแบบรายบุคคล แบบกลุ่ม และแบบภาคสนาม แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขจนเป็นที่แน่ใจว่าเหมาะสม มีคุณภาพก่อนที่จะนำไปใช้ฝึกอบรมสอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ กล่าวถึงการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้น จะต้องตรวจสอบคุณภาพของชุดฝึกอบรม โดยการนำชุดฝึกอบรมไปทดลองใช้ทั้งแบบรายบุคคล แบบกลุ่ม และแบบภาคสนาม และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

2. ผลคะแนนเฉลี่ยกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์หลังการฝึกอบรมและคะแนนติดตามผลสูงกว่าคะแนนก่อนการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้คะแนนหลังการอบรมและคะแนนติดตาม

ผลไม่แตกต่างกัน เนื่องจากการอบรมที่ได้ปฏิบัติจริงทำให้เกิดการเรียนรู้จริง มีความเข้าใจ ตระหนักและเปิดใจยอมรับในแนวความคิดของกรอบความคิดเติบโตว่าก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองทางการเรียน การพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของมิลินทรา กวินกมลโรจน์ ที่ได้ศึกษาเรื่องทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับชุดความคิดด้านการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดในการสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของครูได้นั้น คือ การสร้างความตระหนักรู้ในตนเองเพื่อนำสู่การยอมรับตนเองด้วยการทำให้ครูเปิดใจยอมรับถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การมองเห็นข้อผิดพลาดของตนและนำมาแก้ไขตนเอง (มิลินทรา กวินกมลโรจน์, 2557) การพัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ในครั้งนี้เป็นนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์โดยเฉพาะ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมและผลิตสื่อประสมที่สอดคล้องกับเป้าหมาย การพัฒนากรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) และใช้สำหรับการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร การพัฒนาชุดฝึกอบรมในครั้งนี้จึงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายของกระบวนการฝึกอบรม เนื่องจากชุดฝึกอบรมได้ส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง เน้นให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ลดบทบาทของผู้ดำเนินกิจกรรมจากการบรรยายไปสู่การเป็นผู้แนะนำ และเสนอแนะการแก้ปัญหาในการฝึกอบรม สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และฝึกฝน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ การเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ด้วยชุดฝึกอบรมสอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck ที่เชื่อว่าสมองของคนเราเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาด้วยการเรียนรู้และประสบการณ์และสิ่งนี้เกิดขึ้นตลอดชีวิตของคนเราขึ้นอยู่กับว่าการเรียนรู้และประสบการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจของนักเรียนหรือไม่ และแรงจูงใจดังกล่าวก็คือแรงขับเคลื่อนของความพยายามในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Dweck, C.S., 2008) เช่นเดียวกับการพัฒนาชุดฝึกอบรมในครั้งนี้ที่ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมของการฝึกอบรมอย่างหลากหลาย เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองอย่างครอบคลุมตามกรอบความคิดเติบโตสอดคล้องกับงานวิจัยของ Louis ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนากรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ของนักเรียนด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานหลากหลายวิธีการเพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมและเห็นการเรียนรู้ของตนเองได้รับโอกาสในการพัฒนาการเรียนรู้ และมีความยืดหยุ่นมากขึ้น (Louis, T.P., 2018)

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะเป้าหมายและเนื้อหาการฝึกอบรม สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของนักศึกษาครุศาสตร์ ซึ่งอยู่ในระหว่างการปรับตัวกับการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยและวางแผนประกอบวิชาชีพครูในอนาคต สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือการประกอบวิชาชีพครูได้ กิจกรรมมีความหลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วม ลดความเป็นส่วนตัวและสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการพัฒนา

กรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) วัสดุอุปกรณ์ประกอบกิจกรรมใช้ได้ง่าย มีลำดับขั้นตอนของกิจกรรมที่ชัดเจน และระยะเวลาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมรวมทั้งองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับผู้เข้าอบรมสนใจในการเข้าร่วมฝึกอบรม ทำให้มีแรงจูงใจในการพัฒนา จนเกิดทักษะและเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ อรณิชา ทศตา เกี่ยวกับการใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครู โดยพบว่าผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อชุดฝึกในระดับดีทุกด้าน ทั้งนี้เป็นเพราะชุดฝึกอบรมได้ผ่านขั้นตอนการพัฒนาอย่างเป็นระบบทุกขั้นตอน และทุกกิจกรรมการฝึกอบรม ผู้เข้าอบรมได้รับประโยชน์และความรู้ตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม (อรณิชา ทศตา, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิจิตรา ธงพานิช ได้กล่าวถึงความสำเร็จและความพึงพอใจในการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมนั้น เกิดจากการที่ผู้ฝึกอบรมได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้ร่วมการฝึกอบรม (พิจิตรา ธงพานิช, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) เพื่อให้ นักศึกษา คณะครู ศาสตราจารย์ ได้ตระหนักถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์และพัฒนาตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งมีศักยภาพในการพัฒนาเยาวชนในอนาคต ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ทั้งนี้รูปแบบและวิธีการในการพัฒนาต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ช่วงอายุและวัยของกลุ่มเป้าหมายด้วย เช่นเดียวกับการวิจัยในครั้งนี้ที่ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมเสริมสร้างกรอบความคิดเติบโต สำหรับ นักศึกษา คณะครู ศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยผลการวิจัยครั้งนี้ได้สะท้อนถึงการบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือนักศึกษา ศาสตราจารย์ มีผลการประเมินกรอบความคิดเติบโตในระดับที่สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อการสิ่งที่ได้สัมผัสและรับรู้จากประสบการณ์ตามกิจกรรมของชุดฝึกอบรมที่ได้พัฒนาขึ้น ส่วนแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ควรคำนึงถึงระดับของกรอบความคิดเติบโตของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มที่มีผลการวัดกรอบความคิดเติบโตต่ำหรือพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบและคัดเลือกกิจกรรมจากชุดฝึกอบรมไปใช้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ควรมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ปีงบประมาณ 2562

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-20.
- ธนดี สุริยะจันทร์หอม. (2561). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างโกรว์ธ มายด์เซต สำหรับนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์. (2555). การพัฒนาชุดฝึกอบรมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะสำหรับอาสาชวยกขาต. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ. (2552). เทคนิคการฝึกอบรม. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พจิตร ธงพานิช. (2559). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการย้อนกลับ (Backward Design) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียน. ใน รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติคุรุศาสตร์วิจัยครั้งที่ 1 “การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21”. มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- พิณสุดา สิริธรรฐี. (2557). การยกระดับคุณภาพครูไทยในนักศึกษาศตวรรษที่ 21. ใน งานประชุมวิชาการอภิวิวัฒนาการเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- ไพศาล วรคำ. (2559). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- มลิทธา กวินกมลโรจน์. (2557). การวิจัยและพัฒนากระบวนการชี้แนะที่อิงทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับชุดความคิดด้านการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์นักศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตถาตา พับลิเคชั่น.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2553). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรณิชา ทศตา. (2558). การพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่อง การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัยในการเสริมสร้างความสามารถของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครราชสีมา. ใน รายงานการประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “สร้างสรรค์และพัฒนาเพื่อก้าวหน้าสู่ประชาคมอาเซียน” ครั้งที่ 2. วิทยาลัยนครราชสีมา.

- Dweck, C. S. (1999). *Self-theories: Their role in motivation, personality and development*. Philadelphia: Psychology Press.
- _____. (2006). *Mindset : The New Psychology of Success*. New York: Random House.
- _____. (2007). Boosting Achievement with Messages that Motivate. *Education Canada*, 47(2), 6-10.
- _____. (2008). Brainology transforming students' motivation to learn. *Independent school*, 67(2), 110-119.
- Esparza, J. et al. (2014). Growth Mindset of Gifted Seventh Grade Students in Science. *NCSSSMST Journal*, 19(1), 6-13.
- Henderlong, J. & Lepper, M. R. (2002). The Effects of Praise on Children's Intrinsic Motivation : a Review and Synthesis. *Psychological bulletin*, 128(5), 774-779.
- Louis, T.P. (2018). *The Mindset Classroom Blended Course*. Retrieved April 30, 2018, from https://scholarworks.umb.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1036&context=instruction_capstone
- Mangels, J.A. et al. (2006). Why Do Beliefs About Intelligence Influence Learning Success? A Social Cognitive Neuroscience Model. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 1(2), 75-86.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า และพฤติกรรม
ส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ชุมชนเมืองจังหวัดนครสวรรค์*
THE CORRELATION BETWEEN SOCIAL SKILLS, DEPRESSION AND
HEALTH PROMOTING BEHAVIORS OF THE ELDERLY LIVING IN
MUANG NAKHONSAN PROVINCE

วงศ์สิริ แจ่มฟ้า

Wongsiri Jamfa

ศิริรัตน์ จำปีเรือง

Sirirut Chumpeeruang

ศศิธร ชิดนาย

Sasidhorn Chidnayee

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์

Boromarajonani College of Nursing Sawanpracharak Nakhonsawan, Thailand

E-mail: wongsiri@bcnsprnw.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 265 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามทักษะทางสังคม แบบประเมินโรคซึมเศร้า (9Q) และแบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.849, 0.905 และ 0.890 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 60.1 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 16 และด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการแสดงออกทางอารมณ์ ร้อยละ 57.8 ด้านความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ร้อยละ 44.4 ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ร้อยละ 48.5 ด้านการแสดงออกทางสังคม ร้อยละ 64.6 ด้านการควบคุมทางสังคม ร้อยละ 51.9 ตามลำดับ และพบผู้มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า คิดเป็นร้อยละ 6.4 มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 41.8 รองลงมาอยู่ในระดับไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 31.3 และอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 25.7 ตามลำดับ 2) ค่าความสัมพันธ์ พบว่า

* Received 30 October 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 13 November 2020

ทักษะทางสังคมโดยรวมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพกับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .591$) และภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .149$)

คำสำคัญ: ทักษะทางสังคม, ภาวะซึมเศร้า, พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

Abstract

The Objectives of this research article were to study the correlation between social skills, depression, and health promoting behaviors among elderly who were the residents of Wat Sai Tai community, Muang district, Nakhonsawan province. The survey study involved 265 samples. Research tools comprised of social skills questionnaire, 9Q questionnaire and health promoting behaviors questionnaire. They were tested for reliability which the quality was acceptable 0.849, 0.905 and 0.890 respectively. Statistical analysis comprised of percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation. The results showed that, 1) overall social skills of the elderly in Muang Nakhonsawan Province were at a moderate level (60.1%) Additionally, the results of each aspect showed that the sensitivity in social perception were at a high level (16%) whereas other aspects were at a moderate level, namely, emotional expression (57.8%) sensitivity to perceive others' emotions (44.4%) self - control (48.5%) social expression (64.6%) and social control (51.9%). This study found that 6.4 percent of elderly were at risk of depression. The level of health promoting behaviors were at a good level (41.85%) Inferior to a poor level (31.3%) and a moderate level (25.7%) respectively. 2) Study shows the correlation with significant level of .01 ($r=.591$) between overall social skills and health promoting behaviors and depression correlated with health promoting behaviors with significant level of .05 ($r=.149$).

Keywords: Social Skills, Depression, Health Promoting Behaviors

บทนำ

แนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในทุกประเทศ สำหรับประเทศไทย ซึ่งได้เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุมาแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 มีแนวโน้มที่จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2564 จะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) คือมีผู้สูงอายุร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ (อาชัญญา รัตนอุบล,

2562) จากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุอย่างชัดเจนนี้ ทำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อม และการสนับสนุนแก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิตประจำวัน การส่งเสริมสุขภาพทางกาย จิตใจ สังคม รายได้การทำงานที่อยู่อาศัยและความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน ปัญหาของผู้สูงอายุไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนที่เพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วย ผลการศึกษาของ วราลักษณ์ ศรีนนท์ประเสริฐ พบว่าผู้สูงวัย มีปัญหาการทำกิจวัตรพื้นฐานมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น อาจเกิดภาวะพึ่งพิงได้หลายสาเหตุ จากความเสื่อมของอวัยวะ การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคหลอดเลือดสมอง ข้อเสื่อม และจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวกระตุ้น เช่น เกษียณจากงาน ลูกหลานแยกครอบครัว สูญเสียบุคคลที่เป็นที่รัก ความมั่นคงรายได้ที่ลดลง ปัญหาภาวะพึ่งพิงอาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและอารมณ์ของผู้สูงอายุ ได้แก่ ภาวะซึมเศร้า โดยเป็นปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะในผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าได้ง่าย เนื่องจากเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสิ่งแวดล้อม (วราลักษณ์ ศรีนนท์ประเสริฐ, 2560) การเจ็บป่วยโรคเรื้อรัง ทำให้มีความไม่สุขสบาย ส่งผลต่อสภาพอารมณ์ของผู้สูงอายุ ประกอบกับบทบาททางสังคมลดลง อยู่ในภาวะพึ่งพาผู้อื่นในการดำรงชีวิต ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถปรับตัวกับภาวะต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วได้จึงมีโอกาสดังกล่าวภาวะซึมเศร้าได้มากกว่าบุคคลอื่น ภาวะซึมเศร้าเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุและมักถูกมองข้าม และเข้าใจผิดคิดว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงตามวัย (สาวิตรี สิงหา, 2559) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งโอกาสที่ผู้สูงอายุไทยจะเป็นโรคซึมเศร้าจะมีสูงขึ้น โรคซึมเศร้าเป็นโรคที่พบได้บ่อยในผู้สูงอายุทั่วโลก ส่วนในประเทศไทยมีการสำรวจในชุมชนทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2548 พบว่า ความชุกของภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุชาวไทยมีประมาณร้อยละ 17.5 (ณัททัย วงศ์ประการักษ์, 2558) ผู้สูงอายุต้องปรับตัวมากมายให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ถือเป็นความเปราะบางด้านจิตใจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฉลยกิตติ, 2557)

ดังนั้นพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนในการดำเนินการเพื่อลดการเกิดปัญหาสุขภาพระยะยาวและปัญหาการพึ่งพิง เพราะสุขภาพเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพประชากรถ้วนหน้า แต่ก็ยังพบอัตราป่วยด้วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาสุขภาพที่เกิดจากโรคที่สามารถป้องกันได้ ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่า ระดับการศึกษา แรงสนับสนุนทางสังคม การเป็นสมาชิกชมรม และการมีโรคประจำตัวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ (นิทรา กิจธีระวุฒิวงษ์ และศันสนีย์ เมฆรุ่งเรืองวงศ์, 2559) นอกจากนี้ยังพบว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับบุคคล ครอบครัว ชุมชน เพราะเป็นความสามารถในสื่อสาร การแสดงออกทาง

อารมณ์ ตลอดจนการแก้ปัญหา ผู้ที่มีทักษะทางสังคมสูงจะสื่อสารทางอารมณ์ได้ดี สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่งผลต่อสุขภาพจิตที่ดี (นนทรีย์ วงษ์วิจารณ์ และสุปราณี สนิธิรัตน์, 2556) การพัฒนาทักษะทางสังคมจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวกับบุคคลวัยเดียวกันและต่างวัย สื่อสารทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โครงสร้างประชากรผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 13,656 คน โดยเป็นโรคเรื้อรัง 3,710 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์, 2560) โดยพบว่าจำนวนผู้สูงอายุในชุมชนเมืองมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ลักษณะชุมชนเป็นครอบครัวเดี่ยว มีเศรษฐกิจและรายได้แตกต่างกัน ผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพัง ต้องดูแลตนเองในช่วงระหว่างวัน ซึ่งความแตกต่างของชุมชนอาจส่งผลต่อการปรับตัวในการดำเนินชีวิต

จากปัญหาดังกล่าว ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยงในการเกิดปัญหาทั้งสุขภาพทางกายและจิตใจ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึง ทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า และพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาและปรับปรุงแผนการดำเนินงานจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการและความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง และยกระดับคุณภาพชีวิต ให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า และพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ของผู้สูงอายุวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า กับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงธันวาคม พ.ศ. 2562

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตบริการสุขภาพของศูนย์แพทย์ชุมชนเมืองวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ที่ยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยซึ่งผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสวรรค์ประชารักษ์ นครสวรรค์ เลขที่รับรอง SPRNW - REC 018/1010 วันที่ 10 ตุลาคม 2562 เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากประชากรทั้งหมด 11 ชุมชน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากชุมชนขนาดใหญ่ที่มีประชากรจำนวนมาก 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเขานก

กระเด็นและชุมชนเอราวัณ ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายจากบ้านเลขที่ ครอบคลุมจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากตารางของ Krejcie and Morgan จากข้อมูลประชากรกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 850 คน กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% และให้มีค่าความคาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 265 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ สถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะทางสังคมของ นนทรีย์ วงษ์วิจารณ์ และ สุปราณี สนธิรัตน์ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 4 ระดับ จำนวน 36 ข้อ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการแสดงออกทางอารมณ์ 2) ด้านความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น 3) ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง 4) ด้านการแสดงออกทางสังคม 5) ด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม 6) ด้านการควบคุมทางสังคม ผู้วิจัยแบ่งระดับทักษะทางสังคมรายด้าน (ด้านละ 6 ข้อ) ออกเป็น 3 ระดับ (นนทรีย์ วงษ์วิจารณ์ และสุปราณี สนธิรัตน์, 2556) ดังนี้

6.00 - 12.00	หมายถึง	ทักษะทางสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับต่ำ
12.01 - 18.00	หมายถึง	ทักษะทางสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง
18.01 - 24.00	หมายถึง	ทักษะทางสังคมของผู้สูงอายุอยู่ในระดับสูง

ส่วนที่ 3 แบบประเมินภาวะซึมเศร้า 9 คำถาม (9Q) พัฒนาโดยธรณินทร์ กองสุข และคณะ เป็นเครื่องมือประเมินและจำแนกความรุนแรงของโรคซึมเศร้า 9 ข้อ แบ่งการประเมินเป็น 4 ระดับ คือไม่มีเลย (0 คะแนน) เป็นบางวัน 1 - 7 วัน (1 คะแนน) เป็นบ่อย >7 วัน (2 คะแนน) และเป็นทุกวัน (3 คะแนน) มีคะแนนรวมระหว่าง 0 - 27 คะแนน แบ่งระดับความรุนแรงเป็น 4 ระดับ คือ ระดับปกติหรือมีอาการน้อยมาก (<7 คะแนน) ระดับน้อย (7 - 12 คะแนน) ระดับปานกลาง (13 - 18 คะแนน) และระดับรุนแรง (≥ 19 คะแนน) มีความไว (Sensitivity) 75.68% และความจำเพาะ (Specificity) 93.37% เมื่อเทียบกับการวินิจฉัยโรค MDD (Major Depressive Disorder) ค่าความน่าจะเป็นโรคซึมเศร้าเท่ากับ 11.41 เท่า มีความแม่นยำในการวัดการเปลี่ยนแปลงของโรคซึมเศร้าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง ใช้เวลาน้อย เหมาะสำหรับประเมินอาการของโรคซึมเศร้า (ธรณินทร์ กองสุข และคณะ, 2553)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของ มาโนชญ์ แสงไสยาศน์ ซึ่งมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับประทานอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านการจัดการความเครียด ด้านการไม่สูบบุหรี่ และด้านการไม่ดื่มสุรา ด้านการป้องกันอุบัติเหตุ (มาโนชญ์ แสงไสยาศน์, 2555) แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ลักษณะของข้อคำถามที่ใช้มีลักษณะในเชิงบวกและลบ (Positive or Negative Statement)

เป็นประโยชน์บอกเล่า มีทั้งหมด 25 ข้อ โดยมีคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 25-125 คะแนน เกณฑ์การพิจารณาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

คะแนนน้อยกว่าหรือเท่ากับ	68.90	หมายถึง ระดับไม่ดี
คะแนนอยู่ระหว่าง	68.91 – 74.61	หมายถึง ระดับปานกลาง
คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ	74.62	หมายถึง ระดับดี

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือทุกชุดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นอาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลชุมชน การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช และการพยาบาลผู้สูงอายุ จำนวน 3 ท่านมีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามทักษะทางสังคมผู้สูงอายุ แบบประเมินภาวะซึมเศร้า และ แบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เท่ากับ 0.82, 0.86 และ 0.78 ตามลำดับ และหาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยนำมาใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ จำนวน 30 คน คำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามทักษะทางสังคมผู้สูงอายุ แบบประเมินภาวะซึมเศร้า และแบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เท่ากับ 0.849, 0.905 และ 0.890 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างใช้เวลาตอบแบบสอบถามประมาณ 15 - 20 นาที ภายหลังจากที่ตอบแบบสอบถามแล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด 265 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ $\bar{X}$ และ S.D.
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ของผู้สูงอายุวัดไทรใต้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
 - 1.1 ผลวิเคราะห์ทักษะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทักษะทางสังคมโดยรวม ร้อยละ 60.1 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 95.13) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม ร้อยละ 16 อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 18.02$) และด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการแสดงออกทางอารมณ์ ร้อยละ 57.8 ด้านความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ร้อยละ 44.4 ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ร้อยละ 48.5 ด้านการแสดงออกทางสังคม ร้อยละ 64.4 ด้านการควบคุมทางสังคม ร้อยละ 51.9 (ค่าเฉลี่ย 16.08, 13.90, 15.49, 16.78 และ 14.86 ตามลำดับ) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และระดับทักษะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง ($n = 265$)

ทักษะทางสังคม	ร้อยละ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ด้านการแสดงออกทางอารมณ์	57.8	16.08	2.92	ปานกลาง
ด้านความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น	44.4	13.90	2.35	ปานกลาง
ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง	48.5	15.49	2.63	ปานกลาง
ด้านการแสดงออกทางสังคม	64.6	16.78	3.51	ปานกลาง
ด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม	16	18.02	2.80	สูง
ด้านการควบคุมทางสังคม	51.9	14.86	5.06	ปานกลาง
ทักษะทางสังคมโดยรวม	60.1	95.13	15.59	ปานกลาง

1.2 ผลวิเคราะห์ภาวะซึมเศร้าของของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลการประเมินภาวะซึมเศร้า 9 คำถาม (9Q) ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่ไม่มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 93.6 รองลงมาคือ มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าระดับน้อย จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 ผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าระดับปานกลาง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 และมีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าระดับรุนแรง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.4 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินภาวะซึมเศร้า 9 คำถาม (9Q) ของกลุ่มตัวอย่าง ($n = 265$)

คะแนนสรุปผลการประเมินภาวะซึมเศร้า 9 คำถาม (9Q)	จำนวน (ร้อยละ)
1. ผู้ที่ไม่มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า	0 - 6 คะแนน 248 (93.6%)
2. ผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าระดับน้อย	7 - 12 คะแนน 13 (4.9%)
3. ผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าระดับปานกลาง	13 - 18 คะแนน 3 (1.1%)
4. ผู้ที่มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้าระดับรุนแรงมากกว่า	19 คะแนน 1 (0.4%)

1.3 ผลวิเคราะห์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี (คะแนนสูงกว่า 74.62) จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 รองลงมาอยู่ในระดับไม่ดี (คะแนนต่ำกว่า 68.9) จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 และอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนตั้งแต่ 68.91-74.61) จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 ตามลำดับ (ตาราง 3)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ (n = 265)

ระดับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ระดับไม่ดี (คะแนนต่ำกว่า 68.9)	84	31.3
ระดับปานกลาง (คะแนนตั้งแต่ 68.91-74.61)	69	25.7
ระดับดี (คะแนนสูงกว่า 74.62)	112	41.8

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุวัดไทโรได้ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

2.1 ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าและทักษะทางสังคมโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ($r = .149$ และ $.591$, $p = .015$ และ $.00$ ตามลำดับ) โดยพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับทักษะทางสังคมรายด้านทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการแสดงออก ด้านความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ด้านการแสดงออกทางสังคม ด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม และด้านการควบคุมทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .562$, $.288$, $.518$, $.510$, $.428$ และ $.503$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (n = 265)

ตัวแปรที่ศึกษา	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ	1.00								
2. ภาวะซึมเศร้า	.149*	1.00							
	*								
3. ทักษะทางสังคมโดยรวม	.591*	.095	1.00						
4. ทักษะทางสังคมด้านการแสดงออก	.562*	.085	.881*	1.00					
5. ทักษะทางสังคมด้านความไวในการรับรู้ อารมณ์ผู้อื่น	.288*	.149	.594*	.546*	1.00				
		*							
6. ทักษะทางสังคมด้านการควบคุมอารมณ์ ของตนเอง	.518*	.144*	.722*	.653*	.386*	1.00			
7. ทักษะทางสังคมด้านการแสดงออกทาง สังคม	.510*	.054	.885*	.721*	.346*	.587*	1.00		
8. ทักษะทางสังคมด้านความไวในการรับรู้ ทางสังคม	.428*	-.021	.801*	.654*	.335*	.469*	.791*	1.00	
9. ทักษะทางสังคมด้านการควบคุมทางสังคม	.503*	.075	.864*	.683*	.424*	.481*	.713*	.589*	1.00

*p < .05, **p < .01

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาและอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาทักษะทางสังคม พบว่า ทักษะทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ สัมพันธ์กับผลการศึกษาของ สรวาลย์ ตั้งปทุมชาติ และ

สุปราณี สนธิรัตน์ ในการทำหน้าที่ด้านความคิด ความเข้าใจ การพึ่งพาตนเอง ทักษะทางสังคม และพลังของผู้สูงอายุ ตำบลบางสีทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้สูงอายุมี การทำหน้าที่ด้านความคิด ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ปกติ การพึ่งพาตนเองโดยรวมอยู่ในระดับสูง ทักษะทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับสูง และการศึกษา ทักษะคิดต่อการเป็นผู้สูงอายุ การดูแล ตนเอง ทักษะทางสังคมและความผาสุกในชีวิตของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี (นนทรีย์ วงษ์วิจารณ์ และสุปราณี สนธิรัตน์, 2556) ผู้สูงอายุมีทักษะทาง สังคมอยู่ในระดับสูง อาจด้วยวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมชนบทมีความผูกพันใกล้ชิด ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการรวมกลุ่มเพื่อเป็นที่ปรึกษาซึ่งกันและกัน การมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับ ผู้อื่น/เพื่อนบ้านทั้งวัยเดียวกันและต่างวัย เป็นผู้ถ่ายทอดขนบธรรมเนียม ชัดเจนทางสังคม ให้กับบุคคลรุ่นหลัง ตลอดจนประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา ทำให้ผู้สูงอายุเผชิญต่อสถานการณ์ ต่าง ๆ ทั้งด้านสถานภาพและความมั่นคงในชีวิตมากกว่าคนวัยอื่น ผู้ที่มีทักษะทางสังคมที่ดีจะมีความเข้มแข็งและเผชิญปัญหาอย่างมีสติ มีความยืดหยุ่นต่อตนเองและผู้อื่น จากผลการศึกษา พบว่าทักษะทางสังคมด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม อยู่ในระดับสูง แสดงถึงความสามารถ ในการแปลความหมายและเข้าใจการสื่อสารในเรื่องต่าง ๆ มีความเอาใจใส่ในอารมณ์ผู้อื่น เนื่องจากการรับรู้เกี่ยวกับระเบียบทางสังคมและบรรทัดฐานทางสังคม แต่ถ้ามีความไวในการ รับรู้ทางสังคมมากเกินไปอาจนำไปสู่ความวิตกกังวลทางสังคม ส่งผลให้ปิดกั้นตนเองจากการมี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (สราวัลย์ ตั้งปัทมชาติ และสุปราณี สนธิรัตน์, 2559) ทักษะทางสังคมเป็น สิ่งที่ผู้สูงอายุเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมต่าง ๆ ในการช่วยเหลือผู้อื่น ในชุมชนและสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดความรู้สึก ได้รับความรู้ที่ทันสมัยเท่าทัน ต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และได้รับโอกาสในการรับบริการของผู้อื่น ชุมชนและสังคม ในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์เช่นกัน

2. ผลการศึกษาภาวะซึมเศร้า พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ทั้งนี้เป็นผลจากวัยสูงอายุเป็นวัยที่มีความเปราะบางของ จิตใจ จากการศึกษาของ ธรรมนาท เจริญบุญ ซึ่งศึกษาภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในกรุงเทพฯ พบความชุกของภาวะซึมเศร้าร้อยละ 7.7 (ธรรมนาท เจริญบุญ, 2553) และการศึกษาของ เทพ ฤทธิ์ วงศ์ภูมิ จักรกฤษณ์ สุขยิ่ง และ อุมพร อุดมทรัพย์กุล พบภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุใน จังหวัดเชียงใหม่ร้อยละ 5.9 โดยในเพศชายมีค่าความชุกร้อยละ 7.00 ในเพศหญิงมีค่าความชุก ร้อยละ 5.2 (เทพฤทธิ์ วงศ์ภูมิ และคณะ, 2554) ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของ วิชุดา อุ่นแก้ว และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์ ศึกษาความชุกของภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมืองจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาพบว่า ความชุก ของผู้สูงอายุ ที่มีภาวะซึมเศร้าคิดเป็นร้อยละ 22.8 และพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้า ได้แก่เพศ การออกกำลังกาย และการมีโรคประจำตัว เป็นปัจจัยที่มีผลเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าใน ผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (วิชุดา อุ่นแก้ว และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์, 2558) และ

ผลการศึกษาของ ชนัตถา พลอยเลื่อมแสง และคณะ ศึกษาภาวะซึมเศร้าและคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในประชาชนที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป ชุมชนบ้านมะกอก จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผลการประเมินภาวะซึมเศร้า 9Q พบผู้มีความเสี่ยงร้อยละ 32 ผู้สูงอายุ 1 ใน 3 มีความเสี่ยงที่จะเกิดภาวะซึมเศร้า ในคนที่มีอายุมากขึ้นจะมีความเสี่ยงมากขึ้น (ชนัตถา พลอยเลื่อมแสง และคณะ, 2560) จากการศึกษางานวิจัยของ สุทธนันท์ ชุนแจ่ม และคณะ พบว่า การศึกษาความชุกและอุบัติการณ์ของการเกิดภาวะซึมเศร้าในหลายกลุ่มประชากรและในแต่ละกลุ่มที่ศึกษา พบความชุกของภาวะซึมเศร้าแตกต่างกัน อาจเนื่องจากความแตกต่างของช่วงเวลาที่ศึกษา เกณฑ์ในการวินิจฉัย ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ และวัฒนธรรม ซึ่งพบการเกิดภาวะซึมเศร้าอาจแตกต่างกันขึ้นกับบริบท ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการศึกษาวิจัยร่วมด้วย (สุทธนันท์ ชุนแจ่ม และคณะ, 2554)

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 41.8 เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และมีเพียงด้านการไม่สูบบุหรี่และดื่มสุรา อยู่ในระดับไม่ดี สัมพันธ์กับการศึกษาของ นิทรา กิจธิระวุฒิวงษ์ และศันสนีย์ เมฆรุ่งเรืองวงศ์ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนท่าทอง อ.เมือง จ.พิษณุโลก พบว่า พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.3 มีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยพฤติกรรมการบริโภค มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ในขณะที่การพักผ่อน มีคะแนนต่ำสุด (นิทรา กิจธิระวุฒิวงษ์ และศันสนีย์ เมฆรุ่งเรืองวงศ์, 2559) ซึ่งพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เป็นการกระทำหรือปฏิบัติเพื่อให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และหลีกเลี่ยง หรือลดเว้นการกระทำที่มีผลเสียต่อสุขภาพของตนเอง โดยครอบคลุมพฤติกรรมในด้าน การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการกับความเครียด การไม่เสพสิ่งเสพติด และการตรวจสุขภาพประจำปี (ประไพพันธ์ บัวพรมมี, 2553) และจากผลการศึกษาของ วาสนา สิทธิกัน ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน พบว่า ความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ เครือข่ายทางสังคมและอาชีพ มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีความตระหนักและรับรู้ถึงประโยชน์การดูแลตนเองที่ดี จะมีพฤติกรรมอันส่งผลให้ตนเองมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงไม่จะเป็นการดูแลตนเองเรื่องอาหารการออกกำลังกาย หรือสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ การรับการรักษาเมื่อเจ็บป่วย ตลอดจนยอมรับและเข้าใจในความเสียและพร้อมรับมือต่อภาวะต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น และการรับรู้ภาวะสุขภาพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เนื่องจากการรับรู้ภาวะสุขภาพ ส่งผลให้เกิด การตระหนักและใส่ใจต่อการดูแลตนเองเพื่อการมีสุขภาพที่ดี เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลการดูแลสุขภาพจากหน่วยงานสาธารณสุขสม่ำเสมอ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่น ทวี สื่อประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในชุมชน ซึ่งหน่วยบริการสุขภาพในชุมชนมีการให้ความรู้การดูแลสุขภาพเชิงรุก

โดยติดตามเยี่ยมบ้านและลงชุมชนสม่ำเสมอ ทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้ที่ดีในการดูแลสุขภาพ (วาสนา สิทธิกัน, 2560)

4. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางสังคม ภาวะซึมเศร้า และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับทักษะทางสังคมโดยรวมและภาวะซึมเศร้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ($r = .591$) และ ($r = .149$) ตามลำดับ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพกับทักษะทางสังคมรายด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กับทักษะทางสังคมทุกด้าน ทั้งด้านการแสดงออก ด้านความไวในการรับรู้อารมณ์ผู้อื่น ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ด้านการแสดงออกทางสังคม ด้านความไวในการรับรู้ทางสังคม ด้านการควบคุมทางสังคม สัมพันธ์กับการศึกษาของ นนทรีย์ วงษ์วิจารณ์ และสุปราณี สนธิรัตน์ เมื่อเข้าวัยสูงอายุ พบว่ากิจกรรมทางกายลดลง ด้านความเป็นอยู่ และสวัสดิการทางสังคม พบว่าสามารถทำงานได้เพียงร้อยละ 18.96 รายได้หลักมาจากบุตร ส่วนน้อยมากที่มีเงินออม (ร้อยละ 2.3) และอยู่คนเดียวตามลำพังมีแนวโน้มมากขึ้น บุคคลที่ปรับตัวไม่ได้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตนเองส่งผลต่อการดูแลตนเอง และทักษะทางสังคม ผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อตนเองจะยอมรับตระหนักและใส่ใจในการดูแลสุขภาพแสวงหาเครือข่ายทางสังคมเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (นนทรีย์ วงษ์วิจารณ์ และสุปราณี สนธิรัตน์, 2556) จากการศึกษาของ สรวาลย์ ตั้งปทุมชาติ และสุปราณี สนธิรัตน์ พบว่า ทักษะทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม ดังนั้นชุมชนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ด้านความคิดความเข้าใจ การพึ่งพาตนเอง ทักษะทางสังคม และด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมเป็นประจำโดยกิจกรรมอาจเป็นรูปแบบการนัดพบปะพูดคุย ประชุมปรึกษา รูปแบบของการคัดกรอง ส่งเสริมดูแลรักษาสุขภาพฟรีในชุมชน รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ รวมถึงการจัดกิจกรรมและนันทนาการ ผ่อนคลายความตึงเครียดในโอกาสพิเศษ (สรวาลย์ ตั้งปทุมชาติ และสุปราณี สนธิรัตน์, 2559) และควรส่งเสริมทักษะทางสังคมและการพึ่งพาตนเองให้อยู่ในระดับสูง ได้แก่ทางด้านครอบครัว ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองให้ได้มากที่สุดทั้ง การอาบน้ำ แต่งตัว การรับประทานอาหาร การทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยตนเอง รวมถึงทางด้านชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การให้แรงเสริมผู้สูงอายุที่เป็นอาสาสมัครหรือมาเข้าร่วมกิจกรรม และการใช้คำชมเพื่อเป็นการชื่นชม ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า ได้รับการยอมรับ มีความภาคภูมิใจในตนเอง และผลการศึกษาของ กิตติวงศ์ สาสวดระบุว่า การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายส่งผลกระทบต่อจิตใจผู้สูงอายุอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจของแต่ละคนมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความสามารถในการรับรู้ การปรับตัวของแต่ละบุคคล ถ้าผู้สูงอายุ มีความมั่นคง เข้าใจตนเอง มีรูปแบบในการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม และปรับสภาพจิตใจได้ ยอมรับความจริง ย่อมทำให้มีความสุขได้ ดังนั้นการสร้างทักษะทางสังคมในผู้สูงอายุให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพที่ดี

มีความสุข พึงพอใจในการดำเนินชีวิตรู้จักยอมรับในตนเองตระหนักในคุณค่าตนเองมากขึ้น (กิตติวงศ์ สาสวด, 2560)

ผลการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ ไม่มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า คิดเป็น (93.6%) ส่งผลให้ภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในระดับต่ำ โดยมีความสัมพันธ์รายด้านกับพฤติกรรมการจัดการความเครียด ทั้งนี้เป็นผลจากผู้สูงอายุมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตสูง ผ่านการเผชิญปัญหาและอุปสรรคในชีวิตมากมาย ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งด้านจิตใจ มีการปรับและเผชิญปัญหาในชีวิตได้ดี สัมพันธ์กับการศึกษาของ สาวิตรี สิงหาต กล่าวว่า ควรส่งเสริมความมีคุณค่าและความภาคภูมิใจของผู้สูงอายุโดยกระตุ้นให้นึกถึงความหลังที่มีความสุขและเชื่อมโยงสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยในอดีตที่พึงพอใจทำให้รู้สึกมีความสุข ส่งเสริมการมองตนเองในด้านบวก เช่นการประสบความสำเร็จในชีวิต การช่วยเหลือผู้อื่น กิจกรรมที่ทำในอดีตและเกิดความพึงพอใจ จะช่วยลดภาวะซึมเศร้าได้ (สาวิตรี สิงหาต, 2559) และ การศึกษาของ ประสพสุข ศรีแสนปาน กล่าวว่า ควรส่งเสริมความเชื่อมั่นในความสามารถตนเอง กระตุ้นให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ที่สนใจ และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ จะช่วยส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และควรส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุในการเผชิญ/จัดการปัญหา สร้างแรงบันดาลใจทางสังคม ให้คำแนะนำครอบครัวผู้ดูแลและผู้สูงอายุโดยเฉพาะในกลุ่มภาวะซึมเศร้า (ประสพสุข ศรีแสนปาน, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

- 1) พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับทักษะทางสังคมในทุกด้าน ซึ่งทักษะทางสังคมของผู้สูงอายุในชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางจึงควรจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมในทุกด้าน ได้แก่การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุกล้าแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกของตนเองมากขึ้นและส่งเสริมทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้สูงอายุเป็นต้น
- 2) ภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านการจัดการความเครียด ดังนั้นบุคลากรสาธารณสุขควรส่งเสริมรูปแบบการปรับตัวและการเผชิญปัญหาที่เหมาะสมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุให้มากขึ้น เพื่อลดปัญหาการเกิดภาวะซึมเศร้าต่อไป
- 3) ควรมีการพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้สูงอายุเพื่อเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ สร้างความเข้มแข็งทางร่างกายและจิตใจ สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเน้นบทบาทในการถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีอยู่ไปสู่คนรุ่นหลังเพื่อเพิ่มความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองให้กับผู้สูงอายุ มีการผสมผสานความร่วมมือระหว่างครอบครัวและชุมชน อย่างเป็นระบบ และสนับสนุนการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพให้ครอบคลุมทุกมิติ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติวงศ์ สาสวต. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดภาคตะวันออก. วารสารชุมชนวิจัย, 11(2), 21-38.
- ชนัตถา พลอยเลื่อมแสง และคณะ. (2560). ภาวะซึมเศร้าและคุณภาพชีวิต และปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในประชาชนที่อายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป ชุมชนบ้านมะกอก จังหวัดมหาสารคาม. วารสารสวนปรุง, 33(1), 14-30.
- ณหทัย วงศ์ประการักษ์. (2558). โรคซึมเศร้าในผู้สูงอายุ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- เทพฤทธิ์ วงศ์ภูมิ และคณะ. (2554). ความชุกของโรคซึมเศร้าในประชากรผู้สูงอายุจังหวัดเชียงใหม่. สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 56(2), 103-116.
- ธรณินทร์ กองสุข และคณะ. (2553). ความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของแบบประเมินอาการโรคซึมเศร้าด้วย 9 คำถามเมื่อเทียบกับแบบประเมิน. ใน การประชุมวิชาการสุขภาพจิตนานาชาติครั้งที่ 9 ประจำปี 2553. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- ธรรมนาท เจริญบุญ. (2553). ภาวะซึมเศร้าและภาวะสมองเสื่อมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 15 แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร. ธรรมศาสตร์เวชสาร, 10(4), 428-436.
- นนทรีย์ วงษ์วิจารณ์ และสุปราณี สนธิรัตน์. (2556). ทักษะคิดต่อการเป็นผู้สูงอายุ การดูแลตนเอง ทักษะทางสังคมและความผาสุกในชีวิตของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุอำเภอภินทร์บุรีจังหวัดปราจีนบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 39(2), 66-79.
- นริสา วงศ์พนารักษ์ และสายสมร เฉลยกิตติ. (2557). ภาวะซึมเศร้า: ปัญหาสุขภาพจิตสำคัญในผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลทหารบก, 15 (3), 24-30.
- นิทรา กิจธีระวุฒิมังษ์ และคันสนีย์ เมฆรุ่งเรืองวงศ์. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชน. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 11(1), 63 -64.
- ประไพพันธ์ บัวพรมมี. (2553). การศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพบุคลากรมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จังหวัดนนทบุรี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประสพสุข ศรีแสนปาน. (2561). ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ : ความลุ่มลึกในการพยาบาล. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 41(1), 129-140.
- มาโนชญ์ แสงไสยาศน์. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสุศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรลักษณ์ ศรีนนท์ประเสริฐ. (2560). สุขภาพผู้สูงวัยไทยและปัญหาที่สำคัญ. กรุงเทพมหานคร: โครงการสารานุกรมไทย.
- วาสนา สิทธิกัน. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลบ้านไธสง อำเภอบ้านไธสง จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- วิชุดา อุ่นแก้ว และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์. (2558). ความชุกของภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุในเขต
รับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านพร้าวอำเภอเมืองจังหวัด
หนองบัวลำภู. วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 3(4), 578-
589.
- สรวิทย์ ตั้งปทุมชาติ และสุปราณี สนธิรัตน์. (2559). การทำหน้าที่ด้านความคิดความเข้าใจ
การพึ่งพาตนเอง ทักษะทางสังคม และพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ณ ตำบลบางสีทอง
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 8(2), 1-
19.
- สาวิตรี สิงหาด. (2559). การพยาบาลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า. วารสารและเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 18(3), 15-24.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์. (2560). สถิติผู้สูงอายุในจังหวัดนครสวรรค์. เรียกใช้เมื่อ 23
ธันวาคม 2561 จาก [http://nksawan.nso.go.th/index.php?option=com_](http://nksawan.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=357&Itemid=536#)
[content&view=article&id=357&Itemid=536#](http://nksawan.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=357&Itemid=536#)
- สุทธนันท์ ชุนแจ่ม และคณะ. (2554). การสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าในประเทศไทย. รามาธิบดีพยาบาลสาร, 17(3), 412-429.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2562). การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
กรณีศึกษาชาวตำบลหนองสาหร่าย*
COMMUNITY AND INEQUALITY MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE
DEVELOPMENT CASE STUDY: NHONG SARAI SUB-DISTRICT

รัชชนันท์ อิศรเดช

Thatchanan Issaradet

วสันต์ ลิ้มรัตนภทรกุล

Wason Limrattanaphattarakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: thatchanan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบริบท และสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชาวตำบลหนองสาหร่าย 2) เพื่อศึกษากระบวนการการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชาวตำบลหนองสาหร่าย 3) เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ด้วยตนเอง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มแกนนำชุมชน 8 หมู่บ้าน และประชากรผู้เข้าร่วมกิจกรรม 25 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ไร้โครงสร้าง เป็นแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวตำบลหนองสาหร่าย ประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในการเพาะปลูก การเข้าถึงแหล่งทุน การเข้าถึงอำนาจทางการเมือง และเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ 2) ชาวตำบลหนองสาหร่าย มีระบบการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยอาศัยกระบวนการ คือ 2.1) การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง 2.2) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ 2.3) การทำงานอย่างเป็นระบบ 2.4) การติดตามประเมินผล 3) ทำให้สามารถสังเคราะห์รูปแบบการจัดการตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชุมชนท้องถิ่นได้เป็น 5G Model (หนองสาหร่ายโมเดล) ประกอบด้วย G 1 = Good Leader คือ การมีผู้นำที่ดี G 2 = Good Team การมีทีมงานที่ดี G 3 = Good Planning การมีแผนที่ดี G 4 = Good Participation การมีส่วนร่วมที่ดีมีประสิทธิภาพ และ G 5 = Good Quality of life การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: ชุมชน, ความเหลื่อมล้ำ, การจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำ, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the context of Nhong Sarai Sub-district, 2) to study the process of solving the inequality of Nhong Sarai Sub-district 3) to analyze, synthesize and present model of the community's self-management in order to solve the inequality. The data collection of this research used the method of data collecting from key stakeholders 25 people through non-structural interview tool to and in - depth interviews. The data was analyzed through data descriptive classification and content analysis. The research results 1) Nhong Sarai People is inequality problem arising from the inability to access cultivation resources. Access to capital Political power and access to various benefits 2) Nhong Sarai People have Management system: the steps were as follows; 2.1) group forming to increase bargaining power, 2.2) building community participation at all levels, 2.3) systematic work, and 2.4) Follow-up and monitoring. 3) The synthesis of self-management model to solve the community's inequality through 5G Models consisted of 5 G: G 1 = Good Leader, G 2 = Good Team, G 3 = Good Planning, G 4 = Good and effective Participation, G 5 = Good Quality of life.

Keywords: Community, Inequality, Inequality Management, Sustainable Development.

บทนำ

“ความเหลื่อมล้ำ” (Inequality) วิฤตการณ์ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำด้านแหล่งทุนในการทำมาหากิน เพื่อสร้างสถานะทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงการศึกษา ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่เหมาะสม ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการและความเสมอภาคอื่น ๆ (อติวิญญู แสงสุวรรณ, 2558) ซึ่งการแก้ไขปัญหามักจะถูกผลักดันให้เป็นภาระของรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จเสมอมา ทำให้ปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำยังคงเป็นปัญหาที่คนไทยยังไม่สามารถออกจากกันหุบเหวของความเหลื่อมล้ำได้ และนับวันสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวกลับยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ พิจารณาจากการจัดลำดับประเทศที่มีระดับความเหลื่อมล้ำสูงที่สุดในโลก จากข้อมูลของ CS Global Wealth Report 2018 ประเทศไทยขยับขึ้นจากอันดับที่ 3 (ปี 2559) ใน 2 ปี ที่ผ่านมา จนปี 2561 ประเทศไทยได้แซงหน้า ประเทศรัสเซีย และประเทศอินเดีย ขึ้นเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำเป็นอันดับ 1 ของโลก (บรรยง พงษ์พานิช, 2561)

ในปัจจุบันประเทศไทยมี “ชุมชน” (หมู่บ้าน) อยู่ทั้งสิ้น 75,032 ชุมชนทั่วประเทศ (กรมการปกครอง, 2561) ชุมชนจึงเสมือนเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ชุมชนในท้องถิ่นเริ่มมีความสำคัญอีกครั้งโดยปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ซึ่งประกาศใช้ในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2561 โดยในแผนยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปประเทศในทุก ๆ มิติ รวมทั้งสิ้น 11 ด้าน โดยในด้านที่ 9) ด้านการปฏิรูปประเทศด้านสังคม มีเป้าหมายหลักที่สำคัญที่จะสร้างการออม สวัสดิการสังคม และการลงทุนด้านสังคม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Inequality Problem) ชุมชนในท้องถิ่น และเป็นการปฏิรูปให้เกิดโอกาสการพัฒนาสังคมโดยสนับสนุนให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและการขับเคลื่อนสังคมด้วยจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนว่าการปฏิรูปประเทศด้านสังคมหรือแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำให้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดในสังคม จากจำนวนชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีจำนวนมากทั้งประเทศดังกล่าว ทำให้การสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นเสมือนรากฐานของประเทศ (ประเวศ วะสี, 2557) จึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ชุมชนบ้านหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นตัวอย่างของชุมชนที่พยายามปรับเปลี่ยนตัวเองท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงของโลก ของประเทศและของชุมชนเอง โดยพยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เข้ามารุมเร้าไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเข้าไม่ถึงแหล่งทุน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิเช่นการรักษาพยาบาล การแสดงออกทางการเมืองที่ส่งผลให้เกิดความแตกแยกทางความคิด การใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สร้างระบบการเข้าถึงแหล่งทุนทางการเงินโดยก่อตั้งเป็นธนาคารความดี สถาบันการเงินชุมชน ที่ใช้ระบบการค้ำประกันโดยใช้ความดีหรือศีลเป็นตัวค้ำประกัน การจัดการสวัสดิการชุมชน จนสามารถสร้างชุมชนที่มีระบบการจัดการตนเอง รวมถึงสามารถวางแผนบริหารจัดการ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ในอนาคตสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งระบบการบริหารจัดการดังกล่าวจึงเป็นส่วนที่ควรค่าแก่การศึกษา เพื่อจะนำผลการถอดบทเรียนกระบวนการจัดการของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในชุมชนจะเป็นบทเรียนแห่งการเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาหรือเป็นแบบอย่างให้ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท เช่น ประวัติการก่อตั้งชุมชน ลักษณะของพื้นที่ อาชีพ การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มองค์กรชุมชน ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2. เพื่อศึกษากระบวนการการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของตำบลหนองสาหร่าย อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

3. เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบไปด้วย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ

ส่วนที่ 1 การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นแนวทางคำสัมภาษณ์ (Interview Guidelines) ส่งให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ส่วนที่ 2 การวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิจัยได้ กำหนดแนวทางคำสัมภาษณ์ โดยกำหนดแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน แต่สามารถปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการแสวงหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย และมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งรูปแบบคำถามที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยจะเน้นผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในและนอกพื้นที่ ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านจาก 8 หมู่บ้าน 8 คน
 2. ประธานกลุ่มอาชีพและคณะกรรมการกลุ่ม 5 คน
 3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน
 4. ผู้บริหารสถาบันการเงิน 2 คน
 5. สมาชิกกลุ่มอาชีพและกู้เงินจากสถาบันการเงินชุมชน 8 คน
- รวมทั้งสิ้น 25 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ลำดับขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 เป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและใช้ในการศึกษา เช่น แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน กระบวนการกลุ่มและการจัดตั้งหรือสร้างชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหา แนวคิดการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน แนวคิดในการบริหารจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

1.2 ศึกษาข้อมูลพื้นที่ที่จะทำการศึกษาเบื้องต้น เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน การก่อตั้งชุมชน จากเอกสารข้อมูลพื้นที่ รวมถึงการลงสังเกตการณ์พื้นที่ที่จะ

ทำการศึกษาก่อน และสนทนากับผู้นำชุมชนที่ช่วยก่อตั้งชุมชนบางส่วนเพื่อจะได้ทราบข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดเป็นแนวทางคำถามที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยแนวทางคำถามจะถูกตรวจสอบโดยที่ปรึกษาโครงการและผู้ชำนาญการเฉพาะด้านการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น 3 ท่าน จากนั้นลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยเฉพาะแกนนำชุมชนและสมาชิกกลุ่มชุมชน และผู้ที่ลงปฏิบัติงานในชุมชนหรือมีส่วนทำงานสัมพันธ์กับชุมชนบ้านหนองสาหร่าย จำนวน 25 คน ทำการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสรุปข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การจัดประชุมกลุ่ม เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และคืนข้อมูล

เนื่องจากการเก็บข้อมูลมาจากกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความถูกต้องของข้อมูลเกิดความสมบูรณ์มากที่สุด และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปรับแก้ข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ และเป็นการคืนข้อมูลให้กับพื้นที่ เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชนต่อไป จึงได้จัดให้มีการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเข้าร่วมประชุมรับฟังผลการศึกษาและข้อสรุปร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์รูปแบบ จนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มาเรียบเรียงข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งรวบรวมโดยการสัมภาษณ์แกนนำชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยใช้การอธิบายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามลำดับของช่วงเวลา (Time Line) และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ และใช้วิธีการสร้างรูปแบบข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน (Analysis Induction) บนฐานของการใช้แนวคิดต่าง ๆ ประกอบในการวิเคราะห์ และนำผลการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่เป้าหมาย มาหาข้อสรุปจากนั้นทำการวิเคราะห์ ข้อมูลในเบื้องต้น โดยใช้เทคนิคเครื่องมือแบบโยงสามเส้า (Triangulation) และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาของตนเอง จนได้ข้อสรุปเป็นรูปแบบที่เป็นองค์ความรู้จากพื้นที่ (Grounded Theory Study)

ผลการวิจัย

ในส่วนของการนำเสนอผลการวิจัย ได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาบริบท เช่น ประวัติการก่อตั้งชุมชน ลักษณะของพื้นที่ อาชีพ การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มองค์กรชุมชน ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และสภาพ ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของ ชาวตำบลหนองสาหร่าย อำเภอ พนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ชาวตำบลหนองสาหร่ายเป็นตำบลเล็ก ๆ หนึ่งแห่งในเขต ชุมชนชนบทที่มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 15,247 ไร่ หรือประมาณ 26.95 ตร.กม. ซึ่งในปัจจุบันมี พื้นที่ครอบคลุม 9 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านสระลุมพุก หมู่ที่ 2 บ้านโกรกยาว หมู่ที่ 3 บ้านหนองปรก หมู่ที่ 4 บ้านหนองขุย หมู่ที่ 5 บ้านปลักเขว้า หมู่ที่ 6 บ้านหนองทราย หมู่ที่ 7 บ้านหนองแห่น หมู่ที่ 8 บ้านใหม่พัฒนา และหมู่ที่ 9 บ้านหนองสาหร่าย มีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,826 คน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเป็นแบบดินปนทรายและมีคลองส่งน้ำ จากชลประทานเข้าถึงผ่านในหมู่บ้าน ทำให้พื้นที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกผลิตผลทางการ เกษตร อาชีพที่สำคัญของประชาชนในเขตพื้นที่ชาวตำบลหนองสาหร่ายคือการปลูกข้าว ทำไร เลี้ยงสัตว์ และการรับจ้าง ชาวตำบลหนองสาหร่ายมีกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มองค์กรตั้งขึ้นมากมาย จำนวน 42 กลุ่ม สะท้อนเรื่องความสามัคคีของคนในชุมชนที่สามารถทำงานร่วมกันได้ แต่กระนั้นก็ตามโอกาสที่ชุมชนในท้องถิ่นจะเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่นำไปสู่การสร้าง ความเจริญก้าวหน้าก็ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก สะท้อนเรื่องปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำที่ชุมชนต้อง ประสบพบเจอจนกลายเป็นเรื่องที่สร้างความอ่อนแอให้กับชุมชนมาอย่างยาวนาน

จากการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านหนองสาหร่าย มีสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ส่ง ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตที่ค่อย ๆ สะสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ครอบคลุม 5 ด้าน คือ

1. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากร

1.1 ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรน้ำ จะขอแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา คือ

1.1.1 ก่อนก่อตั้งตำบล ช่วงก่อนการแยกตัวออกจากตำบลดอนเจดีย์ งบประมาณที่เข้ามาสู่ตำบลหนองสาหร่ายไม่เพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งน้ำ เนื่องจากมีการนำ งบประมาณไปพัฒนาพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำมากกว่าอย่างอำเภอดอนเจดีย์ของ จังหวัดสุพรรณบุรี ในขณะที่พื้นที่ที่มีการปลูกข้าวแต่อยู่ไกลจากการเข้าถึงแหล่งน้ำ จะได้ งบประมาณในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรน้อยกว่า ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในการตัดสินใจแยกตัว ออกจากตำบลดอนเจดีย์ ของกลุ่มแกนนำชุมชนในขณะนั้น

1.1.2 หลังก่อตั้งตำบล หลังจากการแยกตัวออกมาตั้งตำบลหนอง สาหร่าย กรมชลประทานได้มีการขุดคลองชลประทานส่งน้ำจากอำเภอดอนเจดีย์เพื่อนำน้ำ ไปใช้เพื่อการเกษตรผ่านตำบลหนองสาหร่ายซึ่งคลองชลประทานดังกล่าวมีน้ำไหลผ่านตลอด ทั้งปี ทำให้เกษตรกรในตำบลหนองสาหร่ายสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการทำเกษตรได้เป็น อย่างดี

1.2 ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรที่ดิน

เนื่องจากที่ดินเป็นสินทรัพย์ที่มีราคาทำให้กลุ่มคนที่ไม่มีทรัพย์มรดกจากบรรพบุรุษมอบให้กันมา ก็จะหมดโอกาสในการมีที่ดินทำกินทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงทรัพยากรที่ดิน ทำให้หมดโอกาสในการเป็นเจ้าของที่ดินเป็นของตนเอง และหมดโอกาสในการสร้างอำนาจทางการผลิตให้กับตนเองด้วย

2. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านราคาพืชผลการเกษตร

รายได้หลักของชาวตำบลหนองสาหร่ายอยู่กับการขายพืชผลทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวซึ่งมีการปลูกปีละ 2 ครั้ง คือ ข้าวนาปี และข้าวนาปรัง แต่ในข้อเท็จจริงกับพบว่าราคาพืชผลทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวกับราคาไม่แน่นอน ที่แน่นอนคือมีแนวโน้มว่าราคาจะตกต่ำลงเรื่อย ๆ ทั้งที่ข้าวหรือพืชผลทางการเกษตรเป็นของชาวนาแต่ชาวนากลับไม่มีสิทธิแม้แต่จะเรียกร้อง ต่อรอง ทำให้ราคาพืชผลทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวต่ำกว่าต้นทุนการผลิต ชาวนาจึงหลงวนเวียนอยู่กับวงจรแห่งความยากจนต่อไป

3. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านต้นทุนการผลิต

การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเพาะปลูกแบบใหม่ จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิต การใช้เครื่องจักรในการผลิตเพื่อให้เกิดความรวดเร็วเพิ่มมากขึ้น การใช้สารกำจัดศัตรูพืช การใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช เป็นต้น ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นทั้งสิ้น ความเหลื่อมล้ำด้านการต่อรองราคาปัจจัยสนับสนุนการเพาะปลูกเหล่านี้ทำให้เกษตรกรหมดโอกาสที่จะต่อสู้หรือล้มตาอำปากได้ กลับกลายเป็นการก่อร่างสร้างหนี้ เป็นวงจรการสร้างหนี้ที่ไม่มีวันจะหลุดพ้นออกมาได้ เนื่องจากราคาต้นทุนการผลิตเหล่านี้มีแต่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ราคาพืชผลทางการเกษตรกลับตกลงสวนทางกัน

4. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงแหล่งทุน

“ทุน” ปัจจัยที่ทรงอิทธิพลและมีอำนาจอย่างยาวนาน แต่การเข้าถึงแหล่งทุนเป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรกรทั่วไปเนื่องจากการเข้าถึงแหล่งทุนโดยเฉพาะกับสถาบันการเงินทั่วไป จำเป็นจะต้องอาศัยสินทรัพย์ในการค้ำประกันในการกู้เพื่อการขยายธุรกิจหรือขยายอาชีพ ความเหลื่อมล้ำในเรื่องการเข้าถึงแหล่งทุนจึงเป็นการผลักเกษตรกรหรือผู้มีรายได้น้อยออกจากวงจรการเข้าถึงแหล่งทุนไปโดยปริยาย

5. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการเมืองการปกครอง

ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองการปกครอง

ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองการปกครองของชุมชนท้องถิ่น มักจะเกิดการสืบทอดอำนาจของผู้มีฐานะและผู้มีอิทธิพลในขณะนั้น เช่น พ่อเป็นใหญ่บ้าน หมดวาระลูกก็จะมาเป็นต่อ ลูกหมดวาระหลานก็จะมาเป็นต่อ ซึ่งปรากฏการณ์นี้เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นแล้ว

ความเหลื่อมล้ำด้านการแสดงความคิดเห็น

คำโบราณกล่าวไว้ว่า “เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด” ทำให้เกิดวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในสังคมไทยก็คือ การต้องยอมรับทั้ง ๆ ที่อึดอัด

2. ผลการศึกษากระบวนการการแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำของ ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวตำบลหนองสาหร่ายมีลักษณะพิเศษ เนื่องจากเป็นการวางรากฐานการเรียนรู้ความเป็นประชาธิปไตย ตั้งแต่ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ทำให้เกิดการตื่นตัวที่จะรับผิดชอบกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับตำบล เนื่องจากตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่สำคัญที่สุดกระบวนการดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเรื่องของอำนาจทางการเมืองการปกครอง ที่มีถูกปลูกฝังกันมายาวนานว่าเป็นเรื่องของกลุ่มคนที่มีอำนาจหรือฐานะทางการเงินเท่านั้น โดยกระบวนการแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวสามารถสรุปออกเป็นขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง

จุดเด่นที่สำคัญของตำบลหนองสาหร่าย คือ การรวมกลุ่มย่อยเพื่อดึงศักยภาพของแต่ละกลุ่มเข้ามาทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน ทำให้ตำบลมีความเข้มแข็งสามารถที่จะขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำทางการเมืองหรือการเข้าถึงอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะกลุ่มย่อยต่าง ๆ ในตำบลก็เปรียบเสมือนกลุ่มอำนาจทางการเมืองประเภทหนึ่ง เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีกำลังคน มีกำลังทุน และมีการบริหารจัดการด้วยตนเองอยู่แล้ว การรวมตัวของกลุ่มย่อยเหล่านี้จึงกลายเป็นการเรียนรู้เรื่องการเชื่อมประสานและต่อรองหาข้อตกลงร่วมกัน และที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้การเมืองของตำบลหนองสาหร่ายก็คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับคุ้มบ้าน ระดับหมู่บ้าน และในระดับตำบล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวอาจจะมีแตกต่างจากการรวมกลุ่มของตำบลอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ

ดังได้กล่าวมาแล้วเพื่อให้การแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำทางการเมืองเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยตำบลหนองสาหร่ายมีเป้าหมายในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับจึงได้กำหนดการประชุมของแต่ละหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน เช่น ประชุมระดับคุ้มประมาณ 4-5 หลังคาเรือน ช่วงเย็นวันศุกร์เดือนละ 1 ครั้ง, ประชุมระดับหมู่บ้าน โดยได้ถูกกำหนดไว้เป็นปฏิทินตำบลว่าจะอยู่ในช่วงวันที่ 2 ถึง วันที่ 10 ของทุกเดือน, ประชุมระดับตำบลและสภาองค์กรชุมชน ทุกวันที่ 25 ของทุกเดือนมีการประชุมระดับตำบลและสภาองค์กรชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การทำงานอย่างเป็นระบบ

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำด้านการเมืองในตำบลหนองสาหร่าย เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมตามข้อเสนอในเวทีที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล จำเป็นจะต้องอาศัยศักยภาพการทำงานของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จะต้องมีโครงสร้างที่ชัดเจน เช่น

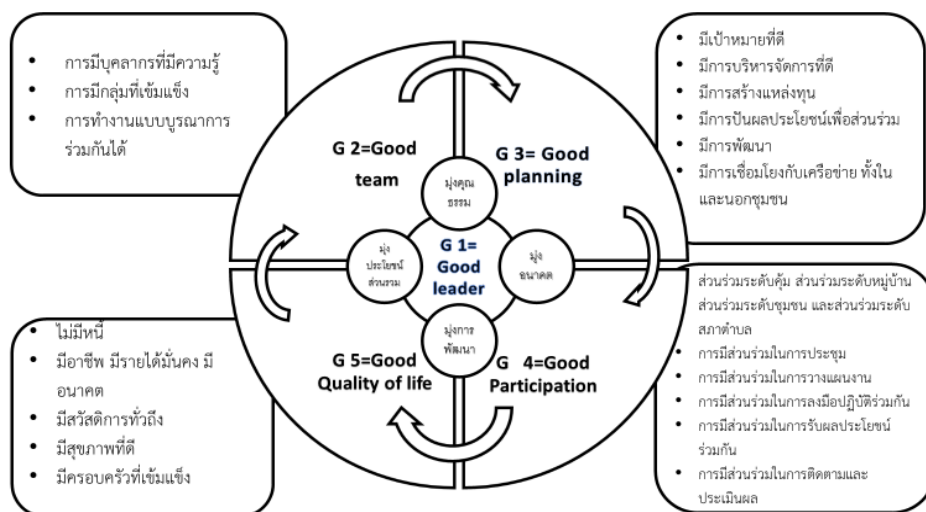
มีประธาน รองประธาน ฝ่ายการเงิน ฝ่ายปฏิคม เป็นต้น ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองและเป็นการฝึกใช้อำนาจอย่างหนึ่งเช่นเดียวกัน เพื่อที่จะทำให้การทำงานเกิดความสอดคล้องกัน และสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล

การดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ของชาวตำบลหนองสาหร่ายจะเกิดประสิทธิภาพและการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลโครงการที่ได้ดำเนินการไป ซึ่งจุดเด่นของชาวตำบลหนองสาหร่ายก็คือ การลดความเหลื่อมล้ำในการเสนอข้อท้วงติงเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตำบล จากผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในตำบล เพื่อให้เกิดการสะท้อนของปัญหาที่คนในชุมชนได้รับผลกระทบ เช่น การนำรายได้จากแต่ละกลุ่มอาชีพไปจัดเป็นสวัสดิการชุมชนไปนำเสนอในที่ประชุมระดับตำบล เป็นต้น สะท้อนเรื่องของศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกัน เกิดเป็นจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ในที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ด้วยตนเอง

จากการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์จากผู้ปฏิบัติงานตรงในพื้นที่ และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นรูปแบบที่เรียกว่า หนองสาหร่ายโมเดล โดยรูปแบบหนองสาหร่ายโมเดลสามารถกำหนดจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical evidence) ในพื้นที่ว่า “5G Model” อันประกอบด้วยข้อมูล 5 ส่วนด้วยกัน คือ G1 - Good Leader, G2 - Good Team, G3 - Good Planning, G4 - Good Participations, G5 - Good Quality of life.

ภาพที่ 1 รูปแบบการนำ 5G Model ไปปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม

G1 - Good Leader หมายถึง การมีผู้นำที่ดี ประกอบด้วย คุณธรรม มีวิสัยทัศน์ รักการพัฒนา และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นสำคัญ

G2 - Good Team หมายถึง การมีทีมงานที่มีความรู้จากการศึกษาเพิ่มเติม แข่งขันในการทำงานร่วมกัน และสามารถบูรณาการองค์ความรู้ในการทำงานร่วมกันได้

G3 - Good Planning หมายถึง การทำงานอย่างเป็นระบบ คือ มีเป้าหมาย มีการแบ่งภาระหน้าที่การทำงาน สามารถหาแหล่งทุนมาเสริมได้ แบ่งปันผลประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างเท่าเทียม มีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสามารถทำงานเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี

G4 - Good Participations หมายถึง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการทำงานในทุกขั้นตอน ทุกระดับ ทุกกิจกรรมและทุกเพศวัย

G5 - Good Quality of life หมายถึง การปราศจากหนี้ผูกพัน แต่มีอาชีพที่มั่นคงมีอนาคต มีการจัดระบบสวัสดิการชุมชนครอบคลุมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ การศึกษา เพื่อให้ครอบครัวในชุมชนมีความสุขได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากงานวิจัยนี้ มีผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของแอนดริว แม็คเค อาจารย์และนักวิชาการด้านการพัฒนาเพื่อความเท่าเทียมกันแห่ง Overseas Development Institute and University of Nottingham ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของความยากจนกับความเหลื่อมล้ำ (Andrew McKay, 2002) ความไม่เสมอภาคกับการเจริญเติบโตขึ้นของคุณภาพชีวิตของคนในประเทศนั้น ๆ ความไม่เสมอภาคมีส่วนสร้างความเข้มแข็ง และส่งผลต่อการพัฒนาความยากจนจึงมีความสัมพันธ์อย่างมากเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียม จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในตำบลหนองสาหร่าย พบว่า ความยากจนสามารถสะท้อนจากสภาพความเป็นอยู่ของประชากรทั้งหมด และระดับความไม่เท่าเทียมส่งผลโดยตรงต่อแนวคิดเรื่องความยากจนมาอย่างยาวนาน ซึ่งความแตกต่างหรือความไม่เท่าเทียมของแต่ละคนที่ไม่เท่ากันนั้น เป็นผลจากความแตกต่างทางรายได้และจะส่งผลกระทบไปถึงเรื่องของการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมที่ดีด้วย เหมือนกับแนวคิดของจูเลีย ลิซฟีล นักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นนักวิชาการอาวุโสของ University of Sussex Business School (Julie A. Litchfield., 1999) ก็สามารถสรุปได้ว่า ความเหลื่อมล้ำทางสังคมมีส่วนสัมพันธ์เชื่อมโยงถึงกันกับประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจเป็นฐาน หรืออยู่ปะปนหลอมรวมไปกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านอื่น ๆ โดยงานวิจัยครั้งนี้จะมุ่งเน้นไปที่การเข้าใจเรื่องความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม โดยเริ่มจากความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจเป็นฐาน เพราะความไม่เท่าเทียมกันด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบไปยังมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ การศึกษา ด้านการเมือง และด้านการเข้าถึงทรัพยากร เป็นต้น สำคัญไปกว่านั้นก็คือ

ปรากฏการณ์จากตำบลหนองสาหร่ายที่กล่าวถึงความสามารถออกจากกับดักของความยากจนไปได้ เพราะโอกาสในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ สนับสนุน เพราะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ประสบความสำเร็จในปัจจุบันก็ย่อมที่จะมีฐานที่ดีกว่าโดยเฉพาะลูกหลานที่ได้รับการสืบทอดความสมบูรณ์ก็จะมีโอกาสทางสังคมมากกว่า กลุ่มคนที่มีความยากจนทำให้เสียเปรียบเป็นทุนตั้งต้นตั้งแต่เริ่มดำเนินชีวิตเลยก็ว่าได้ ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำก็ยังคงมีอยู่ไม่หายไปไหนเป็นการผลิตซ้ำ ๆ สะสมไปเรื่อย ๆ โอกาสที่จะออกจากวงจรดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ยากมาก หากจะยังพึ่งพากระบวนแบบเดิม ๆ ต่อไป แม้ว่าสังคมในยุคปัจจุบันจะพยายามสร้างมาตรฐานใหม่ ๆ เพื่อจะลดช่องว่างและโอกาสในการเข้าถึงสิทธิมากยิ่งขึ้นก็ตามก็ยังคงเป็นเพียงการพึ่งพาคนอื่นอยู่ดี เพราะหากยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ การออกจากวงจรของความเหลื่อมล้ำก็ยังคงเป็นเรื่องยาก แต่ผลการวิจัยขัดแย้งกับแนวคิดของ Patrick Diamond et al. คิดว่าทางออกของการแก้ไขปัญหาความ ยุติธรรมหรือความไม่เท่าเทียมจะต้องอาศัยสังคมคุณธรรมเท่านั้น (Patrick Diamond et al., 2006) ซึ่งหากมองถึงเรื่องอรรถประโยชน์สูงสุด ก็พบว่า ความยุติธรรมทางสังคมอาจจะมีทางออกของการแก้ไขปัญหาที่ดี แต่ในบริบทของสังคมไทยความมั่งมี หรือความมั่งคั่ง เพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ได้เป็นเหตุที่ทำให้สังคมมีความสุขอย่างยั่งยืนได้ แต่อาจจะต้องหมายถึง ความสามัคคี การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในตำบลหนองสาหร่ายก็ได้ ซึ่งอมาตยา เช่น มองเรื่องการสร้างความเข้มแข็งให้กับมนุษย์เป้าหมายสูงสุดว่าต้องมีอิสรภาพ 5 ด้าน คือ อิสรภาพทางการเมือง อิสรภาพทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม หลักประกันว่าภาครัฐจะมีความโปร่งใส และการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (Sen, Amartya., 1999) สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งตำบลหนองสาหร่ายมีกระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้ง 5 ด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น รูปแบบหรือแนวคิดในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชาวตำบลหนองสาหร่ายก็ยังมีลักษณะของชุมชนในรูปแบบใหม่ เหมือนการศึกษาของชูลเลอร์และแจ๊คสัน และโกวิท พวงงาม ที่มองว่าการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนรูปแบบใหม่ต้องประกอบไปด้วย ความมีจิตสำนึกร่วมกัน ดำเนินการอยู่บนหลักการที่ถูกต้อง สร้างเป้าหมายร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเพื่อสร้างการเชื่อมโยงระหว่างภายในและภายนอกชุมชน สุดท้ายจะต้องมีข้อมูลที่ชัดเจนและเปิดเผยได้ ไม่มีการปกปิดข้อมูล (Schuler, R.S. & Jackson, S.E., 1996); (โกวิท พวงงาม, 2553) ซึ่งกระบวนการชุมชนรูปแบบใหม่จะใกล้เคียงกับผลการวิจัยในครั้งนี้มาก โดยเฉพาะผลงานของโกวิท พวงงาม ค่อนข้างสอดคล้องกับการวิจัยในชุมชนหนองสาหร่ายมากที่สุด เนื่องจาก โกวิท พวงงาม ได้มองไปถึงการพึ่งพาตนเองได้ บริหารจัดการตนเองได้ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนชาวตำบลหนองสาหร่ายก็สอดคล้องกับองค์ประกอบที่สำคัญของ

กระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย ที่พบว่า การสร้างชุมชนให้เข้มแข็งต้องประกอบด้วย ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้ โดยการที่ชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองโดยอาศัยภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ปัจจัยด้านระบบเครือข่าย ที่ต้องทำการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานทั้งในและนอกชุมชน ปัจจัยด้านองค์กรชุมชนจะต้องมีระบบความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับผู้นำที่มีคุณธรรม ปัจจัยด้านภาวะผู้นำมีความสามารถในการนำชุมชนได้เป็นอย่างดี และปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี เป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการสร้าง ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ต่อไป (สมบุรณ์ ธรรมลังกา, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชาวตำบลหนองสาหร่ายสามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในชุมชนได้เนื่องจากมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่นทุ่มเทพัฒนาตำบลและคุณภาพชีวิตของชาวหนองสาหร่าย การมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา ขยันเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองและตำบลอย่างต่อเนื่อง มีวิถีการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน บ่งบอกถึงความมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเนื่องจากการอาศัยความสัมพันธ์ทางสายเลือด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผูกหรือยึดโยงให้ตำบลประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี การมีระบบการจัดการที่มีโครงสร้างที่ชัดเจน ทำให้เกิดการแบ่งภาระหน้าที่ในการทำงาน และเกิดการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยอาศัยกระบวนการขั้นตอน คือ 1) การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง 2) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ 3) การทำงานอย่างเป็นระบบ 4) การติดตามประเมินผล ทำให้สามารถสังเคราะห์รูปแบบการจัดการตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชุมชนท้องถิ่นได้เป็น 5G Model (หนองสาหร่ายโมเดล) ประกอบด้วย G 1 = Good Leader คือ การมีผู้นำที่ดี G 2 = Good Team การมีทีมงานที่ดี G 3 = Good Planning การมีแผนที่ดี G 4 = Good Participation การมีส่วนร่วมที่ดีมีประสิทธิภาพ และ G 5 = Good Quality of life การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ข้อเสนอแนะ 1) เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทำให้มีข้อจำกัดในบางเรื่อง เช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจะได้เฉพาะกลุ่มแกนนำและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วนเท่านั้น เพื่อให้การพัฒนาแบบมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ควรจะมีการทำวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติม โดยการเก็บข้อมูลแบบสำรวจความคิดเห็นจากผลการวิจัยในครั้งนี้รวมทั้งรูปแบบที่ได้จากการวิจัยเพื่อพัฒนาให้รูปแบบดังกล่าวมีความสมบูรณ์ทั้งในเชิงลึกและกว้างครอบคลุมประเด็นให้มากที่สุด 2) เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ควรจะต้องมีการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติมในมิติของการบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 42 กลุ่มในตำบลหนองสาหร่าย

เนื่องจากแต่ละกลุ่มก็จะมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน และด้วยข้อจำกัดด้านเวลาทำให้การวิจัยในครั้งนี้อาจจะขาดมิติความละเอียดลึกซึ้งในการมิติของพัฒนาการของแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน 3) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นที่มีรูปแบบการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมทางความรู้ใหม่ ๆ เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดที่ได้ศึกษาเฉพาะพื้นที่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้แต่แรก อาจจะไม่สามารถสะท้อนปรากฏการณ์ของพื้นที่อื่นได้ ดังนั้น หากมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบจะทำให้การนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2561). แจ้งข้อมูลทางการปกครอง. เรียกใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.isranews.org/thaireform/thaireform-data/74020-data.html>
- โกวิท พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- บรรยง พงษ์พานิช. (2561). ไทยขยับอันดับที่ 1 ครองแชมป์ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสูงสุดในโลก. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.siambusinessnews.com/16563>
- ประเวศ วะสี. (2557). ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศมันคง. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2563 จาก https://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrc2557/d022358-01-3.pdf
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(2), 58-66.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct 2018.pdf.
- อติวิทย์ แสงสุวรรณ. (2558). ความเหลื่อมล้ำ. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-052.pdf>
- Andrew McKay. (2002). Inequality Briefing : Defining and Measuring Inequality. Retrieved September 3, 2020, from <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/3804.pdf>

Julie A. Litchfield. (1999). Inequality: Methods and Tools. Retrieved September 10, 2020, from https://www.academia.edu/27073323/Inequality_Methods_and_Tools

Patrick Diamond et al. (2006). Global Europe, Social Europe. Cambridge: Polity Press.

Schuler, R.S. & Jackson, S.E. (1996). Human Resource Management: Positioning for the 21st Century. New York: West Publishing Company.

Sen Amartya. (1999). Development as Freedom. New York: Oxford University Press.

รูปแบบการใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัย*

THE PATTERN OF USAGE PROSODY IN VINAYAVINICCHAYA AND UTTARAVINICCHAYA

เสฐียร ทังทองมะดัน

Sathien Thangthongmadan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratsima Campus, Thailand

Email: sathienthong@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในคัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัย 2) ศึกษาการใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัย และ 3) เพื่อวิเคราะห์การใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัย เป็นวิจัยเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า คัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัย รจนาโดยพระพุทธทศตมหารเถระ เป็นอรรถกถาของพระวินัยปิฎก รูปแบบอรรถกถาเป็นประเภทสังคหะ แต่งเป็นแบบร้อยกรอง ฉันทลักษณ์ที่ใช้ นำหลักการมาจากคัมภีร์วุตโตทัย รูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในการแต่งประกอบด้วย มัตตาสมกฉันท วิชขุมมาลาฉันท รุชมวดีฉันท อินทรวีเชียรฉันท อุปชาติฉันท วังสกุณฉันท ไตรภูกฉันท วสันตติลลฉันท อปรวัตถฉันท และวิปุลฉันท การใช้ฉันทลักษณ์ พบว่ามีความสัมพันธ์กับโครงสร้างการอธิบายเนื้อหา คือส่วนต้นของคัมภีร์ เป็นบทกล่าวเริ่มต้นกล่าวการนอบน้อมพระรัตนตรัย ส่วนเนื้อหาของคัมภีร์ และส่วนสุดท้ายของคัมภีร์ เป็นบทนิคมคาถา เนื้อหาทั้ง 3 ส่วนของคัมภีร์ ผู้รจนาเลือกใช้ฉันทลักษณ์ที่ต่างกัน ด้านการวิเคราะห์การใช้ฉันทลักษณ์ในการแต่งคัมภีร์ พบว่า เนื้อหาส่วนต้นของเรื่อง นิยมใช้ฉันทลักษณ์ที่แตกต่างจากส่วนเนื้อหา ฉันทลักษณ์ที่ใช้ในส่วนนี้ จึงเป็นไปตามข้อกำหนดของฉันทนั้น ๆ อย่างเคร่งครัด ส่วนเนื้อหา เป็นการวินิจัยพระวินัย จึงนิยมใช้ฉันทลักษณ์ประเภทปฐยาวัตรและวิปุลฉันทเป็นส่วนมาก เพราะฉันทลักษณ์ 2 ประเภทนี้ มีที่ไม่ยุ่งยากมาก นิยมใช้ในการแต่งเรื่องราวต่าง ๆ ส่วนท้าย ผู้รจนาก็นิยมใช้ฉันทลักษณ์อีกลักษณะหนึ่ง ที่มีข้อกำหนด ข้อบังคับเช่นเดียวกับฉันทที่ใช้ในส่วนตอนต้นเนื้อหา

คำสำคัญ: รูปแบบ, ฉันทลักษณ์, คัมภีร์วินัยวินิจัย, อุตตรวินิจัย

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the pattern of prosody used in Vinayavinicchaya and Uttaravinicchaya 2) study prosody in Vinayavinicchaya and Uttaravinicchaya and 3) To analyze the usage of prosody in Vinayavinicchaya and Uttaravinicchaya. It is the documentary research. The result is found that Vinayavinicchaya and Uttaravinicchaya is composed by Buddhaddatta. It is the commentary of Vinayapitaka. Commentary format is a type of collection. It is composed in verse. Prosody used the principles is derived from the Vuttathaya scriptures. Prosody patterns used in composing includes mattasamaka vijjummala rummavati indavajira upajati vamsattha totaka vasantatilaka aparavatta patthayavatta and vipula. The usage of the prosody was found to be related to the structure of the content explanation. The beginning of the scripture is the beginning chapter said humility to the jewels. The content of the scriptures and the last part of the scriptures are a witchcraft settlement chapter. All three parts of the scriptures are chosen a different prosody by the evangelists. In the analysis of prosody used in writing scripture, it was found that the content of part was different prosody from the text. Therefore, Prosody used in this section strictly complies with the requirements of that particular scheme. The content is the decision of the Vinaya. Therefore, Patthayavatta and Vipula are popularly because of these two types of prosody, there are very easy. It is commonly used in composing stories, and at the end, the evangelists also use another style. It is the same regulations as the rules used in the section at the beginning of the content

Keywords: Pattern, Prosody, Vinayavinicchaya, Uttaravinicchaya

บทนำ

องค์ประกอบของศาสนาทั้งหลายในโลกนี้มีหลัก ๆ คือ 1) ศาสดา ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งศาสนาขึ้นมา เป็นผู้ค้นพบ ตรัสรู้ รวมถึงนำสิ่งที่ตรัสรู้มาสั่งสอน 2) ศาสนธรรม คำสั่งสอนของศาสดาที่ทรงสอนสาวกในโอกาสต่าง ๆ เมื่อศาสดาล่วงลับไป สาวกที่เป็นศิษย์ก็จะรวบรวมคำสอนของศาสดา จัดไว้เป็นหมวดหมู่ 3) สาวก หรือ ศาสนิก ผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระศาสดา 4) ศาสนสถาน ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของศาสนา นั้น ๆ 5) ศาสนพิธี เป็นเรื่องเกี่ยวกับพิธีกรรมของศาสนานั้น ที่ศาสนิกจะพึงปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม กล่าวเฉพาะส่วนศาสนธรรม จะเห็นได้ว่า คำสอนของศาสดา มักจะได้รับการทรงจำ

รักษา สืบต่อ โดยศาสนิกหรือสาวกของศาสนานั้น ๆ จัดรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ กลายเป็น คัมภีร์ประจำของศาสนานั้น ๆ กล่าวเฉพาะในพระพุทธศาสนา คำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ได้รับการรวบรวมไว้โดยพระสงฆ์ ปรากฏโดยชื่อว่า พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคำสั่งและคำสอนของพระพุทธองค์ ที่สั่งสอนสาวกหรือพุทธบริษัททั้ง 4 ตลอดระยะเวลา 45 พรรษา ที่พระองค์ทรงประกาศพระศาสนา เมื่อพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว พระสาวก ได้ทำสังคายนา รวบรวมคำสอนของพระองค์ไว้เป็นหมวดหมู่ ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเจริญแพร่หลายในที่ต่าง ๆ พระไตรปิฎกก็ได้รับการรักษาสืบทอดไปพร้อม ๆ กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจคำสอนในพระไตรปิฎกอย่างถูกต้องชัดเจน พระเถระทั้งหลาย จึงได้แต่ง คัมภีร์อธิบายขยายความพระไตรปิฎกขึ้น เรียกว่า คัมภีร์อรรถกถา ต่อมาก็มีการแต่งคัมภีร์ฎีกา เพื่ออธิบายความในคัมภีร์อรรถกถา แต่งคัมภีร์อนุฎีกา เพื่ออธิบายความในคัมภีร์ฎีกา ทำให้เกิดลำดับคัมภีร์และอาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตามลำดับคัมภีร์ที่แต่ง กล่าวคือ อาจารย์ผู้รวบรวมพระไตรปิฎก เรียกชื่อว่า “พระสังคีติกาจารย์” อาจารย์ผู้แต่งอรรถกถา เรียกว่า “พระอรรถกถาจารย์” อาจารย์ผู้แต่งฎีกา เรียกว่า “พระฎีกาจารย์และอาจารย์ผู้แต่งอนุฎีกา เรียกว่า “พระอนุฎีกาจารย์” กล่าวเฉพาะคัมภีร์อรรถกถา เป็นคัมภีร์ที่แต่งอธิบายและตีความพุทธธรรม ตลอดจนมติวินิจฉัยของท่านผู้รู้พุทธาธิบายสมัยต่าง ๆ มีพระสังคีติกาจารย์ เป็นต้นจัดทำขึ้น อรรถกถามีชื่อเรียกเป็นการเฉพาะว่า อัฐกถา สังวรธรรมา หรือวรรณนา (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) คัมภีร์อรรถกถา แบ่งเป็นหลายประเภท เช่น 1) แบ่งตามลักษณะของผู้ประพันธ์ คืออรรถกถาที่พระพุทธเจ้าตรัสอธิบายความไว้ กับแบ่งตามที่พระเถระทั้งหลายในสมัยพุทธกาลกล่าวเอาไว้ 2) แบ่งตามยุคสมัย คืออรรถกถาสมัยเก่า อรรถกถาสมัยใหม่ที่แต่งในลังกา และอรรถกถาท้องถิ่น 3) แบ่งตามภาษา คืออรรถกถาที่แต่งเป็นภาษาบาลี กับอรรถกถาที่แต่งเป็นภาษาสิงหล 4) แบ่งตามเนื้อหา คืออรรถกถาชุดใหญ่ที่แต่งอธิบายพระไตรปิฎกทั้ง 3 ปิฎกคือพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก พระอภิธรรมปิฎก ตามสาย ตามหมวดหมู่แห่งปิฎกนั้น ๆ กับอรรถกถาชุดเล็ก คืออรรถกถาที่ท่านแต่งอธิบายความในพระไตรปิฎก แต่หยิบยกมาเพียงบางเรื่อง บางประเด็นมาอธิบายขยายความและจบเป็นเรื่อง ๆ ตอน ๆ ไป คัมภีร์วินัยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย หากแบ่งประเภทโดยยึดหลักตามเนื้อหาแล้ว จัดเป็นอรรถกถาชุดเล็ก เป็นผลงานประเภท “สังคหะ” คือการแต่งสรุปรวบรวมประเด็นสำคัญจากพระวินัยปิฎกทั้ง 3 ส่วนคือ อุกโกตวิภังค์ ว่าด้วยศีลของภิกษุและภิกษุณี ชันธกะ ว่าด้วยเรื่องราวหมวดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังฆกรรม ธรรมเนียม วัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ และปริวาร ว่าด้วยคัมภีร์ที่สรุปเนื้อหาของพระวินัยปิฎกทั้งหมด สองคัมภีร์นี้เป็นผลงานของพระพุทธทตตะ ซึ่งเป็นชาวอินเดีย เป็นพระอรรถกถาจารย์ร่วมสมัยกับพระพุทธโฆษาจารย์ เป็นพระเถระที่มีชื่อเสียงประจำสำนักมหาวิหาร ในเกาะลังกา ท่านเดินทางมาก แคว้นโจฬะ ใกล้แม่น้ำคาเวรี อินเดียใต้ ท่านได้เดินทางมาที่ลังกาเพื่อแปลอรรถกถาภาษาสิงหล โดยเดินทางมาก่อนพระพุทธโฆสาจารย์ (พัฒน์ เพ็งผลา, 2542) พระพุทธทตตะ ทำงานแปล

อรรถกถายังไม่สำเร็จ จึงเดินทางกลับเพราะปัญหาเรื่องสุขภาพ ระหว่างทางเรือได้พบกับ พระพุทธโฆสะ ซึ่งกำลังเดินทางไปเกาะลังกาเพื่อแปลอรรถกถาเช่นเดียวกัน พระพุทธทศตะจึง ได้ขอร้องให้พระพุทธโฆสาจารย์ ส่งคัมภีร์อรรถกถาที่ท่านแปลเสร็จมาให้ท่านด้วย เมื่อพระพุทธทศตะได้รับคัมภีร์อรรถกถาจากพระพุทธโฆสาจารย์ ท่านจึงได้แต่งสรุปคัมภีร์อรรถกถา เหล่านั้น โดยอาศัยเนื้อหาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา คัมภีร์ที่ท่านแต่งเป็นอรรถกถา ประเภทสังคหะ หรืออรรถกถาชุดเล็ก แต่งครบทั้ง 3 ปิฎก เฉพาะส่วนที่เป็นอรรถกถาชุดเล็ก ของพระวินัยปิฎกก็คือคัมภีร์วินัยวินิจฉัยและอุตตร-วินิจฉัยนั่นเอง การรจนาคัมภีร์คัมภีร์วินัย วินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย ทราบว่า ท่านพระพุทธทศตะได้รจนาขึ้นที่แคว้นโจฬะ ประเทศ อินเดีย ภายหลังท่านกลับมาจากลังกา โดยคัมภีร์วินัยวินิจฉัยนั้น ได้รับอาราธนาจากพระภิกษุ ชื่อพุทธสีหะ ผู้เป็นศิษย์ ส่วนอุตตรวินิจฉัยได้รับอาราธนาจากพระภิกษุทันตสังฆปาละเถระ ในรัช สมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

เมื่อกล่าวตามรูปแบบการแต่งหนังสือ ซึ่งกล่าวไว้ในคัมภีร์สุโธธาลังการะแล้ว มี 3 รูปแบบคือ 1) ปัชชะ หมายถึง คาถา หรือร้อยกรอง 2) คัชชะ หมายถึง จุณณียบท หรือ ความเรียง 3) วิมัสสะ หมายถึง ผสม คือผสมกันทั้งสองอย่าง (พระสังฆราชขิตมหาสามี, 2512) คัมภีร์วินัยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัยนี้มีลักษณะการแต่งแบบ “ปัชชะ” แต่งเป็นร้อยกรองทั้ง คัมภีร์ คือเป็นบทร้อยกรองซึ่งเป็นวรรณคดีที่ประกอบด้วยฉันทลักษณ์ คือกำหนดลักษณะคณะ วรรณะมาตรา ครุและลหุ เป็นแบบต่าง ๆ (จำเนียร แก้วกู๋, 2539) กล่าวได้ว่า ฉันทเป็น คำประพันธ์ที่เก่าแก่ที่สุดของอินเดีย ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยพระเวท โดยฤๅษีอินเดียโบราณ ใช้ สำหรับเป็นบทสวดสดุดีเทวะในฤๅกเวท และใช้สำหรับมนตร์ศักดิ์สิทธิ์ในอาถรรพเวท การศึกษา คัมภีร์พระเวทผู้เรียนจะต้องศึกษาการอ่านออกเสียงให้ถูกจังหวะและไพเราะ รู้วิธีการแต่งฉันท นอกจากนั้น ฉันทยังเป็น 1 ใน 18 ประการของศิลปศาสตร์ ที่พราหมณ์หรือกษัตริย์ของอินเดีย จะต้องศึกษา คือ วิชาการประพันธ์ แต่งหนังสือได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ฉันทเป็นคำ ประพันธ์ของชาวอินเดียโบราณ คือชนเผ่าอารยัน ซึ่งมีมาในสมัยพระเวทราวสี่พันปีมาแล้ว เชื่อกันว่าการแต่งฉันทนั้น มีต้นกำเนิดมาจากการขับร้องและเล่นดนตรี การสวดอ้อนวอนเทพ เจ้า ถ้อยคำที่เป็นบทสวดในคัมภีร์ฤๅกเวท เป็นคำประพันธ์ประเภทฉันท ซึ่งเป็นลักษณะคำ ประพันธ์ที่เก่าแก่ที่สุด ประกอบกับสมัยนั้น ยังไม่มีอักษรใช้ ฉันทจึงเป็นคำประพันธ์ ที่มีมา ตั้งแต่สมัยยังไม่มีมีการประดิษฐ์อักษรขึ้นใช้ (ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร, 2536) ส่วนในภาษาบาลี คัมภีร์ฉันทที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่ใช้เป็นมาตรฐานที่สุดก็คือคัมภีร์ วุตโตทัย กล่าวได้ว่า คัมภีร์วุต โตทัย เป็นตำราฉันทภาษามคธคัมภีร์แรก ถือว่าเป็นอาวุธของพระไตรปิฎก วุตโตทัย แปลตาม พยัญชนะว่า คัมภีร์เป็นเครื่องดำเนินไปแห่งฉันทและคาถา ผู้แต่งคือพระสังฆ - รักขิตะ เป็น พระสังฆราชของลังกา เพราะมีคำว่า มหาสามี ต่อท้ายชื่อ สถานที่แต่งคือ วัดช่องเขา หรือเสลัน ตราราม ซึ่งอยู่ในเมืองปุลลัตติปุระ ปัจจุบันชื่อเมืองโปโลนารูวะ ปีที่แต่ง คือประมาณศตวรรษที่ 12 บางแห่งว่าเมื่อ พ.ศ. 1703 คัมภีร์วุตโตทัย แสดงฉันทไว้ 108 ชนิด (จิตตภาวันวิทยาลัย,

2517) ฉันท์ที่ปรากฏในคัมภีร์ วุตโตทัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) ฉันท์มาตราพฤติ เป็นฉันท์ที่กำหนดลักษณะด้วยการแบ่งตามจำนวนมาตรา โดยถือเอาว่าครุ - ลหุ มีความยาวในการออกเสียงไม่เท่ากัน คือกำหนดว่าลหุมีค่า 1 มาตรา และครุมีค่า 2 มาตรา ที่กำหนดเช่นนี้เพราะว่าการออกเสียงครุใช้เวลามากกว่าการออกเสียงลหุ 2 เท่า ในคัมภีร์วุตโตทัย ท่านแสดงฉันท์ประเภทนี้ไว้ 27 ประเภท 2) ฉันท์วรรณพฤติ คือฉันท์ที่กำหนดจำนวนพยางค์ในแต่ละบาท โดยถือเอาตามจำนวนครุ-ลหุ ซึ่งกำหนดไว้ว่าครุ - ลหุ มีค่าเป็น 1 เท่ากัน และมีวิธีเรียกครุ-ลหุ ในแต่ละคณะต่างกัน คณะฉันท์แบ่งออกเป็น 8 คณะ ในคัมภีร์วุตโตทัย ท่านแสดงฉันท์ประเภทนี้ไว้ 83 ประเภท (Macdonell Arthur Anthony, 1979)

คำว่า “ฉันท์” มาจากคำภาษาบาลีว่า “ฉนฺท” ความหมายตามภาษาบาลี มีความหมาย 2 อย่าง คือความปรารถนา ความพอใจ ความตั้งใจ และแปลว่าคัมภีร์พระเวท หรือลักษณะคำประพันธ์ (Childers, R. C., 1974) นอกจากนี้ คำว่าฉันท์อาจเรียกอีกอย่างได้อีก เช่น พันธะ คาถา วุตติ ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว คำเหล่านี้แม้จะเป็นชื่อเรียกคำประพันธ์ ซึ่งกำหนดลักษณะต่างกันอยู่บ้าง แต่ก็เป็นไวพจน์ของกันและกันได้ (พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช), 2527) ในคัมภีร์อภิธานนปทีปิกา คาถาที่ 945 แสดงความหมายของฉันท์ไว้ 5 อย่างคือ การอยู่ในอำนาจ ความพอใจ พระเวท ความต้องการ ฉันท์มีอนุญญฉันท์ เป็นต้น (พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ สมนัดพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์, 2530) ส่วนประกอบสำคัญของฉันท์ลักษณะคือ 1) คณะฉันท์ หมายถึง กลุ่มคำ จำนวน 3 คำ ที่ท่านรวมเข้าด้วยกันเป็น 1 คณะ ในแต่ละคณะฉันท์จะมี 3 อักษร หรือ 3 คำเท่ากันทั้งหมด โดยลักษณะของคณะฉันท์ทั้ง 3 คำ จะมีครุล้วนบ้าง มีลหุล้วนบ้าง มีครุและลหุสลับหน้าสลับหลังกันบ้าง รวมทั้งสิ้นจะมี 8 คณะ มี ม คณะ น คณะ ส คณะ ข คณะ ต คณะ ฎ คณะ ร คณะ และ ย คณะ (พระปิฎกเมธี (ทองดี ปัญญาวิโร), 2560) 2) บาทและคาถา เป็นส่วนประกอบที่เป็นโครงสร้างของแต่ละฉันท์ คือฉันท์ลักษณะแต่ละชนิด จะมีบาทและคาถาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ บาทคือส่วนหนึ่งในสี่ของคาถาหนึ่ง ๆ แยกออกเป็นวรรค ๆ ในแต่ละวรรคมีจำนวนของคำที่แตกต่างกันออกไปตามโครงสร้างของฉันท์ลักษณะนั้น ๆ เช่น ทุกบาทหรือทุกวรรคของปฐยาวัตรฉันท์มีอยู่ 8 คำ ทุกบาทหรือทุกวรรคของอินทวิเชียรฉันท์มีอยู่ 11 คำ เป็นต้น ส่วนคาถา คือฉันท์ที่แต่งได้ครบ 4 บาท หรือ 4 วรรค รวมกันแล้วเรียกว่า 1 คาถา (พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์, 2540) ผู้วิจัยเห็นว่า คัมภีร์วินยวินิจัยและอุตตรวินิจัย มีการใช้รูปแบบฉันท์ลักษณะในการแต่งที่หลากหลาย เป็นประเด็นที่น่าศึกษาว่า รูปแบบฉันท์ลักษณะที่ใช้แต่งมีอะไรบ้าง การอธิบายเนื้อหาที่มีการใช้ฉันท์ลักษณะอะไรบ้าง รวมถึงวิเคราะห์ลงไปว่า การอธิบายเนื้อหาทำไมจึงนิยมใช้ฉันท์ลักษณะชนิดนั้น ๆ จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะช่วยให้มีความเข้าใจการใช้ฉันท์ลักษณะในการแต่งบทประพันธ์บาลีประเภทร้อยกรอง ไม่ว่าจะเป็นด้านรูปแบบฉันท์ลักษณะ การใช้ฉันท์ลักษณะในการอธิบายเนื้อหา รวมถึงเหตุผลที่นิยมใช้ฉันท์ลักษณะประเภทนั้น ๆ ในการอธิบายเนื้อหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในคัมภีร์วินยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย
2. เพื่อศึกษาการใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย
3. เพื่อวิเคราะห์การใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Document Research) มีลำดับขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบฉันทลักษณ์จากคัมภีร์วุตโตทัย ซึ่งเป็นคัมภีร์หลักที่ว่าด้วยฉันทลักษณ์บาลี
2. สำนักรูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในคัมภีร์วินยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย โดยศึกษารูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ จัดกลุ่มฉันทลักษณ์ที่เหมือนกันไว้หมวดหมู่เดียวกัน
3. ศึกษารายละเอียดการใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย
4. วิเคราะห์การใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยรูปแบบการใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย จำแนกตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ด้านเกี่ยวกับรูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในคัมภีร์วินยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย พบว่า

รูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในการแต่งคัมภีร์ จะใช้ฉันทลักษณ์ตามรูปแบบที่กล่าวไว้ในคัมภีร์วุตโตทัย โดยใช้ฉันทลักษณ์ ที่เป็นมาตราพฤติและวรรณพฤติ ดังนี้

1.1 ฉันทลักษณ์มาตราพฤติ ประกอบด้วย

- 1.1.1 มัตตาสมกฉันท คือคาถาที่มีบาทละ 16 มาตรา มีมาตราที่ 9 เป็นลหุ และมีครุท้าย ตัวอย่างเช่น

อิมํ หิตถาวนํ ถาวนํ

อเวทํ สุธสมภวํ สมภวํ

ส ฆรรพหิสาสเน สาสเน

สโม ปาตุปาติณา ปาติณา. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

- 1.1.2 วิชขุมมालาฉันท คือคาถาที่มี ม ม คณะ และครุ 2 พยางค์ ในทุกบาทของคาถา กล่าวคือครุ ลหุ มีรูปแบบ ดังนี้

ตัวอย่างเช่น

บาทที่ 1 ถึง 4 2 2 2 (ม คณะ)/ 2 2 2 (ม คณะ)/ 2 2 (ครุ ครุ)

ยสฺมา ตสฺมา อสฺมี โยคํ

อฺสฺมายฺตุโต ยฺตุโต กาทฺ

สฺตฺโต สฺตฺโต กงฺขจฺเณเท

สฺตฺเถ สฺตฺเถ นิจฺจํ นิจฺจํ. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

1.1.3 รุมนวตีดันท์ รุมนวตีดันท์ คือคาถาที่มี ภ ม ส คณะ และครุ ใน
ทุกบาทของคาถา มีรูปแบบดังนี้

บาทที่ 1 ถึง 4 2 1 1 (ภ คณะ)/ 2 2 2 (ม คณะ)/ 1 1 2 (ส คณะ)/
2 (ครุ) ตัวอย่างเช่น

นฺหายติ นคฺคา ยา ปน หุตฺวา

สพฺพปโยเค พุทฺถกฺกมฺมสฺสา

ตสฺส จ โวสาเน ชินฺวตฺตํ

ภิกฺขุณี โทสํ สา สมฺเปติ. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

1.2 ฉันทลักษณ์วรรณพฤติ ประกอบด้วย

1.2.1 อินทริยเชียรฉันท คือคาถาที่มี ต ต ช คณะ และครุ 2 พยางค์
ในทุกบาทของคาถา จะมีบาทละ 11 คำ มีรูปแบบดังนี้

บาทที่ 1 ถึง 4 2 2 1 (ต คณะ)/ 2 2 1 (ต คณะ)/ 1 2 1 (ช คณะ)/
2 2 (ครุ ครุ) ตัวอย่างเช่น

โย เต วิหาเร วสตีธ ภิกฺขุ

โส ฌานลาภิติ จ ทิปิตเต จ

ชานาติ ฤลลจฺจยมสฺส โน เจ

ชานาติ ตํ พุทฺถกฺกเมว โหติ. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

1.2.2 อุปชาติฉันท คือฉันทหรือคาถาที่ผสมอินทริยเชียรกับอุเปนท
ริยเชียรเข้าด้วยกัน ในแต่ละบาท จะมีบาทละ 11 คำ เมื่อผสมกันแล้ว จะมีชื่อเรียกชนิดต่าง ๆ
ขึ้นอยู่กับว่า ใน 4 บาทนั้น อินทริยเชียร กับอุเปนท - ริยเชียร อยู่ในบาทใดบ้าง คือ กิตติ มาลา
สาลา หังสี มายา พาลา ซาลา อัททา ภัททา เปมา อิทธิ พุทธิ เช่น

บาทที่ 1 เป็นอุเปนทริยเชียรฉันท บาทที่ 2 - 4 เป็นอินทริยเชียรฉันท
ก็จะเรียน อุปชาติฉันทชนิดว่า “กิตติ” ตัวอย่างเช่น

ปราชิตาเนกมเลน วุตฺตํ (อุ)

ปาราชิกํ ยํ พุตฺติยํ ชินฺเนน (อิ)

วุตฺโต สฺมาเสน มยสฺส จตฺโต (อิ)

วตฺตุ อเสเสน หิ โก สมตฺโต. (อิ) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

1.2.3 วังสัทธฉันท คือคาถาที่มี ช ต ช ร คณะ ในทุกบาทของคาถา จะมีบาทละ 12 คำ มีรูปแบบดังนี้

บาทที่ 1 ถึง 4 1 2 1 (ช คณะ)/ 2 2 1 (ต คณะ)/ 1 2 1 (ช คณะ)/ 2 1 2 (ร คณะ) ตัวอย่างเช่น

วราหพยัคฆจรรจนกาหิโต

อุปัททวา มุจจิตุกามตาย โย

ตเถว ตัม จานมตักกเมติ เจ

น โกจิ โทโส ปน ภณตเทยยกัม. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

1.2.4 โตฏฉันท คือคาถาที่มี ส คณะ 4 คณะ ในทุกบาทของคาถา จะมีบาทละ 12 คำ มีรูปแบบดังนี้

บาทที่ 1 ถึง 4 1 1 2 (ส คณะ)/ 1 1 2 (ส คณะ)/ 1 1 2 (ส คณะ)/ 1 1 2 (ส คณะ) ตัวอย่างเช่น

วินเย อนยุปรเม ปรเม

สุชนสส สุชานยน เนยเน

ปฏ โหติ ปธานรโต น รโต

อิธ โย ปน สารมเต รเมเต. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

1.2.5 วสันตติลฉันท คือคาถาที่มี ต ภ ช ช และครุ 2 พยางค์ในทุก บาทของคาถา จะมีบาทละ 14 คำ มีรูปแบบดังนี้

บาทที่ 1 ถึง 4 ประกอบด้วย 2 2 1 (ต คณะ)/ 2 1 1 (ภ คณะ)/ 1 2 1 (ช คณะ)/ 1 2 1 (ช คณะ) 2 2 (ครุ ครุ) ตัวอย่างเช่น

อจเฉทคานิรเปกขนิสชชโต จ

สิทฺถปฺปหารมรณหิ จ ลิงคเกทา

ทานน ตสส จ ปรสส อภิกฺขุสส

สพฺพ ปฏิกฺคหณเมติ วินาสเมว. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

1.2.6 อปรวัตตฉันท คือคาถาที่มี น น ร คณะ ลหุ และครุ ในวิสม บาท (บาทที่ 1 ,3) ส่วนสมบาท (บาทที่ 2,4) มี น ช ช ร คณะ วิสมบาทของคาถานี้มี 1 1 พยางค์ ส่วนสมบาทมี 1 2 พยางค์ มีรูปแบบดังนี้

บาทที่ 1, 3 1 1 1 1, 1 1 1, 2 1 2, 1 2

น น ร ลหุ ครุ

บาทที่ 2, 4 1 1 1 1, 1 2 1, 1 2 1, 2 1 2

น ช ช ร

ตัวอย่างเช่น

วินยมนติพุทธิทีปนี

วินยวินิจฉยเมตมุตตม

วิวิธนยยุตฺ อูเปนติ เย

วินยนเย ปฏฺธํ อูเปนติ เต. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

1.2.7 ปฐยาวัตตรฉันท์ คือคาถาที่สวดเป็นทำนองจตุรวัตรคือ หยุด
ทุก ๆ 4 คำ โครงสร้างสำคัญของปฐยาวัตตรฉันท์ มีดังนี้

(1)	0 0 0 0 <u>0 0 0 0</u>	(2)	0 0 0 0 <u>0 0 0 0</u>
	1 2 2		1 2 1
(3)	0 0 0 0 <u>0 0 0 0</u>	(4)	0 0 0 0 <u>0 0 0 0</u>
	1 2 2		1 2 1

ตัวอย่างเช่น

ติวิธะ ติลมตฺตมปิ

มคฺเค เสวนเจตโน

องคชาตํ ปเวเสนโต

อลโลกาเส ปราชิโต. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544)

จากโครงสร้างของปฐยาวัตตรฉันท์ จะเห็นได้ว่า บาทที่ 1 กับ 3 ใช้
คณะฉันท์เดียวกันคือ ย คณะ (สัญลักษณ์ 1 2 2) ส่วนบาทที่ 2 กับ 4 ก็ใช้คณะฉันท์เดียวกันคือ
ช คณะ (สัญลักษณ์ 1 2 1) จะบังคับเฉพาะคำที่ 5 - 6 - 7 ในแต่ละบาทเท่านั้น ส่วนคำที่
1 - 4 และ 8 ของทั้ง 4 บาท ไม่บังคับคณะ จะใช้คณะอะไรก็ได้

1.2.8 วิปูลฉันท์ คือคาถาที่มีลักษณะกว้างขวาง คำว่ากว้างขวางใน
ที่นี้ หมายถึง สามารถแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้มากมาย ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้คณะฉันท์ไหน
(ยกเว้น ย คณะที่ใช้ในบาทที่ 1 กับ 3) วิปูลฉันท์เป็นฉันท์กลุ่มเดียวกับปฐยาวัตตรฉันท์ แต่มี
รายละเอียดในการใช้คณะฉันท์มากกว่าปฐยาวัตตรฉันท์ โครงสร้างของวิปูลฉันท์ มีดังนี้

(1)	0 0 0 0 <u>0 0 0 0</u>	(2)	0 0 0 0 <u>0 0 0 0</u>
	X X X		1 2 1
(3)	0 0 0 0 <u>0 0 0 0</u>	(4)	0 0 0 0 <u>0 0 0 0</u>
	X X X		1 2 1

ข้อแตกต่างที่เด่นชัดระหว่างปฐยาวัตตรฉันท์และวิปูลฉันท์คือ คำที่
5 - 6 - 7 ของบาทที่ 1 และ 3 จะใช้คณะฉันท์ได้ทั้งหมด 7 คณะ ยกเว้น ย คณะ แต่ ย คณะ
สามารถจะอยู่บาทใดบาทหนึ่งได้ระหว่าง 1 กับ 3 แต่จะไม่อยู่ในบาท 1 และ 3 ทั้งสอง (ย คณะ
ถ้าอยู่บาท 1 และ 3 ก็จะเป็นปฐยาวัตตรฉันท์) เมื่อใช้คณะฉันท์ใด (ยกเว้น ย คณะ) ก็จะมีชื่อ
เรียกชนิดของวิปูลฉันท์ไปตามคณะฉันท์นั้น ส่วนบาทที่ 2 กับ 4 คำที่ 5 - 6 - 7 ใช้ ช คณะ
เป็นพื้น เช่น

ถ้าบาทที่ 1 ใช้ ส คณะ บาทที่ 3 ใช้ ย คณะ ก็จะมีชื่อว่า “ปฐมสการตติยการวิปูลา”
 ถ้าบาทที่ 1 ใช้ ย คณะ บาทที่ 3 ใช้ ส คณะ ก็จะมีชื่อว่า “ปฐมยการตติยการวิปูลา”
 ถ้าบาทที่ 1 และ 3 ใช้ ต คณะเหมือนกัน ก็จะมีชื่อว่า “อุภยตการวิปูลา” ตัวอย่างเช่น

- ปฐมการวิปูลา

สย ฆณิตวา ปถวี มาลาคจฉาทีโรปน

โหติ ปาจิตติเยนสส ทุกุกกั กุลทุสเน. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

2544)

- ตติยการวิปูลา

ยณฺหิ ภิกขุมนุททิสส มจณฺมสํ กตํ ภเว

ยสมฺมิจ นิพเพมฺมติโก ตํ สพฺพํ ตสฺส วฏฺฏติ. (มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, 2544)

- ปฐมการตติยการวิปูลา

อวิตฺตเต มชฺฌนฺเห ชรมณฺณสฺส คจฺฉติ

ชรฺูปจาโรภกมเน ปจฺเมน ทิ ทุกุกกั. (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

2544)

- อุภยการวิปูลา

วิกิขิตฺตจิตฺโตเนกคฺโค สทฺธมฺมํ น จ ปสฺสติ

อปสฺสมาโน สทฺธมฺมํ ทุกฺขา น ปริมุจฺจติ. (มหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, 2544)

2. ด้านการใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินัยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัย

จากการศึกษารายละเอียดการใช้ฉันทลักษณ์ในการแต่งอธิบายเนื้อความในคัมภีร์วินิจฉัยและ อุตตรวินิจฉัย พบว่า มีการใช้ฉันทลักษณ์ 2 ลักษณะคือ

2.1 ใช้ฉันทลักษณ์ในการแต่งเนื้อหาหมวดใหญ่ กล่าวคือ ในคัมภีร์วินัยวินิจฉัย มีเนื้อหาหลักประกอบด้วยอุกโตวิวัฏค์ ชั้นธกะ เนื้อหาหลักทั้ง 3 ส่วนนี้ มีการใช้ฉันทลักษณ์อยู่ 3 ช่วงคือ ช่วงต้นหรือเริ่มคัมภีร์ ช่วงการอธิบายเนื้อหาคัมภีร์ และช่วงสุดท้ายตอนจบคัมภีร์ โดยการใช้ฉันทลักษณ์ในช่วงเริ่มต้นคัมภีร์ จะใช้ฉันทลักษณ์เพื่อเป็นบทยกครู กล่าวนอบน้อมพระรัตนตรัย ขออำนาจพระรัตนตรัยช่วยดลบันดาลให้การแต่งคัมภีร์ประสบความสำเร็จ ปราศจากอุปสรรค ภัยอันตราย ในตอนนี้จะใช้ฉันทลักษณ์แบบหนึ่ง ในการอธิบายเนื้อหา ซึ่งเป็นตอนกลางของคัมภีร์ นิยมใช้ฉันทลักษณ์ประเภทยาววัดร และวิปูลาฉันทลักษณ์เป็นส่วนใหญ่ ส่วนในตอนจบคัมภีร์ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงประโยชน์ของการศึกษาพระวินัย เป็นการกล่าวถึงบทสรุปเนื้อหาทั้งหมดกล่าวถึงอานิสงส์ของการศึกษาพระวินัย และผู้แต่งได้อวยพรให้ผู้ศึกษาพระวินัยประสบความสำเร็จ การใช้ฉันทลักษณ์ในตอนจบลักษณะนี้นิยมใช้ฉันทลักษณ์อีกแบบหนึ่งซึ่ง

แตกต่างจากแบบที่ใช้เมื่ออธิบายเนื้อความ ส่วนในคัมภีร์อุตตรวินิจัย ก็ใช้ฉันทลักษณ์ที่แตกต่างกันใน 3 ช่วงของเนื้อหาเช่นเดียวกันกับคัมภีร์วินยวินิจัย

2.2 ใช้ฉันทลักษณ์ในการแต่งอธิบายหมวดเล็ก เนื้อหาของทั้ง 2 คัมภีร์จะแบ่งเป็นหมวด ๆ เช่น ส่วนที่เป็นอุกโตวิภังค์ ทั้งภิกขุวิภังค์และภิกขุณีวิภังค์ จะกล่าวถึงศีลของภิกษุ แบ่งออกเป็นหมวด ๆ ตั้งแต่ปาราชิก สังฆาติเสส อนียต นิสสัคคีย์ปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ เวลาอธิบายแต่ละเรื่อง เช่น อธิบายปาราชิก 4 ก็นิยมใช้ฉันทลักษณ์ที่ต่างกัน 3 ส่วนคือ ส่วนต้นเรื่อง ส่วนกลางเรื่อง และส่วนท้ายเรื่อง เป็นอย่างนี้ทุก ๆ หมวด ฉันทลักษณ์ที่ใช้ตอนต้นเรื่องเป็นอีกฉันทหนึ่ง กลางเรื่องเป็นอีกฉันทหนึ่ง ท้ายเรื่องเป็นอีกฉันทหนึ่ง จะใช้รูปแบบนี้กับเนื้อหาทุก ๆ หมวด ตลอดทั้งเล่ม

เมื่อกล่าวลักษณะการใช้ทั้งการอธิบายเนื้อหาหมวดใหญ่ และหมวดเล็กแล้ว จะเห็นว่า ผู้แต่งนิยมใช้รูปแบบฉันทลักษณ์แตกต่างกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ผสมกัน ลักษณะการแต่งเช่นนี้ มักจะพบในงานนิพนธ์ของพระอรรถกถาจารย์สายเถรวาททั้งหลาย

3. ด้านวิเคราะห์การใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินยวินิจัยและอุตตรวินิจัย

การใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินยวินิจัยและอุตตรวินิจัย ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายเนื้อหาหมวดใหญ่ และเนื้อหาหมวดเล็ก ประกอบด้วย 3 ส่วนตามที่กล่าวมาแล้ว การที่ละส่วนของเนื้อหาใช้ฉันทลักษณ์แตกต่างกัน จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า

3.1 เนื้อหาส่วนต้น เป็นส่วนสำคัญของเนื้อหา ส่วนมากจะกล่าววนอบน้อมพระรัตนตรัย จึงนิยมใช้ฉันทลักษณ์ที่แตกต่างจากส่วนเนื้อหา ฉันทลักษณ์ที่ใช้ในส่วนนี้ จึงเป็นไปตามข้อกำหนดของฉันทนั้น ๆ อย่างเคร่งครัด

3.2 ส่วนเนื้อหา ส่วนนี้เป็นส่วนใหญ่ของเนื้อหา เป็นการวินิจฉัยพระวินัย จึงนิยมใช้ฉันทลักษณ์ประเภทปฐยาวัตร และวิปุลฉันทเป็นส่วนมาก เพราะฉันทลักษณ์ 2 ประเภทนี้ มีข้อกำหนด ข้อบังคับ ที่ไม่ยุ่งยากมาก นิยมใช้ในการแต่งเรื่องราวต่าง ๆ บางครั้งมีเรื่องของชื่อบุคคล สถานที่ ที่เป็นชื่อเฉพาะ ไม่สามารถจะแต่งด้วยฉันทอื่นได้ ถ้าใช้ฉันท 2 ประเภทนี้ จะสะดวกในการบังคับคำให้ลงคณะได้

3.3 ส่วนท้าย เป็นส่วนตอนจบของเนื้อหา ผู้ประพันธ์ก็นิยมใช้ฉันทอีกลักษณะหนึ่งที่มีข้อกำหนด ข้อบังคับ เช่นเดียวกับฉันทที่ใช้ในส่วนตอนต้นเนื้อหา

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ศึกษาประเด็นเรื่องรูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในคัมภีร์วินยวินิจัยและอุตตรวินิจัย กรอบแนวคิดสำคัญคือ ศึกษารูปแบบฉันทลักษณ์ที่ผู้รจนาใช้ในการแต่งคัมภีร์ ลักษณะการใช้ฉันทลักษณ์เพื่ออธิบายเนื้อหาในคัมภีร์ และเหตุผลที่ผู้รจนาใช้ฉันทลักษณ์ต่าง ๆ ในการอธิบายเนื้อหาการแต่งคัมภีร์ ผลการอภิปรายจะเห็นได้ว่า 1) ผู้รจนาได้ใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ที่

กล่าวไว้ในคัมภีร์วุตโตทัยเป็นหลักสำคัญ หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของฉันทลักษณ์แต่ละประเภท ตรงกับหลักการที่กล่าวไว้ในคัมภีร์วุตโตทัย แสดงให้เห็นถึงความแตกฉานของผู้รจนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม) เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์พระคาถาธรรมบทพบว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาพระคาถาธรรมบท จำนวน 423 คาถา ในด้านฉันทลักษณ์ตามหลักคัมภีร์วุตโตทัย ทั้ง ที่เป็นฉันทวรรณพฤติ และฉันทที่เป็นมาตราพฤติ 2) การใช้ฉันทลักษณ์เพื่ออธิบายเนื้อหา นั้น จะเห็นได้ว่า โครงสร้างการอธิบายเนื้อหาจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ 2.1) ส่วนต้นของคัมภีร์ เป็นบทกล่าวเริ่มต้น แสดงความนอบน้อมพระรัตนตรัย 2.2) ส่วนเนื้อหาของคัมภีร์ และ 2.3) ส่วนสุดท้ายของคัมภีร์ เป็นบทนิคมคาถา หรือบทลงท้าย เนื้อหาทั้ง 3 ส่วนของคัมภีร์ ผู้รจนาเลือกใช้ฉันทลักษณ์ที่แตกต่างกันในการแต่งคัมภีร์ แสดงให้เห็นถึงความแตกฉานในเรื่องรูปแบบฉันทลักษณ์ต่าง ๆ ของผู้รจนา ลักษณะการใช้ฉันทลักษณ์ที่แตกต่างกันในส่วนของเนื้อหา (พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), 2546) สอดคล้องกับ คัมภีร์พระไตรปิฎก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535) โดยเฉพาะในส่วนพระสูตรต้นตันตปิฎกที่มีรูปแบบเนื้อหาเป็นร้อยกรอง เช่น คัมภีร์อุปทาน (ขุ.อป.32/1/1) ซึ่งใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ส่วนวรรณพฤติในการแต่ง จะนิยมใช้ฉันทลักษณ์แตกต่างกัน กล่าวคือตอนต้นเรื่อง แต่งโดยใช้อุปชาติฉันทบาทละ 11 คำ ตอนอธิบายเรื่องราวของเรื่อง ก็ใช้ปฐยาวัตรฉันทและวิปุลฉันทประเภทต่าง ๆ ส่วนในตอนจบเรื่องก็เลือกใช้ปฐยาวัตรฉันทปิดเรื่องหรือสรุปเรื่อง นอกจากคัมภีร์พระไตรปิฎกแล้ว ลักษณะการใช้ฉันทลักษณ์เพื่ออธิบายเนื้อหาในคัมภีร์วินัยวินิจฉัยและอุตตรวินิจฉัยแล้ว ยังสอดคล้องกับคัมภีร์อภิธานปิทีปิกา (พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า, 2530) ซึ่งเป็นคัมภีร์ว่าด้วยพจนานุกรมคำศัพท์ภาษาบาลี ซึ่งเป็นผลงานของพระโมคคัลลานะ แต่งที่ลังกา ในคัมภีร์อภิธานปิทีปิกา ใช้ฉันทลักษณ์ในส่วนเริ่มต้นเนื้อหาโดยใช้วงษ์สัทธฉันททั้งหมด ตอนอธิบายเนื้อหาก้ใช้ปฐยาวัตรฉันทและวิปุลฉันทเป็นพื้น ส่วนตอนจบเรื่องก็ใช้ปฐยาวัตรฉันทปิดเรื่อง 3) เหตุผลที่ใช้ฉันทที่แตกต่างกันใน 3 ส่วนของการแต่งคัมภีร์ เพราะเกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาในการนำเสนอ ส่วนต้นและท้ายของคัมภีร์ มีเนื้อหาเล็กน้อย จึงมักใช้ฉันทลักษณ์ที่มีรูปแบบเฉพาะ มีลักษณะการบังคับแน่นอนตายตัว และยังเป็นการเริ่มหัวข้อใหม่ในการนำเสนอด้วย ในส่วนการอธิบายเนื้อหา ผู้รจนาใช้ฉันทที่มีกฎเกณฑ์ข้อบังคับไม่มาก ไม่เคร่งครัดมาก เนื่องจากการอธิบายความ อาจมีชื่อเฉพาะของบุคคล สถานที่ ซึ่งอนุโลมให้ใช้ฉิดฉินฉันทก็ได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษารูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในการแต่งคัมภีร์วินัยวินิจฉัยและอุตตร วินิจฉัย เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ฉันทลักษณ์ในการอธิบายเนื้อหา และวิเคราะห์การใช้ฉันทลักษณ์ เป็นการศึกษาที่เน้นประเด็นด้านรูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้เป็นหลักองค์ความรู้สำคัญที่ได้จากงานวิจัยนี้คือ 1) การใช้ฉันทลักษณ์ในการแต่งคัมภีร์นั้น สามารถใช้

ฉันทลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแต่งจนจบทั้งเรื่องก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเด็นเนื้อหาเป็นส่วนประกอบหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้แต่ง หากไม่ใช้ฉันทลักษณ์แบบใดแบบหนึ่งแต่งจนจบทั้งเรื่อง ผู้แต่งอาจใช้ฉันทลักษณ์หลายแบบแต่งผสมกันก็ได้ ซึ่งในการใช้ฉันทลักษณ์ที่ต่างจากกันนี้ จะเห็นได้ว่า เนื้อหาส่วนต้นของคัมภีร์ผู้แต่งใช้ฉันทลักษณ์อีกแบบหนึ่ง เมื่ออธิบายเนื้อหาก็กใช้ฉันทลักษณ์อีกแบบหนึ่ง เมื่อสรุปจบเนื้อหาก็กใช้ฉันทลักษณ์อีกรูปแบบหนึ่ง ลักษณะการแต่งเช่นนี้ จะพบมากในการแต่งวรรณกรรมบาลีของพระเถระทั้งหลายในสายเถรวาท อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ เป็นการศึกษารูปแบบการใช้ฉันทลักษณ์ในคัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัย ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่สามารถศึกษาต่อยอดจากคัมภีร์ทั้งสองนี้ ซึ่งแต่งเป็นร้อยกรอง เช่น ศึกษาลักษณะภาษาบาลีที่ใช้ในคัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัย ศึกษาเรื่องอสังการที่ปรากฏในคัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัย ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบฉันทลักษณ์ที่ใช้ในคัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัยกับคัมภีร์ประเภทร้อยกรองสายพระวินัยปิฎก นอกจากประเด็นในเชิงฉันทลักษณ์ ในเชิงภาษาแล้ว ยังสามารถศึกษาได้ในประเด็นอื่น ๆ เช่น สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมวิถีสังคม ที่ปรากฏในคัมภีร์วินัยวินิจัยและอุตตรวินิจัย

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). พระวินัยปิฎก (ฉบับปรับปรุง). (พิมพ์ครั้งที่ 3). พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จำเนียร แก้วคู่. (2539). หลักวรรณคดีบาฬีวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. จิตตภาวันวิทยาลัย. (2517). วุฒิตัยปกรอง. ใน หนังสือพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระสังฆราช ปุณณสิริมหาเถระ. วัดเทพศิรินทราวาส.
- พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลริวิวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า. (2530). พระคัมภีร์อภิธานปิฎก ภาษาบาลีแปลเป็นไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). (2546). งานวิจัยการศึกษาเชิงวิเคราะห์พระคาถาธรรมบท เล่ม 1-2. นครปฐม: วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโธส.
- พระปิฎกเมธี (ทองดี ปญฺญาวชิโร). (2560). คู่มือประกอบการแต่งฉันทภาษาบาลี ประโยค ป.ธ. 8. นครปฐม: เอ็นเจ กราฟิกปริ้น.
- พระมหาอุเทน ปัญญาปริตต์ต. (2540). ฉันทปารมภ์. กรุงเทพมหานคร: เลื่องเชียง.
- พระราชวิสุทธิโมลี (ทองดี สุรเตโช). (2527). คู่มือการศึกษาบาลี. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ.

- พระสังฆราชิตมหาสาหมิ. (2512). สุโพธาลังการ (แปลโดย นาวาอากาศเอกแยม ประพัฒน์ทอง). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- พัฒน์ เพ็งผลา. (2542). ประวัติวรรณคดีบาลี. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพฑูรย์ พรหมวิจิตร. (2536). ฉันทศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2544). วินยวินิจจโย อุตตรวินิจจโย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.
- Childers, R. C. (1974). Dictionary of the Pali language. Rangoon: Buddhasasana Council.
- Macdonell Arthur Anthony. (1979). A Sanskrit Grammar for Students. Delhi: Motilal Banarasidass.

**สุขชีวีวิถีพุทธในชุมชนเมืองยุค 4.0:
กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน***
**BUDDHIST HOLISTIC WELL-BEING OF URBAN COMMUNITY IN 4.0
ERA: PARTICIPATING PROCESS OF COMMUNITY OF
VILLAGES-TEMPLES-SCHOOLS**

กมลาศ ภูวนาธิพงศ์

Kamalas Phoowachanathipong

อำนาจ บัวศิริ

Amnaj Buasiri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: kamalas2013@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อถอดบทเรียนและออกแบบกิจกรรมโครงการสุขชีวีวิถีพุทธในชุมชนเมือง ยุค 4.0 ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน 2) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการสุขชีวีวิถีพุทธในชุมชนเมือง ยุค 4.0 ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเยาวชน ศูนย์การเรียนรู้วัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร จำนวน 128 คน และกลุ่มวัยผู้ใหญ่ในโครงการจิตประภัสสรจังหวัดอยุธยา จำนวน 34 คน เลือกเป้าหมายแบบตามวัตถุประสงค์ (Purposeful Sampling) เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดการพัฒนาตน แบบวัดความสุขเชิงพุทธ การสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลวิจัยพบว่า 1) จากการถอดบทเรียน ปัจจัยภายนอกแห่งความสำเร็จของเยาวชน ได้แก่ การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ กิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาพื้นที่ทางสังคม การเรียนรู้และกิจกรรมในการสร้างปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ และ ผู้ใหญ่ ได้แก่ สถานที่สัปปายะ หลักสูตรไม่เคร่งครัด ระยะเวลาเหมาะสมและเทคนิคการสอนของวิทยากร 2) การออกแบบกิจกรรม พบว่า กลุ่มเยาวชน มี 10 กิจกรรม 4 มิติ ได้แก่ การพัฒนาตนด้านกาย สังคม จิตใจและปัญญา ตัวบ่งชี้ 25 ตัวมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = .04$, $df = 2$, $GFI = 1.00$, $AGFI = 0.99$, $RMR = 0.003$) และกลุ่มผู้ใหญ่ มี 6 กิจกรรม 4 องค์ประกอบ คือ สุขทางกาย สังคม จิตใจและ

* Received 27 October 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 13 November 2020

ปัญญา ตัวบ่งชี้ 46 ตัวมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = .70, df = 1, GFI = 0.99, AGFI = .97, RMR = 0.009) 3) ผลสัมฤทธิ์โครงการพบว่า หลังเข้าร่วมโครงการ กลุ่มเยาวชนมีคะแนนการพัฒนาตนเพิ่มขึ้นและกลุ่มวัยผู้ใหญ่มีคะแนนความสุขเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: ชุมชนเมืองยุค 4.0, สุขชีวีวิถีพุทธ, กระบวนการมีส่วนร่วม

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) draw up the lesson learnt and design project activities for Buddhism holistic well-being in urban community in the 4.0 era through the participation process of community and Ban-Wat-Rongrean 2) to evaluate the project achievement of Buddhism holistic well-being in urban community in the 4.0 era through the participation process of community and Ban-Wat-Rongrean. Target groups are 128 youths in the learning center of Wat Suthiwararam, Bangkok and 34 adults in the Jitpraphatsorn Project, Ayutthaya province by purposeful sampling. This was a mixed method research. The instruments used were measurements of self-development, measurements of Buddhist happiness and interview. Data were analyzed using mean, confirmatory factor analysis, two samples test on mean, One-Way ANOVA and content analysis. The findings showed that: 1) lesson learnt found that the success external factors of youth groups are building physical space, activities to promote learning, building a network of knowledge exchange, developing social spaces, learning and activities for the generation of intelligence and creativity and the adult groups including Sappaya place, non-strict curriculum, appropriate duration, and teaching techniques of speakers 2) In the design of the activities, it was found that the youth group had 10 activities in 4 dimensions: physical, social, mental and intellectual development, 25 indicators were suitable with the empirical data (Chi-square = .04, df = 2, GFI = 1.00. , AGFI = 0.99, RMR = 0.003) and the adult group had 6 activities, four elements: physical, social, mental and intellectual wellbeing, 46 indicators were suitable with the empirical data (Chi-square = .70, df = 1, GFI = 0.99, AGFI = .97, RMR = 0.009) 3) After participating the project, youths had higher scores of self-improvement and adults higher scores of happiness.

Keywords: Urban Community in the 4.0 Era, Buddhist Holistic Well - Being, Participating Process

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ได้รับการหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามายาวนาน วิถีชีวิตของคนไทยจึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา แต่เมื่อสังคมโลกเปิดกว้างขึ้นทั้งในด้านสื่อสารมวลชน เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำไปทำให้สังคมไทยก้าวเข้าไปสู่กระแสแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564) จากภาวะวิกฤติด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การยอมรับให้สถาบันสงฆ์ ได้แก่ วัด มาเป็นศูนย์กลางและที่พึ่งทางจิตใจในการดำเนินชีวิตของชุมชนน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างชุมชนเป็นสุขได้ ดังเช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ในสังคมไทยแบบเดิมเป็นที่ยอมรับว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยเฉพาะด้านการศึกษาทำหน้าที่ให้การศึกษาลดชีวิตแก่สมาชิกทุกคนในชุมชนนั้น แต่เมื่อประเทศไทยรับอารยธรรมตะวันตก บทบาทการศึกษาถูกยกออกจากวัดและแยกขาดจากวัด ประเด็นนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนลดน้อยลง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2558) นอกจากนี้ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่า ถ้าครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็งก็จะทำให้โรคต่าง ๆ ทางสังคมทำอันตรายไม่ได้ เมื่อเราพยายามแก้ปัญหาสังคมด้วยวิธีต่าง ๆ มากมายแต่ไม่สำเร็จ ควรหันมาใช้วัคซีนทางสังคม คือ ส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่นและชุมชนเข้มแข็ง ช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ทั้งที่ทำได้ด้วยตนเอง และทั้งโดยการผลักดันให้เป็นนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ เมื่อสังคมมีภูมิคุ้มกัน เราไม่ต้องเป็นโรคติดเชื่อหรือโรคมะเร็งทางสังคม ทำชีวิตให้ยืนยาวและมีคุณภาพได้ (ประเวศ วะสี, 2542)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัจจุบันสังคมไทยก้าวสู่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่มีหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ คือ กลไกหลักในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมคือสถาบันอุดมศึกษา สำหรับแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันสงฆ์ที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 12 (2560 – 2564) มีสาระสำคัญในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม จากปณิธานที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ที่ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยขึ้นในปีพ.ศ. 2439 ให้เป็น “สถานที่ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) โดยยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้แก่ พัฒนางานบริการวิชาการแก่สังคมให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการนำความรู้ทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาจิตและปัญญาให้คนในสังคม นอกจากนี้การเชื่อมโยงให้สถาบันสงฆ์มาเป็นศูนย์กลางในการหล่อหลอมจิตใจของคนในสังคม ซึ่งปัจจุบันกระบวนการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนมีส่วนส่งเสริมให้เกิดสันติสุขในสังคมได้ ดังเช่น การนำแนวคิด “บวร” คือ บ้าน วัด

และโรงเรียน เพื่อให้วัดมีบทบาทในการพัฒนาคนในสังคมให้เข้มแข็ง น่าจะเป็นทางออกหนึ่งของการพัฒนาทุนมนุษย์ทุกช่วงวัยได้ โดยให้บทบาทสถาบันสงฆ์เข้ามาช่วยส่งเสริมคุณธรรมคนในสังคม เพื่อนำสังคมไปสู่สันติสุขแบบยั่งยืน ดังเช่น มหาเถรสมาคมและรัฐบาลได้เห็นชอบร่วมกันในการอนุมัติแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ระยะ 5 ปี และ 20 ปี โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “พุทธศาสน์มั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน” อันเป็นการดำเนิน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” อย่างเป็นรูปธรรม โดยคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดวิสัยทัศน์แผนยุทธศาสตร์ คือ พุทธศาสน์เข้มแข็ง เมืองแห่งความรู้ สังคมน่าอยู่ เชิดชูศีลธรรม แผนการดำเนินการตามหลักอารยธรรม (Plan Road Map By Noble Growth) (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560) ได้แก่ 1) ศรัทธา: ปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธศาสนา ให้หลักความจริง ความดีงามด้วยเหตุผล 2) ศีล: ส่งเสริมความประพฤติดี มีวินัย เลี้ยงชีพสุจริต 3) สุตตะ: ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยพุทธปัญญา 4) จาคะ: สร้างสังคมแห่งการแบ่งปัน เสียสละ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ และ 5) ปัญญา: สร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตด้วยพุทธปัญญา นอกจากนี้ปัจจุบันมีหน่วยงานเอกชน สถาบันที่ไม่ใช่ส่วนงานราชการ สนใจดำเนินงานพัฒนาสุขภาวะให้คนไทยเป็นจำนวนมาก เช่น วัด และรีสอร์ทหรือสถานที่พักผ่อน ได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้หรือประยุกต์ให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมคนไทย จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า มีวัดหลายแห่งมีการจัดกิจกรรมพัฒนาคนเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเยาวชน และสถานที่พักผ่อนเป็นลักษณะรีสอร์ท จัดกิจกรรมโดยไม่หวังพึ่งส่วนราชการ มีการปรับปรุงพื้นที่และจัดกิจกรรมให้เข้ากับสภาพวิถีสังคมและชีวิตของคนในชุมชนเมืองยุค 4.0 สำหรับวัยผู้ใหญ่และครอบครัว

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสนใจการศึกษาพื้นที่ต้นแบบสำหรับกลุ่มเป้าหมาย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเยาวชนและกลุ่มวัยผู้ใหญ่ จากศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาสังคมที่มีความโดดเด่นในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนในชุมชนเมือง มีลักษณะการกระบวนกรมีส่วนร่วมชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน โดยร่วมออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาตนเพื่อเสริมสร้างสุขวิถีวิถีพุทธสอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ของเยาวชนในยุค 4.0 และได้ศึกษาพื้นที่ต้นแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตและปัญญาเพื่อส่งเสริมสุขภาวะสำหรับกลุ่มวัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ใหญ่ในช่วงวัยทำงาน เนื่องจากปัจจุบันต้องใช้ชีวิตแบบรีบเร่งในชุมชนเมือง ที่มีภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ส่งผลต่อสุขภาวะของชีวิตคนในสังคม โดยผู้วิจัยได้ร่วมจัดกิจกรรมบริการวิชาการและบริการสังคมในฐานะเป็นบุคลากรในสถาบันการศึกษา เพื่อร่วมส่งเสริมสุขภาวะคนในสังคมและการถอดบทเรียนแนวปฏิบัติที่ดีนำไปสู่โมเดลต้นแบบในการส่งเสริมสุขวิถีวิถีพุทธสำหรับบุคคลทุกช่วงวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนและออกแบบกิจกรรมโครงการรับใช้สังคม สุขวิถีพุทธในชุมชนเมืองยุค 4.0 ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน

2. ประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการรับใช้สังคม สุขชีวิวิธีพุทธในชุมชนเมืองยุค 4.0 ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed method) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีเชิงคุณภาพขยายเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินวิจัยเป็น 3 ระยะ ซึ่งในระยะที่ 1 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ระยะที่ 2 ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และระยะที่ 3 ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพขยายผลวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาแนวคิด หลักการ และถอดบทเรียนต้นแบบที่ดี ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายจาก 2 พื้นที่ คือ ศูนย์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคม วัดสุทธิวารามกรุงเทพมหานคร และ อโยธยารวิไลเจด ธีรสาร จังหวัดอยุธยา โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่ 1 ผู้บริหารประกอบการ จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ผู้จัดการศูนย์การเรียนรู้เจ้าอาวาส ครูโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมอบรม จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 2 ประกอบการ อโยธยารวิไลเจด จังหวัดอยุธยา และกลุ่มที่ 3 วิทยากรในโครงการ ได้แก่ เช่น พระวิทยากร วิทยากรอบรม จำนวน 3 รูป โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบตามวัตถุประสงค์ (Purposeful Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสอบถามและการสนทนากลุ่มย่อย และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Method) ด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction)

ระยะที่ 2 ออกแบบกิจกรรมและทดลองใช้กิจกรรม ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยวิธีวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยการดำเนินการวิจัยได้แบ่งเป็น 2 กลุ่มเป้าหมายหลักได้แก่ เยาวชน ณ ศูนย์การเรียนรู้วัดสุทธิวาราม และผู้ใหญ่ในโครงการจิตประภัสสร อโยธยารวิไลเจด จังหวัดอยุธยา และมีขั้นตอนศึกษาตามรายละเอียดดังนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้วัดสุทธิวาราม ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษา 4 โรงเรียนวัดสุทธิวาราม ณ ศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคม วัดสุทธิวาราม กรุงเทพมหานคร เข้าร่วมโครงการภายใต้ชื่อ “การพัฒนาภาวะเยาวชน ยุคไทยแลนด์ 4.0” จำนวน 128 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 64 คน และกลุ่มควบคุม 64 คน โดยมีเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นนักเรียนห้องเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ชอบทำกิจกรรมกลุ่มและสนใจที่จะเข้าร่วมในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมการพัฒนาดนเพื่อเสริมสร้างสุขชีวิวิธีพุทธ รวม 10 กิจกรรม ที่ได้รับประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผ่านการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 10 คน มี ใช้เวลา กิจกรรมละ 60-120 นาที รวมระยะเวลา 2 วัน 1 คืน 2) แบบวัดพัฒนาดนตามหลักภavana 4 มิติการพัฒนาใน 4 มิติ คือ การพัฒนาดนด้านกาย สังคม จิตใจและปัญญา มีค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟาคอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ .886 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำชุดกิจกรรมไปใช้ฝึกอบรมกลุ่มทดลอง ทำการวัดผลทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมด้วยแบบวัดการพัฒนาตน ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

2. อโยธยาริลเลจ รีสอร์ท จังหวัดอยุธยา ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมายสำหรับ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้จัดการศูนย์การเรียนรู้ เจ้าอาวาส ครูโรงเรียน และผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมอบรม รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน จากศูนย์ปฏิบัติธรรมที่มีกิจกรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ โครงการปฏิบัติธรรมนำสติ (จิตประภัสสร) อโยธยาริลเลจ รีสอร์ท จังหวัดอยุธยา และกลุ่มตัวอย่างสำหรับเก็บข้อมูลเชิงปริมาณคือ ผู้เข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรม (จิตประภัสสร) หลักสูตร 7 คืน 8 วัน ณ อโยธยาริลเลจ จังหวัด อยุธยาจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความสุขเชิงพุทธ ประกอบความสุขทางกาย สังคม จิตใจและปัญญา ของพระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอุน) และกมลาค ภูวนาธิพงศ์ จำนวน 46 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคทั้งฉบับเท่ากับ .979 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบวัดกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดการพัฒนาตนและแบบวัดความสุขในการดำเนินชีวิตด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าแบบวัดทั้ง 2 ชุดมีความตรงเชิงโครงสร้างที่น่าเชื่อถือ

ระยะที่ 3 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ใช้วิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพขยายผลวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างเยาวชน ที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ จำนวน 64 คน วัดผลก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม และ 2) กลุ่มตัวอย่างกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมวัยผู้ใหญ่ ที่อโยธยาริลเลจ จังหวัดอยุธยา จำนวน 34 คน และกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ 3 รูป วิทยากรอบรม 2 คน และผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม จิตประภัสสร จำนวน 10 คน คัดเลือกจากผู้เข้ามาปฏิบัติในโครงการจิตประภัสสร มากกว่า 3 ครั้ง ต่อปี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดการพัฒนาตน สำหรับเยาวชน แบบวัดความสุขเชิงพุทธสำหรับผู้ใหญ่และแบบประเมินความพึงพอใจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและความแตกต่างของคะแนน Paired – Sample t - Test, Independent Sample t - Test การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way ANOVA) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการถอดบทเรียนสุขชีวิตวิถีพุทธสร้างสุขสำหรับชุมชนเมืองยุค 4.0 จากการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่านวิธีการประเมิน 1) จุดมุ่งหมาย 2) วิธีการพัฒนา 3) กระบวนการมี

ส่วนร่วม และ 4) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ พบว่า พื้นที่พัฒนาตนเพื่อเสริมสร้างสุขชีวีวิถีพุทธ สำหรับกลุ่มเยาวชนในชุมชนเมือง ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ฯ วัดสุทธิวาราม มีปัจจัยภายนอกเสริมสร้างสุขชีวีวิถีพุทธ ดังนี้ 1) สร้างพื้นที่ทางกายภาพ 2) กิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ 3) การสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ 4) การพัฒนาพื้นที่ทางสังคมและการเรียนรู้ 5) การจัดกิจกรรมในการสร้างปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และพื้นที่เสริมสร้างสุขชีวีสำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมวัยผู้ใหญ่ ในโครงการปฏิบัติธรรมนำสติ “จิตประภัสสร” ที่อุทยาน วิไลเจ รีสอร์ท จังหวัดอยุธยา มีปัจจัยภายนอกเสริมสร้างความสุข ดังนี้ 1) สถานที่มีความเป็นสัปปายะ 2) หลักสูตรในการอบรมไม่เคร่งครัด 3) ระยะเวลาเหมาะสม ไม่เกิน 3 วันต่อเดือน 4) วิทยากรมีเทคนิคการสอนและถ่ายทอดหลักธรรมได้เข้าใจง่าย เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการความสุขภายใต้กรอบภวนา 4

2. ผลการออกแบบกิจกรรมสุขชีวีวิถีพุทธสำหรับชุมชนเมืองยุค 4.0 จากการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มเยาวชน พบว่า กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาตนเพื่อสร้างเสริมสุขชีวีวิถีพุทธประกอบด้วย 10 กิจกรรมที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและหลักจิตวิทยา ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน บ้าน วัด เพื่อเกิดการพัฒนาตนเสริมสร้างสุขชีวีวิถีพุทธมีองค์ประกอบตัวชี้วัด 4 มิติ ได้แก่ พัฒนาด้านกาย สังคม จิตใจและและทางปัญญา และมีตัวบ่งชี้สร้างสุขชีวีวิถีพุทธ 25 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง ($\chi^2 = .04$, $df = 2$, $p = .98$ GFI = 1.00, AGFI = 0.99, RMR = 0.003)

2.2 กลุ่มวัยผู้ปฏิบัติธรรมวัยผู้ใหญ่ พบว่า กิจกรรมสุขชีวีวิถีพุทธได้แก่ การสวดมนต์ การฟังธรรม การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม การเสนาธรรม และการตักบาตรพระพายเรือ โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ ได้แก่ พื้นที่สัปปายะทางสังคม และกิจกรรมพัฒนาจิตและปัญญา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการ มีองค์ประกอบตัวชี้วัด 4 ด้าน ได้แก่ สุขทางกาย สังคม จิตใจและทางปัญญา มีตัวบ่งชี้ มี 46 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์สูง ($\chi^2 = .70$, $df = 1$, $p = .40$ GFI = 0.99, AGFI = .97, RMR = 0.009)

จากการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ขยายผลวิธีวิจัยเชิงปริมาณพบว่า

1. ผลการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาตนเพื่อเสริมสร้างสุขชีวีวิถีพุทธของเยาวชน พบว่า เยาวชนมีคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาตนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.951^{**}$, $p\text{-value} = .004$) นั่นคือ คะแนนเฉลี่ยการพัฒนาตนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.08 และ 2.89 ตามลำดับ) และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาตนกลุ่ม

ควบคุม ระหว่างก่อน และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน และผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดโครงการในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .582 และผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า เยาวชนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีมาก โดยเยาวชนได้เรียนรู้การฝึกฝนการพัฒนาตนเองผ่านกระบวนการกลุ่มทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาทางด้านความคิด จิตใจ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพตัวเอง

2. ผลประเมินผลการเปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมวัยผู้ใหญ่ พบว่า คะแนนความสุขในการดำเนินชีวิตก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกัน โดยคะแนนความสุขในการดำเนินชีวิตหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .460 และผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า ผู้ปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่นำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การกำหนดลมหายใจ การนั่งสมาธิ เดินจงกรม และได้นำหลักธรรมไปใช้ในการปฏิบัติมาก ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ หลักโยนิโสมนสิการ มีการพัฒนากาย พัฒนาทางสังคม พัฒนาการทางจิตใจ และพัฒนาการทางปัญญา และมีความพึงพอใจต่อสถานที่สัปปายะ อันเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตใจและปัญญา

ผลวิจัยสรุปได้ว่า โมเดลการสร้างสุขชีวิวิธีพุทธผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ประกอบด้วย 1) ลักษณะพื้นที่สัปปายะทางสังคม 2) ออกแบบกิจกรรมพัฒนาจิตและปัญญา 3) สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมความรับผิดชอบสังคม โดยมีการดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะของคนในสังคมและส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี บนพื้นฐานหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา นำไปสู่การสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตให้มีความสุขในชุมชนเมือง สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของสังคม

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขออภิปรายจากตามประเด็นบริบท 2 พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่การพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างสุขชีวิสำหรับเยาวชน

จากผลวิจัยเชิงปริมาณของกลุ่มเยาวชน ณ ศูนย์การเรียนรู้ วัดสุทธิวาราม พบว่า คะแนนการพัฒนาตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน หลังกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองแล้วพบว่า คะแนนการพัฒนาตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการติดตามผลหลังจากเข้าร่วมกิจกรรม ก็พบว่า คะแนนการพัฒนาตนเองสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม และหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองในภาพรวม พบผลเช่นเดียวกับในรายด้านโดยคะแนนการพัฒนาตนเองด้านสังคม มีคะแนนสูงกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาด้านกาย จะเห็นได้ว่าผลวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เป็น

การพัฒนาตนในมิติภายนอกในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ความสุขทางกาย ที่สามารถวัดผลเชิงประจักษ์ในการแสดงออกของเยาวชนในเชิงพฤติกรรม ทำให้เยาวชนสามารถประเมินตนเองได้ง่ายกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมในความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หรือ โลกแห่งวัตถุ โดยเฉพาะการใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในการรับรู้ โดยไม่เกิดโทษก่อผลเสียหาย แต่ได้ผลดีส่งเสริมคุณภาพชีวิต และการฝึกอินทรีย์ให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้นและพฤติกรรมในการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและโลกของการใช้ชีวิต การอยู่ร่วมสังคม โดยไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อน แต่ให้รู้จักมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์อย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542) การประเมินรายงานตนเองในมิติภายใน ที่เรียกว่า ความสุขทางใจ ได้แก่ ด้านจิตใจ และด้านปัญญา พบผลการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาตนด้านจิตใจ มีตัวบ่งชี้ที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ การชื่นชม ยินดีกับความสำเร็จ และความก้าวหน้าของคนอื่นและมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหาทุกข์ใจฉันรู้สึกสบายใจปลอดโปร่ง ไม่มีสิ่งมากระทบทางใจ และการประเมินตนเองด้านการพัฒนาตนด้านปัญญา พบว่า มีสามารถกระตุ้นให้เพื่อนทำประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนและชักชวนให้เพื่อนนำความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ทำงานกลุ่ม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่ไม่เคยมีประสบการณ์การอบรมค่ายคุณธรรมมาก่อน คิดเป็นร้อยละ 93.75 เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถสนับสนุนแนวคิดที่ว่ากิจกรรมคุณธรรมที่ใช้หลักพระพุทธศาสนามาปลูกฝังให้เยาวชนในรูปแบบค่ายสามารถพัฒนาเยาวชนมีจิตตั้งมั่นเป็นพื้นฐานจิตใจที่มุ่งมั่นจะพัฒนาชีวิตตนให้เข้าถึงความสุขแบบวิถีพุทธได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559) สะท้อนให้เห็นว่าการฝึกฝนให้เยาวชนรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่นผ่านกิจกรรม โดยเฉพาะการนำวิถีคิดแบบโยนิโสมาใช้ในการปฏิบัติกิจกรรม สามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาตนเองได้ ดังที่แนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่เน้นคุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวบุคคล คือ การเน้นพัฒนาที่จิตใจให้เจริญควบคู่ไปกับการพัฒนาทางวัตถุการพัฒนาจิตเจ้านั้นบุคคลแต่ละคนต้องทำด้วยตนเอง การจะพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ต้องพัฒนาให้ครบทั้ง 4 ระดับ คือ การพัฒนากาย พัฒนาสังคม พัฒนาจิตใจ และพัฒนาปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556) นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ให้เยาวชนผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมสัมพันธ์ภาพ ได้แสดงออกพื้นฐานการเข้าใจตน ค้นหาบุคคลต้นแบบผู้นำในสังคม การเสริมพลังสู่เป้าหมาย เป็นต้น ทำให้เยาวชนสามารถรับรู้ความสามารถของตนเอง แสดงให้เห็นตัวแบบที่ตนเองพัฒนาตนไปสู่เป้าหมายแต่ละคน โดยส่วนใหญ่เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้นำเสนอบุคคลต้นแบบที่ชื่นชอบเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม ซึ่งแนวคิดของแบนคูราอธิบายไว้ว่า มนุษย์มีความสามารถในการควบคุมตนเองในด้านการคิด ความรู้สึกและแรงจูงใจ การตั้งเป้าหมาย และความพยายามทำให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งจำไว้ นอกจากนี้จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและวัดที่จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ในการอบรม ตลอดจนวิทยากรผู้สอน ความพร้อมของพี่เลี้ยง

รูปแบบกิจกรรมแบบกระบวนการกลุ่ม เน้นการฝึกปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เช่น สวดมนต์ ไหว้พระ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนนำไปสู่ความสุขเพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลาศ ภูวนาธิพงศ์และคณะ พบว่า แรงเสริมจากผู้บริหาร ครู อาจารย์ จะสนับสนุนให้เยาวชนมีการแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอและค้นพบศักยภาพของตัวเองได้ (กมลาศ ภูวนาธิพงศ์ และคณะ, 2560) ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ปรโตโมสะ หรืออิทธิพลจากภายนอกหรือการกระตุ้นชักจูงจากภายนอก ได้แก่ การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด ตลอดจนการเรียนรู้ เลียนแบบจากแหล่งต่างๆ ภายนอก เช่น อาจารย์ เพื่อน คนแวดล้อมใกล้ชิด คนโด่งดัง หนังสือ สื่อมวลชนทั้งหลาย สถาบันทางศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น การพัฒนาตนเป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดีหรือการมีคุณภาพของชีวิต จึงเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551) นอกจากนี้กระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและวัดที่จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ฯ ในการอบรม ตลอดจนวิทยากรผู้สอน ความพร้อมของพี่เลี้ยง รูปแบบกิจกรรมแบบกระบวนการกลุ่ม เน้นการฝึกปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา เช่น สวดมนต์ ไหว้พระ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนนำไปสู่ความสุขภายใต้กรอบแนวคิดท้าวนา 4 เพิ่มสูงขึ้น (กมลาศ ภูวนาธิพงศ์ และคณะ, 2563)

พื้นที่เสริมสร้างสุขชีวิวิพุทธสำหรับวัยผู้ใหญ่

จากผลวิจัยเชิงปริมาณของกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมเชิงปริมาณ อโยธยารวิไลจง อโยธยา พบว่า ระดับคะแนนความสุขในการดำเนินชีวิตของผู้เข้าร่วมโครงการหลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่าก่อนการทดลองทั้งในภาพรวมและรายด้าน โดยพบว่าหลังการทดลองข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 1) มีความสุขกับการช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ รองลงมา 2) ควบคุมตนเองได้ เมื่อมีเหตุการณ์ให้กระทำสิ่งไม่ดีงาม 3) รู้สึกภูมิใจที่เป็นคนมีความอดทนในการดำเนินชีวิต 3) เชื่อมมั่นว่าการสร้างเข้มแข็งทางจิตใจสามารถแก้ปัญหาชีวิตได้ 4) ระลึกถึงบุญคุณและตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณเมื่อมีโอกาส 5) เชื่อมมั่นว่าการเป็นคนมองโลกในแง่ดีทำให้ชีวิตมีความสุข 6) เมื่อเห็นผู้กระทำความดี ฉันทพลอยยินดีชื่นชมและยกย่องเขา เมื่อมีโอกาส เป็นต้น โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเข้าร่วมโครงการปฏิบัติธรรมมาก่อนไม่ต่ำกว่า 3 ครั้งต่อปี และปฏิบัติมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปฏิบัติเป็นประจำเพื่อทำให้จิตใจสงบ ได้แก่ สวดมนต์ รองลงมา การนั่งสมาธิสะท้อนให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถพัฒนาบุคคลให้เข้าถึงความสุข ความสงบในชีวิตประจำวันได้ ดังงานวิจัยของพระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการปฏิบัติธรรมฐานท้าวนา เกิดการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือด้านกาย สังคม จิตใจ และปัญญา (พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, 2561) ซึ่งในส่วนนี้สอดคล้องกับคำกล่าวในคัมภีร์วิมุตติมรรคที่กล่าวว่า “พระพุทธเจ้าตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ในกาลก่อนเราเป็นอาชีวก (ชีเปลือย) ไม่ได้เคลื่อนไหว หรือไม่ได้เปิดปากเลยเป็นเวลา 7 วัน 7 คืนเรานั่งอยู่ในความสงบ อันเปี่ยมด้วยสุข นี่คือ ความหมายของคำว่า

“อยู่เป็นสุขในปัจจุบัน” (พระราชมรรณี และคณะ, 2541) การพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างชีวิตสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม สิ่งที่มีส่วนร่วมกิจกรรมกรรมฐานสมาธิภาวนาได้คือภาวะจิตสงบนิ่ง เป็นสภาวะที่สะท้อนถึงความสุข และสุขภาวะจิตดี และมีสุขอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นต้องหมั่นปฏิบัติกรรมฐานภาวนา โดยการหมั่นฝึกฝนบ่อย ๆ เพื่อให้จิตเกิดภาวะคุ้นชินกับการปฏิบัติ เมื่อจิตคุ้นชินกับการปฏิบัติสมาธิก็จะเกิดขึ้นได้เร็ว ความสุขก็เป็นผลพลอยได้ที่ได้ตามมาจากการปฏิบัติสมาธินั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจงลักษณ์ เผือกผิวงค์ และคณะพบว่า การประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นปัจจัยนำไปสู่ความสุขได้ ผู้ปฏิบัติธรรมวัดคูบอนจะเป็นผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนบริเวณรอบวัด ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับสติในพุทธศาสนา ที่ประยุกต์ใช้หลักสติในการดำเนินชีวิตประจำวันนำไปฝึกฝนในชีวิตประจำวัน (Daily Life Mindfulness Practice) คือ การฝึกสติในวิถีชีวิต ทำให้ตนเองเข้าถึงความสุข ความสบายใจจากการปรับเปลี่ยนมุมมองทางความคิดให้เป็นกุศล และนึกถึงคุณค่าของตนเองที่จะสร้างประโยชน์ละกิเลสได้ (จงลักษณ์ เผือกผิวงค์ และคณะ, 2561) ผลวิจัยดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของนายแพทย์สุวัฒน์ ธนกรนุวัฒน์ พบว่ากลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกสติและคิดบวกทุกวันวันละ 30 นาที ก่อนเข้าทำงานเป็นเวลา 8 สัปดาห์ มีสุขภาวะเชิงอัตวิสัยด้านความรู้สึทางบวกและทางลบก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .01 (สุวัฒน์ ธนกรนุวัฒน์, 2562) นอกจากนี้ผลวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานของอุบล เลี้ยววาริณ ที่ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการฝึกอบรมตามแนวพุทธและประเมินผลการฝึกอบรมในนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ประจำปีการศึกษา 2554 และพบว่า โปรแกรมการฝึกอบรมตามแนวพุทธที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาสุขภาวะทางจิตใจของนักศึกษาได้ โดยนักศึกษารายงานว่าตนมีจิตใจผ่องใสและสงบสุขขึ้น มีความเครียดและความวิตกกังวลลดลง สามารถปฏิบัติตนในการรักษาศีล การเจริญสมาธิภาวนาได้ (อุบล เลี้ยววาริณ, 2555) ดังเช่น Carmody & Bear ทำการศึกษาด้วยวิธีสังเกตโดยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยที่เป็นผู้ใหญ่จำนวน 174 คน เข้าร่วมโปรแกรมการฝึกสติ MBSR (Mindfulness based stress reduction program; Kabat - Zinn) โดยวิธีฝึกฝนสมาธิต่าง ๆ เช่น การนั่งสมาธิการฝึกโยคะ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการฝึกสติ MBSR สามารถเพิ่มความสุขได้ และช่วยลดอาการไม่สุขสบายต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลนั้นมีสุขภาวะ (Well-being) ที่เพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า สัปดาห์ที่ 7 เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมช่วยให้ผู้มาปฏิบัติธรรมประสบความสำเร็จในการมาปฏิบัติธรรม และนำการฝึกปฏิบัติไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Carmody, J. & Baer, R., 2008) สอดคล้องกับ พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ ที่ศึกษาการพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างชีวิตสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวมระยะที่ 2 ผลวิจัยพบว่า การพัฒนากิจกรรมชีวิตสุขมีองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งคือ จัดสภาพแวดล้อมเหมาะสมที่เอื้อต่อการปฏิบัติโดยใช้หลักสถานที่สงบสงัดไม่ให้มีเสียง และอารมณ์อันรบกวน

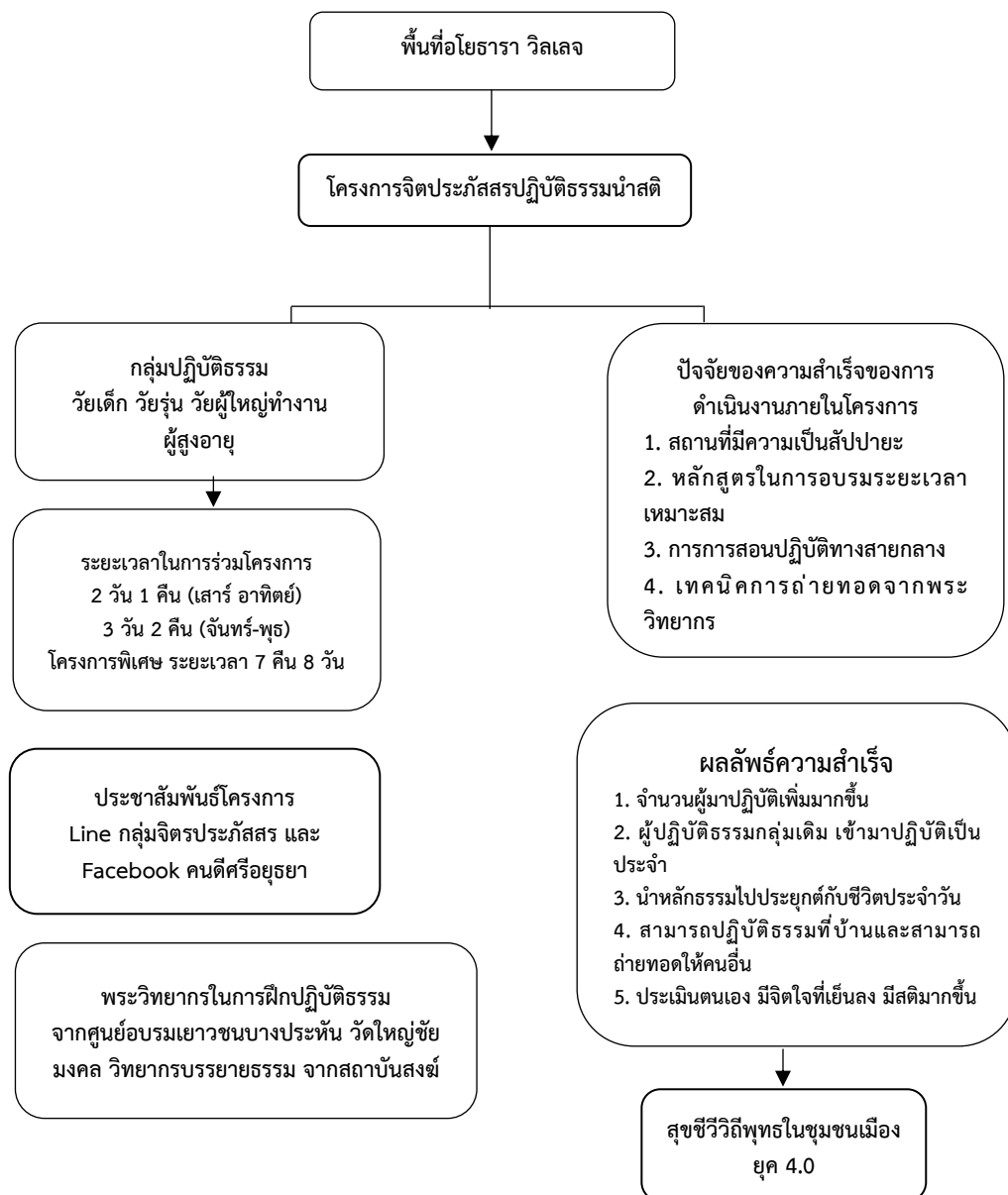
เพื่อช่วยสนับสนุนและเกื้อกูลในการปฏิบัติวิปัสสนาฐานให้ได้ผลดี (พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, 2561) และพระมหาเสงี่ยม สุวโจ (มณีวงษ์) ศึกษารูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสัปปายะตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า สภาพของวัดและแนวคิดการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสัปปายะตามแนวพุทธจิตวิทยาในจังหวัดสระบุรี มีจุดแข็งของวัดในจังหวัดสระบุรีมีวัตรปฏิบัติมุ่งสู่วิธีการปฏิบัติธรรม มีความสงบ ปราศจากการรบกวน ผลดังกล่าวสนับสนุนว่า สถานที่ที่เป็นสัปปายะมีผลต่อความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก (พระมหาเสงี่ยม สุวโจ (มณีวงษ์), 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการถอดบทเรียนและออกแบบกิจกรรมภายใต้โครงการรับใช้สังคมฯ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ณ ศูนย์การเรียนรู้ฯ วัดสุทธิวาราม และรูปแบบการจัดการของอโยธรา วิลเลจ ในการสร้างสุขชีวิวิถีพุทธในชุมชนเมือง ยุค 4.0 สามารถสรุปและแสดงในแผนภาพที่ 2 และ 3 ตามลำดับ

ภาพที่ 1 การออกแบบกิจกรรมโครงการรับใช้สังคมฯ พื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ วัดสุทธิวราราม

ภาพที่ 2 รูปแบบกิจกรรมและกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างสุขชีวิติพุทธในพื้นที่โยธารา วิลเลจ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยข้างต้นสามารถยืนยันข้อสรุปที่ว่าคนที่บุคคลจะมีสุขชีวิติวิถีพุทธจำเป็นประกอบด้วยปัจจัยภายนอกสนับสนุน ในที่นี้ เรียกว่า ปรโตโมสะ ได้แก่ หลักกัลยาณมิตร และหลักสัปายะ 7 ที่เกื้อหนุนให้เกิดปัจจัยภายใน ที่นำไปสู่ความสุขในการดำเนินชีวิตในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคมในยุค 4.0 ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน “บวร” ประสานพลังวัด บ้าน โรงเรียน โดยทั้ง 2 พื้นที่มีจุดร่วมในการสร้างสุขชีวิติวิถีพุทธผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้าน วัด และโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ลักษณะพื้นที่สัปายะทางสังคม 2) ออกแบบกิจกรรมพัฒนาจิตและปัญญา 3) สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบสังคม โดยมีการดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาวะของคนในสังคมให้มีคุณธรรมจริยธรรมบนพื้นฐานหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสังคมอยู่ร่วมกับครอบครัว ผู้อื่น และสังคมอย่างมีความสุข นำไปสู่การสร้างรูปแบบการดำเนินชีวิตให้มีความสุขในชุมชนเมืองต่อไป ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงาน องค์กร บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน ควรออกแบบกิจกรรมการพัฒนาตนเพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจ เข้าใจตนเอง และเข้าใจผู้อื่น ด้วยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกับหลักจิตวิทยา ส่วนกลุ่มวัยผู้ใหญ่ หน่วยงานภาครัฐ ควรมีนโยบายสนับสนุนงบประมาณร่วมกับองค์กรเอกชนเปิดพื้นที่จัดสรรสำหรับกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธ เพื่อให้กลุ่มวัยผู้ใหญ่ ได้มาใช้พื้นที่พัฒนาตนเพื่อเสริมสร้างความสุขในการดำเนินชีวิต 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ กลุ่มเยาวชนสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือ บ้าน วัด โรงเรียนในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และเปิดพื้นที่ให้เยาวชนมาทำกิจกรรมทุกเสาร์ อาทิตย์ ที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ อย่างต่อเนื่อง ส่วนกลุ่มวัยผู้ใหญ่ จัดเผยแพร่รูปแบบการใช้บ้านหรือรีสอร์ทเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม ให้เป็นพื้นที่สาธารณะส่งเสริมสุขภาวะสำหรับประชาชนทั่วไที่สนใจการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น จัดกิจกรรมให้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมเดือนละ 1 ครั้ง แบบไม่หวังผลกำไร 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป กลุ่มเยาวชน ควรศึกษาระยะยาวและทดลองซ้ำกับกลุ่มเยาวชนกลุ่มอื่น ตามกระบวนการที่ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้นเพื่อขยายผลสร้างเครือข่ายพลังเยาวชน ในกลุ่มวัยผู้ใหญ่ ควรศึกษาร่วมกับตัวแปรเชิงพุทธอื่น ๆ เพื่อขยายผลและสร้างเครือข่ายรูปแบบการเสริมสร้างความสุขชีวิติวิถีพุทธให้บุคคลทุกช่วงวัยในสังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลาศ ภูวนาธิพงศ์ และคณะ. (2560). ค่านิยมและพฤติกรรมต้นแบบการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ตามแนวพุทธจิตวิทยาบูรณาการของสามเณร. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5(2), 39-55.

- กมลาค ภูวนาธิพงศ์ และคณะ. (2563). ผลการใช้กิจกรรมการพัฒนาตนเพื่อเสริมสร้างสุขชีวิตวิถีพุทธสำหรับเยาวชนในศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคม วัดสุทธิวาราม. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(3), 34-52.
- จงลักษณ์ เพ็ญพิวงค์ และคณะ. (2561). การประยุกต์ใช้สติในการดำเนินชีวิตประจำวัน: ศึกษากรณีผู้ปฏิบัติธรรมวัดคูบอน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 156-159.
- ประเวศ วะสี. (2542). ยุทธศาสตร์ชาติความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2542). การศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตหรือการศึกษาเพื่อเพิ่มผลผลิต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2556). โยนิโสมนสิการ: วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: ปัญญาประดิษฐ์ฐาน.
- _____. (2558). สถาบันพระสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2559). การเสริมสร้างคุณลักษณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญพิมพ์.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ. (2561). การพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างชีวิตสุขตามแนวทางการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสถียร สุวโจ (มณีวงษ์). (2561). รูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสัปปายะตามแนวพุทธจิตวิทยา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี และคณะ. (2541). วิมุตติมรรคแปล (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2565 “การนํานโยบายสู่การปฏิบัติ”. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2563 จาก <http://www.buddhism4.com/web/index.php/9-1/5-2017-10-21-19-16-16>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). แผนพัฒนามหาวิทยาลัย ฉบับที่ 12. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2563 จาก http://plandiv.mcu.ac.th/?page_id=109

- สุวัฒน์ ธนกรนุวัฒน์. (2562). ผลของการฝึกสติและคิดบวกที่มีต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของบุคลากรในโรงพยาบาลชุมชน. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อุบล เลี้ยววาริณ. (2555). ผลการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมตามแนวพุทธ เพื่อพัฒนาสุขภาวะทางจิตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Carmody, J. & Baer, R. (2008). Relationships between mindfulness practice and levels of mindfulness, medical and psychological symptoms and well-being in a mindfulness-based stress reduction program. *Journal of Behavioral Medicine*, 31(1), 23-33.

ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*

PUBLIC SECTOR CAPABILITIES AND TOURISM MANAGEMENT UNDER THE CORONAVIRUS INFECTIOUS DISEASE (COVID-19) SITUATION

เอกชัย ชำนินา

Ekachai Chamnina

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

E-mail: ekachai_cha@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) 2) วิเคราะห์ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และ 3) เสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งมีวิธีการวิจัยในเชิงคุณภาพ และเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ภาครัฐประสบปัญหาการมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่ำที่สุดนับตั้งแต่มีการเก็บสถิติทางการท่องเที่ยว ต่ำที่สุดนับตั้งแต่ปี 2496 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหยุดชะงัก จากการวิเคราะห์ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยว ภาครัฐมีมาตรการเยียวยาแก้ปัญหาให้กับผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบของการเยียวยาด้านภาษี โดยการให้กลุ่มนิติบุคคลสามารถเลื่อนการยื่นแบบแสดงรายการภาษีออกไปก่อนเพื่อให้กลุ่มนิติบุคคลดังกล่าวสามารถนำเงินมาหมุนเวียนให้เกิดสภาพคล่องให้มากที่สุด การลดอัตราเงินสมทบประกันสังคม รวมถึงการใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยวภายในประเทศไทย เช่น โครงการเที่ยวปันสุข การเพิ่มวันหยุดพิเศษเพื่อให้ประชาชนได้ออกมาท่องเที่ยวคลายลือกระตุ้นเศรษฐกิจ เมื่อภาครัฐส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวมากขึ้น ประการต่อมาคือการที่ภาครัฐอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว โดยยึดหลักการสะอาด สะดวก และปลอดภัยเพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติกลับมาท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างความปลอดภัยบนเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อวางแผนระยะยาว

* Received 29 September 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 14 November 2020

สำหรับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว

คำสำคัญ: การจัดการการท่องเที่ยว, ความสามารถภาครัฐ, โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

Abstract

The objective of this research was: 1) Study the problems of the government sector and tourism management under the situation of Coronavirus 2019 (COVID-19). 2) Analyze the capability of the government sector and tourism management under the coronavirus disease 2019 (COVID-19) situation and 3) Propose guidelines for tourism management under the situation of Coronavirus 2019 (COVID-19). Using a qualitative research method and is a descriptive study Use in-depth interviewing techniques and group chat. The research results were found that. The State of government problems and tourism management under the situation of the Coronavirus 2019 (COVID-19). The government sector has experienced the lowest number of tourists since the tourism statistics were collected. Lowest since 1953. Which continuously affected the disruption of the tourism industry from an analysis of the capabilities of the government sector with tourism management. The government provides remedial measures for tourism business operators in the form of tax remedies. By allowing the corporate group to postpone the filing of tax returns so that the corporate group can use the money to circulate to create the most liquidity. The Reduction of Social Security Contribution Rates Including the use of measures to stimulate the tourism economy in Thailand, such as the happiness tourism project Adding a special holiday to allow people to travel to relax the economy. As the government sector encourages and stimulates tourism more. The next thing is the government's facilitation for tourists. By adhering to the principle of clean, convenient and safe for both Thai and foreign tourists to return. As well as to build safety on tourism routes for long-term planning for natural resource management. Which is considered a guideline for tourism management under such circumstances.

Keywords: Tourism Management, Government Competence, Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)

บทนำ

จากคำกล่าวที่ว่า “วันนี้ ขอให้นักท่องเที่ยวทุกคนไม่ลืมว่าเราต้องเที่ยวในวิถีใหม่ ที่เรียกกันว่า New Normal จะปฏิบัติตัวแบบเก่าคงไม่ได้อีกต่อไปแล้ว” (พิพัฒน์ รัชกิจประการ, 2563) ทำให้เห็นว่่านับจากนี้ไปประเทศไทย การท่องเที่ยวของไทยจะไม่มีวันกลับไปเหมือนเดิมได้อีกนับแต่ผลกระทบที่ไม่คาดฝันจากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีความรุนแรง น่ากลัว และรวดเร็วอย่างมาก ด้วยมาตรการการรับมือของทุกประเทศทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นการ Lockdown, Home – Local – State – Quarantine, State of Emergency, Curfew, Social Distancing, fit – to – fly ฯลฯ อีกทั้งพฤติกรรม ทัศนคติ รสนิยม ความอ่อนไหวส่วนบุคคล เช่น การระมัดระวัง รักษาตัว ความหวาดกลัว ความกังวล ความตื่นตระหนกของแต่ละบุคคล ส่งผลให้การเดินทางและการท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศและคนต่างชาติที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยลดลง อุปสงค์การเดินทางและท่องเที่ยวทั้งหมดในประเทศไทยจึงลดลงอย่างมากและรวดเร็ว ในขณะที่อุปทานการท่องเที่ยวยังไม่ทันได้ปรับตัวหรือปรับตัวได้ช้ามาก แต่อุปสงค์การท่องเที่ยวลดลงอย่างมากและรวดเร็วเช่นนี้ จึงทำให้ราคาสินค้าและบริการท่องเที่ยวต่าง ๆ ลดลง เช่น โรงแรมและที่พักต่าง ๆ ลดการเปิดห้องพักและการให้บริการอื่น ๆ รวมถึงการบริการเดินทางขนส่งผู้โดยสารก็จะลด เทียบกับการให้บริการ หรือยกเลิกเส้นทางการให้บริการต่าง ๆ มากกว่าที่จะเปิดให้บริการตามปกติในราคาที่ถูกลงด้วย เป็นต้น (อนันต์ วัฒนกุลจรัส, 2563)

เมื่อยอดขายสินค้าและบริการท่องเที่ยวภายในประเทศลดลง ธุรกิจท่องเที่ยวจำเป็นต้องประคองและรักษาธุรกิจให้อยู่รอดได้ในช่วงวิกฤตินี้ ธุรกิจท่องเที่ยวที่สายป่านยาว ย่อมมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอและอยู่รอดต่อไปได้ ส่วนธุรกิจท่องเที่ยวที่สายป่านสั้นมีทางเลือกเพื่อความอยู่รอดคือการปรับลดต้นทุนการผลิตและการบริการลง ไม่ว่าจะเป็นการลดปริมาณการใช้วัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ตลอดจนการลดการจ้างงาน ตั้งแต่การลดการทำงานล่วงเวลา การลดชั่วโมงหรือวันในการทำงานตามปกติโดยไม่ได้รับค่าแรง การลดโบนัสและเงินเดือน การปลดพนักงาน อีกทั้งการลดการใช้ทุน อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ การลด/การปิดการใช้สำนักงาน การลด/ยกเลิกการใช้หรือเช่าพื้นที่ ฯลฯ ซึ่งย่อมกระทบธุรกิจต่อเนื่องอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ธุรกิจการขนส่งผู้โดยสาร (บก น้ำ ราง อากาศ) โรงแรม ร้านอาหาร บริการส่วนบุคคล นันทนาการ ฯลฯ อีกทั้งธุรกิจนอกการท่องเที่ยว อย่างเช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องหนัง รองเท้า อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ธุรกิจเหล่านี้เป็นตัวอย่งสาขการผลิตและบริการชั้นกลางให้กับภาคการท่องเที่ยวที่จะได้รับผลกระทบทางอ้อม (นิศารัตน์ วิเชียรศรี, 2563)

ผลกระทบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ยังไม่นับรวมผลกระทบต่อเนื่องไปยังภาคการค้าระหว่างประเทศ ภาคการลงทุนในประเทศ และภาครายได้และรายจ่ายของภาครัฐ โดยเฉพาะการลดลงของรายได้จากการจัดเก็บภาษีต่าง ๆ ของภาครัฐ การเพิ่มขึ้นของรายจ่ายของภาครัฐ

จากการดำเนินมาตรการหรือนโยบายต่าง ๆ เพื่อรับมือกับ COVID-19 ไม่ว่าจะเป็นมาตรการสาธารณสุขที่สู้กับ COVID-19 โดยตรง มาตรการเยียวยาธุรกิจและครัวเรือน มาตรการช่วยเหลือแรงงาน มาตรการกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ฯลฯ จากสถานการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาระดับประเทศ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาระดับโลกเลยก็ว่าได้ (อนันต์ วัฒนกุล จรัส, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและได้ทำวิจัยเรื่อง ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยต้องการศึกษาถึงสภาพปัญหาของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส (COVID-19) วิเคราะห์ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส (COVID-19) และเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส (COVID-19) ภายใต้ความคิดเห็นของผู้วิจัยให้ตอบโจทย์วัตถุประสงค์และนำไปปรับใช้ได้จริงกับสถานการณ์กับดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
2. เพื่อวิเคราะห์ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อหาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของภาครัฐภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) โดยผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการดำเนินการไว้ จำนวน 6 เดือน (เมษายน 2563 - กันยายน 2563) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth interview) และใช้คำถามปลายเปิดเป็นแนวคำถาม

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มบุคคลที่ใกล้ชิด หรือมีประสบการณ์โดยตรง หรือเกี่ยวข้องกับข้อมูลทางอ้อม หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของหัวข้อการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสามารถ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1

ผู้กำหนดนโยบาย (ผู้บริหารของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา) จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว (เจ้าหน้าที่ของกองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา) จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 3 ผู้ที่มีส่วนได้เสีย (ประชาชนทั่วไป บริษัทท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว) จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) วิเคราะห์ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) รวมทั้งการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้จุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้เกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็น หรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวาง การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ และจัดระเบียบของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการค้นหาความหมายของข้อความต่าง ๆ จากข้อมูลที่เก็บรวบรวม เพื่อจัดประเภทข้อมูลตามความหมายที่ปรากฏ และมีผลต่อเรื่องที่วิจัยทำให้สามารถเข้าใจถึงข้อมูลได้ง่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทางโทรศัพท์ ร่วมกับการประชุมกลุ่มด้วยชุดคำถามที่จุดประเด็นแนวคิดให้เกิดการวิเคราะห์ด้านการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จากนั้นจดบันทึกข้อมูลที่ได้ ตลอดจนบันทึกรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกต และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ทั้งนี้ ในขณะที่ดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลทุกครั้งเพื่อความถูกต้อง ชัดเจนของข้อมูล และยังเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ให้ง่ายขึ้น จัดทำกลุ่มข้อมูล มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม ฯลฯ เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ และเพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำหลักการ 3 ประการ ประกอบด้วยนี้ การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล การแสดงและพรรณนาข้อมูล และการหาข้อสรุปและตรวจสอบผลการวิจัย เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบต่อไป (Silverman, D., 2005)

ผลการวิจัย

สภาพปัญหาของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่า ผลกระทบจากวิกฤตการณ์ COVID-19 ทำให้ในปี 2563 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่ำที่สุดนับตั้งแต่มีการเก็บสถิติทางการท่องเที่ยว ต่ำที่สุดนับตั้งแต่ปี 2496 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื้อหาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหยุดชะงัก ตั้งแต่สายการบิน โรงแรม ไปจนถึงผู้ประกอบการอื่น ๆ จนหลายบริษัทต้องเข้าสู่ภาวะล้มละลาย ขณะที่การท่องเที่ยวในประเทศเริ่มฟื้นฟูกลับมาบางส่วนแล้ว แต่ยังคงยากที่จะบอกว่าเป็นความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยว จากความต้องการเดินทางอันเนื่องมาจากความเครียด รวมถึงหลังจากธนาคารแห่งประเทศไทยปรับประมาณการทางเศรษฐกิจว่า จีดีพีอาจจะติดลบถึง 8.1% ก็ยังทำให้ยังคงต้องจับตาการท่องเที่ยวในประเทศในระยะยาวต่อไป (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2563) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล พบว่า

“สถานการณ์ COVID-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงของการท่องเที่ยว แม้ประเทศไทยจะผ่านเหตุการณ์โรคระบาดและภัยธรรมชาติมานับครั้งไม่ถ้วน แต่ต้องยอมรับว่าครั้งนี้รุนแรงที่สุด มีการคาดการณ์ระยะเวลาที่เหลือของปีนี้ การท่องเที่ยวจะกลับมาเร็วที่สุดคือช่วงไตรมาสที่ 4 หรือต้นปีหน้า แต่จะกลับมาในรูปแบบพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป นักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความปลอดภัย อีกทั้งในประเทศเองยังคงมาตรการในการจำกัดการเดินทาง การเคลื่อนย้ายและการรวมตัวของคนจำนวนมาก นอกจากการเตรียมพร้อมในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้งในแง่สถานที่ท่องเที่ยว สถานประกอบการ โรงแรม และภาคส่วนการบริการต่าง ๆ รวมถึงดิจิทัลแพลตฟอร์มที่จะช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวในยุค New Normal แล้ว การพัฒนาทักษะ Upskill Reskill คนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นอีกเรื่องที่สำคัญที่การท่องเที่ยวต้องหันมามองเป็นลำดับต้นๆ โดยเฉพาะกำลังคนในด้าน Health & Wellness และ Digital Transformation” ลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (ผู้บริหารของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

จากปัญหาภาคการท่องเที่ยวที่ภาครัฐประสบถือเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มที่เปราะบางในสังคม เช่น ผู้พิการ กลุ่ม LGBTI และสมาชิกชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยกลุ่มผู้หญิงจะมีความเสี่ยงสูงต่อการว่างงาน เพราะบางส่วนอยู่ในภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่กระทบหนักที่สุด ขณะที่แรงงานนอกระบบซึ่งมีจำนวนมากกว่าครึ่งของภาคแรงงานก็ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงเช่นกัน เนื่องจากกลุ่มนี้ไม่ได้อยู่ในประกันสังคม และไม่สามารถได้รับสิทธิต่าง ๆ ในสถานที่ทำงาน เช่น เงินอุดหนุนช่วยเหลือค่าจ้าง การลาภิจ หรือ ลาป่วยทั้งหมดนี้ ล้วนแต่ต้องการมาตรการเยียวยาที่ตรงเป้าหมาย และแน่นอนเมื่อภาครัฐต้องเยียวยาอีกหนึ่งปัญหาที่ตามมานั้นคือ “งบประมาณ” ภาครัฐจะต้องจัดเตรียมเงินงบประมาณเพื่อรองรับมาตรการด้านต่าง ๆ ที่ต้องเยียวยาความเป็นอยู่ให้กับประชาชนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตให้ผ่านพ้นช่วงเวลาสถานการณ์อันยากลำบากนี้ไปได้

ผลการวิเคราะห์ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่า ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการเยียวยาหรือแก้ปัญหาให้กับผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจะอยู่ในรูปแบบของการเยียวยาด้านภาษี โดยการให้กลุ่มนิติบุคคลสามารถเลื่อนการยื่นแบบแสดงรายการภาษีออกไปก่อนเพื่อให้กลุ่มนิติบุคคลสามารถนำเงินมาหมุนเวียนให้เกิดสภาพคล่องให้มากที่สุด เพราะผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวส่วนมากจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ในเรื่องการกระตุ้นการท่องเที่ยวของประชาชน กระทรวงการคลัง และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีความเห็นที่ตรงกันเกี่ยวกับการใช้มาตรการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยวภายในประเทศไทย ช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 เป็นต้นไป โดยมาตรการดังกล่าวที่ออกมานั้น รัฐเล็งเห็นว่าเป็นการดีที่ออกมากกระตุ้นการท่องเที่ยวมากขึ้น โดยมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวไทยที่เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดคือ มาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศไทย มีชื่อว่า “เที่ยวปันสุข” โดยมาตรการเที่ยวปันสุข รัฐออก 2 แพคเกจ ใช้ชื่อว่า “เราเที่ยวด้วยกัน” และ “กำลังใจ” เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเป็นระยะเวลารวม 4 เดือน (กรกฎาคม – ตุลาคม 2563) จากการปล่อยมาตรการเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจเมื่อช่วงเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา ยังพบว่า มาตรการดังกล่าวมีช่องโหว่ รวมถึงปัญหาที่ไม่สามารถตอบโจทย์การกระตุ้นการท่องเที่ยวที่แท้จริงได้ เช่น ปัญหา กล่าวถึงกรณีในโซเชียลมีเดียร้องเรียนว่า ผู้ประกอบการที่พักบางแห่งใช้โอกาสนี้ขึ้นราคาค่าที่พัก ทำให้โลกออนไลน์เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากถึงประเด็นดังกล่าว โดยเฉพาะราคาที่พักในแต่ละที่มีราคาแพงกว่าราคาปกติ โดยอ้างอิงข้อความจากผู้โพสต์บุกรายหนึ่งโดยโพสต์ข้อความระบุว่า “สองวันก่อนเปิดดูราคาห้องพักที่อยากจอง ที่แรก 2,200 บาท รวมภาษีแล้ว พอวันนี้กำลังจะจองใช้สิทธิ์ #เราเที่ยวด้วยกัน ห้องพักเหมือนกันเป๊ะ ขึ้นราคามาเป็น 4,000 บาท ลด 40% จากโครงการเราเที่ยวด้วยกันเหลือ 2,400 บาท (ยังไม่รวมภาษี) อีกที่นึง เมื่อสองวันก่อนยังอยู่ที่ราคา 4,900 รวมภาษีแล้ว วันนี้พุ่งขึ้นมา 8,900 ลด 40% จากโครงการเราเที่ยวด้วยกันเหลือ 5,340 บาท (ยังไม่รวมภาษี) เราเข้าใจนะแต่แอบเจ็บนิดเดียว” (สยามรัฐออนไลน์, 2563)

เช่นเดียวกับในโลกออนไลน์อย่างทวิตเตอร์ ซึ่งมีผู้ใช้ระบุว่า "บางโรงแรมปกติลดราคาเยอะอยู่แล้ว แต่พอใส่โปรรัฐบาลไปดันปรับเป็นราคาปกติแล้วให้ใช้โปรรัฐ สรุปราคาโปรกับราคารัฐช่วยพอๆ กัน แทนที่จะลดจากราคาโปร ...ก็ขอให้เจริญนะคะ รอบนี้ไม่มีใครเที่ยวก็โทษตัวเองไปแล้วกันนะ #เราเที่ยวด้วยกัน" (กรุงเทพธุรกิจ, 2563)

จากปัญหาที่พบดังกล่าวภาครัฐก็ได้มีการแก้ปัญหาด้วยการให้ ททท. เปิดช่องทางให้ประชาชนร้องเรียนหรือแจ้งข้อมูลผู้ประกอบการที่ปรับขึ้นราคาผ่านสายด่วนบริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ททท. 1672 และ www.เที่ยวปันสุข.com หลังได้รับเรื่องร้องเรียนจะมีเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบภายใน 3 วัน หากพบผู้ประกอบการขึ้นราคาจริงอย่างไม่สมเหตุผลและไม่เป็นไปตามข้อตกลง โรงแรมจะถูกตัดสิทธิ์เข้าร่วมโครงการเที่ยวปันสุขทันที รวมถึงให้คืนเงิน

ผู้จองทั้งหมด ทั้งนี้ นอกจากตัดสิทธิ์ร่วมโครงการเที่ยวปันสุข ททท.จะขึ้นบัญชีดำหรือ blacklist ผู้ประกอบการที่เอาเปรียบผู้บริโภค ตัดสิทธิ์ในการร่วม ทุก ๆ โครงการของ ททท.ทั้งในปัจจุบัน และโครงการในอนาคต หนักกว่าการตัดสิทธิ์ ตนคิดว่าเป็นมาตรการลงโทษทางสังคม หากพบที่פקขึ้นราคาต้องไม่จอง หวังว่า ผู้ประกอบการจะให้ความร่วมมือและตระหนักถึงภาพลักษณ์ชื่อเสียงของโรงแรม โดยปฏิบัติตามเงื่อนไขโครงการ เพื่อหวังให้ประชาชนใช้มาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวดังกล่าวได้อย่างทั่วถึง (ไทยโพสต์, 2563)

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่า “ประการแรกด้านการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ภาครัฐควรมีการสร้างระบบการให้บริการที่ลดจุดสัมผัสให้น้อยที่สุด เช่น ระบบเช็คอินอัตโนมัติ การเลี่ยงการใช้บัตรโดยสาร และใช้การจดจำใบหน้าแทนการตรวจสอบหนังสือเดินทาง ไปจนถึงการสร้างมาตรฐานด้านความสะอาดในจุดเสี่ยง เช่น มือจับประตูทางเข้าของโรงแรม และร้านอาหาร เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการคาดการณ์ว่า การท่องเที่ยวหลังจากการระบาดของไวรัสโคโรนานั้น นักท่องเที่ยวจะตระหนักถึง 4 ประเด็นสำคัญ คือ ประเด็นที่ 1 ความสะอาด นักเดินทางจะให้ความสำคัญกับสุขอนามัยและความสะอาดของการขนส่งและที่พัก ประเด็นที่ 2 ความเป็นส่วนตัว นักท่องเที่ยวจะเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นท้องถิ่นและส่วนตัวมากกว่าสถานที่ที่ได้รับความนิยมจากสาธารณะ และมีแนวโน้มจะเลือกสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติมากกว่าเที่ยวในเมือง รวมถึงเลือกใช้รถยนต์ส่วนตัวแทนการใช้รถขนส่งสาธารณะ โดยไปกับกลุ่มคนที่สนิทไว้ใจกันในเรื่องความสะอาดมากกว่าไปกับกลุ่มทัวร์ ประเด็นที่ 3 ความโปร่งใส นักท่องเที่ยวต้องการรูปแบบการเดินทางที่สามารถตรวจสอบการคืนเงินได้อย่างชัดเจนและมีนโยบายการยกเลิกการเดินทางที่ยืดหยุ่น และประเด็นที่ 4 ความเป็นท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะนิยมเที่ยวท้องถิ่นขึ้น เนื่องจากธุรกิจขนาดเล็กต่างได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยตรงและบางเมืองมีรายได้หลักมาจากการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการช่วยสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น” ลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (เจ้าหน้าที่ของกองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยว, 2563); (ประชาชนทั่วไป บริษัทท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว, 2563)

ประเด็นถัดมา คือการพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีสารสนเทศได้นำความหลากหลายทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม นวัตกรรม เทคโนโลยี แรงงาน ฯลฯ ของแต่ละมุมโลกเข้าด้วยกัน โดยผลลัพธ์ที่ตามมาอย่างชัดเจนคือ “ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยว” โดยผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อก้าวให้ทันสภาพการณ์ของตลาดในปัจจุบันและอนาคตเพื่อมัดใจกลุ่มลูกค้า และพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านธุรกิจ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจกลายเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ การท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มรูปแบบของการท่องเที่ยวมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต นักท่องเที่ยวหลายกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจต่อประเทศไทยมากขึ้น ทำให้

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติมีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศท่องเที่ยวยอดนิยมในสายตาชาวต่างชาติ หัวเมืองต่าง ๆ เช่น กรุงเทพฯ พัทยา เชียงใหม่ ภูเก็ต หัวหิน โด่งดังมีชื่อเสียง สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากในแต่ละปี ด้วยความแตกต่างในเชิงภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีจุดเด่นเยอะส่งผลให้เรามีกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวโดยมีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงที่มาก นักเดินทางมีจุดประสงค์หลักในการเดินทางมาไทยที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เชิงเกษตร เชิงอุตสาหกรรม เชิงพาณิชย์ เชิงวัฒนธรรม เชิงศาสนา เชิงการแพทย์ เชิงสุขภาพ เชิงกิจกรรมและกีฬา สรุปคือปัจจุบันนักเดินทางมีจุดประสงค์และเป้าหมายในการมาไทยที่กว้างมากขึ้น ถือเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญที่สุด สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า

“เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของแผนฟื้นฟูการท่องเที่ยวของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งมีอยู่ 2 ข้อหลักๆ คือ 1) สร้างงาน สร้างรายได้ เสริมสภาพคล่อง กระตุ้นการบริโภคภาคประชาชนผ่านการเดินทางภายในประเทศ และ 2) สร้างรายได้จากฐานนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง สร้างสมดุลเชิงโครงสร้างใหม่ เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยมียุทธศาสตร์ 5R เป็นกลไกในการขับเคลื่อน ประกอบด้วย Reboot กระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศ สร้างความเชื่อมั่นผู้บริโภค เพื่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยใช้แนวทาง Go Again ส่งเสริมให้เกิดการเที่ยวซ้ำในประเทศ เน้นเพิ่มความถี่ในการเดินทางของกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมไทยเที่ยวไทย ให้มีความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะผ่านความร่วมมือต่าง ๆ และแนวทาง Go Local พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก Rebuild ซ่อมสร้าง ปรับตัวสู่นิวนอร์มัล เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระยะยาว พัฒนาสินค้าและบริการให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น โดยใช้แนวทาง Go New Norm ซ่อมสิ่งที่เป็นปัญหาและสร้างสิ่งที่จะเป็นรากฐานที่มั่นคงยั่งยืนของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อไป ประสานความช่วยเหลือผู้ประกอบการ พัฒนายกระดับทักษะของบุคลากรทุกระดับ และแนวทาง Go Digital พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสร้างความมั่นใจเรื่องความปลอดภัย พัฒนาแพลตฟอร์มเป็นเครื่องมือทางการตลาด สร้างโอกาสและให้ความรู้การตลาดสมัยใหม่แก่ผู้ประกอบการ Rebrand สื่อสารการตลาดด้วยภาพลักษณ์ใหม่ ทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวคนไทยและต่างชาตินึกถึงและตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยว ด้วยแนวทาง Go Top สร้างความประทับใจ ประเทศไทยเป็นหนึ่งในใจของนักท่องเที่ยว และแนวทาง Go Confident สร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าแบรนด์ Amazing Thailand ด้านความปลอดภัย นักท่องเที่ยวมั่นใจว่าจะมีความสุขเมื่อได้มาและกลับไปอย่างปลอดภัย Rebound กระตุ้นตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ฟื้นกลับมาในระยะเวลาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง รักษาฐานนักท่องเที่ยวคุณภาพและกลุ่มเป้าหมาย ผ่านแนวทาง Go High ทำตลาดแบบเจาะจงกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่ม Health and

Wellness ไม่เน้นจำนวน มุ่งรักษานักท่องเที่ยวคุณภาพ เปิดกว้างท่าตลาดทุกพื้นที่ และ
แนวทาง Go Quality มุ่งตลาดที่มีศักยภาพในการเติบโต และ Rebalance ปรับสมดุลใหม่เพื่อ
ความยั่งยืน ผ่านแนวทาง Go Responsible รักษาธรรมชาติที่ฟื้นตัวดีขึ้นจากช่วง COVID-19
สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และ
แนวทาง Go Sustainability ลดการพึ่งพิงตลาดใดตลาดหนึ่ง กระจายการเดินทางท่องเที่ยว
เชิงพื้นที่และเวลา สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการรักษาสสมดุลระหว่าง
เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม” ลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (เจ้าหน้าที่
ของกองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยว,
2563)

อภิปรายผล

สภาพปัญหาของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อ
ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่า ผลกระทบจากวิกฤตการณ์ COVID-19 ทำให้ในปี 2563
ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่ำที่สุดนับตั้งแต่มีการเก็บสถิติทางการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผล
กระทบจากการมีนักท่องเที่ยวลดน้อยลงยังส่งผลต่อเนื่องให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
หยุดชะงัก ตั้งแต่สายการบิน โรงแรม ไปจนถึงผู้ประกอบการอื่น ๆ จนหลายบริษัทต้องเข้าสู่
ภาวะล้มละลาย มีการคาดการณ์ระยะเวลาที่เหลือของปี 2563 ว่า การท่องเที่ยวจะกลับมาเร็วที่สุดคือ
ช่วงไตรมาสที่ 4 หรือต้นปี 2564 แต่จะกลับมาในรูปแบบพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป จุดขาย
เรื่องความปลอดภัย การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จึงเป็นตัวชูโรงด้านการท่องเที่ยวของประเทศ
ไทยหลังสถานการณ์ COVID-19 อีกหนึ่งจุดขายคือ เรื่องความคุ้นเคย ทั้งด้านวัฒนธรรมและ
อาหาร ตลอดจนจุดขายเรื่องความสวยงามของทั้งธรรมชาติที่ได้รับการฟื้นฟู และน้ำใจของคน
ไทยในการช่วยเหลือเกื้อกูล ก็เป็นอีกจุดขายของการท่องเที่ยว หลังวิกฤตครั้งนี้ การ Upskill
Reskill บุคลากรด้านการท่องเที่ยว และการทำดิจิทัลแพลตฟอร์มให้เกิดในอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับการท่องเที่ยวไทยให้สามารถพร้อมฟื้นตัวได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ ซึ่งเทียบเคียงกับการค้นคว้าข้อมูลของ อนันต์ วัฒนกุลจรัส พบว่า เมื่อยอดขาย
สินค้าและบริการท่องเที่ยวภายในประเทศลดลง ธุรกิจท่องเที่ยวจำเป็นต้องประคองและรักษา
ธุรกิจให้อยู่รอดได้ในช่วงวิกฤตินี้ ธุรกิจท่องเที่ยวที่สายป่านยาวย่อมมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอ
และอยู่รอดต่อไปได้ ส่วนธุรกิจท่องเที่ยวที่สายป่านสั้นมีทางเลือกเพื่อความอยู่รอดคือการปรับ
ลดต้นทุนการผลิตและการบริการลง ไม่ว่าจะเป็นการลดปริมาณการใช้วัตถุดิบหรือปัจจัยการ
ผลิตต่าง ๆ ตลอดจนการลดการจ้างงาน ตั้งแต่การลดการทำงานล่วงเวลา การลดชั่วโมงหรือวัน
ในการทำงานตามปกติโดยไม่ได้รับค่าแรง การลดโบนัสและเงินเดือน การปลดพนักงาน อีกทั้ง
การลดการใช้ทุน อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ การลดหรือการปิดการใช้สำนักงาน การลดหรือ
ยกเลิกการใช้หรือเช่าพื้นที่ ฯลฯ ซึ่งย่อมกระทบธุรกิจต่อเนื่องอื่น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

อีกทั้งธุรกิจนอกการท่องเที่ยว อย่างเช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องหนัง รองเท้า อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ธุรกิจเหล่านี้เป็นตัวอย่างสาขาการผลิตและบริการชั้นกลางให้กับภาคการท่องเที่ยวที่จะได้รับผลกระทบทางอ้อม โดยผลกระทบจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่าปัจจัยแรงงานและทุนเหล่านั้นเป็นปัจจัยจำเพาะสาขาหรือสามารถปรับเปลี่ยนไปใช้งานในสาขาต่าง ๆ ได้ (อนันต์ วัฒนกุลจรัส, 2563)

ผลการวิเคราะห์ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่า ความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการเยียวยาหรือแก้ปัญหาให้กับผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจด้านการท่องเที่ยวจะอยู่ในรูปแบบของการเยียวยาด้านภาษี โดยการให้กลุ่มนิติบุคคลสามารถเลื่อนการยื่นแบบแสดงรายการภาษีออกไปก่อนเพื่อให้กลุ่มนิติบุคคลดังกล่าวสามารถนำเงินมาหมุนเวียนให้เกิดสภาพคล่องให้มากที่สุด ในด้านการเยียวยาปัญหาผู้ว่างงานที่เป็นกลุ่มประชาชนที่เปราะบางและได้รับผลกระทบสูงสุด โดยรัฐบาลให้เงินเยียวยา 15,000 บาท (จ่ายเป็นรายเดือน ๆ ละ 5,000 บาท) อีกทั้ง แรงงานที่อยู่ในระบบภาครัฐมีมติเห็นชอบให้ปรับลดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคมให้กับนายจ้าง และผู้ประกันตน ทั้งมาตรา 33 และมาตรา 39 โดยนายจ้าง และผู้ประกันตนมาตรา 33 ปัจจุบันจ่ายฝ่ายละร้อยละ 5 ของค่าจ้าง ลดลงเหลือฝ่ายละร้อยละ 4 ของค่าจ้างสำหรับผู้ประกันตนเองโดยสมัครใจมาตรา 39 จากปัจจุบันจ่าย 432 บาทต่อเดือน เป็นจ่าย 336 บาทต่อเดือน การลดอัตราเงินสมทบดังกล่าวมีกำหนดระยะเวลา 6 เดือน นับแต่วัดค่าจ้างประจำเดือน มี.ค. ถึง ส.ค. 2563 ทั้งนี้ การปรับลดอัตราเงินสมทบดังกล่าวจะไม่กระทบต่อสิทธิประโยชน์ที่ผู้ประกันตนจะได้รับแต่อย่างใด และสามารถช่วยเหลือลดค่าใช้จ่ายในการส่งเงินสมทบให้กับนายจ้าง และผู้ประกันตน เป็นเงินประมาณ 17,000 ล้านบาท โดยมาตรการการจัดการของภาครัฐทั้งสองมาตรการที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้างต้น หากดูในยอดเงินรวมถือเป็นเงินเยียวยาที่สูงจึงอาจมองได้ว่าสามารถช่วยเหลือกลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคล รวมถึงประชาชนกลุ่มผู้ใช้แรงงานให้สามารถอยู่รอดในภาวะวิกฤติช่วงดังกล่าวได้ในระดับที่ดี แต่ความเป็นจริงแล้ว จำนวนเงินที่ได้รับการเยียวยา

หากบางครอบครัวที่อยู่ในธุรกิจที่ได้รับผลกระทบโดยตรงรายได้จะหายไปถึง 80% หรือ 100% เมื่อมองย้อนกลับไปยังเงินที่ได้รับการเยียวยาย่อมไม่เพียงพอกับรายจ่ายคงที่ของแต่ละครอบครัว จึงทำให้ภาครัฐใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยวภายในประเทศไทย โดยมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวไทยที่เกี่ยวข้องมากที่สุด คือ มาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศไทย มีชื่อว่า “เที่ยวปันสุข” ซึ่งภายหลังจากการดำเนินการมาตรการระยะหนึ่ง ยังพบว่ามาตรการดังกล่าวมีช่องโหว่ รวมถึงปัญหาที่ไม่สามารถตอบโจทย์การกระตุ้นการท่องเที่ยวที่แท้จริงได้ ซึ่งเทียบเคียงกับการค้นคว้าข้อมูลของ บุญเลิศ วิเศษปรีชา เรื่อง เพราะอะไรโครงการแจกเงินเยียวยา 5,000 บาท จากผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 จึงมีแต่ปัญหา พบว่า การบริหารจัดการกับวิกฤติในครั้งนี้คือ ภาครัฐประเมิณผล

กระทบจากการปิดสถานประกอบการน้อยเกินไป ล่าช้าเกินไปและไม่ได้ประเมินผลกระทบล่วงหน้า รวมทั้งจำกัดการช่วยเหลือเพียงแค่ 3 ล้านคน ซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยมากไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงและการที่รัฐบาลคิดมาตรการช่วยเหลือแบบ “สงเคราะห์” โดยเน้นไปที่กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบหนัก ๆ บางกลุ่ม เท่านั้น โดยไม่ตระหนักว่าวิกฤติที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อคนเป็นวงกว้าง ดังนั้น รัฐควรปรับเปลี่ยนหลักคิดและวิธีการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนในภาวะวิกฤตินี้จาก “การสงเคราะห์ผู้เดือดร้อน” เป็น “การให้สวัสดิการถ้วนหน้า” หรือเปลี่ยนวิธีการจาก “คัดคนเข้า” เป็น “คัดคนออก” โดยวิธีการนี้มีการนำมาใช้หลายประเทศอย่าง สิงคโปร์ ไต้หวัน และสหรัฐอเมริกา (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2563)

แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พบว่า หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการวางแผนระยะยาวในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวภายใต้หลักความสะอาด สะดวก และปลอดภัย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้มาท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความปลอดภัยในบริเวณท่องเที่ยว ให้ดำเนินการจัดทำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังกล่าว ในรูปแบบ New Normal การเพิ่มความสะอาดของระบบสื่อสารรูปแบบดิจิทัล ให้มุ่งเน้นเรื่องของการปรับปรุงภูมิทัศน์สถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสะอาด สะอาด ปลอดภัย และสวยงาม การดำเนินมาตรการเพื่อแก้ปัญหา Over tourism ในระยะยาว เช่น การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่สามารถเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในช่วงเวลาต่าง ๆ การนำแอปพลิเคชันมาใช้ในการแจ้งเตือนเมื่อมีนักท่องเที่ยวหนาแน่นในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถปรับเปลี่ยนแผนเพื่อมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในช่วงเวลาอื่น ประเทศไทยควรพลิกวิกฤต COVID-19 ให้เป็นโอกาสในการปรับเปลี่ยน และยกเครื่องกลยุทธ์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยปรับเปลี่ยนจากการท่องเที่ยวแบบที่เน้นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ (Quality Tourism)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาพรวมมาตรการความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวนั้น ภาครัฐให้การเยียวยาผู้ประกอบการเกี่ยวกับธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบของภาษี โดยการให้กลุ่มนิติบุคคลสามารถเลื่อนการยื่นแบบแสดงรายการภาษีออกไปเพื่อให้กลุ่มนิติบุคคลดังกล่าวสามารถนำเงินมาหมุนเวียนให้เกิดสภาพคล่องให้มากที่สุด ด้านผู้ที่ได้รับผลกระทบเนื่องจากธุรกิจท่องเที่ยวปิดตัวลงจนทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน ภาครัฐเยียวยาด้วยการจ่ายเงิน 5,000 บาท เป็นระยะเวลา 3 เดือน อีกทั้ง แรงงานที่อยู่ในระบบภาครัฐมีมติเห็นชอบให้ปรับลดอัตราเงินสมทบกองทุนประกันสังคมให้กับนายจ้าง และผู้ประกันตน รวมถึงการใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยวภายในประเทศไทย เช่น โครงการเที่ยวปันสุข การเพิ่มวันหยุดพิเศษเพื่อให้ประชาชนได้ออกมาท่องเที่ยวคลายล็อคระตุ้นเศรษฐกิจมากขึ้น เมื่อภาครัฐ

ส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวมากขึ้น สิ่งสำคัญในประการต่อมาคือจะต้องอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวภายใต้หลักการสะอาด สะดวก และปลอดภัยเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้มาท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรกำหนดนโยบายวางโซนและผสมผสานการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้มีความหลากหลายและครบครัน ควรกำหนดนโยบายการยกระดับสุขอนามัยของอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว การยกระดับมาตรฐานด้านสาธารณสุขปลอดภัยและความปลอดภัยของรัฐ และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย ควรศึกษาการตลาดและสร้างแบรนด์เมืองอย่างต่อเนื่องในฐานะพื้นที่ปลอดภัย สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความปลอดภัยและต้องการอยู่แบบระยะยาว ให้การเดินทางมาประเทศไทยเป็น Hi Trip และ Hi Trust ควรศึกษาระบบการเดินทางแบบปลอดภัยตลอดห่วงโซ่อุปทานของการท่องเที่ยวในพื้นที่ปลอดภัย และควรศึกษาการออกแบบโครงสร้างการสัญจรในย่านท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวหนาแน่นไม่สามารถสัญจรในย่านอย่างอิสระ

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). ประเด็นร้อน! “เราเที่ยวด้วยกัน” ราคาจองโรงแรมแพงกว่าเท่าตัว. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/889970>
- เจ้าหน้าที่ของกองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยว. (30 กรกฎาคม 2563). สภาพปัญหาของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และความสามารถของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). (เอกชัย ชำนินา, ผู้สัมภาษณ์)
- ไทยโพสต์. (2563). ททท.เอาจริงตัดสิทธิ์-ขึ้นแบลคลิสต์ โรงแรมอัฟราคาเที่ยวปันสุข. เรียกใช้เมื่อ 27 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/72092>
- นิศารัตน์ วิเชียรศรี. (9 กรกฎาคม 2563). ปัญหาสถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับเศรษฐกิจโลก. สำนักข่าวเศรษฐกิจ, หน้า 7.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2563). เพราะอะไรโครงการแจกเงินเยียวยา 5,000 บาท จากผู้ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 จึงมีแต่ปัญหา. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2563 จาก <https://moneyguru.co.th/articles/ทำไมโครงการแจกการเงินจึงมีแต่ปัญหา>
- ประชาชนทั่วไป บริษัทท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว. (20 สิงหาคม 2563). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). (เอกชัย ชำนินา, ผู้สัมภาษณ์)

- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2563). หวันท่องเที่ยวโลกทรุดยาว WTO เร่งทั่วโลก “รีสตาร์ท”. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.prachachat.net/tourism/news-489984>
- ผู้บริหารของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (15 กรกฎาคม 2563). สภาพปัญหาของภาครัฐกับการจัดการการท่องเที่ยวภายใต้สถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). (เอกชัย ชำนินา, ผู้สัมภาษณ์)
- พิพัฒน์ รัชกิจประการ. (2563). ภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว. ใน รายงานสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). โลกออนไลน์วิจารณ์หนัก"เราเที่ยวด้วยกัน"ทำพิษ จองโรงแรม-ที่พัก ราคาแพง. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2563 จาก <https://siamrath.co.th/n/170518>
- อนันต์ วัฒนกุลจรัส. (2563). ท้นเศรษฐกิจเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์จากการระบาดโควิด-19 คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.econ.nida.ac.th>
- Silverman, D. (2005). Doing Qualitative Research. Thousand Oaks: California 91523. SAGE. Publications Inc.

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำ ต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal*

CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID-19) PROBLEMS AND LEADERSHIP POTENTIAL FOR NEW NORMAL ORGANIZATION DEVELOPMENT

บุญเรือน ทองทิพย์

Boonruean Thongtip

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

E-mail: boonruean_thon@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal 2) ศึกษาวิเคราะห์ ศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนา องค์การกับการใช้ชีวิตแบบ New Normal เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาโดยวิธีการวิจัยเชิง คุณภาพที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของ ผู้คนมากมาย รวมถึงกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรอย่าง “พนักงาน” สิ่งที่จะช่วยลด ความกังวล และให้ความรู้สึกรับมือกับพนักงานก็คือ การออกนโยบายประกาศสถานการณ์ของ บริษัท รวมถึงมาตรการรับมือกับสถานการณ์พร้อมกับการให้ความช่วยเหลือที่จะให้ต่อ พนักงานได้ เช่น มาตรการดูแลสุขภาพของพนักงาน มาตรการ Work From Home และ Social Distancing เป็นต้น วิสัยทัศน์ผู้นำต้องเปิดกว้าง และปฏิบัติแผนรับมือ (ฉบับยืดหยุ่น) ต้องพร้อมปรับเปลี่ยนแผนทันทีที่สถานการณ์พลิกผัน รวมไปถึงควร Reset ตำแหน่งในการ แข่งขันทางธุรกิจอยู่เสมอ กระบวนการ “ฟื้นฟูองค์กร” ผู้นำต้องเริ่มคิดว่าจะเริ่มดำเนินการ อย่างไร ทิศทางเป็นแบบไหน และจะทำให้บริษัทกลับมาแข็งแกร่งได้อีกครั้งอย่างไร หลังจากที ธุรกิจต้องระงับหลาย ๆ กิจกรรมไปชั่วคราวในช่วงที่มีการระบาดอย่างหนัก และการเพิ่มทักษะผ่าน การจัดอบรมและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้ เทคโนโลยี ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานยุคปัจจุบัน หรือกลุ่มคนที่มีความพิเศษด้านดิจิทัล ที่ กระจายอยู่ในแต่ละหน่วยงานขององค์กร เพื่อช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติของ พนักงานในองค์กรต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาในอนาคต

* Received 29 September 2020; Revised 12 November 2020; Accepted 14 November 2020

คำสำคัญ: วิถีชีวิตใหม่, การพัฒนาองค์กร, ผู้นำ, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19), ศักยภาพ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the problem of Coronavirus 2019 (COVID-19) and the leadership potential for the development of a New Normal organization. 2) Studying and analyzing the potential of leaders towards the new normal organization development and 3) Propose an organization development approach to living in a New Normal way. This was a descriptive study using a qualitative research method using in-depth interview techniques. And group chat. The research results were found that. The way of life of many people Including the power to drive the organization "employees" things that will help reduce anxiety And gives a sense of security to employees, that is The issuance of a policy announcing the situation of the company This includes measures for dealing with situations along with providing assistance that can be given to employees such as employee hygiene measures, work from home and social distancing measures, etc. Leadership vision must be open. And implement a response plan (Flexible Edition) must be ready to change the plan as soon as the situation turns around, including the need to reset the competitive position at all times. And it will keep the company strong after the business had to temporarily suspend many activities during the outbreak. And enhancing skills through training and organizing various activities to educate employees Understanding of technology Which plays an important role in today's work or a group of people with special digital Distributed in each department of the organization to help create change in the attitude of employees in the organization towards the use of technology to benefit future development.

Keywords: New Normal, Organization Development, Leadership, Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19), Potential

บทนำ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ขยายไปทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย นอกจากจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพแล้วยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ลำสุดธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประกาศลดประมาณการการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในปี 2563 มาอยู่ที่ -5.3% ซึ่งนับว่าต่ำที่สุดตั้งแต่วิกฤต

ตัวยักษ์ซึ่งอยู่ที่ -7.6% และหายากยิ่งไปอีกวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ยังหดตัวเพียง -0.7% เท่านั้น นับได้ว่าในช่วงเวลานี้ผู้นำองค์กรกำลังเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายและมีความไม่แน่นอนสูง อีกทั้งยังเป็นกังวลกับผลกระทบที่มีต่อธุรกิจ และกำลังต้องขบคิดหาวิธีการในการรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (สุกศักดิ์ กฤษณามระ และกานต์ชนก บุญสุภาพร, 2563)

ในช่วงก่อนหน้าการระบาดของโควิด-19 จะทวีความรุนแรงขึ้นในประเทศซึ่งเป็นช่วงเทศกาลท่องเที่ยวของพนักงานส่วนใหญ่ ทำให้ต้องมีการกักตัวพนักงานที่เดินทางไปยังต่างประเทศเป็นเวลา 14 วัน และในปัจจุบันมีการขยายพื้นที่เสี่ยงจากต่างประเทศมาเป็นคนที่สัมผัสและไปในพื้นที่เสี่ยงเดียวกันกับผู้ติดเชื้อโควิด-19 แต่ละราย โดยทุกบริษัทใช้นโยบายขั้นเด็ดขาดเพื่อกำจัดการให้รายละเอียดที่ชัดเจน และกักตัวอย่างจริงจัง รวมไปถึงการห้ามเดินทางออกต่างจังหวัด หากมีการฝ่าฝืน ปิดบัง หรือให้ข้อมูลไม่ตรงตามความจริงจะต้องถูกปลด ทั้งนี้เป็นไปเพื่อความปลอดภัยของพนักงานเอง และป้องกันการนำเชื้อจากที่อื่นมาแพร่ให้คนในออฟฟิศอีกด้วย นโยบายการดำเนินงานของแต่ละบริษัทในช่วงที่โควิด-19 ทวีความรุนแรงในการระบาดมากยิ่งขึ้นอาจปรับเปลี่ยนได้ตามเงินทุนและค่าใช้จ่ายของแต่ละบริษัท ซึ่งต้องมีการสื่อสารให้พนักงานเข้าใจอย่างชัดเจน เพราะเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน ทั้งยังอยู่ในช่วงตึงเครียดจากความรุนแรงในการระบาดและการรักษาที่ยังไม่ชัดเจน ดังนั้น บริษัทควรสร้างความเชื่อมั่นให้แก่พนักงานและคู่ค้าในช่วงที่ไวรัสมีการระบาด เพื่อสัมพันธ์ภาพที่ดีทั้งพนักงาน องค์กร และคู่ค้าขององค์กรในระยะยาว วิกฤติโควิด-19 ได้สร้างเหตุการณ์ต่อเนื่องต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงทั่วโลก ทั้งทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ธุรกิจ และแม้แต่ด้านการศึกษา ด้วยเศรษฐกิจและธุรกิจที่ได้รับผลกระทบ โอกาสในการได้งานและรอคอยผลการสัมภาษณ์มีผลทำให้ถูกเลื่อนไปด้วย (กฤษฎา เสกตระกูล, 2563)

ปัจจุบันหลายองค์กรกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เช่น พนักงานติดเชื้อ หรือตกเป็นบุคคลที่มีความเสี่ยง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานและความเชื่อมั่นของธุรกิจ องค์กรต้องมีการพิจารณาการทำงานจากที่บ้าน ยกเลิก หรือเลื่อนแผนการเดินทางที่ไม่จำเป็นของพนักงาน ตลอดจนการเตรียมพร้อมด้านเทคโนโลยีเมื่อพนักงานจำนวนมากต้องทำงานจากที่บ้าน ควรมีเทคโนโลยีที่หลากหลายเข้ามาช่วยในการทำงานนอกสถานที่ให้มีประสิทธิภาพ มีการประเมินระบบห่วงโซ่อุปทาน โดยพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์หรือสินค้าใดจะได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้จากคู่ค้า ซัพพลายเออร์ ไปจนถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เช่น มีชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบที่ต้องนำเข้ามาจากประเทศที่มีความเสี่ยงหรือไม่ องค์กรมีคู่ค้าอื่น ๆ ที่ทดแทนได้หรือไม่ อีกทั้ง ระบุความเสี่ยงที่นำไปสู่ความเสียหายของธุรกิจ พร้อมแผนรับมือหากองค์กรตกอยู่ในจุดวิกฤติสูงสุด โดยต้องระบุได้ว่า ทีมหรือฝ่ายงานส่วนใดจะเข้ามารับมือ หรือ มีทักษะและความสามารถในการรับมือสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อมีเหตุจำเป็น (วิไลพร ทวีลาภพันทอง, 2563)

New Normal ถูกนำมาใช้ครั้งแรกโดยบิลล์ กรอส (Bill Gross) ผู้ก่อตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ชาวอเมริกัน โดยตอนนั้นเขาใช้อธิบายถึงสภาวะเศรษฐกิจโลก หลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ ในสหรัฐฯ ช่วงระหว่างปี 2007 - 2009 ส่วนสาเหตุที่ต้องใช้คำว่า “New Normal” เพราะเดิมทีวิกฤติเศรษฐกิจจะมีรูปแบบค่อนข้างตายตัวและเป็นวงจรเดิม คือเมื่อเศรษฐกิจเติบโตไปได้ช่วงระยะหนึ่ง จะมีปัจจัยที่ทำให้เกิดเป็นวิกฤติทางเศรษฐกิจ และหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ ไม่นานเศรษฐกิจก็จะเริ่มฟื้นตัว แล้วก็กลับมาเติบโตได้อีกครั้ง สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติ จนเรียกได้ว่าเป็น ‘เรื่องปกติ’ (Normal) ก็ได้ (กรมสุขภาพจิต, 2563)

จากที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัย เรื่อง โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal จะศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาองค์การ ซึ่งจะถือเป็นอีกหนึ่งจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการขับเคลื่อนผู้คน และบุคคลในองค์กรไปสู่ความปกติใหม่ หรือ New Normal ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมผู้บริโภค บริบทต่าง ๆ ในสังคมที่ล้วนเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงและไม่มีวันกลับเป็นเหมือนเดิมได้อีก รวมทั้งการขับเคลื่อนธุรกิจให้อยู่รอดและเติบโตในยุคนี้ด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการทำงานเดิม ๆ หรือ Business Model แบบเดิม ๆ ที่อาจเคยนำมาซึ่งความสำเร็จและเติบโตในอดีต แต่อาจไม่สามารถนำมาซึ่งความสำเร็จในบริบทของโลกใหม่ หรือในยุคของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 อีกทั้งในโลกธุรกิจ โดยเฉพาะผู้นำของแต่ละองค์กร จำเป็นต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการรับมือให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งจำเป็นต้องจัดทักษะสำคัญของผู้นำมาใช้แทบทุกกระบวนการ หรือการปรับแผนกลยุทธ์ให้สามารถรับมือกับวิกฤติที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เพราะในยามวิกฤติเช่นนี้ ทักษะความสามารถของผู้นำถือเป็นหนึ่งปัจจัยสำคัญในการนำพาองค์กรพญธุรกิจให้ขึ้นฝั่ง “รอด” ไปด้วยกันได้ทั้งหมด ทางตรงข้าม ถ้าผู้นำขาดวิสัยทัศน์ ขาดทักษะและความสามารถ ก็อาจทำให้ทุกคนในองค์กรทั้งหมด “ลงเหว” ได้เช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาองค์การกับการใช้ชีวิตแบบ New Normal

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อหาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal จากทัศนะของผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) โดยผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาการดำเนินการไว้ จำนวน 6 เดือน

(เมษายน 2563 - กันยายน 2563) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) โดยใช้เทคนิคในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิดเป็นแนวคำถามสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสามารถ ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารภาครัฐ (ผู้บริหารกระทรวงแรงงาน) จำนวน 5 คน และผู้บริหารภาคธุรกิจ (บริษัท แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด) จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์กร (หัวหน้ากลุ่มงานจากกระทรวงแรงงาน และผู้จัดการ บริษัท แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด) จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 3 ประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานภาครัฐ/ภาคธุรกิจ (เจ้าหน้าที่ของกระทรวงแรงงาน ร่วมกับเจ้าหน้าที่บริษัท แรงจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด) จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน รวมทั้งหมด 30 คน รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาด้านปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบวิเคราะห์ศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal และปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ รวมทั้งการทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้จุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้เกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็น หรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวาง การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และจัดระเบียบของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการค้นหาความหมายของข้อความต่าง ๆ จากข้อมูล que เก็บรวบรวม เพื่อจัดประเภทข้อมูลตามความหมายที่ปรากฏและมีผลต่อเรื่องที่วิจัยทำให้สามารถเข้าใจถึงข้อมูลได้ง่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยผู้วิจัยจะทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล และบันทึกข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการสังเกต โดยผู้วิจัยไม่มีส่วนร่วมในปรากฏการณ์นั้น ๆ แต่ทำการจดบันทึกรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกต และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ในขณะที่ดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลทุกครั้งเพื่อความถูกต้อง ชัดเจนของข้อมูล และยังเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้วิจัย และผู้ให้ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ให้ง่ายขึ้น ด้วยการจัดทำกลุ่มข้อมูล มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ฯลฯ เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับ และเพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำหลักการ 3 ประการ ประกอบด้วยนี้ การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล การแสดงและพรรณนาข้อมูล และการหาข้อสรุปและตรวจผลการวิจัย เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบต่อไป (Silverman, 2005)

ผลการวิจัย

ปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์การแบบ New Normal จากการให้ข้อมูลของผู้นำองค์กรภาครัฐ และภาคธุรกิจบริการพบว่า สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับอย่างแน่นอนนั่นคือ ธุรกิจการภาคบริการด้านการท่องเที่ยว ที่เป็นการพึ่งพานักท่องเที่ยวเงินเกือบ 100% ยกตัวอย่างบริษัทต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ไวรัสโควิด-19 รวมถึงวิธีการปรับตัวและรับมือจากสถานการณ์นี้ เช่น 1) ธุรกิจสายการบิน 1.1) ผู้บริหารการบินไทยพร้อมใจลดเงินเดือนลง 15-25% และปรับลดค่าพาหนะลง 20-30% เป็นระยะเวลา 6 เดือน 1.2) แอร์เอเชีย ประกาศลดเงินเดือนผู้บริหาร 1.3) นกสักรัด-นกแอร์ ประกาศเลิกจ้างนักบินแล้วรวมทั้งสิ้น 24 คน รวมทั้งยังทำการเลิกจ้างลูกเรืออีก 50 คน 1.4) สายการบินไทยไลอ้อนแอร์ ประกาศให้พนักงานและลูกเรือสมัครใจ ลาหยุดงานโดยไม่รับเงินเดือน 1.5) สายการบินบางกอกแอร์เวย์ ประกาศปรับลดเงินเดือนผู้บริหารระดับสูงลง 50% พร้อมยกเลิกการขึ้นเงินเดือน 2) ธุรกิจโรงแรม 2.1) โรงแรมและรีสอร์ทในเครือเซ็นทารา ได้ออกประกาศให้พนักงานสมัครใจใช้สิทธิการลาแบบไม่รับค่าจ้าง เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายของบริษัท 2.2) บริษัท ดิ เอราวัณ กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ปรับกลยุทธ์ดึงนักท่องเที่ยวในประเทศชดเชยแทน 2.3) โรงแรม วินด์เซอร์ สวีทส์ กรุงเทพฯ ประกาศปิดกิจการชั่วคราวนับตั้งแต่วันที่ 30 เมษายน 2563 เป็นต้นไป 3) ธุรกิจศูนย์การค้า 3.1) ศูนย์การค้า เอ็ม บี เค เซ็นเตอร์ ออกมาชี้แจงหลังพ่อค้าแม่ค้าออกมาเรียกร้องให้ผู้บริหารออกมาตรการเยียวยา เช่น ลดค่าเช่า 50% หรือยกเลิกเก็บค่าเช่าไปก่อนหลังรายได้หดหายไปจำนวนมาก ด้านผู้บริหารแจงให้ทราบว่าทางศูนย์ฯ อยู่ระหว่างหาแนวทางการช่วยเหลือที่ดีที่สุดสำหรับผู้ประกอบการร้านค้าภายในศูนย์ที่ได้รับผลกระทบ 3.2) ศูนย์การค้า เดอะแพลตตินัม แฟชั่นมอลล์ ออกมาตรการช่วยเหลือร้านค้าผู้เช่าที่ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยมีมาตรการสำหรับผู้เช่าที่จ่ายค่าเช่าเป็นรายเดือน ระยะเวลา 1 ปี มีการลดค่าเช่าค่าบริการประมาณ 10-35% ตามสัดส่วนพื้นที่และประเภทการเช่าเป็นระยะเวลา 3 เดือน พร้อมกันนี้บริษัทยังมีมาตรการเพื่อส่งเสริมการขายแบบเร่งด่วน

จะเห็นได้ว่าเมื่อองค์กรต่าง ๆ ที่ยกตัวอย่างมาข้างต้น ประสบกับปัญหาที่นับได้ว่าเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงที่สุดเท่าที่องค์กรเหล่านี้จะประสบพบเจอ การแก้ปัญหาในเบื้องต้นของผู้นำนั้นคือ “การลดค่าใช้จ่ายของบริษัท” การลดค่าใช้จ่ายนี้เพื่อให้กิจการมีค่าใช้จ่ายที่น้อยลงเกิดสภาพคล่องตัวให้มากที่สุด จากนั้นก็จะว่าด้วยมาตรการส่งเสริมการขาย เพื่อหารายได้เข้าสู่องค์กร ควบคู่กับการดูแลพนักงานขององค์กรให้เกิดความปลอดภัยสูงสุด ด้วยการใช้มาตรการต่าง ๆ กับพนักงาน เช่น การทำงาน Work From Home หรือ Social Distancing

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า “Work From Home หลาย ๆ องค์กรต่างขนานรับนโยบาย อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติของรัฐบาล เป็นนโยบายการแก้ไขปัญหาการทำงานอดนียมในช่วงโควิด - 19 ระบาดมากที่สุด เพราะนอกจากจะประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนของสำนักงานแล้ว พนักงานยังสามารถทำงานได้โดยสามารถลดความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสที่อาจพบเจอระหว่างการเดินทาง หลายองค์กรเลือกใช้วิธีการประชุมงานผ่านวิดีโอทางไกล (VDO Conference) หรือผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อให้งานขับเคลื่อนต่อไปได้ตามปกติ และการให้ลาพักโดยจ่ายเงินเดือนตามกำหนด สำหรับธุรกิจร้านอาหารและธุรกิจให้บริการความบันเทิงที่ต้องงดให้บริการตามนโยบายของรัฐเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ไม่สามารถที่จะปลดคนออกได้ แต่ก็ไม่สามารถเปิดให้บริการได้ หรือสามารถเปิดให้บริการได้แค่การ Take away หรือ Delivery เท่านั้น หลายบริษัทจึงได้ออกนโยบายเพื่อช่วยเหลือพนักงานที่ไม่ได้มาทำงานตามปกติด้วยการให้หยุดพักแต่ยังได้รับค่าจ้างอยู่ ซึ่งบางบริษัทอาจจ่ายให้ 100% ตามปกติหรือบางบริษัทอาจจ่ายเพียง 75% - 80% จากเงินเดือนปกติ หรืออย่างในประเทศไทย สิงคโปร์ ใต้หวัน และเกาหลีใต้ที่ออกเป็นมาตรการเยียวยา อุดหนุน ช่วยเหลือในเรื่องของภาระค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการ รวมถึงช่วยเหลือลูกจ้างที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 อีกด้วย” (ผู้บริหารจากกระทรวงแรงงาน หัวหน้ากลุ่มงาน และเจ้าหน้าที่จากกระทรวงแรงงาน, 2563)

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal พบว่าการแพร่ระบาดของโควิด - 19 นอกจากจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพแล้วยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจล่าสุดธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ประกาศลดประมาณการการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในปี 2020 มาอยู่ที่ -5.3% ซึ่งนับว่าต่ำที่สุดตั้งแต่วิกฤตต้มยำกุ้งซึ่งอยู่ที่ -7.6% และหากย้อนไปยังวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ยังหดตัวเพียง -0.7% เท่านั้น นับได้ว่าในช่วงเวลานี้ผู้นำองค์กรกำลังเผชิญกับสถานการณ์ที่ทำลายและมีความไม่แน่นอนสูง อีกทั้งยังเป็นกังวลกับผลกระทบที่มีต่อธุรกิจ และกำลังต้องขบคิดหาวิธีการในการรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น องค์กรควรมี 5 คุณลักษณะที่เป็นสิ่งที่ผู้นำองค์กรควรมีในช่วงวิกฤตนี้ อันได้แก่ 1) ใช้หัวใจและสมองในการนำพาองค์กรในช่วงวิกฤต 2) ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง 3) ให้ความสำคัญกับความรวดเร็วไม่ใช้ความสมบูรณ์แบบ 4) สร้างความเชื่อใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และ 5) มองหาโอกาสเพื่อเตรียมพร้อมรับกับรูปแบบ New Normal ที่กำลังจะเกิดขึ้น

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า “การใช้หัวใจและสมองในการนำพาองค์กรในช่วงวิกฤต ในช่วงวิกฤตผู้นำองค์กรควรมีความฉลาดทางอารมณ์และแสดงถึงความเห็นอกเห็นใจต่อทั้งพนักงานและลูกค้า เนื่องจากในช่วงเวลานี้ ผู้คนไม่ได้ต้องการอะไรมากไปกว่าความปลอดภัยและการมีสุขภาพที่ดี ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานไปได้อย่างต่อเนื่อง ในช่วงเวลานี้ก็มีหลายสิ่งหลายอย่างที่เร่งด่วนประดังเข้ามา แต่ผู้นำองค์กรควรมุ่งเน้นไปที่สิ่งสำคัญที่สุด โดยการกำหนดลำดับความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ อย่างชัดเจน ให้ความสำคัญกับความรวดเร็วไม่ใช่ความสมบูรณ์แบบ เนื่องจากมีเหตุการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้นำต้องตัดสินใจอย่างกล้าหาญและทันท่วงที ตลอดจนมีแผนฉุกเฉินเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน สร้างความเชื่อใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ความเชื่อใจในช่วงเวลาวิกฤตนี้เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งยวด ความเชื่อใจจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีสามปัจจัยรวมกันประกอบด้วย ความโปร่งใส หรือการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา และมองหาโอกาสเพื่อเตรียมพร้อมรับ New Normal ที่กำลังจะเกิดขึ้น ผู้นำองค์กรควรหาจุดสมดุลระหว่างกลยุทธ์ระยะสั้นกับกลยุทธ์ระยะยาว หรือการเลือกที่จะลดต้นทุนบางอย่างเพื่ออยู่รอดในช่วงเศรษฐกิจหดตัวกับลงทุนสำหรับการเติบโตในอนาคต” (ผู้บริหาร ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ ของบริษัท แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด, 2563)

ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือ การดูแลพนักงานและลูกค้า อย่างไรก็ตามการประคับประคองผลประกอบการของบริษัทยังเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญไม่แพ้กัน โดยในช่วงที่มีความไม่แน่นอนสูงนั้น ผู้นำองค์กรควรรวมอำนาจการตัดสินใจเพื่อความชัดเจน รวดเร็ว เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้การตัดสินใจและการดำเนินการทุกอย่างก้าวนั้นควรอยู่บนเป้าหมายหลักขององค์กรเสมอ นอกจากนี้จากการศึกษาบริษัทแรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ในการรับมือกับโรคระบาดในช่วงเวลาที่ผ่านมา พบว่าผู้นำองค์กรมีการรับมือโดยการการตั้งศูนย์สั่งการพิเศษ นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ และติดต่อสื่อสารกับลูกค้าอย่างสม่ำเสมอที่สำคัญการมีเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้นำองค์กรสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วขึ้น แม้ว่าจะขาดข้อมูลที่ครบถ้วนก็ตาม ทั้งนี้ อาจใช้ข้อมูลที่ใกล้เคียงมาทดแทนไปก่อนและเมื่อกลับสู่สถานการณ์ปกติ ควรมีการทบทวนและพัฒนาคุณภาพข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นอีกครั้งในอนาคต ปัจจัยถัดมาคือความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ว่าจะเป็นลูกค้า คู่ค้า และพนักงาน ปัจจัยสุดท้ายคือการที่ผู้เกี่ยวข้องเชื่อว่าบริษัทจะทำตามสัญญาไว้อย่างแน่นอน ซึ่งความเชื่อใจนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหันมาร่วมแรงร่วมใจกันในการเอาชนะอุปสรรคนั้นเอง

ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาองค์กรกับการใช้ชีวิตแบบ New Normal พบว่า ผู้นำองค์กรควรหาจุดสมดุลระหว่างกลยุทธ์ระยะสั้นกับกลยุทธ์ระยะยาว หรือการเลือกที่จะลดต้นทุนบางอย่างเพื่ออยู่รอดในช่วงเศรษฐกิจหดตัวกับการลงทุนสำหรับการเติบโตในอนาคตเนื่องจากโควิด-19 ที่เกิดขึ้นนี้ ได้เข้ามาสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ทำให้หลายสิ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว หากผู้นำองค์กรมีแต่มุ่งความสนใจกับการดำเนินตามกลยุทธ์

ระยะสั้น จนเลยเถิดถึงระยะยาวอย่างการลงทุนในเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นหรือทำ Digital Transformation อาจทำให้ไม่สามารถสร้างการเติบโตได้อย่างเต็มที่ ในช่วงเวลาถัดจากนี้สิ่งที่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนทำงานจากเดิมเมื่อเข้าสู่ช่วงความปกติใหม่ การรักษาระยะห่างในที่ทำงาน การใช้เทคโนโลยี จะมีส่วนช่วยในการทำงานมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานและองค์กรจะเปลี่ยนไป

สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า “New Normal ในการทำงาน หรือ ความปกติใหม่ในการทำงาน หลายบริษัทต่างให้พนักงานหยุดอยู่กับบ้านเพื่อลดการแพร่และติดเชื้อไวรัส ซึ่งมีโอกาสติดได้มากในช่วงการเดินทางหรือทำงานในที่ทำงาน องค์กรต่างปรับตัวให้พนักงานทำงานแบบ Work From Home ในช่วง COVID-19 การรักษาระยะห่างในที่ทำงาน Social Distancing หรือการรักษาระยะห่าง จะถูกนำมาใช้อย่างเข้มงวดในที่ทำงาน เนื่องด้วยความเสี่ยงของการติดไวรัวยังคงมีอยู่ และในสถานที่ทำงานส่วนมากจะเป็นสถานที่ที่คนอยู่กันอย่างใกล้ชิด คนทำงานที่ต้องเริ่มกลับเข้าไปทำงานที่บริษัทยังคงต้องรักษาระยะห่างไว้เพื่อลดความเสี่ยงการติดเชื้อไวรัส เทคโนโลยีจะมีส่วนช่วยในการทำงานมากยิ่งขึ้นด้วยระยะห่างทางสังคมที่มีมากขึ้น กอปรกับการทำงานแบบ Work From Home หรือทำงานจากที่อื่นโดยไม่ต้องพบปะกัน ทำให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการทำงานมากกว่าเดิม โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชันสำหรับการประชุมงานทางไกล ส่วนการสัมภาษณ์งานจะเปลี่ยนเป็นผ่านทางประชุมทางไกลแบบเดียว ซึ่งยิ่งทำให้คุณจัดสรรเวลาในการสัมภาษณ์งานและมีโอกาสได้งานใหม่หลายๆ คนที่ Work From Home สามารถจัดสรรเวลาในการทำงานและแบ่งเวลาไปกับการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทางออนไลน์อย่างเช่น คอร์สเรียนต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งแบบฟรีและไม่ฟรี ข้อดีของคอร์สเรียนเหล่านี้คือ คุณสามารถเข้าไปเรียนผ่านอินเทอร์เน็ตเมื่อใดก็ได้ และเมื่อเรียนจบยังได้ใบประกาศนียบัตรอีกด้วย” (ผู้บริหาร ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ ของบริษัท แรเงอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด, 2563); (เจ้าหน้าที่ของกระทรวงแรงงานร่วมกับเจ้าหน้าที่บริษัท แรเงอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด, 2563)

ดังนั้น วิฤต โควิด-19 ผู้นำองค์กรที่มีคุณลักษณะข้างต้นจะบันดลให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนผ่านวิฤตได้ ทั้งยังช่วยยกระดับแบรนด์ขององค์กรให้ไปอยู่ในจุดที่ดีขึ้น และสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้วิฤตเช่นนี้ยังนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ การเปลี่ยนแปลงองค์กร การสร้างสรรค์คุณค่าแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและสังคม ตลอดจนการสร้างควมไว้วางใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง อยากรใช้โอกาสสำคัญนี้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด ผู้วิจัยจึงได้สร้างโมเดลโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal

อภิปรายผล

1. ปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal พบว่า ปัญหาของผู้นำที่พบเจอ ยกตัวอย่างเช่น หลายองค์กรชั้นนำของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจภาคการท่องเที่ยว ทั้งโรงแรม สายการบิน และศูนย์การค้า ล้วนประสบกับปัญหาที่นับได้ว่าเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงที่สุดเท่าที่องค์กรเหล่านี้จะประสบพบเจอ การแก้ปัญหาในเบื้องต้นของผู้นำนั้นคือ “การลดค่าใช้จ่ายของบริษัท” การลดค่าใช้จ่ายนี้เพื่อให้กิจการมีค่าใช้จ่ายที่น้อยลง เกิดสภาพคล่องตัวให้มากที่สุด จากนั้นก็จะว่าด้วยมาตรการส่งเสริมการขาย เพื่อหารายได้เข้าสู่องค์กรให้งานขับเคลื่อนต่อไปได้ตามปกติ ต่อมาคือศักยภาพของผู้นำต่อการจัดการให้เป็นไปในรูปแบบ New Normal นั้นคือ การดูแลและปกป้องพนักงาน (Workforce Protection) สิ่งที่จะช่วยลดความกังวลและให้ความรู้สึกมั่นคงต่อพนักงานก็คือ การออกนโยบายประกาศสถานการณ์ของบริษัท รวมถึงมาตรการรับมือกับสถานการณ์พร้อมกับการให้ความช่วยเหลือที่จะให้ต่อพนักงาน นอกจากนี้การสื่อสารจากฝั่งองค์กรอย่างเดียวคงไม่พอ ต้องเปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงความคิดเห็น ให้ความรู้สึกต่อสถานการณ์นี้ผ่านช่องทางที่เหมาะสม ซึ่งเทียบเคียงงานวิจัยของ Majdoulina Mhalla พบว่า การขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในสภาวะวิกฤตถือว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างหนึ่ง สิ่งที่จะคอยควบคุมทุกอย่างให้เป็นไปในแบบแผนเดียวกันก็คือ การแบ่งงานและกำหนดอำนาจในการตัดสินใจให้ชัดเจน แบ่งให้ชัดเรื่องไหนใครตัดสินใจ โดยทางที่ดีที่สุดควรมีคนตัดสินใจเพียงคนเดียวในเรื่องนั้น ๆ และมีแนวทางการดำเนินการในการรับมือแต่ละเฟสอย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถทำงานและแก้ไขปัญหาได้อย่างไม่ติดขัด มีการจัดประชุมหัวหน้าทีมเพื่อติดตามและแชร์แนวทางแก้ไขปัญหา โดยคำนึงที่ผลลัพธ์เป็นหลัก ให้ทุกคนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น เพื่อให้การประชุมเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง (Majdoulina Mhalla, 2020)

2. วิเคราะห์ศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal จากการวิเคราะห์ศักยภาพผู้นำทั้งภาครัฐ และภาคธุรกิจบริการ พบว่า ผู้นำควรกำหนดขั้นตอนช่วงเวลา และการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะมารับมือกับสถานการณ์โดยเร็วที่สุด โดยขั้นตอนเหล่านี้จำเป็นต้องรับมือไปพร้อม ๆ กันทั้งภาครัฐ และเอกชน อันหมายรวมถึงวิสัยทัศน์ของผู้นำต้องเปิดกว้าง และปฏิบัติตามแผนรับมือ (ฉบับยืดหยุ่น) และต้องพร้อมปรับเปลี่ยนแผนทันทีที่สถานการณ์พลิกผัน รวมไปถึงควรพร้อมเริ่มต้นใหม่สำหรับการปรับเปลี่ยนตำแหน่งในการแข่งขันทางธุรกิจอยู่เสมอ ทั้งนี้ มีสิ่งหนึ่งที่ผู้นำต้องเข้าใจก็คือกระบวนการ “ฟื้นฟูองค์กร” ผู้นำต้องเริ่มคิดว่าจะเริ่มดำเนินการอย่างไร ทิศทางเป็นแบบไหน และจะทำให้บริษัทกลับมาแข็งแกร่งได้อีกครั้งอย่างไร หลังจากที่ต้องระงับหลาย ๆ กิจกรรมไปชั่วคราวในช่วงที่มีการระบาดอย่างหนัก ผู้นำต้องเริ่มประเมินระบบธุรกิจของตนเอง และวางแผนสำหรับการฟื้นฟูธุรกิจให้เหมือนเดิม หรือดีขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งต้องเรียนรู้

“จุดอ่อน” ขององค์กรในช่วงที่เผชิญปัญหา และนำมาประเมินเพื่อเป็นแนวทางสำหรับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต ซึ่งเทียบเคียงงานวิจัยของ Chibuzor, A. A. et al. พบว่า สำหรับการดำเนินธุรกิจใด ๆ ทรัพยากรที่สำคัญที่สุดคือบุคลากร ดังนั้นพวกเขาควรจะถูกให้ความสำคัญอันดับแรก ในช่วงการตอบสนอง บริษัทควรสร้างช่องทางการสื่อสารที่แข็งแกร่งและบ่อยครั้งกับพนักงานทุกคน รวมถึงมีระบบตรวจสอบที่ทำให้ทราบว่าพนักงานหรือครอบครัวของพวกเขาติดไวรัสหรือได้รับผลกระทบจากไวรัสหรือไม่ พิจารณาสภาพแวดล้อมในการทำงานทางไกล พนักงานส่วนหนึ่งที่ทำงานในสำนักงานหรือที่บ้าน ธุรกิจต้องให้ความสำคัญต่อครอบครัวของพนักงานและความปลอดภัยและสุขภาพ ทำงานเชิงรุกและให้คำแนะนำบ่อยครั้งกับครอบครัวของพนักงานเกี่ยวกับวิธีที่ดีที่สุดในการป้องกันตนเองที่บ้านและในที่สาธารณะเพื่อป้องกันการติดเชื้อ คนส่วนใหญ่ได้รับข่าวสุขภาพจากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งที่ไวต่อข่าวลือและข้อมูลที่ผิดมาก พนักงานไม่สามารถทำงานได้อย่างปกติหากพวกเขามีความกังวลเกี่ยวกับครอบครัวของพวกเขา หนึ่งในสิ่งสำคัญอันดับแรกสำหรับการวางแผนการฟื้นฟูคือการกำหนดรูปแบบการกำกับดูแลที่ชัดเจนซึ่งให้ความสำคัญกับการตัดสินใจที่รวดเร็ว สิ่งนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะบริษัทขนาดใหญ่ที่มีลำดับชั้นและมีกระบวนการมากมาย ควรมีการจัดตั้งคณะผู้บริหารระดับสูงด้านการฟื้นฟูสำหรับบริษัท (Executive Recovery Committee: ERC) ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่รับผิดชอบต่อคณะกรรมการระดับภูมิภาคและระดับประเทศ แต่ละส่วนได้รับอำนาจในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรและสินทรัพย์ ดำเนินงานตามความจำเป็น เตรียมพร้อมสำหรับการฟื้นฟูเป็นระยะ ๆ ส่วนใหญ่แล้วจะใช้เวลาในการกลับสู่การทำงานเต็มรูปแบบ นั้นหมายความว่าท่านต้องเตรียมการที่จะนำบุคลากรและการปฏิบัติงานกลับมาดำเนินการอย่างมีระบบ แบบแผน และโครงสร้าง ระบุสถานการณ์และอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อช่วยในการเตรียมพร้อม (Chibuzor, A. A. et al., 2019)

3. แนวทางการพัฒนาองค์กรกับการใช้ชีวิตแบบ New Normal พบว่า แนวทางที่จะพัฒนาองค์กรแบบ New Normal คือ ผู้นำขององค์กรควรหาจุดสมดุลระหว่างกลยุทธ์ระยะสั้นกับกลยุทธ์ระยะยาว หรือการเลือกที่จะลดต้นทุนบางอย่างเพื่ออยู่รอดในช่วงเศรษฐกิจหดตัวกับการลงทุนสำหรับการเติบโตในอนาคต เนื่องจากโควิด-19 ที่เกิดขึ้นนี้ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการเป็นองค์กรธุรกิจที่มีความยั่งยืน มีพนักงานเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร เพื่อช่วยสร้างความเปลี่ยนแปลงด้าน Mindset ของพนักงานในองค์กรต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล ตามมาด้วยกิจกรรมที่ใช้รูปแบบการทำงานแบบการระดมความคิดเพื่อส่งเสริมให้พนักงานเกิดการเรียนรู้และเพิ่มทักษะของตนเอง โดยการสร้างสรรค์ไอเดียเพื่อแก้จุดบกพร่องที่เกิดขึ้นด้วยการใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการจัดการแก้ปัญหาและยกระดับประสิทธิภาพการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งเทียบเคียงงานวิจัยของ World Economic Forum ที่สรุปว่า วิกฤตการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่ทันคาดคิด แต่การที่บริษัท พีทีที โกลบอล เคมิคอล จำกัด

(มหาชน) หรือ GC ได้เตรียมความพร้อมขององค์กร เพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงในทุก รูปแบบ เป็นการตอกย้ำว่า Digital Transformation ที่ GC ได้เดินทางมาตลอดหลายปีนั้นมา ถูกทางแล้ว อย่างสถานการณ์ โควิด-19 ที่ผ่านมาเป็นสิ่งที่พิสูจน์ว่าหัวใจหลักของการฝ่าฟัน อุปสรรคในครั้งนี้ ก็คือ พนักงานเพราะแม้ว่าเทคโนโลยีจะเป็นสิ่งที่ซื้อได้ แต่ทัศนคติเชิงบวก และการเปิดใจยอมรับต้องมาจากพลังที่ยิ่งใหญ่ของพนักงานทุกคนที่พร้อมเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยี หรือวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เพื่อการเดินทางยกระดับ GC ไปสู่องค์กรดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีอย่างเต็มรูปแบบ ในอนาคต (World Economic Forum, 2020)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาองค์กรกับการใช้ชีวิตแบบ New Normal ผู้นำขององค์กร ควรหาจุดสมดุลระหว่างกลยุทธ์ระยะสั้นกับกลยุทธ์ระยะยาว หรือการเลือกที่จะลดต้นทุน บางอย่างเพื่ออยู่รอดในช่วงเศรษฐกิจหดตัวกับการลงทุนสำหรับการเติบโตในอนาคตจากโควิด-19 ที่เกิดขึ้น ผู้นำควรมุ่งเน้นที่การเพิ่มขีดความสามารถของพนักงานเพื่อนำไปสู่การแข่งขัน การเป็นองค์กรธุรกิจที่มีความยั่งยืน โดยมีพนักงานเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร อีกทั้ง เตรียมความพร้อมขององค์กร เพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบ ศักยภาพ ของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal ของภาคเอกชนไทยนอกเหนือจากการ รักษาความปลอดภัยของทุกคนที่ต้องมาอันดับหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นพนักงาน ลูกค้า ซึ่งสิ่งที่เห็นได้ ชัดคือความมั่นใจของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคเอกชน จะเห็นได้ว่า การให้บริการเจลล้าง มือ เจลแอลกอฮอล์ในช่วงที่โควิดแพร่ระบาดอย่างรุนแรง หากพึ่งพาเพียงแต่หน่วยงานภาครัฐ แล้วอาจไม่ทันการณ์ เราจึงเห็นภาพบริษัท ห้างร้าน ร่วมกันบริจาค หรือมอบการให้บริการ ต่าง ๆ เช่น มอบเจลล้างมือ มอบแอลกอฮอล์ ให้บริการจุดเจลแอลกอฮอล์ จุดเติมเจลล้างมือ ให้บริการพ่นยาฆ่าเชื้อตามจุดต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการรักษาความปลอดภัย ตลอดจนเพื่อ รวมพลังสร้างความร่วมมือและความปลอดภัยไปด้วยกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้นำองค์กรภาคธุรกิจบริการของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจภาคบริการทั่วโลก ที่ต่างประสบปัญหาที่คล้ายกัน แต่มีวิธีการจัดการที่แตกต่างกันไป ยกตัวอย่าง กรณี บริษัท แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ที่เป็นธุรกิจภาคบริการที่ต้องใช้กำลังคนเป็นหลักจะมุ่งเน้นไปที่ การรักษาความปลอดภัยของพนักงานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกิจการอย่างเลี่ยงไม่ได้ โดยนำศักยภาพด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยให้พนักงานที่สามารถทำงานได้จากที่บ้าน (Work from home) ขณะที่มีการเสริมมาตรการด้านสุขอนามัย เพื่อให้พนักงานที่ยังต้องทำงานในที่ทำงานสามารถดำเนินงานได้อย่างปลอดภัย และสามารถส่งมอบสินค้าและบริการให้ลูกค้ามั่นใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การลดค่าใช้จ่ายการปรับลด ค่าใช้จ่ายและเงินลงทุน โดยเฉพาะส่วนที่ลดได้ทันที เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือการจัด

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่จำเป็น ขณะที่การลงทุนในโครงการต่าง ๆ จะพิจารณาอย่างระมัดระวังที่สุด และการนำศักยภาพเทคโนโลยีมาใช้แบบเต็มรูปแบบด้วยการเพิ่มสาขาการให้บริการแบบดิจิทัล เช่น การขายบริการการรักษาความปลอดภัยด้วยเทคโนโลยีแบบเรียลไทม์ด้วยระบบกล้องวงจรปิดครบวงจร ผู้ใช้บริการสามารถตรวจสอบความปลอดภัย ตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย และเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคเป็นกำลังสนับสนุน จะทำให้บริษัทสามารถชดเชยรายได้จากการที่ลูกค้าผู้ใช้บริการขาดความมั่นใจกรณีที่ต้องจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยจากการใช้กำลังคนที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโควิด - 19 ได้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังฟื้นตัวภาครัฐควรต่อมาตรการเยียวยาในด้านต่าง ๆ รวมถึงเพิ่มเติมมาตรการด้านการเยียวยาด้านภาษี รวมถึงควรมีกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการ การปฏิบัติงานรองรับการใช้ชีวิต แบบ New Normal ให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน และ ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย ควรศึกษารูปแบบการทำงานในภาวะวิกฤตที่เปลี่ยนไปนี้ ให้เกิดความสนใจใหม่ ๆ มีการพัฒนาทักษะของตนเองให้มีความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualism) มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). New Normal ชีวิตวิถีใหม่. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=2288>
- กฤษฎา เสกตระกูล. (2563). โลกหลังวิกฤติ Covid-19 (ตอนที่ 5). เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2563 จาก https://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/AttachFile_1589948963548.pdf
- เจ้าหน้าที่ของกระทรวงแรงงานร่วมกับเจ้าหน้าที่บริษัท แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด. (8 กรกฎาคม 2563). ปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal. (บุญเรือน ทองทิพย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหาร ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่ ของบริษัท แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด. (2563 กรกฎาคม 2563). แนวทางการพัฒนาองค์กรกับการใช้ชีวิตแบบ New Normal. (บุญเรือน ทองทิพย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารจากกระทรวงแรงงาน หัวหน้ากลุ่มงาน และเจ้าหน้าที่จากกระทรวงแรงงาน. (10 สิงหาคม 2563). ปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กับศักยภาพของผู้นำต่อการพัฒนาองค์กรแบบ New Normal. (บุญเรือน ทองทิพย์, ผู้สัมภาษณ์)
- วิไลพร ทวีลาภพันทอง. (2563). การพัฒนาองค์กรแบบ New Normal. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2563 จาก <https://www.pwc.com/th/en/pwc-thailand-blogs/blog-20200327.html>

- สุกศักดิ์ กฤษณามระ และกานต์ชนก บุญสุภาพร. (2563). ผู้นำองค์กรควรรับมือกับวิกฤตโควิด-19 อย่างไร ? เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2563 จาก <https://www2.deloitte.com/th/en/pages/deloitte-private/articles/how-should-business-leaders-respond-to-the-covid-19-crisis-th.html>
- Chibuzor, A. A. et al. (2019). Knowledge Management and Organizational Innovation. Strategic Journal of Business and Social Science, 2(2), 1-20.
- Majdouline Mhalla. (2020). The Impact of Novel Coronavirus (Covid-19) on the Global Oil and Aviation Markets. Journal of Asian Scientific Research, 10(2), 96-104.
- Silverman. (2005). Doing Qualitative Research. Thousand Oaks: California 91523. SAGE. Publications Inc.
- World Economic Forum. (2020). The World Economic Forum COVID. Retrieved August 16, 2020, from <https://www.weforum.org/agenda/2020/07/covid19-education-lockdown-children/Zheng>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)

ระบอบความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุ

ข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏใน

บทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “คฤกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ

เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูในโกะ
ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่
พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อม
ผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร
และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ”
แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ
, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน
ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และ
ปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash Abbaszadeh, 2007), (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์
(&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่
พิมพ์ เช่น (Paul Hersey & Ken Blanchard, 2010), (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตาม
ด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash Abbaszadeh et al., 2007), (Kiarash, A.
et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภาโกโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดิวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจาพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอรหันตบุคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง
โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ
15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้
เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก [http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-
ประกาศ/](http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/)

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

จิตวิวัฒน์. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนาคณะศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุทยานแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artdecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Boo Elizabeth. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

Kiarash Abbaszadeh. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย. ระบุประเภทของวิจัย. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. การเก็บรวบรวมข้อมูล. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด).
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

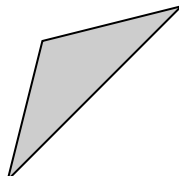

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

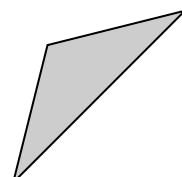
.....

.....

.....

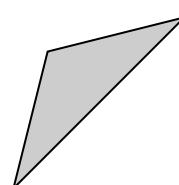
.....

Keywords: 3-5 words

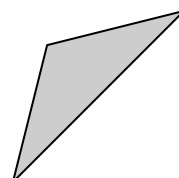

.....(16 pt).

.....(16 pt).....

(18 pt)

.....
(16 pt).

(16.51)

(16 pt).

16. pt